...Cruz
200

UVA.BHSC

BIBLIOTECA
DE LA UNIVERSIDAD DE VALLADOLID.
Estante n.° 125
Tabla 15
Número 9

200

UVA.BHSC

11.

Es dela Libreria del Collegio de Villag.ª
dela Compania de Jhs =

200

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

R.163

INITIVM SAPIENTIAE EST, TIMOR DOMINI

Scripsi ego Ioseph9 Rodriguez de Costa in compostellano Collegio Societatis Iesu anno Domini MDCLXXV.

IN VNIVERSAM ARISTOTELIS DIALECTICAM QVÆSTIONIS.

PRÆLVDIVM

VT Æmulum nō nullų Ætas aliqua vidit Apellē iustiorē, sic nec viuidiorē Artis disciplinam, leui ille penicillo corpora fecit in tabula viuere: fecit hic tenui Stylo animos in Cera respirare. Pinxit Apelles habitų faciei: mentis statų Artes & pinxit, & finxit. Ille vmbrarų alterna vice admittitq9 lumen colores excitans, vestiuit rerų vultų nuditate venustiorē; hic sub obscuris Vmbrarų inuolucris ad studių veritatis acriq9 mentes accendens easdē augustiori vestimento nudauit. Postremo ut inter Apellis expirantia simulacra, sic inter Artis veneranda monumenta Vix statuas, quæ quibus.

UVA.BHSC

Quib9 aut lenociniis artis, aut ingenij felicitati ɔcedam. Gemina nihil ominq Venere Apellis integrq altera, e mari exeuntem, altera inchoata, potissimu demirati Pectoris nec, huig ausi ss operi succedere adpscrita lineamenta, nec illig tabula ima reficere situ corrupta: veriti nimiru, ne quot lineas in tabula ducant, tot adijciant Apelli victorias neue= turpiter atru

Desinat in piscem mulier
formosa superne.

Fecit Arli sua, Verg dicam? an potig, Pallas? ñ mollibg illa, sed virilibg studijs nata, & nutrita, philosophia inqug, quæ l. trunca pdij et tanti manibg artificis l. carie tumuli, quo dici tacuit cu Scecidaru metu sepulta, exesa fuit, atque corrosa. At Philosophiæ Pictoribg hica udaciores (nec enz Pictoribg atq Philosophis, nec dy= at Poetis

Quid libet audiendi semper fuit æqua potestas)

Ceræ manq admouentes, & refecere corrosioes & caput insuper nullo addidere, scilicet metu pulsante eog ne humano trunco seruicq iungere nt equinq

Cum itaque Arlis dialectica ; operibg ad noi delatis obrutu sumeret ab æquiuocis exordiu. Porphyrig Apostata sua isagoge caput illig extruxit, haut tamq integroru, sedalicet ita loqui luscu, et q adhuc co lumine carebat, quo ipsa logico ɔtemplatr. Eq ppterea pæmialibg, et instituoibg actq plenq alij posteris tradidere. Demu ñ nulli nouis subinde, seu quæstionibg, seu explanaoibg exornantes,

Dant digitis gemmas dant longa monilia collo.

Iam vero post optime felicitq locatos tantoru, excolenda phylosophi labores, Vix nota temeritatis effugere possem, si nouis ego cultg noua dogmata, quærerq dialecticæ decori, vestroq effectui aptiora. Erit igitr, votis aliory styllo rerumpto transferre vere philosophiq Vultg uestraru mentiu exercere noualia, ut qui semina credere scientiaru: felici utinq fœnore mutuanti respondeant.

UVA.BHSC

1 bis

Virgo parens veri est verissima Solis imago;
Virgo parens Nati est gloria utria sui.
Virgo refert Natum Cœlestis imagine vitæ:
Æmula surgentis de nece, virgo redit.
Natus it in cœlum: Genitrix quoque tendit in astra: quoque.
Summa tenet Natus: proxima virgo tenet.

UVA.BHSC

Kyrieleison, Creator audi nos
adsit cum filio: nobis Paraclitus
Christe leison. Pater exaudi nos.

Maria regibus, et ita Patribus,
& luna pulchrior, et sole clarior.
Ora pro Nobis=
Virgo exaudi Nos.

Virgo Deipara, columba castior,
Purior Gedion, Velere Candido.
Ora pro Nobis, Velere cā:

Mater amabilis, lillium convallium
et rosa mystica, ad aquas platanus.
ora pro Nobis; ad aquas pl.

Electa ex millibus, Dei habitaculum,
Solis Iusticiæ, nubis, et radius.
ora pro Nobis, nubis, et rā:

Vas honorabile, imbutum balsamo
sacris liquoribus, et aromatibus.
ora pro nobis, et arom.

Mirræ fasciculus, guta fragantior
Vngula, et cacia, extorax, et galbano
ora pro Nobis extorax et:

Turris Davidica telis, et arcubus
contra Luciferum, inpropugnaculum.
ora pro Nobis inppū.

Cypressus in Sion sublimis admodum
Cedrus in libano, palmis, et altior.
ora pro Nobis palmis, et altior.

Oliva fertilis, pacis signaculum
aurora montium, et stella marium.
ora pro nobis, et stella mā.

Templum Ierusalem, et thronus Salamō
& rubus Moysi, et Sponsi thalamus.
ora pro Nobis, et spon.

& circulus fœderis, et portus naufrago,
& cœli Ianua: ad eum transitus.
ora pro nobis ad eum tran.

asylum miseris, lumen errantibus
ægris remedium, mesti solatium.
ora pro Nobis mesti solā.

Regina Virginum Regina Martyrum
Regina, et omnium Sanctorum agminum
ora pro nobis, Sanctorum agm.

Regina libera Euæ contagio,
soluta legibus Vniuersalibus.
ora pro nobis vniuer.

Exora Filium, vt tuos famulos
& Cæco liberet, mortis ergastulo,
ora pro nobis mortis erg.

agnus Dei innocens inter sperantibus,
qui tolis omnibus peccata salua nos
Ora pro nobis peccata salū.

Per Christum Dominum P. exaudi nos
Pater exaudi Nos

TRACTATVS.I.D INSTITVTIONIBVS DIALECTICÆ

Sic appellatr, q mitiorib9 præceptis, & primis scientiarũ elementis lubricas adhuc mentes informant: ita nec rerũ nouitate vel secretiorib9 umbris disciplinæ terreantr, in ipso limine veluti primæ faces prætendent dialectica, exibit instrumenta sciendi, quæ tũ ad sua, et aliarũ facultatũ penetralia tyrone inuitat. nec igitr diu sub tenebris errem9 arripiam9 nos faces ista, hæc inquã instrumenta sciendi

QVÆSTIO PRIMA DE MODO SCIENDI

Sectio 1.a D trib9 intellect9 operationib9 ad quas Logica dirigit

Intellect9 operatio, quæ uocatr etiã intellectio, & cognitio, est act9 ille, quo proposita sibi obiecta cognoscit: obiectũ autẽ est res ipsa intellectui proposita, eo modo, quo color obiect9 oculo positus est obiectũ potentiæ uisiuæ: Operatio autẽ potentiæ uisiuæ est uisio, seu actio illa, qua colorẽ attingit

UVA.BHSC

Attingo. Sane intellectus tripliciter modo decendit in obiecta; unde & triplex distingui solet ipsius operatio, nimirum apprehensio simplex, iudicium, & discursus. Simplex apprehensio est actus intellectus tendens in obiectum simplici modo nihil de illo vel affirmans vel negans, ut cum recipio lapidis aut leonis, qui sunt sine signo et iudicijs. & hac de causa vocatur simplex, non quia illius non possint apprehendi plura simul obiecta: nam vel integras propositiones attingit; dum interim nihil de illis neget, aut affirmet. Unde dividitur apprehensio in incomplexam, ut cum apprehendo hominem vel Angelum; & complexam ut cum simul apprehendo animal rationale. Non pauce sunt apprehensiones complexae, quae non possunt ad iudicium deservire, ut sydera paria, sydera sunt paria, quae nullum detegunt rationale motivum ad iudicandum de sydereum paritate. Aliquae vero quia obtendunt aliquam habitudinem inter res apprehensas, & de illa veluti testes deponunt inclinant ad iudicium, & ideo suasivae vocantur: nam illis subaudicti intellectus tollunt indeterminationes apprehensionum & partes vel componunt vel dividunt, licet diximus, fere quod de identitate vel de distinctione sententiae.

Iudicium est, quod & enunciatio, & propositio vocatur, est actus intellectus aliquid de aliquo enuncians: ut prehenuntiis dictis apprehensionibus, hic homo, illinc animal rationale, dicas, homo est animal rationale in quo actu si cut & in alijs praedicativis enunciationibus, id de quo aliquid dicitur vocatur subiectum, id vero, quod de alio dicitur, praedicatum: ac denique id, quo illa componuntur, & uniuntur, appellatur unio, copula, seu verbum. Sic in praefacta propositione homo est subiectum, animal rationale praedicatum, unio vero verbum est.

Discursus, qui, & ipse iudicium est, sed simplici iudicio praestantior, est actus inductus quo unum ex altero infertur: nam discursus proprie non inhibit totus argumentationis, sed solum iudicium illud, quo ex assensu praestito uni vel pluribus propositionibus inductus fertur deducitur vel excurrit ad alterius propositionis, unde subsequentis assensum. Sic, si praefactae propositioni: homo est animal rationale subnectas hanc aliam: sed Petrus est homo, statim in hanc tertiam excurres; ergo Petrus est animal rationale. & hoc vocatur stricte discursus; fere tamen usus obtinuit, ut discursus pro tribus istis propositionibus usurpetur, & sic cum argumentatione recurrat.

Igitur vero intellectum, in tribus his operationibus errare possit opportunis medijs, & instrumentis dirigitur a Logica ad rectitudinem & veritatem pellat contra errores a discursu per argumentationes praecipue; a Iudicio per ennuntiationes apprehensioni vero non videtur ita specialiter destinatum aliquod instrumentum: seu quod ob suam simplicitatem minus est erroribus exposita, ut colligitur ex D. Thom. 1. p. q. 85. art. 6: seu quod omnia simul instrumenta sciendi intellectum dirigant ad rectas apprehensiones. Interim tamen apprehensio magis de se, et duae quae alijs modis sciendi iuvatur. Quod melius patebit sect. sequenti.

Sectio 2. Definitur, et dividitur modus sciendi.

Modi sciendi uocantr instrumenta illa qq. logica dirigit intellectũ, ut ĩ suis tribꝰ operaciõibꝰ recte, & sine errore procedat. Nã artes aliquæ, sicut habent instrumenta sua dialectica, quæ ñ patiuntr vaos ĩ suis actibꝰ errare. Ẽ autẽ modꝰ sciendi: oratio ignoti perfecte magnifestatiua. Dicitr orão q̃ ut aliquid sit moꝰ sciendi ñ sufficit quouis mõo rẽ aliquã magnifestare; sed hãc exibere debet pluribꝰ ptiũ complexis, quorũ notiõ cadat supra mĩnꝰ notũ, vnde, sicut hic terminꝰ Leo, idẽ rẽ presentet ac istẽ aliter aial rugibile, iste secundꝰ, qui orão ẽ, ẽ etiã sciendi moꝰ; secus uero primꝰ; quia tũ ille Leo ñ potest ut notior cadere supra seipsũ, ut mĩnꝰ notũ, siue ipsũ manifestare; nec enĩ potest idẽ tũ esse simul notũ, & ignotũ: cũ uero adijcitr aial rugibile, ĩgitr ille Leo, qui ex mĩnꝰ erat notꝰ magnifestior euadit.

Quamuis autẽ modus sciendi p orãoẽ explicetr, ñ tamẽ id intelligas d orãe precise uocali: mentalis enĩ precipuè ẽ sciendi modꝰ: uocesnãq. per se ordinantr ñ ad dirigendũ, sed ad explicandũ. Deinde ponitr adijcitr ĩ difinitiõe: ignoti manifestatiua, quo differt moꝰ sciendi ab orationibꝰ, quæ ignotũ ñ manifestant, quales precipuè sũ apprehensiões complexæ ñ suasiuæ, ut illæ, sydera paria, sydera imparia: p illa uero particulã perfecte. excludunt̃ à rãõe modi sciendi, enuntiatio, & syllogꝰ probabilis, q̃ a licet obiecta dirigant ignota ñ tamẽ perfecte, & ita ut ad scientiã proximè conducere possint. Ñ excludunt̃ autẽ orãoes illæ, quæ cũ ex se sint aptæ ad obiectũ perfecte manifestandũ, per accidens tamẽ illud ñ manifestant: nã verba ĩ desiõe ñ significant aptũ, sed apprehendũ.

Diuidunt cõmunitr AA. moꝰ sciendi ĩ difinitiõẽ diuisiõẽ & argũ; alij cũ Aurea Linceo & Trinitarij excalsceati inter moõs sciendi numerant enunciatiõẽ; quorũ ego sñiã verã existimo; ut probo 1º. logica habet aliquod instrumentũ speciale, quo iudicij errorei præcabeat; atqui instrumentũ hoc ẽ enuntiatio; ergo enuntiatio ẽ instrumentũ sciendi. Minor probatr: nã nec difio nec argão sũ instrumenta specialitr directiua iudicij ut patet: deinde nec diuisio ẽ instrumentũ sufficiens ad iudicij directiõẽ, q̃a regulæ, quas logica diuisiõi tradit quæst. sectiõe 4ª. exponentr ñ sũ adeo vtiles, ut possint dẽ iudicio dirigere, cũ solũ extendantr ad illa iudicia, quæ totũ diuidunt ĩ suas partes; ergo nisi enunciatio sit instrumentũ specialitr determinatũ ad iudicij directiõẽ: maior in diuiorũ parte ĩ dirida relinqueretr.

Probo 2º. hoc iudiciũ rale ẽ admirabiliũ, & ẽ orão ignoti perfecte manifestatiua; ergo conuenit ipsi difinitio modi sciendi, ergo ẽ sciendi moꝰ. Vtraq. cõquã ẽ manifesta probatr aũs iudiciũ illud quod primè conducit ad demonstratiõẽ precipuẽ, qua uidelicet 1ª proprietas concludit̃ d subieto; ergo manifestat ignotũ.

At inquiunt excalsceati Carmelitani; ut enunciatio perfecte manifestaret ignotũ, deberet, aliqua uia seu medio obstendere rẽ ita ẽ sicuti p ipsã asseritr: hoc autẽ nomen præstat enunciatio, ut ẽ apertũ; sed sola argão. Dª tamẽ, q̃ sola argão ẽ moꝰ sciendi: consequens ẽ aperte falsũ, cõquã bonã probe q̃ ñ obstendit aliqua via rẽ ita esse, sicuti p ipsã asseritr ñ ẽ moꝰ sciendi: atqui prte sola argutio obstendit aliqua via rẽ ita ẽe, sicuti p ipsã asseritr; ergo sola argão

ẽ mo

UVA.BHSC

cmog sciendi. excludant inde complatenses defios, excludant et divisiones a rone modi sciendi: Manifestare quod definitione modi sciendi non Eidem, ac rationes reddere, sed ola re obstendere ex aliarum minus notis.

Dicis itersum et ratione modi sciendi est manifestare explicite, id quod alio implicite latebat: hoc autem non fit per enunciationes ipsa igitur modus sciendi non est. Permissa maiori, nego minorem: nam enunciatione supra posita ad mirativum implicite latebat in rationale, tanquam proprietas metaphysica in sua essentia, ut tamen per enunciationes illa explicite manifestata; ergo falsa assumpta minor.

Insistis adhuc: tres primi modi sciendi sufficiunt, sive ad dirigendos triplicis operationis intellectus, sive ad arcendum ab intellectu triplicem, quem pati posset errorem; ergo non est illis adiungenda enunciatio. Prima pars antecedentis probatur: nam simplex apprehensio dirigitur ab unde per definitiones, iudicium per divisiones, ac per argumentationes discursus. Probatur 2a pars antecedentis: nam intellectus vel errare potest circa rerum essentias, et hunc errorem avertit definitio, vel circa rerum partes, et hunc praecavet divisio, vel demum circa proprietates, et hunc argumentatio propulsat; ergo vera est utraque pars antecedentis.

Respondeo multiplicitatem modi sciendi non esse sumendam a multiplicitate vel operationum, quas dirigunt, vel errorum, quos ab illis arcent: sed a modo, quo praestant utrumque; nam ut ab hoc ultimo incipiant, vel ignorari possunt per demonstrationes, vel per simplex iudicium: imo ut concludantur de subiecto (v.g. ut concludatur admirativum de homine) indigent simplici iudicio, in quo differentia essentiali comprehenditur hunc in modum: Omne rationale est admirativum; sed omnis homo est rationalis; ergo omnis homo est admirativum. Nunc si illa propositio rationale est admirativum, quod, ut patet, nec definitio est nec divisio, nec argumentatio manifestat per se ignota proprietates: ergo proprietas manifestari potest, et per argumentationes et per simplex iudicium: debuit ergo logica ut caveret errorem et ab hoc tum ab illis iudiciis speciale instrumentum efficere, et hoc est enunciatio; non debemus ergo numerum modorum sciendi ab erroribus metiri; sed e modo, quo propulsantur.

Sed nec ab intellectus operationibus ita debet sumi numerus ille, ut instrumentum, a quo rectificantur sit semper in eodem gradu simplicitatis, vel compositionis et ceteri. 1° quia aliqui modus sciendi 1° mentis operationi deserviunt, et tamen definitio apud multos non in simplici apprehensione consistit. 2° quia logica dirigit apprehensiones incomplexas generis, speciei et aliorum. Non tamen propterea datur instrumentum, quod sit apprehensio incomplexa; ergo singula instrumenta non rei

UVA.BHSC

pondent impulsi actibus intellectus. Fateor quidem eorum aliquos ex primaria intentione ad certum aliquem operationis ordinari; et sic arguatio, dicurs[us], iudicium, enunciatio, apprehensio, definitio dirigit. Cetera praeter connexiones, quae inter se habent, intellectus operationes, omnibus sciendi modis fiunt communibus instrumentis adiuvantur; at qui ita definitio plurimum conducit ad dicursum, dicursus, et divisio ad rectam et perspicuam apprehensionem. Atenim quia definitio et divisio communiora sunt instrumenta, et quia non constat adquam intellectus operationem expectent, praeterea quod illi hic agant adijciant quae nonnulla de argumentatione, ut aliqua saltem via examinibus apperiatur.

Sectio III. Definitio & eius leges

Arles 1.º Thopicorum cap. 4.º definitionem explicat per orationem quae quid rei demanifestantem. Unde remotiori genere in proximius commutato definitio est modus sciendi explicans naturam l. essentiam rei, rei, inquam, illius, quam definit, et appellatur definitum. Definitioni recte dato manifesta fiet producti in medium legibus bonae definitionis. 1.ª lex praecipit definitionem constare debere genere et differentia: dicitur genus illa ratio communis, in qua res definita convenit cum alijs non definitis; differentia vero est propria rei definitae ratio, quae facit eam differre tum a poni alio: tum etiam ab illis, cum quibus in genere conveniebat. Genus hoc quod in definitione ponitur, debet esse proximum, differentia autem ultima et immediata: haec enim proprius pariunt rei definitae notitiam: sic homo non definitur per vivens sentiens, quia sunt genus et differentia remota; sed per animal rationale, quae sunt proxima et immediata. Ad hanc legem ceteras reducuntur.

Nam hinc oritur 2.ª lex, quae iubet definitionem ita debere omne definitum amplecti: ut extra illud non diffundatur: nam licet genus excurrat ultra rem definitam; differentia tamen illud contrahit ac veluti sigillat, nec definitio rei definitae metas excedat: debet ita quod definitio omni et soli definito convenire. 3.ª lex est definitio debere converti cum suo definito, ita ut a definitione ad definitum, et e contra valeat consequentia, tam affirmativa, quam negativa: V.g. est animal rationale, ergo est homo; est homo, ergo est animal rationale: non animal rationale; ergo non homo est.

Hoc autem intellige de praeter illis, quae conveniunt rebus ante opus intellectus; secus enim est de praeter rationis: licet enim definitio et oratio sit et modus sciendi; definitum tamen non est sciendi modus, nec oratio; nisi forte definitum sit etiam praeter rationis. Unde cum definitio definiti, tamen definitione, quae definito verificatur, quod sint oratio et modus sciendi.

4.ª Lex praecipit definitionem debere esse suo definito clariorem; alioqui non erit ignoti manifestativa, adeo nec modus sciendi. 5.ª denique lex est, quod definitio nec diminuta sit, nec redundans: erit diminuta si non complectatur omnia praeta essentialia definiti; quo vitio laborant definitiones, quae traduntur per genus remotum: redundans autem erit, si rethorum more plura involvat, quam ad rei essentiam non expectant. Has omnes leges servare nostram definitionem definitioni l. leviter intuenti patebit.

Contra illam tamen obijcies 1.º nostra definitio non est clarior suo definito; ergo non est bona: probatur

Definitus in hac definitione si omnis definitio in particulari, quae proinde singulas respicit ut suum subiectum, & definitum: ergo & seipsam respicit, ut subiectum & definitum: sicuti haec particula vox se ipsam inter alias voces significat: & hic conceptus cognitio seipsum quoque repraesentat inter alias cognitiones: at qui nostra definitio non potest esse clarior seipsa: ergo non est clarior suo definito. Argumentum hoc (si quidem urget, probat definitionem non posse definiri: neque quamcumque definitionis definitio tradatur, seipsam utique definiet, erit ergo proinde seipsa clarior vel non erit clarior suo definito.

Non posse definiri (dicat aliquis) quid inde? certe non desunt Philosophi qui id asseruerint inde moti, quia sicut actionis actio, unionis unio, & quantitas quantitati ita sit etiam impossibilis definitio definitionis: alioqui procederemus ad infinitum definitionum ex cursu. Dicatur: neque quia actio seipsam agit, unio seipsam unit, quantitas seipsam extendit non admittitur actio actionis &c. at qui definitio in communi seipsam manifestat; ergo manifestari debet per suam definitionem. Nec timeri debet infinitus ille definitionum processus; quia definitio definitionis prout est particularis, quaedam definitio, non indiget alia definitione, qua explicetur: satis enim declaratur per seipsam, prout est definitio definitionis in communi, sub quo conceptu stringitur etiam ipsa prout est definitio quaedam particularis.

Hinc ad argumentum nego antecedens & eius probationem prout mox explicanda praetermissa distinguo minorem subsumptam: definitio, ut cognita in particulari non potest esse clarior seipsa, ut cognita etiam in particulari, concedo, ut cognita & involuta sub ratione communi definitionis nego minorem & consequentiam. Sane nostra definitionis definitio non definit singulas definitiones prout in se ipsis & in particulari cognoscuntur, sed tantum quatenus cognoscuntur ut contentae sub ratione communi definitionis, id est eo solummodo, quo possunt attingi per hunc conceptum, vel vocem definitio; quo eodem modo obiceris, quia in specie attinguntur, sicuti per definitionem hominis in communi non cognoscuntur ea quae clara Petrus & Paulus, ac in specie, quia solum cognoscuntur prout conveniunt in ratione communi hominis, vel quatenus explicantur per hanc vocem, aut conceptum homo.

Nostra igitur definitionis definitio ut in se ipsa & in particulari cognita, clarior est seipsa, ut cognita & involuta sub ratione communi; in quo nullum apparet inconveniens: neque ut praemissa vocis & cognitionis exempla retorqueas, vocalis definitio vocis, vox etiam est, adeoque seipsam definit: mentalis insuper definitio cognitionis, est etiam cognitio, atque definit ita seipsam: utraque enim ut in se & in particulari cognita, clarior est se ipsa, prout cognita aut involuta sub ratione communi vocis: vel cognitionis idem ceterum est in definitione in dividui (si inquam data) in communi.

Obijcies 2.º si definitio explicaret rei naturam, sicut unica est natura rei clara non foret rei definitio, nec multiplex esse posset, at constat unius rei multiplices tradi posse definitiones; ergo definitio non explicat rei naturam: distinguo maiorem, non posset esse multiplex definitio obiectiva, concedo. formalis nego maiorem, & sub eadem distinctione sursum vel negata minori nego consequentiam. Formalis definitio dicitur, vel actus ille mentis, vel ea vox, quae explicat rei naturam. Obiectiva vero si

praeter

Prata essentialia, que per tales voces, aut res explicantur. Sic res ista, l. vox animal rationale formaliter hominis definitio; animalitas vero & rationalitas, que per voces, que res representant, sunt definitio hominis obiectiva. Unde licet non possit obiectiva definitio multiplicari; erunt prata essentialia rebus intrinseca; formalis vero definitio multiplex esse potest, sicut aut debet rebus praesentibus ob

Itaque definitio dividitur in essentialem, descriptivam, & causalem: essentialis est que rem explicat per partes essentiales: que si sint partes physicae, & physica erit definitio: si autem metaphysicae, erit & definitio metaphysica. V.g. haec definitio constans ex corpore & anima rationali, est physica hominis definitio, quia corpus & anima rationalis sunt partes physicae & essentiales hominis. + Solet etiam definitio essentialis appellari definitio quid rei, quae explicat quid res ipsa sit ad differentiam aliarum definitionum, quae vocatur quid nominis, quae solum explicat, quid nomen & ideo ab Aristotele 2. post. cap. 1°. sic definitur: est interpretatio nominis, ut si quaerenti cuius huius vocis homo: Respondeas sicut vivum animal rationale.

+ haec vero animal rationale est definitio metaphysica quia & rationalitas sunt gradus hominis essentiales

Descriptiva definitio est, quae rem aperit per collectionem accidentium propriorum. V.g. homo est animal rectum, bipes, implume, l. per genus, & accidentia propria, ut homo est animal risibile. Tandem definitio causalis, est quae traditur per rei causas & sic definitur homo animal creatum a Deo, & beatitudini: ex his autem definitionibus sola essentialis est stricte definitio, & ipsi soli convenit praefixa definitionibus definitio. Quando ad modum loquendi notat: si interrogetur, quae sit definitio? respondere debet esse essentialem, descriptivam, physicam l. metaphysicam: si autem qualis sit? Respondeat bona, l. mala, non autem vera l. falsa, quia rectitudo definitionis non consistit in sola veritate: licet enim non possit esse bona quin sit vera, at vera esse potest, quin sit bona: ut si homo definiatur animal bipes. Eodem modo loquendum est de divisione quantum ad hoc.

Sectio 4ª. Divisionis, definitionis leges, & species, ubi

De argumentatione non nulla

Divisio est modus scindendi totum in suas partes distribuens: modus secundi, est genus quod convenit divisioni cum definitione & argumentatione: reliqua sunt differentia per quas differt ab omni alio, quae divisio non est. Itaque divisio est actus ille quo res secatur in partes partes vero appellantur membra dividentia; illud vero cuius partes sunt, quae ea membra dissecatur divisum appellatur. Sicut autem divisio multiplex est, ita & est multiplex divisio: prima vocatur divisio, quid nominis: cum scilicet nomen in varia significata distribuitur: sic canis alius est caelestis, alius terrestris, alius marinus; sed haec divisio non est propria, quia sic cum sit quoddam accidens vocis, vox enim componit. Unum quodque dividitur autem, in ea quae componitur: melius quod dicitur distinctio, ut notat Fonseca. lib. 4°. cap. 2°. quia per illud distinguimus quaenam ex praedictis significationibus hic & nunc per latam vocem sumatur.

2ª est divisio quid rei, quia rem ipsam dividit, & quae res divisa potest esse, l. totum potentiale, l. totum actuale, ideo divisio alia est totius potentialis alia totius actualis; totum potentiale vocatur genus relatum ad species sibi subiectas; genus enim non continet formaliter species; quia per iniciem abstrahi potest, sed solum continet illas in potentia, quia praeter rationis identitatem cum ipsis, per eas contrahitur, & ipsas partitur; sic animal dividitur in homines & bruta, & haec omnium potissima divisio, quia per hanc

UVA.BHSC

Res divisa multiplicatur, et nec membris partis: ad hanc etiam refertur divisio speciei in sua individua.

Divisio totius actualis est illa qua totum dividitur in partes, quas actu continet quae partes si sint physicae divisio physica erit, si metaphysicae erit, et metaphysica divisio. Cum ergo homo dividitur in corpus et animam, quae sunt partes physicae et essentiales: divisio est essentialis physica cum autem dividitur in animal et rationale, quae sunt partes metaphysicae essentialis hominis, divisio est metaphysica essentialis. Est et alia physica divisio totius in partes integrantes; ut cum hominis alia pars dicitur caput, alia pes, alia brachium etc. nam partes istae integrantes sunt, non essentiales.

3a divisionis species vocatur accidentalis, et vulgo triplex affertur: subiecti in accidentia, ut homo alius albus, alius niger: accidentis in subiecta, ut albus aliud nix, aliud cygnus: accidentis in accidentia, ut album aliud dulce, aliud amarum; sed rigorose loquendo, divisio totius primum ex his divisionibus esse subiecti per accidentia, quae in accidentia, quia cum homo dividitur in album et nigrum, non dividitur albedinem et nigredinem: sic enim esset mala divisio, cum albedo et nigredo nec hominem componant, nec homo illis constet: sensus ergo est, hominum quosdam habere accidens albedinis, quosdam nigredinis: atque ita homo per ea accidentia dividitur in homines albos, et homines nigros. 2a ex his divisionibus non debet dici accidentis in subiecta; sed per subiecta. 3a propter eandem rationem appellatur recte accidentalis per accidentia. Notandum vero divisionem colorati in album, nigrum etc. non esse accidentis per accidentia; sed generis in species: album enim et nigrum sunt species colorati: notandum etiam divisionem generis per differentias essentiales praecise sumptas (ut cum dicimus animal aliud rationale aliud irrationale) non esse appellandam divisionem generis in differentias: sed per differentias in species, tanquam in partes potentiales, et subiectivas: genus enim non componitur ex differentiis praecise sumptis.

Leges bonae divisionis istae sunt. 1a membra dividentia sunt inter se opposita, et distincta, vel realiter vel saltem ratione: unde mala est divisio cum unum membrum formaliter includitur in alio. ut si viventia dividatur in plantas, animal, et hominem, quia animal in homine formaliter includitur. 2a Lex: divisum sit superius quolibet membro dividente: at membra dividentia adaequent divisum: unde male dividitur animal in sensitivum et rationale, quia sensitivum aeque late patet, ac ipsum animal male etiam dividitur in altum et quadrupedem, quia haec membra simul sumpta, non adaequant animal.

3a Lex non fiat divisio per membra, quorum alterum sit negativum: nam si hoc sumatur in sua latitudine, latius funditur, quam divisum: v.g. animal aliud est homo, aliud non homo: nam non homo extenditur ad plantas ad elementa ad accidentia etc., quae non sunt animal: Nihilominus quia membra dividentia saepe multa sunt satis explicantur per negationem alicuius in qua reliqua membra conveniunt, et per quae differunt ab altero membro dividente positive explicato: tunc autem membrum negativum non significat meram negationem; sed privationem alterius membri intra ambitum divisi, qua ratione animal dividitur per rationale, et irrationale.

UVA.BHSC

Ex his legibus cum solent quidam arguendi loci. Vg. a diuiso ad membra diuidentia, di- scientiue & ab his ad diuisu quocumq modo ualet rqua: Vg. e aial; g e hoo l. bruty, e hoo e bruty; g e aial. Itg a diuiso negatiue, ad membra diuidentia ualet rqua, ut uero ualeat a membris diuidentibus negatiue ad diuisu, debent illa copulatiua sumi. Vg. n e aial; g n e hoo: n e hoo nec bruty; g n e aial, n tamen ualet ita: n e hoo; g n e ~~homo~~ aial.

2us locus a diuiso cum negatione unius membri, si duo sint. l. omnium preter unum si plura, tenet rqua ad affirmationem alterius. Vg. e aial & n hoo: g bruty. 3us locus: appo sitio unius membri tenet ad negationem alterius, quando diuisio e realis ex positionis: Vg. e hoo; g n e bruty, sed hi modi arguendi uim habent in diuisione totius potentialis, n actualis, n enim ualet: e hoo; g corpus, e corpus; g hoo. Solet hic inquiri num diuisio totius actualis in partes essentiales (nam de aliis dubium esse nequit) distinguatur formaliter a diuisione. Negant n pauci; quia diuisio totius actualis n minus quam defio explicat naturam essentiam rei: quid enim refert hoc. l. illo modo eam naturam explicari. Cum dico hoo e aial ratle defio hois fscio; & tandem defio informo. Cum dico, alia pars hois e aial, alia ratle; g hec diuisio nihil differt ab illa defioe.

Si obijcias; quia nulla e diuisio modi sciendi in defioe & diuisione. Respondet Arriaga diuisionem totius potentialis (in scientiis maxime frequentem) a de fioe distingui, id quod sufficiunt, ut diuisio membrum modi sciendi constituat a defioe diuer sum. Si iterum obijcias; diuisionem licet n differat a defioe penes obiectum, differt in utraque di uerse in modo tendendi, quia defio componit & unit intentionaliter partes, diuisio autem intentiona liter illas separat, & dissoluit: Rogat Arriaga, quid e partes intentionaliter separari? an quod una cognoscatur ab alia distincta? id ipsum prestat defio an uero quod cognoscatur una, alia distincta? Id certe nec defio prestat, nec diuisio; cum utraque partes omnes attin gat.

Urget Lincus, qui dicit hoc esse compositum ex corpore & anima, separat utique in tentionaliter partes hois: illas enim distinctas representat, & n confusas: qui uero dicit, hoi aliq partem esse corpus, & aliq animam; partes hoi intentionaliter componit, cum partes illas adscribat hoi componentes; id igitur e munus diuisionis, ac defiois. Confirmat Carlitoneg: diuisio hec e in partes actuales quia e in partes unitas; g n differt a modo tendendi defioi. Si demum obijcias, ex P. Obicdo, diuisionem semper connotare, quoddam totum, quod prexistit, & quod ipsum diuidatur, secus autem defioem. Respondet Arriaga defioem quoque supponere totum constitutum, cuius scilicet partes unitas explicat.

Dico nihilominus: defioem & diuisionem, de qua loquimur, formaliter esse distinctas; nam etiam si utraque respiciat partes distinctas speci ficatiue, eas tamen diuerse representat: defio siquidem totum connotat partes distinctas; di uisio uero distinctionem illarum, sine relationem sine ratione signate explicat: ita quod defio di- stinctionem partium exercet, diuisio uero signat; defioi enim ratio formalis consistit in representando totum clare, ut ab omni alio distinctum; formalis uero ratio diuisionis consistit in representando partes totius, ut distinctas ab alia parte. Et hoc intendebat Obicdo, nam defio ex suo modo tandem licet supponat totum realiter constitutum, n tamen supponit, sed ponit constitutionem totius intentio naliter

Itaq; defio exercet inesse intentionaliter mixto illud, q̃ actio ꝓductiua exercet fieri, quæ ponit ȝr ꝯpositi, ut ab oi alia distinctij. Diuisio uero supponit ex suo peculiari modi tendendi ꝯpositij, cui sic reali; tunc etiã ȝam intentionali ꝯstitutij; nec animi tam actus ꝓductiuus, sed potius actio corruptiua, quæ licet totij ꝯpositij ꝯnectet; n̄ tamen ut illud ꝯstituat, sed ut eius partes dissoluat.

Etenim uero, tam actio unitiua animæ Socratis cum corpore, quæ actio qua corpus et anima diuiduntur et partes attingit, et insuper ꝯpositum ꝯnotat: quia tamen attingendi et ꝯnotandi modus dissimilis est ȝ iuxta distinctæ effecto n̄ actioni illius; ergo ꝓpter eandem rõnem distinctæ sunt defio et diuisio. Accedit defioꝫ et diuisioꝫ ȝ aliquorum rõne n̄ idem obiectum sortiri: n̄ enim totum q diuiditur ȝ recto, sed pars ȝ muni: quando dicimus hoc aliud est anima, aliud corpus: sed homi aliã pars est anima, alia corpus: ubi uides hoc tantum ȝ directo et ȝ obliquo diuidi: diuiditur uero et ȝ recto partes hois ȝ muni. Sed tanti n̄ indigemus, et sufficit. 1ª solutio: ne essentia ꝯfundit diuisioꝫ totius actualis, et potestatiuꝫ.

Præsumimus aliqua de argumento: argumentatio est modus sciendi, ȝ quo unum ex alio infertur, denotatur modus sciendi. Est genus ni argumentatio sumatur solum pro illa, ex qua diuiditur rõ scientifica: quia si defio ꝓbabilis etiã argumentum ꝯplecti voluerit, loco illius ponimus substitutum orationem: reliqua est differentia: quoniam autem argumentatio tria requirit, id ex quo aliquid infertur, id quod infertur, et notam illationis: unde n̄ est argumentatio si dicas Petrus est homo: Petrus est animal, quia deficit illationis nota, quæ est connexio quædam ualens ꝓpositionem inferentis cum illata et explicatur ꝓ particulam ergo vel igitur, ut Petrus est homo, sed homo est animal, ergo Petrus est animal.

Si ꝓpositio, ex qua alia infertur fuerit una, uocatur ans, si autem duplex fuerit, 1ª maior: 2ª minor, altera uero, quæ afficitur nota illationis ꝯsequens uocatur: id uero, quod tali ꝓpositione infertur dicitur ꝯsequens: ꝯsequentia dicitur bona vel mala n̄ uero vera vel falsa, quia si ex antecedentibus infertur, licet falsa sit erit bona. Si n̄ infertur, erit mala quamuis sit uera: at ꝯsequens potest esse uerum vel falsum, quare nunquam dicitur, distinguo ꝯsequentiam: sed ꝯsequens. Cum uero dicitur, ꝯcedo, vel nego, n̄ ꝯsequens uocatur, sed ꝯsequentia: negatur enim vel ꝯceditur ꝯsequentiam esse bonam, ad quod parum facit, sit ne ꝯsequens uerum vel falsum. Unde hæc est bona ꝯsequentia: arbor est homo; ergo arbor est animal. ꝯª ista mala, arbor est substantia; ergo arbor est uiuens.

Diuiditur argumentatio ȝ syllogismum enthymema ȝ inductionem exemplum et dilemma. Syllogismus est argumentatio, quæ tribus ꝓpositionibus ꝯstat, 3ª (quæ ꝯsequentia seu ꝯsequens dicitur) denotatur infertur. Vg. omne animal est substantia; sed omnis homo est animal, ergo omnis homo est substantia. Enthymema est syllogismus truncatus, ȝ quo ex una ꝓpositione, alia denotatur inferri: ut homo est animal, ergo est substantia. Inductio uero est cum ex multis particularibus sufficienter enumeratis infertur vniuersale. Huc reuocatur cum ascensus est quo infra exemplum, ex uno vel multis particularibus infertur ꝓpter similitudinem aliud particulare: vg. Deus pepercit Petro pœnitenti; ergo et mihi miserebitur si pœnituero. Dillema est argumentatio bicornis habens duas partes, quarum si alteram effugias, ȝ alteram incidas necesse sit. Sic arguens ȝ Scholasticum ignarum post quæ diu ȝ scholis versatus est, vel si sedulo litteris incubuisti, vel minime si primum; ergo

tempus

UVA.BHSC

QÆSTIO SECUNDA DE TERMINO LOGICO.

Exposita nuper instrumenta sciendi revocamus ad usum & quidem ordo doctrinæ postulat, ut ad dilectionem primæ operationis intellectus incipiamus; nec enim à simplicioribus, ad minus simplicia, à notioribus ad minus nota procedamus.

Sectio prima definitio Thomistarum impugnata

In hac agitur de termino prout vaga latitudine sumpto, quo significat id cuiuslibet extremum aut propositio: neque hæc actio est dialectica, non est terminus quo logicus definitur à Thomistis, Soto, Joanne à S.to Thoma, & alijs; vox significativa ad placitum ex qua simplex conficitur propositio, videntes autem demum necesse defectus & nec mentalis terminus complecti, qui nec vox est, nec ad placitum, sed naturaliter significat, nec scriptus, neque nec vox est, omnes quippe tribuunt definitionem, quam tamen dicunt signum ex quo simplex conficitur propositio.

Verum nec ista definitio placere potest, 1.º quia restringit terminum logicum ad solas propositiones simplices, seu prædicativas. Cum tamen hypothetica, suis propositionibus suos etiam terminos habeat. 2.º quia terminus syllogistici ... tres: unus terminorum principalium ... logici, & tamen non comprehendunt tali definitione: syllogismus non conficitur (immediate saltem) ex terminis simplicis propositionis, sed ex propositionibus ipsis. Dicis: termini propositionis mediate saltem componunt syllogismum, atque ita definitione comprehendi terminos syllogisticos. Sed hi ex quibus componitur immediate syllogismus, non sunt semper termini propositionis simplicis, neque & propositionis hypotheticæ, de quibus dicunt sicut syllogismi, quod illi etiam terminos tribuerunt per definitionem unam explicari.

3.º impugnatur illa definitio, quod continet copulam: sed hæc non est terminus, quod continet non terminos: probatur minor: terminus à Philosopho definitur 1. priorum c. 1. in quem resolvitur propositio; sed propositio resolvitur in copulam; ergo copula non est terminus. Ut minorem probes assume hæc Thomistæ verba: nihil resolvitur (inquit ille q. 1. de termino art. 3.) nisi in ea ex quibus constat & constituitur: constituitur ex partibus aut quæ facta resolutione separantur: atqui unio sine copula facta resolutione non separantur; ideo potius per dissolutionem unionis separantur

UVA.BHSC

separant partes, subiecti & praedicati; quod unio non dicitur quae resolvitur per propositionem; quod necesse ...

non est compositi materialis; quod unio enuntiativa non est tertium compositi logici. Quae tenet ... affirmat, unio physica ... unio physica duntaxat est partium physicarum ... colligando: ... resolutis, unioque ... physica non est pars, nec tertium compositi physici.

Respondet copula non esse quid tertium syllogistici, quod solum definivit eo loco Philosophus: esse tantum ... enuntiationis ... ad sciendum inferendum: veritas ... ex subiecto & praedicato ... affirmare vel negare: illa autem ... Philosophus duntaxat definivit ... syllogisticum ... : ... (inquit) ... resolvitur propositio, ut praedicatum & id quod de praedicato, ipso esse, non esse addito, vel diviso: ... addita affirmatione vel negatione.

Ubi quaero ... syllogistici ... distinctum ab enuntiativo non appellatur subiectum & praedicatum nec adiecerit copulam enuntiationis, affirmationis, inquam, aut negationis: sed magis ... extremum & medium adiecta ... . Deinde dicere debuisset: ... voces quae syllogismi ... propositio resolvitur ... quodque resolvitur ... partes, quae ... definitis ... aliud compositi a definito distinctum.

... veritas enuntiationis ... ex unione; ... unionis ... enuntiationis ... : sic compositi physici ex unione physica ... unio physica ... compositi physici; quod unio non est ... enuntiationis. Quod ... Philosophi verbis, ... enumeravit ... enuntiationum, subiectum sic ... & praedicatum, copula ... esse, aut non esse non ponit ... sed tanquam ... quid ut subiectum & praedicatum ... a ... distinctum ... copularis.

Sectio secunda vera ... Definitio

... logica accepta ... tota sua latitudine, ... principiis intrinsecis ... immediate resolvitur instrumentum sciendi. Principium intrinsecum ... cum aliis principiis intrinsecis: ... habet sua principia intrinseca, quae illud componunt, & illa ... possunt appellari: reliqua ... differentia, ... differt ab alio ... logica ... instrumenta sciendi, ... qua logica dirigit ... sua ... habet principia, ...

Bonitas definitionis probatur hunc modum, ... logica ... sic definiri debet ... ordine ad instrumenta logica; at ... non debet nec potest definiri ... ordine ad aliquod instrumentum ... speciei. ... definienda ... ordine ad instrumentum logicum ... . Probo maiorem: ... logica, ut nomen prae se fert, ... respectivum ... habet suum esse ... ordine ad instrumentum logicum, ... ad instrumentum logicum definiri debet: ... respectiva definienda ... ordine ad id, ... respiciunt, sicut filius ... talis ... ordine ad Patrem & servus ... ordine ad Dominum.

Probatur minor syllogismi principalis: ... logica definiretur ... ordine ad aliquod instrumentum ... ; talis definitio non posset extendi ad omnes ... logicas; ... non potest sic definiri; probo ... nulla species ... sciendi ... hendit omnes ... logicas; habet enim definitio suam, divisio suam ... argumentatio, quae ... logicas, sic probo, definitio, divisio ... sunt composita artificialia logicas.

UVA.BHSC

Ergo istat logica partibus; non secus ac compositum humanum humanis, et physicum physicis: atqui partes illae logicae istius logici; terminant enim unionem compositi logici, et in illas ut in ultima extrema resolvuntur; ergo licet instrumentum logicum istat suis logicis: ergo tamen logica in communi non potest definiri per ordinem ad aliquod instrumentum in specie, sed per ordinem ad instrumentum in communi definiri debet.

Ergo Philosophus (dicat aliquis) non bene tamen logicam definivit per ordinem ad propositiones: nam propositio est species modi sciendi imo nec species quidem est modus sciendi multum appropinquans. Respondeo Aristotelem non definire tamen logicam in communi, sed tamen propositionis duntaxat quae inde recte explicuit per ordinem ad propositiones; cuius nos vestigiis inhaerentes quo modo tamen in communi definivimus, quo ille tamen explicuit propositionis, quae species modi sciendi est, l. ex hoc ipso constat, quod tamen logica per ordinem ad ipsum definiatur; nec enim tamen logica definiri potest, nisi per ordinem ad compositum seu instrumentum logicum.

Obiicies: N. nostra definitio non explicat essentiam tui; ergo non est bona. Probo antecedens: est primum ipsius partes essentia tui: sed definitio nostra non explicat hoc partes: probatur maior partes tui constituunt modum sciendi: partes enim ad constituenda quas partes, quae in ipsas resolvitur, unde partes in suo constituunt propositionem; et quae propositio in eas resolvitur; ergo resolvi modum sciendi in tamen non est primum tui partes.

Haec obiectio magis impugnat Aristotelis quam nostram definitionem illi nimirum in tui definitione solum meminit resolutoriae, ut librorum, quos scribebat inscriptionis; at nostra definitio utramque complectitur et resolutionem ut patet et constitutionem nam esse principium intrinsecum est utique intrinsece constituere. Notandum igitur ut pro Philosopho et omnium respondeamus, verba illa; in quae resolvitur dupliciter interpretari.

Primo, ut intelligas Aristoteles id ex quo propositio potest manere resoluta propositio, id est copula destructa, et secundum hanc interpretationem ut dicit Philosophus tradidit in definitione tui per secundarium eius partes absolute non tamen respective ad modum, quae ibi servat, qui totius an aliquid est, et resolutoriis: sic enim multis cognoscitur terminatura et simplicitas; cum non possit non esse simplex unitas illa, quae remanere potest a compositione sublata. Secunda interpretatio, quae magis consonum est, ait resolutis illa idem esse ac intrinsecus terminationes, ita ut tamen sit extremum illud, quod propositionem claudit, et veluti cohibet ne ulterius procedat; et in hoc sensu idem est omnino resolvi in propositionis terminos, ac terminos in illa intrinsece constituere, quare non tradit definitio tui per secundarium; sed per primarium partes.

Ad argumentum igitur nego antecedens, ad cuius probationem nego minorem, aut illam sic distinguo: expectato ordine resolutorio, nego minorem, expectato compositionis ordine, subdistinguo minorem in definitione Aristotelis concedo minorem; in nostra nego minorem et consequentiam. Imo hinc patet nostrae definitionis opportunitas: nam cum tamen considerari possit sub duplici illo respectu compositionis scilicet, et resolutionis prout deducitur ex D. Thoma opusc. 48. capit. 1. de syllo: utrumque respectum explicat definitio: compositionis per illa verba principium intrinsecum resolutionis per subsequentia.

Dices: verba in definitione non dicunt actum, sed aptitudinem; ergo verba Philosophi non admittunt primam interpretationem; probatur consequentia, nam si necesse sit ante ad hoc ut aliquid sit tamen, non requiritur quod in illud resolvatur propositio, sed quod possit in illud resolvi: sed posse resolvi propositionem non dicit esse actu terminos; ergo non admittit primam interpretationem Philosophi definitio: probatur minor propositio resolvitur aut resolvi

Aut resolui potest in praecedentes apprehensiones; praecedentes autem apprehensiones tu non sed
nec intelligantur propositionem constituere; ergo non omne illud in quod propositio resolui potest, etc.

R°, si propositio sit qu
alitas composita resolutio fieri propria, sed similiter in propositione nec termini, qui propositionem constituebant; si
autem qualitas sit simplex resolutio fieri non in eadem, sed similiter termini. Neutro tamen modo
maneant actu termini, nisi duo actus constituunt: itaque Physicus singit illud, utrum an maneat
aut manere potest l. scilicet in simili propositione destructa, non tamen debet manere actu, tamen actu
sed solum potentia; sicut enim destructa propositione non datur compositio logica actu: ita nec actu datur
partes aut termini illius compositi.

Cum autem autem dicitur verba in definitione non sonare actum sed aptitudinem
id est distingui debet: si definiatur actus ipsi subditum, non dicunt actum exercitum, concedo, si
actum nego sine definiatur ipse, concedo absolute assumptum, ex quo nihil contra nos, neque si ut
pari ita appellatur ex eo quod actu componit, ut Dominus ex eo quod actu habeat servum, albus
eo quod actu habeat albedinem, sic terminus dicitur, ex eo quod actu terminet; unde sicut definitione pa
rtis Domini l. albi signari debent, aut explicari actus Domini; componendi l. habe
ndi albedinem, sic definitio termini signari debet actum terminandi & constituendi, quo si explicetur
bona erit, licet actus non existat tamen, quod definitur: verba in definitione non sonant exercitum actu
alium l. existentiam rei definitae: unde modo est bona definitio Antichristus non existat.

Obijcies 2°. ex ra
tione definitione sequitur enuntiationem pluribus quam duobus terminis constare: nam haec propositio omnis homo
perfectus est albus & animal rationale perfectum informatur albedine constat multiplici principio
intrinseco, in quo resoluitur; ergo constat pluribus quam duobus terminis. Patet ans. in ea propositione non solum
sunt termini homo animal rationale, sed etiam illi omnis perfectus albus, & informatus albedine; ergo &c.

Multa
mouit obiectio, quae industria in ea seruatur cogit: ante omnia nego ans; neque propterea
adiecta fuit in definitione particula illa immediate, ut donaret non omnia lemma in quae re
soluitur instrumentum esse ipsos terminos; sed illa duntaxat in quae resoluitur immediate. V.g. haec
propositio homo est animal rationale resoluitur in definitum, quod est homo, in definitione quod est animal rationale: rursus animal
rationale resoluitur in genus & differentiam; at haec secunda resolutio non est immediata relata
te ad propositionem, sed relate ad definitionem, neque propositio immediate resoluitur in subiectum & praedicatum, quae autem
praedicatum in alias partes dicebatur, nihil pertinet ad resolutionem propositionis.

Unde quamuis praefac
ta propositio habeat praedicatum animal rationale, quod resoluitur in genus & differentiam, ea resolutio non est im
mediata relate ad propositionem, sed relate ad definitionem: at ita propositio non constat pluribus terminis
quam duobus; sic primus illius resoluitur, l. inter partes ratione magis, cum relatio effec
ta in principia potentia, l. in tres terminos possum resolui. Sic 2°. homo resoluitur immedia
te in corpus & animam resolutione physica; quod autem corpus iterum resoluitur in alias partes
integrantes; non facit ad resolutionem hominis immediate: nec propterea partes sunt principia, sicut
sunt termini hominis immediati. Venio ad reliquas obiectiones propositionis particulares: mouent illae omni
ne quaestionem, ut scilicet terminus validati notae, ut omnes nulli casus obliqui, id est praeter rectum, &
deinde.

UVA.BHSC

Deniq adverbia sint tri logici.

Rº cũ ipsa pingat tanq̃ ornatq gratiis, n̄ erit tr logici, sed grammaticalis; si autē subectū & predicatū afficiant mutando sensū formale ppõis erunt tri logici; nec ideo sequitr ppõe, quæ geminos tr̃os amplecti, nã oia illa vocabunt tr̃a ad quæ cũ subecto l. prato, ꝓficiunt & sic sr subectũ & pratũ, vnge ỹ ꝓpretensa ppõe: oĩ hoo perfecte alloq̃ ẽ utriq tr̃q logicq, & subectũ adæquatũ aīal valle ꝓ ficte ꝓformatũ aldine, e pratũ integrũ, l. tot valle, & sic ung tr̃q logicq.

Replicabis; q̃ unio trq̃ etiã ẽ ꝓbabilisquæ tum q̃ ẽ principiũ intrinsecũ, tum q̃ subectũ afficit pratũ: tum etiã quia ex ipsis mutaoe variatr sensq formalis enunciaois. Nã q̃ ista ppõo. Petrq ẽ alloq̃ diversũ sensũ formaliũ habet ab ista alia. Petrq exit alloq̃, & tamẽ nihil variatr, nisi copula; nego ꝯquẽ ad eiũ primo ꝓbaoẽ nego copulã ut vltã ꝓposito physico n̄ esse principiũ, sed principaoẽ. Ad 2dũ dico, copulã n̄ afficere subectũ, aut pratũ, ut particulare principiũ quomodo casus obliqui modificant, sed ut principaoẽ duntaxat.

Ad 3ũ q̃ rº ex D. Thoa 1º Periermeniae lec. 2da, ubi verbũ ẽ: aliquando inquit, ꝓ sẽ & secundũ se praxi ꝯigit ut ꝓ hac enuntiaoe, Sortes ẽ aliquando vero n̄ posit, sed pratoꝓ principali iuncto, ut Sortes ẽ hoo. Cũ itaq verbũ ꝓ ppõibq de 2do accidenti, qualis ẽ illa Sortes ẽ, ꝓ se prædicetr, ꝓ allijs vero de tertio accidenti, qualis ẽ illa sortes ẽ, prati saltẽ ut coniunctũ cũ principali prato. quiminũ si ex variaoe variet etiã sensq formalis.

Proponit: nos autẽ cũ dicimq copulã n̄ esse trũ, sumimus copulã formaliter, ꝓut gerit munq̃ vniendi subectũ & pratũ; n̄ autẽ ꝓut gerit munq̃ prati. Permitto deinde ex variaoe copulæ formaliter sumptæ dari aliũ sensũ formalẽ ppõis; n̄ tamẽ ꝯdicit ipsũ esse trũ, q̃ talis variaõ n̄ oritr ex diversitate obecti affecti, sicut quando mutantr notæ realitati, ut casq obliqui; sed ex sola diversitate modi tendendi.

Obijcies 3º aliqui moi sciendi ꝯsistunt ꝓ simplici qualitate sed ꝓ simplici qualitate n̄ ꝑ partes dari posunt, nec principia intrinseca. 2º tri moi sciendi male definiuntr ꝓ principiũ intrinsecũ. Arguitr, ꝓ duo oꝑrmit alias tri defões, ut erit vsi dinanti magnificũ. Deinde distingo minorẽ: n̄ dantr partes ad principia intrinseca realiter & physice distincta ꝯcedo, distincta formaliter l. virtualiter nego minorẽ & ꝯquẽ; cũ enĩ moi oẽs sciendi, sint quædã logicæ ꝯpositæ debent undiq partes habere; sint mĩg realiter aut saltẽ formaliter, l. virtualiter distinctæ; id est perinde repræsentantes obiecta distincta aut ipsis realiter distinctæ forent.

Sectio 3ª vtrũ voces nihil ad placitũ significantes sint tri logici

Ad placitũ (inquã) id ẽ ex hoiũ institutõe, licet enĩ oẽs voces significent naturaliter seipsas, l. ꝓlatorẽ, l. aliquẽ animq effectũ, n̄ tamẽ oẽs ex hoiũ placito significant, ut etiã re ẽ ꝓ hac voce Blythri. Quæstio igitr n̄ instituitr de tris mentalibq, qui nec voces sunt, nec ad placitũ sed naturaliter repræsentant. Instituitr deinde quæstio de tris ppõis, quia:

UVA.BHSC

quia j illis eius sensus clarus appareat. Si autem tum propositionis subiectum & praedicatum, & haec l. formalia l. obiectiva: formale subiectum, aut praedicatum dicitur actus intellectus, l. vox illa, quae constituit enuntiationem formalem modo supra dicto; obiectivum vero, quod formale significat. Sic j hac vocali propositione, homo est animal, subiectum formale est vox homo; praedicatum vox animal, obiectivum enim subiectum est, homo praedicatum animal, a parte rei existentia.

Praedicatum enim & subiectum formalibus uti possumus l. ad alia significanda, quae ab ipsis distinguuntur, & tunc dicimus ea formaliter supponere, l. ad significanda se ipsa, & nihil amplius, & tunc dicuntur supponere materialiter; v.g. j hac propositione, homo est animal, subiectum & praedicatum formaliter supponunt; at j ista, homo est vox subiectum saltem (quid, quid sit de praedicato) materialiter supponere.

Sit ergo nostra 1.a conclusio: voces nihil ad placitum significantes possunt esse termini logici. Probatur: voces significativae ideo sunt termini logici, quia sunt signa artificij mentalis instrumenti sciendi: sed voces nihil ad placitum significantes, possunt esse signa artificij mentalis instrumenti sciendi; ergo tales voces possunt esse termini logici: alibi latius probanda, breviter nunc suadetur: nam logica non alia ratione de vocibus curat, nisi quia eius ipsi deserviunt ad manifestandum artificium, quod 1.o & per se intendit; & verum artificium; hoc est artificium mentale instrumentorum sciendi.

Probatur minor haec propositio Blytiri est vox non significativa omni glaba signat artificium; ergo est similis propositionis existentis j anima; ita ut ly Blytiri repraesentet obiectum, & vox non significativa, praedicatum propositionis mentalis; ergo tota propositio est signum artificij mentalis propositionis; ergo etiam Blytiri est signum partialis artificij, id est subiecti propositionis mentalis, quia id repraesentat, quod est j praedicato mentali, atqui etiam subiectum vocalis propositionis id repraesentat, quod est j subiecto mentali; ergo etiam est illius signum; ergo etiam est terminus logicus.

Dices: j ea propositione vocali Blytiri non esse subiectum formale, sed obiectivum; subiecto obiectivo non convenit significari, sed significari per formale subiectum; itaque formale praefatae propositionis est haec vox. l. haec dictio, quae ibi subintelligitur, & elegantiae causa supprimitur, ita ut sensus sit: haec vox Blytiri est vox non significativa ad placitum. Contra vero 1.o j ea propositione nominis est subiectum formale, quae, quae vox homo, j hac alia homo est vox licet materialiter tantum supponant; ratio est, quia ad manifestandum artificium logicum mentale requiritur quidem suppositio termini, quamvis ea suppositio materialis est. l. formalis l. parum refert. l. nihil omnino, quia utroque modo dialectica suum manifestat artificium.

2.o j propositione praefata subiectum formale non est haec vox: subiectum enim formale vocalis explicare debet subiectum formale propositionis mentalis; atqui haec vox non explicat subiectum formale mentalis propositionis; ergo &c. minor patet, nam j ea propositione subiectum formale mentale est Blytiri, quam non explicatur per ly haec vox: qui enim audiret haec vox veniret j cognitionem huius dictionis Blytiri. 3.o: haec propositio vocalis Blytiri non est sine dubio, non est identica nec falsa; talis autem foret si eius subiectum & praedicatum formalia essent vox, haec enim redderet enim hunc sensum; haec vox non est haec vox, quae identica est & falsa.

Dices iterum:

Hoc ad secundum probatur, quia haec vox non sit subiectum formale adaequatum; secus autem quod constituat tale subiectum simul cum Blytiri, nihil habet ibi tanquam quid syncathegorematicum, quod est se solo nihil significans; unde ex utriusque connexione conflatur subiectum hoc adaequatum, haec vox Blytiri: atqui Blytiri tantum est pars termini vocalis: 2° tamen iudicium hoc, Blytiri est vox non significativa formari potest ab intellectu praecedentibus solis apprehensionibus huius Blytiri, illius vox non significativa, quin praecesserit apprehensio illa haec vox; sicut iudicium hoc Petrus est ens, formari potest quin praecesserit haec apprehensio hoc ens; ergo Blytiri se solum manifestat subiectum adaequatum enuntiationis mentalis; ergo ut illud manifestet non debet ipsi superaddi haec vox: erit igitur inde adaequatum subiectum formale, sicut mentale Blytiri est subiectum formale adaequatum, quia se solum repraesentat intellectui.

Obijcies 1°.

Voces usurpantur a dialectica tanquam signa quaedam instrumentalia, et doctrinalia quae ea, quae in disputationes adducimus, manifestamus: postquam enim ipsas res in disputationes allatas usurpari dicendum non est, voces velut notis utimur (id est signis) rerum vice ait Philosophus 1° elenchorum cap. 1°. atqui vocibus non significativis ad placitum non possumus uti vice rerum, tanquam illarum signis doctrinalibus, et instrumentalibus. Haec enim prius cognosci debent, ut aliud potentiae repraesentent ad discursus cognitionis, quod dicitur signum formale, quia est forma, qua res potentiae manifestatur, quamvis ipsa prius manifestentur; ergo voces illae non usurpantur a dialectica, tanquam signa etc. ergo non sunt termini logici.

R°. logica usurpat voces tanquam signa rerum, quando non potest ipsas res in disputationes adducere, uti satis innuit Philosophus illa voce postquam; ergo si res ipsas in disputationes adducere potest (ut contingit cum quaestio de vocibus est) non indiget aliis vocibus, ut ipsas manifestet; ergo tunc dialectica vocibus utitur tanquam signis instrumentalibus, et doctrinalibus ad manifestandum conceptus logicos artificiosos circa voces illas; licet ergo nihil ad placitum significent esse possunt termini logici.

Obijcies 2°.

Propositio vocalis debet esse ad placitum significativa: ergo utraque pars ipsius, subiectum licet et praedicatum debet esse significata ad placitum. Confirmatur copula vocalis ad placitum significare debet; ergo subiectum et praedicatum. Nego consequentiam argumenti: nam ut propositio significet ad placitum sufficit, quod altera pars ad placitum significet: sic homo dicitur corporeus licet anima sit spiritualis, discursivus item licet corpus discursivum non sit: sic ergo dicitur propositio ad placitum significare, quamvis altera pars tota non significet: nam propositio composita, et oratio non dicitur illa, cuius singulae partes, sed cuius aliqua pars separata significat. Ratio est, quia ut denominatio tribuitur de toto, sufficit, quod alicui totius parti ea denominatio conveniat, ut constat ex appositis exemplis.

Ad confirmationem nego similiter consequentiam: discrimen est quia unio non potest seipsam ad explicandum mentis conceptus manifestare: quare ad mentalis unionis explicandum necesse est recurrere ad vocem aliquam, quae cum naturaliter illam significare non possit debet eam ad placitum manifestare. Subiectum et praedicatum seipsa manifestare possunt et explicare naturaliter mentis conceptus circa seipsa; non ergo valet a copula ad subiectum et praedicatum.

Urget

Thomasius: unio ad placitum significativa non possunt uniri duo extrema naturaliter tantum repraesentantia; alioquin verbum est posset unire duo suspiria vel duos fumos; ergo si

UVA.BHSC

Si debet unio, debent & extrema ad placitum significari. Insto arguentes: quia in hac propositione, Blytiri non est Sindapsus, tam ex parte obiecti, quam ex parte praedicati subintelligitur haec vox, quae verba cum non exprimantur, non fiant praesentia per illa, quae manent in anima, vel quod verbum est unit solum duos conceptus manentes in anima, vel unit etiam Blytiri & Sindapsus voces expressas: si enim quod copula ad placitum significativa unit voces naturaliter tantum significantes: si primum; quod copula vocalis unit conceptus pure mentales & quod est absurdum, & rursus infertur uniri voces naturaliter repraesentantes: tales enim sunt illi conceptus.

Dico igitur: copulam ad placitum significativam posse uniri duo extrema naturaliter tantum significativa: ratio est, quia talis unio versatur proportionaliter analogica tanquam signum mentalis unionis: cum autem in mente Blytiri & Sindapsus ita sint unita, ut possint humano & articulato modo, tam ipsa, quam eorum unio manifestari per voces; possunt extrema illa per vocalem unionem ad placitum significantem uniri, ex quo patet solutio ad illud de duplici suspirio, vel fumo: hi enim non uniuntur humano modo ad manifestandum mentis conceptus, cum tamen vocibus naturaliter significantibus eo modo non uti sani ostendant quaestionem de vocibus non significativis, quae toto subinde personant scholae.

Obijcies 3.º ex Patre Aldi: in hac propositione Blytiri est vox, subiectum forte est verale; quod non est Blytiri, quod singulare est; quod idem dicendum est in omni alia propositione, in qua proinde subintelligi debet particula illa, haec vox. Respondeo licet Blytiri singulare sit, & se ipsum tantum significet, ut iunctum tamen cum voce omni adiectiva significare omnes sibi similes voces, quin sit necesse adiicere semper haec vox, ex qua sane impeditior fit enuntiationis sensus, dum propositio extenditur Blytiri ad omnes voces sibi similes, & per voces haec coarctatur ad hoc Blytiri sumptum in singulari.

Obijcies 4.º ex Patre quaeros: si vox aliqua de se hoc per se supponere posset nihil erit, quod illam determinaret ut potius pure hoc supponeret quam per se; quod vel semper vel numquam per se supponit. Si dicas determinationem illam sumi a praedicato, quia est dialectico vel logico: sic talia subiecta, qualia promituntur a praedicatis. Dato: praedicata supponunt omnia se & vocibus rei per illa significatae, ut dico: hoo est mi. 1.º licet praedicatum sit rei significativum particulari, quid prohibet me, licet falso illud applicari voci (ut si dicam) hoo (intelligendo vocem) est animal rationale. 3.º quia in ipso praedicato erit dubium utrum per se an praedicata supponat; quod praedicatum ipsum ab alio determinari debet, quod fieri non potest, si tamen vox per se ipsa supponere valeat.

Respondeo: determinationem suppositionis aliquando probabiliter reperiri ex adiuncto praedicato; quia dum aliud non semper praesumitur homines vere loqui: sic cum audio homo est animal rationale non de voce homo, sed de signato per ipsum intelligo, ut plurimum determinationem suppositionis sumi debet ex proferentis arbitrio, qui cum profert hanc vocem canis v.g. potest velle ut ipsa, vel pro marino, vel pro terrestri animali vel etiam pro sydere supponat.

Insurgit idem Auctor; quod Blytiri supponat per se in propositione pendet ex hominum placito; quod non supponit per se quatenus est naturale, sed quatenus est signum

UVA.BHSC

Ad placitu: hoc aut ñ dad ss mod eni inquirimq utrum vox nihil sicans ad placitu int
tg logicg; scd ura nego secundq 9quq, aliud ē insicari aliud supponere: voces ñ sica
tius naalitr quidy signant scipsas ñ tam naalitr, sed ex placito ɋferentu supponunt:
ss p inde signa naalia ad placitu j ɋpoe posite, & vero voces sicatius ñ idess
signa ad placitu, q ɋlicito docanti ɋpoe ponunt, sed q linguam institutoribq
placuit cas, hoc l. illud sicari.

Tandq obijcir: si Blytiri erit obcty forle ñ posset
eig ɋpoi inveniri 9tradictoria eadq suppoe retenta; atqui nulla potest dari ɋpoo, ꝗ
cuigq ñ possit inveniri 9tradictoria eadq suppoe retenta; g &c. ɋbo maiory: si Blytiri hac ɋpoo, Blytiri ē vox erit subcty forle ñ alia posset dari 9tradictoria quam
ista alia Blytiri ñ ē vox: atqui hgc ñ ē primg 9tradictorig: loquitur eni de alio
Blytiri, l. si de eodq mutats suppoo, quia j 2da si repraesentatur illud Blytiri, q
ē j prima, fit suppo forlis; g o ñ potest inveniri 9tradictoria primg ɋpoi eadq
suppoe retenta. 9firmatr: illa ɋpoo ñ potest deservire ulli syllo, q l. agj alia ɋ
poe variatr l. saltg suppo & utrouis mod syllg erit inutilis.

Insto arguunty: si subcty
forle j ɋfatis enunciaoibq sit hgc vox, ɋut adversarij consent, nq ad 9tradictios
ñ minq requir identitas subcti obiectivi, quq forlis; ig vero ɋte subcty obctivy su
ua ɋpoe g Blytiri, quod etig ɋte ē istiag ɋpoe distinctq; g o subcta obcti
ua ē ss o distincta. & g hinc requir etig ē diginda suppoo: nq hgc vox j una
ɋpoe supponit ɋuno Blytiri, j alia vero ɋalio. Praeterea hgc opinio tollet i
medio maiaty suppos, cy multu adeo frequents. Rogo tandq ab adversarijs,
an cy ipsi dicunt Blytiri ñ esse tey existiment se nobis 9tradicere, l. ñ, si secundy:
quid nos impugnant? si ty; g o cy ipsi aliud dum negant nos aliud affirma
mq Blytiri ɋferamq; potest dari 9tradictio j alio, atq alio Blytiri.

Dicent se nobis
9tradicere, q nos de q illis de nullo Blytiri affirmant esse tey logicy: optime; g
ig sic formari possunt ɋpoes 9tradictorig, & si vox ñ sicativa maalitr supponat:
quis eni neget has esse 9tradictorias: nully Blytiri ē tey logicg: aliq Bly
tiri ē tey logicg? 9stmaiory requiras adhuc opinios, nego eg oportere; j
quavis enunciaoe reperiri, nisi omnino velis maaly suppos destruere; quia
ɋ potest idy tey l. divinitq apud oes, l. naalitr re ɋduci; poterit poni idy
tey j utraq 9tradictoria, & sic etig formari syllg.

QVÆSTIO, III, D SPECIEB9 & PR OPRIETATIB9, & Troy

=Sectio, 1a, Tri Defsioes=

Celebriores hic exponant religais omnis idem eni Vniu habet aetn nimia; yet nulla divisio simile ɋfero

UVA.BHSC

e q; pulverg secty e, ait oportune Seneca epistola. 89. dividit itaq. 1.º terminj in menta
le vocale & scriptg: mentalis stituit modus sciendi mentales; vocalis vocales & scriptus
scriptg. 2.º j directg & reflexg; directg e ille, quo res cognoscimus, qualibet illa sit;
ut cognitio hoīs, l. lapidis: reflexg, quo noster intellectus actus contemplamur, ut
cognitio, qua ego cognosco me cognoscere hoīem l. lapidem.

3.º j ultimatg & n̄ ultimatg;
ultimatg e quo cognoscitur res per signum manifestata; n̄ ultimatg e qui sistit j
ipso signo, nec ad res significatas extenditur: sic cum audis Adamas si nosti vocis significatum,
formas sceptus adamantis ultimatus; si ignoras sistis j sceptu vocis & formas sceptum n̄
ultimatum. 4.º term. primus & secundus intentionis; primus e qui rem repraesentat secundum id quod habet
a parte rei; secundus, qui repraesentat rem put habet aliquid ex mentis scepto: sic aial
valet term. primus intentionis, quod id sicat, quod habet hoc a parte rei: at species term. secun
dus intentionis, nisi quod id repraesentat, quod habet hoc dependenter ab actu mentis.

5.º j cathe
gorematicus & sincathegorematicus: primus, qui se solo plene sicat & j propositione potest
solus stituere subiectum aut praedicatum, ut hoc Leo; secundus e, qui licet se solo n̄ significet
adiunctus tamen cathegorico, facit illum aliter sicare; unde multi dicunt sicare,
quasi sicare, ut nullus, ois; sic litterae consonantes separatae n̄ sonant vocalibus tamen
tis. adiectis sonum illarum modificant. 6.º j scretus & abstractus, scretus e qui rem sicat
instar cuiusdam compositi, sut (hoc), qui sponitur ex humanitate & substantia; album quod e
spositum ex albedine & subiecto; abstractus e qui rem sicat instar formae a sposito abul
sae; & veluti pendentis j aere, ut albedo, humanitas, quae recipiuntur absque nullo ordi
ne ad sposita. 7.º j absolutus & snotativus: absolutus e, qui rem sicat per modum per se st
antis, ut lapis, albedo: snotativus e, qui rem sicat per modum alteri adiacentis, & adhae
rentis, albus musicus, & alia adiectiva, quae indicant aliud cui inhaereant: ma
sicus enim sicat musicus inhaerentem hoī: ois term. abstractus simul e absolutus; n̄ ta
men ois absolutus e abstractus: nam hoc absolutus e term. n̄ abstractus, similiter ois term. sno
tativus e scretus; n̄ tamen ois scretus e snotativus; nam hoc term. e scretus, snotativus e n̄.

8.º infinitus &
finitans, finitus e qui rem aliquam determinatam sicat: ut Leo: infinitus e qui cum ali
quid excludat nihil determinatum sicat, ut n̄ Leo. Verum ut negatio infinitet, de
bet afficere nomen; nam si verbum afficiat negari dicitur infinitare ut si dicas
Leo n̄ e lapis: nec sufficit ad infinitandum quod nomen afficiat; sed insuper de
siderari, ut dum rem excludit nihil adiiciat, quod ad illam spectet: quare licet vox
imprudens neget prudentiam n̄ tamen infinitat, quod l. sitat l. supponit capacitatem eius
j subiecto & ideo n̄ e term. infinitans, sed privativus e divisio terminorum j univocus aequi
vocus & analogus; alibi late.

9.º dividitur term. j transcendens, qui extenditur ad res oes
& ad oibus praedicatur; ut res, ens, verum, bonum, aliquid, unum: quorum initiales litterae for
mant celebre dictum, reubau. & n̄ transcendens, qui n̄ adeo late diffunditur,
ut aial: & insuper transcendens, qui n̄ modo intra praedicamentum, sed ipsas etiam sciplectitur

UVA.BHSC

Chimeras ut intelligibile. 10º dividitur in complexum & incomplexum, complexus est cuius partes idem significant separatim, ac coniunctim; ut animal rationale: incomplexus cuius partes vel nihil significant separatim, vel certe non idem, quod coniunctim, ut Dominus non licet dominus separatim significent, non tamen idem, quod Dominus. [coniunctim & —]

Undecimo, in affirmativum, privativum, & negativum. Affirmativus est, qui rem aliquam positivam significat, ut Angelus; privativus & negativus significant rei carentiam, hoc discrimine, quod privativus supponit (dum negat formam) eius in subiecto capacitatem. Negativus autem formam negat subiecto illius incapaci, si caecus & surdus in homine, sunt termini privativi, quia negant visum & auditum, quorum homo est capax; at in lapide sunt negativi, quia lapis incapax est visus & auditus. [*supponit]

Denique dividitur terminus in communem particularem & singularem, communis significat naturam multis communem, & de pluribus praedicabilem ut multi ens particularis (qui & confusus) naturam illam communem significat affectam non aliqua nota determinante non in singulari & individuo, sed confuse, ut aliquis homo, quidam Angelus. Singularis vero significat naturam unitatem communem, ut Socrates Michael, vel naturam communem effectivus demonstrativa nota, ut hic homo demonstrando Socratem.

Comparantur etiam termini inter se & alii vocantur impertinentes, alii pertinentes: pertinentes sunt vel qui se inferunt vel sibi repugnant: primi vocantur pertinentes sequela, ut homo, & animal; nam licet ex animali non inferatur homo, ex homine tamen infertur animal: quando illi sunt termini inconvertibiles, qui simul vero se inferant, ut homo & rationale convertibiles appellantur. Ii termini, qui sibi repugnant vocantur pertinentes oppositione, ut caecus & videns, albus, & niger. Impertinentes sunt, qui nec sese inferunt, nec sibi repugnant, ut albus & dulce, videns & audiens.

Sectio 2ª. De suppositione praecipua termini proprietate.

Suppositio ex mente Aristotelis, & Augustini, definitur: usus termini pro suo significato. Dicitur usus quia suppositio nec terminus est nec termini significatio: sed ab utroque distinguitur tanquam usus a re qua utimur: V. g. Vox Petrus significat Petrum realiter existentem; vox homo naturam humanam significat: cum autem dico Petrus est homo, utor utraque voce, & significatione ad tribuendam Petro naturam humanam; & hic usus est suppositio distincta utique (quamvis aliqui contrarium sentiant) a termini significatione, ut ex dictis liquet, & sua dicti videtur: nam voces plura significantes, ut canis saepissime pro uno tantum supponunt, ut cum dicitur canis latrat: si autem foret idem supponere, ac significare, voces illae pro pluribus supponerent sicut plura significant. Addunt aliqui, voces naturaliter suum significare platonem, & tamen pro illo non supponere: verum extra rem; nam quod significatio naturalis distinguatur a suppositione, nemo negat.

Dicitur deinde suppositio usus termini: solum enim usus vocis vel conceptus non sufficit ad suppositionem nisi constituat vim coniunctam logicam: cum enim extra propositionem non detur terminus, nec potest extra propositionem dari suppositio, quae est proprietas suppositionis essentialis termini. Ita suppositio nunc accipitur pro eo dictionis usu, quo ipsa

UVA.BHSC

Ipsa ponitur ad significandum aliquid intra artificium logicum: adjicitur postremo in definitione: pro suo significato, quod comprehenditur sicut distinctum vel indistincto ab ipso termino.

Porro sicut hic accipitur late, et prout comprehendit repraesentationes nostros conceptus mentis supponunt etiam pro rebus, quas naturaliter repraesentant, ponuntur enim illarum vice in artificio mentali. Unde non placet Arriaga dum et mentis conceptus supponere negat, et affirmat voces pro solis conceptibus supponere non pro rebus: utrumque enim falsum videtur: primum, quia utimur utrique terminis mentalibus ad repraesentanda obiecta, et quando vel affirmamus aliquid, vel negamus: nam cum concipio: Petrus est animal conceptus animal non praedicatur de conceptu Petrus: esset falsa propositio, quia unus conceptus ab alio distinguitur, saltem si propositio sit qualitas composita; ergo quod ibi praedicatur est id quod repraesentatur per conceptum animal; ergo datur ibi usus termini pro suo repraesentato, atque ita suppositio.

Propterea in mente datur verus terminus; ergo et vera suppositio: compositio enim requirit extrema, et ubi extrema, ibi etiam et compositio sicut ubi hoc, ibi admirabilium. Negabit Arriaga enim, quod cum propositio sit actus simplex, non potest habere terminos distinctos. Verum quid, quid sit de propositionis simplicitate, quod dentur in mente veri termini, negari non potest; datur enim ibi propositio vera Cathegorica; ergo verum subjectum et praedicatum: sed subjectum et praedicatum ex Philosopho sunt termini logici; ergo dantur in mente veri termini logici.

Hinc enim falsum est, voces pro conceptibus tantum supponere, non pro rebus: tum, quia cum voco propositionem: Petrus est homo, non intendo subjicere conceptum Petrus, nec praedicare hoc: sed verum Petrum hominem verum; ergo vox Petrus et vox homo supponunt pro Petro et homine vero: scilicet pro illis supponunt, de quibus propositio verificatur. Secundum, quia ad hoc: praeterea ideo voces supponunt pro conceptibus, quia vocibus ostendimus nostros conceptus, nam quia conceptus latent in anima, et per ipsos non possumus alter ad alterum (imitatur Angelorum) loqui voces assumimus, quae illos manifestent: tamen sic, nec possumus alter ad alterum per ipsas loqui; non enim res manifestant si ipsas saltem verius, et scientifice: ipsas enim, ut ait Philosophus afferre dicendum non est; ergo voces ponuntur etiam in loco rerum.

Sotus, Villarpandus, Ioannes a sancto Thoma libro 2° summularum. capitulo 10. suppositionem esse dicunt: acceptio termini pro aliquo, de quo verificatur: verificatio ista non est propositionis: datur enim vera suppositio, vel in propositione falsa; sed verificatio termini ex exigentia copulae, quae in eo reperitur, ut existat vel pro tempore, pro copulae importato, ex. c. si copula dicat tempus praesens, ut obiectum supponat debet esse de praesenti, et demonstrari saltem per actum intellectus. Unde cum dico Petrus est albus, ad hoc, ut Petrus supponat pro vero Petro requiritur, quod possim illum demonstrare per hanc propositionem: hoc est Petrus; quia si haec propositio demonstrativa vera sit, quia Petrus existit, dabitur suppositio, etiamsi falsum sit Petrum esse albus

UVA.BHSC

tamen: nam aliud est non dari veram suppositionem, aliud non dari suppositionem veram: sicut aliud est non dari veram prædicationem, aliud non dari prædicationem veram: in propositione falsa vera fit, licet non fiat vera prædicatio, quia copula non verificatur, modo dicto datur vera, licet non vera suppositio: sic cum dico Adamus est Antichristus est albus, verum utimur vocibus illis pro obiectis, quæ ad placitum significant, licet alter non sit sed fuerit, alter sederit; quare vere supponunt pro suis obiectis, licet suppositio sit falsa; Et ideo inter respondendum dici solet suppositionis falsum, quia non fiunt, si arguens vere non supponeret, quia cum vere non supponit, nec verum nec falsum supponit.

Propterea dantur propositiones in quibus copula abstrahit ab existentia rerum, quales sunt propositiones de rerum essentiis, ut homo est animal. (essentiis) de rerum possibilitate ut mundo initio, de impossibilitate, ut Ircocervus est chimera, & omnes fere negativæ; atqui si foret vera sententia Thomistarum in nulla propositione ista rum foret vera suppositio: nulla enim existentia requirit, ut subiectum possit eo modo denominari; quare &c. tamen in hac propositione fuit existens Antichristus, fit vera immo & vera suppositio, & tamen Antichristus non existit in tempore præterito pro copula importato; quare id non requiritur ad suppositionem.

Obijcit Thomasius: aliquis est propositio de subiecto non supponente: hoc autem non est alius, nisi in qua non verificatur terminus secundum exigentiam copulæ; quare &c. Distinguo maiorem, non supponente vere concedo, vere. l. falsum nego maiorem; id enim merito Hurtado Sophistarum magis adscribit. Fingit autem suppositionem esse falsam, l. quia utimur loco rei, ut existentis, cum sit prædicato accidentali, cum tamen res non existat ut Petrus moritur Æthiops moratur, cum nunquam existit. l. quia in subiecto sit, quædam virtualis affirmatio rei impossibilis, ut Æthiops albus legit; & tunc debet negari suppositum. Addunt Hurtadus & Lince propositionem dici posse de subiecto non supponente, cum arguens supponit aliquid tanquam a respondente concessum, quod tamen ille. l. negavit. l. nunquam concessit.

Dividitur suppositio in materialem & formalem: materialis est, usus termini pro se: vocatur materialis, quia materia pro qua terminus supponit, est idem cum ipso. l. forma supponente; sicut enim dicitur res manifestari si ipsa eadem res est forma manifestans, & obiectum manifestatum. Et ita suppositio materialis duplex, intrinseca, cum terminus supponit pro se in ordine ad id, quod ipsi materialiter convenit, ut cum dicitur est vox: & extrinseca, cum supponit pro se in ordine ad aliquid extrinsecum, & ex hominum impositione proveniens, ut homo est nomen: voci enim homo intrinsecum est, esse vocem, extrinsecum esse nomen.

Formalis suppositio est usus termini pro alio quam se distincto, ut in hac enunciatione, homo est animal. Dividitur in propriam & metaphoricam: propria est usus termini pro eo quod proprie significat, ut David interfecit leonem: metaphorica, est usus termini pro improprio significato, ut vicit Leo de tribu Iuda. Celebris est divisio suppositionis formalis in simplicem & personalem: simplex est usus termini pro suo significato, ut subiacente se

cundum

Secundo intentionibus, seu ut nostris conceptibus affecto: v.g. homo est species; nam esse speciem convenit homini, quatenus affecto nostris cognitionibus. Personalis est cum terminus pro re significata, quae existere habet, et a parte rei, nam omnia homini existit et inde pendentis a nostris conceptibus, conceptis cum vale, ideo in hac propositione, homo est rationale, fit suppositio personalis.

Sectio 3. Alia suppositionis divisio, ubi de ascensu et descensu

Ascensus est motus intentionalis, sive progressio ab inferioribus ad superiora: contra descensus a superioribus ad inferiora regressio est: si enim dicas, Petrus currit, ergo homo currit ascendis; si contra: homo est animal, ergo Petrus est animal, descendis. Ascensus et descensus non habent locum in suppositione simplici, saltem ubi fit transitus ad inferiora non immediata: v.g. non valet ista homo est species; ergo Petrus est species; quia Petrus non subiicitur immediate speciei ut illi, sed homini; cum autem fit vel ascensus vel descensus ad immediata inferiora, aliquando validus est: unde valet iste ascensus: homo praedicatur de pluribus; ergo species dicitur de pluribus praedicatur, similiter iste descensus: species est universale, et generi immediate subiecta; ergo homo est universale, et immediate generi subiectus: quomodo autem valet ascensus aut descensus in suppositione personali id ex variis eius speciebus dependit.

Igitur suppositio personalis alia communis est, alia singularis, quae discripta solet appellari. Communis est cum terminus pluribus conveniens, et signo demonstrativo non affecti: ut homo est animal. Singularis est cum terminus, vel unitantum convenientis, ut Petrus, homo vel terminus communis affecti signo demonstrativo, ut hic homo currit: porro suppositio communis dividitur in distributivam, copulativam, particularem, et confusam.

Distributiva vel copulativa est cum terminus communis verificabilis deinceps, tam seorsim, quam simul sumptis; quare descensus huic suppositioni respondens, fit a ratione communi ad singula vel ad omnia simul inferiora; ut omnis homo currit, ergo Petrus, ergo Paulus currit, qui est descensus ad individua seorsim: vel ad omnia simul, vel simul hoc modo; ergo Petrus, Paulus, Ioannes et caetera currunt. Adivertendum tamen hunc descensum competere suppositioni communi completae; ergo a ratione communi supponit pro singulis generum: nam si sit in complita, id est si ratio communis supponat pro generibus singulorum; tunc descensus, sive distributivus, sive copulativus non fit ad singula individua, sed ad species singulas. Unde in hac propositione omne animal fuit in arca Noe, quia omne animal in complite supponit; non valet ab ea descensus iste; ergo Petrus fuit arca Noe. ergo Bucephalus fuit in arca Noe. sed hoc potius modo fieri debet, ergo homo, ergo leo; ergo equus fuit in arca Noe. Igitur ascensus ut valeat conquia debent omnia vel individua vel species numerari, v.g. hic homo est animal, hic et hic, et hic homo est animal; ergo omnis homo est animal; homo leo equus est Bucephalus fuerunt in arca; ergo omne animal in arca, et hic ascensus cum inductione reincidit.

Suppositio

UVA.BHSC

Suppo, copulata cuiustri omunis pro suis inferioribus collectiue sumptis; quant valleat ascensus l. descensus, oia inferiora copulari debent & numerari: valet igitur hic descensus: Apostoli Christi sunt duodecim; ergo Petrus, Iacobus, Andreas &c. sunt duodecim: non autem iste; ergo Petrus est duodecim. suppo particularis, quæ etiam determinabilis appellatur, est cuiustri omunis pro inferioribus disiunctiue sumptis, ut aliquis homo currit ex qua fit descensus ad inferiora singula disiungendo non solum terminos omunes, sed integras propones, in hunc modum: ergo l. Petrus. l. Paulus. l. Ioannes currit: & iterum; ergo l. Petrus uel Paulus currit &c. omnibus utrobique numeratis: at in ascensu sufficit l. unum numerari: sic valet Petrus currit, ergo aliquis homo currit.

Confusa suppo est cuiusque termini pro inferioribus disiunctim acceptis; differt a particulari, quia illa confusa non potest fieri descensus disiungendo integras propones, sed solum terminos omunes, sic ab hac propone: aliquis oculus requiritur ad videndum: valet iste descensus; ergo l. dexter l. sinister requiritur: non valet autem iste, ergo dexter oculus requiritur ad videndum; l. sinister ad videndum requiritur: neuter enim determinate sumptus verificatur, quia sit ad videndum requisitus aut necessarius.

Deinde in propone particularis qualis interuenit in ista propone: aliquis oculus videt; hoc ipso quod non verificatur de dextro, necessario debet (si uera sit) de sinistro determinate verificari: at in suppone vaga & confusa etiam si unum extremum excluserit, non verificatur de altero determinate. Vg. postquam dixisti dexter oculus non requiritur ad videndum: non valet si dicas; ergo requiritur sinister: potest enim sine dextro, sic visio sine sinistro: quin ergo requiritur l. dexter. l. sinister vage, & confuse. Rao discriminis est, quia videre, est quædam actio determinata prodiens a determinato principio, quæ proinde determinate potest designari; at requiri ad videndum non est aliqua determinata actio, sed dicit tantum sufficientiam absolutam ad actionem, & necessitatem conditionatam ad illam ponendam, si cætera absent inferiora; quare cæteris [illegible] præsentibus nullius necessitas determinabilis est.

Sectio 4.ª Reliquæ tri proprietates.

Quæ supersunt sunt sex: status, ampliatio, restrictio, diminutio, alienatio, & appellatio. Status est suppo termini pro re existente in tempore per copulam importato: Vg. Petrus currit, ubi Petrus accipitur pro existente tempore præsenti, quod importat copula. Ampliatio, definitur extensio termini a minori ad maiorem suppositionem: Vg. homo, qui fuit currit: nam homo supponit etiam pro tempore præterito, licet præcipua copula, præsens tempus importet. In propositionibus æternæ veritatis, suppo extenditur ad oia tempora, imo & ad possibilitates: talis est ista homo est animal rationale. Potest etiam suppo possibilitates excedere, & tempus imaginarium ampliari, uti fit in istis Hircocervus est impossibilis, Chimæra imaginabilis.

Pater obiecit: in istis propositionibus, Iustus peccat, cæci vident, non fieri proprias ampliationes, sed mutationes: nam quod ampliatur retinet quod ante habebat, & nouum aliquid adquirit: at hi, uiuus, & cæcus, qui ratione copulæ supponere debent pro Iusto & cæco præsenti

UVA.BHSC

Præsentibus ratione prati talis suppos. amittunt & nova adquirunt pro tempore præterito; & propterea fit mutatio, non ampliatio, ratione cuius est acuta; non tamen propterea desserenda ratio muniri: dicendum est suppos. extendi, quia tunc Iustus, & Cæcus supponunt pro subiectis habentibus formas iustitiæ, & cæcitatis, quæ subiecta cum sint eadem, etiamsi Cæcus iniusta adquirat, & admittat Iustus iustitiæ: ideo tunc illi retinentes antiqua, nova quoque super suppositis adquirunt.

Restrictio ampliationi opposita est coarctatio termini a maiori ad minorem suppos.: ea fit per additionem alicuius ~~alicuius~~ adiectivi, ut homo albus disputat; vel obliqui, ut est equus Petri currit, vel per oppositionem inferioris substantivi ut Civitas Compostellana exultat: ubi homo, equus, & civitas restringuntur, ut non pro omnibus; sed pro determinatis tantum supponant.

Diminutio restrictioni affinis est, differt autem quia per diminutionem terminus coarctatur, ut supponat tantum pro parte subiecti, sicut in hac propositione, Æthiops est albus secundum dentes, albus coarctatur, ut non pro toto Æthiope, sed pro eius parte supponat. Alienatio est distractio termini a propria ad impropria suppos., ut homo pictus seu marmoreus. In propositionibus istis homo mortuus loquitur, domus destructa videtur, ait Sotus fieri diminutionem; at melius alii alienationem agnoscunt: nam tunc homo, & domus non supponunt pro aliqua parte, ut ad diminutionem oportebat.

Demum appellatio est applicatio significationis termini ad denominandum significatum per alium terminum. Est autem duplex, altera formalis, cum applicatio formalis significationis unius termini ad formale significatum alterius, ut si dicas, Petrus est bonus phylosophus, bonus formaliter appellat, id est supra phylosophum, vel supra Petrum, inquantum formaliter phylosophus est. Altera materialis, cum applicatio significationis unius termini fit supra materiale significatum alterius, ut Musicus, & Theologus: nam Theologus non appellat supra Musicum formaliter inquantum musicus est; sed materialiter, quia ille, qui Musicus est, idem & Theologus est.

QVÆSTIO IV. DE ENVNTIATIONE PARTIBUS, & PASSIONIBUS EIUS:

sectio 1.a De signo nomine verbo, et oratione:

Augustinus 2.° de doct. christ. cap. 1.° signum ita definit: quod præter species, quas ingerit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem venire. Videtur tamen inter omnes Augustinum non omnia signa sua definitione complecti: quare omnibus communis definitio sit: quod potentiæ cognoscitivæ alicuius rei cognitionem ingerit: sic fumus ignem, voces significativæ ipsas res, obiecta & mentis conceptus manifestant. Signum

UVA.BHSC

Duplex, aliud forte, q immediate, & n̄ prævia sui cognitione aliquid repræsentat ut cognitio repræsentat Petrum, licet ipsa prius n̄ cognoscatur. Aliud instrumentale, q mediate & prius cognitum ducit in alterius cognitionem: nam instrumentum, ut effectus prius moveri debet à causa principali: sic fumus prius cognitus ducit nos in cognitionem ignis

Instrumentale diuiditur in naturale, quod natura sua significat, ut suspirium doloris affectum: ad placitum, q ex hominum arbitrio significat, ut vox homo animal risibile: significare autem hominum ex hominum arbitrio, n̄ est pendere ab illo in existendo præcise, sed in significando: Vnde licet Imago Cæsaris pendeat ex arbitrio pictoris, est tamen signum naturale, q n̄ dependet in significando à præfato arbitrio, sicuti dependent voces ex hominum placito. Stantes signum ex consuetudine, quod nec naturaliter nec ex hominum placito, sed per iteratas eiusdem actionis productiones ducit in alterius rei cognitionem: sic canis herum comitari solitus eius aduentum significat.

Nomen vocale (ex quo facile colligi poterit, quid sit mentale) definitur ab Aristotele 1º. Perihermenias. cap. 2º. Vox significatiua ad placitum sine tempore, cuius nulla pars separata significat finita & recta. Genus (dicunt aliqui) n̄ est vox: quia nomen est exercitum quid artificiale, cuius materia est vox; forma vero significatio voci adiuncta, ut eum pulchre dixit D. Thomas ibi. lect. 2ª & opusc. 48. tractatu de enuntiatione. cap. 1º. ars in voce veluti in subiecto format nomina, verba, & orationes.

Ig vero materia n̄ potest esse genus in definitione concreti artificialis; tum quia materia est quid naturale, concretum autem est artificiale; tum etiam (& ex priori descendit) quia materia n̄ prædicatur de concreto artificiali; at qui omne genus prædicatur de eo, cuius genus est; ergo vox n̄ est genus in definitione nominis. Et sane ratio conuincens apparet, nisi addatur loco generis illud significatiua; ait q̄ ita genus sit vox n̄ significatiua. l. dicendum prædicta definitio n̄ traditur per genus & differentiam, sed per materiam & formam, q genus definitionum approbatur à Philosopho 8º. Metaphysicorum cap. 3º. Vnde materia erit vox reliqua forma.

Dicitur nomen n̄ habere partes, quæ separatæ significent id ipsum, nimirum quod coniunctæ significabant n̄ enim est dicere Catilina sua coniuratione, respublica conseruatur, ac dicere coniuratio Catherina, publica res est. Per illud finita excluduntur à definitione nomina infinitantia, ut n̄ homo, ut autem sit infinitans n̄ debet afficere transcendentia, nam n̄ ens n̄ bonum, n̄ excluderit per omnia entia, & n̄ entia modo ubi infiniti. Dicitur recta ut excludantur casus obliqui, & adiectiua adiectiue sumpta, nam illa sola n̄ constituunt verum vel falsum cum verbo, ut Petrus est albus, et quasi obiectiua sumantur substantiua. l. obliqui rectis equiualeant, erunt etiam nomina; ut cum dicitur album est visibile: Petrus.

Verbum ab eodem Aristotele definitur: vox significatiua ad placitum significans tempus, cuius nulla pars separata significat finita & recta. Et eorum, quæ de altero dicuntur semper nota. Differunt igitur verbum & nomen per illud tempus significans; hoc enim nulli potest nomini conuenire: at inquies, prandium, cœna, dies, hora tempus etiam significant; ergo significare tempus n̄ proprium verbi.

Rº aliud est

ē sicare, aliud notare & aliud sicare tempus: sicare tempus ē habere illud principali sicato, ut habent praefata nomina, dies, & hora: notare tempus ē simul cum principali sicato ei notare id esse tempore fieri, ut grandius & Cena: at sicare tempus ē sicare aliquam actionem, ut tempus mensurabilem. l. pute ē fluxu temporis. Vg. lego, sicat actionem legendi, ut fluentem cum tempore praesenti legi: ut mensuratam cum tempore praeterito legam, ut mensurandum cum futuro; nomina quo possunt sicare, l. notare, non tamen sicare tempus.

Adjicit in desoe finita, quo verbum infinitum non ē proprie verbum; verbum infinitum non ē idem ac negatum, sicut cum verbum negaoe afficiatur; at in verbo negato non non negat suam sicaoem verbo, sed compositionem sui sicati cum subiecto. Vg. in hac propone Petrus non currit illud non non negat quidem cursum cum Petro, componit, non tamen negat verbo currit sicaoem cursus. Contra vero non in verbo infinito negat sicaoem, & eius negatus componit: unde idem erit dicere Petrus non currit, ac currit infinitum, ac Petrus ē non currens, Petrus componitur cum non cursu.

Particula recta denotat solum praesens indicativi esse proprie & stricte verbum: nam reliqua solum sicant verum l. falsum, quatenus per illud mensurantur: ideo enim nam verum est modo, Petrus negavit, quia aliquando verum fuit, Petrus negat: similiter ideo verum ē Antichristus persequitur fideles, quia quondam verum erit Antichristus fideles persequitur. Tandem illa verba; & ē eorum, quae de altero dicuntur semper nota: sic exponuntur a Cardinali Toleto, verbum semper praedicat, & sicat aliquid, ut de altero dicitur, sive prout illud significatur per ipsum verbum, ut Petrus currit, sive sit extra verbi sicatum, ut Petrus ē albus.

Oratio definitur ab Arle supra capite quarto: vox sicativa ad placitum, cuius partium aliqua sicat separata ut dictio non ut affirmatio l. negatio, illud sicat, sumitur ex necessitate sicaois: nam si stringat aliquam partem oraois sicare, ut affirmaoem, prout evenit in ista: Petrus ē albus, ē propositio; id non petit oratio per se, sicut petit sicare, ut dictio. Dicta definitio convenit etiam nomini complexo, sive vicio tamen; nam & ille oratio ē.

Boetius, quem reliqui sequuntur dividit oraoem in imperfectam, quae ob imperfectum sensum non satiat animum audientis, ut Herculis fuerunt; abide cum expectat ē. l. intraxit. l. quid si mille & perfectam, quae ob plenum sensum, animum quietat audientis; & haec si ad partem intellectivam expetat vocatur enuntiatio, & eorum perfectissima, si ad appetitivam, vocatur simpliciter oratio. Ut ibi Comes, quae ē imperativa: facito quo prior transcurrerit pontem, quae deprecativa ē: parce ex animis & maxime forte plurimis oratio; quae ē interrogativa: equidem & viciuus reddere ultimum, quae optativa ē. Sectio.

UVA.BHSC

Propos definit Arist: orao uery l. falsy sicans: uidetur aute defio descriptiua & vt tradunt p. ppriettates, quare melior & comunis hæc defio: orao, q qua aliquid de aliquo dicitr: Orao & genus, vtiqua differentia, p qua differt ab aliis, siue perfectis, siue imperfectis oraoibus.

Diuiditr 1.º in affirmatiuam & negatiuam; affirmatiua uocat Arist. compos; negatiua, diuisio, seu separaos: q illa pratu unit, & componit cu subiecto, ut Petrus e albus: ista diuidit & veluti auellit pratu a subiecto ut hoo n e albus. Propoo e, ut sit negatiua debet habere copulu negatu; vnde hæc e affirmatiua, Petrus e n lapis. similitr in hypotetica debet esse copula negata ut negatiua sint, quare ista e affirmatiua; si non oritr sol n e dies, q negao afficit particula si, quæ e copula: ca hæc e negatiua: n si aial e hoo, &c.

Diuiditr 2.º in fortis & identicas, fortis e illa, cuius subiectu fortr salte distinguitr a prato, ut hoo e ralis: identica e cuius subiectu & pratu s. fortr ide, ut lapis e lapis. 3.º diuiditr in per se, seu e terminotas, quæ n potest aut certe n debet aliunde probari, ut totu e maius sua parte, quolibet e l. n e, & aliud nota, quæ potest aliunde n e probari, siue p euidents demonstraos, ut hoo e admiratiuus, siue tant. probabil, ut Magister diligit discipulos morigeratos. 4.º propos de secundo adiacente, quæ solus habet pratu in bibitus in verbo, ut Petrus e, & tertio adiacente, quæ nomen prati verbo adiecit, ut Petrus e hoo.

5.º in cathegoricas & hipoteticas: cathegorica e illa, quæ ptat unica copula, & sic recurrit ex simplici ut Petrus e hoo; l. illa in qua dicitr unu d' alio independenter a quacunque condiõe, & sic etiã complexa ut Petrus loquitr & Ioannes ambulat. Cathegorica diceda erit put loqui malunt Oviedo, & Lincesii. Hipotetica vero l. duplex amplectitr cathegoricas, l. in ea prati aliquid de alio significandu tantu dependentia a cõdioe & n essentia: ut si sol lucet dies e: n eni affirmat esse dies; sed dependentia dici a sole. Cathegorica differt ab hipotetica. 1.º q illius copula verbalis e, huius aduerbialis. 2.º q in cathegorica pars una dicitr de altera, in hipotetica tantu una propo de altera n pratr. Dices: ergo n e propo, neque hæc e orao, in qua aliquid dicitr de aliquo: nego csqu, q etiã in hipotetica affirmatr l. negatr aliquid; nimiru coexistentia l. dependentia l. quid simile: secundu eni hipoteticas diuersificari p diuersitate distinctiõis, qua uniuntr, l. disiunguntr cathegoricæ ipsas componentes, & hæ s. copulæ, quas quinq tradunt: si, &, l. q. g.º particula si facit hipoteticas cdicionales, & coniunctiuas, quaru exem-

pla

UVA.BHSC

Exempla supra dati. l. disiunctiua, ut franciscus scribit. l. loquitur. quia causalis, ut Petrus e risibilis, quia rationalis. quo rationalis, quae vix ab entibus rationalibus differt, ut aquila volat; quia habet alas.

Conditionali ad quam reduci possunt causalis et rationalis est duplex differentia; necessaria, quae ex conditione necessario infert conditionatum, ut si currit mouetur; contingens, quae contingenter infert, ut tu cathedram feceris currebis. Conditionalis necessaria simul est propositio, et consequentia; nam propter connexionem, conditio antecedentis, conditionatum consequentis obtinet locum.

Vnde infertur 1°. in propositione conditionali vera si verum sit antecedens, verum etiam esse consequens; nam consequentiae veritas consistit in bonitate consequentiae: in bona autem consequentia repugnat antecedens esse verum et consequens falsum: si si verum est Petrum currere, verum etiam est ipsum moueri. Infertur 2°. (et est prioris illatis confirmatio) propterea quia antecedenti repugnat; etiam consequenti repugnare: vnde ex opposito consequentis, ut aiunt Dialectici, infertur oppositum antecedentis: ualet enim, quies opponitur motui, qui est consequens; ergo et cursui repugnat, qui est antecedens.

3° infertur ad veritatem conditionalis necessariae nihil referre, quod antecedens, et consequens sint falsa, et impossibilia dummodo ex antecedenti consequens inferatur: quare ista est vera: si equus haberet alas volaret, quia alas mereretur si cum possibilitate volandi, ut modo suppono licet exhibitio speciei volantis habeat, vim volandi non habeat: hanc illationem sic explicant dialectici: conditionalis nihil ponit in esse: non enim affirmat antecedens. l. consequens esse, sed tantum ex uno aliud inferri. Vnde etiam est, quod conditionalis semel vera, semper sit vera; quia semel antecedens connectitur cum consequenti semper connectitur: nec potest supposito reddi falsa ex alterius impossibilitate.

Hypotheticae coniunctiuae veritas ex utriusque cathegoricae veritate consurgit: quare si altera sit falsa, tota propositio falsa censetur: ut g. Petrus mouetur, et currit; erit falsa licet moueatur Petrus, si tamen non currat; quia copula et significat coexistentiam utriusque extremi propter duplicis cathegoricae significati ad veritatem disiunctiuae; sufficit et requiritur alterius partis veritas. ut g. Franciscus scribit, loquitur, ut sit vera requiritur, et sufficit, quod loquatur. l. scribat.

Verum autem disiunctiua, cuius utraque pars est vera, sit eo ipso falsa, dubitant. Aliqui quidam aiunt, quia illa particula uel alterius partis exclusionem significat; ergo si nulla pars excludatur, quia utraque est vera; non existet significatum disiunctiuae, et sic erit falsa; alii negant particulam uel tale exclusionem significare, imo cum utraque pars est vera magis linquit est vera propositio) quia propriis ad veritatem accedit; hoc mihi parum simile apparet; saltem in materia contingenti: dicere enim Petrus currit. l. mouetur, non est dicere Petrus si mouetur non currit; sed. l. currit. l. saltem mouetur.

UVA.BHSC

In maa necessaria l. repugnante particula vel, aut exclusio sicut alterius parti modus explicatus. V.g. Pater est Deus l. filius: homo non est accidens, l. Leo: homo est albus l. niger: quamvis in initio vera videtur prima sententia.

Dividitur propositio in exponibilis et exponente: exponibilis aliquis habet obscuritatis, exponens eius dissolvit, et obtergit: exponibilis alia est exclusiva, quae particulas continet excludentes, ut tantum albo est accidens, ut exponatur attendi debet, quid neget particula exclusiva: nam si excludit alia subiecta a participatione praedicati, sic exponatur albo est accidens, et nihil aliud est accidens, et sic est falsa; si autem excludatur subiectum a participatione alterius praedicati, sic exponi debet: albo est accidens, et nihil habet, quod accidens non sit; et est propositio vera: alia exceptiva, quae signum habet exceptivum ut omnis homo praeter Franciscum loquitur, quae si exponitur, Franciscus non loquitur et reliqui loquuntur homines.

Ad praedictas divisiones reducuntur reduplicativa, et reduplicata: reduplicativa, aliquis habet ex his particulis, ut, prout, quatenus et caetera, in quo aliquando reduplicatur totum subiectum, ut homo prout homo est animal, aliquando subiecti pars, ut homo inquantum animal est vivens; item aliquando reduplicatur causa ut in hac ignis prout calidus est calefaciens, et exponitur per causalem, sic ignis quia calidus est, est calefaciens. Sumendum autem ut subiectum unicum id supra quod cadit reduplicatio, et affirmando de illo absolute praedicato. V.g. callidus est calefaciens: dicitur propositio reduplicata, quae est reduplicativa, valet consequentia.

Aliquando vero solum reduplicatur conditio, l. concomitantia, ut ignis prout applicatus comburit: homo in quantum corporeus est coloratus. Exponuntur istae per conditionalem, in qua praedicatum mutatur ex parte subiecti: hoc modo si ignis comburit est applicatus. Caeterum in his non valet consequentia a reduplicativis, ad reduplicatas, si enim falsae: applicatum comburit, corporeum est coloratum: nam caelum coloratum non est nec comburit applicatum. Multas omissi prolixas exponentium propositionum regulas l. quaestiones superfluas.

Sectio 3. De materia, forma, quantitate & qualitate propositionis.

Sotus, noster Lincensis, et alii propositionis materiam vocant subiectum, praedicatum vero formam. Alii cum Oviedo et Arriaga materiam appellant habitudinem subiecti ad praedicatum, formam vero unionem: neutra sententia aut placet, aut displicet omnino. Si materia et forma metaphorice exponentur, et (exponentur) per quandam similitudinem cum materia, et forma compositi physici: sicut compositum physicum specificative sumptum habet per materiam subiectum, et per formam, id quod tale subiectum in forma perficit complet et terminat; sic etiam propositio specificative sumpta, materia exit subiectum, forma praedicatum, quod subiectum in

tencionaliter

Intentionaliter determinat, & informat, & utrumque, sicut compositio physica reduplicative ut
compositio sumitur pro materia subiecti & formam, quae sunt ipsius partes: pro forma vero ipsius unio:
sic etiam propositio reduplicative, ut compositio materia, sunt subiectum & praedicatum; unio vero, sive copula est
forma: ecce sias illas inter se distinctas.

Si autem proprie loqui velis de propositione prout ad logicam
spectat existimo cum Excalceatis Trinitariis propositionis materiam esse ipsius partes, formam artifi
ciosam illorum compositionem. Id probo. Propositio est logicum artefactum, de quo proinde sicut de aliis arte
factis philosophari debemus; sed in artefactis physicis, materia dicuntur lapides & ligna,
forma ipsorum artificiosa extructura: idem venit in artefactis logicis; nam syllogismus habet
pro materia remota terminos propositionum, quae videlicet, & pro materia proxima, propositiones ipsas; at forma sunt
illi est propositionum illarum & terminorum artificiosa compositio; ergo sicuti propositionis materia; ergo similiter pro
positionis materia erunt termini, forma vero illorum artificiosa extructura.

Sed obiicies; ergo for
ma propositionis est terminus logicus: probatur consequentia, quia ex superius extatura terminus est principium intrin
secum artefacti logici; sed forma cum sit intrinsecum principium est terminus logicus; ergo forma non
est forma, sed materia propositionis: terminos enim materiam esse dicimus. Nego consequentiam: nam terminus non est ullo
modo cumque principium intrinsecum, sed ibi adiuvabat, in quo resolutivum me scindi, quia
remanere potest illo destructo: porro autem forma propositionis haut potest ipsa destructa
sub remanere, quia potius ideo destruatur propositio, quia eius forma perit.

Loquuti fuimus
de materia ex qua propositio conficitur. Materia autem circa quam versatur propositio, est subiectum &
praedicatum obiectiva prout dicunt inter se habitudinem pro cuius diversitate diversae evadunt
propositiones. Est enim habitudo illa, alia necessaria & propositionem necessariam efficit, ut homo est animal. Alia
remota & impossibilis, & appellatur de materia impossibili, ut Petrus est lapis; tertia contin
gens & dicitur de materia contingenti, ut Petrus est albus.

Quantitas est intentio subiecti ad plura,
vel cum restrictione ad pauciora siccata; subiecti quantitas nam ad propositiones sumitur quantitas
propositionis non agitur: unde haec propositio Deus est omnium bonorum singularis; licet praedicatum sit
universale, quadruplex autem est enuntiationis quantitas universalis cum subiectum signo universalitatis afficitur
ut omnis homo disputat. Particularis cum subiectum afficitur signo particulari, ut aliquis ho
mo disputat: infinita cum universale subiectum non restringitur per signum particulare ut homo dispu
tat: haec indefinita in materia necessaria aequivalet universali, unde ista homo est rationalis
idem valet ac ista omnis homo est rationalis, at in materia contingenti aequivalet particulari:
unde homo disputat perinde est ac aliquis homo disputat. Singularis tandem cum
subiectum singulare est, vel tali nota singularitatis afficitur; ut Petrus currit, hic homo
currit.

Qualitatem propositionis appellant aliqui veritatem aut falsitatem ipsius; alii
affirmationem vel negationem, nam propositiones, affirmativa & negativa, sunt species propositionis,
ut sic

UVA.BHSC

Nihil obstat; q^a differ essentiales generis eius qualitates appellantur: eius de illo quale quid praedicantur. Placet haec ista, nec opp^a primus excludo: neque veritas & falsitas, si praedicata accidentia propositionis, sunt q ipsi ita inhaerent, aequales saltem mere ipsius qualitates appellari debent.

Quod attinet ad qualitates hypotheticarum eadem fere est, quae propositionum simplicium, quod constat: earum tamen aliquae propria habent quantitatem fortius; quantum ex hipotheticis iunctiva veritatem, disiunctiva differt particularitatem, unde haec, Petrus currit & Paulus loquitur, est vera; haec autem particularis Petrus currit, vel Paulus loquitur.

Sectio 4. De propositionum simplicium oppositione & eius legibus

Oppositio logica; repraesentando, sumitur ex physica; inveniendo; nam sicut physice opposita non exercent suam contrarietatem; dimittit, sed in eodem subiecto, quae inde simul in formare non possunt. sic opposita logice suos actus non exercent circa plura subiecta, sed circa idem, non physica sed logica denotatur: nam subiecta circa quae veritas & falsitas pugnant, non est primario incomplexum vel eadem propositio; sed complexum ex duabus propositionibus, in quo sibi veritas cum falsitate pugnat, ut non regnat complexum illud esse omnino falsum, quia falsitas ita veritatem expellit, ut non permittat esse eam omnino.

Haec propositio definitur, repugnantia propositionis accidentis logici in duplici propositione idem subiectum, idem praedicatum habente. Dicuntur accidentia logica propositionis, veritas, falsitas, & quantitas ipsius; & in his exercetur omnis oppositio: debent propositiones idem habere subiectum, idem omnino praedicatum iisdem circumstantiis loci, temporis, suppositionis, ampliationis, et caetera effectum. Sed ad singulas descendamus propositiones. Deinde contradictoria, alia contraria, alia subcontraria & alia denique subalterna:

Contradictoria est affirmatio & negatio eius de eodem secundum idem verax circa duas propositiones, quarum una sit universalis affirmativa vel negativa, altera particularis negativa vel affirmativa, & haec dicuntur contradictoriae figura logica, cuius tibi proposita subiiciam. Lex huius oppositionis est, ut quacunque materia repugnet ipsis simultanea veritas vel falsitas: quae est omnium maxima. Fundatur enim in illo principio: impossibile est idem simul esse & non esse, qualibet est vel non est, quae est omnium notissima. Subiicio exemplum: omnis homo currit; aliquis homo non currit sunt contradictoriae; si autem ambae forent simul verae, alicuius hominis cursus, esset & non esset simul: si enim vera est universalis, erit alicuius hominis cursus, quicunque tandem ille homo sit, continetur sub illa vera omnis homo; deinde si vera sit altera particularis eius non exit cursus alicuius hominis sub universali contenti: quare idem cursus simul exit & non exit, & falsificabitur principium primum: si ambae sint falsae, secundum principium falsificabitur: nam si falsa est universalis, non est cursus alicuius hominis: & cursus si falsa sit particularis, eius hominis non est cursus; ergo cursus alicuius hominis, nec est nec non est. | cuius | simul veras

48

Oppositio contraria est incompossibilitas per se simultaneae veritati tantum in dupli ci oppositione, quarum in figura logica una est universalis affirmativa, altera vero universalis negativa, ut ista rigore non possint esse simul verae, possunt esse simul falsae per se formaliter, id est ratione formae, neque ratione materiae, et per accidens contingit, ut non possint esse simul falsae: Ergo omnis homo est animal, nullus homo est animal, quia altera earum ratione materiae est necessario vera. At istae duae: omnis homo currit, nullus homo currit, licet simul possint esse falsae, currente nimirum Petro et reliquis sedentibus non possunt autem esse simul verae: nam statim inferrentur duae contradictoriae simul esse verae; quia ex universali negativa: aliquis homo currit; et si universali affirmativa: omnis homo currit, esset simul vera, duplex contradictoria.

Sub contraria oppositio est incompossibilitas per se simultaneae falsitati tantum in duplici propositione. Per se adiicitur propter subcontrarias in materia necessaria, quae non possunt esse simul falsae, nec simul verae; in contingentibus autem praefixa regula probatur; nam istae: aliquis homo currit: aliquis homo non currit, quae sunt particulares affirmativa et negativa, simul possunt esse verae currente Petro, et sedente Paulo, non tamen simul falsae: alioqui duplex contradictoria posset esse simul falsa, et simul vera duplex contradictoria.

De contrariis patet; nam si ista aliquis homo currit, est falsa, hoc ipso est vera eius contradictoria nullus homo currit. Si autem simul est falsa: aliquis homo non currit, est hoc ipso vera eius contradictoria: omnis homo currit en duas contradictorias simul veras, in modo duas contradictorias simul falsas: si est falsa ista: aliquis homo currit, est etiam falsa universalis affirmativa omnis homo currit: quod si aliunde huic contradictoriae aliquis homo non currit, si falsa sit dabuntur duae contradictoriae simul falsae.

Subalterna demum oppositio est incompossibilitas per se duarum propositionum in sola quantitate variatarum inter universalem et particularem, affirmativas vel negativas eiusdem per se est, ut sit universalis, quae dicitur subalternans sit vera; vera etiam sit particularis subalternata; si autem particularis falsa sit; erit etiam falsa universalis, non erit tamen vera, ex eo quod sit vera particularis, fac esse verum hanc: omnis homo currit, eo ipso erit vera haec alia aliquis homo currit: si enim foret falsa ergo contradictoria: nullus homo currit, erit vera, unde duae contradictoriae simul erunt verae; et hinc sequitur etiam duae contradictoriae: quae omnia sequenti imagine mihi debes exprimi.

UVA.BHSC

Superesunt aliqua dubia primū, quia contradictoriæ, nec sub alternæ servarent legem oppo̊is, quæ servari debet (ut supra dicebatū) circa idē subiectū sub eadē suppo̊e: atqui ex præfatis p̄poibꝰ, una vlis, altera parlaris; ergo n̄ habent subiectū eodē mo̊o supponens.

R̊, q alterá suppo̊o vlis sit altera parlaris, non variari subiecti repræsentaq̄: nam hæc oīs hoo currit quemlibet hoīē currentē repræsentat, & affirmat, quē parē eiᵱ altera jadē quātū repræsentet, & neget hæc alia: aliquis hoo n̄ currit; hic p̄ posito palis ipsi adequate repræsentet & neget parlaris, q vlis repræsentat, & affirmat.

Secundū dubiū, subcōtrariæ n̄ ob servabunt idē subiectū: nā aliquis hoo currit, n̄ affirmat currentē d illo subiecto, d quo currentē negat hæc, aliquis hoo n̄ currit: alioquī forent contradictoriæ affirmaō scilicet & negaō eiudē d eodē nec possent vnquā esse simul veræ; ergo n̄ servabant legē opinionis. Difficile argumentū, q nimirū n̄ est straitiorū impulsivū ad negandā subcontrariæ opinionē.

R̊, tū parlare supponere ī determinate p̄ oībꝰ contentis ī raōe muni; illa tamē n̄ verificari de oībꝰ,

UVA.BHSC

Sed permittit verificaos determinate fieri in hoc l. illo individuo: inde ergo aliquis homo in utraque enuntiatione pro eis hominibus indeterminate supponit utraque inde idem subiectum habent, non tamen sunt contradictoriae, quia verificaos utriusque determinant diversa subiecta, Petrus v.g. & Paulus de quo intra propositio verificetur. Si enim Petrus curreat in ipso verificatur particularis affirmativa, sicut particularis affirmativa in Paulo sedente; non sunt ergo contradictoriae, quia simul verae, sunt autem oppositae quia idem habent subiectum.

Tertium dubium: istae propositiones Petrus currit, Petrus non currit sunt contradictoriae; verum istae omnis homo currit, Petrus non currit, & tamen non continentur in praefatis contradictoriis regulis: 1° quia in illis nulla fit singularium mentio. 2° quia posteriores propositiones sunt ambae falsificari: sedeat Paulus ergo falsa est illa omnis homo currit; curreat Petrus falsa equidem est haec alia Petrus non currit; ergo sunt simul falsae.

Respondeo primas appellari contradictorias, de lege, sed quia non servant modum aut quantitatis in figura posita non contradictoriae dicuntur. Ergo secundae contradictoriae non sunt, quod a posteriori convincit argumentum, & probatur a priori; nam contradictoria id solum affirmare debet, l. negare, quod sufficit ad alterius contradictoriae falsificandum: nam si plus negat in rigore erit contraria, ut patet in contrariis de figura.

Ista vero propositio Petrus non currit amplius affirmat, quam requiritur ad falsificandum istam: omnis homo currit: quam ut falsificetur solum petit affirmari cursum alicuius indeterminate non vero cursum Petri v.g. Ait si falsa est haec, Petrus currit falsa etiam est aliquis homo non currit. sicut si vera est prima vera est & secunda; atqui prima illa: Petrus non currit potest esse simul falsa cum hac: omnis homo currit: ergo potest etiam esse simul falsa haec ultima cum illa alia aliquis non currit. Nego maiorem; nam ut haec vera sit, sufficit quod aliquis homo non curreat, ut autem sit falsa debent omnes homines in rerum natura currere: quia ergo in ipsa parte supponat homo ipso quod aliquis homo sit, qui non curreat ergo in illo verificatur: at ut sit falsa ista Petrus non currit, non requiritur, quod omnes homines currant, cum pro omnibus non supponat.

Sectio quinta de aequipollentia & conversione propositionum simplicium.

Aequipollentia idem est ac aequivalentia duarum propositionum: fit autem quod adiunctis negationibus signo universali l. particulari; quae negatio ubi poni debeat, ad hoc ut aequivaleat propositioni sibi oppositae sequens carmen ostendit.

Prae contra dic, post contra, prae post que subalter:

Id est, ut propositio aequipolleat sub contradictoriis, praeponatur eius subiecto negatio ut contrariis, post ponatur, ut autem subalternis praeponatur simul, & post ponatur. Pro subcontrariis non assignatur aliqua regula, quia sibi ipsis aequivalere non possunt; nam si huic aliquis homo currit

UVA.BHSC

Currit antep̄onat̄ negaō: ñ aliquis hoō currit, ñ equipollet suę subcontrariæ, sed suę ɔtradictoriæ, nē ñaliquis ualet idē ac nullus; si autē postponatr̄ negaō: ñ fit equipollens, sed pror̄s eadē cū sub ɔtraria est. Igr̄ quid ualeant negaōes antepositę, ł postpositę, sic canunt vaticę summulis tantū Musę.

Nōis quidē ñ: ōis ñ, quasi nullus:
ñ nullus, quidā, sed ñullus ñ ualet ōis:
ñ aliquis nullus: ñ quidā ñ ualet ōis.

Hæc sufficiant p equipollentiā ppōnū j figura logica: nā exempla ipsa figura præsitabit.

Ɔuersiō ē unius ad aliā ppōes necessaria ɔsequā cū trāsmutaōe extremorū: triplex ē. simplex, p accidens, & ɔtrapositionem. Simplex fit seruata eadē quantitate & qualitate; hoc ē affirmaōe & negaōe, ut nullus hō ē leo; ḡo nullus leo ē hō. aliquis hoō ē aīal; ḡo aliquod aīal ē hoō. In ɔuersiōe p accidens sola quantitas mutatur: ut ōis hoō ē aīal; ḡo aliquod aīal ē hoō: nullus hōo ē lapis; ḡo aliquis lapis ñ ē hoō.

In ɔuersiōe p ɔtrapositiones ita mutant extrema, ut seruata eadē quantitate & qualitate, tū qui erant finiti reddant infiniti; ut ōis hoō ē aīal; ḡ ōe ñ aīal ē ñ hoō, aliquis leo ñ ē lapis; ḡo aliquis ñ lapis ñ ē ñ leo. Propositiōes, quę j alias ɔuertunt, ɔuersæ, & j quas ipsæ ɔuertunt ɔuertentes appellant; ualet autē ɔsequā a ɔuersa ad ɔuertentē & ab hac rursus ad illā: excipitr̄ ɔuersio p accidens, ī qua si mīa sit ɔtingens ñ ualet a ɔuertente ad ɔuersā; ut aliquis currens ē hoō; ḡ ōis hoō ē currens.

Vt uero pateat quodlibet ɔuersionis genus huic ppōi ɔueniant, si eadē Musę prosequunt.

asserit. A. negat. E. sunt vniversaliter ambo.
asserit. I. negat. O. sunt particulariter ambo.

Id ē A. significat vlē affirmatiuā. E. negatiuā vlē: I. parlarē affirmatiuā. O. uero parlarē negatiuā. Hæc præcepta rursus eedē musę.

Simpliciter feci conuertitur Eva per acci
asto per contra, sic fit conuersio tota.

Vniversalis ḡo negatiua, & affirmatiua particularis denotatæ p E. & I. particula feci simpliciter ɔuertunt. Vtraque vlis affirmatiua & negatiua significata p E. & A. particula Eva ɔuertunt p accidens. Vlis affirmatiua & particularis negatiua, quas significat A. & O. dictiōis asto p ɔtrapositiones ɔuertunt.

Sectio. 6.ª De ppōibus modalibus.

UVA.BHSC

(divisus) Modalis dicta, que non absolute (ut que possibus de inesse) sed cum aliquo modo determinat subiectum l. dictum, ad certum & specialem modum, sub qua ipsi conveniat. Subiectum modalis, dictum l. dictum, propositio vocatur, predicatum est modus sic que hac propositio: Petrum currere est contingens Petrum currere est dictum dicti propositio & subiectum est, est propositio totius enuntiationis, & contingens est modus & predicatum, quod subiectum ad specialem modum determinat. Non loquimur de modo possibilis aut impossibili adverbaliter sumpti, qui propositiones de inesse in variatas relinquunt, ut ut Petrus contingenter currit: nam hi afficiunt, non propositio predicatum sed modus illius, qui & dictum afficiunt, & propositiones constituunt.

Modalium propositionum modalis alia est necessaria que modum habet necesse, alia est impossibilis aut remota, que modum habet impossibile. 3ª contingens, que modum habet contingens: adduntur & quartum de possibili, quod a contingenti differt quia possibile precise denotat non repugnantiam essendi. Contingens vero, & essendi, & non essendi, non repugnantiam sicat. hoc autem intelligi debet quatenus modus determinat & afficit dicti propositionis: non gatinet ad modales integras ipsius duntaxat sunt in duplici modo necessaria l. impossibili, ut notatur Toletus; nam licet contingens, sit Petrum currere, non est contingens, sed necesse, id esse contingens; omnis ergo modalis vera est de modo a necessaria, sicut & omnis falsa de impossibili.

Modalis insuper alia est de sensu diviso cuius dictum, id extrema modo afficta non possunt in eodem tempore componi, ut album esse nigrum, est possibile: sicut enim esse posse nigrum postea, quod modo album est: alia de sensu composito cuius extrema pro eodem tempore componi possunt, ut album esse dulce est possibile.

Affirmatio l. negatio modalis non ex dicto sumitur, sed ex modo unde hec est affirmativa: Petrum non currere est possibile, quia negatio dictum afficit, contra est negativa Petrum currere non est possibile, quia modum afficit negatio. Sicut enim qualitas affirmationis & negationis, ita veritatis & falsitatis a modo sumitur; unde hec est falsa: hominem esse animal est contingens, licet dictum sit verum; hec autem vera licet dictum sit falsum: hominem esse lapidem est impossibile.

Idipsum in quantitate cernitur; nam dictum (eg. hom) tamen potest esse vale, & propositio particularis ut omnem hominem currere est possibile. Contra dictum potest esse particulari, & propositio vali: ut aliquem hominem currere est necesse. Secundum est modum necesse equivalere signo huic, omnis & reddere propositionem valem, quia se extendit ad omnia tempora, sicut omnis, ad omnia individua. Modus vero impossibile equivalet signo nullo, & aliquis l. quidam propositiones facit negativam valem. possibile & contingens equivalent signis, aliquis l. quidam & faciunt propositiones particularem affirmativam. Demum possibile non & contingens non, equivalent signis, aliquis non, l. quidam non & propositiones reddunt particularem negativam. Hec carmina declarant.

Omnis necesse valet, impossibile nullus,
Possibile quidam, quidam non, possibile non.

UVA.BHSC

Modi tertii carminis pertinent ad secundam figuram residui sex ad 3am, qui omnes directe concludunt.

Subjicio ex 1a figura geminum ex 2da, & 3a singula exempla: verbo erit singulis modis singulos aptare syllos. Sit primum Barbara: omne animal est viuens; sed omnis homo est animal; ergo omnis homo est viuens. Ecce tres voces affirmatiuas, qui littera A. En medium in maiori subjicitur, & praedicatur in minori, ex lege primae figurae. En viuens, quod maius extremum praedicatur in conclusione, ut postulant primi quatuor modi. Secundum exemplum in Frisesomorum: aliquod viuens est rationale: sed nullus lapis est viuens; ergo aliquod rationale non est lapis. Ecce in deducta conclusione: maius in conclusione praedicatur minus extremum. Tertium in Camestres: ex secunda figura: omnis homo est rationalis: sed nullus leo est rationalis; ergo nullus leo est homo. Quartum in Disamis ex tertia figura; aliquod animal est homo: sed omne animal est viuens; ergo aliquod viuens est homo, ubi vides medium bis subjici, & tamen in secunda, quam in tertia figura directam fieri praedicationem.

Rogabis 1o: quinam extremus dicendus sit maius, quinam minus extremum, & quinam medium? Ex propositionibus itaque quaenam maior, quaenam sit minor. Respondeo medium obvium esse: terminus ille, qui ponitur in utraque praemissa, & silet in conclusione. Circa reliqua, varijs omissis opinionibus, dico extremum maius esse, quod praedicatur, aut praedicari debent; minus quod subjicitur, aut subjici debent in conclusione.

Ratio est quia illud est maius extremum, ad quod ordinatur argumentatio: at argumentatio ordinatur ad illud, qui praedicatur aut praedicari debetur in conclusione; ergo hic est maius extremum. Probo minorem: tota argumentatio ordinatur ad uniendum intentionaliter praedicatum cum subiecto conclusionis: licet autem unio illa quae videatur esse subiecti, ac praedicati; sicut & unio physica quae videtur esse materiae, ac formae; tamen in intentionis ordine spectata, magis est praedicati, quod subiicit, sicut unio physica, magis est formae, quam materiae sub intentionis ordine: ratio utrobique est eadem; quia sicut agens physicum intendit tribuere formam materiae, sic arguens intendit tribuere praedicatum subiecto; ergo sicut forma physica est maius extremum unionis physicae in composito rei extrae, sic praedicatum est maius extremum unionis intentionalis expressae in conclusione, sicut materia est minus extremum illius, sic & subiectum est minus illius unionis extremum.

Dices: in syllo indirecte concludente terminus, qui tribuitur subiecto conclusionis est extremum minus; ergo &c. Respondeo propterea conclusionem illius directe esse quia est minus principaliter intentionaliter magis principaliter, at quod ita praedicatur, quod subjici debebat recte argumentationis ordine servato exemplum sit; hoc syllo: omnis homo est animal: sed omne rationale est homo; ergo aliquod animal est rationale: non fit indirecta in modo Baralipton, quia animal quod est extremum maius, quod ex arguentis intentione tribui debebat rationali, non ei tribuitur sed per inordinatam conclusionem rationale tribuitur animali. Rectus igitur ordo postulabat, ut inferretur hac conclusio; ergo omne rationale est animal, vel saltem huic subalternata; ergo aliquod rationale est animal.

Hinc facile soluitur 2da pars quaesiti: nimirum maiorem propositionem esse, quae maius; minorem, quae minus continet extremum: nam licet inter arguendum semper illa vocetur maior, quae 1o profertur, illa minor, quae profertur 2do loco: re tamen ita non est, quicquid contra clamet A. et apud Fonsecam non nullis Thomistis, quibus addere poterat Thomam: nam ali

oquin

Alioqui non daretur in mente maior aut minor; et erit necessario recedenda quarta figura Galleni. Ratio nostri est, quod illa est maior propositio, quae principalior est syllogismi: et altera principalior, quae tamen continet principaliorem syllogismi.

Rogabis 2°. an sit admittenda quarta Galeni figura, cum reducit medium praedicatum in maiori et subjicitur in minori? Respondeo dicta non debere admitti, quia illa est propositio maior, quae maiorem continet extremitatem: at qui in illa medium subjici non potest, ergo nec potest admitti Galeni figura. Hic syllogismus in Barbara: omne animal est substantia: sed omnis homo est animal; ergo omnis homo est substantia, est in prima figura ut fatetur Galenus: atqui licet transponantur praemissae hoc modo, omnis homo est animal: sed omne animal est substantia; manet in prima figura: ergo etc. Minor patet, nam licet transponantur praemissae, manet tamen maior illa, omne animal est substantia, quae continet maius extremum; ergo maius extremum, facta transpositione, praedicatur in Maiori, ergo nunquam potest praedicari medium in ipsa maiori: ergo non est locus figurae Galeni.

Sectio 2.ª De Reductione Syllogismorum

Indirecti modi, praeter quatuor primos et si concludant, non tamen ita perfecte ut statim vis rationis appareat: ideo dicuntur imperfecti et ut tales debent ad quatuor primos, qui sunt perfecti reduci. Duobus autem modis fit ista reductio, per ostensionem, et per impossibile. Fit per ostensionem, quando conversione propositionum, vel simul conversione, et transpositione praemissarum ostenditur vis syllogistica per recursum ad aliquem modum ex perfectis: Ut autem scias ad quem modum reducendi sint singuli imperfecti, observa litteras has initiales B, C, D, F, et illum assume modum ex perfectis qui eandem cum imperfecto habet initialem litteram: modi incipientes littera B. reducuntur ad Barbara: C. ad Celarent, D. ad Darii: F. ad Ferio.

Est etiam habenda ratio harum litterarum. S. P. M. C. cum in medio aut fine dictionis ponuntur; dicant enim propositionem respondentem vocali, quae consonantes illas praecedit, vel convertendam esse, vel transponendam modo per haec carmina explicato, nempe.

Simpliciter verti vult S, P, vero per acci.
M vult transponi, C per impossibile duci.

Transponi propositionem est poni primo loco, quae fuerat antea in secundo, vel econtra: quid sit converti simpliciter, et per accidens supra positum est. Bocardo, et Baroco non reducuntur per ostensionem sed per impossibile: habent enim C. in medio dictionis; ergo propositio respondens vocali ad quam subsequitur littera S. simpliciter est convertenda: illi vero respondens ad quam subsequitur P. est convertenda per accidens, atque eodem modo repetiatur M. praemissae transponendae sunt, ut patet in syllogismo supra posito in Camestris. quamvis hic habet M. Accipe exempla. praemissae transponuntur, quia duplex SS. habet ad duplicem vocalem sequutas, minor, et maior simpliciter convertenda, et fit reductio in Celarent qui habet eandem initialem litteram hoc modo nullum rationale est lapis: sed omnis homo est rationalis; ergo nullus homo est lapis. Vides minorem factam quoad situm maiorem; Vi-

dec-

UVA.BHSC

Vides eandem minorem & vocem simpliciter conversam; id est gradibus mutatis subiectum eadem quantitate & qualitate servata. En aliud exemplum in Fapesmo; omne vivens est substantia; sed nullus lapis est vivens; ergo aliqua substantia non est lapis. habet M transponendas praemissas: post S, sequitur P. propterea maior illi vere pondere conversa per accidens mutata quantitate. post E. sequitur S. Minor ergo convertitur simpliciter, & ibimus ad Ferio per ter F. initialem utriusque litterae. Sic, nullus vivens est lapis; sed aliqua substantia est vivens; ergo aliqua substantia non est lapis, in aliis de reductione exercere.

Reductio per impossibile sic appellatur, quia negantes conclusionem syllogismi constructi in modo imperfecto, necessitat ad duas contradictorias, l. contrarias, tanquam simul veras concedendas: huius reductionis istae regulae traduntur.

Maior fit minor, & fit contradictio minor.
Excipe Celantes in quo peruertitur ordo:
Seruat maiorem, uariatque secunda minorem.
Tertia maiorem uaria, seruatque minorem.

Id est in modis imperfectis primae figurae, ubi negata fuerit conclusio assumenda est eius contradictoria quam necessario concedere debet adversarius, nisi velit duas contradictorias admittere simul falsas; postea loco maioris assumitur contradictoria huius negatae conclusionis: deinde pro minori subiicitur maior conversa in antiquo syllogismo, & resultabit in aliquo modo perfecto contradictoria minoris antea concessae.

Sic si concessis praemissis negetur conclusio huius syllogismi in Dabitis: omne animal est vivens: sed aliqua substantia est animal; ergo aliquod vivens est substantia; reducitur per impossibile hoc modo: nullum vivens est substantia: sed omne animal est vivens. ergo nullum animal est substantia: En syllogismus in Celarent, in quo loco maioris ponitur contradictoria conclusionis negatae, id est fit contradictio maior: deinde maior conversa fit minor, & concluditur contradictoria conversae minoris. In Celantes invertitur ordo; nam minor ante conversa poni debet pro maiori; & contradictoria negatae conclusionis in minorem assumpta infertur in Darii, contradictoria minoris conversae: quare syllogismus iste, nullum vale est risibile: sed omnis homo valet; ergo nullum risibile est homo, si ad Darii reducetur. omnis homo est vale: sed aliquid risibile est homo; ergo aliquod risibile est vale.

In secunda figura retinetur maior antiqui syllogismi: ponitur deinde pro minori contradictoria conclusionis negatae, & infertur contradictoria minoris concessae. Exemplum sit in Baroco, qui, quia habet C. vult per impossibile duci: omnis planta est vivens: sed aliquis lapis non est vivens; ergo aliquis lapis non est planta, sic ad Barbara reducetur: omnis planta est vivens. En retenta maior: sed omnis lapis est planta. En contradictoria negatae conclusionis; ergo omnis lapis est vivens. En contradictoria minoris concessae.

In tertia figura contradictoria conclusionis negatae ponitur pro maiori & retenta minori primi syllogismi, infertur per hoc contradictoria maioris concessae. V. g. in Ferison, nullum visibile est planta: sed
.r. aliquod visibile est animal; ergo aliquod animal non est planta. Sic negata conclusio reducitur ad Darii: omne animal est planta; sed aliquod visibile est animal, ergo aliquod visibile est planta, ut autem sciat, ad quos ex perfectis modis singuli imperfecti reducantur, placuit (

nec sine

UVA.BHSC

(Nec sine exemplo) antiqua carmina sic immutavi.

Barbara, celarent, Darij, ferio, cabaliton.
Delantes, Dabitis, Bapesmo, Drisesomorum,
Fesare, Damestres, Cestino, Baroco, Cabapti,
Belapton, Cisamis, Fatisi, Borordo, Deripso.

Ad illos 4. modos ex perfecti recurritur qui eandem habet litteram initialem.

Sectio 3.a De vi syllogistica & consequentia bonitate.

Nititur vis syllogistica in his principiis, dici de omni, dici de nullo, & alijs mox proponendis: haec vero sic exponunt: quod affirmatur vel negatur de aliquo subiecto, consequenter affirmatur vel negatur de omni contento sub tali subiecto. ex. causa. Quia animal affirmatur de homine & negatur de lapide: similiter affirmatur vel negatur de omni, quod sub homine vel lapide continetur.

Cardinalis Toletus lib. 1.o summ. cap. 5.o aliter exponit. haec principia dici de omni, apud illos perinde est ac praedicatum quod dicitur vel universaliter, vel particulariter de aliquo subiecto, eodem modo dici de eo, de quo subiectum illud particulariter, vel universaliter praedicatur. Dici de nullo perinde est, ac praedicatum quod negatur de aliquo subiecto, negari consequenter de omni eo vel universaliter, vel particulariter, de quo tale subiectum alterutro ex huiusmodi affirmatur, ex quo resultant quatuor primi modi primae figurae; nempe unus universalis, alter particularis affirmativus, qui regulantur per dici de omni: tertius universalis, quartus particularis negativus, qui per dici de nullo regulantur.

Melior mihi videtur explicatio Toleti: nam facilius ex illa diluuntur duo arguta, quae fieri solent contra dici de omni: primum sit hic syllogismus in Barbara: omnis homo est animal: sed omne risibile est homo: ergo omne risibile est animal, non videtur regulari per esse de per dici de homine: nam animal quod praedicatur in maiori de homine non ideo praedicatur de risibili in minori, quia risibile continetur sub homine cum enim sit quaedam labes gaudeat risibile, ac homo non potest sub homine contineri dici potest iuxta primam explicationem risibile contineri sub homine, non ut gradus inferior sub superiori, sed ut proprietas ab essentia: clarius vero iuxta secundam. R.o animal praedicatur universaliter de homine, & cum universaliter etiam de risibili praedicetur; consequenter & animal de eo de risibili praedicatur universaliter.

2dum sit syllogismus expositorius, qui constat medio singulari sic appellatus, vel quia exponat sensui res mente susceptas vel quia exponat alios syllogismos habentes terminos communes; non regulatur per dici de omni: En exemplum hic homo loquitur: sed Petrus est hic homo; ergo Petrus loquitur: ecce loquutio, quae praedicatur de homine in maiori, non ideo praedicatur de Petro in minore, quia Petrus sub homine homo continetur. Qui primam explicationem retinent, respondebit ex doctrina D. Thomae opusc. 47. syllogismum expositorium non esse proprie syllogismum, id est non ad intellectum, sed sensibiliter demonstrat, & ad sensum: expeditior autem solutio est iuxta secundam: nam loquutio ideo praedicatur de Petro

UVA.BHSC

De Petro in ratione, quia hic homo, de quo loquitur gratia in maiori, gratia de Petro in minori.

Longe vero sunt utiliora, haec alia duo principia: primum, quae sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: secundum: quae distinguuntur tertio distinguuntur inter se. Nomine entitatis alicuius, quae cum tertia entitate sunt unum, non sunt nisi una entitas; quae vero ita comparantur ut unum eorum identificetur cum tertio, non vero aliud, illa in facto sunt plures entitates. Exemplum primi sit: omnis homo est animal; sed Petrus est homo; ergo Petrus est animal; Petrus, homo et animal, quia in praemissis identificantur cum homine in ratione identificantur inter se; nec sunt nisi una entitas: exemplum secundi: omnis homo est animal: sed lapis non est animal; ergo lapis non est homo, lapis et homo, asseruntur duae entitates, quia animal, cum quo homo identificatur; distinguitur a lapide.

Requiritur tamen ex altissimo Trinitatis mysterio sic: Pater est essentia divina: Filius est essentia divina: ergo, Pater et Filius, identificantur inter tertio; et tamen non identificantur inter se, haereticum enim est dicere Pater est Filius; ergo falsum est primum principium, ut Respondeo variis omissis, quae Theologi congesserunt, nota: quando tertia entitas in qua duo identificantur est communicabilis pluribus. Ad hoc, ut ex illa identitate, sequatur identitas duorum inter se. Tertium communicabile in aliqua ex praemissis debet perfecte distribui, et adaequate summi: hoc est debet supponere pro omnibus quae supponere potest.

Unde non valet iste syllogismus: Petrus est homo, Paulus est homo; ergo Petrus est Paulus: nam homo, qui est tertia entitas, et tamen communicabilis in nulla praemissa distribuitur adaequate, ut ergo valeret syllogismus deberet poni haec praemissa est quidquid est homo: tunc inferretur bene, sic vero praemissa esset falsa quia homo est Ioannes, Petrus autem Ioannes non est. Similiter ergo, ut ex hac praemissa, Pater est Deus inferretur haec bene: ergo Filius est Pater; deberent praesupponi haec alia praemissa Filius est quidquid in qua tamen Deus adaequate distribueretur; sed haec praemissa, non minus est haeretica quam praesens bene: atque ita non fit identitas in tertio perfecte distributo. Et haec de altissimo mysterio pro Tyronibus praelibasse sufficiat.

In hoc ergo principio fundatur vis syllogistica, et bonitas consequentiae, ad quam enim vero bonitatem non satis est praemissas esse veras, nisi simul in eis extrema alicui tertio uniantur, vel identificentur vi cuius, seu unionis seu identitatis inferantur extrema. vel unita in tertio, vel identificata; unde haec consequentia est nulla: omnis homo est animal omnis substantia est ens; ergo omnis homo est vivens; quia homo et vivens non apparent in praemissis identificati in tertio. At hinc infertur 1.° nec syllogismum, nec consequentiam esse bonam et formalem, ubi plures quam tres termini in syllogismo inveniuntur; nam identitas extremorum in ratione infertur ex vi identitatis in aliquo tertio; si autem plures tres sint, quam tres non potest inveniri perfecta identitas in tertio.

Cum autem tres termini non possint nisi in triplici propositione recte disponi ad concludendam duorum extremorum identitatem, infertur 2.° in enthymemate, in aliis argumentationibus speciebus subintelligi propositionem aliquam, cum qua perficiatur syllogismus; sicut in hoc, Petrus est animal; ergo vivens subintelligitur; haec maior: omne animal est vivens.

Infertur 3.° ex vero non potest sequi falsum: ratio est, quia si duo extrema identificantur cum tertio in praemissis, necessario infertur identificari inter se, huic illationi consequens est, quod ex necessario, nec possibile sequi impossibile, nec contingens: nam necessarium semper est verum, impossibile semper contingens aliquando

aliquando falsum; at ex vero non potest sequi falsum; ergo. Infertur 4°: ex falso posse sequi verum vel falsum, ut constat in his duobus syllogismis; omnis lapis est substantia; sed omnis homo est lapis; ergo omnis homo est substantia. En ex falso sequitur verum, secundum exemplum: omnis lapis est homo: sed omne album est lapis; ergo omne album est homo. En sequitur falsum ex falso: huic illationi proxima est alia; nempe ex falso potest sequi contingens, et impossibile; et rursus ex impossibili sequi potest quodlibet, prout habet enthymemma dialectica.

4a illatio (dicit aliquis) non potest fundari in illo principio, quae sunt eadem uni tertio etc. nam si altera ex praemissis est falsa; extrema non identificantur uni tertio in illis praemissis; ergo non potest deduci identitas extremorum inter se ratione exigentiae identitatis illorum in praemissis: distinguo consequens: ex vi identitatis materialiter concedo, formaliter nego consequentiam: Duplex est consequentia, alia formalis, quae abstrahit a materia vera vel falsa, et ubique valet concessis praemissis: altera materialis, quae tenet tantum ratione subiectae materiae, quia si abstrahatur nulla est: ut homo est corpus; ergo est vivens; nam sub simili forma nihil valet ista: lapis est corpus; ergo est vivens. Cum ergo dicitur ex falso sequi verum intelligitur ratione formae, et quia praemissarum connectio vim facit veritatis.

5° infertur, ex praemissis particularibus nihil posse deduci: ratio est, quia in illa extrema non uniuntur, vel identificantur in tertio, ut patet in istis, aliquis homo. Petrus est aliquis homo; ergo Petrus currit: Petrus et currit non uniuntur in praemissis, quia aliquis homo non necessario Petrus, sed potest esse Paulus, Ioannes. 6° infertur ex praemissis negativis non posse deduci rationem aliquam, sive affirmativam, sive negativam, nam ex eo quod duae entitates distinguantur ab alia tertia; possunt quidem de illa negari, nec sequitur eas esse distinctas, nec indistinctas inter se: non primum quia duae entitates indistinctae possunt de alia negari: non secundum, quia similiter de illa negari possunt duae entitates distinctae.

Obiicies tamen hunc syllogismum, quod non est animal, non est rationale: sed lapis non est animal; ergo lapis non est rationalis. En syllogismus ex puris negativis: at manifeste apparet hunc syllogismum concludere, et bonam esse consequentiam; ergo ex pure negativis aliqua potest inferri ratio. R° syllogismum istum ratione formae non concludere: non cum medium aliter in maiori, aliter sumatur in minori: resultant quatuor termini quia ubi sic eveniat proprie est: nam in maiori terminus infinitus est; in minori finitus: quod inde constat est dicere, quod non est animal, non rationale, ac dicere non animal non est rationale: En subiectum in maiori negatione afficitur: est quod inde terminus infinitus: deinde medium illud in maiori est terminus finitus, quia negatio copulam afficit; est ergo diversus terminus in maiori, et minori: at quod ita syllogismus quatuor terminos habet.

Quod si velis partem minoris infinitare hoc in propositione minorem efficis affirmativam; dicis enim: sed lapis est non animal; at qui syllogismus constabit ex pure negativis. Licet autem hic ratione materiae valeat consequentia negativa de termino finito ad affirmativam de termino infinito, sic lapis non est animal: ergo lapis est non animal. at ratione formae non semper valet, ut docet D. Thomas, capitulo 4° de ente et essentia

Et

UVA.BHSC

& ibid. Caetang. Vnde non recte arguitur homo secundum se non est albus; ergo homo secundum se non est albus; quia homo secundum se nec albus, nec non albus est.

Inferes ultimo, conitas illius eloquij; non sequitur debit[...] partis: nam primo si altera ex praemissis negatiua sit, exit semper negatiua non: ratio est quia si altera praemissa negat identitatem cum medio, non potest affirmare identitatem extremorum inter se, quae subnaci debebat ex eorum identitate cum medio; secundo si altera ex praemissis sit particularis, non potest esse vnius. quia non potest magis vnius extremorum identitatem asserere, quae ricata cum medio in praemissis. 3° si una praemissa fuerit contingens incerta, probabilis, non nunquam exit necessaria certa. vel euidens, qui limitationes aliquas huius eloquij desiderat, addat Lineum nostrum libro primo logicae tractatu cap. 8 nu. 22.

Sectio 4.a de aliis speciebus Syllogismorum vbi non nulla de fallaciis

Expositorio scire oportet dedimus sectione praecedenti; obliquus syllogismus appellatur, qui constat obliquis. Modalis, qui, vel utraque vel altera saltem constat propositione modali: pro utroque aduertendum est (quia magis expositis fallaciis) ut in quolibet affectioni, siue recte moi, siue recte obliquis semper eundem terminum [...] mutetur alioqui, mutabitur suppositio & syllogismus fallax euadit, ut contingit in isto: omnis equus regis currit: Bucephalus est equus; ergo Bucephalus currit, nam quia in maiori deseruit obliquus regis mutatur suppositio & syllogismus non concludit. Aliquando ponitur obliquus in altera tantum praemissa, sed tunc repeti debet in conclusione: ut omnis sexus est alicuius Domini, sed Panphyxius est sexus; ergo Panphyxius est alicuius Domini, plura congerit Linceus noster.

Syllogismus hypoteticus est, qui constat aliqua conditionali seu hypotetica propositione; ut si Titius currit mouetur: sed currit; ergo mouetur. Duobus autem modis conficitur hypoteticus syllogismus. 1° cum ex positione antecedentis arguitur ad propositionem consequentis, sic in praefixo syllogismo, aureu, qui est arguitur ad motum qui est consequens. 2° cum ex destructione consequentis arguitur ad destructionem antecedentis; exemplum: si homo est valet: sed non est valet, ergo nec homo, ut autem valeat debet dari connexio inter terminum ad quem arguitur, & illum a quo arguitur.

Dicitur syllogismus hypoteticus non fundatur in illo principio, quae sunt eadem uni tertio &c; alioqui non posset confici syllogismus ex puris negatiuis; quod constat esse falsum in isto: si non mouetur non currit: sed non mouetur; ergo non currit. R. fundari ipso facto; tunc etiam in hoc alio principio conditionali posita conditione mi[...] in absoluta; vnde cum in minori non mouetur sit absolutum, est etiam absolutum in maiori: sin minus dabuntur in syllogismo quatuor termini, quo posito propositio illa si non mouetur non currit, vel equiualet huic, qui currit mouetur, vel huic alteri; non est non mouens & currens, & utroque modo est propositio affirmatiua.

In syllogismo fallaci, qui & sophysma & paralogismus appellatur, quod sub uno specie, & ludat & illudat duo semper inuenies, nempe similitudinem apparentis motiui & dissimilitudinem ipsius a motiuo vero: similitudo vel fundatur in dictione: vnde resultant fallaciae dictionis vel in rebus & extra dictiones, vnde fallaciae extra dictionem suboriuntur.

Fallaciae dictionis sunt prima aequiuocatio, in qua eadem dictione

E adq dictione contrasicantur plura, & tunc mutantur, ut hoc paralogismo ostendit: omnis canis latrat; aliquod sydus est canis; ergo aliquod sydus latrat: in maiori canis supponit pro animali terrestri, in minori vero pro sydere. Unde mutatur suppositio & syllogismus fit fallax. Huic proxima est, amphibologia id est dubius sermo sub quo plura latent significata. Vg. Liber qui Aristotelis non est eius, sed Aristotelis; ergo non est eius; in maiori obliquus Aristoteles significat rem ad

(ad) effectum possessi, & possidentis: in minori vero effectus ad causam. 3a compositionis. 4a divisionis quae

oppositum habent illudendi modum; nam in prima arguitur a sensu composito vero ad sensum divisum falsum. in 2da a sensu diviso vero arguitur ad sensum compositum falsum: exemplum primae: homo sanctus non potest peccare: sed Petrus est homo sanctus; ergo Petrus non potest peccare; exemplum 2dae: possibile sedentem ambulare; sed Petrus nunc est sedens; ergo Petrus nunc potest ambulare. 4a est figura dictionis, & tunc accidit cum fit transitus ab uno in aliud praedicatum: ut quidquid heri fuisti est odie: sed heri fuisti incipiens; ergo incipiens es odie.

Fallaciae extra dictionem, sunt prima fallacia accidentis, quae triplici modo conficitur. Vel cum id, quod est substantiae,

(accidit) tribuitur ei quod accidit substantiae: Vg. cognosco Petrum; sed Petrus est veniens; ergo cognosco Petrum venientem. Non valet consequentia; quia cognosco Petrum substantiam veniens, autem accidit Petro; similiter iurio: laborat hic aliquis: capra est mater: sed capra est tua; ergo capra est mater tua: nam accidit esse matrem prout a te possidetur. 2o committitur quando tribuitur rei particulari, singulari id quod est proprium speciei. Vg. Petrus est homo: sed homo est species; ergo Petrus est species. Ubi duplex intercidit fallacia prima figurae dictionis, secunda accidentis, quia esse speciem accidit homini & facit transitum ab uno in aliud praedicamentum, nempe mutatum quid in quale. 3o fit quando tribuitur subiecto id quod est proprium praedicati, ut homo est albus: sed albus est accidens; ergo homo est accidens.

2da fallacia est consequentis & nunc intervenit quod arguitur a positione consequentis, ad antecedentis positionem, 1o ab huius, ad illius dubitationem: cum tamen ob defectum mutuae connexionis l. identitatis tale non sint vere antecedentes, aut consequentes: Vg. si est homo est animal; est animal; ergo homo: non est homo; ergo non est animal. Si currit movetur; movetur ergo currit: non currit ergo non movetur: ad hoc enim ut valeant istae consequentiae debent extremae mutuam inter se connexionem habere, quam in his non habent: nam licet omnis homo sit animal, & omne currens moveatur; non tamen omne animal est homo, nec currit omne quod movetur. 3a est fallacia a secundum quid, ad simpliciter, ut qui habet aliquid dixit est alius; Aethiops habet albedinem in dentibus; ergo est albus. Notandum additum diminuere aliquid non minuere principale praedicatum; & tunc utraque fallacia arguitur ab addicto, ut Petrus currit velociter; ergo currit iste aliquando totum denominatur solum ab aliqua parte, &

(a.) tunc valet consequentia a secundum quid, ad simpliciter, ut Andreas est crispus secundum capillos; ergo est crispus. Quae argumentationes nescio cur aliqui numerent inter fallacias.

Quarta ultima sit non causa, ut causa; cum scilicet, ut causa ponatur, quae revera causa non est: ut Petrus in studiis bona decoxit & ingenui nihil confecit; ergo tempus in studiis debet impendi: libet ambiguae fallaciae plurium interrogationum, ut ubique Vg. si nec Leo & homo animal rationale? si negas infertur; ergo homo non est animal rationale: si affirmas infertur iterum; ergo Leo est animal rationale.

UVA.BHSC

Restabat hîc ars inveniendi medij, quæ summulas logicæ mittere
ponte illo, quem Sophistæ vocant Asinorum; sed cum poni hic magnis
ingenîdijs disperatione plerumque, & studiorum desertione à Tyroni
bus exuatur. Nolo vos felicibus ingenij vestri navig
iis, si quæ interiacent fracta. l. flumini traiicere,
quæ adeo lubrico adeo volubili ponti commi
tere minus adhuc inspectas. opinor enim vero
nullum hac boreas flumen nullum intulisse
esse fretum; sed scio plane vesti
gio fieri posse gradum ad se
nis dialecticæ.

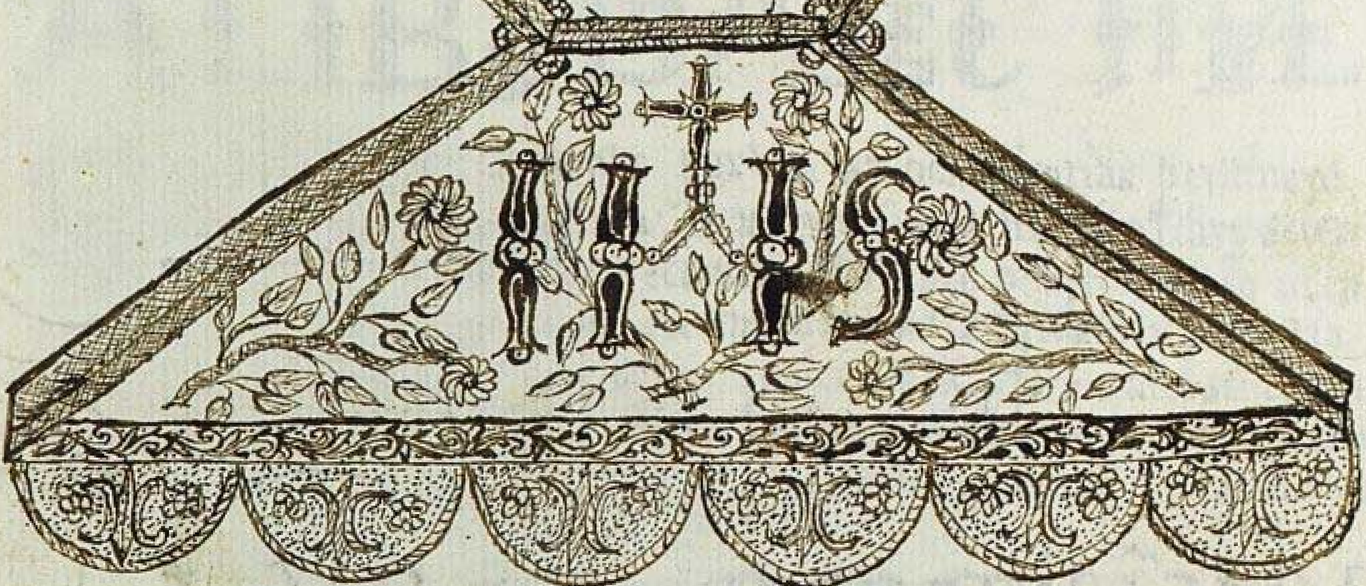

UVA.BHSC

UVA.BHSC

TRACTATUS II. DE PROŒMIALIBUS DIALECTICÆ

Quæ in hoc tractatu continentur partim ad omnes scientias pertinent, partim sunt Dialecticæ propria: hæc enim & suum hic, & aliarum scientiarum ordinem procedendi specialiter; est autem perfectus ordo ut in ipso vestibulo scientiarum ipsius, quæ tractatur scientiæ, quæratur scientia naturæ passionis & finis: id est, an sit, qualis sit, & propter quid sit: de existentia dialecticæ dubitare non licet, eius autem natura vix cognosci potest, nisi eius objecto præcognito: in hanc propterea quæstionem primo descendemus.

QUÆSTIO I. DE OBJECTIS IN COMMUNI.

Sectio prima

Definitur objectum & eius præcipua divisio proponitur.

Objectum si vim vocis spectes proprie solum dici potest relate ad potentiam vitalem, aut intentionalem, intellectum, appetitum, vel sensum: dicitur enim objectum, quia objicitur, ac veluti obviam procedit appetenti, vel cognoscenti; & coram ipso sistitur: hoc autem totum proprie dicitur relate ad potentiam cognoscentem, vel appetentem, quamvis relate ad actum medio quo potentia objectum attingit, vel relate ad habitum, qui potentiam faciliorem reddat ad illud attingendum; nec enim objectum fit proprie præsens actui, vel habitui, sed mediis potentiæ intentionali: Ergo verum quod objectum intellectus fit ipsi præsens mediis eius actibus, & habitibus, non autem ipsis vel actibus vel habitibus, & eodem modo bonum fit præsens voluntati.

Nihilominus ex usu communi loquendi, & quadam vocis extensione tam relate ad actum, quam etiam relate ad habitum objectum appellatur, quia hi potentiæ intentionali deserviunt ad hoc ut ipsi cognoscenti vel appetenti fiat præsens objectum, ob quam potentiæ vitali concomitantiam, vel iuvamen extensione tali modo dicitur objectum actuum, & habituum, adeoque & scientiarum, quæ habitus sunt intellectus, quamvis potentiæ pure physicæ, eius objecta dicantur: licet creaturæ omnes appellantur objectum omnipotentiæ, at non eo rigore, quo vel verum intellectionis, vel corpus ut sanabile medicinæ objectum appellatur.

UVA.BHSC

Prima diuisio obiecti est adaequatum et inadaequatum. Adaequatum est, quod attingitur ab omni actu potentiae vel scientiae, sic color est obiectum adaequatum potentiae visiuae, nullus enim actus elicitus ista potentia, qui colorem non attingat: sic etiam ens est obiectum adaequatum metaphysicae quo libet actu eius speculatur: at vero inadaequatum est illud circa quod potentia vel scientia aliquem actum exercent, ut album relate ad visum, et relate ad metaphysicam substantia. Potest haec diuisio locum habere in obiecto simplicis actus: nam totum illud, quod tali actu attingitur est obiectum adaequatum; pars vero rei actae dicitur partiale, seu inadaequatum obiectum.

Dices diuisionem esse malam: est enim mala diuisio illa, in qua unum membrum continetur in alio: atqui obiectum inadaequatum continetur in obiecto adaequato, sicut pars in toto. ergo mala est diuisio illa. Nego minorem: nam obiectum partiale dicit negationem obiecti totalis: hanc autem negationem non dicit obiectum totale, alioquin diceret sui ipsius negationem; et sane causa diuiditur in totalem et partialem, substantia in adaequatam et inadaequatam absque ullo diuisionis defectu.

2° diuiditur obiectum in formale et materiale; formale est, quod per se et ratione sui attingitur: materiale est quod attingitur propter aliud siue ratione alterius amo v.g. sanitatem et propter ipsam scisionem venae: sanitas est obiectum formale quia propter seipsam amatur; at scisio venae, quae amatur propter sanitatem est obiectum materiale. Similiter cum assentior conclusioni propter praemissas: praemissae sunt obiectum formale: conclusio materiale. Hic obiter aduerte obiectum formale non esse idem, ac finem, nec particulam illam ratione alterius positam in definitione obiecti materialis a ratione medii: patet in nec exemplo praefato nimirum praemissae obiectiue sunt obiectum formale; obiectiua conclusio obiectum materiale inuicem, et tamen nec illae praemissae sunt finis; nec est medium ista conclusio; sed potius conclusio est finis et praemissae medium; ergo nec ratio finis est de conceptu formalis, nec ratio medii de conceptu materialis obiecti.

Quid ergo (inquies) significant illae particulae per se in definitione formalis propter aliud in materialis obiecti definitione positae? Variae circa hoc Auctorum opiniones. Videri possunt apud Quiros disp. 9. de obiecto log. obiectum logicum sectione 1a num. 4°. quae omissis existimo, significari per illas particulas in definitione obiecti formalis et materialis et strictam dependentiam obiecti materialis a formali ad mouendum hic et nunc, seu terminandum actum quo noto tamen obiectum formale, quae materiale mouere posse physice, vel logice ad actum, ipsumque determinare quae possunt actum determinare patet: nam actus attingit utrumque obiectum et alioquin obiectum non esset quod potentiae obiicitur: si autem actus attingit utrumque obiectum, ad utrumque sane terminatur; ergo et utrumque obiectum terminat ipsum actum.

Quod autem possint mouere physice, vel logice probatur: nam obiectum materiale influit in primum physice in actum, siquidem, vel immediate, vel media specie producit ipsum: sic scisio venae media specie sui influit actum, quo ipsa propter sanitatem amatur; influit ergo physice in actum, influit et logice: nam actus propter ordinem ad obiectum materiale specificatur (in quo logicus consistit influxus) actus enim quo propter sanitatem amo, scisionem venae diuersus est specie ab actu quo ipsam solam sanitatem amarem nihil de venae scisione cogitando ergo et ab obiecto materiali specificatur actus, et consequenter est, obiectum materiale logice influit in actum. De obiecto formali res est extra dubium: vel enim physicum, vel logicum praebet influxum in actum, a quo respicitur: sic color, qui est obiectum formale

UVA.BHSC

e obiectum forte visus media specie afficit actum visionis qui a colore specificatur: sic essentia divina dicitur obiectum motivum divini intellectionis quamvis licet etiam fuisse non producatur tamen specificat: ipsa quippe sola sufficientiam habet ad movendum divinum intellectum. Ergo movere, vel terminare actum communi est obiecto formali & materiali. Unde infero divisionem illam, qua obiectum dividitur in motivum & terminativum, necesse propriam obiecti formalis, ut materiali quidam existimant, sed ad obiectum quoque materiale pertinere, esseque proinde divisionem obiecti in communi.

Advertendum tamen est: quamvis obiectum motivum sit hoc ipso terminativum; non tamen est terminativum et obiectum motivum; & hoc terminativum non motivum potest ac debet appellari obiectum pure terminativum; quia tantum permittit actum ad illud terminari, quin illo modo adiuvet, ut pulchre exponit Oviedo. Atque quidem, sive materiale, sive illud obiectum, sive etiam forte: non stringentia, conditionata possunt a Deo cognosci, vel in seipsis, vel in sua causa: utroque libet autem modo sunt obiecta terminativa pure; sive primo modo cognoscantur sunt obiecta formalia, sive secundo materialia, quin tamen illo modo vel physice, vel logice divinam cognitionem: nimirum nec ad eam ullas species praebere possunt, nec proinde adilla specificatur cognitio divina.

Cum ergo movere vel terminare actum aeque materiali ac formali obiecto conveniat: particulae illae propter se & propter aliud non significant obiectum formale movere & terminare; materiale vero non movere; sed ad summum actum terminare; ergo diversitas summi debet a diverso modo terminandi, vel movendi: quam autem hic diversus modus ille sit, quem praediximus patet inductione; sic primo: in obiectiva, obiectum materiale, quamvis licet terminet, & moveat ad non forte: at id non praestat, nisi dependenter a praemissis obiectivis, quamvis iunctum hic & nunc assentitur obiecto non, nisi dependenter ab obiecto praemissarum. Sed obiectum praemissarum est obiectum forte, quia sine dependentia ab obiecto movetur hic & nunc determinat, ac movet iunctum ad sui assensum.

Sic 2.° scisio verum, quia dependet a sanitate ad movendum hic & nunc voluntatem ad sui amorem est obiectum materiale: sanitas autem est obiectum forte, quia ad talem motionem non dependet a verum scientiae. Sic 3.° revelatione divina cui innixus assentior mysterio Trinitatis dicitur obiectum forte, mysterium vero materiale; quia mysterium revelatione, non revelatio a mysterio; ad hoc ut moveat hic, & nunc voluntatem ad imperandum ascensum fidei.

Obiicies 1.° obiectum forte habet dependentiam ab alio, ut moveat ad actum; ergo non bene explicatur proprietatem traditam a nobis independentiae: probatur ante revelatio divina ad movendum modo dicto voluntatem dependet a propositione Ecclesiae non enim Evangelio crederem (aiebat Augustinus) nisi Ecclesiae moveret authoritas: at revelatio divina est praecipuum obiectum forte; ergo & c. Distinguo maiorem, dependet a propositione Ecclesiae tanquam ab obiecto negando; tanquam a conditione obiectiva sine qua non concedo maiorem, & minorem, & nego consequentiam: nam propositio Ecclesiae non est ulla ratio obiectum

actus fidei

UVA.BHSC

Actus fidei nec propter illa assentimur mysteriis revelatis, sed solum e condicio si ne qua non idest quaedam praerequisita ex parte obiecti, & quaedam applicatio, seu approximatio ignis ad hoc ut a nobis cognoscatur & movebimur ad credendum; sic etiam ex parte ignis ad hoc ut moveat, & comburat passum: requiritur applicatio vel approximatio, non quidem tanquam causa ignis: nec enim applicatio moveat passum, aut comburit; sed tanquam conditio sine qua non comburit ignis.

Obijcies 2° ipse propter mobetur ad amorem medicinae independenter a sanitate, vel propter illam dulcedinem, vel aliam propter: atqui medicina dicta est obiectum materiale: ergo hoc non distinguitur a formali per independentiam ad movendum vel terminandum actum. Distinguo maiorem: est obiectum materiale relate ad illum, qui eam appetit propter sanitatem praescisse, concedo; relate ad illum nego minorem & consequentiam: quia enim ex parte propter seipsum amatur, & independenter a sanitate, formale obiectum est, non materiale: unde si medicina & propter se, & propter sanitatem appetatur erit simul formale, & materiale obiectum secundum diversas formalitates actus in illam tendentes, vel dependenter, vel independenter a sanitate.

Secundum enim hoc quod obiectum esse formale, vel materiale non dicere praescisse aliquid intrinsecum ex parte obiecti: sed denominatio inuper extrinseca proveniens a modo, quo pactum attingitur: nam quidem obiectum indifferens est, ut modo propter se modo propter aliud attingatur: hanc autem in differentia a nullo alio tolli potest, nisi ab actu, qui hoc, vel illo modo obiectum attingens constituit illud formale, sive independenter ab alio materiali, sive dependenter ab alio, fixatum illud; & sane relate ad intellectum, & voluntatem hoc specie cernitur, quo ad illa obiecta, quae modo materialia possunt esse; modo formalia; & patet exemplo medicinae dulcis; at relate ad potentias cum materiales, tum etiam spirituales, quoad illa obiecta, quae determinate, vel formalia sunt, vel materialia; sicuti esse obiectum in actu primo remoto, sic etiam esse obiectum formale in eodem actu primo remoto, videtur esse quid intrinsecum obiecto, seu rei ipsa, quae attingitur: nam color v.g. non habet indifferentiam illam, ut a potentia visiva propter aliud attingatur, sed necessario respici debet propter se; quare de huiusmodi obiectis formalibus eo modo discurrendum est, quo de obiecto communi subinde discurremus.

Igitur obiectum commune sub triplici statu considerari potest vel in actu primo remoto vel in actu primo proximo, vel tandem in actu secundo: obiectum in actu primo remoto est ipsa res, considerata secundum se, vel secundum suam entitatem non considerata respectu ad actum habitum, vel potentiam, obiectum in actu primo proximo est ea dem entitas considerata cum ordine ad actum possibilem & ipsum, ut sic possibile constituitur: vel denominatur: demum obiectum in actu secundo est ipsa entitas prout subest actui ad illam terminato cum surgit pinde ex ipsa entitate, & nominatione quam nimirum ab actu, quo entitas attingitur: unde licet obiectum appellatur entitas illa quae capacitatem habet terminandi actum alicuius potentiae, etiam si secundum se consideretur, retamen vera non est obiectum actuale, vel in actu secundo, donec intelligatur actum terminans operationis potentiae.

UVA.BHSC

Hinc

Hinc bene inferunt DD. muniri actus potentiæ non terminari ad obiectum in actu secundo, imo nec in actu primo consideratum, sed ad ipsum entitatem secundum se ac nude sumptam; alioqui terminarentur in obiecto, ut denominatum ab ipsis actibus adeoque supra se ipsos reficerentur; cum enim obiectum constituatur in actu primo proximo, et in actu secundo per actus possibiles, et existentes; si aliquis ex his modis actus illi terminarentur ad obiecta, ad ipsos terminarentur, quod est reflectere supra se ipsos, cui illa uniuntur; consequenter nec simplex nec voluntas, nec demum reliquæ illæ ferri posse in obiectum ut materiale, vel ut formale, quia in esse tali constituantur modo dicto per actus quod non impedit quominus potentiæ materiali ferantur in suum obiectum, ut formale, non quidem in actu primo proximo vel in actu secundo, sed in actu proximo remoto.

Obijcies 3.º: obiectum formale potest esse indistinctum a materiali, ut cum Deus amo propter misericordiam ab ipso indistinctam: atqui obiectum materiale sic distinctum a formali non potest dependere in modo vel terminando actus ab obiecto formali; alioqui dependeret a se ipso; ergo talis dependentia non potest explicari obiecti materialis. Hoc argumentum magis doctos ipsos, quam nostram explicationem impugnat: magis enim repugnans videtur, quod obiectum materiale cum formali identificatum attingatur propter aliud, id est propter formale, quam quod a formali secum identificato dependeat: nam propter aliud ex proprio significat distinctionem, quam ex propria dependentia non significat.

R.º quod: illa dependentiæ retinere ex parte modi tendendi actus ad illa obiecta terminati; ad quam sufficit distinctio rationis, qua obiectum sit aliter, et aliter receptibile, vel amabile: nam hæc diversitas in modo recipiendi facit, ut hæc formalitas obiecti, scilicet misericordia divina dividi opponatur, quam ipsi Deus; atque ita propter ipsam ut obiectum formale Deus amatur, ut obiectum materiale.

Sectio 2.ª Subdivisiones obiecti materialis, et formalis:

Obiectum formale subdividitur in obiectum formale quod, et formale quo; alij loquuntur in ratione formalis quæ, et ratione formalis sub qua. Formale quod, vel ratio formalis quæ, est quæ per se attingitur ab aliquo actu potentiæ: formale quo, seu ratio formalis sub qua, est quod ab omnibus actibus illius potentiæ necessario debet attingi, et quidem ubique propter se: sic album est obiectum formale quod potentiæ visivæ bonum delectabile potentiæ volitivæ, quia visus aliquem actum exercet ad album per se terminatum, voluntas etiam aliquos terminatos ad bonum delectabile. Deinde quia omnes actus potentiæ visivæ terminantur (ut modo suppono) ad colorem in communi, et similiter omnes actus potentiæ volitivæ ad bonum in communi: ideo color in communi est obiectum formale quo seu ratio formalis sub qua visus et bonum in communi voluntati.

Dices: potentia visiva ferri non potest ad colorem in communi, quia ipsa nihil potest attingere nisi in particulari: ergo color in communi non potest esse obiectum quo, nec eius ratio formalis sub qua potentiæ visivæ. R.º colorem in communi posse dupliciter considerari vel nominaliter, vel adverbialiter; primo modo est color, ut abstrahitur ab omni colore diffuso, et hac ratione certum est non posse visum attingere colorem in communi, quia nulla potentia materialis fertur in obiecta universalia. 2.º modo accipitur color ferri in illum potentia visiva, secundum considerationem non est colorem universalis, sed universaliter acceptus; adeo quod non excedit spheram potentiæ materialis prout notavit Caietanus 1.ª part. q. 80. art. 2. ad 2.ª distinctio, distinguo igitur antecedens non potest ferri ad colorem in communi nominaliter sumptum, concedo; sumptum

UVA.BHSC

sumpta adverbialiter ergo an, & sequ.

Haec ratio formalis sub qua dupliciter adhuc sumi potest: 1° specificative & sine ordine expresso ad potentiam vel habitum scientificum. 2° reduplicative, & cum expresso ordine ad potentiam vel habitum, a quo accipit novam hanc denominationem. Primo modo sumpta vocatur ratio formalis sub qua obiectiva, vel obiectum ut res; quae convenit obiecto prout est in se: sic color est ratio formalis sub qua obiectiva potentiae visivae prout est in se vel specificative obiectum visus. 2° modo accepta vocatur ratio sub qua formalissima, vel obiectum prout obiectum quia novam sumit denominationem cadentem supra obiectum specificative: sic color prout visibilis, vel visibilitas coloris est ratio formalissima sub qua visus, quae ab expresso ordine ad visum advenit colori, prout visibilis.

Ab hac ratione formali & formalissima sub qua determinari dicitur potentiae vel scientiae amplitudo & sphaera, & per ordinem ad illam specificari, quia nulla potentia nulla ve scientia potest ultra illam extendi: unde nec potentia visiva potest audire sonum, nec philosophia naturalis actus suos extendere valet ultra corpus naturale vel mobile: visus enim specificatur a visibili, & a corpore naturali philosophia. Quamvis intelligendum est de ratione formalissima specificative sumpta, & sine ordine expresso de quo in paragrapho antecedenti, nam ab illa sibi sumpta potentiam specificari non posse perspicuum est: cum enim in eo ordine & ratione involvatur ipsa potentia, sic ipsa specificaretur a ratione formalissima prout illam relationem involvunt specificabitur a se ipsa.

Sciendum quod ratio formalissima sub qua, aliquando esse extrinsece desumpta a potentia, vel scientia ut dictum est. Aliquando esse intrinsece quae consistit in capacitate quam habet obiectum ex se, ut a potentia, vel scientia in suis actibus per se attingatur, & sub hac ratione potentiae vel scientiae specificantur a ratione formalissima sub qua. Quae doctrina ex Philo. lib. 5° met. cap. 15. desumpta lateque alibi prosequimur.

Sufficiat pro nunc advertere eandem entitatem esse posse obiectum formale multiplicis potentiae vel scientiae secundum diversas rationes formales, vel formalissimas sub qua: sic color quatenus color vel quatenus visibilis est obiectum formale potentiae visivae, quatenus verum vel intelligibile intellectus; & quatenus bonum vel amabile voluntatis, similiter in eodem indivisibili actu possunt inveniri diversae formalitates, quarum quaelibet tendat sub diversa ratione formali, aut formalissima: sic idem actus fidei quatenus intellectio fertur in revelationem ut intelligibilem, quatenus fides fertur in eandem revelationem, ut credibilem vel ut magis credibilitati mysterii revelati.

Ratio formalis & formalissima extrinseca in eo differunt, quod illa expresse attingitur a potentia etiam naturali: nam & potentia visiva colorem, & intellectiva verum expresse attingit: at potentiae naturales nullo modo possunt attingere rationem formalissimam extrinsecam sub qua licet illam tamen reflexe saltem attingere possint in naturali potentia; nam intellectus non solum attingit verum, quod est ratio formalis sub qua, sed etiam ordinem, quem dicit verum ad intellectum (qui ordo) ut diceb

[illegible]

UVA.BHSC

Vt dicebatur ostituit verum in esse intelligibili, & ratione formalissima extrinseca. Ratio autem sanitatis est duplex: 1.a quia ordo ille, qui dicit obiectum ad potentiam, non potest attingi a potentia, nisi ipsa supra se reflecteretur, quae tamen reflectio potentiae materialis est impossibilis: secunda quia ordo ille non est color, sed sonus, v.g. atque ita nequit attingi a visu vel auditu: 3.a talis ordo, est bonum, et verum; quod tertio ab intellectu potest & a voluntate attingi.

Sub dividitur obiectum materiale in proximum & remotum, mediatum & immediatum. proximum quod vel intrinsecum dicitur, est illud, quod unum terminat actum non tamen expresse sed implicite, & ratione alterius formalitatis secum identificatae, sicut ratio entis vel qualitatis, quae cum colore identificantur, re attinguntur per visionem coloris, licet non expresse, si solum ratione coloris cum realitate identificantur. Obiectum materiale remotum, quod vel extrinsecum & materialissimum & purum denominativum appellatur, est illud, quod nec attingitur expresse nec ratione alicuius, cum quo realiter identitatem habeat, sed ratione alterius a se distincti, cui subest vel ob physicam vel ob moralem unionem: & sic visio coloris videri dicitur paries & homo visus eius subiectum; hoc tamen omnia valde improprie vocantur obiecta: satis enim constat non esse proprie obiectum potentiae vel actus, quae nec illi expresse obiicitur, nec ab hoc attingitur expresse.

Aliter quoque dividitur obiectum materiale, scilicet ut proximum & remotum, idem valeant ac mediatum & immediatum: mediatum est, quod propter formale attingitur mediate: immediatum vero, quod attingitur immediate propter formale: dicitur alii quia v.g. sanitatem propter hanc verum scio, & verum propter hunc adventum Chirurgi; sanitas est obiectum formale: scitio verum materiale proximum, seu immediatum, quia immediatior est sanitati: adventus autem Chirurgi, quia remotior ab obiecto formali, nam inter ipsum & sanitatem mediat scitio verum, est obiectum materiale remotum vel mediatum; mediatum (inquam) relate ad obiectum formale, non relate ad potentiam quae in fixo casu fertur etiam immediate in adventum Chirurgi cum illum expresse attingat.

At inquires 1.o an obiectum materiale & formale debeant attingi per diversos actus? R.o posse diversis, & eodem actu: prima pars nam & ex propensione sanitati desiderio moveri, qui potest ad desiderandum per alium actum verum scitionis: & ex assensu praemissarum ad assentiendum non, qui ipsa resultans non attingit obiectum praemissarum. Secunda pars est etiam manifesta, nam Beati eodem actu vident omnipotentiam, ut obiectum formale: potest enim quis eodem actu & finem amari & media ad ipsum obtinendum necessaria: & ipsi Beati ipsa creaturas, quae sunt obiectum materiale visionis: hoc autem interest, quod quando materiale & formale per unum actum attinguntur, alterum vocatur formale alterum materiale intrinsecum, cum vero diversis actibus alterum est duobus extrinsecum appellatur; illud nimirum in quo actus ille non fertur: itaque relate ad actum terminatum ad formale, materiale vocatur extrinsecum: formale autem extrinsecum vocatur relate ad actum terminatum ad materiale.

Inquires 2.o utrum inveniri possit obiectum materiale sine formali; vel etiam formale sine materiali? R.o 1.o certum est materiale non posse sine formali reperiri: de ratione enim est essentia materialis obiecti quod propter aliud attingatur, illud autem aliud propter quod attingitur, est obiectum formale; quare non potest inveniri materiale obiectum sine formali. Respondeo 2.o obiectum formale dari potest absque materiali proprie tali, non tamen absque omni saltem improprio & denominativo. Probatur, qui amat

sanitatem

UVA.BHSC

ñ debet necessario alia amare potentia; sed potest l. ipsa quiescente obtenta, l. ñ dū obtenta, diciderari, quin alia potentia ipsū desideradt. Magis id patet potentijs materialibus, quibus haud facile assignari potest obiectū materiale proprie dictū, v.g. visus fertur ī albedine, fertur et in colorē tanquā ī obiectū forte. Quid autē aliud ex propriè attingit q. sit eius obiectū materiale?

Dices, attingere qualitatē, et enī cuius albedine identificata. R.º fortalitates illas ñ attingi per eam potentiā expressè: ñ enī propriè illarum species respicit, sed denominatiuè à colore cū quo realiter identificantur, et hoc sunt obiecta materialia ī proprie sumpta, quæ ubique comitari obiectū forte. 2.ª patrono hanc noii affirmat, et merito cū enim nostræ potentiæ ñ penetrent oēs oēs fortalitates, et respectu obiectorum forlium necessarium ē, ut multas attingant ī plicitè et denominatiuè à fortalitatibus actatis; q si obijcias Deū expressè cognoscere oēs obiecti fortalitates, adeo ut nulla attingeret denominatiuè. R.º id ita esse propterea tamē diuina cognitio ñ attingeret obiecta materialia: nam Deus ī quouis obiecto, ut scauta videt multos possibiles effectus, qui sunt obiecta materialia relatè actatis cognitio,

scientias ē.g. et subiectū habent et obiectū forte, et insuper attributionis obiectū: licet hoc multi cū subiecto confundant de quo q. 5.ª subiectū scientiæ dicitur ī facultas illa aliquā, ī qua ipsa in hæret, quæ sine dubio ē. Intellectus ē dicitur subiectū oē illud de quo scientia tractat cuius naturā inuestigat, et proprietates demonstrat, appellaturque subiectum quia de ipso affirmat, et præd. aliquid scientia; et subiectū sic acceptū cū obiecto recurrit: licet enī obiectū latius pateat, quā subiectū, q obiecti nomine significatur id oē q attingitur à scientia, quamuis nihil de ipso prædicetur: subiectū autē ñ sit, nisi de quo aliquid scientia præd.: A.A. promiscue utrumque nomen usurpant.

Obiectū attributionis illud cuius exactā notitiā tota scientia inquirit, et ad q. reliqua ordinat et agit. Alio modo considerant aliqui obiectū forte scientiarum: nam cum oēs actus scientifici constent præmissis, et noē, dicunt adæquatū obiectū scientiæ consurgere ex utroque obiecto præmissarum, et noii: cū autē noii propter præmissas assentiamur, aiunt, obiectū præmissarum esse obiectū forte; noii, uero materiale; quare ē, si ordinem executionis spectes; ñ præmissæ mouant et mouent ad assensū noii: secus ordine intentionis spectato, ita sic præmissæ sunt obiectū materiale, noii forte, idcirco enī præmissas assumimus, q propter intendimus noii inferri.

QVÆSTIO 2.ª D OBIECTO LOGICÆ

Sectio 1.ª Vtrū voces sint obiectū forte Dialecticæ

UVA.BHSC

Logica quę directiua ē actuū intellq̃ ꝑ instrumenta sciendi haud dubie respicit ipsa instrumenta tanquā obiectū formle, ꝗ uero ī ijs instrumentis tria cōsiderari possunt nimirū actq ipsi intellq, qui sunt formles defio, l. diuio; res ipsa quę definitr, l. diuiditr, & appellatr obiectiua defio, l. diuio, definitū l. diuisū; & tandē voces, quę rē & conceptū explicant, & dicuntr mōi sciendi vocales. Ppterea discutiendū ē utrū hę tria, an eorū aliqua sint obiectū forle dialecticę?, ꝗ singulis sectioībq ꝑtractabimq.

Illud monendū. AA. varijs uerū pam voces illas obiectū maale, obiectū forle: quidā dirigibilitatē solā passiuā obiectū forle vocant. Maale uero id, q illā dirigibilitatē rtinet: vnde siue actq intellq, siue res sint ipsis subiecti, siue etiā voces obiectū vocant maale; forle uero solā rōnē forle sub qua logica tendit ꝑ sse pxq nimirū dirigibilitatē. Alij ea quę ī logica directe tractantr vocant obiectū forle, dirigibilitatē autē rōnē forle sub qua; nos ea circa quę Logica directe uersatr sumpta secundū se, & ꝑcisiue ad dirigibilitatē maā appellabimq, l obiectū maale: eadē autē ipsa ut artificiosa ꝑ logicā disposita, obiectū forle ꝗ; illā deniq rōnē; ob quā hęc oīa respicit Logica obiectū forle quo, seu rōn forlis sub qua, quo posito.

De Verbo sonat ait Augustinq, l. d. principijs dialecticę, capt. 5.°, sed ꝗ sonet nihil ad dialecticā: nimirū voces sub alio & alio respectu possunt ad uarias artes l. scientias ꝑtinere n̄ quatenq sonq quidā ē ad arithmeticā, quatenq ens ad metaphycā; quatenq īmediate ab ijs sollertissimis hiatu, l. asperitate ꝑ feruntr ad gramaticā, quatenq ornate dīsponuntr & opposite ad ꝑsuadendū ad rethoricā; demū ut certis numeris & syllaborū quantitate rstant ad poëtā spectant. Dubiū ē ꝗ ꝑsens n̄ instituitr d. vocibq, altero ex ꝑfatis mōis acceptis, & solū ꝑcedit de ipsis quatenq artificio sq ē. id ē ut rtinent artificiū alicuiq mōi sciendi defōis l. ꝗ aut diuisionis l. saltē partes ipsiq generis nimirū aut differentię subiecti l. ꝑti certū ꝑptenea ē ꝗa Aureolq & fortasse ꝗ nominales aliōr, voces n̄ esse adęquatū logicę cū alterius rsortiū admittant; ut sequentibq liquidū erit.

Assero 1.° voces logicę artificiosq n̄ sunt obiectū forle logicę ex ipsiq primaria intentiōe. Hoc facile admittunt illi, qui voces ab obiecto logicę prorsq excludunt. ē autē ex ꝑpria mente Eximij D. P. Francisci Suarez disputaōe prima met. sect. 1.a n. 27. ubi de vocibq agens imo nec dialectica, inquit, directe & ex instituto, circa hęc uersatr, ut circa ꝑpriū obiectū & maā suā, sed ex rsequenti & ex quadā rcomitantia hoc ꝑstat. En plane ex ꝑpria verba ꝑ nostra rōe, quę sic ꝓbatr:

Logica ex primaria intentiōe respicit operaōes intellq inquantū ꝑ eiq directionē recte fieri possunt; ē n̄ respicit ex primaria intentiōe voces logicę artificiosas; ꝗ voces ita sumptę n̄ sunt obiectū forle logicę ex ipsiq primaria intentiōe, ultima rsequentia ē manifesta: ꝓbatr ans: primaria

Logicę

UVA.BHSC

intentiō ē mentem dirigere, ut ī suis operatiōibꝫ recte & sine errore procedat: hoc enim q ex sua natura dicitur logica esse ad se, Rethorica uero ad aliud; id ē log ca primariū institutū ē instrumentū, sicut Iudicis docere mouere, l. delectari: ergo logica ex primaria intentiōe respicit mōo dicto mentis operatiōes; ergo ex primaria intentiōe n̄ respicit voces logicè artificiosas.

Quia voces ipsæ logicè artificiosè n̄ ordinant ad intentiōes ipsius Logici: n̄ sc. ad se, sed ad aliud, secus enim, quilibet loqui n̄ p vocibꝫ sed conceptibꝫ, sed logica ex primaria intentiōe: n̄ respicit ea quæ sunt ad alios; sed ea quæ ad se, quæue ad intentiōes ipsius logicæ ordinantur: ergo logica ex primaria intentiōe n̄ respicit voces, etiā logicè artificiosas. Confirmatur: namque Mutus qui nullas voces proferre potest dirigi valet à logica, ut actus internos efficiat, rectos & artificiosos; ergo logica n̄ indiget ministerio vocū, ut suū institutū principale consequatur.

Et quidē si homo natura sua foret animal solitariū sufficerent mentis conceptus, quibus ipsi rebus conformarentur ad perfectionem earū nos, ait S. Thomas 1° Perihermeniæ, lectione 2ª: ergo tunc homo sine vocibꝫ posset acquirere quid quid ad primariā logicæ intentiōem pertinet sine qua rerū notia perfecta difficilius saltē acqui posset: atqui tunc n̄ uteretur vocibꝫ nec de vocibꝫ logicè artificiosis: taliter ergo voces n̄ attinent ad primariā logicæ intentiōem. Nihilominus

Assero 2°: voces prout dicunt artificio sunt sic obiectū formale logicæ ex secundaria ipsius intentiōe. Huic etiā rationi subscribunt qui nostra limitatiōe n̄ adhibita volunt ipsas esse obiectū logicæ, quos refert & sequitur acutissimus P. Fonseca lib. 2° logicæ, trac. & sec. 1ª quibus adjicitur Fonseca, Aversa, Ca[l]laguritanus, Spinola & plures alios. Constabit ex credulo legenti utrumque doctorē Angelicum & Eximium, hanc esse ipsorum mentē tamen n̄ expressū. Sed quia homo (l. consequitur Angelicus) ē animal naturaliter politicum & sociale necesse fuit q conceptiōes unius homi[n]is innotescerent aliis q fit p voces: unde post multa subiungit hæc alia: si ergo voces quæ ē ī mediator ipsis conceptiōibꝫ internis pertinent ad principalē considerationē ipsius logicæ quā nimirū. Sentit ergo: logicæ quatenus ex primaria intentiōe ē ad se, n̄ respicere voces; quatenus vero ē ī hōe animali politico & sociali; ex secundaria eius intentiōe voces ad alios referre, & ita principaliter considerari.

Hoc ipsum innuit haud obscure Magnus Suarez ibi supra; namque dialecticæ inquit, & metaphisicæ ē huiusmodi instituenda sciendi tradere, seu dirigere prout vocibꝫ exprimi, aut confici possunt, quæ verba ne sua ra[tione] relati ad dicant ita si accipienda, ita ut voces negat esse obiectū logicæ de primaria logicæ intentiōe loquatur; cum vero id affirmat loquatur de secundaria eius de intentiōe, seu de obtentiōe quadā logicæ ī ordine ad illas, & prout ipse Suarez ait, ex quadā concomitantia: namque hæc secundaria primariā comitatur intentiōem, qua Logica ē ad se.

Nō sic ab autoritate stabilita: probatur 2°. hac ratiōe; voces prout logicè artificiosæ, id ē prout continent artificiū diuisiōis, definitiōis, l. argumentatiōis, ad aliquam scientiā

UVA.BHSC

Scientiæ artis l. facultatis spectant; atqui nulla pars logicæ est assignabilis ad quam pertineant; ergo voces modo dicto sumptæ pertinent ad dialecticam; ergo sic sumptæ sunt eius obiectum forte. Maiorem negant aliqui apud Arriagam cum ipse sentiente disp. 2ª logicæ sec. 3ª n. 29. non enim inquiunt, omnes cognitiones, quæ de facto dantur debent ad aliquam scientiam pertinere.

At non capio, quod hoc conducat ad negandam praetextu maiorem: nec enim dicimus omnes voces, quæ de facto efficiuntur debere ad scientiam aliquam l. artem spectari; sed illas duntaxat, quæ certo constant artificio logico. l. ergo: sic autem videtur non posse negari maior illa: artificium enim illius non casu vocibus accidit non fortuna; aliqui possit, quis impune dicere artificium syllogisandi, quod in mentis operationibus defacto reperitur casu accidere non arte aliqua magistra: hoc autem per se falsum apparet; ergo voces prout logico constant artificio pertinent scientiæ l. artis.

Confirmatur 1º. voces ad aliquam artem spectant, sive prout habentur artificium inmendatæ loquendi, sive prout conducunt ad persuadendum componuntur sive prout certo numero constant & quantitate syllabarum; ergo prout habent logicum artificium ad aliquam scientiam l. artem spectare debent. Confirmatur 2º. ubi videmus hominem, qui ex se est indifferens quoad aliquid bene l. male faciendum, non semel aut vix id ipsum recte agere, sed l. semper l. plerumque: videamus illius indifferentiam totali quoad aliquam artem l. scientiam, ad rectas illas operationes dirigentem: at quilibet ex se indifferens est, ad bene l. male faciendum vocaliter, l. vocaliter arguendum; ergo si aliqui hoc recte simpliciter l. plerumque vocaliter definiat, & argumentetur: aliqua scientia l. ars iuvari sentiendum est ad tollendum illum indifferentiam, & rectitudinem arguendum; ergo rectitudo illa l. artificium pertinet ad aliquam scientiam l. artem, quamvis nec scientia logica sit prout immediate dicebatur nulla siquidem pars logicæ artium aut scientia ipsa habet ferendi leges istas definitionis vocalis, scilicet persuadere: ut tradatur per voces primum genus & differentia ultima explicantes, ut nulla vox ... redundet, ut adsumuntur sint definito clariores &c. Propterea quæque scientia l. ars a logica distincta praecipit syllogismum vocalem ita debere proferri, ut ... illo non nisi termini repetantur adinvicem ita dispositi, ut ... praemissis significet identitatem extremorum cum medio, & ... non inferatur talis identitas inter extrema ut evidenter ... syllo fallaci ... dictione consistentes, ut non varietur suppositio non appellatio non denique significatio, semel assumpta restringatur l. alienetur. Ergo artificium hoc ad logicam spectat, alioquin assignant ad quam artem pertineat + affirmant adversarii.

Dicunt aliqui 1º. id muneris esse grammaticæ, quod P. Oviedo sic probare nititur: ad Grammaticam spectat uti vocibus significantibus res commodo, quo a nobis concipiuntur, & illas adducere, ita ut supposita hominum libera impositione, sufficit, dicanti loco conceptuum, quos intendimus exprimere, sic ergo conceptus formæ syllogisticæ habeant, l. formæ definitionis, hanc procul dubio repraesentabunt voces prout per grammaticam ordinatæ. Contra tamen quia solum pertinet ad Grammaticam exprimere vocibus apte & bene dispositis conceptum notarum substantiæ non autem eorum artificium; quid ... appertum: ... quia si quis postquam est instructus a logica definitionem debere constare genere & differentia; & hic pluribus vocibus utatur, quam opus est ad logicum artificium, nec genus proximum assumat, sed hominem sic definiat: substantia sensitiva rationalis: ... ad grammaticæ tribunal agitur, ut de ... illius artificii; ergo ad logicam spectat hoc artificium vocali.

2º quia

Secundo quia conceptu mentali syllo[gismo], licet sit indifferens ad illum exprimendum hac vel
illa forma verborum, nimirum vel purus grammaticae legibus, vel rhetoricae vel poetis, vel
tandem logicae respondentibus; atqui ut tollatur illa indifferentia, quoad tres primas artes ultra
grammaticae leges requiruntur etiam artium rhetoricae & poeticae praecepta; ergo ut tolatur 4ª
indifferentia, logicae praecepta requiruntur. 3º quia alioqui similiter doceret grammatica
conceptus ordinate dispositos, vel numerose, ornate, & numerose proferre, nullum est pinde
munus circa voces, nullum poesis exerceret. Distinguatur itaque obiectiones responsioni
ans, commodo quo ad substantiam conceptus; quoad eius artificium, nego ans, & consequentiam.

2º munus illud ad prudentiam attinere, quae praecipit voces debere proferre mentis for Dicunt alij
mes: loquacitatem pinde verborum pinde verborum, & redundantiam eas attingat. Non
tamen video cur contra prudentiam peccet, qui mentales discursiones vel syllogismos ex regu
lis logicae formatos vel lacere contra praecepta rhetoricae, vel metricae contra regulas poesis
efferret: prudentia quidem docet voces debere consentire menti; at quod hoc vel illo
ferantur artificio conceptus mentis omnino est alienum a prudentia.

artificium in vocibus conceptum non attinet formaliter ad logicam, quia haec vocibus utitur praeci Dicunt alij 3º
se prout sunt signa mentalis artificij, quod ipsa formaliter & per se respicit; non ergo respicit
artificium in voce repertum: nec enim ad eam scientiam vel artem ad quam res spectant, spectant
ut similiter illarum rerum imagines & signa: sicut sphaera linea, quae imago est
sphaerae caelestis, non attinet formaliter ad astronomiam: sicut membranae expectum vel
corpus anatomicum, in quo tamquam in imagine hominis structuram medicus observat non
attinet formaliter ad medicinam; ergo nec ad logicam attinet artificium compertum in vocibus
ut potest, quatenus sunt signum artificij mentalis, quod per se logica considerat.

vel dubia, vel falsa: primum dubium est, quod assumit logicam scilicet voces tantum respicere prout Multa continet obiectio,
ut signa sunt artificij mentalis: nam licet id verum habeat in vocibus non significativis, si
gnificativis autem supposito libero hominum arbitrio, & reperitur significatio conceptum & insu
per rerum, & secundum utrumque conceptum vel respectum incipit a logica multorum sententia tenet
ratio esse potest, quia dialectica licet ex primaria intentione solis logicis mentem di
rigat: at ex secundaria intentione prout inimicum est habitus in mente atque politici &
civitatis; alios etiam doceat idem artificium) respicit voces & prout signa sunt conceptuum &
ut sunt signa.

Et ratio est quia utroque respectu ad aliorum instructionem est dialecticae ne
cessarius: sicut enim voces si non essent signa constitutum, non posset logicus pro illas
ostendere artificium, quod habet in mente; sic si non essent signa rerum non possent
alij cognoscere utrum artificium illud iuvaret ad conformandas cum rebus ipsis intellectus
operationes. Respiciuntur igitur a logica & prout sunt signa artificij mentalis, & prout
ut sunt signa rerum eodem aut simili artificio constantium. Unde patet disparitas
tas inter voces & sphaerae lineae, corpus anatomicum, quae (ut praefert obiectio)
solum contemplantur ab astronomo, vel medico, quatenus sunt signa vel corporis huma
ni, vel sphaerae caelestis.

Deinde eu

UVA.BHSC

Deinde q̃ respiciant, si placet, voces à Logica quatenus præcisivè sunt signa rerum:
falsum est secundo non posse ad eam scientiam pertinere res & earum imagines l. signum: nam sacra
menta prout sunt signa collativa gratiæ ad eandem Theologiam spectant, ad quam ipsa gra
tia pertinet. Deinde sacrificium Missæ, quatenus est imago quædam sacrificij oblati
in Cruce à Christo Dño Patri suo ad eandem Theologiam pertinet, ad quam sacrificium re
præsentatum, nec moveri debent exempla sphæræ liniæ, & membrani exgeitari; tum
quia dubium est an talis sphæra respiciatur ab astronomia tanquam eius obiectum formale, ut vi
dere est apud Nostrum Lineum id affirmantem. Tum quia si non est eius obiectum formale, nec corpus ana
tomicum medicinæ, ideo est quia neutra scientia respexit in illis signum & imaginem illarum sub
qua tangit quæ contemplatur: nec enim Astronomia videt in sphæra suum cælum, ter
ram, polos, Planetarum aspectus, ex quorum varietate varias derivantur ad centrum qua
litates, nec in corpore Anatomico contemplatur medicina corpus humanum ut sanabi
le. Logica vero in vocibus suum verò respicit, & operatur artificium. Eoque da disparitas
quæ 3tia sit, quia nec astronomia, nec Medicina dant regulas, aut leges pertine
bunt ad effectiones sphæræ, l. membrani spectri. 3a omnino dialectica in magna sui
parte tota est in ferendis legibus, quibus recte evadat nostrorum vocum artificium.
assertio: si dialectica non respicit voces, sicut non sunt eius obiectum formale, quid Arist. in libris Per
hier. Elenc. & passim alijs tam sedulo incumbunt vocum directioni? At hinc 2o probatur
versarij (sequuti dialectici) antiquiores tanta religione tradunt præcepta, quid etiam ad
scindi vocalis signa nomina & verba suppositiones alienationes æquivocationes syllogismorum re
ductiones, & alia genera innumera (quæ l. omnino l. præcipue in vocibus consistunt)
sine errore fiant, aut cognoscantur; at qui illa quæstio utrum voces non scriptus, sint tamen log
ici; sitandum etiam scriptis voces extra logicæ considerationem constituunt? nimirum quia
signa mentalis artificij? sit hoc in causa: at cum logica signi mentalis recti efficien
di sit totum operam impendit, aliquid in vocibus habet quod ut suum agnoscat.
Obijcies 1o: quia pri
mus modus: logica ex primaria sui intentione respicit artificium modi sciendi præscin
dendo à quacunque materia: atqui tale artificium sicut invenitur in materia actum mentis, sic
etiam invenitur in materia voces; ergo logica ex primaria sui intentione respicit artificium modi scien
di vocalis, seu voces logicè artificiosas. Minor & consequentia patent, probatur maior: syllogismus
ex Arist. præscindit à materia; sive enim hæc vera sit, sive falsa, syllogismus potest esse formalis
& perfectum artificium habere; ergo syllogismus in artificio suo, quo respicitur à logica præscindit ab
hac l. illa materia; ergo etiam præscindit à materia vocali, l. intellectuali; idemque est dicendum de quoli
bet alio sciendi modo: unde si modus sciendi mentalis ad primam logicæ considerationem spectat,
ad eandem utique spectabit modus sciendi vocalis.
Distinguo maiorem præscindendo à quacun
que materia, qua logica instituatur in ordine ad se ipsam, concedo, qua Logica instituatur in ordine ad alios
nego maiorem, quid quid enim respicit Logica in ordine ad alios est ex secundaria ipsius inten
tione, quam nimirum acquisivit logica ex eo, quod ipsa natura suavit habitus accidens in ordine civilis
politici: unde debet facere quandam sui extensionem, ut Logica alios etiam instruere possit
& scientiarum ianuam aperire. Distinguo deinde maiorem, sicut &c. in ordine ad eundem lo
gicum nego; in ordine ad alios concedo maiorem, & nego consequentiam.

UVA.BHSC

Ad probationem R.º: syllogismum dupliciter accipi posse, vel ratione materiae, quo sensu praemissae dicuntur principia probantia; vel ratione formae, quo sensu tantum & dispositio praemissarum dicuntur principia inferentia. 1.º modo sumptus non omnino abstrahit a veritate vel falsitate praemissarum: quia licet sive verae sint praemissae, sive falsae, dum modo sicut recte dispositae logicum instruant, adeoque pertineant ad primarium dialecticae intentionem, modo q. 5. explicandum: si tamen aperte falsae logicum ipsum instruere nequeunt, nec ad logicum pertinere; non enim potest logicus aperte falsis assentiri: unde 1.º topi. cap. 1.º syllogismus aperte falsus excluditur a ratione syllogismi instruentis de rebus, vel quidquid est probativi, ut bene notant ibi Conimbricenses, art. 2.º

Quod si dicas ex falsis posse concludi verum, id non ita intelligi debet, ut idem intellectus, qui falsas esse praemissas manifeste cognoscit, possit exinde illarum induci ad assensum verae novi, sed ita ut si concederis falsas praemissas, quas negare debebas, teneris verum concedere modo, quod negabas: nam tunc praemissarum concessio vicem gerit veritatis. Nihilominus quia syllogismus ex falsis potest accipi 2.º modo, & recte logicae formam servare; de hac eadem forma potest intellectum instruere, & sic ad primariam logicae intentionem pertinere & in hoc sensu agit Philosophus de syllogismo in libris Priorum, ubi dicit ipsum praescindere a materia vera vel falsa: quia nimirum tantum sola ibi formam considerabat, qua logica instruit mentem circa artificium syllogismi.

Objicies 2.º: connotatum limitationem aliae scientiae similiter sunt habitus residentes in mente rationalis politici & sociabilis; ergo similiter ex secunda intentione respiciunt voces, quae sunt aliis communicent; atque ita voces erunt forte objectum omnium scientiarum. Nego consequentiam; nam relate ad alias scientias duo munera possunt voces habere: primum est manifestare mentis conceptus quoad substantiam, & hoc pertinet ad grammaticam, quae scientiis omnibus vocum subsidia praebet. Secundum est obtendere artificium modi sciendi, quo utitur, & hoc ad logicam spectat, cujus est instrumenta sciendi scientiis aliis impertiri; ergo voces nullo directo ab aliis scientiis accipiant nihil magis sine partiali quid sint illarum objectum: praeterea logica dirigit ad voces ut capaces artificii, quod forte in praxi respicit: aliquo vero scientiae non possunt sic ad illas dirigere, nec enim habent in vocibus (illis exceptis, quas supra memoravimus) objectum quod considerant.

Objicies 3.º ex Caietano: scientia agens de aliquo objecto in universali non descendit ad particularia, nisi in illis detur specialis aliqua ratio ad ipsam scientiam spectans: sic medicina agens de corpore humano ut sanabili non descendit ad corpus Petri, vel Pauli, quia in eis non reperitur aliqua specialis sanabilitas. Sic grammatica non respicit specialiter rationem scripturae, quia nihil addit speciali rationi vocis: atqui logica agit de artificio modi sciendi in communi; ergo non debet descendere ad voces, quia ipsae non habent aliquid speciale in ordine ad illud artificium.

Instito argumentum: scientia agens de objecto in communi non descendit ad objecta particularia, quae non addunt utilitatem specialem, sed actus intellectus non addunt in ordine ad logicam utilitatem specialem, quod artificium, quod continet supra artificium in communi; ergo logica non descendit ad artificium, quod actibus intellectus continetur. At contra hunc Autorem. q. 9. log. 5. §. nu. 52. & ex ratione veritatis est falsum; ergo & id, ex quo sequitur. Sentit Acutus Autor, posse se ex propriis principiis urgere, quod praeterea logicam (ait) proponere quid dictamina de instrumentis in communi; actus tamen intellectus specialitatem quandam habere ob quam

logicae in

UVA.BHSC

Logicę intentio ꝑ illos fieri debeat, cum enim logica sit adse artificium quod respicit a logica est artificium actuum inctus, quibus quis se reflexe adse instructum reddit. Ad hęc logica (inquit num 53) plura addit precepta solis signis formalibus, id est actibus inctus ꝑuenientia; hi ergo sunt proxima logicę materia, & obiectum formale cum duplici titulo specialitatis ad illos ordinatur.

Sic se totum existimarunt ab instantia prefixa: quasi vero utraque specialitas, & intentionis & preceptorum non in veniatur in modo sciendi vocali, utraque sane patet ex hactenus dictis; nam & logica quatenus ꝑ quandam extensionem sui ad alios ordinandi modo quodam speciali & ut sic Summus loquitur ꝑ quandam concomitantiam respicit voces ad extensionem illam in ordine ad alios non minus necessarias, quę sint necessarię ꝑceptis ad primariam intentionem in ordine ad se. Sic speci alitatem intentionis.

Preceptorum specialitas patet ex regulis illis, quas logica tradit de nominibus vocalibus, de suppositione de equivocatione, de reductione syllogismorum & mille aliis supra passim notatis; sed fusius videndis apud Lincium dictum; terminant ergo voces specialem circa ipsas intentionem & specialia logicę precepta: quod videlicet ex quibus Auctoris principiis esse debent obiectum formale logicę. Concedatur itaque totum argumentum usque ad ultimam consequentiam, quę negari debet simul cum eius probatione: visum est enim voces addere aliquid speciale in ordine ad artificium logicum spectata secundaria logicę intentione.

Obijcies tandem a congloblatis absurdis: si voces essent obiectum formale logicę sequeretur scripturam quoque eius obiectum forte esse debere in ipsis, ꝑ que ac vocibus artificium logicale reperiatur: tum sicut ea, quę sunt in voce signa sunt eorum quę sunt in anima, sic ea quę sunt in scriptura signa sunt eorum quę sunt in voce, ut docet Aristoteles 1. perihermeneias cap. 1. at propter primum voces sunt obiectum logicę formale primarium, ergo propter secundum debet scriptura esse obiectum formale logicę. 2º logica esse diversa pro idiomatum diversitate Greca cum grecis, & cum latinis latina: 3º a quia alioqui Mutus non posset habere logicam perfectam. 4º deniq quia sicut aliquę scientię sunt scientia de rebus ita logica est scientia de scientia: at in vocibus non reperitur scientia; ergo logica non est de vocibus; ergo voces non sunt eius obiectum formale.

Concedunt primam sequellam Calaguritanus Spinola Caramoel & alii, quos habet Magnus Suarez ubi supra: logica enim dirigens ad artificium vocale, consequenter dirigit ad artificium scriptum: nam de materiali se habet artificium vocum perfectum, litteris exarati scilicet voces quędam scripta. Imo oriora, sicut scripta tam dicens voces iuxta illud psalmographi lingua mea calamus scribe velociter scribentis: Unde ruit primum argumentum, quia ut absurdum infert, quod nihil habet absurditatis.

Nihilominus quia Sanctus Thomas citata lectione 2da sequellam illam negavit, & discrimen inter voces, & scripta, in ordine ad dialecticam considerationem invenit, quia voces inquit immediate sunt conceptibus, scripta vero remota; nobis eius neganda est sequella, & probendum discrimen. 1º quia vocibus invenitur expressius artificium logicum, quam in scripturis: hę enim emerita quasi rerum imagines; illę vitales conceptuum expressiones: 2º usitatius, atque facilius vocibus, quam scripturis obstendimus animi sensa. Proinde 3º in disputationibus, quas solet logica disputari, vocibus utimur vix scriptis.

4º a quia logica nulla precepta tradidit circa scripta; multa circa voces scribere enim quę voci conferunt, nec rethorici, nec grammatici, quid mirum est, nec dum Logici: omnes enim supponunt nullum docet scripturam pertinentem ad ludi Magistrum.

5º denique

Quinto denique quia postquam iis, qui loqui novit desiderat habitus mente potest illa vocibus his vel illis exprimere: unde nec errat, indiget directione logicae: atqui sciens scit, postquam voces audit nullam habet indifferentiam, ut his, vel illis caracteribus utatur, et consequenter non eget speciali directione ad habitandos errores.

Ad secundum argumentum nego sequellam, quae invitatur in rhetorica et poesi: haec enim substantialiter non variantur a idiomatum diversitate; unde munibus praeceptibus utuntur, graece, atque latine. Ratio est eadem in iis artibus et in logica; quia scilicet linguarum diversitas diversimode se habet relate ad movendos affectus exprimendum modum et artificium mentale declarandum.

Nego deinde tertii argumenti sequellam, quae enim mutus logici nequeat efficit quidem logicam in mutuo non posse exequi suum finem ex accidenti, quoad secundariam intentionem; non autem quod non possit suum exequi principaliter munus: si enim mutus caleat omnia logicae praecepta, artificiose rebus poterit conformare, et intra se dicernere, quae illum docuit logica ex primaria sui intentione, licet ex accidenti receptum non possit vocibus exprimere artificium, quod pertinet ad secundariam logicae intentionem. Et quidem si possemus ad invicem Angelorum more receptum sine vocibus declarare, essemus perfecti logici, omnique etiam vocali artificio destituti, quia tunc logica facere non deberet intentionem sui saepe explicatam, quam nunc facit ob contrariam rationem.

Ad quartum Respondeo logicam dici scientiam scientiarum quia scientiis omnibus instrumenta sciendi subministrat; non quia habeat pro objecto scientias alias. Distinguatur ergo maior: est scientia scientiarum, quia respicit instrumenta omnibus scientiis necessaria, concedo; quia ignarit scientias, quas respicit, nego maiorem, et similiter distinguo minorem; in vocibus non inveniuntur scientia; nec instrumentum sciendi, nego, et inveniuntur tale instrumentum, concedo minorem, et nego consequentiam.

Sectio 2.a utrum res in esse objecto sint objectum logicae?

Dupliciter possumus considerare res omnes, vel secundum se, vel in esse reali, quo se habent vel prout subsunt nostris conceptibus, et quae perinde est in esse objectivo. Rursus quia cognitiones aliae sunt directae, quae etiam primae intentiones formales appellantur: aliae reflexae, quae vocantur etiam secundae intentiones formales: ideo res in esse objectivo possunt accipi dupliciter: nam prout attinguntur per primas intentiones formales. Dicuntur primae intentiones objectivae, prout vero sub sunt secundis intentionibus formalibus appellantur secundae intentiones objectivae.

Cognitio v.g. animal rationale per cognitionem directam ipsum repraesentantem cognitio illa est prima intentio formalis, animal vero rationale prout illi cognitioni subest est prima intentio objectiva: ab hac directa cognitione animal rationale accipit extrinsecam denominationem cogniti. Deinde reflectendo supra conceptum illum animal rationale cognosco esse hominis definitionem, haec cognitio est secunda intentio formalis, objectum vero illius est secunda intentio objectiva accipit enim ab illa cognitione non solum denominationem cogniti, sed etiam denominationem definiti, quae est gratia secundae intentionis; ut in his denominationibus speciei generis differentiae subiecti, et praedicati etc.

UVA.BHSC

hinc oritur

hinc oritur præsens controversia utrum scilicet res prout subsunt istis secundis intentionibus formalibus, quas logica construit artificium sint objectum logicæ. Objectum inquam directe attactum; nam indirecte nullum dubium, quin a logica respiciantur: cum enim logica dicit; definitiones explicantes rei directe definitionem respicit; indirecte vero rem definitam ad eum modum, quo Pictor exprimens Cæsaris imaginem, directe ipsam imaginem, indirecte vero Cæsarem attingit. Existimant 1º Thomistæ rationes secundum esse intentionale, seu secundas intentiones objectivas, l. ipsa entia rationis logicam construere dicunt (licet & aliqua sit inter ipsos in hac parte varietas) esse objectum formale adæquatum logicæ.

Hanc sententiam quæstione sequenti impugnabimus; & eius falsitas, l. inde nunc patet, quia & voces, & actus insuper notandi intellectus sunt logicæ objectum formale; ergo secundæ intentiones objectivæ sive sint, sive non sint entia rationis non sunt unicum, & adæquatum objectum logicæ. Secunda ergo sententia asserit res in esse objectivo esse objectum formale, licet partiale logicæ: hanc defendunt hurtadus, Vincens, Quiros, franciscus Alphonsus, illustrissimus Echalas, frater Emmanuel a conceptione novissime. 3ª & vera sententia negat secundas intentiones objectivas esse objectum partiale logicæ. Ita Suarez, Aversa, Spinola, Oviedo, Carleton, Arriaga, Peinado, & frequenter alii in manu scripti.

Probatur 1º illud non est objectum logicæ in quo non reperitur ratio formalis sub qua logica tendit: sed in secundis intentionibus objectivis non reperitur ratio formalis sub qua tendit; ergo istæ non sunt objectum formale dialecticæ. Probo minorem: logica utpote rationis, aut intellectus directiva respicit dirigibilitatem tanquam rationem formalem sub qua, atqui dirigibilitas non reperitur in secundis intensionibus objectivis: nec enim equus, aut leo, definiti; sed Leonis, aut equi definitiones sunt a logica dirigibiles; ergo dirigibilitas non reperitur in secundis intensionibus objectivis. Dices equum, aut Leonem non esse quidem dirigibiles a logica secundum se; talis esse vero, prout sunt definita, sive prout sub aliqua intensione formali: sic enim intrant, & constituunt complexum definitum: cum ergo totum hoc complexum a logica dirigatur, etiam ipsam rem, prout in eo construuntur, illud constituunt a logica dirigentur.

Contra tamen, quia complexum hoc rei definitæ duo dicit, & rem, quæ definitur, tanquam materiam & definitionem, tanquam formam extrinsecam: at qui in hoc concreto sola definitio l. forma est dirigibilis per præcepta logicæ; ergo per talia præcepta, non est dirigibilis ipsa res sublata sive materia. Sumpta minor probatur 1º: illud solum est dirigibile in eo complexo, quod capax artificii logici: nam directio logicæ, quæ tota est artificiosa non se extendit ultra illud, quod est capax ipsius artificii: at sola definitio in præfacto complexo

est capax

25

Est capax artificij logici: artificiu enim e passiua arti effectio, & ita quod iuxta regulas artis nequit effici non capax artificij: iq vero; illo complexo sola defio efficipotest iuxta regulas logicæ; q° sola de finio e effectio logica passiua; sola gitur capax artificij logici.

Secundo quia non e dirigibili pr præcepta logica id, q nec potest audire talia præcepta, nec ea audienti obedire: atqui; prædicto complexo sola defio potest obidire audienti præcepta logicæ: res vero definita nec audire præcepta potest, nec potest audienti obedire. Explicatur hoc: intellectus audit logicæ præcepta: defio & alia instrumenta sciendi obediunt intellectui præceptis illis obtemperanti quia se fingit; l. formare signum ab inctu iuxta præcepta ab eodem intellectu audita: at vero res defini subiecta nec præcepta audit, nec ab inctu audienti permittit, aut permittere potest, sibi logicæ præcepta formari, ut e manifestu: nec eny inctus, ut suos actus p ducat, formes regulis logicæ res ipsas inmutat, sed solu suos actus, l. p suos actus inmutat se ipsu; g° ex illo complexo sola defio sola forma e dirigibilis p præcepta logicæ.

Probatur 2° modo: nulla scientia l. ars directe & tanquam obiectum formale respicit id, q ad eius finem sequitur & sine noua ipsius directione resultat: atqui finis logicæ e directio passiua secundaria l. etiam primaria intentionum formalium, ex qua sine noua directione actiua logicæ resultant secundæ, l. primæ intentiones obiectiuæ; g logica non respicit directe & ut obiectum formale secundas, aut etiam primas intentiones obiectiuas. Consequentia e bona probo sequentes præmissas.

Maior videtur aperta; tum quia nulla scientia l. ars extendi valet extra l. ultra suum finem: tum quia id q respicitur directe & tanquam obiectum formale ab aliqua scientia l. arte respicitur tanquam ab ipsius principali intentum: quid quid autem hoc modo respicitur, aut finis e, aut ad finem aliqua ratione ordinatur: at qui q sine noua directione scientiæ sequitur eius finem; nec finis e ut patet, nec ordinatur ad finem, quia non antecedit sicut oportebat ad talem directionem: tum denique exempli non graphica non respicit res significatas ordinate p voces, nec ars picto ria res p imagines expressas, q hoc sequitur & resultat sine noua directione ex fine ipsius intento nimirum l. ex ordinata positione vocum l. ex imagine rei exprimente; g° iuxta se maior

Probo: Minor quoad utramque partem perspicua videtur, nam quod passiua directio secundaria intentionum formalium sit finis logicæ patet: nunquam enim ipsius e perficere instrumenta sciendi eo fine, ut inctus ad rectum defios, diuisos &c dirigatur; g hæc rectitudo, hæc passiua directio secundaria l. primaria intentionum formalium e finis logicæ; ita q debent in logica distingui obiectum nunquam & finis: obiectum e dirigibilitas passiua l. intellectus, l. ipsius actus (de quo modo non curo) nunquam e tradere præcepta dirigibilitati conuenientia

& tandem

UVA.BHSC

Et tandem finis est ex secundadirectio passiua ue rectitudo. Quando sunt noua logica directione primae aut secundae intentionis obiectiuae fieri, ita ut agant, et etiam stant ne frustra danda noua directio, quia quae aliter fieri non potest, sed necessario resultat ex aliquo priori: sed dixerit secundae intentiones formales non possunt obiectiuae aliter fieri, sed necessario resultant ex formalibus, quae directe fiant non possunt obiectiuae non esse recte, quod secundae intentiones obiectiuae resultant ex formalibus absque noua logica directione.

Arguies primo: logica directe respicit esse intentionale rerum, id est diuisionem definitionem etc. quod eodem modo respicit res in esse intentionali prout resultant definitione diuisione etc. Probabis consequentiam a paritate philosophi naturalis, et metaphysici, qui quia respiciunt esse physicum rerum, ipsas etiam res in esse physico respiciunt. Secundo a ratione: agens aliquod, si fit alicuius compositi forma, totum per se facit compositum, licet materiam non efficiat, sic ignis totum per se generat ignem, quia generat formam per se licet non generat materiam, utique ingenerabilem. Atqui logica per se respicit formam huius compositi definitum, et quod solum directiue agit, nempe definitionem; quod ad ipsum compositum per se respicit et agit; quod respicit res in esse intentionali, l. obiectiuo, quae totum illud constituunt.

Nego consequentiam: quia esse rerum intentionali capax est artificij logicae, secus res in esse intentionali primae consequentiae probatio nulla est, et paritas sic: non possunt appetere per se physicum esse ueneni, quia uenenum per se appetant in esse physico. Ergo non possumus appetere per se esse intentionale ueneni, quia uenenum, quod est sub illo esse intentionali appetamus per se mala consequentia: possum bene cognoscere uenenum, quod est ultimum ipsius esse intentionale, quia tamen ipsum uelim immo ut fugiam uenenum, quod subiacet cognitioni, nec inde appetitum solum tendit ueneni cognitionem, non ipsum uenenum quod denominatur cognitum a tali cognitione.

Dices me quidem tunc appetitum uenenum, quod est sub esse intentionali appetitiuum tamen ipsum prout est sub esse intentionali, prout est cognitum: quia in ultimo cognitione illius alicuius obiecti cognitionem esse, uult etiam obiectum illud esse cognitum a sua cognitione; quod si logica intendit per se dirigere ad secundas intentiones formales, intendit etiam per se secundas intentiones obiectiuas esse directas. Distinguo antecedens: indirecte, concedo; directe, nego antecedens: quod tunc directe uolo, est cognitio ipsa ueneni quod autem inde resultet illa extrinseca denominatio qua uenenum denominatur cognitum, pariterne se habet relate ad meum appetitum id ad summum indirecte attingentis: quare subeadem distinctione concedo, l. nego consequentiam: disparitas est, quia esse physicum rei sine ulla distinctione est ipsa res in esse physico; at esse intentionale rei non est ipsa res in esse intentionali, hoc enim ultimum addit supra primum et subiectum ipsum denominationem ab esse intentionali resultanti.

Ad secundam consequentiae probationem distinguo maiorem; si agens ordinetur ad effectionem totius compositi concedo; si non ad id ordinetur, nego maiorem.

effecto a natura ignis, a natura ordinatur ad effectionem sui similis: non autem similis igni sola forma ignis, sed totum compositum; quare totum illud prerespicitur ab igne: contra vero logica solum ordinat ad intellectum perfectionem inde quod solum ad formam pertinet compositi; non autem ad totum compositum: nec enim intellectus efficitur vero ipsi definitioni subiecti, sed definitione vel divisione, quae formae sunt illius compositi: quare consequentia minori nego consequentiam.

Arguitur 2.º ex P. Hurt. complexum hoc definitum et sic de aliis ab aliqua scientia considerari debet, atqui nulla pertinet praeter logicam illud considerat, ergo considerat logica. Confirmatur: nam ut qui docet definitionem hominis efformare instruere quoque debet in particulari de homine, ergo ut qui docet res communi definire de ignis etiam rebus in communi instruere debet, ergo logica ad quam spectat instruere intellectum ad definitiones conformandas, de rebus ipsis definiendis intellectum instruere debet.

Distinguo maiorem arguenti debent considerari directe, nego, indirecte transeat maior: transeat, inquam, nec enim omnia complexa, quae considerari possunt ad aliquam scientiam spectare debent; ad quam enim spectant ista: ortio habitus, visus, auditus, etc. Deinde consequentia minori nego consequentiam, et instro argumentum: complexum hoc significatum ordinatur per voces: item haec expressio per imagines ad aliquam scientiam vel artem spectare debent. non ad aliam quam praeter grammaticam et pictoriam, ergo utraque res ipsas considerat Respondeo se attingit. Ait Hurt. grammatica non inquirere quid sit hoc sed quibus verbis significetur hoc; unde nec pictoria de natura hominis curat, sed quibus lineamentis et coloribus exprimatur.

Verum qui non iudicat id ipsum nec amplius ad logicam (quae est ars pictoria intellectualis) pertinere. docet itaque logica quomodo fiat definitio hominis, non tamen inquirit quid sit homo; pictoria itaque grammatica et logica considerant solam formam perfecti complexi, non vero ipsa complexa quae ex fine proprio intento, sive nova directione resultant. At hunc respexit divus Thomas. op. 56. ubi facto a Boethio dicto, logicam scilicet esse de secundis intentionibus ad uniti primis, hoc statim infert: ergo patet, quod logica non considerat res subiectum per se.

Confirmatio nimium probat nempe res ipsas in uni ... ico ad logicam pertinere. probat enim notitiam rei quae ... praecedere debet ad ipsius definitionem spectare ad logicam. quod patet autem notitiam illius ... notitiam rei secundum quod subiicit definitioni, alioqui definitionem ipsam procedunt aliae definitiones et sic in infinitum et quod notitia rei secundum se, ergo vel argumentum probat ad logicam spectare res secundum se ordinatas, vel nihil probat. Dicendum non posse hominem formare divisionem rei, ut sic quam instruatur de natura rei ut sic unde sicut a formandas ... in particulari definitiones instruitur hoc ab aliis scientiis; sic ad formandam rei definitionem ut sic, instruitur ... a metaphysica cuius est ... naturam in communi considerare. unde saepius dixit Sanctus Thomas ubi primum, impossibile esse, quam logica

UVA.BHSC

scitur, nisi sub uariatione alijs scientijs præsunt metafisica.

Arguitur 3.º ex eodem auctore quia ad animasticam spectat agere de potentijs Fig. de uisu et auditu spectat etiam ad ipsam agere de earum obiectis nempe colore et sono, ergo quia ad logicam spectat agere de actibus intellectus, etiam ad ipsam attinet agere de reuera actibus illorum actus qua hoc sunt actuum obiecta. Sed uero cum non inferat ad logicam spectare agere de rebus secundum se et idtamen probat forma argumenti: non res quæ secundum se sunt obiecta actuum intellectus et quibus directa agit logica; ergo plus probat argumentum quam argumentum intendat

Distinguo primum antecedens: quia attinet ad animasticam agere per se de potentijs secundum earum substantiam concedo, secundum earum dirigibilitatem nego suppositum antecedentis: nec enim sic ad animasticam spectant. Similiter distinguo consequens, quia spectat ad logicam agere de actibus intellectus ut artificij capacibus nego consequentiam, agere de illis secundum se et ut sunt actus tales nego suppositum consequentis.

Dialectica solum agit de actibus intellectus quatenus possunt dirigi ad earum artificium porro agere etiam de obiectis non spectat ad scientiam illam. Ut autem ad quæ actus potentiæ pertinet duntaxat qui sunt artificiosi ut enim omittam exempla pragmaticæ et pictoriæ, perspectiua agit quidem de coloribus qui sunt obiecta uisus: licet enim agat directiue oculare, non tamen agit de illa quoad substantiam vel quantitatem quia hoc modo pertinet ad animasticam, sed solum quatenus representatio coloris hoc vel illo modo quoties colorata maior vel minor, recta vel curua propinquior aut remotior apparens uisum eludit

Arguitur 4.º licet pictoria dirigat actiones artificis non tamen habeat pro obiecto actiones illas, sed imaginem medijs ipsis elaboratam, ergo licet logica dirigat ad actiones mentis non tamen habet illas pro obiecto sed resultantes ex illis denominationes probabiles consequentis: nam sicut pictoris actiones sunt uia quædam ad artificium intentum ab arte; sic actiones intellectus sunt quædam uia ad illas denominationes et fini ti diuisi 2.ª quæ sunt artificium intentum a logica. hoc argumentum excludit ab obiecto logicæ mentis operationes et earum artificium; solum probare potest aliquid sentiunt cum Thomistis obiectum adæquatum logicæ esse denominationes istas, quas etiam secundas appellant.

Deinde Thomistis fauet: nam sicut pictoria medijs actionibus artificis producit imaginem, ita dialectica medijs actionibus intellectus format intentionem imaginem obiecti, quam ipsi uocant uerbum mentis: hæc enim imago erit a logica intenta non subsequens denominatio, sicut pictoria non denominationem ex imagine resultantem, sed ipsam imaginem intendit. Præterea iuxta Thomistas operationes intellectus sunt finis logicæ non sunt autem finis artis pictoriæ operationis artificis; ergo in hac parte diuersa logicæ et pictoriæ ratio.

Diuersitas autem summi debet ex Arle. 6. ethi

Ubi duplex artis genus distinguit, factivum scilicet, et activum: factiva est cuius operationes in externam materiam transeunt, et effectus producunt post ipsas manentes, quales sunt omnes mechanicae. Activa est, quae versatur circa operationem ni taltes et manentes; sic dicta, vel quia manent cum suo effectu (si quidem ab ipsis distin ctus) intra ipsum agens, vel quia ipsis transactis, nullum earum sub remanet effectus, et inter logica numeratur: quare quod aliae artes habent in opere externo, id totum logica consequitur in actibus mentis: est enim ordinata ad efficiendum intellectum, qui supra res nec extra ipsum positas non nominationibus, sed solum artificiosis actibus efficere potest.

Quam logica in actibus intellectus habet (in transitu minimum) usque ad suum obiectum habet executionem praeceptorum quae menti promulgat et simul habet intentum ac formale obiectum: explanemus adhuc, quo philosophia moralis habet in actibus voluntatis usque ad suum obiectum executionem regularum, quas praescribit, et demum obiectum consentientem. Hoc dicimus artis expressit et ampliavit sanctus Thomas in proemio ad libros Ethicorum, ubi rerum et scientiarum quatuor ordines distinguit.

(considerant) Postquam enim primum posuit scientia illos, quos rerum ordine considerant non tamen faciunt ut philosophia naturalis in hoc subiicit: alius est ordo quem ratio considerando facit in proprio actu; puta cum ordinat ad concepta sua adjicit et signa conceptuum, quae sunt voces significativae et hic ordo pertinet ad rationalem philosophiam. tertius, quem ratio considerando facit in operationibus voluntatis, et hic ad moralem philosophiam, quartum quem ratio considerando facit in exterioribus sicut in arca, et domo, et hic ad artes mechanicas: sicut ergo artes factivae quae a divino Thoma in quarto ordine ponuntur, habent suum artificium in domo, arca, vel pictura, (quae saltem hoc illiberalis imitatur); ita logica suum artificium, adeo quod et obiectum consentientem habet in actibus intellectus.

Arguis 2°: plura sunt in logica praecepta, quae non possunt + verificari de actibus intellectus, sed solum de rebus in esse obiectivo: talia sunt haec: definitio debet converti cum suo definito. praedicatum non distinguitur relatione ab essentia: genus praedicatur de pluribus speciebus distinctis: ergo saltem per ista praecepta logica directe respicit res in esse obiectivo. antecedens probatur, quia talia praecepta de formalibus intentionibus accepta falsa sunt. nec enim formalis definitio, potest cum definito formali converti: praedicamentum formale realiter distinguitur ab essentia; cognitio repraesentans genus cum sit singularis, non potest de pluribus praedicari.

Ceterum notabit P. Oviedo, hoc argumentum solum probare res secundum esse obiectivum, esse obiectum logicae. non autem secundum esse subiectivum: non obiectum conceptus formalis definiti: et obiectum conceptus formalis definiens convertuntur, et sunt realiter idem sine respectu ad mentem conceptum; ergo primum exemplum logicae praeceptis verificatur de rebus in esse fisico; ergo res illae secundum se sumptae sunt obiectum formale logicae deinde non sunt tale obiectum prout subsunt mentis conceptibus: sic enim sumptae non convertuntur: quatenus sunt subiectolibus conceptionibus important formaliter cognitiones realiter distinctas; ergo licet ma

UVA.BHSC

realiter durantem; formaliter et prout distinguunt concreta definitio; et formis non durabunt, nec sunt realiter idem.

Prob. 2° consequentia: non possunt esse realiter idem illa concreta, quae licet habeant subiectum realiter idem habent formas realiter distinctas; unde falsa est ista praedicatio pomum prout dulce est coloratum, quia licet pomum sit res una, dulcedo tamen et color sunt formae realiter distinctae; ergo concreta illa non sunt realiter idem: et ideo falsa est etiam ista propositio: res prout est subiectum definitionis est res prout est subiectum definiti formaliter; ergo actus logicus proprius (sicut et quicumque alius) non verificatur de secundis intentionibus abstractis, sed solum de rebus in esse physico.

Quidquid sit, dicunt aliqui, utrum illa praecepta verificentur de rebus in esse obiectivo; saltem negari nequit quod dicti in esse physico verificentur, adeo quod ipsae in eo statu evadunt obiectum formale logicae: id quod non ob hanc solam rationem defendit Salinas, et alii cum ipso; sed ob has insuper alias: ante omnia namque logica tractat de praedicamentis, substantia, nimirum accidenti, relatione etc. Tractat deinde de veritate formali, quae secundum communissimam sententiam actus intellectus includit, et res in esse physico cui actus conditus conformis. Postremo valde utile est logico ne haereat in definiendo et in dividendo nosse rerum naturas, earum distinctionem, et entitatem parcam et moderatam; res ergo in esse physico sunt obiectum formale logicae.

Incipio ab hoc ultimo: si res in esse physico sunt obiectum formale logicae; cur quaestio moderata solum et parca; et non potius immensa profusaque ipsarum notitia ad logicam spectat? perfecto scientia non leviter non perfunctorie omnem notitiam obiecti sui, sed sedulo curare debet, actus cognitu. Utilis est aliqua notitia rerum ad recte definiendum et argumentandum, utilior erit ad ea tractanda perfectiusque notitia rerum exacta. Quid? quod ad metaphysicam et alias scientias utilis est, immo fortasse necessaria notitia modi sciendi; modusque sciendi erit obiectum omnium scientiarum.

Respondeo quod omnes scientias, ut ex Theodoreto notat Carlitonus, a se invicem postulare officia et mutuum dare auxilium: nulla enim ita est numeris omnibus absoluta, quae alterius opem non indigeat, sive ex eo quod subalternatione coniungatur, sive ex mutua concatenatione: non tamen omnes propterea confundunt earum obiecta; singulae namque singulares habent rationes formales, quas intendunt. Indiget itaque logica ope metaphysicae, quae rerum notitias ipsi ministret, ut instrumenta sciendi efficiant: et ideo dicebat supra S. Thomas sine metaphysica non posse ad logicae perfectionem deveniri: id autem non probat res ipsas formaliter ad logicam spectare, nam sic solum in instrumentis artificiis ad quae ipsa dirigit; sed quasi suppositive et materialiter; quod omnia late prosequitur eximius Doctor, dis. p.

UVA.BHSC

met. l. 4. n. 28.

At logica, inquiunt, agit de praedicamentis: agit quidem, sed propter modo dicendi rationem: non enim agere de naturis, et scientiis dicendorum praedicamentorum logicae muneris, sed metaphysicae, ut citat ex quinto, et septimo metaphysicae, agit de logica de ea illis quae artificium, quod intendit, fundare rebus, et ex dispositione, quam habent, intendit praedicamentorum definiendi, et dividendi artificium non parum iuvabat.

Agere de universitate formali dupliciter accipi potest: primo considerando eius naturam, et proprietates speculatiuam, et utrum sit actu, vel in actu simul et obiecto conveniat; et hoc modo non pertinet ad logicum, sed ad metaphysicum, quae practice, quatenus supposita cognitione hominis. L.g.: inspiciet, utrum actus ipsius definiens, hoc est illud praedicatum assumere debeat, ad ipsum recte definiendum; et hoc modo pertinet universitas formalis ad logicam institutum: nam logica quae suum artificium facit actum intellectus obiecto suo conformes evadere; et reflectendo supra ipsos (veluti dissuadere nectiore solicitas) considerat utrum obiecto conformentur, quod nihil est aliud, quam actus ipsos ad normam exigere; non tamen considerare aut respicere directe res ipsas, ipse finito.

Iam ad quintum (a quo non nihil, nitamen sine ut istam dicerimus) respondeo: illa praecepta, licet spectato sono vocis directe terminari dicantur ad res subiectum, quod est formale illorum verificativum, re tamen vera, et inspecta intentione logicae, directe terminantur ad actum intellectus, qui sunt virtuale verificativum talium praeceptorum. Quare quae sequenti argumento proponuntur, idem valent ac ista: definitio, et definitum formaliter sunt repraesentationes eiusdem entitatis: praemissi, et conclusio formaliter terminantur ad obiectum realiter idem. Conceptus formalis generis talis debet obiectum respicere, quod de pluribus specie distinctis praedicetur. Sic licet ars pictoria doceat res eisdem coloribus videri quo l. lumbris. l. luminibus exprimi debere, quod habet ipse: hoc autem praeceptum non intuetur ipsum, quod est formale verificativum talis praecepti; sed ipsam imaginem, quae solum est verificativum virtuale.

Sic etiam grammatica licet praecipiat res actu quae voces debere significari, vocis tamen per istum legem intuetur, non res, quamvis sint formale legis verificativum. Ratio est quia in praeceptis facultatis non attenditur ad sonum ipsorum, sed ad facultatis intentionem, et formalis rationem sub qua tendit: cum ergo logica intendat actuum rectitudinem, non possunt eius praecepta directe respicere res ipsas, quae dicto rectitudini formalis iam sufficere, quamvis praeterea sint formale verificativum praeceptorum: respiciunt quod virtuale verificativum actuum scilicet intellectuum, qui iuxta ipsa praecepta illa possunt recte formari.

Insistet tamen: hic actus logicae quo genus definitur: id quod praedicatur de pluribus specie differentibus; nihil continet nisi definitionem generis, sed per hanc definitionem non definitur cognitio abstrahens genus, sive genericitas. Dicitur ratio abstracta quae hic actus logicae non respicit actum intellectus, sed quod potest ab illo denominari ta[?], respondeo actum illum esse sumatum ut speculatiuum quod, et quatenus naturam generis declarat non ad logicam sed ad metaphysicam pertinere; si vero quatenus est practicus accipiatur logicae quidem est, non tamen ad res subiectum sed ad actum intellectus terminatur, logica enim de sua obligatione ad duo dirigit, primo ad formandum generis cognitionem; secundo ad praedicandum

genus

Sectio 3.a quarenus actus intellectus sint obiectum formale dialecticae

Auctores nostri communiter et in ipsis sensiunt actus intellectus esse obiectum logicae; differunt autem in modo loquendi: nam alii vocant obiectum materiale principium; alii formale quod: qui diversitas re ipsa nulla est: nam qui primo modo loquuntur intelligunt actus intellectus ut vel ratione distinctos ab ipsorum dirigibilitate: qui vero aliter loquuntur, actus ut distinctos a dirigibilitate considerant.

Est et aliud discrimen vocale circa nomen hoc dirigibilitas aliquorum enim vero proprie explicando logicam munus circa intellectum operam: nec enim actus proprie diriguntur, sed intellectus qui ad actus dirigitur cum convenienti se habeat per modum cuiusdam luminis, aut ingenii solum illud potest esse dirigibile, quod bene vel male se gerere potest in agendo: non autem actus sed intellectus, qui bene vel male se gerere potest in agendo. Unde nec moralis philosophia dirigit actus voluntatis, sed voluntatem ipsam; nec artes aliae dirigunt artificia sed artifices. Propterea quoniam esse actus rectificabilitas seu recta agibilitas et nomine tandem aut [illegible]. In hoc enim statu est cum multi errores et sunt delicta secunda: sive quo actus dirigantur, seu rectificentur in aliquo.

Sit prima nostra conclusio: actus intellectus sunt obiectum logicae materiale principium. Quod sint obiectum materiale suadetur primo auctoritate sancti Thomae, qui in praefatione ad libros primum Posteriorum logica ait esse rationalis, non solum quia est secundum rationem, sed etiam quia est circa actus rationis, sicut circa propriam materiam: iam sic prima materia circa quam logica versatur, est absque dubio obiectum materiale logicae: sic quia corpus humanum est propria materia circa quam medicina versatur, tale corpus est obiectum materiale medicinae: atqui iuxta divum Thomam actus intellectus sunt materia propria, circa quam logica versatur; ergo sunt ipsius obiectum materiale.

Suadetur secundo quia obiectum materiale est illud, quod non quidem attingitur, sed ratione alterius: sed actus intellectus attinguntur a logica ut re: non enim potest logica versari nisi attingere materiam circa quam versatur: deinde attinguntur ratione alterius, nempe ratione dirigibilitatis seu rectae agibilitatis, cuius sunt capaces; ergo et ut re, et ratione alterius attinguntur.

Quod sint obiectum materiale principium, probatur ex ratione desumpta ab eodem divo Thoma: ratio non solum est directiva actuum potentiarum inferiorum; sed etiam supra se ipsa reflectatur, utetiam actus directiva est: atqui ratio ut directiva potentiarum inferiorum varias artes invenit quibus ignarus errores praecaveret ut familiaris pictoriae, architectonicae etc.; ergo ut sui ipsius directiva, artem etiam invenit, qua suos actus dirigere, ut scilicet homo in actibus mentis ordinate facilius et sine errore procedat. Atque haec inquit, est ars logica seu rationalis scientia. Haec est divi Thomae discursus, ex quo sic

UVA.BHSC

sic argumentor; objectum materiale circa quod logica versatur, et illa circa dirigendum fuit inventa: atqui logica fuit inventa principaliter dirigendi actibus intellectus; ergo hic sunt principue logicae materiae, seu objectum materiale principiaque. Et sane principaliter actibus illucet per opus artificium a logica inventum: neque voces pure extrinsece, et tantum ratione significationis arbitrariae, objectum eius vel praeter illam vel solum ut ex conceptibus resultans talis constituunt artificium, ergo conceptus sunt objectum materiale principale logicae.

Sit 2a conclusio actus intellectus ut artificiosi sunt objectum formale quod dialecticae. haec etiam est communis recentiorum opinio, quam ex externis tuentur Aversa, Lorca, Hispinula cum multis aliis, contra plerosque thomistas. Eamque opinionem deducere ex praefixo Angelici Magistri documento: neque ex eo sitat logicae esse artem directivam actuum intellectus, quod aliquid in ipsis actibus artificium inducit; idem enim est in aliis omnibus communiter inducere videlicet aliquid artificium in materia circa quam versantur. atqui actus ut artificiosi intrinsece important tale artificium, communiter quod tabula ut depicta importat artificium picturae; ergo actus intellectus ut artificiosi important formaliter id, quod inducitur a logica: id vero quod a logica inducitur, intenditur utique ab ipsa logica, et per se respicitur; ergo actus intellectus ut involventes artificium illud intenduntur, et per se respiciuntur a logica.

Dicunt aliqui ex testimonio divi Thomae solum probari, logicae dirigere ad actus intellectus non ut objecti, sed ut per eos, tanquam per actiones efficiat artificium quod intendit: comparat enim actiones intellectus cum actionibus artificiis et manualibus aliis non exigit circumstantiae artificii utriusque, sed per eas intentum efficiat artificium; ergo hoc etiam modo se habet logica respectu actuum intellectus. Hoc effugium fuit a S. Thoma solutum ubi supra in proemio ad libros posteriorum; ubi quod artes aliae in externam materiam faciunt, id ipse logica agere dixit in actibus intellectus. atqui artes aliae in externa materia non habent actiones effectivas artificii, sed artificium intentum; ergo logica habet intentum artificium in actibus intellectus.

Probatur deinde conclusio multiplici ratione. Primo: id formaliter logica respicit, ad quod dirigit per se; sed per se dirigit ad actus intellectus ut artificiosos, seu ad eorum artificium; ergo. Secundo: licet non omne objectum formale sit finis artis vel scientiae, omnium tamen finis est objectum eius formale, ut patet in fabrili et pictoria, quarum et finis et objectum formale sunt scamnum, et imago; sed logicae finis sunt actus intellectus ut directi et artificiosi; ergo sic sunt etiam objectum formale logicae.

3o. logica, ut potest ars artium et scientia scientiarum per se respicit instrumenta sciendi quibus docet modum procedendi in aliis facultatibus et disciplinis: atqui haec instrumenta sunt formaliter actus intellectus artificiosi; ergo etc. quod respicit S. Augustinus cum li. primo de ordine cap. 13. Como, inquit, transiretur ad alia fabricanda, nisi ipsa sua prius quasi quaedam machinamenta et instrumenta, distinguerent, notarent, digererent, prodiret que ipsa disciplina disciplinarum quam dialecticam vocant? 4o tandem: quia logica per se respicit enuntiationes affirmativas, negativas, universales, et particulares, eo docet, ex puris negativis aut puris particularibus nihil posse concludi, sed ex affirmativis, ex universalibus, aut etiam ex mixtis: at haec omnia in actibus intellectus formaliter consistunt; ergo per se respicit actus intellectus, hic ergo sunt eius objectum formale.

UVA.BHSC

Sectio 4.ª Diluuntur argumenta contraria

Pro 2.º nullam fortasse impugnationem habebit at contra secundum argumentum primo Thomistæ: actus intellectus sunt obiectum formale naturalis philosophiæ, quæ ubi agit de anima simul agit de potentiis, et effectibus ipsius; ergo non sunt obiectum formale philosophiæ rationalis: repugnat enim duplicis scientiæ idem obiectum formale sortiri. Distinguo antecedens: quatenus dirigibiles, vel artificii capaces nego: quatenus vitales animæ cognitiones, et operationes concedo antecedens et nego consequentiam: nec enim repugnat quod duplex scientia respiciat formaliter et per se idem obiectum sub diversa ratione. Sic philosophia naturalis et medicina habent pro obiecto formali corpus humanum; philosophia ut est corpus vel ens mobile, medicina vero ut sanabile. Sic, ut argumentum retorqueant contra plures ex Thomistis, logica quoque agit de vocibus; et tamen de illis agit grammatica, poesis, rethorica, imo et scientia animastica: nimirum singulæ diversas in vocibus formales rationes intendunt.

Insto contra:

sicut actus intellectus, sic etiam actus voluntatis sunt operationes animæ de quibus proinde agit etiam philosophia naturalis; ergo actus voluntatis (si quid argumentum evincit) non possunt esse obiectum philosophiæ moralis; consequens est apud omnes falsum. Irrisive fortasse: animastica considerat omnes rationes actuum intellectus: sed harum una est dirigibilitas, artificii vel capacitas; ergo sub hac etiam ratione considerantur actus intellectus ab animastica; ergo sic non considerantur a logica. Sed eodem modo instabis: bonitas vel malitia est passio actuum voluntatis: hanc considerat animastica; ergo hanc non considerat philosophia moralis. Distinguo ergo maiorem: considerat speculative, non dirigendo ad talis actus conditionem practice et ad eos dirigendo, nego maiorem; et contra minorem; concedo vel nego sub eadem distinctione primam et absolute nego secundam consequentiam.

Argumentum 3.º: logica nullam potestatem artificii in actus intellectus inducere; ergo isti ut artificiosi, non sunt obiectum formale logicæ. Probant antecedens actus intellectus sunt materia incapax artificii omne siquidem artificium supponit materiam rudem et impolitam cui artifex formam imponit artificiosam, ut patet in statuario pictore etc.: atqui actus intellectus non supponuntur ut materia rudis, cui formam artificiosam superimponat dialectica; ergo sunt incapaces artificii.

Fuit huic simile quorundam Antiquorum ratiocinamentum apud Ciceronem lib. pr.º academicarum quæstionum, quod sustentavit Gassendus contra Aristotelicos lib. et exercitatione pr.ª cuius fundamenta sunt pr.º: nulla potest ars circa naturales operationes versari: nam teste Aristotele sexto Ethic. 4. ars non est eorum, quæ sunt secundum naturam: unde nulla ars dirigit vel ignem ad comburendum vel ad frigefaciendum nivem: atqui actus intellectus sunt operationes naturales; ergo nulla ars potest circa illos versari. 2.º inferiores potentiæ, ut visus et auditus non indigent arte, quæ illas doceat suas operationes exercere; ergo nec illa indiget intellectus, perfectior et superior potentia. 3.º natura non aberrat a fine: sed finis intellectus est agere suas intellectiones, ergo in illis errare nequit. 4.º actus intellectus vel recti sunt, vel defectuosi; si primum; necessario rectitudinem habent etiam sine directione artis: si secundum; nulla potest ars conformare rebus cum sint similiter necessario defectuosi. 5.º denique nam actus illi nec sunt dirigibiles

UVA.BHSC

anti quae sint, id enim quod non dirigi non potest, nec partiqui sunt ut probat quartum argumentum quamvis sunt dirigibiles: quae sunt capaces artificii

Ad 2m omnia facile ex dictis, ex sequitur philosophia morali: illa enim dirigit ad operationes voluntatis: quae inde sunt capaces artificii, licet sint materia rudi et impolita, sicut sunt operationes naturales potentiis superiores etc. Omne artificium (inquiunt Thomistae) supponit materiam rudem et politam, sicut quae quasi materia supponit musica quam saltatoria, illarum et talia actio non sunt artificiosi. Legant Aristotelem ubi proxime, et nono metaphysicae text. 16. Legant divum Thomam philosophi invictus in hiberintum ubi supra et prima secundae q. 57 art. 4: artium enim apud illos aliae factivae sunt aliae activae. Factivae versantur circa materiam extrinsecam artifici, quam inde rudem supponunt et impolitam; activae versantur quam materiam nec artifici extrinsecam, nec impolitam: sed ipso artifice materiam simul et formam producunt: sic Cytharedus sic rector, sic regitur logicus in artificiis pulsandi orandi loquendi et syllogizandi.

(aequus)

Incurrent Thomistae artes aliquas non habent pro obiecto artificii actiones; sed aliquid ex ipsis resultans, quod logica non habet pro obiecto actum intellectus, sed denominationes inde resultantes. Distinguo antecedens: artes aliquas factivas concedo; activas, nego antecedens et consequentiam. Insuper musica licet non respiciat artificium post eius actionem permanens at talis respicit artificium ex multiplicis soni coniunctione resultans. Respondeo et logica respicit artificium resultans ex multiplicatione vel syllogismi vel aequivalenter ut in iudicio et apprehensione: si utraque veritate intellectui actu non minuit, sed auget artificium logicae dirigentis ut patet adiectum nobiliori materiae.

Quis vero non miretur ex socrica Gasendi aquinamentum: nulla ars inquit circa naturales operationes versatur at externa locutio est operatio naturalis; quae nulla versatur ars circa locutionem externam: quid igitur grammaticae quid poeticae quid rethoricae iubant. Distinguenti quod major illa: circa operationes naturales quae semper eodem modo fiunt concedo; hic enim est philosophi sensus: quod probant exempla nutritionis et refractionis; quae fieri possunt modo recte, modo defectuose nego: tales autem sunt operationes mentis et voluntatis quare has philosophia moralis, illas dirigit rationales. Nec minus nam adactum magnum dirigendum artes multas inventas sunt: quidni et aliqua sit inventa dirigendis actibus intellectus, ubi sunt errores et magis frequentes et magis exitiales. Unde patet ad primum

Ad secundum respondeo potentias inferiores visum et auditum eodem modo se se habentibus, eodem etiam modo suos actus exercendi contrario intellectum eodem modo se habente obiecto potest in illud recte, potest et ferri defectuose: nam quod cognitio sit clara, quod obscura, quod recta, vel erronea, non ab obiecto provenit, sed ab ipsa potentia, quamvis quod inferiores potentias nullo possent instrumento iuvare, quo recte suas operationes exercerent (quod falsum est, cernimus enim visum et auditum conspicillis tubo optico et aliis instrumentis, licentibus); id tamen falsum esset intellectu propter sui factam rationem. Nec videlicet inferiorem intellectum non esse perfectiorem potentiam: ut enim ait Aristoteles 2 de Caelo: maximum et excellens quod multis indiget studiis, et auxiliis, quia magni boni capax est.

Ad confutandum textum argumentum textum Gasendi ipsum adduco: cum enim ille ars logicae impugnat nimirum argumenta exarront in elliciendis suis intellectionibus quod potest intellectus in illis errare

UVA.BHSC

qd igitur dici solent, naturae ab fine n̄ aberrare, intelligendum de agentibus determinatis ad unum, & circa finem sive a natura praescriptum, ut igni & aliis causis necessariis: at qd voluntas & intellectus ipsis subiectus errare possint, abunde probat ipse Gasendus, qui res pure artis intellectu directum, adeo turpiter errauit.

Quartum & quintum eadem solutione cadunt: actus enim intellectus sunt dirigibiles voluntas autem in causa, qd voluntas itur elicere rectum vel defectuosum, & rectum approbare, defectuosum vero & elicere. diriguntur & antequam sint in sui productione, postquam sunt in approbatione: licet ergo logica facere nequeat ut actus defectuosus rectus, vel iterum rectus defectuosus evadat. potest tamen intellectum dirigere, ut hunc respuat, & approbet illum, & pro defectuoso rectum eliciat sic (ut argumentum instent) nec moralis philosophia, nec grammatica nec musica possunt efficere ut actus malus migret in bonum; quatenus tamen possunt facere, ut hic eliciatur pro illo, dirigere dicuntur actus, & rectificare.

Obiicies 3.º logica n̄ solum habet pro formali obiecto actus intellectus ut artificiosos, sed etiam ut defectuosos et ab artificio cadentes; ergo actus artificiosi n̄ sunt eius obiectum formale, saltem adaequatum: probatur antecedens: in logica datur duplex genus praeceptorum, positivum unum, negativum alterum: affirmativa praecepta rectitudinem intendunt, quam praecipiunt, ut qd definitio constet genere & differentia, syllogismus tribus terminis &c., negativa irrectitudinem prohibent, & eam immediate respiciunt, ut qd genus & differentia n̄ sint remota; qd syllogismus quatuor terminis n̄ constet & alia huiusmodi: atqui praecepta positiva, quia respiciunt immediate rectitudinem, habent pro obiecto formali actus ut artificiosos; ergo quia negativa respiciunt immediate irrectitudinem, habent pro obiecto formali actus ut ab artificio cadentes.

Respondeo 1.º nunquam nos dicere, actus intellectus ut artificiosos esse obiectum adaequatum logicae. Respondeo 2.º negando antecedens ad cuius probationem, concessa maiori, distinguo minorem; quia respiciunt immediate & ratione sui directo, praecise qua immediate respiciunt, nego minorem & distinguo consequens: quia negativa immediate & ratione sui respiciunt irrectitudinem, nego suppositum consequentis, quia ratione alterius nempe rectitudinis, nego etiam consequentiam.

Respiciunt itaque negativa praecepta irrectitudinem immediate, n̄ tamen ratione sui, sed ratione oppositae rectitudinis: ergo regula prohibens ne definitione ponantur genus & differentia remota, licet respiciat immediate ut forsan sui significativa: tamen id, qd intendit est qd in definitione ponatur genus proximum & immediata differentia. regula prohibens quatuor terminos in syllogismo intendit ut tribus conficiatur: eius igitur obiectum formale est ratione sui debet intendi, n̄ est irrectitudo obiectum formale logicae.

Id, qd non una ratione probatur: primo omnis ars & scientia suum obiectum formale intendit assequi vel exequi. nulla pro fine recipit illud: at si logica intendit assequi actum irrectitudinis, quis nimo reciperet eam magistram rectitudinis; ergo 2.º nullum obiectum formale est malum qd intendit evitare scientia: sed irrectitudo est malum qd intendit evitare dialectica; ergo 3.º multiplici exemplo qd instantiae vice obtineat.

UVA.BHSC

medicina regulas habet, quae humani corporis aegritudinem, ut expellendam immediate respiciant: philosophia moralis habet negativa praecepta, ad rectitudinem actuum voluntatis immediate respicientia: musica dissonantiam numerorum contrariam habent directe: quia tamen omnia praecepta ita fiunt, ut rectitudinem ut straniam rectitudinem intendant, nulla harum facultatum habet pro obiecto formali irrectitudinem: demum dici potest praecepta logicae passiva ... esse negativa; neque quod docet syllogismum debere constare tribus terminis, plures hoc ipso prohibet, nimirum recte, cum in regula colligi.

At inquies: logica agit de syllogismo sophistico, qui proinde respicit obiectum formale: sed syllogismus sophisticus hoc ipso rectitudine caret, ergo habet pro obiecto actus rectitudine carentes: ipso philosophia moralis agit de virtute fucata, ergo habet pro obiecto formali fucatam virtutem. Respondeo Aristotelem in libris Elenchorum agere de syllogismo sophistico, ne potentia genitiva existimatur verum: unde libro 1. capite 1. ait, quod ratiocinatio et elenchus alia quidem est, alia non est, propter obscuritatem, quo genitive sunt videtur ... habent itaque libri illi rectitudinem syllogismi pro obiecto: sed quia opposita iuxta se posita magis illucescunt, irrectitudinem ostendunt ut sciamus reprobare malum, et eligere bonum, sicut ideo solet syllogismum sophisticum appellari obiectum logicae, quia eius cognitio pertinet ad logicam modo dicto, et quia ratione eadem colligimus ... vocetur sane nec de nomine disputo.

Sectio 5.a Utrum apprehensio simplex sit obiectum formale logicae.

Quaestio inde est et communis utrum apprehensio simplex sit capax artificii directionis a logica provenientis. Negant Conimbricenses et Petrus Hurtado, affirmant alii communiter cum Sancto Thoma 1. post. lectione 1. et quaest. 9. cap. 1. quorum sententiam amplector, tamen directionem apprehensionis de qua loquimur, praesertim dirigi; quatenus scilicet ex directione iudicii, et discursus, apprehensiones faciles et elicitas evadunt: e quo in tractatu primo q. 1. s. 2. omnes enim intellectus operationes omnibus instrumentis sciendi communiter adiuvantur, ut perspicue docet Auersa q. 4. logicae Sectione, loquimur ergo de directione apprehensionis directe provenienti, et asserimus logicam sic dirigere ad apprehensionem. ergo de directione apprehensionis directe proveniente & asserimus logicam sic dirigere ad apprehensionem.

Probatur primo: logica dirigit ad iudicium, ergo ad apprehensionem; probo consequentiam: directio iudicii supponit directionem apprehensionis ipsum praecedentis, atque ideo supponit illa directio iudicii, supponit directionem apprehensionis, ut ab alia scientia proveniente, ergo ... probo secundum: minorem: maior inde constat, quod apprehensiones ut ab alia scientia provenientia, ... saepissime in iudicium contra regulas iudicii praecedentis, non sunt ab alia scientia directae, saepissime ... regulas logicae: nimirum in illo praedicabilis speciei et subiicitur generi, quod est directa praedicatio. Minor probatur: nam praeterquam quod nulla est assignabilis talis scientia, haec directio communiter ... regulis generis, quae hinc docent, directe praedicationem fieri, cum subiectum est inferius praedicato: illinc maxime ... generis praedicamentorum, et praedicabilium, ac eorum ... ordinationem ad directam praedicationem faciendam; ergo talis directio pertinet ad logicam.

Confirmatur; logica dirigit ad illas cognitiones, quibus universale abstrahitur a suis inferioribus, quales sunt cognitiones generis, speciei etc.; sed huiusmodi cognitiones sunt apprehensiones iudicium praecedentes; ergo logica di-

evadunt / elicitas

UVA.BHSC

rigit ad has apprehensiones, minor vero certa pro maiori; in elliciendi illis apprehe nsionibus intellectus subiciat imperio voluntatis: cognitio enim hominem et leonem put in aliquibus operationibus conveniunt, voluntati et imperare apprehensionem generis; quae subest omnino directioni logicae in eis apprehensionibus elliciendis; quod enim voluntas hanc imperat apprehensionem logicis regulis conformiter, et nulla ei de contrario ex logicae directione provenit.

Dices: istas apprehensiones imperari non posse a voluntate. 1°, quia aeque naturaliter fertur intellectus in eas apprehensiones, quam oculi aperti ad eas visionem: atqui visio non potest imperari a voluntate visui instructo specie visuali, ergo nec apprehensio potest imperari intellectui specie intellectuali instructo. 2° ad propositum, quia quando voluntas imperat apprehensionem universalis abstrahendo vel efficiendo, supponit intellectus in illa apprehensionem animalis vel cognoscere, ergo supponit etiam intellectus cognoscere ipsum animal, adeo [illegible] universale, unde sequitur et quod illa prima apprehensio universalis [illegible] quod praecedit imperium voluntatis, et apprehensionem imperatam non dirigi a logica et quod superfluit logicae directio ad effectionem universalis, siquidem illa apprehensio pro voluntate imperata supponit ipsum factum universale, et sic actum agit.

Haec intentum non evincunt: nam intellectus, qui speciem amabilis recepit diu et servat illam, non tamen semper animal apprehendit: contrario vero species colores habens non potest illum non videre. Deinde licet intellectus necessitetur ad aliquas apprehensiones a speciebus vividius excitatis, non tamen necessitatur ad omnes: constat enim experientia nostra licito voluntati intellectum applicare, modo ad generis, modo ad apprehensiones speciei, in quibus logicae artificium illuminare potest: sicut licet aliqua in dicta naturaliter et impetu necessario ab ipso exurgant, quia tamen multa pendent a voluntatis arbitrio, nempe omnia probabilia, fatentur adversarii posse logicam ad illa dirigere.

Sed existimo, si placet, omnes apprehensiones ea necessitate, qua visionem elliciunt abire; superest adhuc alia logicae directio; dictat enim illa recte cernere, et supplere defectus; ex qua directione illud assequitur, ut conservata generis proximi apprehensione et excitata apprehensione differentiae, defectum construat; non quidem ita ut instrumentum sciendi fortiter ex ipsis apprehensionibus fiant, ut enim notavit Oviedo apprehensio competitiva consurgit ex duplici complexa per se [illegible]: et ita ut intellectus intra [illegible] duplici illa apprehensione, novam elliciat indivisibiliter attingentem obiecta praecedentium in quo respectu visionis nihil novum facere potest logicae directio: unde nego assumptum argumenti, et maiorem primae probationis.

Distinguo consequentem simul secundae probationis et minorem: supponit cognitionem aliquam et animal cognitum confuse sub ratione generis in communi, concedo; clare et sicut ipsum, nego: unde non sequitur supponere constitutum universale: etiam animal non constituit universale in apprehensione universali, ut sic sed in cognitione attingente ipsum animal in se clare, et ad differentias praecisione: nec etiam sequitur apprehensionem a lege non dirigi a logica; nam ex imperio voluntatis illustratus logicae regulis, intellectus talem apprehensionem instigat, a qua sola pendet haec apprehensio in sua existentia, et ornatione a debita logicae praecepto: definio deinde genus et differentia.

Demum non sequitur imperium voluntatis esse superfluum aut intellectum actum agere: nam apprehensio praecedens imperium non attingebat animal, nisi confuse; imperata vero attingit illud clare. sicut imperium, quo ex intentione finis iubetur intellectus media quaerere, supponit cognitionem mediorum confusam, non tamen aliquam clare sicut in demonstratione intellectus iussus a voluntate verisimilitatem praeminiis exquirere demonstrationi

UVA.BHSC

confuse apprehendit cum hominis excentiam, aliamque esse non cognitis, ut supponitur; tum etiam ipsius termi-
nationem ex sequente aut superiori, cognitionem ulterius clarius assequitur.

2° phantasiam: definitio iuxta eos
nimirum sententiam quae apprehensionem constituit, logica dirigit ad definitionem quae dirigit ad apprehensionem;
probatur minor: logica enim nullam praeceptionem tradit quibus doceamur efficere recte definitionem. Respondet
Quidam Hurtado: definitionem ad logicam non aliter pertinere, nisi quatenus in iudicio. l. iudicium l. praedicatum;
sic autem non habet apprehensionem, etiam complexam: nam iudicium non componitur ex duplici apprehensione; sicut
nec apprehensio complexa ex duplici incomplexa consurgit: unde in hac propositione hoc animal rationale
nulla videtur apprehensio simplex; quare nec ad logicam pertinet definitio, prout est apprehensio.

Contra tamen: nam est definitio
ita extra, l. extra iudicium, nullum addit ex se, quod logice perficit et formet, neque dicatur sit
bona sit sine iudicium sive praedicatum, sicut nunc mala nulla eius iudicio nulla rectificabitur praedicatio.
dices forsan: bonam esse definitionem extra iudicium: tamen sine directione logicae, quia naturaliter in-
tellectus elicit illam reponere regulam considerationis et dilectionis recte: nam postquam voluntas imperat in-
tellectui ut hominis definitionem eliciat, occurrunt apprehensiones irrationalis, sensibilis, rationalis,
admirativi, quae licet naturaliter excitentur, atque una acceptet, et altera repellat, provenit
ex logicae directione, qua iubemur ad definitionem alicuius proximi generis et immediate di-

Obiicies 1°: sine [illegible] fluit directio in ipso dari
error: sed in apprehensione non potest dari error: apprehendentis enim ut vulgo dicitur non est mendatium;
ergo distinguo minorem: errorem falsitatis et mendacii, concedo: talis enim error a affirmatione postu-
lat, aut negatione: errorem contra regulas logicae nego minorem et consequentiam. Profecto quamvis hac
in dicto: hoc animal risibile, non possit error falsitatis, si tamen eius gratia assumatur ut homi-
nis definitio, dabitur contra regulas logicae: multiplex proinde potest, dialecticus error
in apprehensione potentiarum quoque differentia praecentia praedicatas; et praestiori sunt eius ut
vitare gratia: quia omnes errores sui praecepti habet dialectica.

Obiicies 2°: actus potentiae i-
maginativae non sunt a logica dirigibiles, ergo nec apprehensio. Consequentia probatur, nam licet phantasia sub-
icit imperio voluntatis in suis phantasmatibus excitandis, quia tamen phantasmata in sui prima
productione, non dependent ab alicuius imperio, non sunt a logica dirigibilia: sed nec apprehensiones pen-
dent ad imperium voluntatis in prima sui productione, ergo respondeo primo ex P. Q. non improbabiliter
dici posse actus phantasiae dirigi a logica, ac propter praecedens argumentum; tum etiam quia,
ut aliqui volunt universali effectu pertinet ad potentiam imaginativam.

Respondeo 2° negando con-
sequentiam: 1° quia actus phantasiae ut pote potentiae materialis, non ita subsunt voluntatis
imperio, ac intellectus operationes. 2° quia logica est scientia rationalis, ad quam spectat errores intellectus cor-
rigere non potentiarum inferiorum. 3° quia actus phantasiae valde remote spectant ad logicam, et solum quatenus
ex ipsis intellectus agens extrahit species intellectuales, proinde adiuvantes ad proprios actus. 4° deni-
que quia si semel actus intellectus a logica dirigantur, illa directio sufficiet, ut in posterum errores omnes
in phantasia subortos: sicut intellectus corrigit sensuum errores, exempli gratia V. g. virgam rectam videri
curvam respicientes ex fractione specierum in aqua.

UVA.BHSC

Sectio 6ª De ratione formali, et formalissima sub qua Logicæ.

Ratio formalissima sub qua, ut supra diximus, est intrinseca et extrinseca: intrinseca seu radicalis, est obiecto formali quo, seu ratione formali sub qua recurrit, et inde ratio illa ob quam scientia, et potentia sua obiecta formalia, quod respicit. ratio formalissima sub qua extrinseca est denominatio proveniens a potentia, et extrinsece afficiens obiecto. hoc supposito communis nostrorum sententia tenet, rationem formalem sub qua logica respicit actus intellectus, esse eorum passivam et intrinsecam dirigibilitatem; et hanc eandem esse rationem formalissimam sub qua intrinsecam et radicalem: extrinsecam denominationem esse dirigibilitatis derivatam a b arte logica in actus intellectus: non quidem activam; quia hæc consistit in preceptis logicæ seu in ipsa logica docente; sed passivam, quæ est capacitas, quam habet intellectiva cognitio ut per illa precepta rectificetur. Probatur prima rationis pars: logica respicit pro obiecto formali quod actus intellectus artificiosos; ergo ratio formalis sub qua logicæ est dicta capacitas directionis ante eodem alibi probatur. ergo. Probatur consequentia: capacitas illa passiva directionis attingitur ab omni actu dialecticæ, et ratione illius attinguntur actus intellectus; sed hoc est esse rationem formalem sub qua logicæ; ergo etc. Attingitur illa capacitas ab omni actu logicæ: omnis enim talis actus est quædam activa directio docens qua ratione conficienda sint instrumenta sciendi: directio autem activa quid aliud respiciat nisi passivam dirigibilitatem qua sese in actus refundit, sui capaces? pro omni igitur actu suum respicit logica dirigibilitatem passivam actus intellectus.

Confirmatur exemplis aliarum artium practicæ precedentis sic ergo disciplina morum, quod habet pro obiecto formali quo actus voluntatis honestos, quos dirigit habendo pro ratione formali sub qua dirigibilitatem passivam eorundem actuum voluntatis. Sic 2º medicina pro obiecto quod respicit corpus humanum sanabile; sanabilitatem autem pro ratione formali sub qua. sic 3º rethorica respicit ornatas voces ut obiectum formale quod; illius autem formalis ratio sub qua est passiva vocum capacitas ad ornatum illum: sic ergo et logica etc.

2ª rationis pars explicatione magis indiget quam probatione: ratio formalissima sub qua radicalis et intrinseca nihil differt ab obiecto formali quo; sed obiectum formale quo logicæ diximus passivam et intrinsecam dirigibilitatem actus intellectus; eadem ergo dici debet ratio formalissima sub qua radicalis et intrinseca. Tum dirigibilitas extrinseca denominatio quæ est adirectione activa logicæ dirigente in actus intellectus: ex eo enim quod logica sit capax illos dirigere vocantur extrinsice dirigibiles a logica: sicut ex eo quod visus sit capax videre colorem, color dicitur extrinsice visibilis.

Arguitur tamen primo: cognitioni intellectivæ convenire non potest passiva dirigibilitas; ergo hæc non est ratio formalis aut formalissima sub qua logicæ. Probatur antecedens: cognitio intellectiva, et consideratur ut perfectionis additivum

et indirecta. l. ut directa

[illegible] tandem ut indirecta: at nullo ex his tribus modis competit intellectivae cognitioni praefata dirigibilitas. Non primo modo quia non datur in re talis cognitio a directa, et indirecta praescindens: secundo modo quia exit dirigibilis cognitio, quae non est in re. Est tamen cognitio ut sic, quae abstrahi potest et a directa et ab indirecta cognitione: sicut a rationali. Ergo ut sic non potest competere hinnibilitas, quia abstrahi potest a rationalitate: sic nec cognitioni ut sic potest ullo modo competere dirigibilitas, quia abstrahi potest a directa. Ratio est, quia rationi abstractae a differentiis non potest convenire praedicatum incompossibile cum differentia contractiva: rectitudo autem est praedicatum incompossibile cum irrectitudinis differentia: unde patet non posse cognitioni indirectae praedictam dirigibilitatem convenire; sed nec convenit directae cognitioni: huius enim rectitudinis capacitas iam fuit ad actum reducta; quae non est amplius dirigibilis.

Hoc argumentum directionem tollit ab omnibus practicis disciplinis, ab omnibus quae earum actibus dirigibilitatem, alterum enim ex praedictis in argumento modis dirigibiles esse deberent illi actus; quod si nullo ex iis, non erunt dirigibiles, non disciplinae directivae erunt, non practicae. Respondeo quod in directam cognitionem esse dirigibilem a logica; et quidem duplici titulo; primum quia dialectica docet [illegible] naturam indirectae vitiare, secundum quia utraque convenit in ratione cognitionis ut sic quae dirigibilis esse subinde constabit.

Nec obstant in contrarium adducta, nam cognitionis rectitudo, irrectitudo actuales, non tollunt ab ipsa dirigibilitatem quae habet ut sic: non rectitudo, quae supponit capacitatem illam et potentiam perficit, nec sine illa potest convenire: quia ab actu ad potentiam valet consequentia: sicut enim valet hoc: logica dirigit intellectum cognoscit, ergo hic cognoscere illa dirigere potest, sic etiam valet: cognitio est directa, ergo dirigi potest. Non irrectitudo: differentia enim contractiva non destruit genus, nec eius proprietates: atqui capacitas rectitudinis est proprietas cognitionis generice sumptae; ergo differentia irrectitudinis non potest eam capacitatem destruere.

At confirmatur hinc est quod carentia visus in talpa privatio vocatur a b. Arist. 5. met. Cap. 22: quia licet talpa secundum rationem specificam non dicatur visus capacitatem, quam privatio postulat, dicitur tamen illa capacitatem secundum rationem genericam animalis. Similiter Theologi, qui peccatum explicant per privationem debitae rectitudinis, dicunt, actum odii Dei, licet secundum rationem differentialem non sit capax honestatis, et rectitudinis, esse tamen secundum rationem genericam actus humani. Sic ergo cognitio indirecta, licet non sit capax rectitudinis ut indirecta, capax est illius ut cognitio.

Inde igitur capacitas rectitudinis cognitioni ut sic: est enim illa determinabilis per cognitionem directam, quae determinabilitas nihil aliud est quam capacitas ad rectitudinem. Nec urgent argumenta contraria: primum enim facile diluitur ex alibi dictis, nimirum intellectum et per consequens habitum scientiarum terminari posse ad obiectum commune: qua ratione actio a logica directa terminatur ad cognitionem intellectivam ut sic: non quidem ita ut ipsa excitat aperte rem per se a differentiis abstractam, sed quia illamet cognitio potest abstrahi potest per suas differentias et ita dicitur aptitudinem ut abstrahatur a differentiis directae cognitionis.

Ad secundum respondeo nulli rationi communi actum competere praedicatum incompossibile cum differentia ipsius contractiva; et ideo animali ut sic non competit actu hinnibilitas quia est incompossibilis cum rationalitate contractiva animalis: at hoc non impedit quominus generi conveniat illius praedicati capacitas: alioqui nullum genus haberet capacitatem ad suas differentias.

UVA.BHSC

Iam vero dirigibilitas nihil aliud quam capacitas directioni quae licet in directis cognitionibus nunquam optime componitur cum cognitione communi. Ad. nec intelligibilitas aliud sonat, quam capacitatem quandam, qua potuit cognosci amari ut sit. Distinguo antecedens capacitatem ad actum intendendi, concedo; ad intendendi principium nego antecedens: in vero principium intendendi formaliter ac ipse intentus requirat differentiam amati intrinsecam per propriam rationem quam nego consequentiam.

Arguitur 2º: nulla datur in actibus intellectus dirigibilitas quae non sit per ordinem ad artem logicam; atqui dirigibilitas haec non potest esse obiectum formale logicae ut supra dicebatur, ergo nulla. Maior probatur: omnis dirigibilitas dicit ad aliquid dirigens; ergo ad aliquam: sed per actum intellectus directivum nulla datur ars praeter logicam, ergo omnis eorum dirigibilitas est per ordinem ad logicam. Hoc etiam argumentum omnem praticam disciplinam e medio tollit: nam omni dirigibilitas passiva ad aliquam ex illis sumi debet, quam inde habere non potuit pro obiecto formali.

Respondeo ex dictis dirigibilitatem per ordinem ad artem esse extrinsecam; supponit aliam intrinsecam per ordinem ad quam est ars, et quam respicit pro obiecto formali: non enim ideo est talis dirigibilitas, quia est talis ars; sed ideo est talis ars, quia datur talis dirigibilitas sicut enim visibile dicitur ab Aristotele 5 Met. cap. 15. quod eius videtur; sic dirigibilitas quod eius est dirigens; et hanc dirigibilitatem extrinsecam appellamus, nec eam facimus obiectum logicae; sed aliam praesuppositam et ad quam logica ordinatur.

Unde distinguo maiorem: nulla dirigibilitas extrinseca concedo, intrinseca nego maiorem et eodem modo distinguendam minorem nego consequentiam. deinde distinguo antecedens probationis; dicit ordinem ad dirigens ut posterius intrinseca dirigibilitate concedo; ut prius, nego antecedens et consequentiam. Haec autem quae circa dirigibilitatem actuum intellectus dicta sunt, quatenus ipsa attinet rationem formalis sub qua logicae etiam habent in obiecto formali quod; nimirum in actibus intellectus ut artificiosis: in ipsis enim artificium potest considerari vel fundamentaliter et intrinsece, vel extrinsece et formaliter; sicut quod eodem redit, in actu primo sive proximo sive remoto vel in actu secundo iuxta dicta quaestione et sectione praecedenta. Obiectum ita formale quod logicae non sunt actus ut artificiosi sumpto artificiorum respectu ad artem logicam sed sumptum sic, et secundum entitatem actus, modum intendendi ipsius. Quando vero de hac re ~~dicit~~ sit, iam sit.

Sectio 7 Dubium incidens de distinctione actuum intellectus à suo artificio

Affirmant Thomistae quaestioni sequenti; pugnandi cum suo de ente rationis; affirmant et alii apud patrem Hurtado, artificium logicae distingui ab ipsis actibus intellectus eius modi illi superadditum, negat Hurtadus, quem sequuntur Arriaga, Lineres, Conto, Oviedo, Peinado, et Hermannus contra alii. Ego claritatis gratia, distinguo primo artificium formale a fundamentali, prout dictum est. Quod artificium fundamentale actuum intellectus dirigibilium, et compositorum ex actibus compositis distinguo partes ut divisim acceptas ab eisdem ut simul sumptis et unitis quo supposito,

Assero 1º: artificium formale actuum intellectus realiter distinguitur ab ipsis. Ratio est, tum quia artificium hoc est denominatio extrinseca ipsis actibus accedens ex logicae praeceptis. tum etiam quia tale artificium separari potest ab ipsis actibus; idem enim iudicium, eadem definitio, quae modo procedit ex logicae praeceptis, potuit absque directione illorum ab intellectu formari: nam logicae rationis lumine sequitur, illud quod illi subest tantum; potest aliquis vel ignarus vel

UVA.BHSC

oblitis praeceptorum logicae, solo ductu rationis rectas definitiones conficere, et divisiones: sunt ab hisce rethoricae praecepti ornatas aliqui orationes conficiunt, et alii sine arte musica ordinatissime modulantur: immo artes non nisi usu et experientia dicuntur, et adeo earum addectiones praecedunt actus naturales eiusdem rationis et artificii: atqui separabilitas est signum distinctionis realis, ergo etc.

Igitur definitiones, orationes, et modulationes praedictae carent artificio formali, cum fuerint factae sine directione artis: quapropter ait Augustinus l. 2. de musica; philomela non est recensenda musicis quamvis minus naturae artificio vocem flectat, at quae reflectat secundum rationem hominis, qui praecepta et artes docuerit in statu phylomelae vocem inflectunt; ergo artificium formale separari potest ab actibus intellectus.

Assero 2.º: artificium fundamentale non distinguitur realiter ab actibus indivisibilibus. Probatur: artificium hoc nihil aliud est quam modus ille particularis quo actus intellectus in sua obiecta feruntur, et ea repraesentant: sed hic modus non distinguitur realiter ab actibus; ergo. minor videtur clara: nam modus quo cognitio repraesentat obiectum vel intuitive vel abstractive, vel clare vel confuse non distinguitur a cognitione confusa, clara, abstractiva vel intuitiva. Probo itaque maiorem: actus intellectus evadunt fundamentaliter artificiosi, quia ita recte cedunt ut mereantur a logica approbari, tanquam eius praeceptis materialiter conformes: ac rectitudo haec residet in modo repraesentandi obiecta: nam eo ipso logica approbat definitionem hanc hominis rationale animal sine directione eius factam, quia modum habet repraesentandi hominem per genus et differentiam; ergo fundamentale artificium non distinguitur a modo repraesentandi. Et tamen per actam definitionem, secluso quocunque alio per sese manet entitate et erata et artificiosa.

At sero 3.º: artificium fundamentale syllogismi (idest quo unitatis actu ex multis composito) partim est intrinsecum, partim extrinsecum actibus ex quibus componi videtur accepti. Quod sit partim intrinsecum, patet: nam syllogismus cuius ratio est universalis affirmativa debet universales affirmativas praemissas habere: atqui talis affirmatio et universalitas, cum sint modi repraesentandi praemissarum, non distinguuntur ab ipsis praemissis; ergo artificium ipsarum partim est illis intrinsecum. Quod sit partim extrinsecum et distinctum probatur: syllogismus ex praemissis, importat earum coniunctionem in eodem intellectu: nam si una sit in mente Petri altera in intellectu Pauli; vel si hodie una altera cras existat, non efficietur syllogismus: at coniunctio illa propositionum in eodem intellectu est ipsis extrinseca, et ab ipsis distincta: poterat enim quaelibet illarum ab intellectu formari sine tali coniunctione; ergo artificium est illis partim extrinsecum.

Assero 4.º: artificium hoc non distinguitur ab actibus simul sumptis et unitis. Probatur: artificium syllogismi in eo consistit ut intellectus ligetur vinculis quibus intellectualibus quibus ipsis vel infertur vel inferat ad assensum: atqui vincula haec sunt actus ipsi simul sumpti et uniti, nam simultanea repraesentatio duplicis extremi, utrumque idest tertio comparati, compellit intellectum ad affirmandam identitatem extremorum inter se, ergo etc. Confirmatur: per hoc praecise quod intelligantur actus syllogismi in eodem intellectu simul uniti, quocunque alio secluso, intelligitur totum artificium fundamentale syllogismi; ergo hoc in illis actibus simul sumptis et unitis consistit.

Arguunt contra primam assertionem: proponere maiorem vel minorem est ipsius artificium formale; sed esse maiorem vel minorem est ipsi intrinsecum; ergo artificium formale est intrinsecum actibus intellectus. Distinguo maiorem: esse maiorem vel minorem in actu primo proximo vel in actu 2.º remoto, in actu

UVA.BHSC

remoto nego maiorem: et consequentiam. l. nego minorem sub eadem distinctione nego consequentiam.

Dices: esse maiorem et minorem in actu primo proximo, est propone habere vim inferendi simul alia orationes; sed totum hoc habet per suam entitatem; ergo. distinguo maiorem esse maiorem et minorem fundamentaliter, concedo; formaliter et quoad denominationem nego maiorem. similiter distinguo minorem habet totum hoc fundamentaliter concedo. formaliter nego minorem et consequentiam.

Arguitur contra secundo: rectitudo et artificium actus voluntatis, etiam indivisibilis distinguitur ab ipsorum entitate; ergo et artificium actus intellectus. consequentia probatur argumentum: rectitudo actus voluntatis potest ab ipsis separari manentibus eius eadem entitate; ergo similiter poterit separari rectitudo actus intellectus. Respondeo quod, permisso antecedenti apud multos falso, qui existiment libertatem et onestatem actibus esse intrinsecam, nego consequentiam: discrimen est: quia actus voluntatis in sua rectitudine pendent a circumstantiis loci temporis etc. quarum qualibet deficiente, licet non deficiat actus, deficit eius rectitudo: rectitudo vero actus intellectus ab illis circumstantiis non dependet.

Arguitur iterum contra eandem: si huic actui animal rationale adiciatur bipes: manet idem actus non tamen idem artificium nec enim est bona definitio hominis animal rationale bipes: ergo artificium separabile est atque ita distinctum ab illo actu. Respondeo: nec idem artificium manere, ut bene probat obiectio, nec manere eundem actum: quod evidens est si apprehensio complexa sit simplex qualitas quod nobis sufficit ad veritatem assertionis: quamvis autem apprehensio sit qualitas composita, nihilominus tota mutatur addecto pro bipes quia apprehensio illa animal rationale habet modum contrahendi generis ad differentiam essentialem, altera vero apprehensio habet modum contrahendi animalis ad differentiam essentialem, et accidentalem simul; atque ita varie eiusmodi illa obiecta repraesentandi.

Arguitur contra tertiam assertionem artificium [struck] dum. l. serie est adaequate distinctum a partibus consistentium in forma artificiosa a partibus distincta; ergo artificium syllogismi est adaequate distinctum ab eius partibus divisim sumptis; ergo non est partibus illis intrinsecum. Nego utramque consequentiam: partes enim, ex quibus componitur dom. l. series existere possunt sine figura ipsi ab arte superimposita: at universalis [struck] vero nequit sine sua universalitate ab intellectu produci.

Arguitur denique contra quartam: manentibus iisdem partibus simul sumptis et unitis, mutari potest artificium instrumenti logici; hoc igitur artificium distinguitur a partibus simul sumptis et unitis. Probatur antecedens et, iudicium hoc homo est animal, si qualitas sit composita manebit in iisdem partibus quamvis ordo praedicatorum invertatur, hoc modo, animal est homo non amittit autem idem artificium: quia praedicatio directa migrat in directa. Probatur 2º: hic syllogismus in celarent: nullum animal est lapis: sed omnis homo est animal; ergo nullus homo est lapis; manentibus eisdem partibus mutari potest in Calerent ex figura Galeni hunc in modo: omnis homo est animal: sed nullum animal est lapis; ergo etc. nullus homo est lapis: atqui mutatur artificium; ergo.

Nego antecedens ad cuius primam probationem adhuc admissa hipothesi respondeo ex transmutatione subiecti et praedicati totum iudicium mutari, modus enim tendendi seu unio variatur in utroque actu: cuius signum est quod primum iudicium est verum sive in sensu reali, sive in formali. secundum autem tantum est verum in sensu reali. 2ª probatio manet soluta in institutionibus: ubi pro figura Galeni phi

figuram recipiunt quia transmutatio quae sit in deducendo, non mutat maiorem nec minorem: semper enim manet ea illa maior, quae fuit maior, illa minor, quae fuit minor et extremum: unde manentibus eisdem propositionibus semper manet idem syllogismus licet diverso modo proferatur.

Quaestio 3.a utrum ens rationis sit obiectum adaequatum logicae

Pugnatum hinc inde animorum contentione quaestionem istam celebrem inter primas efficit: sub ente reali militant omnes paene nostrae societatis auctores, militant et externi circa hispanam Pontium et alios: sub ente vero rationis gravis ad unum Thomistae, quorum sententiam doctor eximius in meta. disp. 54 metaphysicae dialecticam appellat errorem.

§. 1.a quaestionis sensus et auctorum placita

Ens rationis aliud est subiectivum, aliud obiectivum: subiectivum est illud quod fit ab intellectu effective et ideo vocatur factum, seu saltem in ipso subiicitur: et huiusmodi sunt species et habitus intellectuales, quae sicut et alia in intellectu vocantur entia rationis, non quia non sint entia realia, sed quia pertinent ad intellectum, qui ratio etiam appellatur. Ens rationis obiectivum est quod solum habet esse obiective in intellectu, id est quod praeter hoc, quod est obiici intellectui fingenti, nec habet, nec habere potest aliud esse, ut chimaera, hircocervus.

Iterum autem hoc rationis ens duplex esse dicitur primum rationis ratiocinantis, id est sine fundamento fingentis: qualis est chimaera, hircocervus, secundum rationis ratiocinatae, id est fingentis cum fundamento in re: ut cum concipimus tenebras ad instar entis positivi (?) tenebrarum: habemus enim fundamentum in luce quae tenebras format et illustrat. Videmus enim fictum aliud fundamentum non habet, quam debilitatem intellectus nostri ... deficientis et saepissime illarum rerum cognitionem quae sunt a nobis longe ... remotae, ut negationes, privationes, et denominationes a formis extrinsecis provenientes. igitur praesens quaestio non intelligitur de entibus rationis subiectivis seu factis, quae vere sunt entia realia, sed de fictis et pure obiectivis. haec enim obiectum adaequatum logicae uno ore Thomistae pronuntiant, licet in exigendo non exiguam sit inter modo explicanda dissensio. Antiqui enim aliquam latitudinem entis rationis in tota sua latitudine sumptum esse obiectum logicae, quos merito reiiciunt recentiores Thomistae: quid enim logica cum hircocervo, quid cum chimaera, quid cum aliis deliriis phantasiae imaginatione ludibriis?

Alii docuerunt, denominatione extrinseca, licet ea proveniat a forma reali, qualis est denominatio visi, cogniti, amati etc., involvit ens rationis fictum, ut ita denominationes ingerit Araujo lib. 3. met. q. 1. art. 2.o nu. 22, proveniunt scilicet a formis extrinsecis, sed a quadam relatione rationis alteri pullulante ex visione actiua. Verum ab hac etiam sententia ita abhorrent novi Thomistae, ut Aguirre in tractatu 2.o logicae disputa. 18. s. 4. asserat oppositum esse contra Thomistarum sensum; et Sylvester Mauro obiicit, quod illi Thomistae efficiunt quaesivero Thomistarum nullum id asseruisse, praeter ... Araujo, pro qua est ex professo ... Liama vocatque probabilem lib. 2.o logicae cap. 2.o nu. 4. Complutenses pro eadem allegant Sotum et Magistrum Oña, qui ipse alios citat q. 1 de denominationibus ar. 4. Videtur autem hoc tolerandum a ... auctore pro illa sententia allegante Rubium et Hurtadum nostros

ipsi logic. i quibus oportet exparare tenentibus.

Obiectum adaequatum logicae esse parciuas denominaones extrinsecas secundas intentiones obiectiuas, quae consequuntur ex consideratione intellectus, ea ratione entes pure fictas dicebant, nec lictum aliud. Et quod denominat generaliter gratis quod reale sit, non tamen pertinet ad logicam prout sic consideratur, sed quatenus e gratis aut generaliter quae sunt denominaones purae fictae, quia proveniunt a forma ficta, quae ex conceptibus formalibus concipitur obiecta resultare ac si ipsis intrinsece haereret.

Sunt et alij, qui similiter formae considerent intentionibus formalibus et instrumentis sciendi: nec ex directione actiua seu logicae praecepti dicunt resultare quandam formam artificialem et intrinsece recipi iactis intellectus, sic que denominari illos a logica directos: quae forma cum non habeat, nec habere possit aliquod esse reale, consequenter est vere pure ficta. Et hanc etiam habet logica pro obiecto formali, quare ex illis formis artificialis dispositionibus, tamen conceptus formalis, qui obiectiuos existimant coalescere obiectum logicae adaequatum. Aduertendum tamen quod, et si Thomistis dixerimus secundas intentiones obiectiuas esse obiectum formale logicae, sub fuerat alterius probandi eas intentiones esse entia ficta, quod falsum esse inquiam probamus.

§. 2. Denominatio extrinseca cogniti non sunt ens rationis fictum

Licet hanc in parte Thomistae pedes verterint, quia tamen multa lucem et quaestiones sequentibus afferunt specialiter examinanda. Extrinseca denominatio vocatur illa, quae sumitur a forma non inhaerente subiecto denominato; intrinseca vero, quae sumitur a forma tali subiecto unita: sic denominatio albi in pariete est denominatio intrinseca, quia albedo inhaeret parieti quem denominat: ita denominatio dextri vel sinistri est extrinseca columnae, quia sumitur ab animali, quod non unitur columnae, sed illud habet ad dextrum vel ad sinistrum latus. Hoc posito.

Probatur assertio 1ª: si denominatio cogniti esset ens rationis, etiam denominatio visi, auditi, amati, dextri etc. forent entia rationis: consequens est falsum, ergo et antecedens: sequela probatur quia omnes illae denominaones proveniunt a forma extrinseca subiecto denominato, non secus ac denominatio cogniti, et nec ita, nec illae dant aliquid esse reale subiecto, cum tamen omnes concipi possint ut dantes illi aliquod esse, quod vel nullae vel omnes dici debent entia rationis. Dices hoc habere peculiare denominationem cogniti, quod nullum habeat esse independens ab actu intellectus: Sed contra, licet non sint entia realia, tamen illud esse quale cumque tandem habeant, habere ante operationem. Sic sentire videntur Durandus in primo dist. 19. q. 5. n. 7. et Oña ubi supra.

Probatur tamen primo: illud esse quod habent per nos denominationem visi, et amati, non est reale: nihil enim reale ponit, nec est ens rationis: cum ens adaequate dividatur in reale et rationis: quod si nolis illud appellare rationis, quia ab actu rationis provenit, voca illud ens visionis vel voluntatis, quia nullum aliud habet esse, quam quod est ab actu visiuo aut voluntatis provenire. Probatur 2º: quia nec denominatio cogniti est obiectiua intellectus, donec intellectus reflectat super praefatam denominationem: duplicitur autem reflectere potest vel illam concipiendo ut quid ens, inhaerens intrinsece obiecto cognito, et tunc intellectus fingere, vel potest reflectere supra illam ut provenientem extrinsece a cognitione

UVA.BHSC

Tertio modo talis denominatio non est pure obiectiva in ipsis, sicut nec denominatio ama-
ti cum illa respiciunt ut provenientes ab amore: neque utrobique formalis est.

Dicunt tamen aliqui

cum Araujo omnem omnino denominationem extrinsecam involvere rationi: quare admi-
ssa sequela negant minorem. et tamen probo primo in omni denominatione extrinseca
visi aut amati, et voliti ens rationis nulla respondere formaliter visui aut volu-
ntati, sed intellectui fingenti: nam denominatio ficta fingenti respondit, sicut facta
respondit facienti: sed denominationes illae respondent visui aut voluntati:
nam ut iterum resumam idem exemplum sicut factum facienti sic amatum amanti, vi-
sum videnti respondit in minimo in quo: a quo proveniat denominatio ficta, dicunt
utique provenire ab intellectu fingenti illi respondere, dicant sic. nimirum quia
intellectus vere est fingens: atqui voluntas etiam vere est amans, visio vere est videns;
ergo denominationes visi et amati, respondent visui, et voluntati.

Probatur 2o illam minorem;

iuxta adversarios ex visione activa beati, vel pullulat quaedam forma rationis et
ficta, in qua Deus denominatur visus a beato. Nunc sic: vel illa forma recipitur in
Deo viso, vel in beato vidente? si secundum; ergo illa forma licet extrinseca Deo deno-
minat Deum visum, ergo et potuit denominare Deum visum ipsa visio, licet extrinseca
Deo; quid enim aliqua rei maior vis? cum sit formae fictae; quae formam quandam adveniat
denominationis visi, ut cum vera sit extrinseca possit ficta vera autem non possit vere vi-
sum denominare. vel si forma vera, quia est extrinseca, indiget alia forma ficta; ip-
sa etiam forma ficta, quia est extrinseca, indigebit alia forma ficta ad talem denomi-
nationem: et rursus illa, cum etiam sit extrinseca, indigebit alia usque in infinito. si primum
contra est quia illa forma pullulans ex visione non potest in Deo vere recipi. Deus enim incapax
est receptionis alicuius formae; ergo ficte tantum illam recipit; ergo denominatur ficte recipi-
ens talem formam ergo Deus non vere visus a beato: vere enim non est visus qui ficte tantum reci-
pit formam denominationis visi, sicut ficte tantum est calidum, qui ficte recipit formam deno-
minationis calidi.

Praeterea cum cognitio Angeli, qui in aliquo particulari deter-
minatum resultat per externam cognitionem, quaedam forma ficta, quae in intellectu recipitur An-
gelo: transvolat ipsa illa forma, et coelos penetrat ut suum Angelum cognoscat: cum autem omnia
cognitione missa non sit ad aliquem Angelum in particulari a nullo recipietur, et licet
in ficta et nulla denominatione proveniet a dono redibit in expeditionem mutationem grammaticalem dici-
di cum cognitio enim pure possibilis vel ficta, nisi illud denominat cognitum, et tamen illo non magis recipi
potest forma ficta quam mea cognitio.

Probatur 3o: intellectus per solam cognitionem Petri, seclusa forma ficta,
est vere cognoscens Petrum; ergo seclusa ea forma Petrus est vere cognitus. probo consequentiam: intellectum esse vere cognoscentem Petrum, et Petrum esse vere cognitum ab intellectu, non magis differunt, quam illa, Caesarem vidisse Pompeium, et Pompeium visum esse a Caesare: in utroque enim fit, sola mutatio grammaticalis ex activa ad

UVA.BHSC

Damiaz, eodẽ sensu censuato.

Confirmat: illa forma ficta, l. exigitur ad denominationẽ cogniti tanquã propria forma denominans, l. tanquã unio formæ denominantis cũ subiecto, l. tanquã applicatio formæ ad subiectũ: sed quocunque modo requiratur, destruit denominatio veri cogniti; ergo forma ficta destruit, nedũ perficit, denominationẽ veri cogniti. Probatur prima pars minoris: repugnat hominẽ esse verũ hominẽ, aerẽ esse verẽ lucidũ, columnã esse verè dextrã, per formas fictas hominis, lucis, et dexteri; nimirũ illæ hoc ipso quod fictæ sint denominabunt hominẽ, aerẽ, dextrã, fictã; ergo repugnat per formã fictã cogniti denominari obiectũ verè cognitũ.

Probatur 2a pars minoris: implicat aliquid verè denominari tollere per unionẽ fictã cũ forma denominante; quod l. ex adversariorũ principiis colligitur, ipsi enim ideo fictã unionẽ requirunt, quia sicut intellectus ut sit verè cognoscens, exigit unionẽ cũ cognitione, ita et illa exigit obiectũ ut sit verè cognitũ: sed intellectus nõ potest esse verè cognoscens per unionẽ fictã cũ cognitione; ergo neque unionẽ nõ potest obiectũ esse verè cognitũ. Probatur finaliter 3a pars minoris, nã et ex applicatione ficta ignis ad paries [illegible] resultaret nõ potest vera denominatio calidi aut igniti: et ratio ultimi est: quia quod nihil est, l. nõ magis unitũ aut applicatũ subiecto, quã forma denominans nõ potest illã formã verè unire aut applicare subiecto: sed forma ficta et nihil est, et nõ est magis unita aut applicata subiecto cognito, quã ipsa cognitio; ergo nõ potest unire l. applicare cognitionẽ subiecto cognito.

Dices: forma ficta nõ est magis unita aut applicata verè; est autẽ ficte. Contra primo forma ficta resultans ex nostra cognitione, l. resultabit vere l. ficte. Si primũ (prescindendo quod nõ magis approximat obiecto quã ipsa cognitio) tali forma nõ est rationis: nã vera resultantia existit vero, solũ convenit entis realis: ergo denominatio cogniti nõ erit ens rationis, sed reale; si secundũ, ergo magis distat ab obiecto reali, quã nostra cognitio: nihil enim magis distat ab ente vero, quã ens fictũ. Contra 2o: forma resultans, licet extrinseca, tamen ut applicetur obiecto nõ indiget nova forma ficta, alioquin procederemus in infinitũ: ergo cognitio licet extrinseca, nõ indiget forma ficta, ut applicetur obiecto, l. ut obiectũ applicet sibi: verum enim fictæ et nõ vera forma (cũ utraque sit extrinseca) poterit sine nova applicatione denominationẽ prestare? Contra 3o: cognitio per se ipsã est actuatio intentionalis, immo et intentionalis attractio obiecti ad potentiã: ut enim ait Divus Anselmus Contra insipientẽ; quod cogitatur sicut cogitatur, sic est in cogitatione; intentionaliter scilicet, et representative; ergo si cognitio per se ipsã trahit et attingit obiectũ, nõ indiget alia forma illã applicante ad obiectũ: maxime dum ista talis forma nec sit vera obiecti attractio nec attractio vera obiecti ad cognitionẽ l. potentiã, sicut ad cogniti denominationẽ oportebat.

3o Probatur assertio: Deus est ab æterno cognoscens creaturas; ergo Creaturæ sunt ab æterno cognitæ a Deo: sed ab æterno nulla est potentia, quæ fingere possit aut ens rationis efformare; ergo denominatio cogniti nõ est ens rationis. Respondent: Creaturas ab æterno solũ esse fundamentaliter a Deo cognitas.

UVA.BHSC

n. tamen formaliter, donec adsit intellectus qui fingat cognitionem divinam esse intrinsece receptam in Creaturis.

Dico 1.º Deus ab aeterno est formaliter cognoscens Creaturas; ergo Creaturae ab aeterno sunt formaliter cognitae a Deo.

Dico 2.º esse fundamentaliter cognitum non est esse perfecte cognitum: alioquin denominatione fundamentaliter cogniti, nihil esse cogniti deesset: perfectum enim, cui nihil deest alicuius generis; ergo Creaturae ab aeterno non sunt perfecte cognitae; ergo Deus ab aeterno non est perfecte cognoscens Creaturas; qui volunt consequentiam istam sed recte legitime deducitur ex praefixa nostra positione: sicut enim quia Deus non est comprehensive cognitus a Beato, Beatus non cognoscit Deum comprehensive; si Creaturae non sunt ab aeterno perfecte cognitae a Deo, Deus non est ab aeterno perfecte cognoscens Creaturas.

Dico 3.º cognitio divina, licet sit extrinseca denominat ab aeterno Creaturas fundamentaliter cognitas; ergo et formaliter, si enim forma extrinseca potest primam denominationem praestare, quid ni secundam? 4.º forma ficta est extrinseca obiecto cognito cum tantum sit in intellectu fingente, et tamen denominat obiectum formaliter cognitum; ergo id ipsum praestare poterit cognitio divina licet extrinseca. 5.º Denique: illa forma ficta ut denominetur a Deo cognita formaliter vel indiget alia forma ficta vel non? si secundum ergo neque indigebit illa Creatura, ut denominentur formaliter cognitae a Deo: si primum ergo illa secunda forma ficta, ut formaliter cognita denominetur, requiret tertiam, et tertia quartam, et sic in infinitum.

Obiiciunt primo: ut cognitio denominet cognitum obiectum, debet ipsi aliquomodo inhaerere, aut uniri, sed non inhaeret neque unitur realiter obiecto; ergo unitur ipsi ficte. Distinguo minorem; realiter fictive praedo, realiter intentionaliter et repraesentative nego minorem: nam hoc ipso, quod cognitio repraesentat obiectum trahit illud intentionaliter ad intellectum et eo modo ipsi unitur, et quodammodo inhaeret: quae certe vera unionem sufficere ad denominationem praestandam ipsi adversarii fateri tenentur; sin minus dicant per quam unionem fiat denominatio fundamentaliter cogniti? Dicant per quam unionem cognitio fingens denominet obiectum fictum? per quam unionem cum actione creativa Deus creator denominatur? per quam denique unionem cum servitute Creaturae denominatur Deus Creaturae Dominus? certe si denominationem hanc rationis appellet, steadiness? [?] apexte Angelico Magistro, qui 1.ª par. q. 13. art. 7 ad 5. cum relatio subiectionis inquit, realiter sit in creatura sequitur quod Deus non secundum rationem tantum, sed realiter sit Dominus. Mitto quod unio ficta cognitionis cum subiecto non magis est unio, quam Deus fictus sit Deus; unde non potest ad cogniti denominationem inservire.

Obiiciunt 2.º denominatio formaliter cogniti non potest a cognitione provenire: cum enim ipsa sit in intellectu tanquam in subiecto connaturali, si talis denominatio ab ipsa proveniret, intellectum denominaret formaliter cognitum; ergo provenit a forma ficta. argumentum retorqueri potest in denominatione fundamentaliter cogniti, quae licet a cognitione proveniat, non denominat talis cognitio fundamentaliter cognitum intellectum. Retorqueri item potest in forma ipsa ficta, quae hoc ipso quod ficta sit tantum habet esse in intellectu, quin tamen ipsum denominet fictum.

Respondeo cognitionem non denominare cognitum ex eo quod inhaereat, sed ex eo quod respiciat subiectum: respicit autem id quod repraesentat; ideo cognitum denominat, quod repraesentant cum igitur non intellectum, sed obiectum repraesentet, hoc et non illud cognitum denominat: unde ibidem, et indivisibili cognitio reddit intellectum cognoscentem, quia inhaeret ipsi; et obiectum cognitum, quia in ipsum terminatur.

UVA.BHSC

in sensibili: cur similiter non poterit denominare intellectum cognoscentem, licet in intellectu non haereat; sed que
ro: cur non poterit denominare intellectum cognoscentem, si tamen in ipso ficte inhaereat? si enim eodem modo
praestari debet cognoscenti, et cogniti denominatio; sicut ad istam, sic ad illam sufficit inhaerentia
ficta.

Dicerimus igitur esse quod denominatio cognoscenti provenit a cognitione quatenus est forma abso
luta perfectiva subiecti: denominatio vero cogniti resultat ab ipsa, quatenus est forma respectiva, et
non perfectiva obiecti. Sane intellectum esse cognoscentem, est intellectum perfectum, quod non potest praestare forma nisi in
trinseca vel inhaerens subiecto, ut patet in denominationibus calidi etc. At obiectum esse cognitum non est aliquid
perfectum ipsius sicut nec esse amatum, desideratum etc.

Obiicient ut aliquid denominetur formaliter cognitum, non sufficit co
gnitionem terminare, sed requiritur quod ad cognitionem referatur: sicut enim denominatio cognoscentis impor
tat relationem potentiae ad obiectum; ita denominatio cogniti importat relationem obiecti vel ad potentiam vel
ad eius cognitionem: atqui relatio ista non est realis: nihil enim advenit reali obiecto ex eo quod sit cognitum;
ergo est relatio rationis et ficta. Respondeo ex doctrina divi Thomae ubi supra in corpore: ait enim philosophus,
quod quaedam dicuntur relativa non quia ipsa referuntur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa. deno
minatur ergo obiectum cognitum non quia refertur ad cognitionem, sed quia cognitio refertur ad obiectum. Sic denomin
atur aliquid scibile vel sensibile, non quia referatur ad scientiam vel sensum, sed quia sensus et scientia referuntur
ad ipsum.

Sane intellectum esse cognoscentem importat relationem ipsius ad obiectum in distinctam a tendentia, qua fertur in
illud: at obiectum esse cognitum non importat tendentiam ipsius ad potentiam, sed terminationem tendentiae; quare nec
importat aliquam relationem ipsius ad potentiam. Non omittam: obiectum apud adversarios absque ulla fictione deno
minari terminans cognitionem; quae denominatio, licet admittatur distincta a denominatione cogniti, (quod
falsum puto) est, et tamen quaedam denominatio respectiva, in qua proinde tota vis in fingendo agnoscitur.

Replicabis sal
tem non potest a me concipi denominatio cogniti, quin aliquid fingam; nam cum concipio obiectum ut cognitum,
concipio illud ut cognitum in formatum. Respondeo: sicut tu concipis obiectum fundamentaliter cognitum,
quia cognitio terminatur ad ipsum, quin potentia fingat cognitionem obiecto inhaerere ipsi, ut formam;
eodem modo reipsa est obiectum formaliter cognitum; quod si in ipso obiecto concipis relationem aliquam ad potentiam,
aut cognitionem informantem suum obiectum, fingamus id quidem, non tamen necesse ad recipiendam denominationem
cogniti; sicut nec ad recipiendam denominationem dextri, distantis, transeuntis, agentis et mille aliarum.

S. 3. ens rationis non est obiectum formale logicae, ut intentiones formales

Pro cuius notitia, logica respicit formales intentiones, quales sunt definitio et aliud instrumentum sciendi:
atque sunt definitio aut aliud instrumentum sciendi ipsius entitatis, et non per eius aliquod rationis in praedicatum
inferius; hoc, hominis definitio animal rationale ipsius entitatis, et quomodocumque intellectus explicat
hominis naturam per eius primum et partiales; sed hoc est esse definitionem formalem; ergo animal rationale ipsius entitatis
et quolibet ratione intellectus est definitio formalis.

Respondent Thomistae tale definitionem non esse formalem, sed fun
damentalem, donec intelligatur ipsa accepta forma artificiosa, quam nominant ex regulis logicae, vel donec
intelligatur relata ad logicae praecepta, quod est relatio et forma artificiosa, non est quid reale, sed rationis, et hoc

UVA.BHSC

logica
e qdq; defione respicitegregiq; uero solutiōq; illa defiō. ellicita ab homine logicę pcepti instru
cto, euadit ipsi ɔformis; ergo e defiō logica ɔfortiori: n̄ enī potest n̄ esse forlis illa defiō, q̄ ɔ
omnibq logicę pcepti ɔformis exitit, ɔ ex eorq directione pcedit. antecedens uidetur apertq; nq hō ille
executq e omnia logicę pcepta: qdna enī omisit? scilicet pceptq fingendi formq quandā artificio
sā in ipsā defione recepta, ipsā in defiōne ad pcepta logicę reſerendi.

At ubi hęc pcepta liguntur?
nq in angelico magistro? nq in Arle? nequaquq sane: logica dirigit intellectq, ut in suis actibq
ordinate, faciliter, ɔ sine errore pcedat. inquit Sanctq Doctor 1. post. lec. 1a. ergo nullq habet
fingendi pceptq, nq dirigere intellectq ad fictione pfingendi pceptq. Tibq dirigere, l. potiq inpgere
n̄ ut sine, sed ut tq cq errore pcedat. Deq p species infusas dedit logicq Adamo, ɔ quidē eiusdē
raonis, ɔ eisdē pceptis ɔstantq cq ea, quā nunc utimur iuxta eundē Diuq Thomq. 1. part. q. 94.
art. 3. anne Deq p species infusas dedit Adamo pcepta fingendi? Diuus Thomas primo ɔtra
Gentes, Capt. 7. ideo pbat, ea quę naturaliter sunt incita raoni, n̄ posse esse falsa, quia naturale lu
men e nobis incitq a Deo, ɔ alioqui Deq esset autor mendacij; ergo esset etiq author fictionis,
si supernaturaliter eq logicq infudisset Adamo, qua necesario fingere debebat.

Arq teste Arle. 6. Capt.
4. e habitq cq uera raone factiuq; ergo logica e habitq cq uera raone factiuq: sed habere pcepta
fingendi n̄ e esse habitq factiuq cq uera, sed potiq cq falsa ɔ chymericā raone; ergo logica n̄ habet
pcepta fingendi.

Propterea logicę pcepta circa defiōnē eo tendunt, ut hoc ipsi illustratq pfectiq
penetret etentiq rei definiendi: hoc autē euenit detegendo pcta exentialia, ɔ excludendo aliquq
ignorantiq circa talia pdicata, quo facto mediq hoc se habet cq pceptis quę sunt illi, atqui pcepta
fingendi illustrātq. l. excęcatq n̄ detegit exentialia rei pdicata, n̄ uincit aliquq ignorantiq cir
ca pdicata ipsa. n̄ denique melius se habet cq illis, quę sunt illi, pceptis: quī potiq ɔtrariq euenit, quia pre
cepta fingendi ducunt in positiuq errorq, qui e pessimq status mentis; ergo nulla dantur logica pcepta fin
gendi. ergo ille hō fuit executq omnia logicę pcepta circa defiōnē quamuis nihil fingit; ergo formalq defi
tionq elicuit.

Otra 2o: quia forma illa ficta, ficte in defione recepta, n̄ potest illq reddere magis ar
tificiosq aut rectq. pra quia si ante illq talis n̄ erat, nunquq talis euadet p formq fictq, nec defi
ni intrinsecq, nec aliquid de esentia definiti detegens. 2o quia illa forma ideo fingeretur in defione re
cipi quia defiō in formis e logicę regulis: alioqui recipi posset in defione pproprietatq tradita. 3o quia
iuxta Diuq Thomq. pro. post. lec. 1a. logica ars artq, quia nos dirigit ad actq raonis, a quo pcedunt
omnes artes: alię uero artes adiuuantur instrumentis logicę, n̄ quia fingitur in ipsis aliqua forma, l. quia
ficte referunt ad pcepta logicę; sed quia habent in se realē ɔ ueram rectitudinē, pquq acta sunt
ad ignotq hoc l. illo modo manifestandq; n̄ ergo rectificant p formq fictq.

Otra 3o: nulla ars dirigens
ad pductionē materię quq rectificat pducit materiq illq in formq ɔ artificio nudatq, sic musica n̄
rectificat pducit sonorq. saltatoria motq ordinatq, retorica numerosq orationē, moralis philosophia
hostq actq honestq: atqui logica dirigit ad pductionē materię, quę rectificat, scilicet ad pductionē actuq
intellectq: ergo pducit illos n̄ in formes ɔ artificio nudatos, sed simul cq ipsis artificiq pducit ɔ

UVA.BHSC

ratio a priori est, quia artes contrahuntur dirigunt ad productionem materiae, contra quantum sui praecepti illustrant intellectum eius, quia docent rectos actus elicere: quare defensio elicita pollicentibus legis praeceptis, hoc ipso elicitur fortis et artificiosa licet nullam fingat, cum ipsi praecepta ulla non egeat ratio. Fac enim Deum posse elicitum modo dicto defensionem suspendere concursum ad novam fictionem: sane Deus non diceret illum esse conformem logicae praecepti, fortis et artificiosam; non eligit opus novo figmento.

Obiicitur tamen ex Thomistis: defensio non potest esse logica directa sine ente rationis: ut enim talis sit, debet ad logicae praecepta referri: atqui relatio istam non est realis, ergo rationis. hoc argumentum facit ens rationis obiectum omnium artium: si quidem ut sit directum debet referri ad artium praecepta, non relatione reali, ut vinqui, ergo rationis. Deinde si necesse sit ante facta referri ad artium praecepta ut directa sint; cum non sufficiet cognoscere realis carere ferens, et considerans ipsa ut conformia praecepti artis. Absolute tamen nulla talis cognitio requiritur, neque ut reliquis omittam cognitio relationem fingere. vel est directa per regulas logicae vel non nisi regulariter, vel est directa sine nota fictione vel per notam fictionem.

Si sine nota fictione, ergo poterit defensio etiam esse directa sine nota fictione: si per notam fictionem, idem dicitur quod de prima dubium redit, et procedit in infinitum. si secundum, ergo logice non dirigit ad illam fictionem, et sic relatio illa ficta est praeter intentionem dialecticae, ergo non potest defensionem dirigere. Respondeo igitur: defensionem esse logicam directam esse denominationem extrinsecam a denominantibus, quod illam elicit intellectus logicae regulis illustratus: sicut actus amoris Dei esse directum respectu illi conformem actum illum duci a voluntate ex cognitione praecepti.

Sed replicant nostri contra Thomistas: ut defensio sit logica directa non sufficit intellectum esse illustratum regulis logicae: potest enim contingere quod intellectus sic illustratus conficere defensionem non ex regulis logicae, sed ex proprio genio ductus: sicut etiam homo illustratus cognitione praecepti de actu eleemosynae potest illam elargiri non ex intentione praecepti, sed ex mania gloriae, ergo aliquid amplius requiritur, ut defensio sit directa ex regulis logicae, praeter illustrationem intellectus: hoc autem aliud esse non potest, nisi ens rationis.

Respondeo: amplius quidem utique requiri, non tamen ens rationis, sed imperium voluntatis applicantis intellectum, ut ex vi talis illustrationis operetur: Ars enim iuxta Divum Thomam supra, est recta ordinatio rationis ad finem: finis autem per solam voluntatem intenditur: igitur illud imperium, sicut non est ens rationis cum imperat largitionem eleemosynae ex fine praecepti; sic non est ens rationis cum iubet productionem defensionis ex fine pollicentibus logicae praeceptorum; ergo talis defensio non includit ens rationis.

Sed nec illud concludit talis argumentatio: tali enim est demonstratio illa cuius praemissae ita clare et evidenter proponunt identitatem extremorum cum medio, ut convincant aut necessitent intellectum ad assensum conclusionis; sed totum hoc habet demonstratio, praeter ens identitatem, secluso quolibet ente rationis, ergo secluso quovis ente rationis, est formalis argumentatio obiectum logicae. Minor videtur aperta; primo quia tales praemissae per se ipsas illustrant intellectum circa veritatem obiecti; haec autem illustratio est propria illud intellectuale necessitans aut convincens intellectum ad assensum conclusionis. secundo quia ad talem assensum nihil conferat fingere rerum praemissis formam aliquam artificiosam, nec rei ipsa existentis, nec aliqua maiori claritate detegentes identitatem extremorum cum medio, quam in re ipsa, fictio compellat intellectum ad assensum veritati.

UVA.BHSC

Requiritur inquit licet non, sed conductio necessaria ut praemissae sicut concurrant ad assensum conclusionis, et illas obtineri in esse formali praemissarum, sicut applicatio agentis ad passum, licet non sit requisita conditio requisita ut agens operetur. Contra 1°: applicatio ideo est necessaria conditio ad agendum quia removet impedimentum, nempe distantiam impedientem aut minuentem actionem: atqui posita evidentia praemissarum nullum est impedimentum assensus conclusionis, quod removeri debeat aut possit per formam fictam: ergo non est necessaria conditio ad illum assensum. Contra 2°: forma rationis solum posset conditio modo dicto, quia vel magis uniret praemissas intellectui, vel melius applicaret objectum intentionaliter, ex utroque applicationis et repraesentationis praemissae fieri sic (ut inquis et modo perfecto) concurrunt ad assensum conclusionis: sed hoc non potest forma ficta praestare cum ipsa nec sit unio praemissarum cum intellectu nec objecti repraesentatio; ad quid ergo requiritur?

Ad hoc inquit ut intellectus reddatur securus de artificiosa praemissarum dispositione iuxta regulas logicae, quae securitas nec sine reflectione, nec sine ente rationis haberi potest. Sed contra 1°: quia evidentia praemissarum se ipsa rapit intellectum ad assensum conclusionis, quin sit necesse reflectere supra ipsarum artificium. 2° quia talem securitatem praestare non potest reflectio supra fictum artificium: intellectus enim mobilis ex eo quod ex ficto praemissarum artificio. 3. quia ut intellectus reddatur securus de praemissarum dispositione, sufficit quod ad regulas logicae et praemissas videat ipsius formas in quo nulla fictio requiritur: talem enim conformitatem intuetur angelus, intuetur et Deus nos quin ulla utique fictione.

Confirmatur: cum logica per suam directionem nihil ponat intrinsece in formis: cum ut directio illa cognoscatur necesse est ponere vel fingere aliquid intrinsece in formis. Sic quamvis nihil ponit intrinsece in columna dextra; non est necesse aliquid fingere intrinsece in columna, ut cognoscatur dextra. Immo licet dicamus nos per intellectum in voluntate non posse cognoscere denominationem extrinsecam directionis per regulas logicae sine fictione, non tamen inde fieret formam illam fictam esse objectum logicae. De illa enim non curat logica, sed de artificio talem fictionem praecedente, sicut nec artes aliae de tali fictione curam aliquam gerunt, nec philosophia moralis talem formam respicit in actu per eius praecepta directo: alioquin omnes artes haberent ens rationis pro objecto formali.

§ 4. Ens rationis non est objectum formale logicae, putant intentiones objectivas.

Probatur assertio: logica ut modo permittimus, habet pro objecto formali intentiones secundas objectivas: atqui istae non includunt ens rationis; ergo etc. Probatur minor: intellectum esse formaliter definientem hominis non includit ens rationis; ergo nec illud includit hominem esse formaliter definitum ab intellectu iuxta dicta, haec duo solum differunt penes activum et passivum: atqui definitum formaliter est secunda intentio objectiva; ergo logica considerans secundas intentiones objectivas, non considerat ens rationis.

Confirmatur 1°: quia ab intellectu cognoscere formaliter hominem non includit ens rationis, nec illud includit hominem esse formaliter cognitum ut ipsi fatentur adversarii; ergo quia a me formaliter hominem definire, non includit ens rationis, nec illud includit hominem esse a me formaliter definitum. Probatur consequentia: hominem esse a me formaliter definitum, nihil addit supra esse formaliter cognitum, nisi esse cognitum formaliter tali cognitione, nempe hominem explicante per sua praedicata essentialia; sed si esse formaliter cognitum non includit ens rationis, nec illud includit esse cognitum tali cognitione, nisi tali cognitio fingat; ergo si cognitio definiens non fingat (ut certe non fingit) esse formaliter cognitum per definitionem non includit ens rationis.

Confirmatur 2°: sicut implicat hominem non esse formaliter visum a potentia visiva, sive clare vel obscure cognitum, ubi adest intellectus vel potentia illum formaliter videns, comprehendens, apprehendens clare, vel obscure cognoscens; sic etiam implicat hominem non esse formaliter definitum ubi adest intellectus illum formaliter

licet definiens: nam omnes illae denominationes supra esse cognitum, solum addunt esse cognitum tale, vel tali cognitione ignotum, sed quia cognitiones illae non concludunt ens rationis, nec eas concludit esse praeteritum cognitum; ergo si esse formaliter definitum non concludit ens rationis, nec id concludit esse formaliter definitum.

Confirmatur 3° ad hoc contra Magistrum Aegidium: ipse enim tractatu 2 Logicae disput. 8. § 4 ut probet denominationes extrinsecas non esse entia rationis: sic arguit, ideo Hypostatica est ens rationis, quia licet utraque repugnantia realis sit, exercitium tamen unionis illarum immediatum est, et cognitum, at qui denominationibus extrinsecis, cogniti, visi, amati, non solum forma denominans, et res denominata sunt entitativa, et realia, sed etiam exercitium circa obiectum vel subiectum est verum vel reale, verum enim terminantur ad illud verissime quod obiectum est cognitum, amatum; ergo extrinsecae denominationes non sunt aliquid rationis sed reale.

Sed ex illis ex quibus sic subsumo: atqui in denominatione definiti, non solum forma denominans, nempe definitio et res denominata sunt entia realia, sed etiam exercitium circa subiectum, cuius naturam explicat, est verum et reale; verum enim terminantur ad illud verissime quod est definitum; ergo denominatio definiti non est aliquid rationis, sed reale.

Dices: ex illustrissimo Rebalac esse fingentis est verum esse et verum esse: et tamen esse fictum non est verum esse, et verum esse; ergo licet esse definiens sit verum esse, et verum esse, non tamen definitum potest non esse verum esse, et verum esse. Insto replicam: quia esse fingentis est verum esse fingentis, esse fictum est verum esse fictum; ergo quod definiens est verum esse definiens, esse definitum est verum esse definitum. Et ratio utrobique est eadem, quia sicut esse fingentis est circa formam realem, quae vere extrinsece denominat obiectum definitum ob unionem utrobique intentionalem sui cum obiecto. Et sicut esse fictum non est verum aliquid esse extra formam denominantem, ita nec esse definitum est verum aliquid esse praeter formam denominantem, ut tendentem in obiectum denominatum vero et reali.

Atque hinc ruit communis adversariorum solutio: dicunt ante formam rationis resultantem ex definitione ad definitum aut relationem huius ad definitionem obiectum esse quidem fundamentaliter, non tamen formaliter definitum, ruit inquam; nam definitio formalis hoc ipso quod eius exercitium circa obiectum sit verum et reale sufficienter est applicata intentionaliter obiecto capaci denominationis formaliter definitum, sicuti est sufficienter applicata fuisse intellectui capaci denominationis formaliter definientis, hoc ipso quod exercitium intellectus circa definitionem sit verum et reale atque forma sufficienter applicata subiecto capaci formali denominationi, hoc ipso formaliter illud denominat, nihil enim aliud est formalis denominatio, quam forma sufficienter applicata subiecto capaci. [exercitium]

Propterea vel requiritur ens fictum tamquam forma denominans formaliter definitum vel tamquam conditio? Non primum, quia ens fictum est formalis definitio sicut forma denominans formaliter calidum aut dulce, est formalis calor vel dulcedo; ergo ens fictum explicat naturam rei naturae repugnantialia, quod est contra, quod implicat: nam quod explicat naturam rei naturae hoc ipso nihil fingit. Et tamen unionem entis ficti, ut resultat nova denominatio formaliter definiti: ut autem repugnat nova denominatio formaliter definientis sine nova definitione, sic sine nova definitione repugnat nova denominatio formaliter definiti: nam utraque pervenit ab definitione; ergo nova definitio vel est ipsum esse fictum vel ex huius adventu incipit intellectus novam definitionem facere formaliter: utrumque autem falsum est, primum patet ex dictis; secundum etiam

UVA.BHSC

quia et illa nova definitio formalis conveniret eidem quando et habet genus definitionis infinitum.

Conditio 3a. ad, quia solum ponitur in dicto, quia formalis applicatio formalis definitionis ad obiectum definitum atque formalis definitio quando existit intentionalis sufficiens applicata subiecto definito, ita ut requirat intentionaliter magis applicari; ergo etc. Deinde ens fictum et applicatio definitionis ad intellectum quod ad fictum formalis definientis aliud qui intellectus verae et qualitas definiens, fictitantum esset formalis definiens; ergo et applicatio definitionis formalis ad definitum: 1. quia sic nominari intellectum formalis videre finiente intellectum fit sine ente ficto: sit etiam similiter in tali ente obiectum et nominari formalis definitum ab intellectu: 2. quia formalis definitio sicut ante ens fictum et genere fieri applicato intellectui; sic et genere intentionalis applicato.

Probatur deinde de 2do: intentiones generis, speciei, reliquorum que universalium sunt secundae intentiones obiectivae: atqui tales intentiones non sunt entia rationis; ergo hoc non obiectum logicae praeminere: tales intentiones fiunt per hoc quod ecce quod intellectus concipiat naturam absque differentiis speciem intendendo, et differentiis quantum etc. ut illud deinde repetit Sanctus Thomas: opusculo 42. capite 12. secundae intentiones inquit sunt opposita convenientes rebus ex eo quod sunt in intellectu. opusculo 49. quaestione ferme: sic ergo intellectus absque falsitate abstrahit genus, in quantum considerat naturam generis. prima parte q. 85. art. 1o. ad primum: per hoc abstrahere universale a particulari considerare scilicet naturam speciei absque consideratione individualium principiorum: alia que testimonia videri possunt apud Sotum, q. 3a. de universalibus, et apud Hurtadum.

Ex quibus apparet: animal et genus quantum intellectus considerat naturam animalis, non cognitis eius differentiis ut ait Sanctus Thomas: sed iuxta eundem Angelicum doctorem considerare sic naturam animalis fit absque falsitate, et sic absque fictione; ergo iuxta divum Thomam animal et genus absque fictione. Quod Thomistae quod animal inquiunt abstractum a differentiis est quidem genus fundamentaliter, non tamen formaliter, donec vel quomodo fictio ad suam inferiora referatur, et sane relationem esse obiectum logicae. Sed libet audire Magistrum ubi supra: sunt, inquit, hoc tempore, qui putant intentionem universalitatis non resultare ex, nisi pro litigii comparationi, qua intellectus et comparat hominem aut animal ad sua inferiora: quod putant esse opinionem sancti Thomae, at certe profecto nec apud Aristotelem nec apud Sanctum Thomam potest esse dubium, quomodo universale fiat per abstractionem. haec Sotus.

S. 5. Hostium argumenta solvuntur.

Arguunt primo ex philosopho, qui 4. metaphysicae, textu 5. logicam et metaphysicam agere de omni ente: sed metaphysica agit de omni ente reali; ergo logica de omni ente rationis. Confirmatur: quia logica ad qualiter scientiam distinctionem scientia rationalis appellari; ergo quia habet pro obiecto ens rationis. Nihil habeo obiectione frigidius. ac

(habet) iusto angustius: logica et metaphysica agunt de omni ente: sed metaphysica agit de omni ente reali sumpto in tota sua latitudine; ergo logica de ente rationis in tota sua latitudine sumpto: alioquin ut ait Dominus Philosophus magis udimus, non versarentur circa idem subiectum. ergo logica non agit solum de secundis intentionibus, et de ente rationis logico. Confirmatur aliter: scientia metaphysica et de reali et de rationis ente tractat, ergo et logica in utroque versatur. ergo non habet pro obiecto adaequato ens rationis: Confirmatur aliter sophistica versatur circa omne ens iuxta philosophum, non circa reale, quod pertinet ad munus metaphysici, non circa ens rationis, quod pertinet ad munus logici; ergo circa aliud ens, quod nec reale sit nec rationis.

Ex Thomistarum obiectionibus respondeat Sanctus Thomas opusculo 42. capite 4. logicam et metaphysicam ait agere de omni ente differenter: scilicet metaphysica tractat de omni

UVA.BHSC

ente secundo si, logica de omni ente ut cognoscibili pacto arti ficioso, l. dispositio artificio, ut ipse hoc ens recte cognoscatur. Respondebitque sanctus Doctor Thomas sermone, logica, inquit, quae ponitur [illegible] l. a. non solum rationalis est ex hoc quod est secundum rationem; sed etiam ex hoc circa actum ipsius rationis sicut circa propriam materiam. O stulto haec diuini Thomae uerba cui ente Thomistae quia nullius milites ipsorum argento respondere possit. addo Arist. 7. politic. cap. 14. uocare artes rationes omnes intellectuales, et ideo tales artes habent ens rationis pro obiecto.

Sed arguunt 2.º: diuus Thomas expresse loquens contra sirmatur nos 4 met. l. 4. cap. 2. ens est duplex. ens rationis et ens naturae ens rationis dicitur proprie de illis intentionibus, quas ratio adinuenit in rebus consideratis sicut intentio generis speciei et similium quae non inueniuntur in rerum natura, sed consideratione rationis consequuntur, et huiusmodi scilicet ens rationis est proprie subiectum logicae. quid magis pro thomistica sententia quam expresse quod obiectum logicae proprium iuxta diuum Thomam est ens rationis.

Scilicet: num ens rationis fictum inuenitur in rebus consideratis. num (sed consequitur rationis considerationem? certe nihil fictum datur in rebus, nec considerationem, sed considerationem rationis sequitur: si itaque sequitur rationis considerationem, posterior est ergo post illam nullum esse habeat. adque non nos distinguimus, et legitimus quod diuus Thomas sensus huic est intellectus aut ratio, postquam per cognitionem positiuam hominis, l. animalis, a suis differentiis distinguit hominem esse speciem, l. animal esse genus, reflectit supra suum actum ut positiue ea attingentem; qua sua reflectione inuenit hominem et animal aliquam specialem denominationem extrinsecam demum habere a cognitione positiua cuius tum sunt: et ea uocat l. speciem l. genus: quae quidem sane denominationes non inueniuntur in natura rerum, sed consequuntur actum rationis, sicut albus sequitur albedinem et eius unionem cum subiecto, et sicut quodlibet accidens sequitur suam formam.

Et huiusmodi ens rationis est proprie subiectum logicae; quia est per tali denominationi illa dicuntur actus intellectus positiuos ad quos logica dirigit. Clamant Thomistae interpretationem esse uiolentam. primo, quia cognitionis positiuus in inuenitur in rerum natura. Secundo quia ipsae non sequuntur ad considerationem rationis, cum ad ipsas non sequantur. 3 quia Diuus Thomas opponit illud ens rationis enti naturae; et loquitur de ente ficto, cui est non cognitioni possunt aptari uerba doctoris Angelici.

Sed violentiae ipsi dicuntur. ad primum et secundum replicatur patet ex dictis denominationes illas non inueniri in rerum natura, sed sequi considerationem rationis: non ut ipse diuus Thomas ait: ars quaedam necessaria est quae sit directiua ipsius actus rationis, per quam scilicet homo ipso actu rationis ordinate, faciliter et sine errore procedat, et haec est ars logica. ergo logica dirigens ad actus rationis ex quo sequuntur extrinsecae denominationes generis, speciei etc. quid hic uiolentum contra diuum Thomam? nunc potius est ars illa, quae iuxta diuum Thomam ad actus rationis ueros et reales dirigendos fuit inuenta, traducere ad chimeras, et puras figmenta speculanda.

Ad textum respondeo diuum Thomam non opponere ens naturae enti naturae ficto sed enti in anima, ut ipse expressissime loquitur illud appellans ens rationis non quidem obiectiuum sed obiectiuum l. denominatiuum: nam et actus intellectus ubi expressime uocat actum rationis et opusc. 47 [illegible] illum etiam appellat ens rationis, et scientias per eum anotis, ad ipsa nota motus rationis.

UVA.BHSC

ergo per nomina naturae intelligit omnia extra animam, per nomina autem rationis omnia in anima.

Clamant itaque: nomina secundae intentionis, ut genus, species etc. imposita sunt ad significandum formam quando obiectum fit respectu naturae genericae, vel specificae: nam si solum significarent naturam et cognitionem ad illam terminatam, proinde significarent ac nomina primae intentionis: hoc enim idem ipsum significant: nam animal v.g. naturam significat animalis, et cognitionem ipsius a differentiis praescindentem.

+ Respondet optime P. Ruiz nomen genus impositum esse ad significandum directe obiectum ex natura generica et cognitione constituente ipsum in esse generis; indirecte vero et connotato cognitionem quasi reflexam ad obiectum illud terminatam, per quam subrogatur ad illud obiectum significandum. At nomen animal solum significat naturam animalis directe, indirecte vero cognitionem ad illam naturam terminatam, per quam redditur significandum animal. Ergo utrumque longe diversa significat.

Arguunt 3.° et iterum invocant divum Thomam, qui opusc. 56, logicam et eius perfectionem scientiis omnibus, ex eo quod inter obiecta scientiarum debilissimum est obiectum logicae duo colligunt. primum: ergo logicae obiectum non sunt actus intellectus: nam isti nobilissimi sunt, non debilissimae entitatis. Secundum: ergo obiectum logicae est ens rationis adiiciamus et nos tertium consequens; ergo vel logica nullius est perfectionis, vel non habet ens rationis pro obiecto. Probo consequentiam: si enim perfectio scientiae metiri debet ex obiecti perfectione, cum ens rationis nullius perfectionis sit, nulliusque erit et logica illud habens pro obiecto. Hinc movetur Thom. isti obiiciunt quod si daremus ens rationis illud obiectum ens rationis cognitioni specificativum, a quo et cognitio realis penderet, sineret esse a non ente: respondent ens rationis non esse obiectum primarium et specificativum cognitioni reali sed secundarium et quando resultantis ex primario; nunc autem dicunt ipsum esse obiectum primarium et specificativum logicae, quasi vero logica non sit realis cognitio.

Quaero vicissim qua fronte nobis obiiciant illa divi Thomae verba: cum status, ens, et rationis nobis et nunc nec exponat sensum inter omnia genera tribus (inquit, entia quae sunt in anima, minus participant de entitate. Sentit ergo entia quae sunt in anima non per actum intellectus esse obiectum logicae: de actibus enim, non de entibus fictis cuius est participare parte (licet minus) de entitate: nam quidquid est entitate participat, cum sit ens. ob id itaque logica adeo est inter scientias imperfecta et cum quia de aliarum administra, nec quaerit intra se ipsam quaerit ut ait ipse S. Thomas opusc. 70. q. 5. art. 1. ad secundum.

Arguunt 4.°: Carmelitae ordo quidam etiam rationis dicendo facit, in ipso actu pertinet ad rationalem philosophiam quod verba ex S. Thoma, in proemio ethicorum supra proponere allata ipsi sic torquent atque ordo iste (scilicet partium et principiorum adinvicem et ad totum) manifeste ens rationis cum sit factus, seu (inquiunt) fictus a ratione; ergo etc.

Probe versionem ex facit in fingit; sed si placet paululum procedamus ad verba, quae excalceati consulto reticuerunt; tertius ordo prosequitur sanctus doctor, quem ratio facit in operationibus voluntatis, et hic spectat ad moralem.

moralem

UVA.BHSC

Philosophus vero nunc facit infingit, et habebit ens rationis pro obiecto philosophiae moralis: procedamus ulterius, et iuxta maiorem ex calceatorem, sic legimus: quantum quia ratio considerando fingit in exterioribus sicut in arca et domo et hic pertinet ad artes mechanicas: itaque igitur artis obiectum erit ens rationis ut ignitur ordinare actus voluntati ad finem et partes, arcis vel domus in rerum natura non fingere sed facere, sicut ordinare conceptus vel adiungi vel ad ordinem et fingere sed facere ordinem prout loquitur Angelicus doctor.

Arguunt 5.° logica habet pro obiecto secundas intentiones generis speciei etc. sed istae sunt entia rationis; ergo. minorem probant primo: quia quod non potest existere a parte rei est ens rationis: atqui tales sunt intentiones praedictae: solum enim pendent ab intellectu concipiente naturam modo ut praedicabilis modo ut subiicibilis. 2.° : quia genus nec est natura, vel animal secundum se, nec quidditas cognoscitur responsione ipsius animalis. talis enim cognitio non est praedicabilis de speciebus animalis; ergo est ens fictum mirum sane consequens; an igitur ens fictum erit praedicabile de intellectu, aut de ratione animalis sit ac; quod animal erit ens fictum.

Propterea data maiori: distinguo minorem probationis: si non possunt existere a parte rei in esse fictivo, nec intentionaliter et denominative, concedo; si alterius hoc modo possunt existere nego maiorem probationis, et similiter distincta minori nego consequentiam et iuxta argumentum in denominatione generis fundamentaliter tali, et aliis cogniti, visi, amati, quod non possunt existere realiter fictis, non tamen ideo sunt entia rationis ficta et obiectiva, sed subiectiva ex parte formae pertinentis ad rationem saltem aliquibus earum denominativa ex parte subiecti, in quo forma terminatur quod denominat cognitionis fundamentaliter genus etc. ad secundam probationem respondeo, genus esse quoddam ex cognitione praecisiva ut forma, quae praedicatur ut quo, et ex obiecto praecisive cognito, quod potest ut quod praedicari; quod adversarii facere tenentur in genere fundamentaliter sumpto.

Sectio 6. aliorum argumenta

Pro sententia Thomistarum arguitur in genere illustrissimas scholas, quod quidquid pertinet ad obiectum logicae involvit ens rationis; ergo ipsum est adaequatum obiectum logicae. Probatur antecedens discurrendo per singulas intellectus operationes; in prima considerat universalia et praedicabilia: universale est praedicabile de pluribus, et sic ad plura relatum; haec autem relatio est ens rationis: cum enim universale relatio realis, et virtualiter idem quod fieri cum eo a quo praedicatur, non potest vere et realiter ad illud referri: alioqui daretur realis eiusdem ad se ipsum relatio, quod contradictionem implicat. Atque hinc etiam patet praedicabilia involvere ens rationis; nam genus species etc. considerantur a logica ut praedicabilia de suis inferioribus adeo quod sunt per relationes cum quibus tamen realiter, et virtualiter identificantur.

In secunda operatione considerat definitionem et divisionem, atque enuntiationem: divisio autem dicit relationem rationis superioris per inferiora; definitio constat ex genere et differentia sicut enuntiatio ex subiecto et praedicato; quare semper inveniuntur relationes aliquae eiusdem ad se ipsum et relatio nihil et fictum. In tertia denique operatione ponitur argumentatio in qua maxime fictitia apparet illa ficta

8

UVA.BHSC

relao, quæ logica ɔcideraz: tota enim ē in ɔparandis extremis cum medio ē identitate. q ɔparo. lre lao ficta ē ppter raonem ɔfirz.

Q̄d si respondeas logicā n̄ ɔciderare relaones illas, qd quid sit an fictæ sint; urget Calaguritanus: logica ɔcideraz uniuersali raoni superiori, ut re periori: genera ē species ut sortis talia: diuisi ut superiorē ad membra diuidentia genus ē species ut ɔponentia definitionē obiectiuam: extrema ē mediū ut sortis talia: atqui superiorē ut superiorē sortis diuit relaonē ad inferiora, mediū ad extrema ē; ergo sortis ɔcidera logica relaones illas. Inferioritatē aliogi, ē extremum mediū sint; hoc ipso intellectu cai cui decicunt coege runt.

Immerito tamen: nā si quid efficit tellus hoc, scientias omnes ad entia ficta pellit: scientiæ scilicet omnes ɔparant raones superiores cum inferioribus extrema cum mediis, ē iungunt: nec aliter possunt definire diuidere argumentari; omnes ergo scientiæ fingunt. Ɔcedit hanc ɔquentiam Calaguritanus, negat autem primum: scilicet enim raonis esse ob id aliarum scientiarum obiectum: nā aliæ scientiæ fingunt in modo n̄ sunt ɔciderata, quia aliose fingendo utuntur aliarum ē exunt curas, at logica fingit in modo ē ɔciderata, quia suas ē aliarum scientiarum fictiones ɔciderant; aliæ scientiæ respiciunt enim raonis in actu exercito, logica in actu signato quatenus raonē, quia logica ē scientia qdā reflexiua, quæ intueramus ab aliis scientiis ficta re fingit, ē suscipit ɔciderandā.

Sed unde nobis tanta fingendi necessitas ut nihil sciri possimus, quin multa fingamus ē accipiamus; multis: certe manifestum ē, quod sicut uerum ē bonum intellectus, ita falsum ē malum eius, ut inquit ex Arle diuus Thomas p. p. q. 94 dicitur q. 94 lib. 1 ... unde igitur nobis, qd bonum intellectus habere possimus sine malo? An id prouenit ex peccato primi hominis? nulla enim scientia quā hoo habebat in statu naturæ integræ erat ei cum raonum ea, quemadmodum habemus, ut ex diuo Thoma supradicebatur; imo in dē sic arguo: homo in statu innocentiæ iudicabat discurrebat, ē logicæ alias ē scientias nostris similes habebat atqui nihil unquam fingebat aliogi deciperetur in multis; itaque statuit Angelicus Doctor eo articulo 2°, quod sine fictione possunt haberi scientiæ.

Dicat aliquis: primus homo in statu innocentiæ licet multa fingeret ɔparando extrema identificata tamen [illegible] decipiendo, qr n̄ credebat illa fictione, sed ɔgrediabatur ad iudicia rerum ut sunt in se: sic licet eius fantasia representaret aliquid, aliter quam sit in rerum natura, n tamen decipiendi, quia per intellectum ueritatem iudicaret. Ɔtra 2°. quia n̄ uere la [illegible] dictū clado sic fictione reiundit deceptio; at ē in dictis ipsis [illegible] deceptio: ɔparaent enim unum cum alio identificato, qd ipse ē fingere; ergo iudicium n̄ potest seludi deceptio.

Ɔtra 2°: quia licet n̄ erit inconueniens in eo statu qd in inferiori potentia, ut phantasia representaret aliquid aliter ac ē, quia superiorē intellectus [illegible] falax illa representatio; at magnum fortior inconueniens, qd ipse intellectus in omnibus suis iudiciis deciperetur: sic enim nulla potentia posset excludi malum

UVA.BHSC

intellectus nullum patitur in eo statu peccato originali ut colligitur ex Augustino 14 de civitate Dei. Cap. 20.

Dico 3. non hoc in eo statu quoad ad partem volitivam ita fuit constitutus ut posset assequi bonum sine ulla mistura mali; et quoad partem intellectivam ita fuit constitutus, ut posset assequi verum sine ulla mistura falsi. Dico 4. primus homo habebat logicam, qua ut ingenio reflectit supra figmenta aliarum scientiarum ea que definiuntur et considerenda suscipit; et quod actus illi versabantur in fictione tanquam in obiecto suo ultimo: sed actus in fictione sistens decipitur est: respondeo actum designatum relationis, que non est ens, inde accessit ens; et primus homo in multis fuit deceptus.

Deinde, in aliis scientiis licet multa fingantur ut entia; multa tamen vere cognoscuntur et vere denominantur ab ipsis cognita, et finita, divisa etc. verum logica supra illas reflectens veritatem denominat; quin potius contra, ad figmenta pervenitur? hoc ita est, et quod ista scientia scientiarum, cum appellatur veritatis et non potius figmentorum magistra? cur quia potest aliis scientiis subvenire per varios actus directos intellectus, non in fictionibus, et rationis entia subministrat quibus scientias non obiecta sua sed Chimaeras considerent. tandem si in quibus enuntiationibus idem ad regulas conferentur, clarus fictio finxit Christus Dominus in retorquendo dixit Saul ego sum Rex; finxit Deus, qui subinde in scriptura repetit ego sum Dominus Deus tuus.

Ut igitur ad argumentum respondeamus, nota intellectus sine ulla fictione perfecte vel perfectius obiectum unum prout ab alio secernitur realiter identificato; sicut in homine clare cognoscit animal, quin clare cognoscat rationale: clare rationale, quin clare cognoscat animal: hic est cognitio intellectus, et dicat obiectum unum et obiecta alterum, et unum quid et dicat. licet enim cognitiones sint distinctae, obiecta sunt realiter idem; unde quod relationes illae, quas auctor iste refinxit, non se tenent ex parte obiecti; sed actus attingentis obiectum per unam cognitionem relate ad illud obiectum quale cognitionem ad actum, ubi nulla intervenit ficta, sed facta tantum per actum intellectus relatio per unum ex ipsis modum tendendi.

exemplum sit in actu voluntatis amantis Deum iuxta rationem suae misericordiae, qui actus habet pro obiecto formali misericordiam Dei; aut promaterialis, et si fiat exercite Dei actus sua misericordia sicut materia se habet ad formale obiectum licet autem inter Deum et misericordiam nulla realis possit intervenire relatio, actus tamen voluntatis non fingit ibi relationem aliquam, sed facit illam ex suo modo tendendi, quo unam formalitatem per alteram attingit: sicut quando intellectus praedicat aliquid de nigro exercite facit relationem eius de se ad se non tamen illam fingit aut concipit ut rebus ipsius intrinsecam sed tota haec relatio est extrinseca obiectis, et se tenet ex parte modi attingendi intelligentis

Et quamvis logica consideret superius ut superius, vel subiectum ut tale, concipiat illa modo relativo, non propterea relationem aliquam fingit; quia solum ea considerat ut terminantia relationem ab intellectu factam per actum inadaequatum eiusdem obiecti. Sic possumus Deum considerare ut dominum, ut obiectum actuum charitatis Theologicae, et ut obiectum materiale, quin fingamus in ipso relationem aliquam ad creaturas actum vel habitum, sed tantum considerando ipsum ut terminum relationis quae per dicta omnia referuntur ad Deum. Idem dicendum de relationibus extrinsecis, et aliis supra positis: quae omnia relativa dicuntur, non quia ipsa referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsa, ut ex divo Thoma supra adducebatur.

Tandem obijciunt aliqui ex nostris argutus, quod sum postea fecere Thomistae; in hoc iudicio homo est animal, logica dicit hominem esse subiectum, animal praedicatum, sed nullum est fundamentum cur homo per animali sit subiectum, et animal per homine praedicatum; ergo esse subiectum aut praedicatum est pure fictum. Declaratur: quia si logica non habeat fundamentum ad appellandum unum subiectum, aliud praedicatum; ergo esse subiectum aut praedicatum est ens rationis sine fundamento; ergo logica habet pro obiecto ens rationis ratiocinantis: si autem habeat fundamentum, sed non illud est explicabile, cur sit unum per altero formaliter subiectum aut praedicatum.

Respondeo ergo: quod homo in illo iudicio sit subiectum formale, et animal formale praedicatum, provenire ex modo tendendi intellectus, quia dicimus hoc de illo aliud, nempe animal de homo, nam in primo aliquid tribuitur homini, nempe animal, et in 2° aliquid tribuitur animali, scilicet homo. Id vero quod tribuitur alteri, et veluti superadditur, subiectum non, sed praedicatum, id vero cui tribuitur aliquid, subiectum appellatur.

Instabis: ergo logica igitur considerat id cui tribuitur aliquid, et id quod alteri tribuitur, tanquam aliud, et aliud; sed non sunt aliud et aliud, ergo fingit alietatem. Confirmatur: iudicium affirmativum componit subiectum cum praedicato; sed non cum positione vera, ergo ficta. Distinguo simul vocando maiorem argumenti, et confirmationis: tanquam aliud et aliud, vel tanquam opposita, alietate seu oppositione reali, nego: alietate seu oppositione, per intellectum exercite facta, concedo maiorem utriusque. Itaque intellectus componit, vel dicit obiecta per hunc modum in illa tendendi, vel divisivum vel copulativum: id quod in virtualibus Angeli, Dei et iudicijs necessario debet admitti. Mitto enim medium Lynceiorum, et ens secundum patris Quiros.

QUAESTIO 4. DE OBIECTO ATTRIBUTIONIS LOGICAE

§. 1.us praemittuntur aliqua de obiecto attributionis communi.

Hoc nomen proprium obiecti scientificum neque potentiis, quae non ordinant obiecta sua ad unum, obiectum non dat obiectum attributionis. Obiectum igitur formale partiale scientificum aliud est attribu

tionis, aliud attributy: attributy est quod licet praeter se a facultate de eo sciatur quod habet rationem motivi, praeter quod de eo discurrat facultas, tandem ut ad finem ad aliud obiectum ordinatur; et hoc obiectum, ad quod reliqua ordinantur est obiectum attributionis, cuius ex atque notitia notitia scientiae quaerit. Unde merito definitur finis obiectivus intrinsecus facultatis: cuius definitionis opportunitas, explicabitur propositis tribus conditionibus, quae communiter ei conceduntur.

Prima est: quod sit unum vel unitate reali, ut Deus in theologia vel rationis, ut ens in metaphysica: debet enim scientia esse unius generis obiecti, ut ait Philosophus in lib. 1. post. Capt. 23: cum enim scientia specifice ab illo specificetur, debet utique unitatem aliquam habere, quae in scientiis resplendeat, et certe si essent duo vel unum ordinaretur ad aliud vel non si primum; ergo illud aliud esse attributionis obiectum: si secundum; ergo nullum: nullum esset enim, ad quod omnia ordinarentur quae in scientia tractantur. ratio est, quia hoc obiectum est finis: finis autem unus est, quia ad illum tandem omnia referuntur.

Obiectum hoc debere esse unum unitate univocatradit Scotus apud Amicum q. 26. s. 4: existimat enim ens esse univocum. Deum non frangatur Aristoteles quarto met. capt. 2° qui enim inquit solum eorum, quae secundum unum dicuntur: verum etiam eorum, quae ad unam naturam dicuntur, unius scientiae est speculari; ergo obiectum unum unitate Analogica potest esse attributionis obiectum. Soncinas, apud eundem Amicum, negat unitatem per accidens obiecto sufficere: sed communiter dicitur: non musica numerum sonorum, geometria quantitatem mensurabilem, arithmetica discretam, perspectiva lineam visualem pro subiecto respiciunt; et tamen omnia sunt unum per accidens. Nec obstat ratione quia scientiae non esse de entibus per accidens: debet enim intelligi vel de iis, quae casu accidunt, vel de entibus per accidens in ordine ad eorum naturam, quam ratione definire non possunt. Non tamen de illis in ordine ad aliud: sic enim lapides et ligna ab Architectonica respiciuntur ut subiectum, quatenus in ordine ad habitationem disposita.

Secunda conditio est quod per ordinem ad illud obiectum scientia di-
omni tinguatur ab omni alia, quod significat hoc obiectivus est ab obiecto specificante scientias, et potentias naturales; visus a colore, philosophia a corpore mobili; nec refert quod naturales facultates nihil attingant praeter illa obiecta, visus nihil praeter colorem, nihil praeter ei inest aut ditum; neque nec scientiae aliquid attingunt, quod non sit vel obiectum attributionis, vel ad illud ordinabile.

Nec item refert quod obiectum attributionis in scientiis subiectum appellatur hoc enim non tollit quominus sit finis obiectivus: dicitur enim subiectum, quia de ipso dicitur aliquid in scientia: sive quia omnia quae in scientia dicuntur vel de ipso vel aliqua eius proprietate effectu vel aliis adiunctis dicuntur: sic licet meritum aut demeritum, non possint de Deo praedicari; de ipso tamen praedicatur, quod sit remunerator unius, et alterius punitor.

3a conditio est quod omnia, quae in scientia tradunt ad unum illud referantur, sive ut proprietates, sive ut effectus, sive ut ipsi connexa si alia. Ratio est quia scientiis ordinate procedunt: ordo autem postulat ut ad quem finem ox

UVA.BHSC

in sua figura colocari non ideo perficeret meliorem, quanto arti sic cogit

my determinari. Ceterum iuxta regulas mathematicas at ex materia a deo debili ut ruinam minaret. fac iam vero domificacionis ita de

fac statuariam stabiliter efformare iuxta regulas quidem artis; sed ex lapide adeo membroso ut

multo omnis comprehendat non utique finem artis exequutus perfecto domificationis habitationi ex

perfecciori multum statuaria fine sicut perfecturi. Ita vero sub quaestione perfectum modo dici tales possunt formari syllogismi quibus fidei dei ruinam pateat, et veri et falsi comprehendat. hic autem modo

sit arguta finis logicae, quam ut ait Augustinus, libro 2 de civitate Dei cap. 4. veri discriminet,

quae apud omnes audit veritatis magistra, quoque ut loquitur Cassiodorus, in sectione de disciplinis

vera sequentia a falsis [illegible] videre.

Logica, inquit, nihil preter artificium attendit, sive

toto nostra disputando labor ubi finitur, ubi dirigere aliquem syllogismum in aliquo modo perfecto efficere: quid quod docemur etiam in ipsis syllogismis debeamus distinguere et falsum negare. non quod

artificium intendit Logica, sed medio illo maximum quaerit quod per demonstrationem acquiritur, fatetur verum

sequi posse ex falso: hoc autem ideo, quia ratio respondens veritati repugnantiam efficit et cum syll

gredientur per inpossibile non ideo falsum sequens in fine, quod logica falsum intendat. l. solum artifi

cium syllogismi, sed quia arguens verum intenderet id ostendere nititur ex simultanea duplici contradictione

veritatem, quod sequitur ex negatione consequentis syllogismi in modo perfecto concludo.

Instituti; logica

dicitur ab Aristotele tentativa, quod docet in utramque partem disputare: at in utraque parte non potest intendere verum

nec demonstrationem, falsum enim in demonstrabili et altera contradictionis pars enunciatio falsa: ergo logica

non intendit demonstrationem ut finem. Respondeo: logicam in utramque partem disputare, l. ideo quia in alterutra

debet invenire verum et dum non constet, in utranque versatur, ut ubi fuerit verum inveniat. l. quia per discursus

probabiles nobis frequentiores, intellectus eo ducitur modo, quo regerere debiat demonstrativum. l.

tandem quia ex cognitione perfecti multum cognoscitur quod perfectum est, nam opposita iuxta se posita magis elu

cescunt. unde logica habet probabilem sive demonstrationem.

Tertio probatur: illud debet attribuo

nis logicae ad cuius cognitionem ordinantur omnia, de quibus agit eadem logica, sed haec est demonstratio; ergo. minor

probatur (probabili et sophistico syllogismis exceptis) quia Thomas in initio opusc. 48: genera, species,

universalia, etc., ordinantur ad propositiones, propositio ad syllogismum, syllogismus tanquam pars inferior, ad demonstrationem;

atque etiam ordinantur definitio et divisio, tanquam eius partes, l. tanquam quo cognitio passionis de

subiecto demonstrantur; ergo omnia tandem ad demonstrationem ordinantur; et ideo Philosophus sic incipit libros

1. priorum: Primum dicere circa quod et cuius est consideratio, quoniam circa demonstrationem, et scientiam

demonstrativam postea determinare quid sit propositio, et quid terminus et quid syllogismus; omnia quae assumit ut media

ad demonstrationis notitiam.

Dices primo his primula obiectioni et alii: syllogismus probabilis ordinari non potest

ad notitiam demonstrationis, nam una species non ordinatur ad cognitionem alterius, sic cognitio cognitionem ordi

natur ad cognitionem hominis, sed syllogismus probabilis et demonstratio sunt species syllogismi ut sic. ergo. Respondeo

nam species in effectu ordinari posse ad cognitionem perfectionis; sic ethica cognitionem utraque ordinat ad cognitionem vir

tutis, quae sunt species actus humani. Replicat obiectio: cur non eodem modo cognitio demonstrationis ordi

netur ad cognitionem syllogismi probabilis. Respondeo, quia remotius quae sunt in demonstratione non probabili syl

logismo.

UVA.BHSC

Probatur 1º: logica est scientia instrumentaria, quia instrumenta scientijs alijs; ergo finis intrinsecus est illud instrumentum, quod ab alijs scientijs exigitur primario; sicut signo factus: illud quod primario exigit equus dicitur ratio est, quia inservienti ancillanti est perfecte se subijcere facultati cui ministrat et eundem ordinem ejus terminare: unde quod hoc fine proximo, id sibi perficit illa finem remoto: finem autem proximum obtinent instrumentum illud, quo illa, cui ministrat, proximum finem assequuntur: atqui instrumentum, quo scientiae proprium proximum finem assequuntur est sola demonstratio; hoc ergo est finis intrinsecus logicae, ergo obiectum attributionis.

Probatur subsumpta minor: illud instrumentum quo scientiae proprium finem assequuntur, est illud, quo obtento, quiescunt, et ab inquisitionis laboribus cessant: sicut gravia corpora in suo centro, sic quiescunt in suo fine scientiae: sed sola obtenta demonstratione, scientiae quiescunt et ab inquisitionis labore cessant, nimirum scientiae non quiescunt, nisi satiato illo appetitu, quo ut Aristoteles ait, initio metaphysicae, omnes homines naturaliter scire desiderant: nam hujus appetitus satiatio est naturalis hominis beatitudo, ubi ibi lect. 1ª adducit divus Thomas: appetitus autem iste non satiatur, nisi per demonstrationem, quod etiam expressis verbis docet divus Thomas opusc. 48, in principio, et ratio

Suadetur 1º, quia sola demonstratio generat veram scientiam in qua reperitur quies, et felicitas intellectus. 2º, quia licet per definitionem essentia rei designatur, adhuc ignorantur ejus causae, et proprietates, quas qui ignorat anxius, et solicitus est, adeo quod non plene beatus; quod ipsum ostendit, cognitio vi partibus per divisionem. 3º quia intellectus hominis in sola ratiocinatione sistit, quae est propria ipsius operatio, ut est rationalis. 4ª quia licet per argumentationem probabilem ostendantur causae obiecta demonstrationis, intellectus autem non quiescit in illa: sicut enim ex infallibilitate medii, quo scientia nititur, perfundit assensum firmum, quod est robusta tendentia in suum obiectum, sic ex contraria falibilitate medii, quo nititur syllogismus probabilis, ejus modus subnascitur quaedam difidentia, formido, seu motus trepidationis in intellectu felicitati contrarius, ergo per solam demonstrationem satiatur praedictus appetitus.

Probatur 2º: logica ministrat instrumenta scientiae ordinatas faciliter et sine errore procedat in actibus rationis, et quibus modo dicto procedant a notiori ad minus nota discurrendo, nam hic est rationis processus, ut sub inde loquitur sanctus Thomas; sed isto rationis modo sine errore procedunt scientiae per solam demonstrationem, ergo hoc est praecipuum instrumentum a logica inventum: minor probatur, motus iste rationis non sistit in definitione, non in divisione, ergo in argumentatione, ex argumentationibus autem sistere non potest in syllogismo ut sic, quia syllogismus probabilis, sub illo continetur, talis non est ut stabiliter procedat per illum intellectus sine errore; ergo motus scientiarum ut logica directus in sola demonstratione sistit.

Dices: licet non sistat in syllogismo ut sic, possit tamen sistere in syllogismo perfecto ut quatuor primos primae figurae modos; nam logica sua directione non se extendit ad materiam syllogismi, sed solum ad elegantiam formae, quod in illis quatuor modis perfectissima est, unde et alij modi ad ipsos reducuntur; de materia nihil penitus habet, nam forma syllogistica, abstrahit a veritate et falsitate, sicut mathematica, non respicit in triangulo materiam, quod sive aurea sive lignea sit, nihil ad eam refert dummodo figura sit perfecta: sic domificatura et statuaria, non marmor non lignum, ex quibus domus et statua conficiuntur, sed solum eorum structuram intendunt. Ratio est, quia quod ex ligno et marmore

UVA.BHSC

l. qui figura colocit nihilo p. circa meliorē quant. artē finis ergo

ny ostrauu, Cetera iuxta regulas matematicē qt ex materia a deo debili ut ruina minet. fac enim uero domificaturus ibido

fac statuarius statuē efformare iuxta regulas quidē artis; sed ex lapide adeo molli vt

nullus oīs intendat non utiq. finē artis exequtus effecto domificatiuo atq. ab artificiō ex

p̄tione nullus statuaria finē sicut consequunt. Eo uero sub quatuor facti modo dicitur tales ss

unt formare syllogos quibus fidenti veritas patebat, & veri & falsi ostendat. hic autem modo

sit arguto finis logices, quam ait Augustinus, de ciuitate Dei Cap. 4. uerum discernere

quos apud oīs audit ueritatis magistra, quod ut loquitur Cassiodorus, pro facultate dicendum

iuxta sequitur a falsis, flari non uideo.

Logica, inquit, nihil praeter artis finem attendit, sibi e

totus noster disputando labor ubi finitur, ubi obtigere aliquem syllogum in aliquo modo pro

fecto efficere; quod quod docuerit etiam in ipsis syllis dubiis distinguere & falsa negare. non ergo

artis finem intendit logica sed medio illo tamen quaerit, quod ad demonstrationem acquirit, falsum uerum

sequi posse ex falso: hoc autem ideo, quia ratio respondentis uerum non sequitur contra syll

gredientis pro possibile non ideo falsum conuenit, et fieri, quod logica falsum intendat. l. solum artifici

in sylli, sed quia arguenti uerum intendens ut ostenderet uiolatur ex simultanea duplici contradictionis

ueritate, quod sequitur ex negatione consequentis syllogo in modo perfecto ostendo.

Insistit; logica

dicitur ab Aristotele tentatiua, quod doceat in utramque partem disputare: at in utraque parte non potest intendere uerum

nec demonstrationem, falsum enim demonstrabile; & altera contradictionis pars demonstrabilis falsa: ergo logica

non intendit demonstrationem ut finem. Respondeo: logicam in utramque partem disputare, l. ideo quod in altera utra

probabili inueniri uerum & du non constat, in utramque recurrit, ut ubi fuerit uerum inueniat. l. quod quae discursus

probabilis nobis frequentiores, intellectus edocet modum, quo rigorose debiat demonstratiuum. l.

tandem quia ex cognitione effecti melius cognoscitur quod effectus l. nam opposita iuxta se posita magis elu

cescunt. unde logica probabilitati habet pro fine demonstrationem.

Tertio probatur: illud est obiectum attributio

nis logicae ad cuius cognitionem ordinantur omnia, de quibus agit eadem logica, sed haec est demonstratio; ergo mi

nor probatur (probabili & sophistico syllogismis exceptis) diuus Thomas in initio opusc. 48. genera, species,

uniuersalia, &c., ordinantur ad praedicamenta, praedicamenta ad syllogismum, syllogismus tanquam pars inuenta finita ad demonstrationem;

atque illis ordinantur definitio & diuisio, tanquam eius partes, l. tanquam quo cognito passiones de

subiecto demonstrantur; ergo omnia tandem ad demonstrationem ordinantur, & ideo Philosophus sic incipit libro

1° posteriorum: Primum dicere circa quod & cuius est scientia, quoniam circa demonstrationem, & scientiae

demonstratiuae postea determinare quid sit praedicamentum, & quid terminus & quid syllogismus; omnia quae assumit ut media

ad demonstrationis cognitionem.

Dices primo: hic primula obiectio & alii syllogismi probabiles ordinari non possunt

ad cognitionem demonstrationis, nam una species non ordinatur ad cognitionem alterius, sic leonis cognitio non ordi

natur ad cognitionem hominis; sed syllogismus probabilis & demonstratio sunt species syllogismi ut sic. ergo. Respondeo

nam species in se effectu ordinari posse ad cognitionem perfectiorum; sic Ethica cognitionem uitii ordinat ad cognitionem uir

tutis, quae sunt species actus humani. Replicat obiectio: uerum non eodem modo cognitio demonstrationis ordi

natur ad cognitionem syllogismi probabilis. Respondeo, quod reliqua quae sunt in demonstratione non in probabili sy

llogismo.

UVA.BHSC

Urget: scientia non quiescit nisi in syllogismo ut sic, quid pertinet ad 3am operationem mentis operationem, nempe discursum, qui applicatur tum probabili tum demonstrativo, utrumque enim appetit intellectus ut omnimodo possibili cognoscere obiectum, seu omnimodo possibili perficiatur. Respondeo intellectus habitat demonstrationem, quia obiecti cognoscibilitatis exercuit, pariter etiam obiecti et modi perfectiori cognoscendi idem obiectum; quia demonstratione melius huiusmodi [illegible] sicut in visione [illegible] Dei qui sunt beati quam melius habent modum cognoscendi abstractivum: sicut autem in [illegible] Dei est separa naturali ita demonstratio est naturali intellectus nostri beatitudo.

Urgebis adhuc: quod sola demonstratio pertinet quid, et non demonstratio quae erit logicae subiectum, quae sit et perfectibilis quilla, et nec ad illa reducenda. Respondeo utranque attingere felicitatem hominis, et utranque ut finem respicit; nec intellectus unus et illum habentis esse datia solicitus, sicut non est solicitus de maiori, qui minoris beatitudinis et securus posset dici enim bonum sine mixtura mali; et sine amissionis formidine: cum enim qui simpliciter scientiae est assequitus nulla persuasione oportet ab ea dimoveri ut ait Arist. 1. post. cap. 2.

Dices 2o ex parte eorum: definitio non potest referri ad demonstrationem. 1o quia est nobilius instrumentum; detegit enim essentias, demonstratio passiones. 2o quia ideo ad demonstrationem ordinaretur quod definitio detegit naturam prout est radix passionum, quas demonstratio cognoscit: at hoc est falsum; nam definitio solum detegit essentiam prout est essentia, non prout est natura: ideo definitur a Philosopho 1. topicorum cap. 4: oratio explicans quod quid erat esse, i.e. essentiam rei, igitur obiectiva definitio non cognoscit formaliter prout est natura et radix passionum, sive prout est dilativa eorum. 3o quia cum demonstratio detegat proprietates quae immissa, vero essentia potius id ad praemissa, quae praemissa ad eorum ordinatur. 4o quia definitio, sic et definitio dicitur ab ordine ad demonstrationem, est modus sciendi, quae ratione sui est scibilis a logica.

Verum sicut haec ratio non ita cadunt in specta logicae natura: scilicet illa dirigit intellectum humanum [illegible] per discursibus cognitis scientiae [illegible]: unde quantumlibet perfectior [illegible] elluceat, aliis instrumentis ad illud tandem ordinat, quo scientia [illegible] acquiritur. Unde ad primum respondeo definitionem detegere quidem essentiam principaliter nobiliorem: primi quia liberaris subiecti non est metienda ex nobilitate intentativa, sed ex nobilitate relate ad intentionem scientiae: ignorantia relate ad intentionem logicae dirigentis modum sciendi non est principaliter instrumentum definitio; sed illud quod consequuta scilicet [illegible] perfectionem hominis, quantum [illegible] [illegible] amborum [illegible] quod est demonstratio.

Ad secundum respondeo, definitionem explicare essentiam rei ordinem ad demonstrationem sive prout est radix, illativa proprietatum: nam in demonstratione definitio declarat essentiam rei, [illegible] suppositivum ut fatentur adversarii, qui [illegible] dicunt ipsam in demonstratione formaliter explicare naturam; sed etiam formaliter: alioqui definitio in demonstratione non esset definitio, quod [illegible] videtur absurdum, quia quod [illegible] in definitione non est formaliter [illegible], sed tantum [illegible]. Praeterea in scientiis appetentibus cognitionem totius, modo homini proportionato, et quod discursus, cuiuslibet partis cognitio ex intrinseca intentione scientiae ordinatur ad cognitionem totius discursus; quod et definitio, ad demonstrationem. accedit quod logica non bis agit de definitione, quod prout explicat essentiam; 2o prout naturam rei; sed ipsa essentia explicatio relate ad intentionem logicae est declaratio naturae, sive radicis.

Ibi saltat extra eorum: non enim definitionem ordinari ad demonstrationem in qua proprietas est fixa, sed ad totam demonstrationem tanquam pars ad suum totum: sic si ad eorum [illegible] nude sumptum, sed prout componit totum sicut forma physica non ordinatur ad materiam nude sumptam, sed ut componentem totum physicum ad quod ultimo ordinatur forma.

Dices 3o: etiam non ordinatur ad demonstrationem, ut pars ad suum totum. Concedo consequentiam: nam finis scientiae est totum, quod est subiecto cognoscibile et in tota demonstratione obtenta. Incitis fortasse maior extremitas est illa quod [illegible] in eorum ipsa intenditur ab agente [illegible] quod est finis: quod non ordinatur ad aliud distinctum primum consequens: finis cui concedo, cui neque primus et sub eadem distinctione secundus consequens. Et si nisi [illegible]

UVA.BHSC

finis sui, q argumns intendit illg ī ferri ut subiecto ī dentificat; n finis cui q etig ipsa ordinat ad perficiendg intellectg ex aliis partibg demonstraonis. Ad quartg distingo antecedens ꝑcindendo ab ordine actuali transeat radicali, l. actitudinali nego suppositg ꝯquentis; ng desio sine tali ordine n e desio, sed chimera e enī pars actitudinali demonstraonis, tali autg pars actitudinaliter ordinati ... transeat, q licet ab ... desiong ex tantg intendat: sicut tamg intentio scientis e n scientia, quq partis cognitiong semper ordinat ad cognitiong totig: sicut licet aliquis solg contemplet rata nihil d homine cogitando, relate ad intentiong scientig d homine, ea cognio intrinsice refertr ad cognio ng totig hominis.

Replicabis: desio n e pars demonstraonis psi, sed passionis; q quesi potest eig cognitio sine ordine ad demonstraong; respondeo: ipsa passionis potest per quesi ... relate ad illig intentiong psi considerari: sic Aritmetica considerat ... unitatg: sicut faciunt numerg, et in logica abeamg, genq p accidens ꝯprint desiong, signq aut nomen enunciationg; q ipsa per quesi possunt, et n ut ꝯponentia p accidens interuenta ꝑfissa; q genq et n desio exit logice subiectg.

N quiescit Ꝺteng: demonstrao inquit, n exaurit obiecti cognoscibilitatg: ng demonstraong propriquas qq ex differentia essentiali ꝯcludit prima proprietatg d subiecto) n attingit genq, ut patet in ira valle e admirativg: hoc d rali, q admirativg: q ex intentione cognoscendi totg subiectg et ho ordinari n potest ad demonstraong. distingo antecedens, n alti git genq sortlitro ... suppositiuenego ans: ng motg scientiarg pcedit a cognitione scientg ad cognitiong proprietatg: quare supponunt scientig ad cognitiong proprietatg cognitg ig extensig, cuig pars e geng.

S. 3. ARGUMNA Ꝯtraria

Arguis I. q sententia doctoris eximij Fonsecae, Tudi, Ꝯsecs. Ꝯpimbri, et aliorg: modg sciendi ut sic habet oes ꝯditiones obiecti attributionis; q e attributionis obiectg. Probatur antecedens: e unq, ut patet: oia d inde referuntur ad ipsg, cg contineat rubre tanquam totg potentiale, desiong diuiong et argumentaong ad quas oia reducit logica ab ipso denique specificatr dialectica, qt l. inde ꝯstat q logica uocatr modg sciendi, q quq e autg res oiu a fine nominare, ut tritg habet ex Arte. Ꝯfirmatr nullg instrumentg in specie respicitr ut subiectg a logica: ipsa enī l adequate instrumentalia, n ut freno factiua, q q unq tantg ꝯspicit instrumentg desera biene equestri, sed oia ministrans; q debet ut subiectg respicere instrumentg ut sic.

Sed ꝯtra q logica e l. apud multos aduersariorg, scientia pratica; q eig finis e qid operabile. sed modg sciendi ut sic n e quid operabile, q n e finis logicae. Dicis, q pcc demonstrao ꝯmuni: ut sic enī n e operabilis. Respondeo latg esse discrimg ng intellectg ... regulis, quas logica tradit circa demonstraong ꝯmuni, potest efficere demonstraong: at circa instructg desione modi sciendi, nullg potest in particulari efficere instrumentg: quis enī desiong faciat aut diuiong ex se solg q ... modg sciendi esse oraong innocti mani fictatiua? q ... si uelis assignare modg sciendi, n ut sic, sed ut dui perexi ... membra desione diuiong &c.

UVA.BHSC

Ergo talis obiectus cadit ab unitate in subiecto requisita. 2º quia cum ex illis aliqua pertineant ad pri
mam aut secundam operationem intellectus, reduci debent ad tertiam saepe repetit Sanctus Thomas
obiectum autem attributionis ad aliud non ordinari.

Hinc ad argumentum nego antecedens; et permisso primo
probationis membro, nego secundum; primo quia definitio, divisio et argumentatio non pertinent ex intrinseca ordine
ad scientiae praxes reduci absolute potentiae, quod operabilem non est. 2º quia tali reductione nihil planius dic
nus intendere logica, quae enim ad scientiam pertinerent intexuit sufficit esse notitia, quod scilicet definitio, divisio,
et argumentatio sint species modi sciendi. 3º cum velit logicus reducere primam ad secundam; et hanc
ad tertiam operationem; quin cum quaestio dicit certo, quae omnia referuntur ad modum sciendi communem.

Et quidem logice ab obiecto attributionis; non tamen ita, ut omne quod continet directe specificentur ab illo: ali
oquin nec a modo sciendi logica posset specificari cum multa contineat, quae non sunt modus sciendi; suffi
cit ergo omnia saltem reductive specificentur ab subiecto: sic autem omnia, quae traduntur in logica specificantur
a demonstratione; nam vel formaliter in illa continentur ut partes; vel ad illam tamquam ad principium finem reduc
untur. Nec moveri debet, quod logica modus sciendi dicatur, nam etiam dicitur dissertatrix quod doce
at ex notis ad incognita procedere ut ait Fonseca 2º met. cap. 3º q. 2. s. 2. vocatur ratio, magistra
veritatis, quae omnia discursus demonstrativi discernunt. nec quod sit modus sciendi, adeo in communi est, quin
imo negatur a multis, quos inter hemine et P. Theophilus Raynaudus in logo disciplinae parte 2º.
n. 22. et partem ab ex calciati trinitariis n. 414.

Ad confirmationem respondeo: logicus ut considerantes eius
obiectum adaequatum non respicere hoc vel illud instrumentum in specie, sed modum sciendi ut sic in
genere: at vero si de ultima intentione loquamur, falsum est ipsam non respicere instrumentum in particula
ri, ad quod omnia tandem ordinat [illegible].

Arguitur 2º: demonstrationes in scientiis sunt admodum
rarae, nec ut plurimum in illis, nisi probabiliter disputatur, apparent autem duram, adeo frequenter dice
re entibus in scientiis fraudatum esse logicam fine. Argumentum probat magnum et ingeniosum esse, quod intendit logica:
ut enim ait Aristoteles 2º de coelo: mediocre est quod parum bonum respicit, sed per pauca auxilia parabile ma
ximum et excellens, quod multis indiget mediis, et auxiliis quia magni boni capax est: nec magis
durum apparere debet intellectum nostrum tam saepe fine et beatitudine sua fraudari; probabiliter
ut plurimum disserendum, quamquam quod eo subinde fraudetur logica idem scilicet utrique finis,
et rarum quia excellens.

Arguitur 3º: demonstrationes quae fiunt in scientiis non manifestant obiectum
earum aliquas scientias dicere abstractiora quae solum probatione cognoscuntur sed nocentiora quae cogno
scendi (ut probe magis obvii) non insudant scientiae principaliter; in logica scientiarum labore
consulunt non incumbit principaliter demonstrationes qua scientiae non utuntur principaliter. Respondeo in
scientiis solum esse indemonstrabilia prima principia: reliqua ut omnia abstractiora demonstrari po
sse, cum et causas habeat demonstratione potior quid, et effectus demonstratione quia serviendi, et hic est precip
uus scientiarum labor, quo scilicet sociatur appetitus naturalis intellectus.

Arguitur ultimo: sicut philosophia

UVA.BHSC

valis dirigit actus intellectus, sic moralis actus voluntatis: sed haec dirigit sufficienter voluntatem ad apprehensionem eius beatitudinis per discursum probabilem, ut patet in eo qui ductus opinione satis probabili operatur; ergo logica sufficienter etiam dirigit intellectum ad apprehensionem beatitudinis per discursum probabilem. Insto arguendo: qui ductus opinione probabili de honestate obiecti, tendit in illud actu voluntatis, certus est de sui actus honestate; ergo qui ductus probabili discursu assentitur obiecti ipsi assentiens, certus est de sui assensus veritate; consequens est falsum ergo.

Respondeo: operantem ex opinione probabili non inniti tantum discursui directo probabili, sed alteri reflexo, metaphysice vel moraliter evidenti, ut passim docent moralistae, et luculenter PP. ex parte honoratus fabrius, et Antonius terillus, qui reflexum discursum appellant dictamen conscientiae practicum practice: et sic efformatur: qui prudenter ex omnibus inspectis, iudicat aliquid opinionem probabilem licite potest illud ponere: sed ego hic et nunc omnibus inspectis prudenter iudico, hoc opus non esse impossibile; ergo hic et nunc licite possum illud ponere. Maior syllogismi pertinet ad prima principia synteresis, minor est experimentalis et conclusio legitima; ethica ergo non sufficienter dirigit voluntatem per discursum probabilem, quare nego minorem argumenti.

Q. V. De Logica secundum se et in ordine ad sua obiecta

§ 1. Insinuata Logicae natura et origine praecipuae divisiones proponuntur

Logica seu dialectica (eis enim utroque nomine promiscue utimur) est facultas recte disserendi, id est procedendi ex cognitis ad incognita, cuius proinde munus est instrumenta ratiocinationis apta efficere: finis vero disserendi, qui finis tunc adquiritur perfecte, quando ignotum ex notis evidenter exurit per demonstrationem: propterea namque Augustinus l. de ordine logicam appellat disciplinam disciplinarum, quia docet docere, docet scire, quia per se sola scientes facere non solum vult, sed etiam potest.

De logicae origine multa eaque monstrosa venuita congerunt commentatores fontica et abire: Buchmanii dialectica tradita fuit a Deo primo homini, ab Adamo usque ad diluvium emanavit: deinde a Noe per illius nepotes Armeni, et Chaldaei a quibus ad Egiptios, et ab his ad Graecos diffusa cum hominum incuria paene oblivioni tradita fuisset a pristino decore excidisset Graecorum aliqui sagacissimi velut e tumulo eam eruentes amissum pristinum decorem restituerunt: inter eos eminuerunt Socrates, qui definitionibus, Plato qui divisionibus, in universum dicitur, et Aristoteles, qui se argumentationis fautoribus; quae enim vero laude falso sibi arrogasse operant aliqui: credi dixit, non eius esse nempe ingenium viri quae natura a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

(tradita erat)

Dividitur primo dialectica in naturalem et artificialem: utraque subdividitur in actualem et habitualem: naturalis actualis dicitur in actibus illis, quos sine auxilio artis elicit homo ex natura de olarando, eius parte dividendo, aut deducendo ignota ex notis: artificialis actu

UVA.BHSC

tualis virtute illi ipsi actibus qui ex praescripto artis elliciuntur et simul praeceptis eorum regulantur: quae praecepta debent appellari logica actualis obiectiva, quae sunt obiecta quae menti obversantur, ad conficiendas definitiones etc.

Logica naturalis habitualis est ipse intellectus sua ipse natura adrecta intellectionem propendens; vel naturale lumen, quo cognoscimus quid nam dicimus ex. cau. bonum sit quaerendum, malum fugiendum; vel tandem facilitas aptitudo quaedam intellectus relicta ex iteratis actibus elicitis sine arte. Non enim placent Stonge et Reinaldo quibus nomine intelligunt prima dictamina lumine naturali comparata: nam haec potius dici debent logica naturalis actualis obiectiva, quatenus elicita ab intellectu et habitu primorum principiorum dirigunt, et illuminant intellectum ad actus logicae naturalis recte elliciendos; quod non sapit naturam habitus, cuius est influere non immediate dirigere, sed ad eum medio actu a se elicito: atque inde Reinaldi solum probant quod ea principia sint logica naturalis, quae iuvant et dirigunt intellectum, ad recte definiendum et cetera: logica habitualis artificialis est habitus qui ex actualis relictus promptiores nos faciunt ad istius artis finis logici studium.

Dividitur deinde in docentem et utentem: actualis docens sunt praecepta quo modo praescribunt instrumenta sciendi, ut quod definitio genere constet et differentia, syllogismus tribus terminis et recurrit cum logica obiectiva. Logica actualis utens est ipsa actualis praeceptorum, qui tunc coniungit cum intellectus in actu secundo et definit aut dividit iuxta talia praecepta. Logica habitualis docens vel utens est habitus ex illis actibus saepe repetitis manens in intellectu.

Hinc 1. deducitur, constructionem syllogismi sophistici non esse logicae actualis utentis, aut usum logicae. Probatur quia usus alicuius dicit applicationem illius ad aliquam operationem, ut ait Sanctus Thomas prima 2ae q. 16. art. 1; ergo usus praeceptorum logicae importat eorum applicationem, ad aliquam operationem: atqui constructio syllogismi sophistici non importat applicationem praeceptorum logicae, nec enim talis constructio logicae praeceptis acquiritur, sed potius abiici debeat, ut non regulentur per illa principia, quae sunt eadem in textu 8, ergo non usus logicae.

At inquis iuxta divum Thom. 4 met. lec. 4: pars logicae tentativa et sofistica habet docentem et usum. Respondeo id satis verificari si sofistica praecepti sunt utatur (quae maxime in libris Elenchorum traduntur) ad fallacias detegendas. Rogas: ad quam ergo scientiam vel artem pertinet constructio syllogismi sofistici? Respondeo ad nullam: syllogismus enim hic est vitium intellectus: scientia vero et ars sunt virtutes intellectus ex. 6. ethicor. capt. 3: igitur vitia ad virtutem non pertinent, unde optime divus Thomas prima secundae q. 57. art. 3 ad primum malum artificium conquit, non est opus artis sed contra artem.

Deducitur 2.: constructionem syllogismi probabilis, et demonstrativi esse usum logicae: est enim applicatio regularum ad opus; Nec refert quod probabilis non sit stricte instrumentum sciendi, ita autem utrumque habet formam syllogismi, et probabilis ut plurimum frequentiorem parat viam ad demonstrationem, ut notavit S. Thomas opusc. 70. q. 6. art. 1.

UVA.BHSC

Deducitur 3º: ex hac materia logicae non debere dici actus discursionis seu argumentationis esse
logicae utentis, ut aliqui loquuntur; sed logicae usitatae, id est aliarum scientiarum utentium logica, ut
loquuntur Arriaga, Carleton, Hespinola, Pontius et Peinado. 1º quia logica dividitur in docentem
et utentem: membra autem dividentia debent participare rationem divisi; sed quod non est lo-
gica, non potest esse logica utens; sed aliae scientiae non sunt logica; ergo nec logica utens. 2º quia
facultas illa utens est quae applicat et vocat regulas ad usum: sed aliae scientiae, cum suos a-
ctus elliciunt, vocant ad usum regulas logicae; ergo ipsae sunt utentes logica docente. 3º quia alioquin
omnes actus scientiarum ad logicam spectarent solum quia in de logica fiunt scientiae: nimirum
ad ipsam pertineret (dominium ut ita loquar) directum omnium actuum scientificorum: et logica quasi
munus haberet ancillae scientias omnes iure suo et possessione destituere.

Integrum relinquunt (
dicunt Fonseca, et Conimbricenses) iis quod habent scientiarum actus scientifici: at probabiles au-
tem nullum penes se habent aliquem scientiam, praeter logicam: ipsi enim et dubii sunt, et ubique obvii: quare
ad nullum habitum scientificum proprie spectant, cum a nullo ex propriis principiis elliciuntur: logicae vero
pertinet illi praestantiam artificii: nec res caret exemplo: sancitum est enim a Iustiniano, ut qui in a-
liena tabula pinxit, efficiatur tabulae dominus, ridiculum enim est, inquit, Apellis aut Parr-
hasii picturam vilissimae tabulae cedere. at qui logicum artificium, quod in materia probabili poni-
tur, est pictura in vili tabula, quod vero in materia demonstrativa, est pictura in tabula pretiosiori;
ergo materia probabili debet artificio logicae cedere et artificium logicum materiae demonstrativae.

Dixi nunc
responsio, sicut logica nullum penes terminum prescribit, sic aliis scientiis exiguum admodum reddit
explicando: ut enim nulla probabilis res sunt in scientiis praeter pauci syllogismi demonstrativi. quare si tan-
tum illi pertinent ad scientias, illi vero omnes ad logicam, supramodum logica crescit, supramodum
aliae scientiae minuuntur; non minuuntur inquit, quia logica est aliarum scientiarum ancilla: quidquid
autem servus adquirit domino adquirit; si ita est, cur renuunt logicam reddere demonstrationes?
neque enim etiam iure dominii aliae scientiae vindicabunt.

Rogo praeterea quaenam scientia vindicabit
actus probabiles? nunc singulae habent aequali iure? ridenda sane foret medicina, si actus
theologicos sibi posset adscribere; habent igitur probabiles actus scientiarum quorum ut propriorum re-
spiciunt et elliciunt: ideo est dicebat Aristoteles 2º rethoricorum: eiusdem facultatis esse verum et
verisimile simul cognoscere. nec momenti est quod de pictura dicebatur, neque ut multas siliquas facere servum
in domini tabula imagines adumbrare: ita certe pictura domini tabulae est, servi
fuit: neque quidquid servus adquirit domino adquirit: in vero logica scientiarum ancilla in domini tabula format artificium: quod totum ad alias scientias pertinebit, eo potiori iure, quo magis nostra credimus quae efficimus, quam quae adquirimus aliunde.

Praeterea quod
tabula cedat picturae, ideo est quia pictura dignior non potest a tabula separari

UVA.BHSC

:quare si tabulę dominium apud antiquum dominum manet, dominium verò picturę ad pingentem spectabit, idq. resultare incommodum, qd ex dominio tenedum incolebat: necessarium scilicet uti posse re pro libito suo, hoc autem incommodum cessat in casu nostro: nam logica qua spontaneo famulatu scientijs exstrumenta ministrat vult eas uti pro libito suo eis instrumentis, adeo qd si qd ij obtendere posset in actu, illud ultro cedit: nullus autem potest aut non maior, quia qui propria tabula pingentis sua directione imitatur ut arti ficiosius argutias inventas et venustate exprimeret; hoc enim est complementum relatum ad scientias.

Fiant scientiarum (dicat aliquis) probabiles sylli, ex ipsarum materia constructi, saltem illi qui fiunt ex materia ad nullam scientiam spectante, pertinebunt ad logicam, erunt qd logica utentis; quod qd non est logica potest esse logica utens. respondeo rem nullam fieri pro occupantis ijc quod sunt tales sylli, fuerunt illius scientię, quę ipsorum materiam pro occupaverit, nec logice possunt, ut pote suis vires circumscripserit, nec aliorum invaderit: nam quia admonitionis artificiosę directionis pertinent, ut propria recipit, quas sequitur non usurpat nec invenit.

Obijcies 1°: logica docens ideo dicitur arbitrum absoluta, quia dictamen practicum et opere faciendo conteri potest, quia ibi illud fiat. Ex. cau. regula quę docet de forma constare genere et differentia, conteri potest licet non fiat aliqua definitio extra logicam: contrario logica utens dicitur rebus coniuncta quia precepta logicę salvari non potest ab operibus, quibus applicantur precepta, quę sunt res in materia aliarum scientiarum, ergo si talis applicatio non sit logice utens, non potest hac appellari cum rebus coniuncta. Respondeo: usus logicę activum sumi et passivum: activum est logica utens, casu nominandi, cum logica utitur propria doctrina per actum suum elicitum: passive est usus logicę, vel logica usitata: qui usus tunc fit cum vel ipsa logica utitur suis preceptis vel cum aliis scientiis utuntur logica, casu ablativi; cum quo logica utens dicitur coniuncta cum rebus vel potest intelligi de logica utente passive, id est de aliis scientijs utentibus logica; vel si activè sumatur, debet intelligi de logica utente intra propriam materiam suis preceptis: tunc enim eadem logica, et est utens activè, et passive usitata.

Sic regula ista: definitio constat genere et differentia, est logica docens: ista vero regula: divisio est modus sciendi totum in suas partes distribuens, est logica docens, vel doctrina circa divisionem, et simul est usus logicę practicus, et passivus, activus quidem est logica activè utens precepto definiendi precepto; passivus qui precepto definiendi; quo utitur, est ergo regula logicę, adeoque est logica docens dividendi precepto usitata: unde primum preceptum, qd est sive docens est logica arbitrum absoluta; secundum vero est logica cum rebus coniuncta, nimirum cum dividendi regula, ut patet solutio ad argumentum.

Obijcies 2°: omnis usus regularum logicę est logica utens sed omnes actus scientiarum a logica directi sunt usus regularum logicę, ergo omnes sunt logica utens. Distinguo maiorem: si aliunde sit logica, casu nominandi concedo, si secus nego maiorem et concessa minori nego consequentiam. Instabis: hęc definitio animal rationale est logica definitio, nam ad illam non minus quam ad aliorum divisionis dirigit ipsa logica: ergo etiam aliunde sit usus logicę erit logica utens. Distinguo antecedens: definitio logica, intrinsecè et subiectiuè nego; extrinsecè et obiectiuè, id est elicita ab alia scientia per logicę directionem concedo antecedens, et nego consequentiam. Ita visibis: talis definitio

UVA.BHSC

Ellicitur etiam a logica; ergo est scientia logica: replica nonus excitat quaestionem quam proponimus sic.

Quaestio 2ª quem influxum praebeat logica in actus scientiarum ubi de distinctione logicae docentis et utentis

Influxus logicae in alias scientias supponitur ab omnibus: dubitatur autem an effectivus sit an solum directivus. Erit effectivus, si logica simul cum aliis scientiis ipsarum actus elliciat eo modo quo pictor [illegible] [illegible] manu una cum ipso lineas in tabula ducit. Erit directivus, si solum regulas et praecepta apponat quibus illustratus intellectus absque alio iuvamine definiat aut dividat in aliis scientiis: sicut etiam pictor puerum dirigit ad pingendum vel regulas artis proponendo, quas observet, vel tradendo exemplaria quae imitetur.

Dico 1º: logica actualis directive tantum influit in alias scientias. Dico 2º apud nostros omnes subscribunt ex Thomistis [illegible], [illegible], et Parra, apud Pinnado. Probatur 1ª pars quia actus intellectus non influunt in alios effective: unde nec apprehensiones in iudicia, nec [illegible] influunt effective in actus [illegible], ergo etc. 2ª probatur, quia sicut prudentia et moralis philosophia se habent ad actus aliarum virtutum, sic logica ad actus aliarum scientiarum: sed nec prudentia nec philosophia moralis efficiunt actus aliarum virtutum; ergo nec logica actus scientiarum.

2ª Dico: nec logica habitualis influit effective in actus scientiarum. Deducitur primo ex praecedenti: nam habitus proprie non influunt in effectus nisi mediante actu ab ellicito [illegible] tantum modum, quo fieri debet effectus; sed actus iste, ut probatum est, non influit effective in talem effectum; ergo nec habitus ille. Probatur 2º: habitus non influit effective nisi in actus similes illis a quibus fuit generatus; sed actus scientiarum non sunt similes illis a quibus fuit generatus habitus logicae: nam actus hic differunt genere et differentia, valde dissimiles est huic definitioni metaphysicae animali rationali, sicut lex dissimilis actui, quem [illegible]; ergo actus logicae docentis ex quibus generatur habitus, sunt dissimiles actibus scientiarum; ergo habitus ille non influit in illorum actus.

Obijcies 1º ex [illegible] dominicano ars quae ministrat alteri instrumenta influit effective in illa, ut [illegible] factiva frenorum: sed logica ministrat instrumenta scientijs; ergo influit effective in illas. Instantiam [illegible] cum suo exemplo: [illegible] factiva sine iuvamine e quibus influit effective in frenum: ergo logica sine iuvamine scientiarum efficiens influit instrumenta, vel actus ipsarum. Dein [illegible] neque in substantiam freni influit effective; ergo nec scientiis quibus logica ministrat influunt [illegible] quae desumpta in substantiam actus; quae pendet sicut [illegible] efficit logica.

Praeterea: logica per se non influit in substantiam, sed tamen in artificium: sed artificium est [illegible] in entibus rationis: ad hoc autem est impossibilis est influxus physicus. Dices influere in cognitionem fingentem. Contra primum est logica solum influit in suum artificium: est logicum artificium est ens rationis; ergo solum influit in ens rationis: sed cognitio fingens non est ens rationis; ergo non influit in cognitionem fingentem.

Contra 2º: cognitio fingens habet pro obiecto logicum artificium quod est ens rationis: sed scientia influens in aliquod cognitionem effective non influit eo modo in obiectum cognitionis, ut patet; ergo logica influens in cognitionem fingentem non influit in artificium logicum. Contra tertio: cognitio fingens vel est distincta ab actu alterius scientiae vel non. Si primum: ergo logica influens in cognitionem fingentem non influit in actus alterius scientiae sed in aliquid ab ipso distinctum: si secundum, ergo omnes scientiarum actus sunt cognitiones fingentes entia rationis, aut fingentes.

UVA.BHSC

agnione aut figentes habent pro obco ens rationis; ergo hoc erit obiectum omnis actus sci artis.

Ad argumentum igitur distinguo maiorem: quae ministrat instrumenta facta, transeat maior; facienda exipis directionem nego maiorem: sicut quia prudentia ministrat aliis virtutibus actus honestos, non elicitos, sed aptos eliciendos, non influit fictive in actus aliarum virtutum: secundo vero factiva quae ministrat equestri instrumentum factum, in illud fictive influit, eo modo quo licet nulla ars habitualis producat fictive suum obiectum, sed tantum iudicium, quo potentia exequi ubique dirigit ad effectionem obiecti, ut sumitur ex D. Thoma, 1.2ae q. 57. art. 3 ad primum. ratio est, quia ars quae ministrat instrumentum factum non relinquit eius effectionem arti vel scientiae cui ministrat: contrario quae ministrat instrumentum faciendum.

Obiicies 2°: in actibus alterius scientiae invenitur artificium verum et reale: sed ad hoc non influit alia scientia, quam logica. Distinguo maiorem: artificium distinctum ab actu, vel consistens in extrinseca denominatione, concedo: distinctum et in ea denominatione non consistens nego maiorem et reliqua: exemplum sit actus conformis legi divinae vel humanae aut etiam regulis artis si ex earum directione fiat nova habitudine denominationis: non tamen propterea vel lex vel ars in ea denominatione novo quodam influxu effective influit.

Obiicies 3° experimentum commune, quo cernimus eum, qui recte in una scientia dixerit, facilius in qualibet alia discere iuxta regulas logicae, manifestum per dari habitum logicae per talem usum augeri: sed habitus non augetur nisi per actus a se elicitos; ergo logica elicit illos actus. Confirmatur: habitus non augetur nisi per actus similes illis, a quibus est generatus: sed habitus logicae augetur per actus alterius scientiae, ergo isti sunt similes illis, a quibus fuit generatus habitus logicae: sed non materia; ergo in artificio vel forma; ergo licet logica non influat fictive in materiam, influit in artificium.

Distinguo maiorem: per talem usum, per quem fictive alterius scientiae, nego; per quem etiam usum regularum logicae, quae saepius de facto memoriae obversantur, concedo maiorem et minorem et distinguo consequens: elicit illos actus regularum logicae, quas dicens subinde renovat et auget, concedo; actus aliarum partium scientiae, nego consequens. hinc ad confirmationem respondeo habitum logicae augeri per actus obiectum, quos literatus elicit ad dirigendos actus alterius scientiae, non vero per ipsos actus scientiae extraneae, qui non agis eiusdem similiter logicae regulis quam actus honesti legi, aut doctrinae morum.

Obiicies 4°: dantur actus mixti, qui simul et logici sunt, et metaphysici, ut isti: definitio hominis fieri debet per genus animal, et per differentiam rationale: sed in istis actus logica concurrit effective; ergo concurrit effective ad actus alterius scientiae. distinguo consequens: si sint simul logici intrinsece et indirecte, concedo; si pure sint alterius scientiae, et logici tantum obiective, nego consequens: sic temperantia influit in actus, qui pure sunt actus misericordiae, si tamen aliis adiuvat ex utroque, fuit motivo temperantiae et misericordiae: utraque virtus vel acquisita vel

influat concurrit efficienter illis actus, in quo scilicet invenitur ratio formalis sub qua utraque tendit; sicut in sententia actu mixto invenitur ratio formalis sub qua logica et metaphysica.

objicies tandem

Obijtabis: habitus logicae docentis definire influit effective in actus, quo denuo definit; sed hic actus ratione materiae dissimilis est illis a quibus generatus fuit habitus docens definire; ergo licet actus alterius scientiae ratione materiae dissimiles sint illis a quibus generatus habitus logicae poterit hic illos efficienter influere: probatur maior primo quia habitus definiendi facilitat et inclinat intellectum ad definitionem divisionis; sed habitus non facilitat nec inclinat ad actus quos non elicit. 2° quia definitio divisionis producitur ab habitu logicae utentis: sed habitus logicae docentis et utentis sunt idem habitus; ergo talis definitio producitur etiam ab habitu logicae docentis definire.

nego maiorem, et distinguo maiorem primae probationis: facilitat et inclinat mediate per actus a se elicitos concedo; immediate et per se nego. similiter distinguo minorem ... habitus docens definire mediate solum facilitat ad actus docentes definire; ad definiendum autem hoc est illud dicitur alter habitus, qui supposita directione logicae docentis et simul particulari inde (omnium) ab detegente principia communia et differentialia rei, facilitat et inclinat ad talis rei definitionem: qui habitus est logica utens, si res definienda sit materia logicae, sin autem est utens logica non vero logica utens.

Dices: non posse facilitare nisi minuendo influxum intellectus et habitus utentis, adeo quod supplendo vel subtrahendo partem influxus, quod est finis ... contrarium est, quia replica probat etiam actus elicitos ab habitu docenti definire influere sive intra, sive extra materiam logicae: neque utroque modo facilitat: dicendum ergo facilitatem illam non oriri ex minori influxu praestando, sed ex maiori lumine praestito ab actu docente, sicut facilius fingit, qui regulas audit et exemplar sequitur quam qui nihil horum habet.

2a maioris probatio postulat ut non nihil dicamus super identitate logicae docentis et utentis. omnes primo actus, omnes habitus logicae utentis sunt simul docentes: sicut enim definiat logica sive dividat semper docet: cum definit divisionem docet qua ratione sit facienda divisio: at non omnes actus nec habitus logicae docentis sunt utentes: quia praedicamenta logicae, v.g. illud, definitio tradita per principia communia et differentialia nihil non ... logicae; usus enim supponit priorum regulas, quas ad opus applicat, illudque regulis: nihil autem horum habent praedicamenta logicae; alioqui non essent praedicamenta; cum supponerent alia per quae regularentur; ergo praedicamenta realiter distinguuntur ab actu logicae utentis: unde et habitus ex illis generatus, realiter distinguitur ab habitu logicae utentis.

Dicimus autem illum esse usum logicae cum habitualiter tum etiam actualiter: habitualiter quidem non qui elicit actus illos, utitur habitu logicae docentis, ut ... actus illius ut eius causa efficiente: actualiter etiam: nam quamvis actus ille non sit formaliter regula sui, est tamen regula materialiter; idest, quamvis non dirigat ad seipsum per seipsum formaliter; dirigit tamen per actus sibi similes, a quibus fuit generatus habitus.

Dices 2°: primus actus logicae

UVA.BHSC

docenti, nec utri habitu logicæ docent, qui non dy generabq; non natur ut nisi q ulla alia actu sibi simili, alioquin ipse non esset primus. Probatur: actus illi regulariter aternaliter principy et regulari per sibi similes: atqui hoc esse non potest: cum enim regula ut pote directiue, flumini debeat simultaneitate cum regulato; daventur duo actus eiusdem speciei simul in eodem intellectu; quod nec diuinitus quidem fieri posse docent multi; natu raliter, ore excitimant omnes.

Imo de actu regulante eo dicebit eadem quæstio, nam vel aut nullo, vel ab alio regulabitur. primum dici non potest: secundum vel quod non dicimus ter ut si elligat in infinitum procedere. Porro si actus illi non regulatur ab alio actu nec ab habitu regulatur: habitus enim non regulat, nisi medio actu aut elicito. Relinquitur quod dari actus logicæ docentis, qui non sunt actus logicæ utentis: cum autem actus generent habitum sibi similem, habitus per tales actus generatus est docens et non utens.

Id dicitur actus, et habitus logicæ docentis, qui simul utentes sint, extra dubium esse debet: nam actus docens dividere per definitionem divisionis, et utens habitu logicæ docente ad finire; nihilhominus quatenus hi actus formaliter docent non est formaliter utens, est enim formaliter docens, quatenus formaliter tradit praecepta recte dividendi; et autem formaliter utens, quatenus regulariter per praecepta definiendi. Negetur inde minor secundæ probationis: cuius falsitas iterum suadetur, quod multi totius actus, et habitus docentes pertinent ad partem intellectus iudicativus; utentes uero ad discursivum: nam hoc iudicium syllogismi sibet tribus terminis est docens relate ad arguentem et argumentum est utens illo iudicio.

Dices: non debent admitti habitus novi, nisi ad vincendas novas difficultates; atqui post logicæ docentis et eius habitum, non superest iam noua difficultas; ergo non debet poni nouus habitus utens. Nego minorem ipso experimento falsam: nam saepe qui primus callet regulas, ad modum est in usu difficili. Ratio est quod noua subinde difficultas oritur. vel ex parte materiæ, quam habitus docens vincere non potest, ut pote ab ipsa variabus abusus, vel ex parte formæ, a qua cum habitus docens solum dirixit in generali relinquit, utenti difficultas executionis.

§. 3. utrum Logica sit scientia, uel ars

Certum est logicam esse scientiam, sumpta scientia, ut vulgariter accipitur, pro quacunque vel obscura notitia. Certum item est non esse scientiam, si scientia cum Arist. 1 met. c. pt. 1°. sumatur pro cognitione eminenti potestate tantum scientia: logica enim quaeritur ut aliarum administra scientiarum. Dubitatur itaque an sit scientia, sumpta scientia cum eodem Arist. 1. post. pro notitia certa et evidenti, ex principiis certis et evidentibus deducta. Negant allegati a Pabulencio, quibus accesserunt hispaniensis disp. sect. 2 d. 6. necnon franciscus Maria del Mocha dis. 1. s. 2. affirmant ceteri communiter, quorum sententiæ *multi*

Probatur primum

Ratio facultas demonstratiue procedens circa suum obiectum, est propriæ scientia: sed logica demonstratiue procedit circa suum obiectum, ergo est propriæ scientia. minor videtur apparata: nam logica in parte analitica vere demonstrat utramque demonstrationem potestatem uidq generare scientiam; in parte topica syllogismi vel unam vel utramque premissam probabili constantem, generare opinionem; in parte sophistica syllogismi phallacem *potterquid et quia.*

UVA.BHSC

sub apparente motibus ludere & illudere; similiter demonstrat definitionem debere esse suo definito clariorem, hoc discursu, omnis explicatio est clarior re explicata: sed definitio est explicatio definiti; ergo definitio est clarior definito, atque huiusmodi alia.

Dices: logica nec docens est scientia in quantum formaliter docens nec quantum formaliter utens: sed nunc tradat modum, quo posit esse scientia; ergo scientia non est. Maior quoad primam partem approbatur a Patre Peinado, qui logicae, inquit, ut formaliter docens tantum explicat praeceptionem regularum, quibus recte fiat definitio, l. demonstratio; hoc autem praescindit ab evidentia, l. probabilitate regularum, quod si quando demonstrative doceat; id non oritur ex munere docendi formaliter, sed ex speciali ratione doctrinae; ergo logica ut docens formaliter est scientia: sed neque ut formaliter utens (ut contra Niphum, Murcia, Didacum ab Iesu quibus non aliqua ratione accessit Magister Agirre disput. 4. sect. 2a, defendunt omnes alii), et probatur: quia logica ut formaliter utens solum explicat exercitium et executionem regularum logicalium atque exercitio et executio, ut talia non sunt scientiae, ergo nec logica ut formaliter utens.

Respondeo admissa maiori quoad primam partem, omne argumentum probatum, cui addidi logicae ut utenti formaliter inesse habitum executionis regularum logicae docentis, sicut artifex exercendo praecepta artis, licet enim demonstrari possint regulae logicae docentis (sicut et demonstrari possunt aliqua artis praecepta) ut utens tamen de illa demonstratione non curat. Pro quo contra hanc partem congerit Agirre n. 25. solum probant logicam utentem esse identice scientiam, non tamen formaliter.

Ergo prima maioris pars negari debet contra Patrem Peinado: sufficientissime ad hoc ut logica dicatur scientia formaliter ut docens, quod aliquando demonstrative doceat; sicut et sufficit apud ipsum quod logica aliquando demonstrative procedat ad hoc ut non sit scientia. adde, quod nisi sit scientia, l. ut formaliter docens l. ut formaliter utens, non erit scientia. Dices: amabilis non est evidentia scientiae, nec ut formaliter rationalis, nec ut formaliter irrationalis; et tamen evidentia scientiae alicuius est, ergo logica ut sic erit scientia, licet nec ut docens nec ut utens.

Respondeo, amabilis ut sic esse principium aliquarum operationum intellectualium scilicet, et sensationis; logicae vero ut praescindentis a docente et utente, non posse esse principium alicuius operationis scientificae: nam omnis operatio, quam habet logica, circa scientiam, l. est effectiva l. directiva, l. effectiva simul et directiva; directivas tamen et extra, propriis materiis habet ut docens; nam ubique docendo dirigit: effectivas habet in propriis materiis tantum; et quidem circa illos actus, qui tantum sunt logicae docentis quos procedit ut docens ellicit; effectivas simul et directivas habet etiam in propriis materiis duntaxat, ut docens et utens simul, ut enim demonstravit divisionem esse modum sciendi distribuentem totum in suas partes, qua parte utitur logica regulis, est utens, qua vero parte dat normam ad rectam divisionem est logica docens, ergo nullum exercet actum nisi l. ut formaliter docens l. ut formaliter utens.

Arguitur 1o. ex Hispinola logicam parum scire: quia non est scientia. Probatur antecedens: ars et scientia differunt, cum ex parte obiecti, nam scientia est circa necessaria, et universalibus; ars vero circa contingentibus et singularibus: tum etiam ex parte modi; nam scientia non facit, sed supponit obiectum: quapropter omnis scientia debet esse speculativa

UVA.BHSC

nulla practica, ut sumi videtur ex Philosopho 6. ethi. 4; ἀκίνητον supponit sed facit obiectum.

Notandum artes iuxta mentem Aristotelis pro magnorum moralium cap. 23. alias esse activas, alias factivas, et hanc definit Aristoteles citato cap. 4°. cum dicit artem esse *habitum cum ratione factivum*. Quod si factivum hic late sumatur pro quavis etiam immanente et intellectuali operatione, ut vult Rugerinus, tunc pro artes omnes respondit, dummodo apponatur aliquid, quo differat a prudentia, nempe eorum quae ad bonos mores non pertinent: nam circa hos versatur prudentia tanquam recta ratio agibilium. Rursus artes aliae sunt serviles, et mechanicae, quarum actiones exercentur per corpus, et servit animus liber: aliae liberales, quae ordinantur ad opera rationis per corpus non exercenda, ut docet D. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. ad 3.

Ex quibus patet rationem artis liberalis et activae aptari scientiis, neganda proinde est quorundam arguentium consequentia. Secundo peccant in multis: nam primo sicut scientiae, sic et artes versantur circa necessaria, non necessitate existentiae, alioqui sola Theologia, quae Deum habet pro obiecto, scientia foret, sed necessitate essentiae, quia earum obiectum habet certa et immutabilia principia, quibus vel ipsum vel eius proprietates demonstrantur. Unde 6°. ethi. 3. ars dicitur virtus intellectus, secundum quam dicimus verum: hunc terminum et scientiae tribuit, quod scientiae non tantum artes, solicitae sunt de principiis illis, quibus vel obiectum vel regulae demonstrantur.

2° quia sicut scientiae, sic etiam artis praecepta feruntur ad universalia, licet actiones artis circa singularia versentur, ut vel ipse fatetur, Zabar. s. 2. ut autem artifices ad actiones descendant, non est opus aliud directione in singulari, sed ipsi per se materiae cognitio sufficiunt. 3° quia licet propter nomen scientiae cumdicunt speculativae, atque practicae sint etiam scientiae (quidquid reclament Ruyza et Delmonacho) cum omnium veniet, tum evidentiae ratio probat: nam pertinet, et suae veritatis principia sua ratione demonstrabit.

Arguitur 2°: iuxta Aristotelem secundo metaphysicorum 3. absurdum est simul scientiam et modum sciendi quaerere, sed logica est modus sciendi vel sciendi quia non est scientia; confirmatur: logica est instrumentum scientiarum: sed instrumentum non est eius de ratione cuius opera ad quod assumitur, ergo logica non est scientia.

Respondeo: mentem Philosophi satis verum non oportet, nam cum variis scientiae varios habeant procedendi modos, prius oportet cognoscere modum, quo procedit ipsa scientia antequam ipsa addiscatur: vel cum D. Thoma ibi; debere prius addisci logicam, quam alias scientias, quia logica modum procedendi tradit, quem reliquae scientiae servant in scopum.

Confirmatio instatur: nam logica definitionem docet definire, et argumentationem arguere, non ergo providet minorem: nam ut clavus clavo truditur, et malleus malleo fabricatur. sic scientia scientiae producitur, adiutrice nimirum et dirigente logica; adde quod logica non tam est instrumentum quam modus sciendi, quod instrumentorum omnium domi fabricabitur.

QVÆSTIO 6. Vtrum logica sit scientia pratica, vel speculatiua?

Sectio 1ª quibusdam prænotatis quæstio descidiтur

Dum hic unam aliam ille rationem ad practicam cognitionem exigit, quae pro vocabulis erit, nisi prius statuatur quid practica, quid sit speculativa cognitio. Aristoteles 2. met. c. 2. speculativae cognitionis ait finis veritas est, practicae autem opus: hinc practica cognitio sic definiri debet: notitia, quae a generali in quo est, ex se dirigit ad effectionem sui obiecti, nempe ad exequendum opus, atque talis cognitio practica. Dicitur notitia, quo cum cognitione speculativa convenit, et quia non definimus habitum practicum seorsim, sed communem habitus scientiae, qualis sunt actus, a quibus generatur: reliqua sunt differentiae: nam cognitio speculativa non dirigit cognoscentem ad effectionem, sed ad contemplationem obiecti.

Ex hac definitione infertur 1°. obiectum cognitionis practicae debere esse operabile: unde et praxis appellatur; nulla proinde cognitio Deum habens pro obiecto, potest esse practica, cum Deus non possit esse praxis. Infertur 2°, requiri quod obiectum sit operabile ab ipso cogno

cogno

UVA.BHSC

[spec.] certi, unde cognitio Angeli in Deo est practica, in me autem est speculativa, nimirum angelus est praxis relate ad Deum, non relate ad me. 3: quod sit operabile a cognoscente ex vi cognitionis quare cognitio (u) magnitudinis practica non est, non illam operatur ex vi cognitionis.

4°: ideo ex vi cognitionis effectus debet esse cognitionis obiectum: unde visio Beatifica non practica relate ad amorem beati fieri (nisi forte talis amor ut pro (illud si ibi in Deo cognoscat) licet ipsi ad illum dirigat, amorem tamen non obiectum illius: ob eandem rationem non est practica cognitio relate ad habitum durarum aut sit. In fetis [illegible] incapax esse cognitionis practicae, quia licet ex vi cognitionis mobiatur ad exequendum [illegible] non tamen ex intentione finis, nec ex reflexione quadam adipisci dictamen practicum, ad agendum iuxta modum ab ipso praescriptum.

Particula illa ex se ponitur in a Fide, pro quia licet possit aliquis speculativa cognitione dirigit ad effectionem obiecti illius, si tamen ipsa est non ordinata ad talem effectionem non erit practica: unde cognitio haec: triangulus habet tres angulos non practica, quia non ordinatur a Mathematica ad effectionem, sed ad contemplationem trianguli; licet ad effectionem exigit per accidens ordinari possit non ex fine scientiae, sed scientis: nisi cum Patre Clavio matematica practica facias. 2° quia licet accidat quandoque ob extrinsecum impedimentum, quod obiectum ad quod cognitio dirigit non possit efficiari agente; cognitio tamen est dirigens ad obiecti effectionem, erit practica: unde regulae musicae sunt practicae in Pythagora [illegible] fuerat absque.

Dices praeterea illa consilium de aliquo contractu licite faciendo, est practicum, et tamen contractus non a consiliante, sed a consultante fit: 2° notitia quam Iudex habet de poena infligenda reo non practica; at non Iudex, sed Lictor poenam exequitur, quia malleus secundum illa. R°. ad primum consilium relate ad consiliantem non esse practicum, sed praxim, quia obiectum, quod ex vi cognitionis illud proponentis efficitur fieri a consiliante: contractus [illegible] a consiliante, [illegible] moraliter praxis, et cognitio illud [illegible] moraliter practica. Ad secundum distinguo maiorem ex practica relate ad secundum scientiae concedo relate ad executionem poenae sub distinguo, moraliter concedo, fisice nego maiorem, per terminos [illegible] distinguo consequentiam.

Dices 2°: ut cognitio sit practica non sufficiunt illae [illegible] praefixae: nam omnes [illegible] ficantes cognitionem, quia Pater aeternus dirigitur ad generationem Verbi, et tamen ea cognitio practica non est alioquin Verbum divinum esset praxis vel operabile; probatur consequentia ad mittenda sequella nullum absurdum inveniunt et calcati Trinitati; sicut tamen videtur ati absurda. Respondeo: praxim dicere effectum vel opus contingens, et realem [illegible] distinctionem obiecti repraesentati a cognitione dirigente: nihil autem horum vel divinae cognitioni convenit vel Verbo, quare nec illa practica, nec hoc praxis dicendum est.

[illegible] definiunt [illegible] dicitur quod pro actus [illegible] abunde cognitionis practicae: nec illis addi debet [illegible] quod agens possit exercere: alioquin nec esset practica in Deo cognitio, qua dirigitur ad [illegible] aeternam; nec in Christo Domino illa qua dirigitur ad opera virtutum. Quod si obiicias actus dicunt, practicum respicere opus, quod sic vel aliter fieri potest. Respondeo [exit/intu] [illegible] opus fieri sic vel aliter, non eis [illegible] cognitione practica; non autem ea [illegible] licet intelligi dicit Philosophus de practicis actibus aut scientiis sunt ab homine de factibili eorum actus efficiunt.

Nota 3, quod opus sit ~~mediate voluntarium non ipsi soli voluntati actus~~, sed ~~[illegible]~~ potentiarum

UVA.BHSC

Nec 2° debet addi qd agens sit liberu ulla libertate; quamuis enim n dari cognio retra-
hens ab objecto ponendo; sufficiens tamen dirigere agens, quo l. ad effectionem talis objecti: un-
de licet Deus operetur necessitate naturae, prout falso existimavit Aristoteles, adhuc tamen eius scien-
tia cognitio Dei dirigens ad opus practica foret, ut observavit P. Molina, 1a pte. q. 1. a. 1. in fi-
ne. Nec 3°: qd opus sit immediate voluntarium: non enim soli voluntatis actus; sed aliarum etiam
potentiarum, qui a voluntate imperantur possunt esse praxis: quia tales actus sunt objecta facti-
bile ex vi cognitionis ad illos ex se dirigentis: et sane qui recipit regulas musicae practicas
esse, et pulsantes cytharam praxim, licet non efficiatur immediate a voluntate: illa siquidem cognitio
immediate dirigit in hanc pulsationem. Atque dirigere existendo ex voluntati in praxim, qa soli quo voluta-
ti immediate praxis deserviebat. Immo vero imperium in hoc euentu non est praxis, qa non illud sed pul-
satio est objectum practicae cognitionis. 4° non requiritur, qd opus fiat a potentia ab intellectu distincta de quo
infra. Qui ita notati Cardinalis Zabarela, Petrus niger, Pererius, et frang de Monacho sen-
tiunt logicam nec practicam esse nec speculativam. Ex opposito PP. Suarez, Vasquez, Hurtadus, Lo-
rinus, Cincius, Quiros, et recipius Echalas et practicam esse dicunt, et speculativam: licet
id non eodem modo asserunt; nam aliqui ex aequo dicunt esse practicam et speculativam, alii principaliter pr-
acticam, alii principaliter speculativam. Thomistae et Scotistae eam faciunt simpliciter speculativam quibus
adice Durandum et Baconum. 1a sententia logicam simpliciter practicam esse dicit, quam apud Patrem Rubio
tenent multi ex antiquis, ex recentioribus vero P.P. Arriaga, Oviedo, Alfonsus de Peinado, necnon Aversa,
Hispinula, Murcia, et alii, quibus nostra dicitur:

§2 Logica est scientia simpliciter practica

Assertioni opponitur 1° contendo principale fundamentum contrarium: ideo logica non est practica simpliciter,
quia versatur circa actus intellectus, qui non possunt esse praxis prout a logica respiciuntur; sed hoc est falsum, ergo.
Probatur minor: actus intellectus respiciuntur a logica, prout subsunt arti directioni: namque, ait D. Thomas,
in sectione ad librum primum posteriorum: sicut ratio dirigit actus manuum per artem fabrilem, sic reflectendo
supra seipsam, dirigit ad actus suos per artem logicam; sed fabrilis respicit actus manuum prout subsunt directio-
ni, saltem in actu primo remoto; ergo eodem modo logica respicit actus intellectus prout subsunt arti direc-
tioni: sed qa subsunt arti directioni, praxis ut sic; ergo actus intellectus prout a logica respiciuntur sunt pr-
axis.

Confirmatur 1°: actus intellectus ex vi directionis logicae possunt voluntarie fieri hoc potius
quam illo modo; debito proximus potius quam remotus sive; syllogismus in Barbara, quam in Celarent; sed id
qd ex vi directionis artis voluntarie fit hoc potius quam illo modo, est praxis relate ad artem; ergo actus in-
tellectus sunt praxis relate ad logicam, et inde logica relate ad illos practica. Confirmatur 2°: a-
ctus l. alterius potentiae non alia ratione sunt praxes relate ad actus intellectus, nisi quia ex eius directione
potius hoc, quam illo modo fiunt, sed actus etiam intellectus ex vi directionis logicae hoc potius quam illo modo
fiunt, quidni igitur sint praxis? sicut quae sunt actus alterius potentiae relate vero intellectus? ergo per-
plane principii petitio.

Non ob id solum dicit Thomas, nam etiam actus intellectus in prudentia imperantes sunt praxis, et prudentia virtus intellectualis practica: cum ergo logica dirigit speculativum, et speculans intellectus ratio vero practica non potest dirigere in speculativam alioquin pri-
mus dirigens esset practica, quamvis speculativa, qd falsum est, nam practicum est potius speculativo

UVA.BHSC

rectificato: qd autem logica dirigat in speculativis probatur; q[uia] quaerit scire propter ipsum scire. L. q[uia] docet nedum propter fugam ab errore, et hi modo sciendi, quo eo exactus intellectus sufficiens logica purificat illum ab iis difficultatibus: certum autem est scientiam illam esse speculativam, q[uae] scire quaerit propter ipsum scire, et non propter aliud, ut ait Aris. 1° metaf. et D. Thom. ibi lec. 3

incipio ab hoc ultimo: iuxta Divum Thomam scientia speculativa quaerit scire propter ipsum scire: unde cum sequitur et non entia, quaeruntur ab ipsa propter se ipsa: sed iuxta D. Thomam opusc. 70 q. 5. vera quaeque et logica non quaeruntur propter se ipsa; ergo logica non est speculativa. Hanc consequentiam infert ipse Doctor Angelicus Theol. art. 1. ad 2um: et ideo, inquit, logica non continetur sub philosophia speculativa, ut pars principalis, sed quasi quaedam reducitur ad eam, prout ministrat speculationi sua instrumenta. Cuius consequentia vis potest ita declarari: logica quaeritur ut ad minicula scientiarum: at qui si foret speculativa, non esset ad minicula scientiarum, nec magis illas iuvare posset ad effectionem instrumentorum sciendi, quam physica ad effectionem corporis mobilis, aut Astronomia ad effectionem siderum; siquidem esset contemplatio talium instrumentorum; ergo etc.

Praeterea idea actus intellectus. V.g. studii prout imperantur a prudentia sunt practici; q[uia] prudentia dirigit ad eorum effectionem debito modo: sed logica etiam dirigit ad effectionem actuum intellectus debito modo; ergo. Nec mobile dicit qd logica dirigat in speculativis: 1. quia etiam illa dirigit prudentia. 2° q[uia] dirigit speculationes eadem ratione qua fortitudo dirigit actus manuum, ut loquitur S. Thom. 3° q[uia] ita dirigit, sicut philosophia moralis actus voluntatis: quae utique practica est. 4° (et est ratio) q[uia] licet actus intellectus sint speculationes respectu ad sua obiecta; possunt esse, et de facto sunt practici respectu ad actus reflexos ad eorum effectionem dirigentes: sic imperatum illud factum, qd apud Thomam est actus virtutis practicae practicae potest imperare alius actus intellectus, qui simul erit speculatio respectu ad obiectum, et practicus respectu ad imperatum.

Qd adiicit Thomas, practicam esse potentia speculativo rectificato, subiectum est omnino falsum: nam speculativum subiectum rectificatum, ab aliquo rectificatur, et illud quod rectificans, qd practicum est, ex vi ipsius speculativus rectus fiat per quod est speculativo rectificato: obiectum verum est: sed nihil contra nos: nam practicam esse potentia speculativo, nihil aliud est, quam ex intentione esse speculandi institutam fuisse artem, quae utilia praestaret ad speculationis instrumenta, ad ea quae practice dirigere.

Probatur assertio 2°; scientia, quae non ordinatur ad sciri propter ipsum scire, non est speculativa; talis est logica ergo. Probatur minor. q. ad homines contra Thomistas logica ordinatur ad suum obiectum, qd apud ipsos est ens rationis: tale autem ens non magis sciri potest, quam non potest esse in ente, id quod est fictum. 2° q[uia] logica ut per scientia reflexa supponit finem scientiarum, qd est scire: eo modo quo figno factiva supponit finem equitandi, qd est equitare: sed figno factiva habet pro fine pro equitare; ergo nec logica ipsum sciri.

Confirmatur 1°: q[uia] finis artium est introducere aliquam formam in pragmatis, artem non sunt speculativae, sed practicae: sed iuxta Thomistas logicae finis est introducere formam fictam in propria materia; unde ea forma pullulet ex praeceptis logicae in actus intellectus, sive ex his in obiecta; ergo logica est practica. nec obstat qd forma illa sit ficta, nam cognitio formans ens rationis, q[uia] nititur ponere ens fictum, est etiam practica, ad differentiam cognitionis divinae, q[uae] q[uia] non nititur illud ponere, sed tantum cognoscat ab alio factum, speculativa dicitur: ig[itur] vero logica nititur formam illam fictam

UVA.BHSC

S.° 3.° occurritur arguentis

Obijcitur l. vulgaris pprologium, q.d ex Arte ℥ d anima sumi dicitur: intellectus speculativus extensione fit practicus: sed intellectus n extenditur nisi cum dirigit actus alterius potentia, q tunc solum est practicus: atqui logica n dirigit actus alterius potentiis; ergo n est practica. Confirmatur l: practica l. operativa, put contra speculativam distinguitur, sumitur ab opere exteriori, ad qd n habet ordinem habitus speculativus, ut dicit. D. Thom. 1.2dæ. q. 57. art. 1. ad 2dum: sed logica n transit ad opus exterius; ergo. Confirmatur 2.° iuxta Philosophum 6. met. ars practica versatur circa actionem, quarum principium est electio; sed logica versatur circa actiones, quarum principium est intellectus, qui n est electivus; ergo n est practica.

Ad argumentum respondent Fonseca et nin. nusquam tale pprologium apud Aristotelem inveniri: verum qª illud asumitur a D. Thom. pxª pte. q. 79. art. 11. in argumento sed contra; respondeo cum Obicio intellectum ppriè extendi, quando intra ppriam obiectum transit ab uno in alium actum, quam qd.° versatur circa actus alterius potentiæ: quare nego minorem, et conque. Nego etiam subsumtam minorem: nam multi logici se extendunt ad imperium voluntatis, quo dirigunt actus intellectus pp tempti ipsius confirmi.

Prima confirmatioª apperte monstrat, quo sensu sit accipiendus. S. Thom. in qd.° logicus speculativus esse dixit: tunc enim speculativum distinguit, contra operativum l. factivum, et hoc autem modo planum est, logicum speculativum esse n practicum: nec enim illa (more habitus factivi) versatur circa operationes externas. Qd autem sic debeat intelligi S. Doctor patet 1.° qª alioqui excluderet a ratione practici prudentiam, quæ certe practica est etiam put dirigit actus internos, qui ab ipsa immediatè imperantur. 2.° qª alioqui nec ipsum thomisticum sacrum hoc esset practicum.

3.° qª in hoc sensu loquitur S. Thomas secunda 2dæ. q. 134. art. 1. et 179. art. 2. et clarius prima secundæ. q. 57 art. 3. ad 3um. ubi: etiam in ipsis speculabilibus, inquit, est aliquid pp modum cuiusdam operis, puta constructio syllogismi, aut orationis congruæ. logicus igitur et grammaticus (consulto obmissa a Complutensibus inter sponendum textus, q sine dubio practica est) numerat inter habitus speculativos, l. factivos practicos ad differentiam illarum artium, quæ ordinantur ad opera pp corpus exercita, quæ sunt quodammodo serviles. ideo tertio loco ponat scientias speculativas, quæ ad nullum huiusmodi opus ordinantur, et simpliciter scientiæ dicuntur, n autem artes, manifestum est, eas, quas pxº loco numeravit et apud ipsum practicas. 4.° qª secunda 2dæ. q. 47. art. 2. ad 3um, postquam dixit, quod ratio speculativa quædam facit, ut syllogismos, et alia, in quibus pcedit secundum certas et determinatas vias; addit posito qd in venit aliquis speculativa, qd verum n esset nisi nomine speculativæ intelligeret activa ut a factiva distinguit.

Tandem Capreolus fidelissimus interpres D. Thomæ aliam nobis exhibet solutionem: nam apud ipsum q. 2.ª pprologi. concl. 4.ª opus exterius est, in S. Thom., qd opus cuiuslibet potentiæ factum ex electione voluntatis; quo in numero narrari actus etiam intellectus subinde patebit.

Ad 2dam confirmationem respondet P. Barquez, actus intellectus practicos oriri quidem ab intellectu n electivo, sed electivo tantum ipsi pexantiam a voluntate tamquam a principio electivo: qui enim operatur ex arte, ubique pp operatur, et sic medio actu voluntatis intendentis finem, et media ad illum eligentis: principium q imperans actus logicus semper est electio. Argumentum in dignis esse dicunt ex Caietani C.p

UVA.BHSC

respondeat platonicus cui libertas virtus erat alio qui inquiunt, nulla scientia foret speculativa: nam omnes [illegible] actus sunt ab intellectu medio voluntatis imperio.

Frigida proinde atque resolutione digna plane est philosopho ex Calcarato Viro: tantene animis coelestibus iræ: an ubi liber erat ibi invenit se fecit, et servo liberi. certe notandum fuisset non omnes actus intellectus, qui a principio electivo imperati, dici ad nos propterea practicus; sed illum duntaxat, qui dirigitur effectiva virtute obiecti media electione voluntatis illud primum obveniat sane scientijs speculativis: hoc autem dum quaeritur speculativum convenire potest ex causa eorum, hactenus non videmus; at hoc est modus quo logica procedit dirigendo per sua præcepta ad actum et subiectum, et finis autem syllogismi per voluntatis imperium exequendi.

Cum autem dicit ex D. Thoma. 1. part. q. 79. art. 11 illum esse scientiam speculativam, quia quod intelligit non ordinat ad opus; illum vero practicam, quia quod intelligit ordinat ad opus; logica practica erit, quia quod per suas regulas intelligit ordinat ad opus, nempe ad syllogismum vel alterius instrumenti constructionem. Rursus actus qui cadit sub directione prudentiæ cadit sub electione et praxi: nam prudentia virtus est practica et electiva: sed actus intellectus cadunt sub directione prudentiæ, ut testatur S. Thomas 2da 2dæ q. 47. art. 2. ad 2dum; ergo etc.

Replicabis: præmissæ evidentes dirigunt intellectum ad effectionem conclusionis formaliter: at qui non sunt cognitiones practicæ relatæ ad opus; ergo quamvis logica dirigat ad effectionem instrumentorum, non est practica. Respondeo præmissas evidentes duplici titulo non esse practicas, vel quia intellectus in conclusione facienda non subiacet imperio voluntatis, ac proinde ita conclusio evidens non est opus voluntarium. vel quia conclusio non obiectum præmissarum quod utrumque requirit cognitio practica. Quamvis autem præmissæ non forent practicæ relatæ ad opus; attamen logica practica relata ad totam demonstrationem quia vel positis præmissis, manet libertas, et per consequens dirigibilitas ad opus directe aut indirecte; tum etiam quia logica dirigit ad ponendas ordine debito præmissas evidentes ex voluntatis imperio, quod sufficit ut tota demonstratio sit praxis; licet positis præmissis, non esset amplius in potestate voluntatis, quod intellectus in evidentem conclusionem erumperet: sicut sanitas est praxis medicinæ, quamvis non sit in eius potestate, quod adhibitis medicamentis infirmitatem expellat.

Secundo obijcit Thomatius: logica deficit ratione practicæ primo ratione principiorum quibus utitur; ut quæ sunt eadem universaliter ratione etc., quæ speculativa sunt, et alijs scientijs speculativis communia: 2o ratione materiæ: nam logicæ directio versatur directe et per se circa obiecta cognita et ordinata, a quo ordinatione habent dirigi et ordinari conceptus formaliter: obiecta autem, statu cogniti non est practicabili, sed ab ipsa cognitione redditur res cognita et in statu cogniti ordinatur: quare si quæ fuisset materia realiter practicabilis et ordinabilis, essent ipsi conceptus ut effeciendi et operandi; ergo si tota directio logicæ circa obiecta cognita ut cognita sunt, non versatur circa operabile ut operabile.

Dices si logica est speculativa quia pendet et utitur principijs speculativis, nulla scientia erit practica: omnes enim pendent ab intellectu, habitu primorum principiorum, ut ait D. Thomas 1a 2dæ q. 57. art. 2o ad 2dum prima autem principia sunt speculativa ut supponit arguens. non ergo sumitur a principijs sed a fine et obiecto scientiæ, quod practica sit vel speculativa. Deinde 2o. principia quibus utitur logica, esse virtualiter practica, quia licet sint formaliter speculativa; tamen existentia in logica ad praxim ordinantur, quatenus deducit ex ipsis modos doctrinales deservientes directioni, et effectioni instrumentorum: sicut principia Synderesis, licet sint speculativa formaliter, sunt virtualiter practica, quia ex ipsis deducit prudentia modos praxi dub

UVA.BHSC

serdiunbr; g logica n e speculatiua raoe principioru.

Sed nec raoe materiæ circa quam versatur: nam quæ materia est ista? respondent. S. Thomas in præfatione ad libros posteriorum logica est rationalis, quia est circa actus rationis, sicut circa propriam materiam: non est materia logicæ actus rationis, inquit Ioannes a S. Thoma, sed materia sunt ipsa objecta cognita et ordinata; mallo Thomæ credere, quam Thomatio: sed qua ratione D. Thomæ impugnat; quia ab ordinatione objecti habent dirigi conceptus formales: inquiro tamen, et ipsa objecta unde habent esse ordinata? ab ipsa cognitione inquit redditur objectum sic cognitum, et in statu cogniti ordinatum.

Nobis mirabile narrat; quo cognitio ordinatur ab objecto in esse cogniti, et rursus objectum in esse cogniti ordinatur a cognitione; quia a cognitione ordinata: nam absque ordinata impossibile est aliquid ordinari; quo prius ordinatur cognitio logicæ perspectiva, quam objecta a cognitione in esse cogniti ordinentur, et iam tota objecti ordinatio in esse cogniti consistit in ordinatione cognitionis, sicut tota domus ordinatio in esse artificiato consistit in ordinatione artificis; quo logicæ directio et ordinatio tota dirigitur et versatur circa cognitiones et actus intellectus, qui primo actus sunt materia ordinabilis et operabilis in præceptorum logicæ.

Objiciunt 3°: logica procedit modo resolutorio resolvendo scilicet principiata in principia: sed nulla scientia sic procedens est practica; nam ut ait D. Thomas 1. eth. lec. 3a scientia speculativa procedit modo resolutorio, practica autem modo compositorio; quo logica non est practica. Instantiam secundum; quo nulla scientia ad eo nec Ethica, nec medicina, est practica: omnis enim scientia ratiocinatur, et sic resolvit principiata in principia; constat enim quod sicut ratio speculativa ratiocinatur de speculativis, ita ratio practica ratiocinatur de operabilibus, ait D. Thomas 1a pte q. 79. art. 12. in corpore.

Proinde respondeo, logicam resolvere quidem principiata in principia et ex hac parte esse secundum quid speculativam; quia tamen resolutiones illæ ordinatæ ad compositionem instrumentorum, potius compositorio, quam resolutorio modo procedit: compositorio enim est logicæ finis, per quem est aliis rebus a fine nominare iuxta Arist. 2° de anima cap. 4°: nec refert quod compositio, quam logica respicit non sit compositio materiæ et formæ: nam nec cognitio divina dirigens ad creationem Angeli, respicit compositionem materiæ et formæ, et tamen est aliquando practica: sufficit quod quod ille compositio sit opus quodlibet componendo ex aliis cognitionibus dirigentibus ad illud: nam hoc est respicere compositionem operabilis modo operabili.

Arguis 4°: logica est scientia: sed scientia est de universalibus, quæ non sunt operabilia, quo logica non est de operabilibus, ergo nec practica. Instantiam iterum; quo nulla scientia est practica. Distinguo minorem non operabilia in statu abstractionis, concedo; in statu contractionis nego minorem, et consequentiam. Sic medicina est practica, quia licet respiciat sanitatem in communi illa tamen non operatur nisi in Petro, vel in Paulo.

Replicabis: cognitio practica debet repræsentare objectum operabile: sed logica suis regulis non repræsentat objectum operabile, ergo per hanc dispositionem sed dispositionem in communi; quo logica non est cognitio practica. Distinguo maiorem debet illud repræsentare secundum omnes objecti formalitates, nego; secundum aliquam, concedo, et similiter distinguo minorem, nego consequentiam: ut cognitio sit practica, sufficit quod repræsentet aliquam formalitatem objecti factibilis, licet post eas dirigentes alia cognitione indigeat intellectus; unde logica respicit quidem objectum operabile non tamen in statu proxime operabilis, quia ad hoc exigit alia cognitio repræsentans naturam definiendi, quæ cognitio dicitur practica exe-

UVA.BHSC

cutiva

ad differentiam primam quae practica differentia: nam si omnes formalitates obiecti repraesentandae essent cognitio, hic illa falsa esset, cum ibi illa respiciet differentiam individualem ad quam pin de Deo determinari dicitur.

Arguitur 5°: logica multos habet actus speculativos; ergo non est practica simpliciter. Probatur antecedens 1° quia praesenti: nam cognoscere utrum logica sit practica vel speculativa, est speculativa cognitio. 2° quia ad logicam, ut potentem scientiam, spectat inquirere naturam sui obiecti et eius proprietates demonstrare, quae sunt cognitiones speculativae. 3° quia sunt etiam speculativi actus quibus definitio et definitum connecti debent: necnon identificari cum terminis. 4° quia actus quo logica contemplatur syllogismum factum est speculativus; ergo utrumque antecedens.

Respondeo multos actus logicae speciei quidem esse speculativos, non tamen ipsa practicos: cum omnes ordinentur ad perfectiorem statum, in ... et ob hunc finem expectantur a logica; sunt itaque speculativi secundum quid, non simpliciter; hoc enim nullo modo ad opus ordinatur. Exhibuit nobis exemplum S. Thomas op. 70 q. 5 art. 1 ad quartum: cum medicina, inquit, dividitur in theoricam et practicam, non attenditur divisio secundum finem: sic enim tota medicina sub practica continetur, ut pote ad operationem ordinata, sed attenditur praedicta divisio secundum quod ea quae in medicina tractantur sunt propinqua vel remota ab operatione: quare post pauca sic concludit: unde non oportet, quod si alicuius activae scientiae aliqua pars dicatur theorica, quod propter hoc illa pars sub speculativa scientia ponatur. Licet ergo aliqui actus logicae speciei habeant speculativi, non illi tamen propter speculativos simpliciter numerantur, quia ex intentione logici, licet remote quam alii, referuntur ad opus: quare nego antecedens.

Ad cuius primam probationem respondeat illustrissimus Mezinus, licet nobis hic contrarius: illud certum (inquit, gemio n. 9) concire contra ... quaestionem generalem quae initio dialecticae ab omnibus proponuntur, solum posse appellari dialecticae obiectivum eo quod circa obiectum sit dialectica: nam potius ad scientiam metaphysicae spectant, haec ille. Ad 2dum respondeo, quod nec ad logicam nec ad aliam scientiam spectat inquirere quid sit eius obiectum, ut habetur ex prima positione: quod autem eius proprietates logica demonstret, id quidem probat eas demonstrationes esse secundum quid speculativas, non tamen simpliciter, ordinantur enim ad opus, ut modo perfectiori et scientifico logica tradat aliis scientiis instrumenta.

Ad 3um respondeo praecepta illa non respicere per se et directe conceptus obiectivos, qui sunt formaliter verificativi: sed formales, qui ut alibi diximus sunt verificativi virtuales; ideo practica sunt ea praecepta, ut pote respicientia opus extra ipsorum factibile. Ad quartum dicendum etiam ex superius notata eam contemplationem syllogismi facti licet ex intentione logici per accidens non dirigi ad opus; dirigi tamen per se ex intentione logicae, nec enim inspicitur syllogismus factus an rectus vel defectuosus, quam illum scribendo contra logicae praecepta extra ad opus ordinari. Sic contemplatio pictoris, qua picturam exigit ad artis pictoriae normam; licet per accidens non sit practica ex pictoris intentione, quia forte non cogitat de tollendis defectibus imaginis; practica tamen est ex se, et ex artis intentione: sic actus iste triangulum contrahens angulos licet ex intentione mathematici referatur per accidens ad effectum trianguli, per se tamen et ex intentione mathematicae speculativus est non practicus.

Quaestio 7a Dialectica in ordine ad alias scientias

§ 1 De utilitate dialecticae ad alias scientias

Dupliciter potest aliquid dici necessarium ad finem, 1° simpliciter, ut navis ad transfretandum: 2° secundum quid, quod scilicet cum utilitate recurrit, quamvis licet finis existere possit absque tali medio, non tamen ita aut commode, aut perfecte: sic lux ad ambulandum, equus ad iter agendum necessaria dicuntur. Non desunt qui logicam ut inutilem imo et perniciosam damnaverint fontem illam appellantes, ex quo turbidas dogmatum aquas hauserint Haeretici inde que fallacia pocula sub veri specie propinaverint.

Inde in Artis ejus inventores acri impetu ferunt quidam Ecclesiae PP. quos inter Tertullianus de praescriptionibus haeret. cap. 7°, miserum, inquit, Aristotelem, qui illis dialecticam instituit artificem struendi, et destruendi, versipellem in sententiis coactam, in conjecturis duram in argumentis operatoriam contentionum molestam etiam sibi ipsi, omnia retractantem ne quid omnino tractaverit. Hanc hac atque alia apud Hieronimum, Augustinum et alios PP. in dialecticam jacta dicenda verba dicunt, a sophisticam partem usu debent usurpari.

Quod enim attinet ad dialecticam magnis eam nominibus PP. extollunt: alii liberam et examinatricem veritatis alii sapientiae formatricem appellant: hi clypeum disciplinarum, illi munus artium: unde Divus Augustinus dialectica munitus versutias haereticorum ea subtilitate detegebat, ut Donatistae sui inde iactarent, ab ipso tamquam a dialectico, et arte mentiendi imbuto, declinandum: aliis etiam haereticis in usu esse dialecticam testatur Rosensis art. 1. 3ª Lutherum.

Neminem omnes enim eorum Themnae fraudes omnes una dialectica nudantur: imo Apostolus Paulus in signum fuisse logicum et Christus Dominus Iudaeis convincendis dialecticam adhibuisse testatur Augustinus lib. contra Cresconium Capt. 14. 17, et 18. videantur sonica dumbrinnies et Auxera. Nam probatur: nam logica praescribit certas regulas ad operationes aliarum scientiarum, sine quibus facile contingit errare, vel definiendo, vel dividendo etc.; ergo est utilis aliis scientiis.

Objicies tamen: logica difficilior est scientiis aliis: sed quod est difficilius, conducere non potest ad facilius comparandum; ergo. Confirmatur 1. logica non facilitat ad primum actum intellectus, qui praecedere nequit; ergo ad nullum facilitat. Confirmatur 2°: reflexio ad regulas logicae minuit attentionem ad obiectum principale: nam plurima intenta minor ad singula sensus; ergo logica non est utilis ad multa obiecta penetranda, quae sunt ad alias scientias. et

Respondeo logicam esse difficiliorem aliis scientiis comparandis per ipsam logicam, non tamen absque eius praesidio comparandis: sic enim illae per se ipsa difficiliores evadunt. 1ª confirmatio tollit de medio reliquas artes: nulla si quidem illarum ad primum actum facilitare potest. Respondeo ergo primam cognitionem habitum fuisse naturaliter cognatum, quem subsequentes ad quas logica dirigit. Ad secundam confirmationem respondeo sensum esse minorem ad singula, cum attendit ad plura disparate se habentia, non tamen cum illa connexionem habent: alioquin omnes artifices per corpus artis attendentes tardiores redderentur ad opus. Et sane qui sine logica definire velit, aut dividere, distraherentur in plura palanti et errabunda cogitatione. Logica vero tuto errantem sistens, mentem illico dirigit ad praecepta quibus deinde, quibus recte diviso conficiatur.

§. 2ª Quatenus Logica artificialis ad alias scientias necessaria sit?

Prima sententia ait logicam necessariam esse simpliciter ad comparandum scientiam etiam in statu imperfecto id est ad quamcumque scientificam conclusionem. Ita frequentius Thomistae quorum sententia subtile cognatur

UVA.BHSC

probabilius quidem. 2.a licet admittat unus vel alter demonstrationes obtineri posse scientifice sine logica, tamen id negat de scientia in statu perfecto sumpta prout dicit collectionem plurium demonstrationum, quae scientiam completam. ita multi apud Albertum Lineum Ricardum, et Dominicus Ispricus (?) sub eisdem verbis logicam ait, moraliter quidem esse necessariam ad scientiam in statu perfecto, non tamen simpliciter: sic Escobar (?) (tilg) habet et nobis communiter, subtiliter et eximij doctores imitati quos audiuit.

Probatur: logica non est simpliciter necessaria ad scientiam in statu perfecto comparandam. probatur 1°. intellectus per lumen naturale illum cognoscit evidenter 1.e principia scientiarum sine logica: sed sine eadem logica potest ex illis principijs inferre scientificas conclusiones; ergo sine logica potest acquirere scientificas conclusiones. maior est indubitata: nec enim logica tradit prima principia scientiarum: minor probatur; applicare principia prima per propria iunctione ad aliqua particularia scientifice deducenda, est inferre ex illis conclusiones scientificas sed primum potest intellectus sine logica ergo et secundum.

Minor est expressa divi Thomae 1.a p. q. 117. art. 1.° in corpore ibi: in est unicuique homini quoddam principium scientiae, scilicet lumen intellectus agentis, per quod cognoscuntur statim a principio naturaliter quaedam universalia principia scientiarum; cum autem huiusmodi principia applicat ad aliqua particularia, quorum memoriam et experimentum per sensum accipit per propriam inventionem acquirit scientiam eorum, quae nesciebat ex notis ad ignota procedens. hucusque D. Thomas.

Confirmatur 1.°: qui demonstrativam conclusionem aliquam cognoscit eius scientiam habet: sed intellectus potest demonstrativam conclusionem aliquam sine logica cognoscere; ergo sine logica potest habere scientiam illius. probo minorem: cognoscere demonstrativam conclusionem est cognoscere evidenter eius causas, et principia, ut evidenter connexa cum tali conclusione, atque ita non posse hanc aliter se habere, ut constat ex Aristotele 1.° posteriorum, cap. 2.: sed totum hoc potest assequi noster intellectus sine logica: probatur. ex causis, homo logica destitutus hoc principium totum est maius sua parte, et ver(um) est hoc aliud mundus est totum, quae apparent statim evidentia, vel per intellectum vel per experimentum, inde deducit conclusionem istam; ergo mundus est maior sua parte.

Ita hic homo videt causas et principia huius conclusionis obiective, quae continentur in praemissis, deinde manifeste cognoscit causas illas esse connexas essentialiter cum ea conclusione, cui proinde per conclusionem formam ita adhaeret, ut evidenter eius cognoscat eam aliter se habere non posse, nec ulla vi potest induci ut oppositum sentiat; ergo potest intellectus sine logica conclusionem aliquam demonstrativam cognoscere.

Confirmatur 2.°: vis intellectus discursiva non est minor quam iudicativa: hoc enim est animal natura sua iudicativum, et discursivum sed intellectus qui sua potest evidens iudicium acquirere; ergo et evidenter discurrere. Probo consequentiam: ideo primum est verum, quia intellectus videt evidenter cognitionem connexionis praedicati cum subiecto; sed videt etiam evidenter connexionem extremorum cum medio, et inde connexionem eorundem inter se, propter illud principium lumine naturae notum, quae sunt eadem uni tertio etc.; ergo etiam potest acquirere vi sua discursum evidentem.

Probatur 2.° quia ad primum logicae demonstrationem non est necessaria simpliciter alia demonstratio logica, ne detur processus in infinitum; ergo logica non est simpliciter necessaria ad quamvis aliam demonstrationem; nam sicut in prima, sic et in aliis videre potest intellectus evidentiam principiorum et connexionem eorum cum conclusione. Respondebis ex Scotho, primum logicae demonstrationem esse circa demonstrationem ipsam, et quae se ludit

UVA.BHSC

ex syllogismis fuerint sine demonstrationes quia licet ille sint per demonstrationem logicam ad illas tamen non procedit logica; ergo habentur sine logica.

Respondit itaque, eam conclusionem virtualiter contineri in premissis, quae cum praecedant conclusionem logica virtualiter saltem praecedit conclusionem logicae. Contra 1°: quia cum discursu procedatur ex notis ad ignota, principia seu premissis, conclusio ad huc est ignota: sed immediate post illas sequitur conclusio logica scientifica; ergo ignota logica sequitur scientifica conclusio. Contra 2°: virtualiter contineri primam conclusionem logicae in premissis, idem est ac eam virtualiter premissas quibus ipsa cum conclusione: sed premissae adquisitae sunt sine logica, ut patet; ergo sine logica potest adquiri idem virtualiter conclusionis scientificae; quidni igitur scientifica conclusio?

3°: quod demonstratio generet scientiam non est prima conclusio scientifica: nam principia quae probatur non sunt prima, nec pertinentia ad habitum intellectus; ergo sunt principia mediata adeoque probata per alia. vel ergo probata evidenter, vel tantum probabiliter: si secundum; ergo non poterunt esse premissae ad conclusionem demonstrativam: hae namque debent esse principia evidentia. Si 1°; ergo illa principia supponuntur iam demonstrata: sed non a logica cum ante primam logicae demonstrationem non detur logica demonstratio; ergo supponunt demonstrata sine logica.

Hinc fallitur est quod idem Lixmadouit numero 9. quaestionis secundae, fieri non posse aliquis habeat scientiam, quin prius cognoscat evidenter demonstrationes recte facta generare scientiam: fallitur enim quia 1. quia principia quae hoc probatur, sunt evidentia, adeo quia scientifice probata. 2° nam per talis conclusio virtualiter continetur in premissis; ergo antequam perveniatur ad illam virtualiter habetur scientia logica. unde autem constat (oporteret) quod hoc numero demonstratio sit recte facta, antequam perveniatur ad conclusionem praedictam, immo et postquam ad eam ventum est non aliunde sane, nisi ex eo quod principia cognoscuntur evidenter, ut evidenter connexa cum veritate conclusionis: at hoc exercet naturali intellectus ostensio sine logica; ergo

Dicitur: id constare per reflexionem intellectus ad perfectionem naturae artificii demonstrationis. Contra: hoc primo est contra Augustinum qui 2°, de doctrina Christiana capite 37. plerumque, inquit, facilius ipsa connexio videt non esse errata nos, quam eius praecepta capit tandem autem ignoravit, sed multo minus ea percipit. 2° est contra S. Thomam, ubi supra idem per proprium inventionem adquirit scientiam. 3° est contra talem, quia praecisum docet, antiquos Philosophos in pluribus rationibus errasse propter ignorantiam logicae, idest artificii demonstrandi: si autem in pluribus, ergo non in omnibus. 4 est contra rationem et experimentum nunquam enim haberemus demonstrationes nisi omnia demonstrationis praecepta revocaremus ad mentem, quod experientiae repugnat et certe cum multa ex illis praeceptis sublilia sint, semper daretur locus formidini nunquam haberemus demonstrationes securi; atque ita tolleretur omnis scientia. [Vtrio] [locus]

Quo confirmatur: nam per demonstrationem reflexam, demonstrari demonstrationes generare scientiam, generat scientiam: haec autem demonstratio non attendit ad perfectionem naturae artificii demonstrationis; quod enim demonstratio generet scientiam est unica passio demonstrationis, ultra quam plures debent penetrari, ut eius perfectio artificii cognoscatur. Quod si dicas alias passiones cognosci per logicae praeceptiones ad quas etiam attendit prima logicae demonstratio.

Contra 1°: logica praeceptiva ante primam demonstrationem quae est non demonstrata: alioqui ante logicam haberetur scientia; ergo cum aliunde logicae praecepta circa demonstrationes non sint prima principia non poterunt evidenter cognosci; ergo ex attentione ad illa non poterit generari scientia. Contra 2°, quia quamvis ea praecepta cognoscerentur ut evidentia, non hoc sufficeret ad generandam scientiam perfecte conclusionis, nisi cognosceretur evidenter connexio ipsorum cum conclusione: haec autem cognitio non est principium primum non etiam principium demonstratum ante primam demonstrationem logicae; ergo talis connexio evidenter cognoscitur per solum intellectum absque logica, ergo poterit eodem modo cognosci quaevis alia evidens connexio.

UVA.BHSC

S.° 3.ª argumenta contra praefixam conclusionem

D. Thom. Opponet 1.° Post. lec. 1.ª aiente necessariam esse artem, quae directiva sit actus rationis, et haec est logica. Et Augustinus qui l. 2.° de ordine, Cap. 3.° solam logicam ait scientes facere posse. R.° mentem divi

explicat Thomae claram fit, primo ex illis verbis, ordinate, faciliter, quae explicant necessitatem secundum quid; 2.° ex 1.ª p. q. 117; ubi principium exterius inquit scilicet artem non operari sicut principale agens, sed sicut adiuvans agens principale, quod est principium interius: et post pauca haec addit: scientia autem acquiritur in homine, et ab interiori principio (ut patet in eo, qui per inventionem propriam scientiam acquirit) et a principio exteriori, ut patet in eo qui addiscit. Ex Augustino nihil colligitur contra nos: nam sicuti non sequitur sola medicina (quo exemplo utitur supra S. Thomas) potest [illegible] expellere morbum; ergo non potest illum expellere natura sola: sic non sequitur: sola logica potest scientes facere; ergo hoc non potest intellectus nativa.

Opponet 2.°: logica est causa universalis scientiarum: sine causa autem universali nullus potest effectus produci, ut videtur in sole relate ad sublunaria, et in Deo relate ad omnes creaturas; ergo sine logica nullus potest haberi scientificus actus. Minor

fig. quia arguentes: nullus effectus sine sole et causa prima, potest in coactiva aut imperfectiori produci; ergo sine logica non potest produci actus scientiae, in coactiva et rudimentis: consequens est contra adversarios et contra Arist., qui 7. Met. text. 7. ad dicendum artem inquit operari ... sine arte.

Distinguo primo maiorem: est causa universalis coadiuvans inferiorem virtutem, concedo; principalis et dans posse simpliciter, nego maiorem et similiter distincta minori nego consequentiam; etenim artes, quae experientia dicuntur, supponunt in agente virtutem ad ea opera, ad quae ipsa potentia est, et habitus acquisiti, faciliores et quasi perficiunt causa universalis; at vero Deus respectu creaturarum, sol respectu sublunarium non se habent ut causae facilitantes duntaxat non supponunt in inferiori creatura non eius experientia dicuntur, pendent supponunt in causis inferioribus adaequatam omnino virtutem ad effectum.

Opponet 3.° principaliter: demonstratio non potest generare scientiam, nisi reflexe aut signate cognoscatur habere legitimam formam: sed ea reflexa cognitio non potest haberi sine logica artificiali; ergo sine hac non potest demonstratio generare scientiam. Probatur maior primo, quia sine tali reflexa cognitione, semper nutabit intellectus utrum mittat in suo discursu aliqua fallacia; scientem autem oportet ita securum esse de veritate conclusionis ut non formidet se posse falli aut a sententia deturbari ut docet Arist. 2.° quia sine tali reflexione non potest intellectus discernere inter scientiam et opiniones: at qui talis discretio simpliciter est necessaria scienti, non enim scit, qui non scit se scire ergo etc.

Maioris falsitatem evincit 2.ª nostra probatio, sic autem iterum aperitur, reflexa cognitio, vel deficit demonstrationes directas esse scientificas, legitima forma habere vel secundum si primum; ergo ante reflexionem erat illa demonstratio scientifica: si 2.dum ergo nec est scientifica post reflexionem, quae scilicet tantum potest dare legitimam formam demonstrationi illa carenti, quae cognitio videtur pictura ut regulae artis ad umbratas potest illa vera efficere.

Dicet: reflexionem supponere evidentiam materiae dare autem evidentiam formae

UVA.BHSC

Quae non habetur sine falli reflectione. 3tia: reflectio ut cadit supra evidentiam materiae, sic etiam cadit supra legitimam formam: utramque scilicet requirat: nam quae cadit supra materiae evidentiam, illam supponit; ergo quia cadit supra legitimam formam supponit legitimam formam; nec amplius exigi potest ad scientiam, nam quod evidentia formae dicatur haberi per collationem ad regulas logicas, et reductionem ad primum principium, et ab eo unde probatur.

Ad primum probationis primae dico: praedicta sufficienter excludi per evidentiam principiorum et cognitionem cum veritate; quod licet non sufficiat, nec sufficiat reflexa cognitio praemissa: cum in illa, si attendo, quaedam ad tam multa praecepta quibus artificium demonstrationis scatet, etiam mediatam potuit, cum ea omnia intentio cum legitima forma huius demonstrationis, nisi recurrat ad evidentiam exercitam, et principia ab hac reflexione cognita, quae per exercitam evidentiam ipsi facilia apparent; in medio duplicis principii cum una vice, quae in medio tam multiplicis praecepti cum legitima forma.

Securitas quae exigit Aristoteles ad scientiam non sumitur ex eo quod sciens paratus sit respondere ad omnia quae possunt fieri argumenta, vel ab homine, vel ab angelo alio qui vix alteri vix quidem potest habere rationem aliquam scientificam: sufficit ergo scientem ita disposatum esse ut exercite videat omnia quae per oppositum fieri possent argumenta, principia falsa: sicut evidenter sciebat se esse hominem, ille, qui apud Augustinum 2 de doctrina christiana c. 31 nesciuit hoc sophisma dissolvere quod ego sum tu non es, sed ego sum homo ergo tu non es homo. Simul nisi sunt de trinitatis mysterio, quamvis argumenta contra illud dissolvere nequeat.

Ad 2 probationis respondeo, dicendum illam perfectam ex evidentia motivi ut in his alibi diximus ex eo nacitur firmiter quae de robusta tendentia circa veritatem objecti dubitationem excludere. Non ut sic discernens interrogationes et scientias, quin noverit ubi in re est natura: discernet tamen exercite sicut discernit amans suum amorem a venisio, et sicut quilibet agnoscit se firmius adhaerere objectis aut intellectui, habitum primorum principiorum, aut de divina revelatione cognitum, quam aliis probabilitatis tantum propositis.

Dices: praemissae formaliter recte dispositae causant scientiam formaliter, sicut praemissae objective causant illius objective; ergo sicut harum ita et requiritur illarum cognitio ad scientias. Nego consequentiam, nam causare scientiam objective, debent esse cognitae; illae vero causare formaliter est id quo cognoscitur objectum. Et visto in cognitione probabili, cuius (si argumentatio sit) objectum primi est cognosci debeant, ut causent oppositionis; non tamen formalis: imo nulla est cognitio, cuius objectum non debeat modo sibi competenti cognosci; cum tamen ipsa cognitio reflexe cognosci non debeat.

Replicat Suarez: nisi post illicitam demonstrationem, elliciatur cognitio reflexa, quae dicat rationaliter se habere non posse, semper dari locum formidini; ergo sine tali reflectione non datur scientia. Sed inquiro ex vi cuius medii ei judicet illa cognitio, quae ait rationaliter se habere non posse? Si ex praemissis reflexe cognitis; ergo magna sunt illic intellectus, quae reflexe cognoscit, semper enim est tale magis ob quod unumquodque est tale, ergo non praemissae ex cognitione reflexa, sed haec ab illis acquirit firmitatem: quare iudicium illud erit insufficiens tollendae praesentis formidini.

Si ex determinatione ad multas similes, ex quo evidentem conclusionem deducit: 1° redit in illa quaestio, unde scilicet constat, ex ipsis deduci conclusionem evidentem?

UVA.BHSC

Q.° unde ostat evidenti has premissas esse alijs praeg similis? non aliunde sane, nisi ex evidentia probatiui: at hic difficilior est, qua in nostro casu, ubi evidentia conne xionis, non pendent ex adeo multiplici ratiocinatione. Satis est ergo id intellectus ui naturali hauri, qua axti.

§. 4.ª Extenditur propugnata sententia ad scientias in statu perfecto.

Nimirum logica est non simpliciter necessaria ad scientias in statu perfecto, sive quoad omes earum conclusiones scientificas. Probatur 1.° intellectus habita prima demonstratione, ex eius conclusione potest aliqua, et ex alijs principijs aliam evidenter conclusiones deducere et potest omes scientias conclusiones eruere sine logica: probatur antecedens, huic nova in potentia vel oriretur ex intellectus lassitudine, vel ex difficiliori materia, vel ex forma demonstrationis? non primum, quia intellectus non lassatur, non obtunditur ex evidenti veritati cognitione; sed vividior evadit, accenditur et acuitur ad aliarum indagationem. Non 2.ª tum quia res esse difficiliores tantum postulat in perfectiori cognatione, tum etiam quia dialectica non vincit difficultatem materiae. Non 3.ª, quia demonstratio facta logicae non habeat forma dissimilis ab alia sine logica facta.

(acuitur) (indagatio)

Probatur 2.° homines logicae ignari, de quo agunt distinguunt, dividunt, et circa illa ratiotinantur, et licet nos discursus multis erroribus inficiant, non est cur ingeniosi quidam non possint ab illis se liberare: esto difficilius quam logica instructi. et sine logicae inveniunt homines sine logica, quid ni ergo poterit sine logica (loga saltem observatione) alia scientia comparari, cum logica sit alijs difficilior? sic absque rethorica artificiali integras orationes aliqui conficiunt, et sine prudentia acquisita multi opera virtutis exercent, ex vi natibus intellectus seu voluntatis.

Obijcies 1.° ex Thomasio, sicut animal in statu perfecto in quo est nutritur et augmentatur, indiget cibo digestione, et concoctione alimenti: ita ad nutritionem et extentionem scientiarum, quod fit debet fieri, per multas conclusiones, indiget intellectus cibo, id est speciebus, sed digestis, ordinatis et artificiosa dispositione aliqui non procedit scientifice; sed hoc fit per logicam: ergo. Sed arguere magis videtur stomaco, quam intellectui suo fidere, non ergo si non appetebat ille cibos in alijs animalibus stomaco concoctos; quid est desiderat species concoctas et digestas in intellectu alterius animalis?

Obijcies 2.°: sine modo sciendi nemo scire potest: sed logica est modus sciendi: ergo. Instor ergo sine logica nemo potest scire ne unam quidem conclusionem. Distinguo maiorem, sine modo sciendi activo, et artificioso nego; passivo et naturali concedo maiorem et sub eadem distinctione reliqua. Sine logica non habetur modus sciendi activus et artificialis; potest autem haberi modus sciendi activus naturalis, naturale scilicet intellectus lumen, et insuper passivus: alioqui nemo sine logica posset aut definire aut dividere, aut probabiliter ratiocinari immo intellectus habet virtualiter ipsum modum sciendi activum artificialem, qui nimirum non aliunde traxit originem.

Obijcies 3.° natura licet possit multa virtutis opera sine speciali gratia exercere, non tamen actum naturalem amoris Dei super omnia propter excellentiam actus: ergo licet intellectus possit aliquam demonstrationem elicere sine logica; non tamen difficillimam. Confirmatur non habet scientias in statu perfecto, qui nescit eis artificiis aut eis a fallacijs liberare, sed neutrum praestari potest sine logica; ergo. Permisso antecedente iuxta plures theologos falso nego consequentiam

Nam specialis illa gratia non continet ut logica virtualiter in natura. Immo si natura virtualiter contineret unum amorem Dei, et illum contra omnes posset sine gratia producere; ergo si intellectus potest unam, potest et omnes circa idem obiectum demonstrationes elicere; quin obstet materiae difficultas logica non vincenda.

Ad confirmationem distinguo maiorem: in statu perfecto extrinseco et quoad denominationem concedo; intrinseco et essentiali nego maiorem. Primum probat logica ad summum facilitatem non tamen quod aut probat necessariam: alioquin nulla demonstratio nullo modo perfecto posset haberi sine logica; cum sine ista non posset haberi extrinseca et denominatiue illius perfectio.

Tandem obijcies nostram rationem ad una ad omnes scientificas conclusiones saepe fallere. 1.º Voluntas sine speciali gratia potest aliqua, non tamen omnia venialia peccata vitare. 2.º natura multos expellere morbos sine medicina potest, non omnes. 3.º licet aliquis possit bis aut ter talos proiiciendo senarium efficere, non tamen semper; ergo similiter &c.

Nego assumptum nam ratio nostra non procedit ab una ad omnes conclusiones eodem, sed maioris generis, nec oppositum evincunt exempla; non primum, quia specialis gratia non continetur in voluntate sicut logica artificialis in intellectu: non secundum, quia nec natura virtualiter continet illius medicinae virtutem; non tertium quia iactus talorum non magis ad senarium, quam ad quinarium inclinere; intellectus vero inclinatur ad demonstrationes quas naturaliter scire desiderat.

§ V. Utrum logica subalternetur alijs scientijs

Subalternans appellatur illa scientia quae sub se habet aliam; subalternata autem subalternata quae sub altera, videlicet subalternante. Tripliciter autem contingere potest ista subalternatio. 1.º ratione finis, 2.º ratione principiorum, 3.º ratione obiecti. Scientia, cuius finis ordinatur ad finem alterius est subalternata ratione finis: et sic subalternatur logica scientijs alijs: nam finis logicae immediatus est perfectio instrumentorum quibus fines suos scientiae consequuntur: sicut finis artis frenofactivae subordinatur equestri, et equestris militari, et huius politicae; nam frenofactiva ministrat equestri frenum, quo frangatur et contineatur equus: militaris autem utitur hoc fine ad pugnam et victoriam contentam; pugnam et victoriam ordinat politica ad pacem et gubernationem reipublicae: sic logica ordinat instrumenta ad regimen intellectus regimen assumunt aliae scientiae ad pugnam cum ignorantia, et reportandam de errore victoriam: pugnam denique cum victoria ad pacem et beatitudinem intellectus.

Ratione principiorum subordinatur scientia quae utitur principijs ab alia demonstratis: et sic conclusiones subalternantis sunt principia subalternatae, quae incipit ibi ubi desinit subalternans: sic frenofactiva subordinatur equestri, nam ab hac sumit illa principia et regulas ad conficiendum frenum. Sic medicina subordinatur Geometriae, nam ad sanandum quod vulnera circularia difficilius curantur assumit ut principium hanc Geometriae conclusionem: partes circuli maxime distant inter se, ex qua ita subsumimus: sed partes quae maxime distant inter se difficilius coeunt et curantur, concludit: ergo partes vulnerum circularium difficilius coeunt et curantur. Haec non est extrinseca subalternatio quia non sufficit unum vel alterum principium ex alia scientia sumere, ut docet D. Thomas opusc. 48 tractatu de demonstratione cap. docet.

In hoc sensu logica nulli scientiae subordinatur: 1.º quia nullius conclusiones assumit ut principia. 2.º quia scientia sic subalternata, diminuitur a subalternante non est propriae scientia

UVA.BHSC

Cy no pbata a subalternante sicut principij evidens ... ad sub alternatã nude sumptã: sed logica nude sumpta e ppie scientia, demonstrat eñ sua pcepta & principia n ab alijs accepta; g.º dicit: subalternata eadẽ e coniuncta alijs, & n coniuncta sed diuncta e scientia; g & n diuncta.

Insts: ppo pbata pmedia evidentia l. tantu pbabilia; sed primo modo no sunt sic; g.º & d.º Distingo maiorẽ: & eadẽ materialiter, ocedo; formaliter nego maiorẽ: ad hoc eñ requirit, ut actu demonstret eas ppria principia demonstrationis evidentia subalternati scientia rõne obiecti, ad qd ñ sufficit, qd obiectũ subalternatæ sit sub obiecto subalternantis: alioqui oẽs scientiæ forent subalternatæ mtafisi: q.ª sub ente oẽs entis obiecta scientiarũ oẽs; requirit g.º qd addat differentiã accidentalẽ & extrinsicã quæ illud limitet; sicut medicina subordinatur philosophiæ naturali, quæ supra corpus mobile addit differentiã sanabilitatis; Musica arithmeticæ, quia limitat numerũ ad differentiã sonori hoc modo logica nulli scientiæ sub alternatur; nam quamvis addat differentiã dirigibilitatis supra actũs intellectus, quorum mathesi respicit nulla tamẽ veritatẽ a illa pbat de sundamentis ... animasticæ qd requiri pbant pgrsse exempla, & hæc de reflectione logicæ.

TRACTATUS TERTIUS

DE UNIVERSALIB9

Liber quinque vocum, qui Graece Isagoge latine vocatur introductio tantae credit utilitati ut quamvis eius Autor Porphirius ab orthodoxa religione turpissime deciderit, eius tamen opus Autores catholici Artis logicae praemittant, sive quod ex eius operibus magna ex parte decerptus sit, ut ait Toletus sive quod valde conducat ad Aristotelis praedicamenta cognoscenda: cum autem Isagoge vix capi possit universalium ignorata natura de his eius tractatus instituunt licet eorum propria sedes metafisica sit.

QUAESTIO PRIMA DE PRAEREQUISITIS ALIQUIB9 AD COGNOE UNIVERSALIS

1. Universale dicitur primo principium ex quo plures res simul fluxere pariunt, ut quae sunt eadem univer-tio est. 2º causa communis vel aequivoca, ut sol, coelum, Deus; Tertio vox, quae non unum tantum individuum, sed plura significat, ut homo: at in nulla istarum acceptionum modo de universali loquimur; nam omnia illa singularia sunt.

Agimus itaque de universali in essendo, quod metafisicum, vel in praedicando,
2. quod logicum appellatur. Primum definitur ab Aristotele 7º metaf. textu 45. quod pluribus natura aptum est inesse unde communiter dicitur: unum aptum esse in multis. 2º ex eodem Philosopho definitur: unum aptum praedicari de multis; quae definitiones non possunt commode explicari nisi quid unitas, quid multiplicitas, quid identitas quid distinctio sit noverimus; cum igitur unum iuxta Averroem tot modis dicatur quot idem, tot enim distinctum, quot multiplex, quid sit identitas, et quid distinctio videamus.

§. 1. Realis identitas, aequalitas, et similitudo praesupponuntur

3. Identitas intellectu facillima est explicatu difficillima ideo Augustinus in Psalmo 121 id ipsum quomodo dicam, nisi id ipsum? quapropter. AA. in quaerenda exacta identitatis definitione multum insudant Scotus et Suarez apud P. Quiros. disp. 14 in prima parte §. 1ª eam definiunt per realem inseparabilitatem ab intrinseco quorumvis. unum iuxta definitionem istos modos identificabit esse, quae modificat; et formalitates divinae in terris, et partes simul sumptae (contra quae sentit Scotus) cum toto identificabuntur: nimirum haec omnia sunt ab intrinseco realiter inseparabilia. .eg.

4. Mitto vero alias definitiones, quae videri possunt apud Lineum. lib. et tract. 2º met. capt. 1. non omittam acutissimum P. Antonium Perez, apud quem identitas, est summa praedicatorum communicatio. inquirebam.

UVA.BHSC

An summa illa communicatio sit per identitatem an per unionem? si primum ponitur definitus definitione: si secundum contra est, quia certum est ex verbis divinis esse summam communicationem per unionem in tam identitatem, ut fide certum est. Dices: definitionem non debere explicare, quod communicatio sit haec vel illo modo, sed hoc ipso quod sumat explicatum intelligi definitus identitatem.

.5. Contra 1.º nisi aliud adiiciatur, communicatio nominis et propria, quae identitatem omnes intelligunt, quid ubi cum dicimus, Petrus est homo; et tamen dicimus homo summe communicatur Petro; ergo non est definitus per indiget. Contra 2.º communicatio non est ex terminis nota, sicut identitas: nam verbis communicatio translatum videtur a communicatione per unionem, qua forma subiecti communicat subiecto ad communicationem per identitatem, qua gratia subiecti sibi vel alteri gratia communicat; ergo communicatio summa non est explicatio sufficiens identitati.

.6. Contra 3.º iter ex illis identitatibus una est maior communicatio gratiarum, quam alia, ergo non est summa. Probatur antecedens, maior est illa communicatio, quae omnes communicationes, quae, quae non omnes ex se dedit, sed iter reales identitates alia non omnes, alia omnes communicationes excludit. nam essentia divina excludit omnes communicationes a se ipsa cum sibi ipsi omnia sua grata communicat; non excludit autem omnes communicationes a filiatione sibi realiter identificato, cui ipsi non communicat fraternitatem et spirationem passivam, quae etiam sibi realiter identificat, ergo inter identitates reales una est maior communicatio, quam alia.

Respondit subtilis, naturam divinam tantum filiationi, quantum sibi ipsi communicari; summam extensive at intensive salte: sicut modo dicto tantum filiatione, quantum se ipsam.

.7. per filiationem communicat enim filiationi se ipsam, quae est omnis perfectio intensiva. Sed non satisfacit, tum quia communicatio naturae ratione erit extensive maior, sibi ipsi quam filiationi: tum quia cum concipimus naturam sibi ipsi communicari, magis aliquid concipimus, quam cum concipimus communicari filiationi: nam per primum excludimus omnes omnino distinctiones, per secundum autem non excludimus distinctiones virtuales intrinsecas, inter naturam et filiationem.

.8. Dices tertio, dicit aliquis, non tollit summam communicationem, quia non est proprie distinctio, sed capacitas ad suscipienda grata contradictoria, produci et produci, quae capacitas non oritur ex non communicatione naturae summae, et filiationis, sed ex illarum infinitate, cuius signum est, quod si duabus entitatibus finitis ea communicatio conveniret, hoc ipso excluderet omnes virtuales distinctiones. Contra 1.º, natura non est minus finita se sola, quam cum filiatione recepta; et tamen per hoc summam communicationem sibi ipsi, non relinquit locum distinctioni virtuali; ergo quod huic distinctioni, non ex infinitate tantum provenit, sed ex summae communicationis defectu. Contra 2.º, negatur 2.º: in rebus finitis admittitur a multis eadem distinctio virtualis, cum identitate reali; ergo etiam identitas realis non est summa communicatio.

Dicendum per se identitatem stricte

.9. definiri non posse, probatur, omne definibile resolvi debet ad indefinibile, sicut omne demonstrabile ad indemonstrabile, sicut enim si omnia indigerent demonstratione, nihil unquam esset demonstratum, ut ait Philosophus quarto Metaphysicae c. 4; si omnia indigerent definitione, nihil unquam esset definitum; unde sicut demonstrando, devenitur ad principia per se nota et indemonstrabilia; ita definiendo devenitur ad grata simplicissima entis, ideo est stricte indefinibile, ut ait P. Suarez disputatione 2.ª Metaphysicae, s. 4. n. 1.

UVA.BHSC

at qui oē definibile tandē resolvitur ad identitatē, ergo identitas est ratio definibilis: probo sub- sumptam, nam postquam unum est, adiunctum entis ...., si illud ..., quo potest definire ... lis notam habere debet identitatē, nec enim dicere potest, enim est, quod realē essentiam habet, nisi cognoscat identitatē significatam per verbum est.

Dices, identitatē notam esse debere secundum conceptum ...

30. quod est aut secundum conceptum quid est. Nam non primum applicare animal homini, nisi cognoscant animal secundum conceptum quid est, ergo nec possum applicare per identitatem unum conceptum ad alium, qui cognosco identitatem secundum conceptum quid est: sed quicunque definit, potest applicare, et applicat per identitatem, definitionem definito, ergo notam habet identitatem secundum conceptum quid est.

Huc revocari de-

31. bet argumentum P. Peynado .... : quantum enim omnis definitio est explicite vel implicite includi per verbum est adeoque identitatem, ergo omnis definitio identitatis includit definitum, non est autem ratio ipsa definitio illa, quam definitum includit. Sed ut argumentum vim habeat, debet ad nostrum revocari: cum enim definitio sit unius intentionis, consistat apprehensione simplici, tantum potest includere verbum est in applicatione ad definitum quam applicationem non potest facere, quicumque definit notam habere debet identitatem; ...... resolutum de definibili, et cum intrinsece et obiective ......

Hoc tamen

32. non impedit, quominus identitatem aliquo quodam modo definiat, definitur autem ab ... .. met. cap. 9. unitas quaedam essentiae: hoc enim pro quantum ... per quod affirmans aliqua esse unum sufficienter ... identitas ... illa, quare identitas est ratio illa, qua ... ... plura conceptu obi- ective unum esse habent suum fundamentum rerum affirmandi conceptum de conceptu, ... homine, et partem dicimus animal rationale, quare affirmando dico: homo est animal rationale funda- mentum huius veram affirmationis est identitas, seu unitas essentiae: nec est ..... et de- finitio tradi per aliquid minus notum quam identitas: nam affirmatio adeo nota est, ut qui nescit quid sit affirmare, ... annumeretur ...

... unitas, quam

33. Aristoteles .. met. cap. .. vocat indivisionem ... tamquam ... ad identitatem ... ut omnis identitas sit unitas, non tamen omnis unitas est identitas: haec enim est unitas perfectissima. Unum ergo omnium definitio est divisum in se et divisum a quolibet alio. Indivisum in se ... Verg. ... antiquos: at non ... Divisum a quolibet alio ... ... facit ... ab alio distinctum vel divisum ... ut ... lib. 4 met. ... numero 15.

Unde colliges: unitatem quam habet acervus lapidum vel ... nisi ... quod

34. licet ... ... nihilominus. ... est de illis entitatibus, quae media uni- one physica unum ... ; nam illa habent unitatem physicam, ... ut compositum ex corpore et anima.

Sed magis ad rem nostram facit unitas metaphysica, quae triplex est, sin-

35. gularis, formalis, et universalis. Singularis est indivisio ..., plura singularia: sic Petrus ... indivisibilis plures. Haec unitas solet appellari numerica, quia illa ... faciunt numerum materialis, vel quia unitas primae substantiae ... materia formae, vel quia a materiali se habet ad scientias, ... de universali, ...

UVA.BHSC

Caracti, quae res ab omnibus alijs differt: nam Petrus qui quatenus animal convenit cum Bruti quatenus homo cum alijs hominibus, ratione petreitatis differt ab omnibus.

Formalis unitas est indivisio rei

16. in plures essentias, sicut enim Petrus per suam petreitatem unus est unus Petrus, ita per suam humanitatem unus est unus homo, in tres individuo potest convenire multiplex formalis unitas, licet una tantum numerica; ergo Petrus quod habeat unicam petreitatem, habet tamen multas gradus superiores, ergo unam: habet unam humanitatem, a qua est unus homo; unam animalitatem, a qua est unum animal; unam vitalitatem, a qua est unum vivens etc. nec enim Petrus dividitur in plures homines, in animalia, aut viventia plura.

Illud notandum, hanc formalem

17. unitatem cominus distingui, quo gradus a quo sumitur communior est: nam unitas eo maior est, quo magis reddit naturam indivisam in se, et ab alio divisam. Et ideo Petrus magis ab alijs dividitur per humanitatem, quam per animalitatem aut vitalitatem: nam per vitalitatem ab inanimatis, per animalitatem a plantis, per humanitatem vero etiam a Brutis dividitur: ideo quia unitas ab humanitate proveniens, dicitur unitas simpliciter; proveniens autem a gradu superiori, tantum secundum quid.

Unitas universalis est illa, ratione cuius multa

18. distincta numero, vel specie, conveniunt in una specie vel in uno genere, a qua multa dicuntur unum. unitatem aliquarum rerum imitantur, similitudo et aequalitas: similia enim sunt quorum qualitas est una; aequalia vero, quorum est una quantitas; quapropter Arist. 5 met. capt. 15 simul explicuit identitatem similitudinem et aequalitatem.

Verum licet ipsa similitudinem in qualitate tantum posuerit, ut cum album dicitur simile albo, quia ambo

19. unam habent albedinis qualitatem; Philosophi communiter similitudinem agnoscunt etiam in substantia, et sic homo dicitur similis leoni in animalitate, Petrus Paulo in humanitate, quae extensio inde orta habuit, quod essentia recipiunt instar formae subiecta qualificantis.

Pariratione debet aequalitas extendi ultra

20. solum comprehendat ea, quae unam habent quantitatem molis, ut duplex palmaris corpus, et linea bipalmaris; sed etiam ea, quae parem habent virtutis quantitatem, quae ut notavit S. Thom. 1 p. q. 42. art. 1. ad primum attendit secundum perfectionem alicuius naturae vel formae. ut inquit Aug. 6 de trini. cap. 8.: in ijs quae non mole magna sunt, hoc est maius esse quod est melius: hoc igitur est in eis aequale esse, quod est pariter perfectionis esse.

Sectio 2a De reali distinctione speciebus et signis ipsius

21. Sicut multiplicitas unitati, sic opponitur identitati distinctio, tot quot modis dicitur distinctio quot identitas: agimus autem hic de distinctione reali, quae a D. Thoma explicatur, per hoc quod est unum non esse aliud: unde quaerunt Philosophi, utrum distinctio realitatis formaliter in negatione identitatis? vel autem sermo de rebus positivis: nam negationes cum nihil habeant positivum, nequeunt per aliquid positivum distingui. Negant Hurtadus et Arriaga, censent enim distinctionem nihil aliud importare, quam positivam rei entitatem.

Moventur 1o, quia negatio supponit ipsas entitates ex quibus esse; quia

22. supponit ipsam ab alia quacumque distinctam: 2o quia homo v.g. per suam rationalitatem, quae quid positivum est excedit Brutum, et ab illo differt; cum rationalis sit differentia hominis a Bruto; ergo per suam rationalitatem

ne queunt

UVA.BHSC

Et non persaduntur negaones, homo distinguitur a bruto. 3º quia homo distinguitur ab illa negaone, qua
iuxta contrariae sententiae distinguitur a bruto; quia vel distinguitur ab illa per suam entitatem positivam, vel per
aliam negaonem? si primum; ergo eandem distinguitur etiam a bruto; si 2um; ergo ab illa secunda negaone
distinguitur per tertiam, et a tertia per quartam, et sic in infinitum.

Rationes istae probant fundamentum primum di-
23. stinctionis, in entitate positiva consistere: sit tamen loquamur de formali significato distinctionis, admodum | eximio
probabile existimo cum eximio Doctore. Pater Arriaga et alii, distinctionem formaliter dicere signi-
ficatione negaonem. 1º quia distinctio contradictorie opponitur identitati, unde S. Thomas 1ª distinctione
5. q. 1. art. 1 ad primum dixit, quod ubicumque ibi est distinctio, ibi est oppositio contradictoria: sed identitas formaliter dicit
unum esse aliud, id est duos conceptus obiectivos re ipsa esse unum quid, quod est identitatem esse quid | ubicumque distinctio, ibi est oppositio
positivum; ergo distinctio formaliter dicit unum non esse aliud id est unum conceptum obiectivum non uniri cum alio conceptu ob-
iectivo. Ergo cum ex iis, quae contradictorie opponuntur, si unum in positivo consistat, necesse est aliud consiste-
re, in negaone ut manifestum est. 2º quia nomen hoc distinctio dicit formaliter id ad quod significandum est impo-
situm: non autem imponitur ad significandum rem positivam, sed negaonem alterius; hanc ergo negaonem dicit distinctio.

24. Iis distinctio est illa, quae ex parte rei ante operationem intellectus unum non est aliud. quae distinctionis plures sunt species. 1ª di- integra
viditur in negativam et positivam: negativa est illa, qua duo non entia distinguuntur, ut tenebrae et caecitas, vel qua
distinguitur non ens ab ente, ut tenebrae a luce. addunt et illam, qua duo rationis entia distinguuntur inter se. vel non
ficta ab ente vero: nam licet entia rationis in suo esse dependeant ab intellectus operaone; non tamen ab ea de-
pendent in hoc quod est ipsa vel inter se vel ab ente vero distingui.

Distinctio positiva realis est illa, qua duo
25. entia positiva distinguuntur, ut homo et brutum, haec autem ulterius dividitur in adaequatam et inadaequa-
tam; adaequata est qua duo res ita distinguuntur, ut una nihil habeat alterius, ut Petrus et lapis.
inadaequata est cum una habet aliquid alterius: sic per unum distinguitur ab alio, quia licet habeant di-
stinctam materiam, animatam tamen realiter utraque est eadem. Ad hanc distinctionem revocatur vel distinctio i-
dentificatoria in tertio, quae sola reperitur inter divinas personas: est distinctio includentis [illegible] ro,
qua ratione materia distinguitur a toto, quod licet materiam includat, quia tamen ultra materiam dicit for-
mam et unionem, quam non dicit materia totum realiter ab ea distinguitur tanquam includens ab incluso.

Superest
26. modalis distinctio, quae versatur inter rem absolutam et modum eius. modus est quaedam entitas diminuta quae
apponitur absolutae entitati, illique praebet aliquam determinaonem: nam cum creatura, inquit P. Sarr., sibi in
se sit limitata et imperfecta dependens, potens et mutabilis secundum varios status et positiones in-
dig. vel duraonis, indiget modis istis, quibus ad haec omnia complebatur, et sic Pater per unionem determinanti ad com-
ponendum totum, quantitas per inhaerentiam ad minuendum substantiam, homo per ubicaonem ad essendum in loco
per duraonem ad essendum in tempore, et agens per actionem ad producendum effectum. o[illegible] isti modi per modalem di-
stinctionem a rebus, quas modificant distinguuntur.

Dubitatur hic an modalis distinctio sit minor quam distin-
27. ctio realis absoluta, illa scilicet, qua duae res absolutae distinguuntur? Eximius Doctor disp. 7. met. s. 1ª a
numero. 26. asserit distinctionem illam esse minorem, et medium inter realem et rationis. Mobilis est ex separabi-
litate modi, a re quam modificat quae aliquam realem identitatem cum ipsa minuit, proinde distinctio est.
2º quia modus non est perfecte res aut ens, nec habet entitatem sed est modus entitatis. ergo eius distinctio, a re quam
modificat tanta esse non potest, quanta inter utramque rem, et rem.

28 Ex adverso probatur quoniam distinctio modalis inter maiores est, aeque est maiore absoluta probat quod magis illa magis distinguuntur, quae conveniunt: sic Petrus minus a Paulo distinguitur quam aliud, minus a lapide quam a planta, at qui res et modus minus conveniunt, quam res et res, nam res et res saepe conveniunt in ratione specifica saepius in generica, saepissime in ratione substantiae res autem et modus, saepissime differunt in ratione substantiae, praesertim cum substantia est, quod modus nunquam esse potest completa substantia: nunquam autem convenire possunt in aliqua ratione specifica; ergo magis distinguuntur res, et modus quam res et res.

29 utrumque media. Dico igitur distinctionem modalem, et absolutam, prout quales considerantur distinctionis formaliter sumptae. Probo 1° quia distinctio cum sit non esse aliud involvat negationem consistit in divisibilitate ergo non est maior una quam alia. 2° quia extendo fundamenta usque ad extremas rationes: in separabilitate enim non attingit identitatem, ut supra probatum est, nunc probatur: nam alioqui magis distinguitur res a modo, quam modus a re; magis item totum a parte, quam pars a toto, et unio hypostatica magis ab alia unione, quam a personalitate Verbi; scilicet res a modo separabilis est, pars a toto, et unio hypostatica ab alia unione, contra vero non modus a re, nec totum a parte (essentiali) nec unio hypostatica potest a Divino Verbo separari.

Id vero modus non sit simpliciter ens sicut entitas absoluta
30 4° non adeo certum est non modus aliquid est, verum, bonum, et realiter productum, et absolute non enim habet quod est simpliciter ens. 2° licet in modo sit limitata entitas non convincit, solum enim probat distinctionem sumptam fundamentaliter proximo esse minorem: qualis etiam fieri distinctio inter duas qualitates scilicet duos modos non efficere eius entitati. Probat a quo sit distinctio sumpta formaliter in negatione in qua 1. 11a. P. Suarez consistit: et alioqui substantia creata minus a Deo quam a suo modo distingueretur: minus ab accidenti, quam ab alia substantia, minus a non ente 1. ab ente ficto, quam ab ente, in modo duo entia reale, aut duas negationes nulla ratione distinguerentur, cum ita minor, illa nullam dicat perfectionem positivam.

Argumenta contra non
31 probat maioritatem distinctionis: sed minoritatem similitudinis, convenientiae. 1. unitatis realis: quae duo valde diversa sunt: cum enim unitas realis fundetur in similitudine praedicatorum, et similitudo dicat realem distinctionem, quae essentialiter portat, est igitur maior diversitas inter modum et rem, quam inter rem et rem. Non tamen est maior distinctio: non enim sunt idem differre diversitate, et distincte, ut probat P. Suarez disp. 7. sec. 3. nu. 6, et ratione duo entia positiva, v.g. duae substantiae quae distinguuntur ac duo non entia, duae negationes; cum tamen duae substantiae plura habeant praedicata, similia, quam duae negationes.

Signa
32 alii distinctionis late recensent eximius Doctor ea disp. 7. s. 2. praecipua credunturi separabilitas, sive mutua, sive non mutua, muta dantur inter Petrum et lapidem, non muta inter modum et rem ab ipso modificato: licet enim res possit manere destructo modo: non tamen modus destructa re. Ratio cur utraque sit realis distinctionis signum, est quod si illa quae possunt separari forent idem falsificaretur illud principium quod non est possibile idem simul esse, et non: nam altera ex illis destructa

UVA.BHSC

Verū esset dicere: idē n͠ ē, ꝺ utrūq altera ꝑmanente, verū erit: idē ē; q̄ possibile esset idē simul esse, ꝺ n͠ esse: qua ꝓpter dixit Arist. 7 topicorū capit.º amplius si ꝓducit alterū sine altero esse, n͠ erit idē.

33 E reali ꝓductiō, que ubidatū, datū ꝺ realis distinctiō, inter ꝓducens, ꝺ ꝓductū, saltē quoad primū ysū: sunt enī qui existimant posse q̄s seipsū ꝓducere, quoad secundū esse, id ē seipsū conservare: cęterū ꝯstans sit nullū esse posse ꝓducere seipsū: ꝓducens realiter distingui debet a ꝓducto. Unde Theologi colligunt distinctionē realē inter Patrē, ꝺ suū filiū q̄ Pater ꝓducit filiū.

QUÆSTIO II. DE DISTINCTIONE FORMALI EX NATURA REI

Sectio prima quid ea sit?

34\. Bidimus distinctionē realē esse quorū unū antementi, oꝑe nō ē aliud, distinctio rationis ē illa qua ꝑ oꝑationē mentis unū nō ē aliud, quamuis ex parte alterius identificentur: inter distinctionē utro-que istā, ꝺ rationis mediā quandā inuenit subtilis Doctor Scotus, quā appellat formalē ex natura rei. Scoto subscribunt eius discipuli ꝑ ꝯferentes, quod Suarez, hurtado, ꝺ herrera suasit, a mente Scoti dubitantes subscribunt ꝺ alij, nimirū fonseca (licet eā j creatis tantū admittat nō j diuinis) Lalemandet Caramuel ꝺ ex Thomistis multi apud trinitarios tract. 2.º logic. eius disp. 3.ª q. 5. nu. 642. nec deē qui asserat Scotū eā a D. Thoma sumpsisse. Communiter tamē Thomistarū Scholæ nostræ sententiā eā reiicit, quin ꝺ aliqui grauiores eā notā sunt quatenus illā inter diuina ꝑsona deducit, timerent, aut ipsā in desidit alij: moti quærūtur utrū ea sit admittenda j rebus creatis.

Conuenire dicitur hæc distinctio cū inter alias formalitates,

35\. tū maxime inter gradus metaphysicos ā Petro quod ē indiuiduū, usque ad supremā rationē entis ascendimus ꝑ homo, animal, uiuens, corpus, ꝺ substantia: istæ formalitates sunt gradus metaphysici, ꝺ oēs istæ licet realiter strictæ sint idē dicuntur nihilominus ex natura rei distingui, ꝺ ante ꝯsiderationē intellectus. Itaque sicut aliqui distinctionē rationis duplicē faciunt alterā quæ ꝑ intellectū fabricatur, sine fundamento in re, ut inter Petrū ꝺ eundē Petrū, alterā quæ reperitur cū aliquo fundamento in re, ut inter animal, ꝺ rationale; sic Scotistæ realē distinctionē diuidunt in realē strictā, ꝺ realē formalē.

Quæ quidē media dicitur inter strictè realē ꝺ rationis, quia participat

36\. ā distinctione strictè reali, quod detur existat in rebus ante oꝑationē mentis; 2.º quod benè salui-gius ꝯstitant extremis ꝓ parte ꝯtradictoria. Ā distinctione rationis participat, quod sicut illa uersatur inter easdē rei formalitates, idcirco formalis appellatur. Differt ab utraque, q̄ neque inter diuersa et inter ꝺ extremā sunt realis, nec pendet ab oꝑatione mentis, sicut rationis distinctio.

Realē distinctionē strictā collocant Scotistæ

37\. inter extrema illa, quorū unū corrumpitur, l. generari potest sine altero, quorū unū potest ab alio separari, saltē separabilitate mutua. l. quorū unū ab alio dependet. At ubi nullū ex præfatis signis inuenit statuunt distinctionē mediā, si reperiatur aliquod ex quinque sequentibus exclusio, definitio, diuersitas, demonstratio, ꝺ reduplicatio: nimirū si unū excludat aliud a suo formali ꝯceptu: si aliter. l. definiatur. l. describatur; si aliquid de uno demonstratur quod de alio; l. denique si de uno, ꝯquantitate tali affirmetur aliquid, quod nō eodē modo, ꝺ ꝯquantitate affirmetur de alio.

UVA:BHSC

Tertia distinctio formalis ex natura rei ab illustrissimo Marinio dicitur

38. illa, quae datur inter res, seclusa quacumque intellectus operatione, tamen mediat solum inter formalitates identificatas entitati, quarum una ita separaret a re non sit ratio quidditativa, aut conceptus formalis alterius neque; et quidem potius habeant quidditates, seu conceptibilitates distinctas, tamen nec per potentiam Dei absolutam possit existere, una seu separari ab alia, nec alia abista. Consonant Smisingus et Pontius disp. 81. q. 3. apud quos distinctio media, dicitur illa, quae ex natura rei mediat inter formalitates, hoc est conceptus obiectivos formales, inseparabiles de potentia etiam absoluta, idque independenter ab operatione producentis et producti:

Ex prima definitione colligitur, non dari distinctionem mediam inter entitates

39. inseparabiles non mutuo, quales sunt forma et unio, corpus, et ubicatio, quia licet unio nequeat a forma separari, nec ubicatio a corpore, forma tamen potest ab unione, et corpus ab ubicatione separari. Ubi sunt, qui non admittunt distinctionem, neque adveniunt, adeo distinctione sufficere separabilitatem. Quia licet rationalitas non mutuo, immo addunt praedicamenti metaphysici non habere mutuam inseparabilitatem: quia licet rationalitas nunquam potuerit esse sine animalitate; animalitas potuit esse sine rationalitate; quamvis semel ut illa coniuncta nulla potentia valeat ab ipsa separari.

Hinc formalis distinctio

40. admittunt inter res et modos ipsius, quibus hac in parte coniunt ex Imitis dictis disp. 7. met. s. 4 n. 26 qui tamen non nullus ea distinctione appellari formalis; ex 2.a definitione colliges relationes divinas maiorem distinctionem, quam formaliter distingui, quia licet inseparabiles sint, ea tamen inseparabilitate habent dependenter ab operatione producentis, et producti, sumpta dependentia late.

Sectio 2.a refellitur praefixa distinctio.

41. Arguo 1. ex P. Suarez disp. 5. met. sec. 2.a natura humana Petri non distinguitur a singularitate Petri formaliter ex natura rei, ergo talis distinctio non datur inter praedicamenta metaphysica, consequentia tenet ab omni: natura illa per seipsam est formaliter indivisa in se et divisa a natura Pauli: sed esse per seipsam indivisum in se, et divisum a natura Pauli est per seipsum esse singulare; ergo illa natura per seipsam est singularis, ergo ex natura rei se ipsam identificat suae singularitati.

excalceati Trinitarii licet non

42. nobiscum sentiant, reputant hoc argumentum inefficax esse: et ex mente Scotistarum respondent, naturam humanam Petri esse quidem per seipsam indivisam specifice, et sic etiam esse divisam ab alia, non tamen materialiter et numerice; quia ratio sic indivisi, aut divisi constituitur per ecceitatem, aut differentiam individualem, quae non est constitutivum singularis per aliquid realiter, sed tantum ex natura rei distinctum a natura: sicut apud eos constituitur singularis per ecceitatem formaliter saltem et per rationem ab ipsa distinctam.

Ostendo tamen efficaciam argumenti: nam licet, hoc unitas formalis naturae (ut in-

43. quit magnus Suarez) possit a se distingui ab unitate individuali; tamen non potest concipi, quod a parte rei sit secundum essentiam suam propria, et ex natura rei distincta, ab unitate individuali: nam ut sic propria. Vel est distincta et divisa a natura Pauli, vel non? Si secundum; ergo a parte rei eadem est natura Petri et Pauli: et utraque cum individuationibus Petri et Pauli distinguantur inter se realiter, et identificentur a parte rei cum praedicta natura; habebimus in creaturis mysterium Trinitatis, quod scilicet eadem realiter natura sit in pluribus realiter distinctis, contra principium illud quae eadem et cetera; Si primum, ergo ut sic propria est singularis, et individua: habet enim unitatem et divisionem ipsius numerice determinatam

nobiscum

(excalceati)

UVA.BHSC

distinguens ab aliis naturis constituendo species in quo consistit unitas numerica.

Praeterea natura

44 Petri per suam realitatem et entitatem etiam ut ex natura rei praescindentem a singularitate constituitur in esse unius naturae; ergo ut sic constituitur in esse distincta a natura Pauli: quamvis enim distinctio et unitas addant negationem supra entitatem, non tamen addunt aliquam entitatem positivam qualis ab Scotistis asseritur differentia individualis. Ergo unitas et distinctio praedicta numerica per sumptae non per specificam unitatem aut distinctionem naturae, quae non dividitur nec distinguitur a naturis, cum quibus speciei convenit, ergo per seipsam sive per suam realitatem natura Petri est singularis et individua.

Respondent iterum

45 Scotistae naturam humanam Petri secundum se, et ex natura rei praescindentem a singularitate, nec esse, nec non esse naturam Pauli; sive quod idem est nec identificari nec non identificari cum singularitate Pauli, sed ab utroque praescindere: sicut homo ratione sui, nec est albus nec non albus: sicut enim homo ratione sui est quid aliquid positivum, non tamen excludit rationem sui albedinem; sic natura Petri ratione sui est aliquid positivum non tamen excludit naturam aut singularitatem Pauli. Sicut

cohaeret

Difficilis plane solutio et quae cum nulla ex praemissis Scotistarum sententiis cohaeret quasi sit: sive natura Petri secundum se indifferens ut sit realiter natura et singularitas Pauli, sive non est indifferens, sed determinatissima ut sit realiter singularitas Petri? Si [illegible] ergo [illegible] exemplum hominis indifferentis esse ad unionem sive non unionem cum albedine, non ad rem. Ergo natura Petri ex se determinatissima, immo ipsa summa determinatio ad realem identitatem cum singularitate Petri et formaliter idem est cum ea singularitate. Probo consequentiam: determinatio necessaria ad identitatem realem formaliter est identitas: est enim haec determinatio unitas essentialis, et divisio sive exclusio necessaria cuiusvis entitatis distinctae numerice a seipsa. Et certe repugnat dari determinationem necessariam ad identitatem indeterminata sive divisa; ergo si natura Petri sit ex se determinata ad identitatem realem cum singularitate Petri, ex se formaliter est idem cum ea singularitate.

Si primum, scilicet indifferens contra est: ergo etiam gradus substantiae in lapide

47 est ex se indifferens, ut identificetur cum lapide sive cum Angelo. Consequentia bona, sed consequens probatur: alias aliquis Angelus posset esse non omnino spiritualis, et lapis non omnino materialis: natura substantiae, quae est in lapide materialis est et corporea, ergo si posset illa identificari cum natura Angeli, facere posset Angelum materialem et corporeum, adeo quod Angelus non omnino foret spiritualis, utpote cum identificari aliquid corporeum. Quo eodem argumento probatur lapidem non esse omnino materialem siquidem posset identificari secum natura substantiae, quae in Angelo est immaterialis.

Contra 2°: quod gradus entis

48 unice identificatus cum Deo, ex se, et ex natura rei est indifferens ut identificetur cum creatura et vice versa gradus entis identificatus cum creatura indifferens est ex natura rei ut identificetur cum Deo. Contra 3° quod natura Petri tantum accidentaliter identificatur cum singularitate Petri et ratio entis in Deo cum ipso Deo. Ergo et natura Petri realiter distinguitur a singularitate Petri, et ratio entis in Deo a Deo. Probo consequentiam, quia quae possunt aliquando realiter distingui numquam possunt realiter identificari identitate necessaria [illegible] est summa determinatio ad unitatem essentiae.

Arguo 2°: ratio entis in Petro separata per se ipsam

49 formaliter est creata; ergo ex natura rei ratio superior in se identificat inferiorem: nam ens est ratio superior ad creatum et increatum. Probo antecedens, ratio entis in Petro separata formaliter est ex nihilo, est dependens a Deo et ab ipso producta; ergo per se ipsam formaliter est creata, siquidem illa ratio secundum se et ex natura rei

UVA.BHSC

nec erit creata nec increata, ergo dabitur in rebus aliquid, quod nec Deus sit nec creatura

a paritate, quod esse et Deus sit et creatura: Deus, nam quidquid Deus non est, excludit a se fortius, et ratione sui increatum, independens, ... : excludit enim a se chimeram: et autem chimera non Deus increatus independens ... habens ... ut ... non excludit a se esse increatum independens et a se erit Deus. erit in super creatura, quia non excludit a se esse creatum dependens ab alio quibus potius illi identificatur.

Idem argumentum ... animalitas ... quae ... hominis ... seipsa ... substantia fortius, quia non distinguitur ex natura rei a substantia: probatur, animalitas per seipsa ut ex natura rei ... a substantia ... homine radicat ... operationes, et per se ipsa repugnat identitati cum accidenti: ergo ... substantia. Sic ... aliqui cum ... 4a. ... gradus ... ex natura rei non distinguuntur ... licet hi ... distinguant ... sed ... Maximo ... de universalibus ... nam qualis sit ... identitas ... qualis non mutua distinctio ... identificatur ex natura rei cum animali, ergo ... natura rei cum animali, ... ex natura rei distinguitur ab homine distinguitur ab eo quod ... ex natura rei cum homine, ergo dicit ... et excludit sui ... quod ... apparet falsum.

Arguo 3o: omnis distinctio, quae datur inter gradus metaphysicos ante operationem intellectus, est stricte realis, nec minor esse potest, sed distinctio ex natura rei est minor reali stricta, ergo non datur. Maior probatur 1o, omnis identitas, quae datur ante intellectus operationem inter gradus illos, est stricte realis et ista non minor, ergo talis est etiam omnis distinctio. 2o omnis ea distinctio talis est, ut eius ... unum non sit aliud ante intellectus operationem sed hoc est unum stricte distingui ab alio, nam ... rei non est aliud, unum excludit aliud a se; ergo stricte realiter ab illo distinguitur. 3o quia ... distinctio excludit omnem identitatem realem, quae non potest ... inter extrema, quorum unum ... qui dicit ... ergo non est minor quam realis stricta.

Omnis distinctio, quae datur inter ... (scotistae) ante operationem mentis est stricte realis, non tamen ea quae datur inter formalitates et formalitatem, qualis intervenit inter gradus metaphysicos, hoc enim ideo non est stricte realis, quia ... nit cum identitate stricte reali. Contra 1o identitas ista est stricte realis, licet ... inter formalitates, et sic ... realem distinctionem, ergo illa distinctio est stricte realis, licet ... inter formalitates, et sic ... realem identitatem.

Contra 2o: animalitatem et rationalitatem esse formalitates non minuit, aut non impedit quominus realiter stricte sint similes, nec quod sint ... producte ... ergo nec impedit quominus sint realiter stricte distinctae. Contra 3o, quod rationalitas et risibilitas sint formalitates non impedit inter illas realem strictam distinctionem, ergo nec impedit illa inter animalitatem et rationalitatem: ratio est quia quantitas distinctionis non est metienda ex quantitate extremorum.

non minuit distinctionem (dicunt scotistae) praecise ex eo quod versetur inter formalitates sed ex eo quod sunt formalitates ... divinitus etiam inseparabiles. Contra 1o, separabilitas non facit, sed supponit factam distinctionem, cuius ideo dicitur esse signum; ergo inseparabilitas non facit, sed factam supponit identitatem, sicut illa supponit: ergo distinctio, quae non minuit identitatem, nec inseparabili

ab

minui potest. Dico 2º. si summa inseparabilitas minuit distinctionem, ea ergo omnino non tollit: nam ipsa non potest inseparabilitas minuere distinctionem, nisi ratione oppositionis cum ipsa: sicut ergo opponi, et ipsa sit summa, non minuit tantum, sed tollit omnino distinctionem, sicut ergo tollit summa identitas.

Dico 3º. inseparabilitas, sive mutua, sive non mutua non semper arguit identitatem realem: de non mutua patet: nam modus distinctionis strictæ reali distinguitur à re modificata. Patet etiam de non mutua; nam totum reali ter distinguitur à partibus simul sumptis et unitis iuxta Scotum; et quæ sic sumptis separari nequit nec ipsæ partes à toto, deinde personalitates divinæ mutuo sunt inseparabiles, et tamen realiter stricte distinguuntur.

Propterea inquiunt, distinguuntur, quæ dicunt producentis oppositionem et producti, quæ non dicunt gradus metaphisici, non enim animalitas producit rationalitatem, nec econtra; sed Dico 4º. partes divisivæ non simul sumptæ et unitæ causant totum; et tamen simul sumptæ et unitæ realiter parte distinguuntur a toto. Dico 2º. productio non est maius signum realis distinctionis quam unum non esse aliud ex natura rei: sicut enim stetit identificata realiter, admitti unum ex natura rei non esse aliud, sic poterit admitti, unum ex natura rei posse aliud producere.

Imo producens ideo realiter distinguitur a producto (saltem quoad primum esse) quia realiter distinctum dicere producens non est productum; ergo productio non facit, sed supponit realem distinctionem. Dico 3º. inseparabilibus productio non auget distinctionem; non enim minus distinguitur homo ab Angelo, quam a suo patre, ergo nec in formalitatibus inseparabilibus productio ponit, sed supponit distinctionem.

Propterea ut opportune notat Arriaga spiritus sanctus distingueretur a filio realiter, licet per impossibile non procederet a filio ut omnes scotistæ defendunt. Et in illo eventu deesset inter filium et Spiritum sanctum mutua inseparabilitas absque illa oppositione producentis et producti: nihilominus tunc daretur inter illos realis stricta distinctio quia sic licet ex natura rei unum non esset aliud: ergo si animalitas ex natura rei non est rationalitas, dabitur inter illas realis stricta distinctio, quamvis et mutuo sint inseparabiles, et non dicant oppositionem producentis et producti.

SECTIO 3ª SCOTISTARUM ARGUMENTA

Primum doctoris subtilis tanti plane vindicium, quod crux ingeniorum appellatur ita proponitur: eadem entitas sine ulla reali distinctione, non potest esse similis, et simul dissimilis alteri, sed homo per animalitatem est similis equo et simul dissimilis per rationalitatem; ergo homo non eadem entitas sine ulla reali distinctione; ergo in homine distinguuntur realiter animalitas et rationalitas: non distinctione reali stricta, ergo distinctione ex natura rei: sola maior indiget probatione, et vero probatur: eadem entitas sine ulla reali distinctione non potest suscipere prædicata contradictoria: sed esse similem, et dissimilem, l. quod idem est, esse similem et non similem alteri sunt prædicata contradictoria, non secus ac esse alteri æqualem et inæqualem; eadem entitati etc.

Sed si hoc argumentum crux est ingeniorum, ipsi ergo dignitati effecto[illegible] sunt met clavi ingeniosi Scotistæ sumant enim indivisibilem, et distinctum ex natura rei formalitates supponant Petri singularitatem respectu singularitatis equi: singularitas Petri est eadem entitas sine ulla reali distinctione: sed est similis et dissimilis singularitati equi; ergo eadem entitas, sine ulla reali distinctione, potest esse similis, et dissimilis alteri. Minor probatur: singularitas Petri est similis singularitati equi ratione singularitatis, et dissimilis ratione identificabilitatis cum humana Petri natura, quæ non potest cum illa identificari singularitas equi.

UVA.BHSC

2º dici similis ratione singularis Petri: dissimilis ratione separabilis, seu separabilitatis humana natura. 3º est illi similis ratione producta unita, et ubicata, dissimilis ratione producta unita et ubicata per distinctas productiones uniones, et ubicationes. 4º in ipsa similitudine similis est, et dissimilis: similis, quia sicut hoc illi, ita illa huic assimilatur; dissimilis, quia singularitas Petri per se ipsam, et non per aliquam singularitatem est ratio assimilandi: et contra singularitas equi est ratio assimilandi per se ipsam, et non per singularitatem Petri; namque unumquodque per hoc, quod est in se, assimilatur alteri, et non per illud, quod est in altero simili.

Sumant præterea rationalitatem, et animalitatem Petri, quæ sunt apud ipsos ex natura rei distinctæ: animalitas et rationalitas sunt similes, quatenus sortitas partes hominis metaphysica, entitas etc. sunt dissimiles in ratione talis formalitatis dissimiles, quia animalitas est ratio assimilandi, rationalitas ratio dissimilandi. Quod si ipsa animalitate distinguere voluerint conceptum animalitatis a conceptu sortitatis, quia animalitas non est radicalis rei sortitas, non talis distinctio minor erit, quam distinctio ex natura rei: namque ideo distinctio formalis minor assererit distinctione reali, quia non versatur inter res, et res, sed inter eiusdem rei sortitates: at qui distinctio inter animalitatem et sortitatem non versatur inter sortitates eiusdem rei, sed inter formalitates eiusdem sortitatis, ergo est minor, quam distinctio ex natura rei.

3º Animalitas est similis et dissimilis rationi illi sortitati: similis, quia utraque est ratio sortis, entitas etc.; dissimilitas, quia animalitas est sortitas rei, ratio vero sortitatis, est formalitas sortitatis, et ipsa animalitas est ex natura rei aut ipsa distincta, ratio vero sortitatis, vel ex natura rei, vel minori distinctione ab animalitate distinguitur, ergo vel eadem sine ulla distinctione sortitas est alteri similis, et dissimilis, vel recipit aliquam distinctam rationem sortitatis, per quam sit animali similis, procedes sine fine; namque in quacumque redibit eadem quæstio.

Denique sumant hominem realiter acceptum, homo est similis equo et in ipsa realitate: sicut equus, et est realiter illi dissimilis, non est enim realiter irrationalis sicut equus; ergo realiter est similis, et dissimilis equo sine reali distinctione; ergo in sensu reali eandem realiter indivisibili identitate esse similis, et dissimilis, altai non est ulla contradictio; ergo nec erit contradictio sic esse similis, et dissimilis in simplici sorti. Videat proinde Smisingus, quo iure prædictorum fidem argutò nostræ sententiæ improbabile appellaverit.

Distinguo igitur argumenti maiorem: non potest esse similis, et dissimilis similitudine, aut dissimilitudine pura concedo, mixta nego maiorem, et consequentiam vel negata minori, quæ consequentia. Ad maioris probationem concessa maiori, nego minorem; vel subdata distinctione concedo illam. Similitudo si potest esse pura, et summa (quod non apparet possibile, quia similitudo necessario requirit distinctionem inter similia, quæ distinctio fundat ubique dissimilitudinem aliquam) non potest compati cum similitudine; namque summa similitudo est summa convenientia comparatorum, hæc autem non permittit disconvenientiam aliquam in comparatis. At vero similitudo mixta, non pura, nec summa convenientiam, et disconvenientiam aliquam comparatorum importat: et hæc non repugnat, sed est potius necessaria in una, et eadem realiter entitate respectu alterius; quare et necessarium est ipsam sine ulla in se distinctione similem esse, et simul dissimilem alteri.

Unde totum id, quod est homo a parte rei est simile equo, et simul est equo dissimile: simile quia totum animal, id quod est homo a parte rei, et est etiam animal totum id quod est equus a parte rei: unde totum id, quod dicunt a parte rei, est simile, quia homo est equus si duo animalia. Dissimile, quia non sunt realia non ens participat utrumque gradus realis, quia aut homo, et equus sunt duo animalia, et non duo realia nullum importat

UVA.BHSC

Nullus importat ista distinctio: idem enim est ac dicere homo est animal, equus est animal; homo est rationalis, equus non est rationalis: quae ultimae propositiones cum affirmarent et negent rationalitatem diversis subiectis non sunt contradictoriae. Ita ut ex hoc perspicies, quod homo, et equus sint duo animalia, et non duo rationalia, sequitur illos esse similes similitudine non pura, aut summa sed mixta dissimilitudini, adeo quod esse similes, et dissimiles.

Ratio tandem est, quia similitudo non consistit in indivisibili, sed suscipit magis et minus: et enim omnia entia sunt similia saltem ratione entis, non omnia sunt aeque similia nam perfectissima similitudo concepta quae fundatur in ratione specifica quae exhibit convenientiam in individuis: omnis quae similitudo in rebus existens simul est dissimilitudo. Ex quo patet discrimen ad perfectionem aequalitatis quae semper est pura: si admixta haberet inaequalitatem iam non esset aequalitas, sed inaequalitas: quia aequalitas non suscipit magis et minus, sed in indivisibili consistit est enim aequale, quod tantum est, quantum alterum nec maius nec minus nec excedens nec excessum.

Replicabis: quod homo similis equo in rationalitate; nam iuxta dicta totum id quod est homo est simile equo. Distinguo consequens formaliter, et praecise, per praecisiones negative, concedo consequens, realiter subiective; est similis et dissimilis concedo est pure similis nego consequens. Cum praecise praescindimus rationalitatem homo illam concipimus ut differentiam et rationem dissimilandi praescindimus illam a ratione generica: quare sic homo non est similis equo in rationalitate; etenim a parte rei rationalitas et animalitas assimilandi, et dissimilandi ratio, fere quod homo est similis, et dissimilis equo.

Arguunt 2° Scotistae: animal, et rationale, distincta de suis ex explicantibus, quod sunt ex natura rei distincta. Nego consequens: nam ut aliqua distincta de seipsis explicari possint sufficit distinctio rationis, ut patebit. 4. Dicis: quod porrexit esse intellectus definire Trinitatem[?] ... Distinguo, consequens, definitio late sumpta, concedo, stricte sumpta nego consequens, quia haec ut sumitur ex Arist. 4. met. textu 10. petit veritatem aliqua ratione formali quae non habent differentiae individuales, inadaequate sumpta.

Arguunt 3. primo replicant, quod singularitas non habet unitatem quam habet natura; quod distinguitur ab illa ex natura rei. Confirmatur: natura est communicabilis, immo et communicatur multis, sed singularitas non est communicabilis; quod distinguo primum consequens, quam habet natura, prout ab intellectu praecisa concedo, ut a parte rei existens nego, nec potest consequentia, et nego totum consequens, nec enim natura habet ex anterioritate distinctam ab unitate singularitati actu et formaliter, sed fundamentaliter tantum; quatenus per similitudinem, quam habet cum aliis naturis, praebet fundamentum, ut intellectus abstrahat naturam formaliter, et specificam. Distinguo etiam maiorem confirmationis, est communicabilis et communicatur, a parte rei nego, per rationem concedo maiorem, minorem, et nego consequens. Aliter distinguo maiorem, eadem natura communicatur multis a parte rei, per realem productionem, nego maiorem: haec enim communicatio maiore est in mysterio, quod altissimum Trinitatis: communicatur multis natura distincta concedo maiorem; hoc autem modo communicatur et multis distincta singularitate.

Arguunt 4. animal ut animal est rationale: nam ut sic non est principium discursus quod est distinctum a rationali. Confirmatur: haec est vera causalis, homo quia rationalis discurrit; falsa autem haec, homo discurrit quia animal. Respondeo totam reduplicatione illae, quae istae causales continent homo, aut animali propriae: animal enim ut animal reduplicat conceptum praescindentem ipsum a rationali, et sic formaliter non est rationale, similiter causalis

UVA.BHSC

illæ faciunt unum, solæ & ideo ualent ac illæ, cum recipiant generaliter, recipiant ordinem ad diuersa; non autem cum recipiant generaliter, in adæquato conceptu; quare in sensu solo prior est uera, 2da, falsa.

Tandem arguunt: natura humana secundum se, & essentialiter non est indiuidua; ergo cum fiat indiuidua in Petro, talis fit per aliquid quod est extra essentiam naturæ; sed fit indiuidua per singularitatem, ergo hæc est extra essentiam naturæ; ergo ab ipsa distinguetur ex natura rei. Confirmatur. haec: per rata universalia naturæ sunt incorruptibilia, per rata autem per quod natura fit singularis est corruptibile: singularia enim corruptibilia sunt: ergo per ratam singularitatis est extra essentiam naturæ. Confirmatur iterum: Petrus & Paulus habent eandem naturam; singularitates autem distinctas; ergo

Distinguo minorem argumenti natura ut praescindit a parte rei, nego suppositum maioris: natura a parte rei non datur natura secundum se; ut ab intellectu concipitur, concedo maiorem; & distincto similiter consequenti, distinguo iterum minorem subsumptam: fit indiuidua per singularitatem a parte rei, quæ praescindit a parte rei, nego; per quem concedo minorem & nego consequentiam. natura ad 1. potest considerari ut existit a parte rei, & sic ex se ipsa est indiuidua, nec potest esse natura secundum se: est enim a parte rei ut terminans productionem; nihil autem productionem terminat nisi singulari. 2. potest considerari ut praescinditur per intellectum a suis singularitatibus, & hoc modo fit indiuidua per singularitatem aduenientem, non ex natura rei sed gradus.

Dices, hoc modo non est natura secundum se: natura secundum se, nec est una nec plures nec singularis nec uniuersalis: at natura abstracta a singularitatibus praescindit hoc ipso est uniuersalis. Respondeo naturam non posse habere medium statum, inter singularitatem et uniuersalitatem. uniuersalis est praeordinata praecisa, singularis, ad indiuiduationes contracta. Quando ergo dicitur natura secundum se, nec esse uniuersalis nec singularis, ita debet intelligi, ut possit natura recipi secundum se, quin in actu signato recipiatur, ut uniuersalis, uel ut singularis, non tamen quod in actu exercito concipiatur, nec uniuersalis sit nec singularis; nam si recipitur ut communis indiuiduationibus, fit uniuersalis; si cum illis singularis: V.g. aer necessario, uel lucidus est, uel tenebrosus; potest autem recipi secundum se, & nec ut lucidus nec ut tenebrosus in actu signato.

Ad primam confirmationem respondeo uniuersalia fisice & realiter loquendo corrumpi, ut cum perit equus, perit etiam natura equina, animal uiuens &c: dicuntur autem incorruptibilia metaphisice, uel logice, quia intellectus illis peuntibus singularibus format diuersos naturas, de fide, ex ipsis uniuersalitatibus, ad secundam confirmationem patet existere Petrus & Paulus a parte rei naturas habere distinctas, sed quia illæ sunt similes, adunantur per intellectum in uno conceptu, non magis natura Petri, quam Pauli representantur & sic sunt per intellectum eadem natura.

QUÆSTIO 3. DE DISTINCTIONE UIRTUALI INTRINSECA

Sectio 1. explicatur uirtualis

Virtualis appellatur, quia non est sicut Scotica, actu distinctio, quae versetur inter praedicata realiter identificata, sed quia tantum valet quantum illa in ordine ad plura. Porro duobus modis haec entitas potest aequivalere multis realiter distinctis: causando, sicut virtus animae rationalis aequivalet plantae in ordine ad vegetandum, et bruto in ordine ad sensationes producendas. 2º potest aequivalere relate ad cognitionem, quia ita habeat tot praedicata quot multa alia res distinctae, praebet fundamentum ut intellectus ea praedicata licet realiter identificata, distinguat; hoc fundamentum praebet homo, quia animal, vivens, corpus etc.; singula enim concipiens intellectus formaliter ea distinguit ab aliis.

Sed ad rem nostram cum entitas dicitur aequivalere multis in ordine ad suscipienda praedicata contradictoria; sive intrinseca, ut quod animal sit ratio assimilandi hunc, rationale non sit ratio assimilandi; sive extrinseca, ut animal cognosci, rationale non cognosci. Quae praedicata vi sua contradictionis exercerent nisi beneficio distinctionis virtualis, intrinsecus temperarentur: nam ea distinctio facit, ut licet illa proveniant, praedicata realiter distincta non sint contradictoria, quia non versantur circa subjectum omnino idem, sed virtualiter distinctum.

Distinctionem istam admittunt Theologi inter divinam essentiam, et relationes; alii extendunt illam ad attributa divina: sed extensio ista displicuit multis, et novissime sapientissimo Magistro meo P. Thyrso Gonzalez, qui solito ardore ingenii reiecit illam Tomo 1º selectarum, disp. 1ª praeludio, sed remissa theologis ea disputatione.

In creatis distinctionem virtualem admittunt Thomistae, non solum ad suscipienda praedicata contradictoria extrinseca, ut cognosci, et non cognosci (quibus hac parte subscribunt alii apud Oviedo) sed etiam ad intrinseca illa, quorum ope tamen medium distinctionem inveniunt, quam sententiam late propugnat Noster Ignatius lib. 2º metaph. toto tractatu de ... Excalceati Trinitarii. Communis nostrorum sententia, quam libens amplector, admittens sive intrinseca sive extrinseca praedicata contradictoria suscipiendi capacitatem admitti in formalitatibus realiter identificatis, ac proinde virtualem distinctionem in creaturis excludit.

Probatur 1º:

si rationalitas virtualiter intrinsece distinguitur ab animalitate, actu realiter ab ea distinguitur: sed consequens, ut apud adversarios est falsum, ergo et antecedens. Sequela probatur: actu realiter distingui ab aliquo praedicato, quod animalitas et realiter et virtualiter secum identificat, est actu realiter distingui ab animalitate: sed si rationalitas virtualiter intrinsece distinguatur ab animalitate, distinguitur actu realiter ab aliquo praedicato, quod animalitas et realiter et virtualiter secum identificat. Ergo. Probatur minor: actu realiter rationalitas non est ratio assimilandi hunc equo; ergo rationalitas actu realiter distinguitur ab hoc praedicato, nempe esse rationem assimilandi hunc equo, nam actu realiter non esse aliud, est formalissime actu realiter ab illo distingui: sed animalitas et realiter, et virtualiter secum identificat rationem assimilandi hunc equo: ergo rationalitas actu realiter distinguitur ab aliquo praedicato, quod animalitas et realiter et virtualiter secum identificat.

Confirmatur 2º: ideo verum est dicere animal a parte rei esse rationale, quia animalitas realiter secum identificat rationalitatem; ergo si rationalitas identificaret secum realiter rationem assimilandi hunc equo, verum esset dicere rationalitatem a parte rei esse rationem assimilandi hunc equo: sed haec propositio est falsa; ergo animalitas distinguitur realiter a ratione assimilandi hunc equo. Probatur subsumpta minor: haec enim, rationalitas a parte rei, non est ratio assimilandi

UVA.BHSC

hom. equo; ergo haec est falsa, rationalitas aparte rei, est ratio assimilandi homo equo.
Tertio si stigmaticetur
(ad haec contradictoria deborandas) ad distinctionem virtualem inter rationalitatem et ratio assim
ilandi, nihil omnino efficit. Tum quia maiori distinctione distinguitur rationalitas, et ratio assimi
landi, quam rationalitas, et animalitas; nam quod haec sit falsa, rationalitas aparte rei est ratio
assimilandi; haec autem vera rationalitas aparte rei est animalitas, non potest aliunde provenire nisi
ex maiori distinctione, adeo que ex distinctione reali.
Quarto quia cum ita sint contradictoria rationalitatem
esse ratio assimilandi, ratio assimilandi non est rationalitas, ut deberet esse vera; ergo inter animalitatem et
rationem assimilandi debet etiam poni distinctio virtualis. Probo consequentiam, quia etiam habent capacitatem
suscipiendi haec contradictoria ratio assimilandi non est rationalitas, animalitas est rationalitas. Igitur
vero si virtualis distinctio statuatur inter animalitatem et rationem assimilandi procedetur in infinitum:
nam etiam ratio assimilandi virtualiter distinguitur ab illo praedicato, ratione cuius distinguitur vir
tualiter ab animalitate, et hoc novum praedicatum distinguetur virtualiter ab illo, ratione cuius distinguitur
a ratione assimilandi, et sic in infinitum. Confirmatur iterum: sicut eidem est idem non posse simul esse
et non esse, sic eidem et idem non posse simul esse realiter distinctum et non distinctum ab alio, sed hoc se
quitur ex virtuali distinctione; probatur: praedominorum rationalitas est realiter distincta, ab omnino quod homo
de eadem realiter est distincta ab aliquo quod homo est: nam homo realiter est ratio assimilandi, rationali
tas autem realiter non est ratio assimilandi, quod facile probatur: sicut enim repugnat actu existere,
illud de quo actus verificatur, non est; sic repugnat eius praedicatum esse realiter aliud, si realiter et indepe
endenter ab intellectu non est aliud: igitur et rationalitas realiter et independenter ab intellectu ve
rificatur, non est ratio assimilandi; ergo rationalitas realiter non est ratio assimilandi; ergo realiter est idem,
et non est idem cum omni eo quod homo est.
Probatur 2º ratio: distinctio virtualis reddit efficaces omnes
syllogismos; ergo non est admittenda. Probatur antecedens, hoc quia vis syllogistica nititur illo principio, quae sunt eadem
uni tertio, sunt idem inter se: hoc autem principium frequenter falsificabitur admissa virtuali distin
ctione: nam et ratio assimilandi, et rationalitas sunt idem uni tertio, nempe animali homini, et ta
men non sunt idem inter se: quare syllogismus hic in Barbara omne animal hominis est ratio assimilandi homo equo:
sed omne rationale est animal hominis; ergo omne rationale est ratio assimilandi homo equo; nihil valet
apud virtualitas, aliud quod consequens est falsum. 2º quia idcirco, ubi reperitur distinctio vir
tualis contrarie, ut inter paternitatem et divinam essentiam non habet vim forma syllogistica; ergo
nec vim habebit in creatis, si talis intercedat distinctio. 3 quia vis syllogistica tandem sistit in re
ductione ad impossibile, quam negari possit legitime illata cogitur ad concedenda contradictoria: hoc autem
nullum erit conveniens videtur loco distinctionis virtualis: facile enim respondere poterit talia con
tradictoria vim non exercere, quia temperantur beneficio praefixae distinctionis, licet re dogma
verificentur realiter.
Tertio praefacta distinctio praecludit aditum demonstrandi errores facientes
aliquid tribuere mysterio trinitatis in creaturis, scilicet unam naturam existentem in tribus per
sonis realiter distinctis: si ipsi opponeres, natura illa esset pluribus communicabilis; ergo oppo
sita

UVA:BHSC

cū illa identificata negavit 3quq: qd si arguerēs eandē entitatē non posse simul esse 3muni cabilē, & incommunicabilē deberet hoc 3tradictoria similibq; distinctio, q uix inualescit eius, quarē non superē modq illū ab errore suo dimovendi. Abeat gin cognio de Infinito, & principiū illud, sic exponat: quæ sunt eadē unitate non solū rea liter, sed etiā uirtualiter sunt idē inter se: & facilioni non ambe rota principia, probeat ans quoq ab his erroribq; et impugnē vagandū. [Sª 2ª præcipua 3trariorū argūta 3uellunt.]

Argus 1º Ex infinito sunt actū 3trariis, qui realiter amor Dei, & odiū peccati, debet admitti distinctio uirtualis inter amorē, & odiū. q ea debet admitti inter formalitates realiter identificatas. Probatr ans nisi uirtualiter distinguatr in actu illo amor Dei ab odio peccati; actq ille erit amor peccati, & odiū Dei. q probatr ans; actq ille in quan tū odiū terminabitr ad Deū, & in quantū amor ad peccatū; sed actq terminari ad Deū in qu antū odiū est esse odiū Dei, & similiter terminari peccati actū terminari ad peccatū in qu antū amor; q nisi formalitas amoris uirtualiter distinguatr a formalitate odij actq 3trarius erit odiū Dei, & amor peccati.

3firmatr: ideo actq ille est amor Dei, q est amor & terminatr ad Deū, & ideo est odiū peccati, q est odiū & terminatr ad peccatū. sed si in eo actu did uirtualiter esse amorē, & esse odiū: actq terminatr ad Deū in quantū odiū, & ad peccatū in quantū amor; q actq 3trarius est odiū Dei, & amor peccati.

Insto arguēs, hic actq ille realiter est amor, & odiū; actq ille realiter terminatr ad Deū, & ad peccatū; q odiū realiter terminatr ad Deū, & amor termi natr realiter ad peccatū: q realiter actq ille est odiū Dei, & amor peccati: explicatr, in illo actu realiter identificata odiū cū terminatione ad Deū, & amor cū terminatione ad peccatū; q realiter odiū terminatr ad Deū, & amor ad peccatū. nē odiū esse realiter terminatū ad Deū, & odiū terminari realiter ad Deū, sunt idē formaliter; sed hic esse odiū, & determinari ad Deū, esse odiū Dei: esse amorē, determinari ad peccatū, est esse amorē peccati; q actq ille realiter est odiū Dei, & amor peccati; quod quidem non potest admitti; q quamuis odiū realiter terminetr ad Deū non est odiū Dei: q similiter quamuis uirtualiter odiū terminetr ad Deū non erit odiū Dei.

Insto 2º. actq 3trarius in dicta parte potest esse odiū peccati quatenq terminatr ad peccatū, & amor Dei qua tenq terminatr ad Deū, quia beneficio uirtualis distinctionis equiualet duplici actui, amori, sc ilicet Dei, & odio peccati; q actq 3trarius poterit etiā esse amor, & odiū eiq obiecti: poterit enim equiualere duplici actui, quorūquū sit amor, alter odiū eiq obiecti. Dices hoc esse impossibile quia nec per actq diversos potest uoluntas simul amare, & odisse idē obiectū. Sed 3tra, quia non ideo uoluntas non habeat capacitatē ad amandū simul & odio habendū idē obiectū: nam bene ficio distinctionis uirtualis equiualet duplici uoluntati in ordine ad eliciendū 3tradictoria. sed uero duplex uoluntas, potest uti q simul amare, & odio habere idē obiectū.

Insto 3º. Quia amor, & odiū eiq obiecti debent realiter distingui; q distinctio quæ facit, qd amor non sit odiū Dei facit ut amor Dei, sit realiter distinctus ab odio Dei, sicut quia homo & Angelus realiter distin guuntur; distinctio quæ facit, qd homo non sit angelus, facit hominē realiter ab Angelo distin gui: sed per distinctionē uirtualē, facit, qd actq 3trarius non sit amor, & odiū Dei, l. qd idem est, facit qd amor, & odiū 3trarius, non sit amor & odiū Dei; q facit qd amor, & odiū 3trarius

UVA.BHSC

realiter distinguantur.

Urgetur: virtualis distinctio, quae distinctio facit, inter amorem et odium concurrens, quodlibet intervenire inter terminari et non terminare esse et non esse terminatum ad idem obiectum: sed inter haec debet intervenire distinctio realis. Probatur: quia inter esse et non esse independenter ab intellectu debet intervenire distinctio realis: alioqui posset idem simul esse et non esse; ergo [illegible] tale esse et non esse tale independenter ab intellectu debet intervenire distinctio realis, quia necessitate tamen immediate negat esse tale, quod non esse negat esse: et alioqui posset forma similiter et cum unitate homo posset simul esse albus et non esse albus; ergo similiter intervenire debet realis distinctio inter esse et non esse terminatos ad idem obiectum.

Igitur directe respondeo, et concedo duo prima antecedentia; ad ultimum probationem nego minorem, vel illam distinguo, simul cum maiori et confirmationi: prius esse quod est amor et terminatur ad Deum, est amor Dei, et est odium peccati, prius est quod est odium et terminatur ad peccatum, nego quod ut amor ad Deum, et ut odium ad peccatum concurrens, vel quatenus terminatur ad eadem. Itaque totus actus contritionis ad Deum, totus terminatur ad peccatum; sed ad Deum concurrens quatenus bonum, ad peccatum concurrens quatenus malum; unde amor contritionis non minus quam totus actus terminatur ad Deum simul et ad peccatum; et e contra odium terminatur ad peccatum simul et ad Deum: unde sicut actus contritionis est amor Dei, et odium peccati: sic amor contritionis est amor Dei et odium peccati, et odium contritionis est similiter odium peccati, et amor Dei: nihil quod de uno verificatur independenter ab intellectu, quod similiter de altero non verificetur.

Declaro loquendo de motu voluntatis, quo recedens ab uno accedit ad aliud extremum; recedit a peccato, accedit a Deum, sicut enim ipse grave per motum indivisibilem recedit a sphaera et accedit ad centrum; sic voluntas per eiusmodi motum recedit a malo accedit ad summum bonum, et sicut ut gravitas est pondus motus illius effective causat, sic voluntas causat illum motum per amorem formaliter, sicut ait Augustinus: amor meus pondus meum, illo feror quocumque feror: ex quo fit quod actus ille est amor Dei, quia est pondus, quo voluntas fertur in Deum; et est etiam odium peccati, quia est pondus, quo voluntas a peccato recedit. Addo quod oportune notat Arriaga distinguendo non esse in ipso obiecto, sed esse per posteriorem reflexionem intellectus recidentis, actum illum ut cantu denominationem vel amati vel odio habiti.

Dicunt Trinitarii: grave non accedere ad unum locum et ab alio recedere per motum virtualiter indivisibilem, sed ad centrum accedere, quatenus per motum localem acquirit novam ubicationem, centro propinquiorem; recedit vero a sphaera, quatenus per carentiam ubicationis magis a centro distantis fit a sphaera remotius. Sed contra, quia licet ubicatio sit magis propinqua centro, et carentia ubicationis magis a sphaera remotius; tamen per eundem virtualiter motum acquirit unam ubicationem et alterius carentiam; ergo per eundem virtualiter motum fit propinquius centro, et ab sphaera remotius.

Sed replicabis: implicat quod contritio prout est odium terminetur ad Deum, et quod illum non denominet odio habitum, nam hinc formae terminatae ad subiectum capax hoc ipso praestabilit denominationem quam continet; illi vero Deus est capax denominationis odio habiti, terminatus per odio contritionis. Sic albedo, et calor, hoc ipso quod uniantur subiecto capaci denominant illud album et calidum.

UVA.BHSC

Si 2° casu noster quia contradictio est amor et odium repugnat ipsum uniri voluntati capaci denominationis amantis et odio habentis, quin utramque denominationem voluntati praestet. Si 3° cognitio quae dividitur ad virtualiter cognitionem et repraesentationem non potest ad obiectum terminari, quin denominet illud cognitum et repraesentatum.

Mitto instantias ex sensu reali; et Resp. dari formas, quae nihil aliud praestent ad subiectum denominandum, nisi vel unionem vel terminationem ad ipsum: et huiusmodi sunt albedo, calor, cognitio, aut repraesentatio ut sit, quae quando subiectum recipiunt vel terminant ad subiectum capax, hoc ipso denominationem praestant quae reddunt calor calidum, cognitio cognitum, aut quod repraesentatum, eo quod idem sit formaliter esse repraesentatio, esse cognitum formaliter et esse repraesentatum: quo differt ab amore et odio divino, quae licet sint identificati et virtualiter, sunt tamen formaliter distincta, immo esse amatum et odio habitum etiam realiter distinguuntur: unde formaliter sumpta odium et amor possunt diversas praestare denominationes, prout diverso modo terminantur ad obiecta distincta.

Secundo aliae formae, quae non denominant subiecta ex eo praecise quod ad ea terminentur, nisi terminentur specialissimo. Sic actus quo Deus decrevit remittere peccatum Petro, si illud crediderit, terminatur ad Petrum et ad peccatum; non est autem amor peccati sicut Petri, quia non eo modo ad illud quo ad illum terminatur. Similiter actus quo dico [illegible] servitutis affirmans terminatur ad [illegible] et Xantum, tamen affirmat utrique servitutem, sed ob suum peculiarem tendendi modum alterius servitutem, alterius dominium significat; in hunc modum odium divinum licet ad Deum terminetur non illum denominat odio habitum, sicut nec peccatum amatum, licet amor divinus ad illud terminetur, quia ad Deum ratione, ad peccatum vero terminatur: habet enim ad Deum voluntatem [illegible] fugiunt.

Immo Deus non est capax denominationis odio habiti [illegible] ut conveniens actu divino non enim denominari potest et dicitur a forma quae est ipsi amor. Dicunt Theologi Deum esse capax odii, quia creatura [illegible] libertate amari potest habere cognitionem repraesentantem Deum ut sibi finem, et licet Deum amet libere potest odium committere quod et libere odio habere. Distinguo [illegible] quae iam in actu primo [illegible] [illegible] contradictio quod amor Dei denominat Deum amatum et hanc formam quae est actus ergo Deus non potest denominari odio habitus licet voluntas sibi [illegible] potest producere actum, quo Deus odio habeat.

Replicabis itaque, quod est divinus verificatur esse amor Dei, et non esse amorem sed odium peccati: haec autem non sunt minus contradictoria quam esse paternitatem Petri, et non esse paternitatem Petri. Insto replico ex sensu reali. 2° in omnibus formis supra positis quod adiicere actionem productivam [illegible] illa distinctione virtuali esse productivam effectus et non esse productivam causae: cognitionem Dei, Deum repraesentare non lapidem et mille alias, quae respectu diversi diversas praestant denominationes: nam actio productiva prout non productiva causae terminatur ad effectum; cognitio Dei prout non repraesentativa lapidis terminatur ad Deum; et tamen actio non denominat effectum non productum sed causam; cognitio non denominat Deum non cognitum, sed lapidem; poterit quod divinus esse amor Dei non peccati, odium peccati non Dei.

Nego proinde minorem cum consequentia: sicut enim non sunt contradictoria esse paternitatem Petri, et non Pauli: licet talia sint esse et non esse paternitatem Petri sic non sunt contradictoria esse amorem Dei, et non peccati, vel odium peccati et non Dei, licet foret contradictio esse et non esse amorem Dei

UVA.BHSC

esse, et non esse odium peccati. Hoc vero nec verificatur de amore divino, nec de divino odio. Ratio tandem est, quia sicut odium divinum terminatur ad peccatum quatenus malum Dei, quem amat, sic amor divinus terminatur ad Deum, prout ipsi malum est peccatum, quod detestatur. Igitur odisse peccatum, quatenus malum Dei, est amor Dei; et amare Deum ut peccato offensum, et infensum est odisse peccatum.

Arguet 2°:

Vitalitas, et supernaturalitas in amore beatifico realiter identificantur, et tamen de illis verificantur contradictoria: vitalitas enim non petit principium supernaturale, quod postulat supernaturalitas; ergo formalitates illae distinguuntur virtualiter. R° independenter ab intellectu utramque petere principium supernaturale, nihilominus amor recipit vitalis non postulat tale principium, quia sub hac expressione, tantum explicatur ratio vitalitatis, cui sufficit naturale principium; vat recepto ut supernaturali exigit principium supernaturale, propter istam rationem; quod solum probat distinctionem rationis inter utramque formalitatem: quia per praemissa doctrina facile solvuntur reliqua argumenta, quae fuse nimis urgent Lineis.

9.

QUÆSTIO 4. DE DISTINCTIONE RATIONIS

§. 1.ª DEFINITUR, ET DIVIDITUR.

Distinctio rationis non debitur objecti, sed intellectui in specie cognoscenti; sicut enim ex eo, quod actus confuso attingat animal nulla attacta differentia tribuitur quandam unitatem et identitatem rationis realiter, quae non ipsa distinctis in hoc et illo, quia eas confundit et velut fundit in unum: sic ex eo, quod formalitates identificatas velut plura repraesentet separat et distinguit unam ab alia.

Est itaque distinctio rationis forma, qua unum est apparenter plura; sicut rationis identitas est forma, qua plura sunt apparenter una. Distinctio haec alia est negativa alia positiva; et positiva alia adaequata, alia inadaequata. Negativa consistit in actu unum formalitatem attingente, et inde ne simul concipiatur cum alia (et qua nihil cogitat) identificata, sic cognitio animal negative distinguit animal a rationale. Positiva adaequata consistit in actu, seu actibus eandem, ut plura attingentibus, ut contingit in istis actibus animal, et rationale, seu animal rationale, si praecisum rationale non ut mutatur adiectivum, sed substantivum et per modum per se stantis. Distinctio positiva inadaequata consistit in quolibet ex istis actibus rem, in accepit, et velut abstracte, ab alia seu parte, seu quasi partes actus.

Deinde dividitur in fundamentalem et formalem: fundamentalis non tam est distinctio, quam eius fundamentum, et consistit in eminentia rei cognitae, quia fundamentum, et consistit in eminentia rei cognitae, quae quia continet perfectiones, quae multas assimilat, fundamentum praebet ut ab intellectu recipiatur, quia ... in adaequatis attingatur. Formalis est ipsa receptio, seu praecisio, quae rem inadaequate repraesentantibus in adaequatis attingatur. Formalis est ipsa receptio, seu praecisio, quae rem inadaequate repraesentantibus ... 3.ª in rationis ratiocinantis et ratiocinatae: haec sine fundamento in re fit ab intellectu rem eandem exprimente per conceptus omnino similes, ut Petrus, et Petrus, seu per synonima, ut gladius et ensis. PP. Vazquez, hurtado, et Oviedo 2ª sic ... hanc non esse distinctionem rationis, sed tantum vocum asseruit... conceptus rem dissimiliter repraesentantes, ut animal et rationale.

Inquires 1.º quo[nam] dissimilitudo conceptus

UVA.BHSC

Huic distinctioni sufficiat. R.° 1.° ñ sufficere illa, quaru punu ceptu clare, pali, ofici repraesentati. Nã descrio & definity, sic repraesentantur, & tamẽ ñ distinguunt rañe ratioñ nata: ut post. P. Molina tenent comunit. A.A. sed tanty penes ipsicity & explicity. R° 2.° ea dissimilitudo nihil ibi, quaru eas repraesentant per ceptus definituy diversos, id est qd ut repraesentata penes ceptus ñ ponit palia, aut per explicaos definiti. Rao 1.°, quia descrio & rao prodes sumuntr ab Arle. ea ẽ rao distinguunt, qua distinguunt descrioe.

Sic hoc pũt ceptus, per cognios aial ñ potest definiri prale, nec per explicaos scilicet principii sui, utrsq. ut ceptus per cognios rale ñ potest definiri p aial, aut per principiu sentandi. Distantiuo ut ceptus per cognios hoo definiri potest p aial rale. Unde colligu qd cu essentia metaphysica sibi illa per qua definitiue explicatr, eadẽ res potest habere plures essentias metaphysicas, multiplici ñ ğ raoe distingui: nã hoo ẽ quanty tali explicatr definitiue p aial rale, ẽ quanty aial per principiu sensatiois &c.

Inquires 2.° quodnã sit huius distinctiois fundamentu? dico 1.°, ñ semper requiri, qd res distincta referatr ad diversa connotata. Tum qa ex specifica sua raoe distingir a sua singularitate: & tamẽ ñ habent connotata diversa: cu & idẽ subiectu & eadẽ potentia connotent, nec diversos immo nullos habeant effectus. Tum etiã qa ẽ omnipotentia connexa cu possibilibus distingit Beatus continentia huius, a continentia illius possibilis; ipsa tamẽ possibilia ñ ponunt connotata relata, ad qua distinguantr ille continentia, qã possibilia ñ ẽ seipsis, sed ẽ omnipotentia connotanti; rao distinctiois illius quaeri debet ẽ ipsa omnipotentia, ut scilicet ẽ ipsa videatr huius ñ illius possibilis continentia.

Dico 2.° nec ẽ adequata specie obti obiectus praecise distinctiois fundamentu: nam licet ad speciem adequata sequatr ẽ adequata obti cognio, at fundamentu etiã ẽ quibusdam ẽ adequatois speciei. Dico 3.° nec eminentia perfectiois obti, & obscuritas intellectus ẽ perfectio sunt adequatu fundamentu. 1.° qã eni raois, qd nullius perfectiois ẽ, potest cognosci dissimilibus omnino ceptibus. 2.° quia intellectus quo ẽ perfectior, eo magis distinctius concipit obta.

Dico 4. fundamentu esse l. aliqd ex praedictis primis aut distinctio connotatoru, aut speciei debilitas, aut obti perfectio (qd maxime evenit ẽ divinis attributis) aut imperfectio intellectus cognoscibilitatis obti ñ exaurientis aut etiã intellectus perfectio siue subtilitas. Deniq. provenire potest distinctio ex imperio voluntatis determinantis intellectum ut speciebus utatr ad hanc l. illam formalitatem obti repraesentandam; ubi determinatr ad distinctas l. diversas, & hinc determinatus l. disiunctiones absolutas l. connotatas.

S.° 2.ª ~~Fit~~ SOLVTIS ARGVMENTIS

Argues 1.° ñ potest dari distinctio nisi uni extremo conveniat aliquid, qd ñ convenit alteri: sed ẽ illoru actibus aial, aiale, aial & rale, nihil convenit uni extremo qd ñ conveniat alteri; ergo ẽ talibus actibus ñ potest dari distinctio raois, inter aial, & rale. Probatr minor, qã si actus illi ñ praetendant obiective, ex parte obti nihil convenit aiali, qd ñ conveniat raoali, neq. neq ex parte actus, qui cu sit indivisibilis, totus ẽ aialis, totus repraesentao raoalis.

R.° posito qd actus illi sint indivisibiles, & qd ñ praetendant obiective (de quo quaestio sequenti) ex parte obti nullã dari distinctiõ, nec ita dari distinctiõ ẽ actibus; dari tamẽ distinctiõ ex parte actus: nã ad hoc sufficit

UVA.BHSC

q d ĩ actu etiã ĩdivisibili apparent aial & aiale dũ fictiue dividitur, uti sunt appareni plura; unde negata minori, patet ad eius probaõ: actu enĩ ĩdivisibilia ex modo intelligendi potest ita obiectũ aliter & aliter repraesentari.

Sicut ĩdivisibilis forma nequeat facere ut ĩ se ipsa distinguatur an ipsa; facere tamen potest, ut distinguatur apparenter, sicut sicut duplex forma non posset facere ut una res sit una & eadẽ: neque enim duplicitas ĩdivisibilis facit unitatem; facere tamen potest, ut res illa appareat una & eadẽ sibi: neque recept⁹ definiti & definiõ sicut distincti, non distinguunt obiectum ratiõ. Itaque quod diversa ratiõ distinguantur, non sumitur ex multiplicitate formæ distinguentis sed ex modo repraesentandi ut plura definitum, quae ĩ ipsa sunt unum.

Arguitur 2.º pro nominalibus sic, ut apparet distinctiones rationis ingerentibus ĩ obiecto nullæ dari distinctiones: ergo nullũ distinctionis fundamentum. Probatur sequela quod identitas obiecti non potest esse fundamentum distinctionis, neque nulla identitas fundat aut exigit cognoĩ aliter ac est, sed ad summum permittit aut tolerat, si alibi cognoĩ prolx fingentis, ad quã et addita distinctio ficta, ab ea proveniens, non magis exhibet fundamentum quam Deus cognoscat tanquam formam, ciusque idealitas tanquam accidens; vi quae distinctio rationis ficta. Confirmatur quia nulla distinctio rationis caret relatio reali; quae est ficta: non enim dabimus ista has, sicut et in unitate reali & ficta.

Negatur sequela ad cuius probationem dedit distinctioni illius fundamentum. Sed ut ubi res docuit gravissimus philosophus, ratione sapientissime Petrus A baxea Salmanticensis emeriti primarij. fundamentum distinctionis rationis (sicut dist. 7. de unitate, sect. 2.ª) est aliqua distinctio ex obiecto: non est autem distinctio rationis huius enim fundamentum ex proprio, non deinde virtualis aut ex natura rei, ut modo supponimus quod distinctio realis: et cum haec requirit ex parte rei pluralitatem realem identificatam, alterius quae reperiatur; ĩ virtute in primo ex obiectis dicitur cognitio aut designatio, 2.º ex parte obiecti motiva, 3.º in motivo externi obiecti. 1.ª realis distinctio est fundamentum intrinsecum & maximum. 2.ª medium et proprium. 3.ª minimum & alienum.

Exemplum fundamenti maximi est aial & rale, quæ puri abstractione cepti obiiciunt non magis identitate postulant quam distinctionem: possunt enim ĩ re distincta reperiri, ut patet, valet enim est rale, est aial, non econtra, quapropter aial & rale distinguunt distinctione rationis maxima. Medij fundamenti exemplum sit intellectiva & volitiva divina, sicut enim ĩ ĩter intellectivam & volitivam nostram datur realis distinctio, datur tamen ĩ eorum proprietatem, nempe inter intellectionem cerebrum & volitionem: quare intellectivam & volitivam distinguunt distinctione rationis media.

Iam minima distinctio rationis distinguunt aeternitas & immensitas: neque enim nec ipsa potentia, nec aliquid operatur unum quod non aliis, non habent fundamentum intrinsecum, aut ĩ suis propriis distinctionis, habent nihilominus aliunde ex imperfectis distinctionem, quae reperitur in nostra ubicatione & duratione, ad quarum similitudinem concipimus divinam aeternitatem & immensitatem.

fundamentum igitur nostræ distinctionis non est identitas, sed realis distinctio, nec iure extra, quod tales distinctio non reperiatur ĩ obiecto identificato, extra sit prorsus fingentis, eo modo quo Deus fingitur ex forma aut eius volitio fingitur accidens; nec distinctio rationis non fingit aut fingitur ĩ ipso obiecto, quod non ut distinctum, sed

UVA.BHSC

sed distincte recipitur, et quia prout sic recipitur non apparet identitas inter formalitates receptas dicitur jacere ex parte rei distingui; cum autem jaceat signato affirmato ea distinctio, nihil aliud affirmatur, quam vel denominatio proveniens ab illo exercitio, vel exprimit exercitium in abstracto quasi, et confirmatio R. distinctionis rationis verae, sed umbratice et imitatorie, sicut est fictae unitatis universali licet non sit apparentis: utraque exercitio in actu adaequatus, et praescindentes: praescindentis quatenus sicut nec emendatius ita nec fictio.

QUAESTIO V. QUA PRAECISIONE FIAT DISTINCTIO RATIONIS

SECTIO I. DECLARANTUR FORMALIS ET OBJECTIVA PRAECISIO

Haec praecisio dividitur communiter tum distinctioni rationi tum abstractioni universali. Praescindit intellectus cum ex pluribus formalitatibus objecti realiter identificatis unum non aliud exprimit non adaequans objecti cognoscibilitatem: tunc enim separat aut scindit unum ab alio realiter identificato, id est vel negative vel positive, ut supra dictum est. Ingens tamen est difficultas, vetustiori animorum, quam ingeniorum contentione a recentioribus agitata, utrum haec praecisio sit formalis, an objectiva?

Objectiva vocatur illa, qua intellectus attingens unam formalitatem objecti v. g. animal in homine, nullo modo attingit alteram realiter cum illa identificatam, ut hominem rationale: unde tunc dicitur perinde se habere intellectus relate ad rationale, ac si realiter distinguerentur ab animali. Similiter itaque cognitionale ita non attingit animal, ac si realiter animal vel repugnaret vel distinguerentur a rationali.

Praecisio formalis est illa cognitio quae formalitates omnes in objecto identificatas cognoscit, nulla non attacta, sed eatenus claritate, vel confusione, ut tantum appareat una, quam est ita repraesentans, ac si unatantum daretur in objecto. Dicitur praecisio quia ex modo tendendi separat animal v. g. a rationali, eo quo totam hominis entitatem ita proponit intellectui ac si homo tantum esset animal. Formalis autem appellatur, quia nullam in objecto separationem facit sed tota separatio est ex parte formae praescindentis, et ideo consistit, quod attingens rationem totum hominem, ex modo suo tendendi solum possit reddere rationem animalitatis, quia licet cognitio animalis attingat ex parte objecti rationale cognitionis etc. tamen ex essentia sua ita est confusa, ut ea omnia attingat hac in adaequata claritate animalis, non hac adaequata animal rationale.

Harum praecisionum apud Antiquos exigua vestigia reperiuntur. Doctor Angelicus et eximius tractarunt in utramque partem. Subtilis et objectivam est exploratam, sed fultus beneficio distinctionis mediae. Stant itaque pro illis Thomistae et ex nostris Lynceus Martinon, Coninksoa, Lusitanus, Oton, Izquierdo, et novissime et sane acute P. Tyrsus G. tomo 1° selectarum disp. 6. § 2a et m. s. alii. Pro formalibus militant Valentia, Hurtado, Suniga, Oviedo, Arriaga, Alfonsus Peinado, Quiros, illustrissimus Cevallos, et communiter alii pro allegantes ocamum cum reliquis nominalibus.

Sectio 2a urgentur praecipua argumenta contra praecisiones objectivas

Quando intellectus proponit animal cognoscitur cognitio animal, et cognitionis animal non cognoscitur rationale sunt praedicata contradictoria

UVA.BHSC

Sed hoc admittunt praescindendo obiective, ergo admittunt contradictoria. Probo maiorem: cognosci aial et non cognosci aial, per cognitionem aial sunt praedicata contradictoria; ergo cognosci aial et non cognosci rale per cognitionem aial sunt praedicata contradictoria. Probo consequentiam, quia consequentia vera est, ac ans, quia aial a parte rei est in unitas indivisibilis: sed aial et rale sunt etiam a parte rei in unitas indivisibilis, ergo cognosci aial et non cognosci rali per cognitionem aial sunt praedicata contradictoria.

Confirmatur 1º: producuntur aial et non producuntur rali; uniri unum et aliud non uniri sunt praedicata contradictoria; ergo cognoscuntur et alium non cognoscuntur. Confirmatur 2º: per punctum indivisibile physice tangi secundum aliquid et non tangi physice secundum aliquid, sunt contradictoria; ergo entitatem indivisibilem intentionaliter tangi secundum aial, et intentionaliter non tangi secundum rale, sunt contradictoria. Confirmatur 3º hoc syllogismo expositorio: hoc rale realiter est hoc aial: sed hoc aial realiter cognoscitur per cognitionem aial; ergo hoc rale realiter cognoscitur per cognitionem aial.

Sic ergo contra realistas fugiunt ad hoc sacra et ad abusum distinctionum. Alii 1º dicunt cognosci, et non cognosci, quia sunt extrinseca praedicata, non esse contradictoria. Contra 1º, quia cognosci aial et non cognosci aial per cognitionem aial non sunt contradictoria. Contra 2º, quia praedicata extrinseca possunt habere sibi contradictoria, ut esse dextrum et non esse dextrum respectu ad idem aial; quanquam autem contradictorium magis, quam negatio positivi praedicati, nimirum cognoscitur. Contra 3º, nam ea praedicata extrinseca inferunt haec alia intrinseca, scilicet aial est capax cognosci per cognitionem aial; rale non est capax cognosci per cognitionem aial. Item cognitio aial est repraesentativa aialis, non ralis.

3º Thomistae respondent cognitionem aial non terminari ad aial, sive in esse rei, sed in esse obiectivo, quod est figmentum quoddam, seu verbum mentis, in quo ut termino ac producto, intellectus contemplatur obiecta. Parum ab hac distat P. Izquierdo; ait enim intellectum qui pro hoc statu nihil cognoscit, nisi per conversionem ad phantasmata, non cognoscere res in se ipsis, sed quibusdam idolis, aut imaginibus phantasiae, in quibus hoc v.g. tantum est aial et non rale, nam illud phantasma solum est substitutum aialis, non ralis. Igitur vero cognosci, et non cognosci res in se ipsa esset utique contradictio, non tamen cognosci et non cognosci in substituto, quia substitutum, quod est phantasma aialis, realiter distinguitur a rali, et ab eius phantasmate.

Contra, quia solutio, et falsa continet doctrinam, ut contra Thomisticam constat ex D. Thoma contra gentes c. 11. et modo communiter impugnatur, nam vel illud esse obiectivum et phantasma, sunt medium aut substitutum, aialitatis tantum, vel aialis simul et ralis? Si secundum nulla fit praecisio, si primum redit argumentum; nam verificabuntur ibi contradictoria, quod esse obiectivum vel phantasma est medium cognoscendi aial, et non rale. 2º vel rale denominatur cognitum in illo medio, aut substituto, vel non? Si primum non fit praecisio, si 2um redeunt contradictoria.

3º specialiter contra Thomistas: illud esse obiectivum transfert ad se immediate aial, verum et physicum, nec enim transfert aial in praeexistens alio esse obiectivo; atqui non transfert rale verum et physicum; ergo si, ut aiunt, repugnat aial immediate et in se cognosci, non cognito rali: repugnabit esse aial immediate transferri ad esse obiectivum non translato rali; tandem esse obiectivum qualecumque sit, distinguitur ab aiali, et rali, et similiter esse obiectivum aialis

UVA.BHSC

Deattingit ab esse objectivo, talis quod si tantum attingat illud esse objectivum non habet locum objectiva praecisio, quia solum variat per fictionem realem identificatam; si autem attingat etiam animal, et rationale, semper remanet eadem difficultas, nam unum scilicet, animal medio illo esse objectivo attingi, et non attingi rationale.

Secundo similiter aliqui ex nostris respondent, alia esse praedicata quae ipso rebus conveniunt independenter ab intellectu, ut uni, et non uniri, produci et non produci, et haec, aiunt, non posse eidem entitati convenire; alia quae rebus conveniunt dependenter ab intellectu, ut esse cognitum, genus etc., et haec possunt convenire a niti fictionem realem. Discrimen est quia priora praedicata cum sint realia et fisica exigunt distinctionem realem; secunda cum sint solum rationis, solum distinctionem rationis exigunt. Et ratio est, quia cognoscere eandem entitatem et non cognosci per cognitionem animal, non dicunt cognitionem et carentiam omnis cognitionis, ad eandem entitatem terminatam, sed tantum cognitionem inadaequatam, et adjunctionem cognitionis adaequatae terminatae ad eandem adaequatam, quod nullam contradictionem non implicat.

Cum hoc solo sibi vocavit alia quae asserit cognosci, et non cognosci, non videri repugnare de objecto, sed supra praedicata praefisica distincta, quod actu exercito per cognitionem diversa, quare non accidit animali esse idem quod rationale, et sic non concludunt syllogismi ille prescripti... appellatio; nam in maiori sumitur animal in sensu reali, in minori vero sumitur per identitatem cum praecisione objectiva, quae variis esse accidit in se tale. Et apponunt exemplum simile, ex Scoto et divo Thoma, quo ex quibus mihi fallacia accidentis explicatur syllogismi: exemplum sic habet: cognosco Coriscum, sed Coriscus est veniens; ergo cognosco venientem.

Inciptis ad hoc ultimum: utrumque ille sit fallax nihil facit objectiva praecisio: nam etiam appellatio mutatur licet actio erit fisica, et non praecisiva, quod ex tanto duobus exemplis, primum per visionem Corisci cum; sed Coriscus est veniens; ergo per visionem venientem. 2. video Coriscum, sed Coriscus est veniens, ergo video venientem. Certum est visionem esse actionem fisicam, verum tamen aliquid adversarium est actio objectiva non praecisiva, quae proinde ad totam entitatem terminatur, et tamen ipsis aeque fallax syllogismus; ergo praecisio objectiva nihil facit ad fallaciam syllogismi dirimenda. Proinde exemplum non est ad rem. Et ratio quia ideo fallacia oritur, ex eo quod unum extremum non identificatur cum medio, quod la veniens licet secundum rectum identificetur cum Corisco non tamen identificatur secundum obliquum adjunctum supra quem fit appellatio in consequenti: at vero animal in nostro syllogismo, tam in maiori, quam in minori appellat supra idem rectum, et secundum idem esse unum obiendum.

Ergo solutionem pono: in ultimo cognosci animal, et non cognosci in ultimo rationale non sunt praedicata fisica, et tamen apud multos ex Adversariis sunt contradictoria, praeterea etiam cognosci, et non cognosci: cognosci animal, et non cognosci animal: cognosci animal, et non cognosci rationale sunt praedicata contradictoria licet sint intentionalia, quod nulla est praetensa distinctio praedicatorum. Et ratio est, quod cognosci, et non cognosci, non cadunt supra esse intentionale rerum, sed supra rerum esse fisicum; adeo supra idem omnino objectum, quod variae probatur.

Secundo ex divo Thoma supra, ubi esse rerum intentionale solum ait, cognosci cum intellectus reflectit supra suum opus: cognitio quae plerumque cadit supra esse fisicum rerum, et solum cadit supra esse intentionale, quando reflectit, aut quasi reflectit, supra aliam cognitionem, ut contingit in actu secundae intentionis: at tamen primae intentiones, licet causent esse intentionale, non tamen cadunt supra illud. 2. quod cognitio cadit supra illud, quod supponit non quod facit; sed cognitio facit esse intentionale, supponit fisicum; ergo. 3. quod supra illud esse cadit, quod est capax cognosci, quod habet in se cum cognoscibili tatem: hoc autem est esse fisicum rei. ✠

UVA.BHSC

Quarto q cognio aial cadit supra aial ut ab oi [illegible] distinctu; sed hoc e aial ꝫ esse [illegible] ng [illegible] intentionale e n aial. Sg quia aial terminat cognioꝫ ut ab oi ente intentionali distinctu terminat ens cognioꝫ, ut distinctu ab oi cognioꝫ: ut sic aute e distinctu, ab oi esse intentionali qa [illegible] intentionale claudit [illegible] cognioꝫ ut formam. Rao tandem e, quia aliud e, denominari [illegible] a cognioꝫ [illegible] intentionali, aliud cognioꝫ cadere supra obtu [illegible] intentionali. [illegible] secundu [illegible] terminationes, [illegible] diale, e anima [illegible] ut [illegible] accidentale; [illegible] nꝫ cadunt nisi supra ens substantiale [illegible] animae.

Fatemur uti q dari [illegible] cognioꝫ adequatꝫ e [illegible] cognioꝫ, [illegible] talis ꝫ adequata [illegible] ex parte entitatis cognitae, [illegible] parte cognii [illegible] terminat cognioꝫ secundu [illegible] [illegible] secundu talis esse n habet [illegible], [illegible] e partꝫ. Quia [illegible] dicta: nam hoc [illegible] aial cognitu dicit aliquod ꝫ adequatꝫ; sed n ex parte rei cognitae, [illegible] ut distincta ab oi cognioꝫ, n habet aliud e aliud; qꝫ adequate se tenet ex parte cognii. At q hinc

Sectio 3. Utrum detur objectiua praecisio ex aliqua p[arte] [illegible] praemonenda

Scilicet [illegible] supponimus cognioꝫ aial [illegible] adequatam [illegible] obti directe [illegible] atque n e ꝫ adequata, sed adequata [illegible] solius aialis; ꝫ obtu [illegible] directe [illegible] n e solu aial. Diximus ꝫ adequatꝫ respectu aialis [illegible], n [illegible]. [illegible] obtu directe [illegible] cogni aial n e aial [illegible] intentionali, sed [illegible] ut [illegible] ex dictis; sed [illegible] aialis ꝫ [illegible] reali; q aial e reale [illegible] ꝫ adequatu [illegible] ad cognioꝫ aial.

Dao [illegible] resultans ex cognioꝫ aial, e aialis [illegible], habet eadem [illegible], sive realia sive intentionalia, hac [illegible] ex cognioꝫ aial e reale [illegible]: ng e eande cognitu, e eande [illegible] [illegible] ꝫ [illegible]; q [illegible] nullu habet [illegible] intentionale, qd n secundu, sed ꝫ [illegible] hoc [illegible] cognitu; q [illegible] ꝫ secundo, alioqui aliquod [illegible] debitu ꝫ uno qd n ꝫ alio. [illegible] aial objective praescinderet daretur ꝫ primo [illegible] cogniti, e n daretur ꝫ secundo; q aial n praescindit objective.

Dices, ꝫ secundo [illegible] dari etiam [illegible] cogniti scilicet aialis, [illegible]: ꝫ priori [illegible], n solu datur [illegible] aialis cogniti, sed etiam negao, l. carentia cogniti realis: [illegible] carentia n datur ꝫ secundo [illegible], q aliquod [illegible] datur ꝫ primo qd n ꝫ secundo. [illegible] minor [illegible] esse falsa qa sicut cognioꝫ aial [illegible] aialis cogniti, e n realis, ita eadem cognioꝫ reali [illegible] aialis cogniti, e n reali.

[illegible]; q [illegible] hoc aial cognitu e n reale [illegible] gat aliquid, sed hoc qd negat n se tenet ex parte aialis, l. [illegible] objectivi, q tenet ex parte cognioꝫ aial. Minor [illegible] clara, ng [illegible] ꝫ [illegible] aialis cogniti, e n realis, [illegible] ꝫ cludit aial e reale; q [illegible] negao [illegible] cogniti, n potest ea negao cadere supra reale physicu ut distinctu a cognioꝫ; q debet cadere supra cognioꝫ; q aial esse cognitu cognioꝫ aial, e [illegible] n esse cognitu reale dicit cognioꝫ aial, e negao [illegible] cogniti aial: [illegible] assignat quid neget [illegible] n cognitu reale?

[illegible] 1. [illegible] aial cognou sive realicognioꝫ aial. l. excludit reale physicu l. cognioꝫ aial. l.

aliq cognioꝫ

3.

UVA.BHSC

Aliq cognitiones non sunt: nam per rationem physicum includitur in illo complexo; non 3 um, quia per animal est cognitum cognitione animalis, et eadem non est cognitum rationale: quod est impossibile, nisi et ponas, et excludas ab eodem complexo cognitione animal, quod a parte repugnat.

Confirmatur 2°. cognitio animal, ideo constituit cum animali complexum animalis cogniti, quia est similis animali: sed est etiam similis rationali; ergo constituit etiam complexum cogniti cum rationali: Probatur minor: ideo est similis animali, quia animal habet proportionem cum ea cognitione magis quam cum Angelo, aut plantabus: sed nullam proportionem habet animal, quam non habeat rationale: alioquin intrinsece distincta a cognitione (qua ratione etiam similitudinis cognitionis) conveniret aliqua proportio et sic aliquod praedicatum, quod conveniret rationali: unde inferrentur contradictoria: nam animal esset, et non esset proportionatum cum cognitione animal; esset, ut supponitur: non esset, quia rationale ut distinctum ab omni cognitione [illegible] est, sed per rationalem non est proportionatum; ergo nec animal.

Et hinc constat, complexum facti complexum dari quidem inadequatum non obiecti, sed cognitionis tantum: quare inadequatio non communicatur cum obiecto realiter indivisibili; sed cum cognitione non attingente maiori claritate praedictum obiectum. Id variis exemplis illustrat. 1° sub occasum solis lux illuminat totum cubiculum inadequate, non inadequatione aeris illuminati, sed lucis non maiori claritate illuminantis. 2° gradus infimus gratiae totus sanctificat animam inadequate tamen relate ad maiorem gratiam. 3° intellectus cum lumine gloriae, ad visionem vel cum phantasmate ad intellectionem concurrens, influit inadequate, non ex parte effectus, sed ex parte causae.

4° cognitio hoc totum hominem attingit, non tamen ea claritate, qua cognitio animal rationale. Tandem cognitio entis differentias praedicatas, et inanimalitatem attingit (etiam apud Thomistas) est tamen differentia claritatis per propria concepta attingunt. Sic ergo cognitio formalis praescindens dicitur inadequata, quia licet attingat totum obiectum, non tamen ea claritate, qua poterat per dissimilem cognitionem attingi, quae dissimilitudo consistit in eo, quod cognoscens ex vi unius non possit reddere rationem alicuius praedicati; possit vero ex vi alterius. Sic ex vi cognitionis animalis non possum rationem reddere principii discursus, possum ex vi cognitionis rationale.

Haec ut clarius intelligantur notabis 1°. eandem entitatem indivisibilem habere posse plures conceptus formales inadequatos: potest enim repraesentari per cognitiones dissimiles, quae vocantur definibilis diversis definitionibus; adeo quod et diversis nominibus explicabilis, quia definitio, seu ratio rei significata per nomen. Ita quaelibet earum, seu definitio, seu cognitio ita singula praedicata declarat, aut repraesentat, ut omnia rei praedicata denominetur vel definita vel repraesentata.

2° notabis diversis conceptibus formalibus respondere conceptus obiectivos, diversos quidem, sed diversitate sumpta penes dissimiles cognitiones, quibus denominantur: ut enim notavit, [illegible] conceptus obiectivus est nomen connotativum, significans per formalem conceptum mentis, ut extrinsece denominatum, et hoc vel illo modo repraesentantem eum conceptum, quo sensu dari diversos conceptus impropriè vel dari conceptus quasi non synonime repraesentantes.

Unde notabis 3°. aliud esse animal formale, aliud obiectivum: animal formale est entitas hominis, ut substans huic conceptui animal: animal vero obiectivum est illa entitas, quae intrinsece est animal. Unde animal formale ut tale realiter inadequate distinguitur a rationali formali [illegible], quia animal formale dicit complexum ex entitate hominis et cognitione animal; rationale vero formale dicit complexum ex eadem entitate

et cognitione

UVA.BHSC

Vali: iquero cognioe ista realitr n̄ distinctr ut supponi; q illa 2plexa realitr inadeq: uate distinguunt. Quo fit ut de sceptibg illi possimg dicere a grari, quæ falso pkæun tr de sceptibg obiectivis nude sumptis.

4º notabis, redupli cationi istas cognosco aial qua aial n̄ qua rale. prob ut aial conuenit cu equo ut rale distingitr ab equo: vel ut munij jtellectg; ut bony b obecty uoluntatis facere terny forte. 2º redu plicare moy cognoscendi n̄ tamy denotar e pkæcisiõe aliquæ 5 obiecti, ita q prima reddit hunc sensy, cognio qua hoc obecty cognos co habet hanc expressiõe, aial n̄ est rale. 2º istu: hoc iu cognioe aial n̄ potest absu te distingui; secg iu cognine rali. 3º tandē istu: ens ab actu jntellectg denominatu uerg n̄ bo ny; ab actu uoluntatis bony n̄ uery.

Deniq notabis, sceptg quo universaliores, eo 2fusiores esse, q plura fundunt jrreny; unde sceptg entis magis e 2fusg, quæ reliqui; its gradg sub stantiæ ut corpg, uiuens &, cu a seniobg n̄ percipiantur, semper ab nobis cognosci 2notata, quæ cu sint aliji similia fundamenty prebent adeq 2gnoscenda scepta jnadequato 2fusiõr; prae dg uero accidentales, ut color, quantitas &c licet addeant sua cognotata, causa rnimiy effi cbg at quo jnadequate cognoscantur conuenit plexung l. ex remissiõe specieru l. ex jntellectg per fiõe, l. etia ex applicatiõe uoluntatis, quæ jntellectg anitat adeq hoc l. illomo cognoscendg; h q duæ ultimæ causæ uij habent etig jn gradibg substantialibg

Sectio 4. Distinctio raois fit per præcissioe formalē

Il 2º 3º sponte ducendit ex dictis: 1º q distinctio fit p aliquæ pkæcisiõe n̄ obiectiuæ sed formalē. 2º q distinctio raois fit p actg l. actg attingentes obecty ut dicere simode definibile at q ita jnadequata claritate: sed actg iui attingentes obecty fortis pkæcindunt, q

Arguit 1º aial homines pkæcindit fortit a rali cognioe aial: sed rali dicitur aial hois; q aial hois pkæsci ndit fortit ase ipso cognioe aial: sed ase ipso n̄ pkæcindit ut patet; q pkæcindens & n̄ pkæ scindit ase ipso. l alit: qd pkæcindit a rali cognioe aial n̄ e rale: sed aial e qd pkæ scindit a rale cognioe aial; q aial n̄ e rale. Ex 2º fortes pkæcisiões 2tradictoria, quæ 2tra obiectiuas obijciung. Distingo 2 quine primi sylli. pkæcindit a se ipso, jn co sensu, quo pkæ scindit a rali 2cedo, jn alio sensu nego 2quæ, quæ distinctiõe concedo, l. nego subsumptg mi noxy, 2quæ!

Hinc distingo maiore secundi syllisi n̄ e rale jn eo sensu jn quo aial n̄ pkæcin dit a rali 2cedo, jn quo animal a rali pkæcindit nego maiore, aial pkæcindi a rali cognioe aial, e totg pois entitatē ita cognosci, ut iui ipsig n̄ possim dicere esse rale sub his tus: hoc aute nec de aiali dicere possum, nec de rali. 2tra aial n̄ pkæcindi a se ipso cognioe aial e cui cognois huig ita totg hois entitatē attingi, ut possim dicere e aial sub his tus; hoc aute tam de rali di co quæ de aiali; p in de jn eo sensu, jn quo aial pkæcindit a rali pkæcindit a se ipso, & n̄ pkæ cindit a se ipso jn eo sensu, jn quo n̄ pkæcindit a rali.

Instabis; q ex tumy pkæcisu cognioe aial, n̄ e realis entitas aiali, ut a cognioe distincta, sed ut terminans cognioe aial. q pkæ

cisio

UVA.BHSC

for lis ñ univsati iter extrema realiter identificata; qua aial ut terminans cognioẽ aial, & aial
ut terminans cognioẽ rale sũ cõplexa realiter, ẽ adequate distincta. Distingo tñ cõquẽm, ex
tremũ præcisiũ ut qd, & ut quo cõcedo, ut qd præcise nego primã & secundã cõsequẽ. Extremũ p
ræcisũ ut qd & ut quo dicit tanquã formã cognioẽ præcindentẽ realiter distincta, ab aiali
& a rali: at præcisio solũ cadit supra extremũ præcisũ ut quod; sicut eni actualis dis
volvit subiectũ albedinẽ, & tamẽ albũ ut qd seu denominaõ albi solũ cadit supra subiectũ
ita aial actu præcisũ involvit intẽtatẽ aialtĩ, & cognioẽ aial: denominaõ tamẽ præci
si cadit supra intẽtatẽ aialti, qd ẽ præcisũ ut qd, & realiter distinctũ a rali.

Argues 2º ex
rõ præcisionis for^lis nihil ẽ, qd nõ convenit uni, qd ñ alteri for^litati; ẽ taliter præcisio ñ ẽ for
ma distinctiõis raõis; pbatur cõqua: ois distinctio ẽ forma, p quã aliquid cõvenit uni extremo,
qd ñ alteri, ut patet primo ẽ distinctioẽ reali; 2º a cõtrario ẽ identitate raõis, quẽ formaẽ, p
quã nihil uni cõvenit, qd ñ alteri. Distingo ans, nihil cõvenit vere & realiter cõcedo, appa
renter nego ans & cõquẽ. Ad primã pbaõẽ dico, p ptereà distinctioẽ illẽ esse realẽ; nã appa
rens distinctio solũ ẽ forma, p quã apparenter cõvenit uni, qd ñ alteri. At identitas raõis
ne hoc quidẽ habet; unde patet ad secundã pbaõẽ.

Instabis: vere aiali & ñ rali cõvenit ap
parere p cognioẽ aial; ẽ vere cõvenit uni, qd ñ alteri; ẽ verificante hẽc cõtradictoria apparẽ, & ñ
apparere. nego ans, quia tanrali, quã aiali obiectivẽ cõvenit vere apparere, p cognioẽ aial
sub expressioẽ aial. Instabis: ẽ nihil cõvenit apparere aiali, qd ñ rali, nego cõquẽ: nã licet a
liquid appareat sub expressioẽ aial, potest tamẽ apparere alteri cõvenire, qd ñ alteri. nã possunt
unt apparere definitiue diuersa. Insurgis; ẽ cõveniunt ipsi prata saltẽ apparentẽ cõtradic
toria. cõcedo cõquẽ, ut eni aliũ ex D. Thoa, ubi ẽ distinctio, ibi ẽ oppoõ cõtradictoria, vera,
si distinctio vera sit, apparens, si sit apparens distinctio.

Argues 3º si distinctio raõis cõsistit in ac
tibus for^liter præcindentibus ñ differunt distinctio raõis, ratiocinatẽ & ratiocinantis, nã utraque
exit distinctio raõis cõproveniens ñ raõe cognitarum. 2º ẽ distinctioẽ hypothesis notant apud an
tiquos, ut testatur eruditissimus Montoia; ea vero & barbara ẽ ẽquivoca & valdẽ impropria, ut
notat P. Suarez disp. 7 met, s. 1. Sed admiratur: ig ex quæstioẽ præcedenti cõstat discrimen inter
utramque, utraque cõsistit in actibus, sed prima in ipsis utrique sententiis cõ obiecta definitiue diuersa. 2ª
in actibus similibus.

SECTIO. V. Arguenta cõtra præcissiones formales

Obiicies, cũ video hoĩ a longe sermoẽntẽ, inicio tamẽ sermocinantẽ, cognosco aial ñ
rale: ẽ obiectiue præcindo; pbatur ans 1º quia possũ affirmare me cognoscere aial & neg
are me cognoscere rale. 2º quia aiali ñ & rali possum reddere raõẽ. 3º quia de illo dicitur, in se
mẽ. 4º quia solũ apparent signa aialitati, nempe motus pgressivus, aut alia sensatio. 9, ẽ cogno
scit ut principiũ sentiendi, & p ordinẽ ad sensatioẽ, ñ ut principiũ ratiocinandi. l. p ordi
nẽ ad discursũ. raõ ẽ quia cognio transfert obiectũ qd attingit, ẽ statu ignorantiẽ ad statũ

UVA.BHSC

n ignorantiæ: quia per prius desinit representare sui obiecti: sed per perfecta cognitione solius animalis et non rationali ponit representare et tradit ad statum non ignorantiæ; ergo.

Instabis arguendo: 1. cum video colorem insignem sit flavus vel niger, possum affirmare me videre colorem, et negare me videre flavum (idem est de reliquis in arguendo praetensis): at visio aqua hic adversariis non praecindit obiective. 2. visio beati fixa non praecindit obiective, in omni potentia continentium, huius, vel alterius possibili; et tamen non potest alterius rationem reddere. 3. cum ita debili cognosco vel amo obiectum ut nesciam quid amem, vel cognoscam. 4. hic cognitio omnis homo, habet pro obiecto omnes homines: ideo hic actus omnis homines currunt falsificatur aliquo non currente quod deficit cognitus. 5. hic actus Deus cognoscit omne et solum intelligibile, attingit non solum intelligibile in communi, alioqui esset falsus, sed omne particulare.

6. hic actus Petrus dicitur attingit dicendo. 7 actus evidens de existentia Dei attingit eius essentiam, obiective praecindendo eius ab existentia, minime alicuius. 8. in casu arguendi cognosco animal identificatum cum rationali, cognosco enim formalitatem ab omni non rationali distinctam; alioqui non cognoscerem animal quod video, sed animal praecisum ab irrationali adeo quod non magis animal possibile ab ecquali, quod quod est homo, cognosco igitur formalitatem identificabilem cum rationali, et eius connexionem, quam cum rationali exerceo; et tamen identificabilitatem illius seu connexionem negare possum, nisi sum de illa securus, non possum rationem reddere non apparent enim aliqua signa non demum pro ordine ad illam cognoscit animalitas, ergo nihil horum est necesse, ut obiectum cognoscatur.

Solvo praemitto, repugnare quidem, quod idem sit cognitum, et non cognitum, per eiusdem cognitionem, non autem quod possit cognitum uno modo, et alio modo ignotum; quod Arist. 1. post. cap. 1. docuit his verbis: (id nihil est fortior) sibet, quoniam quod quod adicit sit scire, non autem sic ignorare. Ex conclusionibus non est, sciat quodammodo, quod adicit, sed non hoc modo, ut quantum adicit, et scit. Sic qui praemissas habet evidentes, nos cognoscit virtualiter, formaliter autem non cognoscit, ut ait, ibi S. Thom. lec. 3. Unde ad argumentum nego ans: tunc enim est cognosco rationale, non quidem modo, quo cognoscibile est, per cognitionem aut expressionem rationale, sic enim rationale nescio, sed modo quo cognoscitur per expressionem animal. —

ad primum antecedentem probans dico illum non probare, quod ex parte obiecti non attingatur rationale: unde sicut dicerem, non habeo cognitionem rationalis experimento illud sub his terminis, verum quidem dicerem; falsum autem si dicerem, non cognosco rationale, quia sic excluderem rationale, et a modo et ab obiecto. Ad secundum et beatum posse reddere rationes de rationali sub expressione animal. Ad quartum me habere signa formalitatis illius quo qua producuntur. vel est producuntur ab animalitate tantum vel simul a rationalitate. si primus ergo animalitas producit, et non producit rationalitas; ergo eadem entitas producit et non producit: si secundum ergo utriusque signa habeo, et sic utramque cognosco sub expressione animal.

Ad quintum patet ex dictis, reduplicationes illas non se tenere ex parte obiecti, sed ex parte modi tendendi actus: qua-

UVA.BHSC

Praeterea species reddunt hunc sensum, quia cognitio animal non possum hoc definire per principium discursus, sed tantum per principium sensationis; quia deficit hoc non habeo cognitionem rationale, nec illum comparo per discursum, quod requirebatur ut per ordinem ad discursum cognoscerem.
cognitio adaequata aut comprehensiva transfert obiectum ad statum non ignorantiae sub ea expressione, ut bmodo (?) proinde licet non hoc difficultatem iaceat, cum inter cognitiones comprehensivas una possit esse clarior altera ut recte probat P. Turrianus tomo 1° selectarum disp. 5. 1. 12: at cognitio ex parte modi inadaequata transfert quidem ad eum statum totum obiectum, quia totum est repraesentatum, non transfert autem omni modo, quo transferri potest.

Dices; quod saltem animal, clare cognoscitur, et rationale non clare cognoscitur: cognosci autem clare, et non cognosci clare non minus sunt contradictoria, quam cognosci et non cognosci. Distingo: rationale non cognoscitur clare, eo modo, quo nec animal clare cognoscitur, nimirum cognitione specifica, distinguente ipsum ab omni non rationali, concedo; eo modo quo clare cognoscitur animal, idest cognitione generica, distinguente ipsum ab omni non animali, nego consequentiam.

Replicabis ex Trinitariis; animal tunc ideo cognoscitur clare ut animal, quia cognoscitur per proprium conceptum: vel quia cognitio animal est propria rationalis conceptus, vel non si primum; quod etiam rationale cognoscitur clare ut rationale; si secundum; quod cognitio animal est propria animali, non rationalis conceptus; quod tandem de animali et rationali, verificantur contradictoria. Sed replica confundit sensum realem cum formali: dicere enim animal tunc ut animal cognosci, perinde est, ac dari tunc istum cognitionem animal. Unde distingo propositionem illam, animal tunc ideo clare cognoscitur, ut animal, in sensu reali et obiectivo nego suppositum; in sensu formali concedo. Itaque in sensu reali, cognitio animal tamen propria conceptus est animalis, quam rationalis, et utrumque perque clare cognoscitur sub expressione animal.

Instat aliquis; cum quod magis intellectus efficit conceptum animal, quam conceptum rationale? Respondeo, quia connotata, quae tunc obiciuntur tantum sufficiunt ad hanc cognitionem confusam animal, non ad istam claram animal rationale. Sicut in prima instantia praefixa tenuitas speciei tantum sufficit ad visionem confusam coloris, non ad claram nigredinis.

Obiicies 2°. forma physica potest in genere suo solitatem (?), et non aliquam attingere; ergo potest etiam intellectus; qui ex 12 nimirum magis est praecisivus in intelligendo, quam causae in causando. Antecedens probatur evidenter (ut ait Lineus (?) Dominicanus, nec multum discrepat Arriaga) ex nostris principiis, tum quia primo species spirituales producunt repraesentationem non vitalitatem intellectionis. 2° intellectus producit vitalitatem non supernaturalitatem visionis beatae. 3° Deus concurrens cum creatura ad actum peccati producit entitatem actus non malitiam identificatam cum illa.

In plane prospecta societatis principia docent discipuli R. nostri: intellectionem adaequate provenire ab intellectu adaequate ab specie, scilicet adaequatione effectus; non adaequate ab altera, non adaequatione causae. Dices: quid est significat procedi ab specie ut repraesentatio, ab intellectu ut vitalem? Respondeo realiter loquendo, non posse fieri reduplicationes illas. Est quod sensus, intellectionem sub hac expressione vitalis non apparet nobis procedere ab specie non vitali; nec ut repraesentatio, ab intellectu non repraesentativo. Id ipsum docent nostri cum relata adiutione supernaturali, quae tota producitur ab illo modo dicto; tunc in concursu Dei. Deus enim non solum entitatem physicam, sed ad malitiam etiam concurrit, diverso tamen modo ac creatura; nam haec producit utrumque, ut causa propria et determinans; Deus autem prius, ut causa sine qua non permissiva, vel determinata. ad enti

UVA.BHSC

SECTIO VI. RELIQUA ARGUMENTA

Objicies 3.º rao generica ẽ extra cepty differentiarũ; ergo potest cognosci sine illis. Confirma-tur obiectũ huius cognitionis aial ẽ indifferens ad utramq differentiã, ergo ab utraq praescindit: sicut volun-tas indifferens ad amorẽ, et odiũ praescindit ab utroq. Distingo ans, ẽ extra ceptũ obiectivũ, nego extra formalẽ, concedo ans, et distingo ans confirmationis ẽ indifferens ex parte sui nego, prout ẽ sub actu suo, sive prout denominatur ab illo, concedo ans, quia sic nec rationale nec irrationale, sed indifferens ad utramq sicut voluntas ad amorẽ et odiũ.

Objicies 4.º obiecto cognitionis aial conveniunt praedicata, quae non conveniunt obiecto cognitionis rale, scilicet esse genus praedicabile de speciebus; ergo non ẽ idem utriusq cognitionis obiectũ. R.º cognitionum illarũ obiectũ realiter inadaequate distingui: nam prioris obiectũ sunt omnia animalia, tum rationalia tum irrationalia, quae prout correspondent conceptui suo aial sunt ex parte actus genus praedicabile. R.º rationis inde fundari, quod obiectũ cognitionis rale in suo quidditativo, sed magis abstracto, quod aial quaerit potest distingui genus.

Objicies 5.º iudiciũ hoc aial est rale, constituitur ergo extremũ obiectivũ diversũ: nam aial subiectũ rale denominat praedicatũ; ergo praescindit obiective. R.º cum dicimus aial esse subiectũ, rale praedicatũ, non dicimus unam formalitatem obiecti esse subiectũ, aliam praedicatũ; sed ex modo tendendi iudicij rationali tribuit aiali, non extra aial rale, sicut iudiciũ non habent hunc modũ tendendi rationale ẽ aial. Itaq tam ex parte subiecti, quam ex parte praedicati totũ obiectũ attingitur, sicut attingebatur per apprehensiones praecisas.

Objicies 6.º nisi admittatur obiectiva praecisio, 1.º nulla exit compositio ex ge-nere, et differentia; nullaq nostris iudicijs, nam omnis compositio distinctionem petit. 2.º nulla exit rao uni-voca; cum enim rao significata per nomen differentiis includit nunquam exit eadem. 3.º nullum exit praedicatũ transcendens, quia omnia sunt unus conceptus obiectivus. 4.º nulla exit essentia, nul-la proprietas ab ea dimanans, cum omnia sint idem obiectũ. 5.º nullum exit in scientiis obiectũ materiale, nullum formale: nam ex parte obiecti nulla datur distinctio, a qua re fluat distinctio in scientiis. 6. vani exunt scientiarũ labores ex una formalitate aliam infe-rentiũ, cum omnes in una cognitione supponantur.

R.º ad primũ, hoc cognitum per cognitionem aial dici genus; cognitum vero cognitione rali differentia, cum autem haec duo sint praedicata primaria hominis dicitur ex illis constare eius essentia, componi ex genere, et differentia, quia quilibet eorum conceptuum ẽ inadaequatus ex parte modi, respectu hominis: unde compositio non ẽ in obiecto, prout habet distinctionem, sed prout aliud dicitur est a ratione tali actu, vel actibus denominatur, idemq dicito de compositione subiecti, et praedicati.

Ad 2.º dicimus raones significatas per nomen aial, et sic obiectiva sit omnis differentia tamen ex parte actus esse totum aial: quare rao significata per illud ex parte actus ẽ omnino eadem, et univoca. Unde patet ad tertiũ: nam eo quo magis est confusa, et abstracta eo magis transcendens est: quare conceptus unus magis est transcendens quam alius ut pote plura fundans in una, quae sint actu transcendentalia obiectiva, et sic plura, sed formaliter, sicuti sit ea praedicata formaliter transcendentalia, quae fiant discepti ipsorum definitionis.

Ad quartum essentiam, et proprietates mutuo sic non distingui ex parte obiecti: dicitur autem essentia obiectũ ut expressum, per ordinem ad munus primarium,

e prietas actus ut expressiones ordine ad minus principalem: minus d. instatur nam si essentia metafisica sint prata obiecti prescinditur a quovis alio; nec animal tale exit apud adversarios essentia metafisica; cum ex parte obiecti non prescindat ea prata ab vivente corpore ante quae definitiones hominis non intrant.

Si instatur visio oculares, et beata sua habent obiecta formalia, sua materialia, et tamen non prescindunt obiective. Respondeo actus fisicos habent etiam talia obiecta: nam actus Dei trini, non potest impressa repraesentari intellectus inalitates formaliter respiciunt, non ergo requiritur obiectiva prescissio ad distinctionem formalis obiecti a materiali. Immo si requireretur aliqua distinctio ex parte obiecti deberet esse realis, non abstellectu facta, per illum et actus, qua unam formalitatem respicit ut obiectum forte alteram ut materialem; alioquin ab obiecto in potentias sed a potentia refunditur in obiectum distinctio.

Quare esse formale, esse materiale obiecti solum arguit formalem prescissionem seu diversum tendendi modum actus vel potentiae in obiectum: qualem hic aliter, aliter actus ille hoc obiectum exprimit. Sic in ente ratio veri dicitur obiectum formale intellectus, qui a vero; ratio boni voluntatis, qua a bono specificatur: hoc autem non significat in ente verum obiective a bono praescindi, sed tantum quod intellectus et voluntas aliter et aliter per suos actus tendant in unum, hic in illum repraesentative, hic appetitive. Adde patet ex allegato philosopho quod unum nos cognitum, aliter posse ignorari: quare formalitas illa, seu res nondum adhuc omnino cognita, clarius potest per discursum cognosci; et huc collimant scientiarum labores.

Tandem obicies: ergo hoc iudicium natura divina filiatio, praescindit obiective natura a paternitate: alioquin propositio foret falsa, quia praedicaret filiatio de paternitate inclusa in obiecto, sub natura divina; ergo potest intellectus obiective praescindere formalitates realiter identificatas. Confirmatur, cognita connexio quam habet homo cum Deo ut uno, non cognoscitur connexio cum Deo ut trino; alioquin mysterium Trinitatis naturaliter posset cognosci; ergo idem quod prius.

Permisso antecedenti distinguo consequentiam quae realiter identificatur et virtualiter intrinsece distinctae sunt, concedo; non sic distinctas nego consequentiam. Natura divina virtualiter intrinsece distinguitur a paternitate et hae formalitates ob suam infinitatem contradictoria subsistunt: quae distinctio vel infinitas tamen non potest ad formalitates creatas simpliciter verificari poterit animali tale produci, rationalitas non produci sicut verificatur filiatio produci, non produci natura. Ad confirmationem nego antecedens, et probationem ibi positam: nam ut cognoscatur Deus trinus non sufficit cognosci connexionem cum Deo trino nisi ex parte connexionis patescat homo cum Deo trino, sicut cognito hoc, ubi ex parte obiecti cognoscitur animal, ab infinitis aliis distinctum, non tamen cognoscuntur infinita animalia, quia non comparatur homo cum illis.

QVÆSTIO. VI. De natura universalis et an detur a parte rei

Sectio 1.a Universale definitur et inferuntur aliqua

UVA.BHSC

Vidimus quid sit universale in essendo, scilicet metaphysicum esse unum aptum esse in multis; logicum vero, id est in praedicando, unum aptum praedicari de multis. Haec universalia realiter quidem, sed valde distincta: unde logicum dicitur perfectius metaphysico: nam sicut res prius debet esse quam praedicari, sic ad esse in multis requiritur de multis praedicari. Itaque natura, quae est universalis, debet esse una; et per hoc universale differt a singulari. Quaeritur an sufficiat ad universalitatem unitas per aggregationem, qualem habet respublica, quae potius est homo multitudo, nec etiam sufficiat unitas vocis, qualem habent aequivoca et analoga, quae universalia non sunt, quia natura significata per nomen est multiplex; quare debet unitas aliqua, multiplicitatem formaliter excludens.

Vero cum universale sit aptum esse in multis, et in eis multiplicabile, certum est ea unitas non debet esse realis intrinseca, quae enim est unum, hac unitate non est in multis multiplicabilia: nam ista unitate, vel formaliter, vel consequenter in voluntate negatio divisionis, et communicationis cum aliis. Deinde si non sit ei intrinseca unitas, quae est extrinseca ipsi multiplicitas; sed intrinsece multiplicitati repugnat intrinseca unitas; nam unum et multa sunt opposita; unde quod potest universale, vel quale potest unitatem habere. Resp. 1° unitatem universalis esse ei extrinsecam, patet, quia intrinseca pugnat cum eius multiplicitate. Resp. 2°. talis unitas est forma qua universale redditur indivisum et immultiplicabile sub ipsa, licet aliunde de re, et ratione divisum sit et multiplicabile.

Probatur: unitas universalis excludere debet ab ipso divisionem et multiplicitatem aliquam: sed non excludit multiplicitatem realem: constat enim ex Scoto 2°. Post. capite ultimo universale esse unum praeter multa quod est in omnibus illis, anima est unum autem quod in multis realiter est habet unitatem non excludentem realem multiplicitatem. Deinde nec omnem rationis multiplicitatem excludit, cum enim possit de multis praedicari, vel cum multis comparari, potest intentionaliter et gradus (sub aliis nominibus concipitur) esse multiplex, non igitur excludit omnem quoque divisionem aut multiplicitatem, ergo solum eam excludit sub illa forma, qua redditur indivisum; et haec est cognitio nuda, nata attingens. Sic conceptus hominis est forma, qua natura humana constituitur una; quia licet nec realiter, nec formaliter per aliud conceptus repugnet ipsi divisio, attamen repugnat sub conceptu hoc.

Debet insuper universale esse multiplex, quo differt a singulari: et ideo dicebat Philosophus 1a perihermeneias capite 5° universale esse quod de pluribus natum est praedicari, singulari vero quod non. Unde colliges, naturam universalem, quae extrinsece denominatur una, debere in universum in unoquoque inferiori secundum rationem secundum significatam. Quia de unoquoque praedicatur, et eadem identificari cum unoquoque: nam videmus verum esse talem identitatem subiecti et praedicati, quod potest esse medium in syllogismo et medio communi perfecte distribui. Qualiter est omni o[mnia]... talis qui vivens, sed omnis homo est animal, ergo omnis homo est vivens. Porro syllogismus iste non valet, nisi medium commune, quod ratione significata per conceptum animal, identificaretur cum quolibet inferiori. Dixi, secundum rationem significatam; non enim debet identificari

cuj inferiori^bus secundum formam significantibus conceptus inadaequatus non identificatur cum toto et toto. Dixi in recto, quia licet conceptus animalis attingat de obliquo similitudinem, in ordine ad quas recipit animal hoc tamen non identificatur cum singularibus de obliquo, secus vero animalis in recto significata.

Hinc infertur significata hunc conceptum Persona divina esse universalem, quia licet importet de obliquo naturam divinam in multiplicabilem in recto significat personalitatem vere multiplicabilem. id est dic non significata per hunc conceptum aliorum relate ad multiplicem habens eandem, aliorum; na licet animal esset una tantum, aliorum tamen forent multiplex quae certa accidentalia multiplicantur ex multiplicatione ... in recto. At vero etiam universalis natura divina, et in praesenti casu animalis, ... aptitudinem in multis? R. quod natura ita est in multis, ut non sit in ipsis multiplex ut divina; Deinde capax est natura divina horum sincategorematice in nullo, quorum est capax natura universalis ... et ponatur tanquam medium in illo a medio omnium ... distributo.

Dubitabis 1.° an unitas et multiplicitas debeant actu reperiri in universali. R. unitatem debere in ipso repetere actu multiplicitatem autem ... actu ... tentia: nam non est universalis natura ex eo quod possit recipi, sed ex eo quod actu recipiat. Et licet actu non habeat inferiora dummodo ea possit habere, poterit esse universalis actu. Sic natura solis aut phoenicis, abstracta a sua singularitate fit universalis, quia non ipsi repugnant plura individua. Ratio discriminis est, quod multiplicitas sumitur ex gratis extrinsecalibus, quae ut verificentur non postulant existentiam subiecti; at unitas est accidentalis, nam cui accidit recipi debet fieri. ... gratia accidentalia exigunt, ut verificentur, existentiam subiecti, quae in individuis deberet.

Dubitabis 2.° an ad universale sufficiat sicut unitas, ita et multiplicitas extrinseca? R. sufficere: nam attributa divina, et pariter homo metaphysicus non habent intrinsecam multiplicitatem cum sint realiter idem; ideo significata per hunc conceptum, attributum divinum, vel ... nec per hominem physicum est universalis, potest enim praedicari de pluribus extrinsece, vel ratione distinctis. 3. Dubitabis 3. si universale dicatur unum ... vere potius dicitur unum in multis, quam multis in uno? R. ideo quod universale de multis, non econtra: quantum gratis recipitur ut in inferiori subiecto; vel ideo quia universale est quasi pars inferiorum quae quibus addimus in inferiora ... quae semper aliqua addunt rei communi: igitur pars est in toto, non totum in parte.

SECTIO II. refelluntur aliquae sententiae Durli:

Induxit Plato formas ideales naturas quasdam universales a parte rei separatas a singularibus, et quo ... identificatas, ... immutabiles introductas et aeternas. Movebatur quia scientias, si de natura universali est et aeterni; nam ideo

UVA.BHSC

scientificę, ergo dicunt æternæ veritatis quæ dant formæ, l. naturæ, et pendentes a sin-
gularibus; alioqui eis istis corrumpentibus, et perirent, quæ perirent itidem subiecta scientiarum, nu-
llæque dantur scientiæ. Sic Plato, si fides Arist. eius discipulo. Verum a tam incondito erro-
re Platonem liberant multi, quos inter Augustinus 7 de civitate Dei. cap. 28. eius inter-
pretatur de divinis ideis, ad quarum exemplar creavit formam. Quid quid vero sit
l. de Arist. calumnia, l. de Platonis delirio.

Certe illud subsistere non potest: quia illæ for-
mæ sunt a singularibus separatæ, si non generentur ex illis; quia realiter absistit distinguentes; si di-
stinguuntur, quia de ipsis prædicari non possunt, quia non sunt universales. 2º sunt æternæ, et improductæ,
quod est dicendum. 3º quia si Petrus et Paulus haberent eandem naturam, essent unus homo, sicut est u-
nus Deus P. et Filius, quia habent eandem naturam. 4º quia si una natura esset in Petro, et in Iuda,
eadem natura Deus amavit, et quod fuerit, et simul odio haberet et execraretur.

Platonis argumentum: scientiæ dicuntur de universalibus, quia eis in singularibus non reperitur. Nec momenti est
aliqua scibilitas post cognitionem naturæ proprius, solum curant de naturis proprietatis. Di-
cuntur de æternis et incorruptibilibus, quia licet individua corrumpantur, eorum prædicata possunt
eodem modo affirmari, l. negari. Ratio est, quia ut constat ex 1º post. non datur scientia
quoad existentiam actualem subiecti, sed quoad conceptus quid ~~singulis~~ et propter quid est, unde sci-
entiæ l. supponunt l. præscindunt ab existentia subiecti et scrutantur eius prædicata, l.
connexionem.

Nominales, ex eorum natura nihil universale nisi singulare; universa-
litatem vero in vocibus collocaverunt, et ideo sola nomina dixerunt universalia, et
inde scientias solum esse de vocibus. 3a istos acriter insurgit D. Anselmus lib.
de incarnatione Verbi. capit. 2o. et merito, primo quia ex Arist. primo post. textus 5 de
scio, et demonstratio versantur circa universalia: in vero dicitur homo definitur per animal
rationale, l. de ipso demonstratur admirabilis; nec de scio nec demonstratio versantur cir-
ca vocem homo: illa enim non animal rationale est, non admirabilis. 2º quia dantur scientiæ, quæ reales
sunt, non vocales, ut philosophia matematica etc. at scientiæ sunt de universalibus; ergo u-
niversalia non sunt solum in vocibus; sed eius qui nominales existimant, et P. Hurtado, disp.
5 met. sect. 10. subscribit, quia dicens utriusque partis testimoniis, ostendit utriusque
vias a D. Thoma non discrepare statuere, unde universale primario in conceptibus inter-
nis: 2ario in vocibus, quibus ut potentius notioribus, clarius explicatur universalitas.

Doctoris subtilis: unde inter eius discipulos magna varietas apparet. Magis est dubiamine
ipsius a parte rei posuisse formalitates quasdam reddunt universalem. Iidem censent
ita reali multiplicitate naturæ formæ constituunt, illius universale sit unitas essentiæ
distinguunt, et addimitatem ab ipso formalis, et numeris multis, bene sicut distinctio
nis medius, quam est ut addimitatem ab ipso forma universalitatis a parte rei.
Mexiquus C. 2º de universalibus, disp. 1a q. 2. acriter carpit novos libros, ut ait,
Scoti interpretes, et eius verbis allegatis, ostendit Scotum non addimisisse uerle
a parte rei, sed per intellectum.

quarum

Itaq. qd Scotg in 2do distinctione 3. q. 1a affirmat dari aparte rei in natura aliquis re spectatis unitatis formalis numerus, seu indifferentiam ad plura, hoc tamen n intelligendum de unitate positiva, ti cuius sit capax natura, ut proxime sit in multis; sed de unitate negativa qua scilicet natura Petri, que datur aparte rei n est ex se singularis, nec ex se distinguitur a natura Pauli; sed ratione sue singularitatis. Solum igitur est negativum unum unitate formali, quatenus ipsi ex se n repugnat esse in Paulo, nec cum hac, aut illa singularitate identificari. Scotistarum sic ex plicatum sententiam defendere Caietanus cap. 4 de ente, et essentia, q. 6. sed eiusmodi mihi fateor valde est obscura.

Ego igitur refello, 1o, quia ex dictis 3a distinctio, media natura ex se n est in differens, ut identificetur cum hac vel illa singularitate: potius enim cum Petreitate, quam cum Paulleitate identificatur: nam si ex se n identificaretur cum Petreitate, unde provenire posset, quod re aliter ea potius quam cum Paulleitate identificaretur? an ex ipsa singularitate? At quomodo sin gularitas sic exigat ex se esse idem cum hac singularitate; quod sit in hoc singulari accidit natura: nam vero singularitas n potest identificari cum natura accidenti sibi.

2o quia vel natura Petri n repugn at identificari realiter cum multis singularitatibus simul vel successive tantum? n tum quia natura finita n potest simul identificari cum multis realiter distinctis; hoc enim est Trinitatis myste rium. Imo nec sic esset universalis, esset enim inmultiplicabilis, sicut et natura divina. Si vero 1. 2o, quia licet ad modum permitteretur adhuc ea natura n esset universalis, esset enim prorsus eadem in multis et n multiplex: 2o quia vel singularitates ex se repugnant identitati successive cum natura Petri vel n; si hoc ultimum; quod erit universale, singularitas erit enim una n repugnans esse in multis; si tum primum nec erit universalis natura, quia n est universalis natura, que n potest de singularibus praedicari n potest autem praedicari de illis, si singularitati ex se repugnat natura, sicut viventi n potest praedicari de lapide, quia lapidi repugnat viventi.

P. Fonseca 5 met. cap. 28. q. 3. universale aparte rei directe ponit per modum prius in directe. Considerat acutus Auctor naturam in triplici statu; primus est solitudinis, possibilitatis vel essentiae. 2us existentiae realis, aut contractionis. 3us ab tractionis vel existentiae obiectivae. In primo statu recipit natura ut realiter praecisa a differentiis quas nimirum, ut causa antecedit naturam: cum autem in hoc statu natura sit sola, et prorsus indifferens, ut per hanc vel illam singularitatem contrahatur, est una, et capax essendi in pluribus; adeoque directe ~~est~~ universalis.

Hanc universalitatem amittit in 2o statu contractionis, quia impeditur per differentias individua les, ad quas trahitur, et per quas determinatur, ut n possit esse in pluribus. Vocat hunc statum existentiae realis, n quod existimet naturam n contrahi nisi in statu actualis existentiae: nam natura possibilis per differentias etiam possibiles, contrahitur: sed quia ut actu existat natura indiget contrahe ad suas differentias. in tertio statu restituitur natura iam universalitati n directe, sed indirecte, quia per intellectum (Universalitati) remotis prioribus, quatenus representatur denudata a differentiis universalitatem impedien tibus.

Haec subtili cogitatione nititur etiam distinctione media, imo solum differt hic ab Scotistarum universalitate quia Scotistae in 1o statu existentes tribuunt naturam formalem numerum unitatem saltem nega tivam; quare impugnatur 1o argumentis supra factis. 2o quia natura n est realiter indiffe rens in aliquo statu ut per hanc vel illam differentiam contrahatur: res enim indifferentia realis est ad terminum realiter distinctum, unde sicut Deus est indifferens ad producendum vel n produ cendum mundum, n tamen est eius natura tribuat hanc vel illam singularitatem; alioquin natura Petri esset indifferens, ut esset vel n esset ipsa natura, esset enim indifferens, ut esset vel n esset singularitas secum realiter identificata, unde falsum etiam est, naturam praecedere per

Et identitatem cum hac n sic hic natura n exigit unitatem cum hac sin gularitas si natura n ex at ex se idem cum ha

U.V.A.BHSC

aliquo reali, ~~suam~~, sue singularitatis, neque vel apud ipsum forsecus realis prioritas arguit realem distinctionem, quia nihil est realiter prius se ipso.

est status ille solitudinis: neque in utroque statu vel possibilitatis vel existentiae 3 contractio est contracta, cum enim contracta sit in statu existentiae, talis est etiam in statu possibilitatis, quae enim non intelligitur possibilis nisi in ordine ad existentiam; et alioqui distinguta esset natura in statu existentiae a se ipsa in statu possibilitatis: neque in illo non in hoc haberet sibi identificatam individuationem. 4° implicat quod aliquid quod est idem realiter cum natura destruat id quod realiter habet natura: sed differentia individualis destruit universalitatem naturae; ergo natura non habet realiter universalitatem, vel non identificatur realiter cum ea differentia.

5° indifferentia quae datur naturae in statu possibilitatis, esset possibilis et possibilis; possibilis, ut ait, in possibili quia cum destruatur per existentiam repugnat ipsi existentiae, et cuius impossibile est cui repugnat existere. 6° vel singulis possibilibus individuis toties respondent naturae possibiles, vel una omnibus: non secundum, quia cum omnibus individuis existentibus non respondeat unica natura existens; neque omnibus possibilibus unica possibilis, neque ea natura possibilis respondet individuo possibili, cui existenti existenti; si primum, ergo natura possibilis illa, non est una, sed multiplex; sicut non una, sed multiplex est individuum possibile.

SECTIO III. REFELLITUR Amici & recensiorum Urbe

Alcania defendit universale a parte rei. P. Amicus, tractatu de quaestionibus logicis, dubio 1° cum enim, inquit, indubitatum sit naturam humanam ergo a parte rei habere multiplicitatem in individuis; ut sit 3 ... sola desideratur unitas a parte rei: est in urbe unum aptum esse in multis. At quod ea unitas non desideretur, probatur 1. quia Petrus et Paulus a parte rei sunt similes in praedicatis essentialibus hominis; ergo hi utrique in natura: neque sicut iuxta Aristotelem similia sunt quorum qualitas est una, nimirum si sint similia in qualitate; sic si similia sint in natura, eorum natura erit una. 2° quia in quovis individuo, Petro verbi gratia praeter unitatem numericam datur formalis unitas; atqui ab unitate numerica habet Petrus, quod sit indivisus in plura individua, ergo ab unitate formali habet, quod sit indivisus in plures essentias, atque adeo unus in essentia cum reliquis hominibus unitate respondente adaequate ... individuorum collective, inadaequate a natura singulorum. 3° quia talis unitati formali non potest obesse, quod includat plures numero homines; sicut non obest quantitati palmari, quominus sit una, quod includat plures partes.

Sententia ista iam pridem refutata ab eximio Doctore disputatione 6 metaphysica sectione 2ª reiicitur modo refutando ipsius fundamenta. Ad primum: similia sunt quorum qualitas est una fundamentaliter non formaliter; ergo quod Petrus et Paulus similes habeant naturas praebet intellectui fundamentum, ut illam quam unitas unius recipit, quare fit una per inceptionem formaliter; at a parte rei tantum est fundamentaliter una. Dicis: similitudo iuxta Philosophum fundatur in unitate, sed non in fundamentali, quae potius est diversitas, quae unitas; ergo in formali. Nego minorem, neque unitas fundamentalis sufficiens est fundamentum veram similitudinis, scilicet ista fundatur in eo quod haec natura sit sicut illa. vel aliter quodlibet extremum habet suam formalem unitatem, non quidem communem, sed

UVA.BHSC

sibi proprio, in qua fundatur similitudo.

Replicabis: quia cum Philosophus ait similia esse quorum qualitas est una, inde deducitur similia esse quorum qualitas est similis; quia similitudinem explicat per esse simile. Sed nego utramque sequelam: nam unitas seu fundamentalis naturae formalis modo dicto non est similitudo formalis, sed fundamentalis in qua inde fundatur similitudo formalis ratione saltem a suo fundamento distincta. Ad primum praemisso primo sequela; ut pateat suppositio secundi; non enim explicat Philosophus similitudinem in abstracto, sed similia in concreto; sequitur recte explicantur, per hoc quod sint illa, quorum qualitas est similis: sicut aequalia sunt quorum quantitas est aequalis, et ratio est quia recta per formas explicare nullus accusat dicens album est habens albedinem; homo est habens humanitatem.

Ad secundum respondeo praeter Paulum et reliquorum hominum collectionem praeter unitatem formalem, quae quilibet eorum habet ratione distinctam a numerica non habere aliquam unitatem formalem a parte rei, per quam in dividuis stant unum: nam unitas illa formalis facit quidem Petrum sibi ipsi unum, hoc non tamen facit ipsum unum ex praecisione cum Paulo; sed tantum praebet fundamentum ad eam specificam unitatem. Ratio est quia natura Petri et Pauli (a quibus sumitur unitas formalis sunt a parte rei similes. Petrus est similis Paulo in natura; ergo non est idem cum illo in natura: nam in eadem ratione in qua aliqua sunt similia non sunt idem; quod ut ex Philosopho dicitur nihil simile est idem.

Et sane relatio realis non stat cum identitate vel unitate reali; ratio inde referendi est ratio distinguendi; quia cum natura Petri sit ratio referendi Petrum ad Paulum, est etiam ratio distinguendi Petrum a Paulo: porro autem ratio distinguendi realiter non potest esse ratio realiter adunandi, unde personae divinae nec habent rationem similem, quia sic haberent distinctam; nec quamvis sint similes in ratione personarum sunt una, sed ideo quia distinctae personae. (in ratione)

Ex collectione itaque individuorum non oritur aliqua unitas universalitatis, sed tantum aggregationis, et universalitatis disjunctivae, ut enim notavit P. Suarez universale dicit unitatem actu, communicationem autem aut multiplicitatem in potentia; res autem prout sunt a parte rei (qua ratione faciunt illam collectionem) quia sunt actu divisae, et solum aptitudine unibiles, in una natura universali recepta. Quod sic explicari potest solo existente Petro, non esset universalis natura; ex eo autem quod accedat Paulus similis natura, non fit universalis natura Petri, nec enim fit una cum natura Pauli, quae per distinctionem realem excludit actum; itaque datur actu multiplicitas, unitas autem in potentia tantum.

Ad 3um respondeo, si quantitas palmaris includerit plures palmares quantitates, in quas posset realiter multiplicari, fore ulla unitate universalitatis: At sicut hoc est impossibile, ita est impossibile, quod humana natura a parte rei una, possit in plures multiplicari, aut naturarum collectio in plures collectiones.

Replicabis datur a parte rei unitas specifica inter Petrum et Paulum; ergo unitas universalitatis. Probatur antecedens: unitas est carentia divisionis vel distinctionis: sed inter Petrum et Paulum datur a parte rei carentia divisionis, vel distinctionis specificae: non enim sunt a parte rei divisi vel distincti specifice; ergo etc. Confirmatur 1º Petrus et Paulus a parte rei non sunt plures in specie, ad unum formaliter in eadem ratione, in qua non sunt plura, sunt unum; ergo Petrus et Paulus sunt unum in specie formaliter. Confirmatur 2º

UVA.BHSC

Petrus a parte rei, ideo est unus numero homo, quam non est plures homines numero: ergo si Petrus et Paulus a parte rei non sunt plures homines specie formali, specie formali sunt a parte rei unus homo. Nego antecedens

eius probationem distinguo minorem: datur carentia distinctionis specificae, secundum totum quod ea importat negatio, secundum aliquid, concedo minorem: distinguo consequentiam. Distinctio specifica duo dicit, et distinctionem realem, et dissimilitudinem: unitas specifica, et similitudinem dicit et identitatem: igitur a parte rei datur inter Petrum, et Paulum carentia dissimilitudinis non tamen distinctionis, quia est dari a parte rei unitatem specificam fundamentaliter et remote; deinde carentia distinctionis requiritur debet carentia prout opponitur distinctioni cuius est carentia, ob cuius propositionis defectum fallit hoc argumentum. Petrus a parte rei habet carentiam unitatis ab ipso convenientis: ergo a parte rei est distinctus. Sicut ergo haec carentia unitatis praecise non arguit distinctionem realem; sic e converso carentia distinctionis praecise non arguit realem unitatem.

Primum a conformationis fallaciae clarius patet dicitur Petrus et Paulus non sunt plures dii; ergo sunt unus Deus non sunt plures chimaerae ergo una, quia argumentationes ut essentiales a negatione pluralitatis alicuius praedicati ad affirmationem unitatis eiusdem praedicati supponit vel probari debebat, illud praedicatum convenire subiecto hoc modo: Petrus, et Paulus sunt Deus, sed non plures dii; ergo unus Deus. Ut autem hic maior est falsa etc. haeretica, sic falsa erit ista Petrus et Paulus a parte rei sunt specie formali. Unde distinguo minorem si ea ratio ipsi conveniat concedo; si minus nego minorem et consequentiam. Inde distinguo antecedens secundum conformationis, ideo praecise nego, aliter foret unus homo, quia non est plures homines, ideo, et quia est homo, nego antecedens, et nego consequentiam.

Insisti: Petrus, et Paulus potiori iure, quam Petrus, et Leo sunt a parte rei eiusdem speciei, atque hoc potius iure est species formalis; ergo datur a parte rei species formalis, nego minorem, solum enim est species fundamentalis, quae propter similitudinem in praedicatis essentialibus praebent intellectui fundamentum, ut ipsorum conceptum fundat hoc conceptu homo, quo certe conceptu conveniri non potest Petrus et Leonem.

SECTIO IV. Utrum sit a parte rei repugnantia redditur, et occurritur obiectionibus.

Ita est Divi Thomae doctoris eximii et apud ipsum subtilis. Probatur 1º: natura universalis ita una, ut simul sit, vel esse possit plures in ea ratione in qua una: sed repugnat natura, quae totum id habeat a parte rei, ergo repugnat natura universalis a parte rei. Probatur minor: natura ita est a parte rei una, ut dicat carentiam realis multiplicitatis sui ipsius: nam unitas est indivisio: indivisio autem est carentia multiplicitatis in uno; at haec carentia non stat cum multiplicitate, sunt enim probata contradictoria; ergo repugnat natura ita esse unum a parte rei, ut simul possit esse plures in ea ratione qua est una.

2º: Natura realiter una et multiplex realiter identificaretur cum multis: sed implicat unum realiter cum multis identificari: 1º quia hoc ipso multa illa non essent multa, sed unum et idem: nam essent eadem uni tertio; ergo inter se; ergo non multa. 2º quia unum realiter identificari cum multis est mysterium Trinitatis. Imo maius, quia in Trinitate non multiplicatur natura: in universali autem natura una multiplicaretur in pluribus. Tandem omnis unitas quae datur a parte rei est unitas singularitatis: sed talis a parte rei esset unum unitate, quae datur a parte rei; (ergo si repugnat, ut talis repugnat) talis esse unum unitate singularitatis, non datur talis a parte rei.

UVA.BHSC

Maior pbatr, q humana nãa .l. q n dati aparte rei unitas alia praeter unitatẽ Petri, et reliquorũ hoiũ, hq oẽs ss unitates singulares, l. singularitates, q̃ licet adimatur Pet̃o praeter unitatẽ numericã, unitas forlis ā numerica ratione distincta, at hqc unitas ẽ eius singularitati; tot eni ss huiusmodi forles unitates, quot eius nãe individua, nã quod forlis unitas dicatr minor numerali, ñ ex eo prõvenit, qd ñ sit uniuscuiusq individui propria, sed q̃ ipsa fundatr similitudo, et sic capacitas ad unitatẽ speficã g inctũ.

Obijcies 1.° licet ñ ponit dari aparte rei realis unitas cũ reali multiplicitate, potest cũ multiplicitate forli: sed hoc sufficit ad urle aparte rei; q hoc posibile ẽ. Maior patet, nã rao inti in Petro, rao attributi in Deo habent unitatẽ realẽ, habent et forlẽ multiplicitatẽ: nã et rao inti in Petro partitr g incty in plures forlitates, et rao attributi in Deo in plura attributa. pbatr q minor, unitas forlis cũ reali multiplicitate facit urle gincty l. forle; q di iversa realis unitas, cũ multiplicitate forli facit urle reale, vã ex opparitate ẽ, q unitas urli, in portatr in recto, multiplicitas obliquo: ẽ eni urle unũ in multis, et talis ẽ urle, qualis ẽ eius rectũ; q si unitas sit realis exit, et reale urle, sicut ẽ forle, si unitas ẽ forlis.

Sic philosophantr. rr. aliqui apud Peinado, qui bene notat lõq iuxta modũ discurrendi pratũ aliquod realiter identificiatũ cũ nãa divina, fieri urle aparte rei. 2° quaesitũ detorqueri ad aliũ sensũ: hic eni in quirimus an aparte rei detr aliqua nãa ita realiter una, ut sit participabilis ā multis realiter distinctis sub eadẽ ratione transmissa, praeterea maiori gteius pbare, nego minorẽ ad cuius pbaõe 2° sive unitas, sive multiplicitas defectata parte rei nãe ñ esse urlẽ, tum q mo. id liora mẽ in dubiũ, tum q si urlẽ plus sequeretr supponi ex unitate et multiplicitate semper intellectũ ponit ultimũ partẽ, nempe unitatẽ si supponitur realis multiplicitas multiplicitatẽ si supponatr realis unitas: ig uero complexũ tribuitr ponenti ultimũ ipsius partẽ, sicut albũ ponenti albedinẽ. Falsũ praeterea unitatẽ esse rectũ urlis, ngrã ctũ illius et nãa, quae per intellectũ fit una.

Obijcies 2° datr negao urlis, q etiã dari potest nãa positiva urlis. ans pbatr, negao hois ẽ in divisa in se, et multiplicabilis in plures eiusdẽ raõis, ẽ ergo indivisa l. una: nã una negao hois posita, nullus exitit hoo; imo si tot darentr hoũ negaões, quot ss posibiles hoes cũ isti ss infiniti existerent ab aeterno infinitae negaões hoiũ. Ẽ una illa negao: ẽ iniqr multiplicabilis q̃ identificatr cũ qualibet negaõe hois particularis; nã negao Petri ẽ negao hois, q illa negao ẽ una in multis.

Inquirotamẽ ab arguẽte nũ negaões hoiũ particulari multiplicentr g multiplicitatẽ hoiũ l. ñ. si primũ, q cũ hoes posibiles, et ñ existentes ab aeterno, sint infiniti, ss etiã infinitae negaões hoiũ particulari qd reputat absurdũ; cũ tamẽ ipse in maius incidat, quia praeter negaões in dividuorũ infinitas admittit negaões specierũ posibiliũ, quae ss etiã infinitae, si 2ũ; q nega oẽs hoiũ particulari, ñ ss multiplices, q multiplicatr in illis praesentia hois neg ao.

Praeterea ideo negao illa ẽ una, q̃ ẽ negao oiũ hoiũ; q ñ potest multiplicari

UVA.BHSC

Probo 2quia l. multiplicanti g existentiis alicuius hois l. gallis carentis. Non
tum q̃ ista existentia l. minuitur l. potius destruitur ea negatio: nam per hois exi
tentia destruitur alicuius hois negatio, et per hois negationem dicitur una, unde in uno hoi
existente, ois existebunt: implicat enim destrui negationes oium nisi ponantur ois. non secu
ndum: q̃ praeter oium hoium carentias non est possibilis alia, sicuti nec alia existentia praeter
existentias oium. Quare non dari negationem hois communi, sed singulorum non existentiis: id
enim per negationes negatur, quod potest existere, et uno non hoe communi, sed particulari existe
re potest. nec sequitur absurdum apud admittentes negationes illas sub eo modo dicto exist
entes illas admittere infinitas, quia multiplicantur ad multiplicitatem formarum, quas
negant.

Dices: potest una negatio esse carentia oium aliarum rerum: nam est res quaelibet
est negatio aliarum cum sit distincta se, et divisa a qualibet alia. R. sicut una res
est negatio cuiuslibet alterius a se ipsa, non tamen a natura rerum: alioquin existente Petro
nihil praeter ipsum existere posset: sic suo modo una negatio est exclusio aliarum a se, non
a natura negationum: alioquin una negatione existente l. Petri. k.g. oia praeter Petrum existe
rent.

Obijcies 3.º obiectum intellectus et scientiarum est uale, sed obiectum est prius actu intellectus, l. scientiis;
ergo uale est prius intellectu. Confirmatur 1.º natura humana est capax definiri unica definitione formali;
ergo est una a parte rei: nam talia sunt, quae unica definitione explicantur. Confirmatur 2.º oium hoium
natura est indistinguibilis hoc respectu hoiis: sed ipsa distinguibile per tale est unum; ergo una est
natura oium hoium. Confirmatur 3.º iuxta Philosophum singulare et uale sunt correlativa, sed a
parte rei datur singulare; ergo et uale.

Distinguo maiorem argumenti: est prius exer cite

[illegible] cedo, exercitatiue l. signate, nego maiorem. Itaque uale sit prius actu intellectus l. scientiarum, non tamen
speculatiue prius illis nisi ad summum scientia reflexa, qualis est logica. Ad 1.am confirmationem solum prob
ant dari a parte rei uale fundamentale, hoc enim est unica definitione definibile, et indistinguibile
quatenus plures respectu repraesentatur ab aliqua similitudine [illegible]. Ad 3.am distinguo maiorem: sing
ulare et 2.º intentionaliter sumptum, cedo 1.º intentionaliter nego maiorem: hoc autem modo datur a p
arte rei, unde sic licet [illegible] a parte rei: alioquin ex natura divina singulari, in ferretur
[illegible].

Quaestio VII. an uale fiat per intellectum

Sectio I. affirmatiua conclusio.

Supponimus est oium pene Philosophorum, et iam probata ex repugnantia ipsius a parte rei di
nuo sic probatur: fieri natura uale est fieri unum et aptum esse in pluribus: sed per intellectum natura
fit una, et apta esse in pluribus; ergo fit una a per intellectum. Probatur minor: huius respectu hoc expri
mitur humana natura non expressis conditionibus individuantibus: sed natura fit una per confusiam
exprimens ipsius non expressis conditionibus, nam illis respectu apparet natura, et non apparet mul
tiplex q̃ multiplicitas finitur a differentiis; ergo fit una.

fit etiam apta esse in multis q̃ per respectum

UVA.BHSC

hoc apparet nāa humāna ut materiali & limitata; q° apparet ut nō repugnans mul
tiplicitati; & ut apta esse in multis. Prima conqua liquet, q° nāa iuxta Thōas non
ta aliis limitatā & radix in diuidi ... & inde multiplicitati. 2ᵃ aūg patet. nec enim
hic postulatur in conceptu apparenti l. capacitas aliqua positiua. l. exigentia multi
plicitatis, sed praecisiua nō repugnantia, qualē habet hōo ad dona super naturalia, &
qualē nō habet Deitas, quae concipi nō potest sine repugnantia ad multa, aut sine complē
mento multiplicitatis. Imo sufficeret etiā ipsa multiplicitas, quae habet a parte rei nāa.

Unitas prae
cisiua (dicet aliquis) nō est sufficiens ueri q̄a talis unitas est quiditatis: ueracitas enim praecisionis q̄a
nō est esse uera unitas sicut nō est esse uera hōo, conceptus praecisionis: unde cum exit uera una nāa?
an quod cognitio eius repraesentans una sit? sane licet ea, cognitio sit spiritualis, nō facit
nāa spiritualem; & nec una ex eo qd sit una & augetur difficultas; nam nulla cognitio facere
potest, ut uera conueniat rei, contradictorium eius, qd habet a parte rei; sed nāa a parte rei est
multiplex & diuisa; & nulla cognitio facere potest ut uera sit indiuisa & una, sicut
e conuerso. quia Deo repugnat multiplicitas & nullā cognitionis potest esse uera multiplex.
& rao est q° cognitio cum sit extrinseca nō immutat obiectum, ea pro inde relinquit cum ea l. unitate
l. multiplicitate, quae habebant.

Respondetur destruit, & distinctionis raoi; nam ea uera rat
ter extrema quodam conspicit a parte rei contradictoria identitas, destruit & praecisionis: nāa enim
a parte rei est nō praecisiua. destruit & denominationis ab intellectu uerae conuenientis; quare nāa
est una per intellectum nō intrinsece, sed extrinsece: sic autem uera denominatur una: nam licet intellectus nō
possit uere intrinsece res denominare (unde nec facere potest qd nō hōo, sit uere hōo, nec qd nō
una transcendentaliter & intrinsece sit eo modo una) facere tamen potest, ut qd in se multip
lex est, extrinsece appareat & denominetur una, nempe repraesentando nāa sine multiplicitate.

Et hinc
patet cur nō reddat nāa spiritualē cognitio spiritualis, q̄a esse spirituale est praty intrinsecum; nec nāa
denominatur una, q̄a cognitio est una unitatione, sed quia ipsa repraesentat a multiplicitate prae
cisiue. Unde cognitio nō facit qd uere intrinsece conueniat nāa contradictorium eius, qd habet a parte rei;
nam unitas extrinseca, nō contradicit intrinsecae multiplicitati; sicut nec intrinsecae identitati ex
trinseca distinctio. Igitur Deus ideo nō potest concipi ut uere multiplex q̄a si Deus concipitur, conci
pitur aliquid multiplicitati repugnans: at nāa humana concipi potest absque differentiarum
multiplicatione, & sic apparet una, licet nō conueniat a radice multiplicitatis, nempe ā
limitatione. Itaque intellectus nō immutat res intrinsece, sed aliquo extrinsece, ut patet in denominatione
cogniti &c.

Insistis: unitas includit carentiam diuisionis: sed nāa nō est includit cum sit a parte rei
in multis diuisa; & nō habet unitatem. Confirmatur: unitas includit carentiam diuisionis; sed intellectus
per non facit nāa unam; & attingit eius unitatem. & carentiam diuisionis, & differentiarum
quas fit diuisio; Distinguo maiorem unitas realis & intrinseca, concedo; extrinseca aut
apparens sub distinguo, carentiam praecisiuam concedo: positiuam nego maiorem. Praeterea cum sit
una & multiplex, solum includere potest carentiam praecisiuam diuisionis, quae fit per cogni
tionem exercitam, quatenus exprimit nāa, & nō differentias. sub qua distinctione, dati
mi confirmationis, nego consequentiam: nec enim (nisi per actum reflexum) attingitur ab intellectu unitas

UVA.BHSC

Carentia divisionis quae exercite facit per actus directus: sicut nec attingit carentiam non cognitionis quae exercite ponit quolibet actu.

Instabis: universale per cognitionem solum dicit carentiam praecisivam divisionis, ergo solum dicit unitatem praecisionis, ergo non dicit unitatem positivam, sed haec requiritur ad universale; hoc ergo non fit per cognitionem. Respondeo: sicut cognitio directa, signate praescindit a denominatione cogniti, et tamen exercite positive praestat obiecto, sic praecisiva cognitio praescindit ab extrinseca carentia divisionis, et a divisione signate vel repraesentando, praestat autem exercite et extrinsece talem divisionis carentiam, quia cum non appareat sub ipsa divisio, vel multitudo differentiarum, cui habitudinem, et quamvis denominandi. Quo sensu accipi debet illud Avicennae dictum, sub inde respectu a D. Thoma: Equinitas secundum se tantum est equinitas, non una vel plures, nimirum signate nec exercite, vel fit una per actus confusus, vel est plures a parte rei. Unde nego consequentiam, et necessaria subsumpta, nego item consequentiam.

Dices: haec unitas est accidentalis universali: sed unitas universalis propria est essentialis; ergo haec non est unitas universalis propria. Respondeo unitatem esse accidentalem naturae, quae denominatur extrinsece universalis, quia unitas illa est illa cognitio praecisiva, quae est extrinseca et accidentalis naturae. At unitas non est extrinseca, nec accidentalis respectu universalis, quod est natura et cognitione, adeo quod ipsum totale intrinsece claudit. Sic Petro, est accidentalis albedo, et extrinseca cognitio, at nec albedo est accidentalis huic respectu Petrus albus nec est extrinseca cognitio, huic alteri Petrus cognitus. Inde distinguo maiorem est accidentalis universali specificative sumpto, vel naturae denominatae, concedo, reduplicative, vel complexo nego maiorem.

Dicitandus: unitas cognitionis sumitur ab obiecto ergo non potest unitas obiecti sumi a cognitione. Distingo antecedens: ab obiecto fundamentaliter uno sumitur, uno formaliter nego antecedens, et distinguo consequentiam unitas fundamentaliter sumitur, formaliter nego consequentiam. Ex eo quod plures homines habeant fundamentalem unitatem similitudinis oritur cognitio eos confundens, et adunans: sed eadem cognitio dat illi obiecto unitatem, non quam habebant intrinsecam et fundamentalem, sed formalem et extrinsecam. Sic actus voluntatis redditur bonus ex fundamentali bonitate obiecti, v.g. ab actione externa misericordiae, et eam extrinsece denominans reddit formaliter bonum illum actum externum; sic actus distinguuntur obiectis, oritur a fundamentali et tribuit formalem distinctionem.

Sectio II. De obiecto actus facientis universale

Ex dictis infertur formam constituentem universale esse cognitionem confundentem in uno ea quae dividuntur: neque praeter cognitionem quaeri debet alia unitas obiectiva, vel ficta, quae naturam reddat formaliter universalem vel unam. Probatur ultra quam parte: illa est forma universalis ratione cuius natura fit indivisa, et ea quae realiter distincta repraesentantur instar unius; sed totum hoc fit per cognitionem abstrahentem, et non per aliquam obiectivam aut fictam unitatem. Id constat 1º ex rectione antecedentis, et ex D. Thoma qui 1ª parte, q. 85. art. 2º ad 2um dicit praeter universale duo ponenda nempe naturam rei, et abstractionem seu universalitatem, quam paulo infra dicit esse in intellectu: sed aliam formam universalitatis obiectivam omittit. D. Augustinus Genesi ad litteram, id ipsum docet, q. 45. hic per verbis unitas ipsa est anima, et nullo modo in rebus.

Dices; ergo universale datur a parte rei: nam et datur eius forma, nempe cognitio, et eius materia nempe natura. Respondeo quod natura denominatur universalis, pendet ab intellectu; at ita ante ipsum non datur universale in sensu a DD. agitato. Replicas: cognitio est

UVA.BHSC

singularis: ergo non potest esse forma universalis. Insto unitas ficta, l. objectiva est singularis: ergo non potest esse forma universalis. R.o ex S. Thoma opusc. 55. unitas illa est ex se objective singularis, et qualis quantum habet universalis uniforme ad omnia individua quae sunt extra animam, prout aequaliter est similitudo omnium: et ita cognitio singularis entitative, repraesentative autem universalis.

Insurgis: si cognitio sit forma universalis tot erunt universalia specie distincta, quot specie distinctae cognitiones abstractivae, sed species hominis et species equi in rationem speciei universalis non solum numero sed etiam specie differunt. Distinguo antecedens, specie logica concedo; specie physica nego antecedens et consequens. Diversitas specifica logica, sumitur ex diversitate praedicati cum autem species hominis, et equi non praedicentur diversimode requiritur quod praeter diversas differentias inquantum differunt specie logica, sicut nec apud Adversarios differunt illae unitates fictae, quae sane non differunt, ut bene notavit Obiedo nisi cognitiones ipsae differant: nam quotiescumque cognitiones facientes entia rationis differunt specie, ipsa etiam rationis entia specie differunt.

Maior est difficultas circa obiectum l. materiam universalis. Iuxta praecedentes objectiva obiectum negatio hoc, quod sit universalis, est natura humana divisa a differentiis ex parte obiecti: ea vero nec Petrus est nec Paulus, sed praecisa, quae sicut obiective praecendit ab individuis, ita secundum adunari et potest identificat objective naturam omnium individuorum, a quibus abstrahit, et ita potest dici omnibus individuis praedicari.

Urgeri possunt contra hoc illam, quae contra praecisiones objectivas obiecta in modo itemque impugnavi: conceptus hoc terminatur ad naturam humanam physicam et realem: sed natura humana natura physica et realis, quae nec Petrus nec Paulus nec alius quod sit ex individuis: ergo non terminatur ad naturam objective praecisam, quae proinde nec est natura Petri, nec Pauli. Maior est aperta: nam cognitio terminatur ad obiectum in esse rei, non in esse cogniti; quod non antecedit cognitionem minor est certa et quasi legitima.

Deinde natura objective praecisa non potest de pluribus objective praedicari, sed ex eo actu faciente universale, non potest de pluribus praedicari: ergo hoc obiectum non est natura praecisa. Maior probatur natura objective praecisa est natura una, et communis omnium individuorum, sed natura una et communis omnium individuorum non potest de pluribus praedicari: nam de Petro v.g. non potest praedicari, nisi ei identificaretur Petro; sed vero natura communis omnibus et una non identificatur cum Petro. Id probatur, quia identificata cum Paulo nihil autem identificatur cum Petro potest identificari cum Paulo, alioquin cum Petro et Paulo sint realiter distincti, quod non realiter unum tertio non essent inter se.

Rursus illa natura communis esset singulorum propria, et singulorum extranea, propria, quia cum identificata, et a singulis pluribus posita extranea, quia identificata cum extraneo, et ab hoc, quasi posita, unde sic 11. itaque illa natura velut a Paulo rejiceret excluderetur exclusione legitima, quia id rejiceret quod antiquitus habuit, praeterea nullus conceptus qui est Petro, potest esse in Paulo quia nullus conceptus, qui praedicatur de Petro potest de Paulo praedicari. Antecedens patet quia Petrus et Paulus realiter distinguuntur quia inde nihil esse potest cum uno quod sit cum alio realiter identificatum, nihil, in uno quod in alio. Ergo conceptum quia quod potest de Petro praedicari est in Petro, et in Paulo, quod de Paulo.

Dices naturam esse quidem materiam aliter identificari cum Petro sive, et cum Paulo sive: at ut objective praecisa cum Petro et Paulo identificari; l. potius (ut alii dicunt) cum nullo; quia sic fallitur et objective et ab illis praecisa. Contra primo adversarii primum solutionem, quia cum abstractionem non mutet aliter

obiectu nõ resultat ex ipsa identitas identitas aliqua realis cũ obiecto; ergo solũ resultat identitas rõis; atqui hçc nõ potest facere ut verificetur de aliquo subiecto, quod sine illa verificari nõ poterat, nã verificatio sumitur ex identitate reali nõ ex ficta vel rõis; ergo obiectiva præcisio nõ potest facere, ut una et eadẽ nãa verificetur de Petro, et Paulo: ergo solũ verificari poterit de Petro nãa ipso abstracta, et de Paulo abstracta à Paulo, nõ autẽ nãa una de ẽbus.

D^a. 2^a. aduersus 2ª solutionẽ. licet nãa obiectiva præcisa nõ includat formaliter differentias, cũ illis tamẽ realiter identificatur nec potest aliter de illis prædicari: oĩs prædicatio vera realẽ entitatẽ requirit. Unde venit etiã quidã Perpinde cogitato, dicit enim de Petro nõ prædicari illã humanitatẽ, quã sibi nõ identificat sed aliquã in ente recepto, unã quidẽ et singularẽ, sed pluribus indifferenter cõmunicabilẽ, in quo q̃ vero sensu, quas prædicatio significatur per verbũ est significat realẽ entitatẽ, quam Iuxta istũ Ecclesiasticũ dicere Petrus est hõ, est dicere Petrus est nãa humana, quã Petrus secũ nõ identificat.

Formaliter præcindentes communiter docent obiectũ huius actus hõ, quo fit vniversale esse oĩa natã humanẽ individua, realiter quidẽ distincta et plura, sed ex modo confuso actus illius ita adunata, ut nõ possint ex vi illius distingui: sicut si viderem videris in eodẽ loco duo (ea) oĩa. vel simul penetrata unũ cũ alio mente confunderes. Et sicut, vel in ista præcindentiũ obiectione, in hoc recepto obiectivo hoc refert aial vivens corpus substantia et ens, et tamen illi recepto nõ cõgeneres infimus ut aial, nõ subalternũ ut corpus, nõ supremũ ut substantia: quia receptus hoc repræsentat illa oĩa cõmunes unica specie infimas; nec potest vi illius discernere inter hanc et subalternas, quas omnes indistincte repræsentat, et in actu exercito facit oĩa unũ.

Sñã sic explicata tradita à D. Thõa, qui opusc. 56. vniversale, inquit, unũ in quo... licet plura secundũ quod plura nõ conveniant unũ intellectu, tamẽ plura secundũ quod similia sunt conveniunt unũ intellectu, ita quod intellectus nõ potest distinguere inter similia in quantum sunt similia, et ideo intellectus apprehendit hos et istos in quantum conveniunt in una operatione, scilicet consentiunt unico intellectui et isti sunt plura: ergo iuxta D. Thõ quando intellectus facit aial genus nõ tantũ apprehendit aial sed etiã hos et istos, qui sunt plures aialis differentes, quas quia intellectus in vi recepto aial distinguere nõ potest propter similitudinẽ operationis, facit plura unũ intellectu: ergo obiectũ actus facientis vniversale, sunt plura recepta ut unũ. Opusc. 55. ait vniversalitas (idẽ cognitio), quã est anima comparata ad plura singularia, eodẽ mõ se habentia operata, nempe eodẽ mõ cognita.

Probatur deinde ratione quia nihil potest esse obiectũ cognitionis facientis vniversale nisi vel unitas obiectiva præcisa vel unũ individuũ vel multa. Nõ primũ ut ex dictis patet. nõ secundũ ut est evidens, quia individuũ dicunt vniversalitati; ergo multa repræsentata modo dicto. Confirmatur 1°: actus ille debet attingere nãã realiter cũ multis identificabilẽ; sed talis nãa nõ est una realiter; ergo realiter multiplex. Confirmatur 2°: ad illud terminatur ea cognitio quod per illã exercite fit unũ unitate vniversali, et extrinseca sed quo mõ fit unũ sunt plures individuorum nãe: illud enim fit unũ et individuũ quod antea diversũ erat et plura. Confirmatur 3° cognitio terminatur ad illud, quod ipsius prædicabat esse sola præcedebant individua; et ea determinatur

Illa cognitio, dicit aliquis terminari quidem ad naturam multiplicem materialiter, non tamen formaliter ut multiplicem; quia terminatur ad naturam, ut praecisam a multiplicitate. Et ex isto non sequitur quod attingat aliquam naturam communem omnibus, sed quod attingantur ipsi individuorum naturae obiective praecisiue; nam etiam admissa praecisione obiectiua naturae a singularitate omnibus, non sequitur illa unitas naturae omnibus individuis communis; nec natura sic una capax est universalitatis. Deinde respondeo negando consequentiam: nam naturam inquit naturam formaliter ut multiplicem, est non attingi signate multiplicitatem, non tamen exercite non attingi: sicut non attingi naturam ut formaliter lapidi repugnantem est non attingi signate, attingi tamen exercite naturam lapidi repugnantem: et sicut apud Adversarios attingitur natura multiplicabilis, non tamen formaliter ut multiplicabilis.

SECTIO TERTIA, OBIECTIONES SOLVUNTUR

Opponitur 1°: obiectum actus facientis speciem specifice distinguitur ab obiecto actus facientis speciem differentialem; quia species et differentia sunt ex natura distincta: atqui non distinguuntur: si enim quod ac[tus] obiectum esset omnia individua, naturae ab illis abstractae; quia haec non sunt illius actus obiectum: negatur minor; nam licet non distinguantur obiecta, possunt ex natura distingui, quia possunt importare cognitiones attingentes idem obiectum, per ordinem ad diversa connotata. Exempli causa, cognitio talis attingit collectionem individuorum humanorum naturae per ordinem ad diversum: at cognitio haec collectionem eandem attingit per ordinem ad similitudinem et simul ad diversum: cum autem species, non solum obiectum sed cognitionem etiam includat; ubi cognitiones distinctae sunt, sunt ex natura distincta.

Opponitur 2°: obiectum actus facientis speciem est [praedica]rabile de quolibet inferiori: sed individuorum collectio non est praedicabilis de quolibet inferiori; ergo illud obiectum non est ista collectio. Instatur: natura omnium individuorum intentionaliter una et identificata, non est praedicabilis de quolibet inferiori; quia non est obiectum illius actus. Si dicas, naturam omnium non identificatam sed naturam praecisam; quia natura praecisa non est praedicabilis de pluribus: nam minor praedicato supponit unitatem. Distinguo igitur maiorem, secundum se totum nego; secundum suam partem aequivalentem totaliter in modo repraesentandi actus concedo maiorem. Et distinguo minorem non est praedicabilis de quolibet secundum se totum concedo secundum partem sui modo dicto aequivalentem toti: nego minorem et consequentiam de Petro non praedicari nisi partem illius collectionis, id est naturam ab ipso Petro abstractam, verum quia pars illa in modo repraesentandi actus huius hoc aequivalet toti collectioni de Petro praedicabili est aequivalenter vel intentionaliter tota collectio.

Pars collectionis in modo repraesentandi aequivalet toti collectioni, quia vis illius actus non potest vincitus discernere inter totum et partem. Ratio est quia pars sola potest a toto discerni per aliam partem cognitam ut distinctam a proxima, quia sic totum componitur enim ex tali cognitione illius non cognoscitur alia pars ut distincta, quia tota collectio partium propter similitudinem operationes constituunt unum inclusum. Tota ita quod collectio (ut acute notavit Oviedo) repraesentatur vel ultimo modo definitivo, ita ut non magis appareat, videatur, in tota collectione quam in singulis eius partibus, quia quaelibet pars apparet sine ratione illa per quam in ordine ad vinculum distinguitur ab alia parte.

Dices hac solutione destrui posse argumentum supra ex positum a praecindentes obiectiue. Respondeo ipsos tutius ea uti, si cum Patre Oviedo, cuius principijs dicerent obiectum speciei esse totam collectionem naturarum a differentijs praecisam: at sic obiectum non est una natura obiective praecisa. Insuper difficile est praecisio differentijs individuali

bus mani

Manere adhuc naas distinctas, quas differentiæ illæ sunt radix distinctionis naazy. Replicabis; q̄ in hac prædicaoe, Petrus ē hoo, n̄ praedicat naa Vrli; q̄ tantum præbet ēt Petro singularis ipsi ignoata. R.º pmisso, qd Vrle seruiat in actuali prædicaoe, nego ∋quq, q̄ præbz hoo, qd erat pars p̄fatæ collectionis eodem modo se cat, ac tota collectio, fundit ∋ terea in uny ōia indiuidua, et sic manet Vrle in p̄missa sitū.

Inuehis q.º hic actus ōis hoo faciet Vrle. Nego ∋quq, q̄ ex parte modi multiplicitatis, quæ impendit, ut sub eodem modo ē indiuiduum prædicetur: quare falsa ē ista Petrus ē ōis hoo. Insurges adhuc; q.º saltem hic actus aliquis hoo faciet Vrle, q̄ ē ∋fundit indiuidua, et potest de quolibet præd. Nego ∋quq, q̄ actus iste, ita ∋fundit, ut simul explicet multiplicitatem: unde enim ē aliquis hoo, ac aliquis ex hoibus; et ideo dici n̄ potest Pater ē aliqua naa diuina; q̄ id denotat multiplicitatem diuinæ naæ.

Inuehis; prædicabilitas Vrlis requiritur addicta n̄ ē collectiua, sed disiunctiua nimirum Petrus ē hic, l. ille, l. ille hoo: sed id est ē aliquis hoo, ac hic, l. ille, q̄ illa prædicao, Petrus ē aliquis hoo erit Vrlis. Distingo maiorem disiunctiua formaliter nego, q̄ in actu Vrlis n̄ potest apparere distinctio, inde q̄ nec disiunctio; æquivalenter transeat maior, q̄ a parte rei sola una naa humana cum Petro identificatur, reliquæ distinguuntur, q̄ vero sub ∋ceptu hoo n̄ potest apparere qualis sit naa cum Petro identificata, ideo si Vrle seruiatur in actuali prædicaoe, talis prædicao erit æquivalenter disiunctiua. Unde dicebat D. Thoas opusc. 55, genus significare formas, n̄ hanc l. illam determinate, quæ determinatæ ex primis differentiis.

Opponés 3.º: ōia indiuidua naæ n̄ sunt uny: sed obiectum actus Vrlis ē uny; q.º hoi obiectum n̄ ē illa indiuidua. Distingo minorem, ē uny reduplicatiue, ut obiectum, l. ut cognitum ∋cedo, specificatiue, et antecedenter ad cognitionem sub distingo, unitate fundamentali l. similitudinis, ∋cedo, unitate aliâ reali, l. formaliter nego minorem. Dicis obiectum illud includit differentias; q.º n̄ potest fieri uny. Distingo ∋quentiam per actum attingentem differentias ex parte modi ∋cedo; per actum ∋fundentem illas, et p̄inde se habentem, ac si illas n̄ attingeret, nego ∋qua.

Dicis iterum: ∋ceptus hoo n̄ ∋cipit plura, ut plura; q.º ut uny; q.º præcipit obiectiue naæ uny. Distingo primum ∋quent ut uny signate, id ē repræsentando ea reduplicatiue ut uny nego; exercite, id ē fundendo ea in uny, ∋cedo primum, et nego ∋dq ∋quq. ∋ceptus hoo, plura indiuidua recipit; ea tamen, nec ut plura, nec ut uny signate: nam licet illa sint plura, et fiant uny in illo tamen actu nec illa pluralitas exprimitur nec ista unitas: sicut licet sint similia n̄ exprimitur per actum similitudo adeo q̄ n̄ attinguntur ut similia.

QVÆSTIO: VIII: quibus actibus Fiat Vrle,

Sectio: I. De operaoe intellectus agentis et aprahensionibus posibilis

UVA.BHSC

Præsupponendū ex animastica operatioē sensuū externorū, quòd percipiunt objecta sensibilia mittunt species impressas sensui cōmuni. Sic dicto, q̄ percipit formaliter actū objecta oīu sensuū externorū. ex operatioē sensus cōmunis resultat alia species, quæ imprimitur phantasiæ, hæc ē interior potentia, cui habenti cognoscendi objecta etiā absentia. Intellectus ē potentia spiritualis, et ideo superior enumeratis, sed hic pro hoc statu nihil percipit nisi conversatus ad phantasmata, quæ sunt operationes phantasiæ, quæ deberent (ut potè ipsi immediata) ministrare species intellectui, ad cognoscendum. Verū quia phantasma ē materiale, et nō potest producere species spirituales, quas indiget intellectus, imbati ab ipso intellectu ad illas producendas: et hinc distinguitur duplex intellectus; agens qui cum phantasmate producit species spirituales, et passibilis. l. possibilis, qui patitur et recipit eas species, et cum illa producit cognitionē objecti prius sensus attacti.

Dubitatur ergo 1º. utrum præsupponendū fiat per operationē intellectus agentis? Rº negative cum cōmuni Nostrorum contra plures ex Thomistis. 1º quia ex D. Thoa opusc. 56. ... unitate cognitionis: sed species impressa intelligibilis nō ē cognitio ut patet, ergo per eā nō fit unum ... 2º quia species illa solum ē qualitas quædam concurrens cum intellectu possibili ad effectū cognitionis: hoc autē nō sufficit ad effectū ...; tunc quia id ipsum præstat habitus, qui tamē ... nō facit. tum quia nō ē repræsentatio naturæ, tum denique quia per illā natura nec objicitur intellectui nec ab ipso cognoscitur. Dices: Iuxta D. Thomā supra, natura fit ... per actionē intellectus depuratam ... ipsa a conditionibus, quæ sunt hic et nunc, et Opusc. 48. capt. 1º. agens de specie intelligibili hæc ait: hæc forma repræsentat hoc ut abstractum a conditionibus materialibus; et hoc dicitur ...; ergo species impressa iuxta D. Thomā ē effectiva ...

Sic Ioannes a S. Thoa. contra tamen nō addit, quod primo loco statim subiicit Angelicus Doctor, nimirum quia ... ... solutio, attendens quod illa species comparatur ad multa se habentia ordinata, et cognita, quod nō ē specie impressa, sed ē expressa, l. cognitioē verificari potest; sicut nec quod dicit in 2º loco vnde ibi vocat eā speciē, actū intelligendi, l. verbū; et subiunxit: unde in hoc sic intellecto etc. An species impressa vocatur actus intelligendi? an verbum? an per illā redditur hoc intellectū? igitur species impressa ē repræsentatio naturæ uniusque causalis virtualiter aut in actu primo, et sic, nō tamen in actu 2º l. formaliter, et ... effectiva.

Dubitatur 2º. et difficilius, an ... fiat per apprehensionē abstractivam, an vero per comparativam? fieri per abstractivam defendunt Nostri cōmuniter: Thomistæ, ... Sotum, et alios paucos excipias, per comparativam; eximius D. ait fieri per abstractivam ... metaphysicum: logicum vero per comparativam, et hanc tenent Thomistæ frequenter ... ... Notandum pro resolutioē ... metaphysicum. l. logicum fieri per actum illum per quem natura redditur proxime intrinseca apta esse in multis, l. dici de multis. Attenta ratione aptitudinis ad essendum in multis duplex ē 1ª realis; et pure logica sic dicta, quia solum ē nō repugnantia ut sit id, quod ē a parte rei: nam quia natura seipsa, et nō per actum distinctum realiter ē in multis per identitatem realem.

2ª et huius loci propria ē aptitudo intentionalis et physica, quia ē aptitudo unendi in multis. Hæc aptitudo rursus ē duplex, alia ut natura sit in multis per cognitionē simpliciter attingentis eius cōmunitatem cum multis, quæ cognitio vocatur simplex comparatio. alia ut sit in multis

In Lecto distinctam ab operatioē [marginal note]

actus [marginal note]

Indicative affirmantem predicta

cognitio [illegible] convenientia, & vocatur comparatio composita. Unde resultant tres actus circa naturam universalem; primus est cognitio confusa seu abstractiva, 2us apprehensio comparativa, 3tius iudicium, de quo secunda sequenti. His positis sit

Prima conclusio: universale metaphysicum non fit per simplicem comparationem: sed per apprehensionem praecisivam. Hanc ait Lesma esse dem... (?) ende D. Thomae, cui a[...] subscribit lib. 3 de universalibus q. 8. Probatur quia natura ultime taliter fit per actum, quo redditur una, & apta esse in multis: atqui talis redditur per cognitionem praecisivam; ergo. Redditur una quia concipitur absque multiplicitate differentiarum: redditur apta esse in multis: haec enim aptitudo in eo consistit, quod natura concepta non explicet repugnantiam essendi in multis, & natura concepta hic homo cum nec Petrum nec Paulum explicet, nec Petro, nec Paulo repugnet non explicat repugnantiam essendi in multis;

Confirmatur: aptitudo naturae ut sit in multis, & aptitudo ad essendum in multis per actum attingentem convenientiam naturae cum inferioribus. sed haec aptitudo non convenit naturae per actum attingentem eius convenientiam; tum quia non est aptitudo physica (qualem inquirimus) sed logica: id est non ad actum distinctum ab aptitudine, sed ad actum in ipsa aptitudine inclusum. Explicatur: si aptitudo praedicta involveret actum comparativum, de esse comparativum constitueret illam aptitudinem; ergo aptitudo non dicit actum distinctum. at ita non physica sed logica; tum quia actus comparativus supponit eius aptitudinem, cum illam attingat; ergo aptitudo illa non constituitur per actum comparativum.

Dicitur: natura redditur formaliter apta cognosci comparata ad plura per id, per quod est comparabilis formaliter ad plura: sed formaliter est comparabilis ad plura per simplicem comparationem: non secus ac obiectum est cognoscibile formaliter per cognitionem; ergo per simplicem comparationem redditur formaliter apta cognosci comparata ad plura. Respondeo sicut esse actu productum non includit formaliter productionem; non tamen eius includit formaliter esse producibile, l. potentiam produci sic esse cognitum aut comparatum includit formaliter comparationem, non tamen esse cognoscibile l. comparabile, de quo in q. 1a proemiali.

2a conclusio: nec universale logicum constituitur per simplicem comparationem sed per cognitionem praecisivam. Probatur 1o: universale logicum & metaphysicum, non sunt realiter, sed tamen formaliter distincta, nam convenit universale logicum dicitur praedicatio metaphysica, universalis metaphysici: talis autem praedicatio non distinguitur realiter ab essentia, ut patet in risibili respectu rationalis: atqui forent distincta realiter, si metaphysicum per abstractionem, logicum constitueretur per comparationem: hae enim constitutiva realiter distincta, cum praecisio & comparatio realiter distinguantur; ergo universale logicum non constituitur per comparationem. Dicitur: etiam in nostra sententia, universale logicum concipitur per ordinem ad [...] aliquas compositas, metaphysicum vero per ordinem ad comparationes simplices; ergo erunt etiam realiter distincta. Permissa antecedente nego consequentiam; nam cognosci per ordinem ad has realiter distinctas non arguit realem distinctionem; nam rationale per ordinem ad discursum cognoscitur, risibile per ordinem ad risum.

Probatur 2o: natura praecisa sicut non explicat repugnantiam ad essendum in multis, ita nec eius explicat, ut de multis praedicetur; sed propter primum est universale metaphysicum; ergo logicum propter secundum. Declaratur praecisio naturae ab inferioribus reddit ipsam proximam simplici compara-

tioni

Qua ocigitur ex q multis: at etiā reddit nag proximos prqcaoi, qua sint ī feriora aparte rei; ḡo facit eg bxle logice. Probo 2quq: prqcissio transfert nag et ap 95
titudinē remotā ad proximā praois: tuniq collocat nag ī statu superiori
tatis ad ī feriora tum, etiā quia ponit illā ī statu ī tentionaliter et uelut
intus existens ī ctu, ī qua nō stantq remote (ut antea) prabilis; ḡo facit illā bxle
logice.
Probatur 3.o: cognitio 2parativa cognoscit nag bxle ut superiorē, et prabi
le de multis; ideo statq sequi potest aptitudi praeao. adaptatio actu mediā: sed nō
cognoscit illā, ut ase 2stitutā ī eo statu; alioqui reflecteret supra seipsā; ḡo 2sti
tutā ī eo statu per cognitione prqbiā quae ē abstractiua.
+ Obijcies 1.o: ex ptinado
inter cognitionē prqcissiuā et praoē debet mediare simplex 2parao: aliter
enī deberet esse auditiā nimirē prspecta 2uenientia ī ter nag et ī feriora
ḡo naa reddirī proxime prabilis, et inde logice bxli per simplicē 2parao. R.o
ī naa prqcissa distingui debet duplex prqdicabilitas intrinseca et extrin
seca; ī trinseca 2sistit ī 2plexo exnaa et prqcissioe, seu ī naa prqcissa
quatenus hinc nō repugnet ī ferioribus illinc uero sit ī ī ī ctu habet quidquid
ex parte ipsius ad prqcaoē exigitur. Extrinseca 2sistit ī proxima capacitate
in ctu ad applicandum eg illā in ferioribus per prqcaoē; a qua capacitate se
cundario et extrinsece naa prqcissa denominatur praecabilis.
In formadi
tingo ans debet mediare, ut 2stitutiua prqdicabilitati proximq extrin
secq; se ḡ tenentis ex parte potentiq, 2cedo; hoc enī probat rao ibi rubri
ta, ut 2stitutiua prqcabilitati proximq ī trinsecq, se ḡ tenentis ex parte
bxlis nego ans, et 2quentia; nā ī oia quae 2stituunt proximā prqcabilitatē ac
tiuā ex parte potentiq 2stituerent proximā passiuā prqcabilitatē ex par
te bxlis. bxle ī esse proxime praecabili 2stituitur per ipsius ī ctu, per ipotentiq
applicatā, et speciē impressā. hqc enī oia 2stituunt prqfacto actius prqcabili
tatē. Imo cum bxle sit prqcabile de oibus et singulis ī ferioribus determinatē ī
possibile foret bxle cum sit nobis ī positiua noticiā 2parativā nag, et sing
ula ī diuidua.
Obijcies 2.o: bxle et inferius sunt correlatiua: sed correlatiua sunt
simul tempore naa et cognitioē; ḡo cognitio faciens bxle, debet cognoscere ī feriora.
2firmatur 1.o: prqcabile actu nō datur, sine aptu subijcibili; sicut nec actu p
ratē sine subiecto actu, sed nō datur actu subiicibili sine cognitioē 2parativa
ḡo nec actu prabile, l. bxle logicē. 2firmatur 2.o bxle ē actu superius; sed actu
superius nō datur sine ī feriori actu; ḡo. R.o cognitio faciens bxle nō cogno
scere illud ut bxle; cum cognitio cognoscens illud ut uxle debet uti ḡo cogno
scere ī feriora secus uero cognitio directe illud faciens. Et instatur ī bxle mē
taphisico: unde

conveniunt praedicamentis nego suppositum et sequentiam. Dices quod relativa sicut fiunt, fiunt realiter simul, praedicamentalia distinguo; relative praedicamentaliter concedo; transcendentaliter nego: nam quando fit hoc non fiunt omnes eius effectus: at universale refertur ad inferiora transcendentaliter duntaxat.

praedicamentaliter

Prima confirmatio instatur de Thomas quod nos natura, cui repugnant plura individua est universalis: atqui talis natura non habet actu subiicibilia, nec etiam ut suppositi; nec ratione quia non potest comparari nisi ad individua ficta, de quibus non potest vere praedicari; ergo datur universale actu sine subiicibili actu. Licet non detur actu praedicatum sine subiecto actu. Ideo nego antecedens: sufficit enim subiicibile possibile. Ratio, et simul diximus est, quia praedicabile se habet instar potentiae dicentis ordinem transcendentalem ad inferiora, quibus pro inde repugnantibus repugnare: sicut omnipotentia dicitur actu potentia productiva alterius soli, licet hic nullam habeat actualitatem: at vero praedicatum actu dicit iudicium, in quo necessario componitur cum subiecto, unde et praedicamentaliter refertur ad illud, quatenus exigit simultaneam existentiam subiecti.

Instatur contra 2am confirmationem in universali metaphysico. Deinde distinguo maiorem est actu superius positive vel respective praedicamentaliter nego, praecisive et absolute concedo. Dices; ergo est praecisive tantum universale: nam universale formaliter est superius et commune. Nego consequentiam, quia sicut metaphysicum, sic et logicum universale est tantum praecisive superius respective, quia sicut illud ad multa, in quibus sit sic istud referri potest ad multa de quibus praedicetur: absolute vero, vel transcendentaliter respective et positive superius; ad hoc tamen sufficit possibilitas inferiorum.

Obiicies 3o: 1a cognitio directa, et praecisiva non est 2da intentio, quae semper fundatur in 1a; sed universale logicum constituitur per 2das intentiones; ergo non constituitur per cognitionem praecisivam. Confirmatur ex D. Thoma opusc. 48. capit. 1o ubi quia intellectus, inquit, reflectitur supra se ipsum et supra ea quae sunt in eo sive subiective, sive obiective considerat iterum hominem sic abstractum intellectum sine conditionibus materiae et videt quod talis natura cum tali universalitate, seu abstractione intellecta potest attribui huic vel illi individuo, ideo format 2das intentiones de tali natura, et hanc vocat universale, seu praedicabile vel huiusmodi; ergo iuxta D. Thomam non fit universale per primam, sed per 2das intentiones.

Distinguo maiorem argumenti: non est 2da intentio formalis concedo, obiectiva nego maiorem. 2da intentio formalis est actus reflexus habens pro obiecto primam intentionem formalem, et obiectivam: unde prima intentio formalis simul cum obiectiva est 2da intentio obiectiva, quae proinde non fundatur supra aliam primam intentionem. Explicatur hoc, et simul ostenditur, D. Thomam pro nobis stare. postquam intellectus concepit hominem reflectit supra omnes ipsius hominis, quae sunt in eo subiective, et supra hominem intellectum, qui est in eo obiective; qua reflexa cognitione videt hominem cum illa cognitione abstractiva vel universalitate posse attribui ideo quod et praedicari de hoc vel illo homine, et sic format 2das intentiones; qua natura vocat universale praedicabile, vel speciem: haec itaque nominatio universalis praedicabilis vel speciei supponit cognitionem comparativam: at cognitio cognitio comparativa iam supponit logicum universale directum, videt enim hominem cum praecisione posse attribui, et inde praedicari de inferioribus.

UVA.BHSC

Duplex potentia univ[ersa]le distingui debet altera directa et exercita qua fit per cognitionem praecisivam qua quis non cognoscit intellectus se facere universale: altera reflexa et signata qua fieri potest per cognitionem comparativam, qua cognoscitur universale jam factum; et huic succedit nominatio universalis, praedicabilis vel speciei; et quod hic sit sensus D. Thom. declarant immediata ipsius verba secundum quod praedicta inquit res est in intellectu dicitur universale; secundum autem quod intellectus talis universalitas considerat secundum hoc attribuit sibi aliquid scilicet esse in pluribus vel dici de pluribus et consequenter

2a. intentio. Quod autem haec attributio, quae fit per cognitionem reflexam non faciat universale logicum praeter dicta patet, quia alioqui faceret etiam universale metaphysicum. Cum D. Thomas indistincte loquatur de attributione quoad dici, et quoad esse in pluribus. Igitur universale cognitum ut tale non potest considerari nisi cum ordine ad inferiora solum probat universale notionem inferiora non per ordinem ad illa constitutam: sicut nec in potentia considerari potest sine ordine ad possibilia non tamen per talem ordinem constituitur.

Tandem objicies ex Thomatibus ad conveniendam relationem per actum intellectus requiritur comparatio aliqua ad terminum; ergo ut intellectus faciat universale logicum, aut respectivum, indiget actu comparativo. Nego suppositum consequentis, quia universale logicum non est formaliter aut praedicamentaliter respectivum; quamvis vocibus respectivis explicetur solum probat (ut in potentia patet) esse transcendentaliter relatum. quare universale logicum solum est fundamentum illius respectus. Imo si, ut inquis, intellectus conveniret relationes per actum reflexum; ergo ipse directus erat relatus non sufficienti ad universalitatem. Unde explicari debet D. Thomas prima parte q. 28. art. 1o. et alibi: quod in ens aptum esse universale fiat per abstractionem nullus potest credibiliter, ut ex Soto alibi vertimus.

Sectio II. Utrum universale conveniat in actuali praecadere

Quaestio procedit de judicio habente subjectum singulare, quale est illud, Petrus est homo: nam certum est unitatem praedicati, non amitti, vel quando subjectum est aeque universale ac praedicatum, ut homo est admirativus vel (quidquid sit an contrahatur) quando subjectum est universale, licet minus quam praedicatum, ut homo est animal. Igitur aliqui Thomistae, et cum ipsis P. P. Lince, Suares et alii sentiunt in actuali praedicatione non amitti unitatem naturae: contra vero id negant praeter alios Thom., Scotistae omnes, suum magistrum sequuti et frequentius. Ad. notitiam, quae ista supponendo judicio esse simplicem qualitatem;

Probatur 1o: cognitio faciens universale est extrinseca unitas, sub qua repugnat naturam esse divisam; sed praefactum judicium non est hujusmodi; ergo non est cognitio faciens universale. Probatur minor, repugnat naturam esse divisam sub illo sicut per quod dividitur: atqui praedicto judicio dividitur natura, nam quae praeexistebat in apprehensione confusa et indifferens ad plura, ibi quasi individua contrahitur et determinatur ad unum, nempe Petrum: ergo in judicio contractio formalis, et divisio naturae: sed formali divisione dividitur natura; ergo dividitur tali judicio. Confirmatur extrinseca unitas naturae est omnium confusio sine expressione singularitatis alicujus: deinde ad omnia uniformis, ut ait D. Thomas opusc. 55. ubi autem exprimitur singularitas aliqua ponitur diversitas et tollitur uniformitas: atqui judicium illud est expressivum singularitatis; ergo non confundit omnes naturas; ergo non unitas vel indivisio extrinseca sed potius extrinseca divisio.

Dices 1o. in judicio determinari quidem dividere et trahere naturam ad Petrum: at cum per aequivalentiam duplicem apprehensionem Petrus et homo praecedente, licet ex parte subjecti sit expressivum Petri tamen ex parte praedicati est confusivum non solum aliorum sed etiam ipsius Petri. Contra 1o. actus confusivus, et expressivus differentiarum

eventualiter opponuntur; quia non potest actus expressionis aequivalere actui confuso; hic enim exprimit et carentiam expressionis: nihil autem aequivalet rei, quod eius carentiam constituit, ideo quod dicebat D. Thomas quinque dicere formam non tamen illum determinate. Ad 2. quod licet reflexae iudicium illum recipi posset inadaequate, quatenus ex parte prati dicit naturam humanam; at hoc solum probat, cognitionem illam reflexam posse facere universale, non tamen quid id efficiat iudicium directum; cum enim supponatur indivisibile totius Petri, totum hominis repraesentatio totum singularitatis expressio; alioquin actus iste hic hoc, omnis hoc, praeter simili aequivalentiam, facerent universale.

Dicis 2o. quod illud iudicium non constituit naturam universalem respectu Petri neque autem respectu aliorum praeter Petrum. Contra tamen: quod illud iudicium non potest constitui universalis natura, quia non attingit; et unico iudicium non attingit naturam aliorum praeter Petri, illud enim attingit quod praedicat, at qui non praedicat aliorum praeter Petri naturam: tum quia iudicium esset falsum, quia Petrus non est aliorum natura: tum quia naturam illam praedicat, quam per apprehensionem praevius comparativus vidit habere convenientiam cum Petro: tum denique quia ut opere 56 ait D. Thomas: aliquo, qui prati de Sorte, idem est quod Sortes, et quod prati et Platonico Plato, cum praeter vincitur iudicio, et impossibile sit unum constituens numero, esse pluribus numero differentibus, licet hoc non praedicatur de Sorte, secundum quod est particularis, id est signato singularitatis.

Probatur 2. non: cognitio faciens universale, relinquit in modo tendendi differentias, separando naturam ab ipsis sed iudicium tale non est, cum enim sit affirmativum potius intentionali unit naturam cum differentia individuali; ergo iudicium non est cognitio faciens universale. Non repugnat inquis quod actus sit accessus ad, et recessus a suo obiecto, ut et visione supra dicebatur. Respondeo quod effugium quod actus visionis non potest voluntatis cedere ad Deum et ab illo recedere; ergo neque iudicium recedere a differentiis, et ad illas accedere, aut intentionaliter uniri.

Arguitur 1o. iudicium Petrus est hoc idem obiectum habet ac istud, Petrus non est hoc: sunt enim contradictoria: sed negativum non negat de Petro singularem ipsius naturam, sed universalem; ergo affirmativum attingit universalem naturam. Instatio: atqui, quod negativum negat naturam universalem, inferretur Petrum non esse hunc nec illum nec illum hoc, et si affirmativum affirmat naturam universalem, poterit inferri, Petrum esse hunc, et illum, et illum hoc.

Respondeo contradictorias non aliquam identitatem obiecti requirere, quae quae sufficit ad earum impossibilitatem, ut praeter alios probat Lineus q. 1. tit. et tract. A. dialect. cap. 2. unde licet admittatur negativum iudicium habere pro obiecto naturam omnium l. universalem idcirco non habet ex munere contradictoriae, sed ex modo negandi ... negantis omnia, quae unit post se: quare cum contradicere affirmativo licet solum negaret singularem naturam: et similiter affirmativum, cum contradicat negativo licet hoc universalem neget, illud singularem naturam affirmet: sunt enim incompossibilia, nullum esse, et esse singularem naturam.

Arguitur 2o. natura in actuali gratia distinguitur adhuc a singularitate, ergo adhuc est universalis. Confirmatur 1o. natura trahitur a singularitate: sed non trahitur ad singularitatem singularitatem; ergo adhuc natura non est singularis. Confirmatur 2o. praedicatum iudicium praedicat superius de inferiori; ergo illa natura est adhuc superior et universalis. Respondeo iudicium affirmativum unum non facere distinctionem rationis: nam si per illud apparent identificata subiectum et praedicatum, qui fieri potest, ut appareant per illud distincta? ergo iudicium, inquis, praedicatum et probo identica? nego consequentiam, quia non est ... Petrus est Petrus

UVA.BHSC

l. Petrus est hic homo, ac dicere Petrus est homo, quia in prioribus signatur, in posteriori tantum exercetur singularitas, quam adhuc hoc signate non dicerentur de praedicato communi.

Ad primum confirmationem nego suppositum praedicati, et eius exercite singularem trahi et attribui singularitatem signatam. Ad 2um distinguo antecedens praedicat superius praesuppositum, idem quia in praedicatione quidditativa superius fuit superius semper, secundum quod maneat superius, nego antecedens et consequentiam. Instruitur: totum id praedicatur quod ut praedicabile praecessit in respectu hoc; at ... praecessit uxle; quod hoc praedicatur totum intensive, extensive nego maiorem; totum quod praecessit in respectu hoc extensive est natura omnium in dividuorum; at hoc non est praedicabile de quolibet eorum; sed l. de omnibus collective, l. distributive ...; intensive est natura hoc, quod in ordine ad inclinationem ... tantum valet, quantum omnes; per actum igitur comparativum huius naturae cum Petro, hoc de Petro praedicatur.

Arguitur 3º: actus alicuius capacitatis aut potentiae non destruit ipsius capacitatem: sed actus alius praedicatio est actus potentiae sive capacitatis naturae praedicabilis, l. praedicabilis; ergo non destruit eius capacitatem; ergo nec praedicatum. Distinguo maiorem, capacitatis activae talis actus concedo, passivae ... subdistinguo compossibilis cum actu concedo, ... incompossibilis cum actu nego maiorem. Potentia activa (cum producat actum) eum sibi iungit, ideo ... eum non destruit: idem est de capacitate passiva compossibili, qualis habet materia ad formam: incompossibilis autem cum actu per ipsum destruitur, ut patet sequentibus exemplis. Universale est capax ut ipsi addantur haec syncategoremata, hic, omnis, nullus; et tamen per ea addita destruitur universalitas. Vivum est capax mori morte destruente vitam, quantitas ... capax est dividi divisione ipsam destruente pure possibile est capax produci productione destruente puram possibilitatem.

Sic igitur universale est capax praedicari, l. praedicabile praedicatione destruente praedicabilitatem ... quod universale non est praedicabile in suo composito, sed in sensu diviso ... universalitatis; universalitas enim praedicabilis non est, nec enim D. Thomas illud quod est in anima non praedicatur de re extra animam cum oporteat praedicatum inesse subiecto. Dices quod numquam praedicatur universale, distinguo concedo, intensive, id est secundum naturam realem aut rem subiectam, ut loquitur Angelicus D. nego: extensive, id est secundum unitatem extrinsecam l. universalitatis, concedo ... ut patet (inquit sanctus D.) quod si universale sic praedicaretur de Sorte, Sortes esset universale.

Arguitur 4º: iudicium illud Petrus est homo, non aequivalet huic Petrus est hic homo: nam exercitate primi non sufficit ... secundi; ergo primum non attingit naturam singularem. Distinguo antecedens quoad modum repraesentandi concedo, nam primum non est signate sicut secundum, sed exercitate singulare; quoad obiectum repraesentatum nego antecedens unde si in 1º lo ly hic non supponat pro aliis, dividuo, sed pro Petro, recte ... Replicabis: si tali iudicio adiicias, solus homo, solus Petrus est homo, falsum est; non fiet autem falsum, si hoc in priori iudicio solum Petri naturam repraesentaret: tunc enim perinde esset ac dicere, solus Petrus est natura contracta ad Petrum, l. solus Petrus est hic homo, quod quidem verum est. Respondeo hoc propositio solus Petrus est homo, in mente est negativa, et facit hunc sensum nullus est homo praeter Petrum; quae perinde negat humanitatem de omnibus hominibus praeter Petrum: quia negatio negat quidquid iungitur post se: cuius itaque obiectum magis est amplum, quam illud, Petrus est homo; et inde est verum hoc, illa falsa.

Sectio III. Deciduntur aliqua dubia circa universale communi

Dubitabis 1º, utrum potentia visiva faciat universale? occasionaliter facere posse non est dubium: nam cum visum per species remissas, ita colorem attingit, ut exercitabilis visionis non possit

inclu-

discernat inter hunc, l. illum colorem, praebet occasionem intellectui, ut colorem in communi concipiat. R° non
facit universale formaliter. Ratio est quia universale dicit plura concepta ut unum: sed visio non attingit plura
ut unum; solum enim cognoscit obiectum in dividuum quod obicitur, et per determinatam speciem immissam ab
hoc obiecto, quae licet aliquando sit valde remissa, semper tamen est species huius obiecti de
terminati et singularitati ipsius; sicut calor solis ut cumque remissus semper est calor solis.
Unde D. Thom. 1. parte q. 12. art. 4. dicit quod cognoscere res in universali est supra facultatem sensus
quoque.

(dextima / tivam) Haec cum ita sint, valde tamen est probabile aestimativam in brutis, quae in nobis est cogitati
va, licet potentia sit materialis facere universale: iuvatur enim ad sui actum speciebus sensatis.
ideo enim iuxta D. Thom. 1ª. parte, q. 78, art. 4, ovis fugit lupum et sequitur canem; quia hunc ut
amicum, illum ut inimicum species apprehendit: et phantasia .x.ª l. suarum disp. ultima meta
physicae intentionem efformat, quare et facit universale. Dices: cum videmus colorem a longe nec possu
mus discernere, sit ne albus l. niger, tantum attingimus colorem in communi; ergo tunc visus facit universale.
R°: in loco huius coloris, quem video Deus alium prorsus similem si vellet rogaret, non possem inter hunc
et illum discernere, sicut, nec inter partes aquae cum aspicio fluvium in perceptibili motu labentem:
nihilominus in utroque casu videre l. hunc colorem, l. istas aquae partes; similiter ergo in casu praedicto
species remissae, nec enim est potentiae visivae discernere, sed cernere, quare discretio l. confusio fit
solum per intellectum.

Dubitabis 2°. an voluntas efficiat universale. negatur communiter, quia cum volitio non sit
imago l. repraesentatio obiecti, sed motus in illo afficiens; per volitionem non habet obiectum aliud esse, quam
habet in se: unde nec obiectum ut actatum per volitionem est capax praedicari de multis, saltem per eandem
potentiam. nihilominus negari non potest voluntatem attingere obiecta in universali: id enim attingit quod
per cognitionem repraesentatur quia enim obiectum est bonum apprehensum; iam vero obiectum repraesentatum sub ratione
universale est, ut cum apprehenditur audiendo sacrum praescindendo ab hac l. illa; et sic hoc appellatur
facere universale, facit voluntas.

Dubitabis 3°. an Deus faciat universale? R° universale non posse fieri nisi
a potentia confundente plura, et ea repraesentante per modum unius, cum ergo Deus non possit plura confun
dere, sed singula cognoscat summe clara cognitione; non potest facere universale. Saltem, dicet
aliquis cum cognoscit nostram cognitionem praecisivam, et confusam, attingit naturam ut repraesentatam confu
se, ergo saltem indirecte facit universale. R° Deum non attingere nostro imperfecto modo cognoscendi; cla
re proinde attingit naturam ut a nobis confuse repraesentatam, sicut sine discursu attingit obiectum a
nobis repraesentatum per discursum, et sine fictione nostra entia ficta. Quid vero de Angelo?
R° ipsum perfecte cognoscere obiecta, maxime vero supernaturalia, quae per propria species
non attingit; poterit ergo facere universale.

Dubitabis 4°. an sit universalis natura abstracta ab uno tan
tum individuo? Quidam repugnat hypothesis non erit universalis; nam cognitio abstractiva solum
repraesentaret naturam Petri. V.g. per species ita remissas determinatas, ut non sufficiat cognitioni
attingere naturam; ergo natura sic actuata, solum esset praedicabilis de Petro, ergo non esset universalis. Dico
tamen hypothesim repugnare, ita Lumeus Peinado et alii; ideo quod; natura sub
quavis abstractione erit universalis; 1° quia ex D. Thoma opusc. 55. natura qualitercumque
primum posita fuerit in intellectu habet separationem a differentiis, et aliud superve
niens non augebit; augeret vero superveniens alia abstractio a multis individuis

UVA.BHSC

si pxima ñ esset amultis; q pxima ẽ amultis. Qa̓e iuxta. S. D. ibidẽ nãa 98
j ĩnctu habet esse abstractã ab oĩbg j diuiduantibg, uni formã ad oĩa simili
tudinẽ oĩũ essentialẽ, & deniq talis ẽ intellectg operao, ut ad oẽ j diuiduũ q fu
it, & c, & exit sit una.

3o qa nãa ideo pscindit ab uno j diuiduo, q ñ attin
git ex parte sui singularitatẽ ipsiq: atqui nec aliorũ singularitates attingit;
ẽ pscindit ab oĩbg. 4o qa eodẽ modo tunc attingitr humana nãa ac si speciesj
missa esset ab oĩbg j diuiduis: talis enĩ species seruiret ad cognioẽ huig ut po
tens deseruire cognioi oĩũ. 5o, q si talis species. l. ã Deo. l. aliunde imprimere
tr determinaret ad cognioẽ oĩũ reprsentatiue; q etsi cũ immittitr ab obito, hoc
enĩ ñ j mutat, modũ reprsentandi. 6o qa alioqui ut nãa esset vrsis ad oĩa alia
indiuidua, j oĩa, & singula deberent speciẽ immittere, q, & si cedat obiedo, f
alsũ tamẽ apparet: inde enĩ fiit operaoẽ inctg ñ posse esse unũ ad oẽ indi
uiduũ, q fuit, & exit: ñ oĩa possunt speciẽ immittere.

At inquies, speci
ẽ impressa solũ seruire ad cognioẽ obiti, ã quo pcedit. Ro hoc
uerũ ẽ de specie ppria, & intuioi deseruiente; ñ tamẽ de
aliena, & deseruiente abstraoi: ignaro cognio illa hoc
habetr j psenti p species alienas, scilicet accide
ntiũ humanẽ nãe, quorũ j hac et illa similiũ.
Replicabis 1o; q qdolibet indiuiduo repugn
ante repugnaret illa cognio; cedo cõquẽ,
qa ẽ essentialiter oĩũ similitudo. l. repres
entao. Replicabis 2o, q species ali
enẽ necessitant inctũ ad cognioẽ o
bcti ñ pprij. Ro qd cognio o
cti habet eundẽ modũ tendẽdi
ad obctũ ppriũ, & ñ ppriũ
specieĩ, nullũ cõueniens
q species aliena, ex uo
luntati j gerio deter
minet ad cognioẽ ob
cti ñ pprij, ñ quidẽ
ad cognioẽ deter
minatã singu
lorũ, sed ad s
fũĩ sicco
ceptorũ
muni

UVA.BHSC

UVA.BHSC

TRACTUS IIII. IN ISAGOGEM PORPHYRII, DE QUINQUE PRÆDICABILIBUS

Prædicamentis Arlis præmittunt dialectici prędicabilia Porphyrij, qui ex variis Arlis operibus ea desepit, et in unum librum reddigit; dicitur tractatus liber quinque vocum, quia quinque sunt prędicabilia, genus nimirum species, differentia, proprium et accidens, de quibus singulis agendum...

QUÆSTIO PRIMA DE

genere primo pdicabili

Sectio prima definitur genus ex Porphyrio

UVA BUSC

Qd praedicatur de pluribus specie differentibus in eo quod quid. Quod praedicatur, id est praedicabile ponitur loco generis, in quo genus convenit cum reliquis praedicabilibus, quae de pluribus etiam praedicari possunt. Nec momenti est, quod communiter obijcitur, nempe definitum generis, non posse ponere genus, quia genus quod definitur in praedicato definitionis definitur. Respondetur enim, genus quod definitur est genus signatum, illud vero genus per quod definitur exercite tantum est genus: itaque genus quod definitur si naturam communem multis speciebus distinctis, quae in esse sic communi constituuntur extrinsece per cognitionem abstrahentes ipsas a differentijs ab ijs autem naturis sic abstractis abstrahitur iterum reflexe ratio praedicabilis, conveniens omnibus praedicabilibus, et omnia signans: quae tamen vero ratio dum sic abstrahitur, exercite constituitur in esse generis, et hoc id per quod definitur genus.

Reliqua verba ponuntur loco differentiae, nam per illud differentibus specie differt a praedicabili speciei: nam species homo v. g. non praedicatur nisi de numero differentibus: Dicis genus est species praedicabilis. ergo per haec verba. i. non differt ab speciei. differt a se ipso. Respondeo genus exercite sumptum esse speciem respectu praedicabilium et constituti per aliquid ipsius intentionem abstractiuam nuper praedicabiliatam: et sub hoc praedicabili omnia genera solo numero differunt ab aliis vero praedicabilibus differunt specie. At genus signatum respectu suorum inferiorum, a quibus abstrahitur, non est species, sed genus; ideo quod animal praedicatur de pluribus specie differentibus, nempe de homine et bruto:

Dicis ite-
rum: genus non solum praedicatur de pluribus specie, sed etiam genere differentibus: ergo definitio est diminuta. Patet antecedens, nam substantia praedicatur de viuenti, et non viuenti, quae genere differunt. Nota genus aliud esse supremum ut substantia aliud medium ut viuens aliud infimum, ut animal. Supremum nullum patitur aliud supra se, ideo quae entis quod est supra substantiam communiter non creditur esse genus. Infimum nullum infra se patitur: medium et supra, et infra se patitur genera, ut corpus viuens etc. Haec media genera dicuntur etiam species subalternae, de quibus proinde cum praedicatur supremum, praedicatur de specie differentibus. Nec debent genus supremum, medium, et infimum constituere diuersa praedicabilia, quia in consideratione logica, praedicantur eodem modo de inferioribus.

Additur in eo quod quid, id est essentialiter, quae differt a proprio et accidenti. pro quo obseruandum in quod quid apud Philosophos idem esse ac substantiam aut ens per se, idest habens modum per se stanti: quare praedicari in eo quod quid, est praedicari essentialiter et substantiue, quo modo praedicantur genus, et species: undeque ea verba differt genus a differentia, quae praedicatur, in quale quid: nam licet praedicatur substantia, ut dicitur tamen est talis, non tamen praedicatur substantiue sed adiectiue, et per modum alteri adiungentis. differt etiam a proprio et accidenti, quae non praedicantur in quid, sed in quali, id est nec est metaphysice substantia, nec substantiue praedicatur.

Quod sic declaratur: inquirenti quid sit hoc? apte respondebis est animal: si urgeat, quale animal? adijcies, rationale, visibile, album, quae in modo significandi adiacent alijs et qualificant: differentia ergo proprium et accidens praedicantur in quale. Verum quia differentia, licet adiaceat generi, est pars

metaphy

UVA.BHSC

ē pars metaphysica subecti (ipsu nimirum explicans gradum ad munus suum) ideo di citur prædicari in quale quid, idest essentialiter adiective; proprium uero et accidens tantum prædicantur in quale, non in quid; quia adiacent, et non sunt partes essentiæ.

Unde patet, quare genus dicatur pars materialis essentiæ metaphysicæ; scilicet ut in physicis materia prima, est primum subiectum, in se plene indifferens, et determinabile ad diuersa composita per formas superuenientes; sic genus est in se plene indifferens, et determinabile ad diuersas species per adiacentes, et rationi nostræ superuenientes differentias; nam animal per adiacens rationale determinatur ad esse hominis et per irrationale ad esse brutum. Igitur ut formæ physicæ consequuntur accidentia physica nimirum albedinem, calor ignem: sic differentiæ sequuntur accidentia metaphysica, ut mixatiuum consequitur ad rationale.

Genus, inquis, prædicatur de speciebus: sed pars non prædicatur de toto: nec enim est uera ista, homo est anima; ergo genus non est pars. Distinguo minorem, pars physica, concedo; metaphysica nego minorem. Dicimus ergo, quod pars metaphysica, solum est pars, quoad modum repræsentandi actum; non ex parte obiecti est tota essentia. Pars uero physica est pars essentiæ, etiam ex parte rei: unde non recte dicitur homo est ex animali et rationali, sicut dicitur homo est ex materia et forma, ut notauit S. Thomas cap. 4º de ente et essentia. Præterea sicut homo recte dicitur corporeum in concreto, licet non corpus in abstracto, ita recte dicitur animal in concreto, non animalitas in abstracto.

Sectio II. quid sit definitum in definitione generis

Genus est quoddam concretum accidentale constans natura tanquam subiecto et secunda intentione tanquam forma. Inquirit ergo quæstio quodnam horum in definitum in recto, cum genus aut aliud prædicabile (est enim quæstio communis omnibus) definitur; quidam tenent definiri concretum ut importans naturam partem in recto, alii ut importans in recto, secundam intentionem, et de obliquo naturam. Ita frequentur Thomistæ, et Scotistæ apud Ponsium, alii dicunt definiri complexum, ut importans in recto naturam, et de obliquo secundam intentionem. Hæc est communis nostrorum sententia, quam defendunt etiam Scotus et Ferma. Et hæc

Probatur: illud definitur in definitione generis, cui conuenit, scilicet de quo uerificatur definitio, sed uerificatur de concreto, ut importante naturam in recto, et secundam intentionem de obliquo; ergo sic definitur. Minor probatur: esse prædicabile uerificatur de illo concreto modo dicto: nam sola natura non est prædicabilis, quia si sola non est talis; nec etiam prædicabilis secunda intentio etiam ut connotans naturam: illa aut siquidem ne hoc quidem modo est identificabilis cum inferioribus naturæ; ergo prædicabile est natura ut connotans secundam intentionem. Probatur hæc consequentia propter contrarias rationes: hoc enim modo natura et uniuersalis, et cum suis inferioribus identificabilis sint minus secundum connotatum at certe secundum rectum.

Confirmatur: genus est quoddam concretum accidentale: sed hoc uiam modum concretum dicit in recto naturam subiectum, et de obliquo formam; ergo etiam genus. Et ratio est, quia concretum accidentale, album scilicet est habens formam, scilicet albedinem, frigidum est habens frigiditatem: in quo habens est rectum, et habitum obliquum. Hic obseruo, quod licet in aliquibus concretis accidentalibus definitio possit uerificari de forma; nam albedo disgregatiua uisus, et similiter albedo est uisus disgregatiua: disgregaret enim etiam extra subiectum; alia tamen sunt, quorum definitio in nullo uero sensu

UVA.BHSC

De forma uerificari potest exemplu sit hoc dictu illuminatu p lumine gloriae nq eius desio nequit actari lumini: e enim illuminatu, extractu a n posse ad posse p ducere Dei uisioq: et enim uero n lumen, sed inctu extrahitur a n posse ad posse p ducere uisioq Dei. Quare hec desio uerificatur de inctu ut connotante lumen: alio qui de eode lumini uerificaretur desio illuminati, et illuminantis idq significaretur p utrumq complexu. Ig uero esse genq e esse illuminatu, l. extractu p abstractoq a n posse ad posse de pluribq pdicari.

Obijcies 1°: sola nra prati, quia sola identificatur cum inferioribq; g° sola nra e prabilis; g° sola nra definitur desioe generis. Dissuo ante cum eius probe, nego uerum conseq. Nq prabile cum sit ptle, formaliter includit pltitate, adeo g, et secundaq intentioq: at cum p pdicatioq actuale nra diuidatur, nec maneat pltis ut supra dictu e; g° pratu n inuoluit formaliter, de id g° inuoluit prabile: nimpe n inuoluit pltitate, quae amittit, ideo g, sola nra prati, n tamen prabilis sola. Hinc inferuntur solq prari ut g°, secundaq aute intentioq, nec ut q° nec ut quo formaliter, sed tantu praesuppositiue.

Obijcies 2°: secunda intentioi conuenit 1° esse prari, nam ipsa uero soli denominatiue a secunda intentioe: sicut dignoscere uisu conuenit 1° et per se soldini, denominatiue aute subiecto albo; g° secunda intentio definitur, 1° et p se desioe generis. Confirmatur 1°: genq definitur put consideratur a Logico, - sed a Logico n considerantur directe res, l. nra; sed 2da intentio; g° secunda intentio definitur directe, n nra. Confirmatur 2°: in hoc complexo genq (sicut in quouis alio accidentali) formaliter et principaliter significatur forma; g° sic significatur 2da intentio; g° sic de finitur.

Neg. ant.: nq secunda intentio in nullo uero sensu cum inferioribq identificatur. Dices: hoc quide pbat, n prari exercite, n tamen q n pdicetur signate: nq a prari p se signato, ad prari exercitu sub eisdem tmis in ualet e qua: n enim ualet, genq pratur de specie; g° species e genq: unde solu prari exercitu petit identitate, n tamen signatu. Sic subtiliter discurrit Scotq.

Sed 2°, a prari signato in secundis intentioi bq ad prari exercitu sub tmis primq intentioi, et nam, ualet conseq: ualet enim ista genq pratur de specie; g° hoc e aial: hec aute conseq n aliunde robur habet, nisi q in pdicatioe signata (cum scilicet dicitur genq pratur de specie) significatur in recto nra, et 2da intentio in obliquo, a quo obliquo purificatur p exercitu pdicatioq; nq si 2da intentio significaretur in recto, pratio identificationis infereretur ex pdicatioe distinctorq. Ig in tmis secundq intentionis p se a n ualet a prari p se signato ad prari exercitu, q sub illis tmis nra, n purificatur ab obliquis, quae potius reduplicat; nq hoc v.g. e species put connotat intentioq specificitatis, et aial e genq, put genericitatem intentioq connotat; et uero hoc ut connotans specificitate, n e aial ut connotans genericitatem; quia hec in complexa realiter in adequate distinctq.

Prima confirmatio pbat idq

Intentioꝫ esse in genere naa applicari a logico, sicut id quod principaliter ab ipso intenditur, non tamen quod sit recty defioi, quā de ipsa non verificari. Sic universaliter principaliter intenditur a speculativa, in defiōe l. cinet universali; non tamen ē recty defiois sed linea de qua verificari. Ad secundum nego anis: idem significari principaliter in eis definitiobus, quod praedi in praecapō recta hoc autem ē subiety, cum enim dico partes ē aliqs, non dico partes esse aliquem sed esse habentes aliquem.

Obijcies 3.° naa ē secunda intentio ē recty accidentali, l. unū per accidens: sed unū per accidens definiri non potest iuxta Arist. ē metaphysicos cap. 3. ergo (generis) definiris defioe generis non ē recty, sed secunda intentio. Infero ē ego primo, quod defioe generis non definitt genus, quod utique totum ē per accidens. Resp. 2.° quod non definiri 2.ª intentio vero notionis nam, non eius recte ē totum per accidens. Ig. R.° totum per accidens, cuius partes l. paretum ponitantur, l. ratione subiecti uniuntur, ut musica ē medicina in hoc, non posse definiri; posse vero totum, cuius partes uniuntur unione physica, ut albus: quare sicut ait Phil. (l.g. supra) ē albi hoīs erit oraō ē defio; l. unione intentionali, ut cognitus l. ka subordinaoe partium, recta verarum dispoe ut exercitus, ē Domus. Sic autem definitur, non ut substantia, primo ē per se, nec defioe singularum partium nam explicante, sed solum esse resultans ex unione l. ordinatione partium.

Sectio III. alia dubia circa genus perstringuntur

Primo quaeritur, an genus possit salvari in unica specie? R. negative, quia genus sumitur a materia, quod sicut haec ad plures formas ita genus ē indifferens ad plures species. tum quia genus ē praedicabile pluribus specie distinctis: si sint una tantum possibilis, non esset de pluribus praedicabile. Dices repugnantibus cæteris animalibus speciebus praeter hominem, maneret animal hōis ide quod mō: at mōo ē genus; ergo ē tunc. R. maneret idem physice, ē essentialiter; non logice, ē praedicabiliter: nunquam deficeret ipsi convenientia l. similitudo cum pluribus, quae ē fundamentum pali generis in hypothesi praemisse genus hōis esset unicum; differentia vero completa resurgeret ex sensitivo, ē rali.

Quaeritur 2.° utrum genus praedicetur ut totum potentiale, l. ut pars? R. praedi ut partem actualem; esse vero praedicabile ut totum potentiale, ē insuper ut pars potentialis. explica tur: genus ē praedicabile ut tale, qua ratione continet sub se oēs species in potentia, ē extra quamlibet earum diffunditur, quod ē esse totum potentiale. At ita diffunditur ad oēs, ut simul sit praedicabile per singulas differentias, l. compartes specierum; l. quod pars potestativa cuiuslibet speciei. Ig. in actuali praedicaoe, cum amittat liberitatem diffusioꝫ ē indifferentiā, nec totum ē, nec pars potestativa, sed actualis, ē determinata ad hanc speciem; ergo praedi ut pars actualis; non quidem signate, sed exercite, quatenus per praedicaoe determinatur modo dicto.

Quaeritur 3.° utrum genus immediate praedicetur de individuis? individuum ē duplex complectum ē incomplectum; complectum dicit oīa praedicata infra genus addicta differentia in dividuali, ut Petrus hic homo. incomplectum

UVA.BHSC

solus aliquis praedicatus essentiale affectus singularitate, ut hoc animal: quae praecisio fieri posse, non est cur negent Thomistae nam apud ipsos de aliis objective praecinde ntes. Visio animali absque ullis differentiis attingo; attingo vero hoc animal, cum tunc demonstrari possint, et de eis singularitate sine secunda nam nichil esse unum. Quo posito.

Assertio 1ª: genus immediate praedicatur de individuis complectis. Probatur: in hac praedicatione hoc animal est animal, inter subjectum et praedicatum non mediat aliquid quod sit superius subjecto, et inferius praedicato; nam quod sub animali differentiis confundantur adeo non est, ergo quinimmo enim de praedicati explicita, ergo talis praedicatio est immediata. Dices inter genus et individuum complectum mediat species, ergo quia sola haec est immediata generi. 2º quia individuum immediate subjicitur speciei. 3º quia genus et individuum sunt supremum et infimum, quae extrema necessario postulant aliquod medium; ergo genus non praedicatur immediate de individuis complectis.

Distinguo antecedens: inter genus ut tale acceptum, ut est species complecta, nego antecedens, genus non ut genus, sed ut species complecta est praedicabile de individuis complectis; nam per animal praedicatur de hoc animali ut tota essentia, quia hoc animal praeter differentias individuales (quae non continet de essentia) nihil includit nisi animal: praedicatur autem ut tota essentia praedicatur ut species. Inde ad primum antecedentis probationem dico solum species subjici generi ut tali, non autem ut species complecta. Ad 2um individuum complectum immediate subjicitur speciei complectae, complectae autem complectae. Ad tertium genus, individuum complectum non se habere ut supremum et infimum, sed superius et inferius.

Assertio 2ª, genus praedicatur immediate de individuis complectis. Ratio est quia inter individuum complectum et genus mediat species, ut inter Petrum et animal mediat homo; ergo ipsi praedicationi proximior est homo, quam animal; ergo animal est remotius praedicatum: sed praedicatum remotius mediante proximiori praedicatur; ergo genus praedicatur mediate de individuis complectis. Dices: haec praedicatio Petrus est animal rationale est immediata; ergo et ista Petrus est animal. Confirmatur: species includit formaliter genus; sed species immediate praedicatur de individuis complectis; ergo et genus. Haec objectio non attingit quaestionis sensum, non enim loquimur de genere ut constituente speciem, quia certum est totam speciem immediate praedicari de individuis complectis. Loquimur ergo de genere praecisso a differentiis, quare inter ipsum et individuum complectum mediat species, ut quae superior, ipso individuo contracta, et potius conferre praedicationem generis, quae tunc valet ista, est homo; ergo animal.

Hinc infertur, genus praedicari ut genus de individuis complectis. Probatur: ideo de complectis praedicatur ut species, quia praedicatur ut tota illorum essentia: sed de complectis non sic, sed ut pars essentiae praedicatur; alioquin genus esset tota species; ipsum vero pars haec non est formalis, quia hoc est proprium differentiae; ergo praedicatur ut pars materialis, ergo ut genus. Confirmatur: genus praedicatur ut pars materialis de specie: sed species est tota essentia individui complecti; ergo praedicatur ut pars materialis essentiae individui.

QVÆSTIO II. De specie secundo prædicabili

UVA.BHSC

Sectio 1.ª quid sit species subijcibilis, quid prædicabilis?

Genera l. infima, l. subalterna uocantur etiam species sub alterna: v.g. animal constitutum ex uiuenti et sensibili, dicitur species subalterna, quia habet sub se inferiora plurima numero distincta proprie, ad quod etiam accedit species infima, atoma, l. specialissima quæ diuiditur in subijcibilem et prædicabilem. Primam Porphyrius, quam (immediate) subijcitur generi, id est de qua genus in quantum genus prædicatur. 2.ª apud eundem est prædicabile de pluribus numero differentibus in eo quod quid: quæ definitio speciei prædicabilis, conuenit cum reliquis et differt a reliquis prædicabilibus, ut constat ex dictis quæstione præcedenti: differt insuper ab specie subijcibili, non quidem ita, ut una species, non possit esse subijcibilis et prædicabilis: nam hoc est species subijcibilis in hac prædicatione, hoc est animal, et prædicabilis in hac Petrus est hoc; sed ita ut diuersos dictinctos respiciant, nempe subijcibilis, genus, prædicabilis individua respicit. apud porphyrium

Opponens 1.º 2.ª definitio speciei subijcibilis in ea committi circulum; nam et ipsa in ordine ad genus, et rursus genus in ordine ad ipsam definitur. Respondet Pinedo genus non definiri per ordinem ad speciem subijcibilem, sed ad prædicabilem, prædicabile vero, non per ordinem ad genus, sed ad individua. Non placet quia genus definitur ut prædicabile: prædicabile autem ut tale est per ordinem ad subijcibile. Communis et uera solutio est, circulum illum non esse uitiosum: nam correlatiua (qualia sunt genus et species) definiri debent per ordinem ad inuicem: sic Pater est qui habet filium, et filius, qui Patrem, sic apud Philosophum 1.º ... simplum est ... duplum ... et duplum quod continet simplum. Insurges; quod ignotum definitur per æque ignotum; nego consequentiam: nam genus non definitur per speciem, sed per ordinem ad ipsam, qui potest esse notior ipsa ignorata, ut patet in præfacta definitione Patris.

Opponens 2.º: etiam individua subijciuntur generi; ergo definitio speciei subijcibilis conuenit individuo. Propter hoc definitioni Porphyrij addunt aliqui immediate, quod solum conuenit speciei. 2.ª cum quis individua complexa subijciuntur immediate generi; ergo adhuc addita ea particula definitio conuenit individuo. Distinguo antecedens, ut genus est, nego; ut species concedo antecedens. Insistes; etiam individuum complexum est immediate subiectum generi, posito enim quod reperirentur duo Angeli eiusdem speciei Michael est individuum complexum: sed est immediate subiectum huic generi angelus; ergo definitio speciei subijcibilis conuenit individuo complexo; nego suppositum minoris: tunc enim Angelus non esset genus prædicabile quod essentialiter petit plures species esse sub se; et uero tunc non esse possibiles plures species huiusmodi sectione sequenti constabit.

Inquires 1.º: utrum species subijcibilis ut talis, uniuersalis sit? Ratio dubitandi, quia species ut subijcibilis est prædicatum immediate subjectum generi, ergo superius individuis, ergo uniuersale. Sed 2.ª est, quia species, ut subijcibilis solum dicitur respectiue ad genus et abstrahit ab inferioribus de quibus prædicari possit, ergo sub ea reduplicatione non uniuersalis. Opposita ratione solum probat quod species subijcibilis esse in dependentia, et specifica tiue uniuersalis, adeo quod et prædicabilis, quandoque est; licet non omnis species prædicabilis sit etiam subijcibilis: nam genera suprema dicuntur etiam species prædicabiles, ea tamen non sunt subijcibilia, quia nullum habent supra se;

Illud notandum ab omnibus speciebus subijcibilibus posse abstra

UVA.BHSC

hic actu reflexo vaos quando speciei subjicibili, quae exercite fit praedicabilis de omnibus speciebus subjicibilibus; quia actus ille reflexus supposita multiplicitate specierum subjicibilium, exercite facit earum unitatem et sic superioritatem ad singulas: at signate, quatenus nimirum per ipsum abstraos signatur subjicibilitas speciei, non est illa ratio praedicabilis nec talis, ut clarius fiet, cum agemus de individuo. a

de speciei praedicabilis opponens dari species quae praedicatur de differentibus pluribus numero; nam ex omnibus visionibus aldinii. Et. abstrahi potest una species visionis aldinii, haec autem species praedicatur de differentibus pluribus numero; quia duae visiones determinatarum aldinii, magis differunt, quam duae visiones de aldinis. Respondeo magis quidem differre physice, non tamen logice: quia in ordine ad logicum solum attenditur modus praedicandi, modus autem iste idem prorsus est relate ad visiones diversarum, ac ejusdem aldinii; utrobique enim visio aldinii praedicatur ut tota essentia.

Hic observandum species iuxta Philosophum praedicari ut totam essentiam individuorum. Unde infertur totam perfectionem intensivam speciei salvari in uno individuo, quia tota perfectio intensiva speciei est integra ejus essentia, quae exauriri et adaequari individuum. In vero in uno individuo non salvatur extensiva speciei perfectio, quia haec resultat ex omnibus individuis, ad quae extenditur species, et non extenditur in individuum. Unde etiam colligitur, quod non salvatur perfectio nec intensiva, nec extensiva generum in una specie: de extensiva patet ex dictis. de intensiva probatur, quia cum genus sit pars in complecta speciei postulans alias conpartes essentiales, et quiddidativas ad constituendas plures species, in nulla earum reperiri potest tota perfectio generis intensiva.

Sectio II. an possit esse species universalis natura, cui plura repugnant individua

Assumitur in exemplum natura Michaelis aut alterius Angeli, quae juxta Thomistarum (modo permittenda) non est multiplicabilis, quia caret materia, quam dicunt principium unicum multiplicitatis. Nihilominus aiunt Thomistae, naturam illam esse speciem universalem, non solum negative, quatenus scilicet sine singularitate recepta, non concipitur ut singularis, sed etiam positive, quatenus apprehendi potest communis multis individuis praedicari. Huic illi tenaciter adhaerent Carmelitae, ut secum sentientes, asserant non esse legitimos D. Thomae discipulos. Verum a vacuo tonitruo, nec fulmen minitantem, non deterreri alii Thomistae, cum praesertim viderint a Petro Bergomensi centum opposita sua allegari divi Thomae testimonia ipsam amplectuntur, inter quos Andreas de la Moneda Magister linea et Grado, Caetanus apud illum, et novissime Agirre eandem sequuntur scotistae cum subtili D. et nobis cum eximio, Aurea supra multa et alii quibusdam.

Sub data hypothesi recipitur.

Assero: sub data hypothesi natura Michaelis non est species praedicabilis. Probatur 1. natura Michaelis non est nata recipi in materia: sed natura, quae non est nata recipi in materia, non est species universalis vel praedicabilis; ergo natura Michaelis non est species praedicabilis. Maior est doctrina Thomistarum, negant [illegible] minorem: sed audiant illam a D. Thoma, qui 1. [illegible] lec. 10, ait, dupliciter posse contingere, quod

qui significat per nomen non sit aptum natum praedicari de pluribus; uno modo quia nomen significat formam secundum quod terminata est ad hanc materiam ut nomen Socrates vel Plato. Alio modo secundum quod nomen significat formam, quae non est nata in materia recipi: unde oportet quod per se remaneat una et singularis, sicut albedo si esset forma non existens in materia esset una sola, unde esset singularis. Et propter hoc Philosophus dixit in 7° metaph. quod si essent species rerum separatae, sicut posuit Plato, essent individua. Haec D. Thomas

Probatur 1°. natura illa vel esset vere praedicabilis de individuis, vel deficit 1° non dicitur, tum quia essentialiter excludit individua vera. 2° quia talis praedicabilitas posset ad actum reduci, namque ad quamcunque potentiam proximam potest immediate sequi actus, at hoc hic implicat; ergo 2° ergo sit praedicabilis id est individuis veris. Non item deficit, tum quia natura realis non potest identificari cum individuis fictis et chimaericis; tum quia similiter natura divina foret praedicabilis de diis fictis, ideo quia bene. Dicunt Thomistae, naturam illam a nobis recipi instar naturae materialis; proinde sicut ista sic et illa recipi potest praecindendo ab eius singularitate, sic autem praecisa, non remanet (inquiunt) ulli individuo appropriata, nec postulans ex se hanc individuationem, cum qua identificatur potius quam alia; manet quia negative indifferens vel non determinata, et ideo potest illa incutere aequalitatem intellectum cum hoc vel illo individuo comparari, et universalis reddi.

Sed contra 1°: id potiori iure dici posset de albedine, et formis separatis a D. Thoma nuper expressis; et tamen de illis dicit contra s. D. esse singulares, esse individuas, non esse apta nata praedicari de multis; ergo. Contra 2°. quia natura divina recepta ad instar rei materialis poterit esse praedicabilis. Contra 3°. quia natura Michaelis recepta ad instar naturae materialis generice, erit genus. Contra 4°. natura illa eo modo recepta includit praedicatum positive repugnans multiplicitati, nimirum praedicatum naturae Angelicae spiritualiter complectae, et proprium naturae Michaelis; ergo non est indifferens, ut possit pluribus applicari. Probo consequentiam: conceptus spiritualitatis complectae repugnat positive materiae: sed quod bene quod repugnat materiae positive, repugnat positive multiplicitati; ergo includit praedicatum positive repugnans multiplicitati.

Contra 5°. illa natura secundum conceptum specificum includit differentiam positive repugnantem speciebus, videlicet per differentiam materialem; ergo includit praedicatum positive repugnans naturae multiplicabili in individuis cum solae naturae materiales sint eo modo multiplicabiles; ergo includit praedicatum repugnans multiplicitati. Contra 6. lapis specifice conceptus ideo repugnat viventi quia vivens includit praedicatum, nempe vitam, cui repugnat lapis; sed multiplicitas includit praedicatum, nempe materialitatem cui repugnat spiritualitas completa; ergo cum natura Michaelis specifice recepta includat praedicatum spiritualitatis completae, sic recepta repugnat multiplicitati. Declaratur: plura individua necessario includunt materialitatem, quia repugnat spiritualitati completae; ergo spiritualitas completa repugnat etiam materialitati; ergo et multiplicitati essentialiter includenti materialitatem.

Dicit Thomas eius repugnantiam non provenire ex eius natura, sed ex modo individuationis, a qua praecindit. Contra 1°: non praecindit a natura complecte spirituali; ergo nec a repugnantia materialitatis. Contra 2°: non praecindit a radice huius determinatae individuationis; ergo nec a repugnantia ad alias. Explicatur: natura Michaelis praecisa vel est indifferens, ad radicandas plures individuationes, vel determinata ad radicandum hanc determinate. Si 2°; ergo repugnat multiplicitati vel praecisa. Si primum; ergo est indifferens ut sit chimaera: namque per bene natura spiritualis completa

UVA.BHSC

Radicans plures individuationes, ē chimera quae radicare plures individuationes ē radicare materialitatem; ē autem chimera natura spiritualis completa materialitate radicans.

Probatur 3º ad hominem: Universale logicum per hoc completur quod actu referuntur cum fundamento in re naturae praecisiuo ad plura inferiora: sed nullum ē tale fundamentum in natura Michaelis praecisiva; neque natura solum potest praebere fundamentum ut referatur ad individua, a quibus abstrahit, et vero natura Michaelis non abstrahit a multis inferioribus. Fundamentum praebit ait Ferrara, ut referatur ad plura individua realia sub conditione quod essent possibilia. Contra primo; quia natura Michaelis praebet fundamentum, ut referatur ad multa individua sub conditione quod ipsa esset chimera. Probo consequentiam: si non repugnarent plura individua naturae Michaelis esse materialis, sed naturae complete spiritualis, qualis ē natura Michaelis esset materialis, ē chimera: ergo naturae Michaelis esset praedicabilis, vel relata ad multa, sub conditione quod non repugnarent multa; ē esset praedicabilis, vel relata sub conditione quod ipsa esset chimera.

Contra 2º. Species logica, ut potest univoca praebet fundamentum ut aequaliter referatur, et praedicetur de multis: sed natura Michaelis nullum tale fundamentum praebet; quia non habet aequalem capacitatem ad multa: neque ad individuum quod nunc ē, habet capacitatem absolutam, et potest actu de illo praedicari; ad alia vero tantum conditionatam, nempe sub conditione quod non repugnarent, nec potest unquam de illis actu praedicari. Igitur vero sicut uno non constituitur per unitatem absolutam, altera vero conditionatam; sic nec per unam capacitatem absolutam, et alteram conditionatam ad individua.

2º. Iuxta Thomistas ens non est univocum Deo, et creaturae, quia non omnia participant ab ipsis aequaliter: sed natura Michaelis inaequaliter etiam participatur a perfectis individuis: quoniam enim quoad maiorem aequalitatem, quam quod huic individuo actu communicata; aliis nullam ... convenire possit, quia de illo praedicetur actu; de aliis praedicari non possit nisi facta suppositione impossibili quod illa actu existant naturam, ubi, si quando existere possent, non hanc, quae nunc ē spiritualis, sed aliam materialem (ut potest multiplicatam) naturam contraherent: ergo natura illa nec univoca nec logica species est.

Contra 3º quia nihil omnino esset universale: nam et natura divina praebibit fundamentum, ut referatur ad plura individua, sub conditione scilicet quod essent possibilia. Item praeterita aequalia vel etiam inferiora possent universaliter referri ad aequalia vel superiora, sub conditione quod haec essent inferiora; quae talis est universale, cum respectu horum impossibilium, tum etiam respectu aliorum: at utrumque falsum reputatur, vel a Thomistis. Et inquam universale quod Aristoteles prius est sub sistendi conditione, quatenus valet ab inferiori ad superius, non econtra: valet enim ē Petrus; ergo homo: non autem ē homo; ergo Petrus: sed natura Michaelis non ē homo ... prior individuo quoniam ē, valet enim ex hoc individuum; ergo est natura; ē natura; ergo est hoc individuum. Tandem referri naturam ad individuum est illum ... simul attingere: quoniam autem attingit individua? num individua tantum ut sic? minime; neque hoc non est attingere individua huiusmodi naturae put modo requiritur; ergo attingunt individua propria naturae Michaelis: atqui haec non sunt realia, sed possibilia; ergo non refertur ad realia, sed possibilia individua.

Sectio tertia obiectiones, et solutiones

Prima fieri potest pro instantia ex nostra Patris Vasquez et aliorum asserentium, Deum sub ...

Omnipotentie, etiã si repugnarent possibilia, q̃ posset ea adducere sub ordine, q. n̄ repugnarent, g.º et nãa Michaelis exit talis respectu individuorum, sub ordine, q. hec n̄ repugnarent. Insto instantiã 1.º; g.º sicut illa ssa Deg (repugnantibg possibilibg) esset absolute nulli potens, et tantũ omnipotens conditionate; ita nãa Michaelis e absolute singularis, talis vero conditionate tantũ. 2.º; g.º sicut ea ssa, omnipotentia n̄ e relata, n̄ identificata, n̄ identificabilis cũ possibilibg; ita talis n̄ e relata, n̄ identificata, aut identificabilis cũ inferiori bg: ius D. Thomas, 2.º q.ª oes. 3.º; g.º omnipotentia exit talis relate ad alia omnipotentias, sub ordine q. essent possibiles. Dices aliud omnipotentias destrueret conceptum huius nunc existen tis. Optime: sed inde.

Ig apparet primum discrimen: nã impossibilia facta possibilia, n̄ destruerent conceptũ omnipotentie omnis ex se ostentiue: at vero plura individua nãa spiritualis complecte facta possibilia destruerent conceptũ illius nãe; redderent enĩ illã materiale, et iĩ possibile. Secundũ discrimen: omnipotentia in suo conceptu (et prefacte sig) nec repugnantiã nec n̄ repugnantiã possibiliũ aut impossibiliũ includit: at species logica, et inferiorũ possibiliũ n̄ repugnantiã includit, et impossibiliũ repugnantiã: e enĩ ex se identificabilis cũ possibilibg et excludit ex se impossibilia. 3.º illa ssa omnipotentia dicitur connexa cũ possibilibg nec ad ea referitur aliquo fundamento: At species logica e connexa cũ inferioribg; et D. Thomas refert de illa, relatione talis cũ fundamento ficta. 4.º omnipotentia n̄ excludit ex se possibilitatẽ creaturarũ: at nãa Michaelis excludit ex se, et ratione sue immaterialitatis possibilitatẽ inferiorũ.

Nãa Michaelis precisa ab hac individuatione, n̄ hanc potiũ, quã aliã ex se exigeret; g.º ad oes referri potest. Et confirmatur: si possibile, l. impossibile plura individua possibilia forent, illa nãa eode modo esset abstracta, et eode modo respiceret illa; sed tunc esset talis; g.º et nunc. Insto: nãa divina eode modo esset precisa a singularitate si n̄ repugnarent plura individua: animal si sola individua contineret substantia, si n̄ repugnarent alia genera supra ipsũ; g. nãa divina e talis, animal, species in sima. substantia genus subalternũ. 2.º objectio. Dico consequentiã coacta, concedit Lexmanã divinã posse ad plura individua comparari si n̄ repugnarent; negat autẽ esse speciẽ logicã. Sed quid quæso e species logica apud te, nisi nãa ad plura individua comparata: nã de eorũ possibilitate n̄ curas.

Negat suppositũ antecedentis P. Hurtado, q. supposita ssa Thomistarũ, n̄ potest nãa Michaelis a singularitate precindi: q. hoc enĩ concipiatur illa nãa spiritualis complecta, ipsa concipitur individuata; concipitur ut repugnans esse in alio: et D. Thomas q. de spiritualibg creaturis. art. 8. sicut forma, quæ e in subiecto l. nãa, individuatur, per hoc q. e in isto hoc, ita forma separata individuatur, per hoc q. n̄ e nata in aliquo esse. Verum omisso supposito, nego ant.: sicut enĩ nãa divina precindi n̄ potest ab exigentia determinatissime singularitatis, nec rationalis ab exigentia humanitatis et risibilitatis, ita nec nãa Michaelis precindi potest ab exigentia determinate individuationis, quæ radicat essentialiter. Ratio e quia ea nãa, ut distincta ab alijs, tam materialibg, quæ Angelicis radicat sue specialis irreceptibilitatis in mãa. hec autẽ specialis irreceptibilitas e ipsius singularitas: unde sicut nãa humana, cũ sua singularitate concepta, n̄ e talis; ita nec nãa Michaelis concepta cũ determinatione, ad hanc individuationẽ: sicut enĩ esse in hoc (subiungit D. Thomas) excludit communitatẽ talis, q. prati e pluribg, ita n̄ posse esse in aliquo.

Nego etiã maiorẽ confirmationis imo et suppositũ, supponit enĩ

UVA.BHSC

maniuag adsnaq falsy esse, ꝯ probaty ē ꝯ denuo pbati: q̃ si plura forent possibilia essent materialia; q̃ ꝯ naa ex illis identificabilis erit materialis; nihil eni spiritualē capax ē identificari ex materiali; q̃ n̄ esset eadē naa immaterialis, quod nunc ē. Rursus naa spiritualis ꝓpter eandē raoē n̄ potest ab individuis materiae aliqua ꝑcindi. Praeterea, remisso supposito, tunc esset praecisa praecisione diffeꝛentiae, sic modo a Petro ꝯ Paulo; nunc autē ē praecisa praecisione determinaōis, sicut raāe ab dimixatino; n̄ q̃ foret eodē modo praecisa.

Tertia obiectio: naa Michaelis concipitur instar rei animali, ꝯ sic multiplicabilis; q̃ ex parti modi concipiendi materialis ē, ꝯ multiplicabilis. Omnis infantijs supra positis. R.º naq Angelicq concepta instar rei materialis, de hoc manere spiritualis, ideo ē immultiplicabilis; conceptu obiectivo: nā fundamentū vnitatis desumitur ex modio cognoscendi, v.g. ex Idolo visuris; sed ex ipsa naa obiectiue sumpta, cui n̄ nisi fictione potest attribui materialis.

Quarta: Naa Michaelis specie differt a naa Gabrielis; q̃ ss duæ species. R.º differre specie physica, quia notabiliter differunt; n̄ tamē logica, q̃ ex hypotesi n̄ ss praedicabiles. S.º individuū naa Michaelis ponitur in praedicamento: sed n̄ ponitur in praedicamento individuū q̃ n̄ ē immediate subectū speciei; q̃ naa Michaelis ē species. R.º C. ex, in potecitho mistica noua oriri praedicamenta q̃ x̄ ut ē dari species subijcibilis quæ n̄ sit praedicabilis: Illud individuū poni in praedicamento, tanquā speciem individuū immediate subectū generis, erit species, q̃ praedicatur ut tota essentia individui; subijcitur immediate generi, quia immultiplicabilis, q̃ anite absurdē videant Thomistæ ꝯ dicant nobis quid infert ad hanc collocaoē in praedicamento, q̃ Angelq concipiatur instar rei materialis?

Sexta: Naa Michaelis praecisa a singularitate, n̄ ē singularis; q̃ vnlis; sicut ē vnlis naa solis ab unico individuo praecisa. Confirmatur: vnli sufficit unitas raoēs; q̃ ꝯ multiplicitas raoēs; sed naa Michaelis habet multiplicitatē raoēs; q̃. R.º: a paritate probat naq divina esse vnlē; unde sicut hæc n̄ positiue, sed negatiue ꝯ improprie dicitur ꝯmunis, ꝓpter summā determinaoēs ad hanc singularitatē, a qua determinaōe praecindi n̄ potest; ita ꝯ naa Michaelis. Legatur D. Thomas 1.ª pte q. 13. art. 9. naa solis ab uno individuo praecisa, hoc ipso ē praecisa ab oibus possibilibus, ꝯ ideo positiue vnlis. Ad confirmaoēs R.º, multiplicitatē raoēs esse duplicē, fingentē unā, aliā n̄ fingentē: 1.ª quā sola habere potest naq Michaelis n̄ sufficit vnli, nisi ficte aut secundū opinionē; sicut ꝯ naa divina dixit D. Thomas ubi supra. Secunda sufficit, sed illā n̄ habet naq, cui repugnant multa: vnde naa solis (ait S. D.) n̄ ē ꝯmunis secundū rē, sed secundū raoēs tantū, q̃ naa solis potest intelligi ut in pluribus existens.

QVÆSTIO III. DE INDIVIDVO ET DIFFERA

Sectio 1.ª de individuo primo, et secundo intentionaliter accepto

Individuū ꝯ mediatū speciei correlatiuū, ꝯ quo ut tota essentia praedicatur, sumitur autē dupliciter, 1.º intentionaliter id ē secundū id q̃ habet naa individua a parte rei; ꝯ secundo intentionaliter, id ē secundū id q̃ habet ea naa ut cognita ꝯ denominata a nostris conceptibus. 1.º modo sic definitur a Porphyrio; cuius collectio proprietatū nunquā in alio erit eadē, Nimirum

Forma, figura, locus, tempus, cum nomine sanguis.
Patria, sunt septem, quæ n̄ habet unus ꝯ alter.

UVA.BHSC

Definitio descriptiva, explicans per proprietates et accidentia nobis nota.

Definitio essentialis tradit D. Thom. 1a. pte. q. 29. art. 4. apud quem individuum est in se distinctum, ab alio vero distinctum. Quae definitio reducitur cum illa, quae dicitur uno traditur alibi, nempe individuum in se, et divisum a quolibet alio: unde ea quae ibi dicta sunt comprehendi sub uno hic subjecto dividuo comprehendunt, sicut ante Arlus negat, definitionem individui posse dari definitionem aut scientiam, id intelligendum de individuo particulari secus de ipso universe accepto.

Individuum intentionaliter sumptum adhuc est duplex; subjicibile, quod a Porphyrio definitur, quod immediate subjicitur speciei. et praedicabile; id est quod uno solo praedicatur. Objicies, Arlus asseruit individuum esse, quod de nullo subjecto praedicatur. Respondeo per subjecto intelliguntur inferiora, quasi individuum de nullo inferiori praedicatur, ita ut fiat praedicatio formalis, qualis est ista Petrus est homo: non tamen excluditur praedicatio identica, ut Petrus est Petrus; vel quasi identica, ut hic homo est Petrus. Dices: individuum vagum praedicatur de pluribus, verum enim dicitur Petrus est aliquis homo, Paulus est aliquis homo; ergo individuum non praedicatur de uno solo. Respondeo praedicari individuum vagum semper et cadere supra unum, sive hoc unum sit Petrus, sive sit Paulus; numquam supra plura; quare est falsa, omnes homines sunt aliquis homo.

Quaeritur hic an possit abstrahi una ratio communis individui? negant multi ex Thomistis apud quos Dominicanus quem sequitur Lincius noster, et non nulli alii, nec non Pontius Scotista. Affirmant communiter reliqui cum eximio Doctore. Ex Scotistis Mezinerus; ex Thomistis, Joannes a S. Thoma, Parra, et Prada. Et hanc sententiam supponit S. Thom. 1a. par. q. 29. art. 1o. ad primum ubi docet quod licet hoc singulare, vel illud definiri non possit, tamen id quod pertinet ad communem rationem singularitatis definiri potest. Eandem probat art. 4., quam sententiam ita placet, et

Probatur 1o: omnia individua confundi posse aliquo conceptu nempe isto: singulare, individuum in se, divisum a quolibet alio: sed quae possunt aliquo conceptu confundi, talia sunt ut possit ab ipsis abstrahi ratio communis; nam ille conceptus non exprimens differentias ex parte modi, includit ex parte objecti omnia individua, ergo etc. Confirmatur: quae sunt aliqua ratione propterea similia praebent fundamentum, ut ab ipsis ratio communis abstrahatur: nam similitudo (ut supra adnotabatur) est fundamentum unitatis formalis: sed individua ratione individui in se, et divisi a quolibet alio, sunt propterea similia, ergo praebent fundamentum praefixum.

Respondet Lincius individua non habere convenientiam in significato sed tantum in nomine cum ipsa sint omnino diversa: unde non magis ab ipsis abstrahi potest aliqua ratio, quam a cane terrestri caelesti, et marino; sed contra 1o. quia res significata per hoc nomen individuum est divisum in se: sed in hac ratione conveniunt Petrus et Paulus, ergo conveniunt in re significata. Contra 2o: ratio non communis non potest poni ut medium in syllogismo de medio communi: sed potest poni ratio individui. Patet hoc: omne individuum est distinctum in se: sed Petrus est individuum; ergo est distinctus in se. Hic certe syllogismus a sectior est quam iste: canis latrat: sydus est canis; ergo latrat: at non alia ratione, nisi quia in hoc tantum datur convenientia nominis; in illo vero etiam rationis significatae.

Probatur 2o. ex Boetio persona est rationalis naturae individua substantia. unde persona solum differt ab individuo, quod est individuum naturae rationalis: atqui datur ratio communis personae, ut docet D. Thom.

UVA.BHSC

sitq art. 4, q̄ ē in individui. Preterea datr ratio communis uniq, et ide ē ratio uniq ē individuus. Insuper abstrahi possunt ratio communis, differentia, distinctio, diminutio, quo valeat differentia. Vg. faciat differre, hoc ipso quo facere differre, convenit cum alia differentia; quo licet individuaō faciat individua differre, hoc ipso nomine cum alia individuaōe convenit, neq similiter illa facit individua distingui. Tandem certum apparet, non in hac quod aliqua individuaōe particulari sermone non instituere, loquimur quo de illa in communi.

Individua non possunt differre per rao~ omnibus communem, sed differunt per individuaōes; quo individuaō non ē ratio omnibus communis. Praescindentes objectiones non ita facile et aequo expediant, quo simplicissima ratio ē individuali, non dari ratio actuata, et ratio non actuata. Iuxta principia nostra praescindentium distinguo maiorem: per raoēs omnibus communes determinate, et expresse cognitas, concedo; cognitas in communi vel confuse nego maiorem. Et instantiae differentiae: species non possunt differre per raoēs omnibus communes: sed differunt per differentias; quo differentia non potest esse ratio communis, quo consequens ideo falsum est quod de, quod licet rationabile, et rationale, vel quo determinate et expresse cognita sint ratio, qua differunt species homo et leoni; cognita tamen in confuse, sub hoc conceptu ratio differendi, est ratio utriusque differentiae communis, utraque enim convenit in hoc quod esse rao~ differendi.

Objicies 2º. si abstrahatur ratio communis individui, per rao~ speciei ut leonis et homo, non erit immediata, scilicet mediabit inter individuum, et rao~ specificam, ratio communis individui. Rº, raoēs communes individui esse transcendentes, sicut unum, quod est proprietas entis; propterea non potest mediare inter individuum, et speciem, saltem, inquis, mediabit ratio individui humani. Rº, nec ista mediat: est enim aequalis speciei, et consurgit ex huius et individuaōis ratione. Instas: saltem mediabit ratio communis differentiae individuali humanae: haec enim non includit (sicut ratio individui) rationem specificam. Rº mediare ut proprietatem metaphysicam, non ut essentiam: quare non tollit medi... praedicationis essentialis specificae.

Replicabis, quod individuaō non est ultima differentia, qua unum individuum ab alio differt, sed erit ultima differentia, differentia contractiva individuaōis, ut sic. Immo nec ista erit ultima, neque enim ab ipsa poterit abstrahi alia ratio communis, et a differentia huius contractiva, alia, et sic in infinitum. Insto, quod nec differentia specifica est ultima essentialis, sed ultima erit differentia contractiva differentiae ... et nec ista erit ultima, sed procedetur in infinitum. Rº individuaōes personaliter, et determinate acceptas, vel (quidditates) petreitatem, aut paulitatem, esse differentias ultimas; sumptas vero simpliciter, et sub vel in communi, non esse ultimas, sed nullius contrahibiles per talitatem individuaōis.

Nec timeri debet infinitus ille processus, nihil enim inconveniens alicui Dº eximio, Nec P. Pinnado aliisque recentioribus per per. caput diffinitionis in abstrahendis novis et novis raoēs communis, quia rao~ quaelibet individua erunt in illa similia, et nullatenus dissimilia. Vg. erunt similia in abstractione raoēs communis individuaōis; erunt dissimilia in haecceitate contractionis, rursus in ipsa haecceitate contractionis, erunt similia, quia sicut haec, sic et illa est haecceitas contractionis. erunt dissimilia, quia haec non est contractionis talis, alia vero non petrus; sicut quo repugnat infinitas in potentia, et a parte post, ita non repugnat iste processus infinitus abstractionis: in per certas raoēs individui, quas omnia individua confundit, vel simplex eadem ex parte obiecti, licet distincti, et sint abstractiones iterum et iterum sine fine succedentes.

Obicitur 3º: individuum seu

UVA.BHSC

ad ipsum rationalem est praedicabile de multis; sed ratio abstracta ab individuis non de multis, sed de pluribus esse praedicabilis; quia non potest abstrahi ratio communis ab individuis. Respondeo ratio individui signata, et actu praecisiva, continet omnia individua, quorum quodlibet est in solo praedicari potuit exercite; et ita praecisio rationis individui, ideo rationalitas sumpta sit superior ad singula individua idque tali, et de singulis distributive praedicabilis. Ex quo sequitur rationem individui non signate, sed exercitantem fieri universale secundum intentionem: sicut in conceptu hoc non signat sed exercite facit universale rationem humanam; sic iste conceptus individui, vel individuis, attingens omnia individua confusè, et inadaequata claritate, signat praedicabile de multis; at exercite facit universale rationem individui.

Urgebis: de nullo individuo clare cognito verificatur esse praedicabile de multis; ergo nec verificari potest de individuo confuse cognito; sicut quia de nullo hoc clare cognito verificatur esse risibile, nec id verificatur de hoc cognito conceptu confuso. Item exemplum: de nullo hoc clare cognito verificatur esse speciem; ergo nec id verificatur de hoc cognito confuse? Respondeo negando, quia esse risibile est praedicatum intrinsecum, quod non potest a cognitione praestari; at esse praedicabile (sicut et esse cognitum) est praedicatum extrinsecum, quod potest ab intellectu provenire. Itaque quod ratio individui sit de pluribus praedicabilis, convenit ex eo, quod intellectus actu confuso designat omnia individua, quae sua conceptione facit individuum exercite superius, et speciem ad omnia individua.

Sectio II. De differentia

Aliud est, duo esse diversa aliud, inter se differre: ad primum sufficit ut sint distincta, ad secundum requiritur, ut in aliquo conveniant; unde differentia ex Philosopho 5. metaph. 9. definitur: forma diversificans extrema in aliquo praedicato convenientia. Triplex est, communis, propria, et propriissima. Communis est, qua duo differunt in accidenti communi, quod separari potest, et in alio subiecto esse; ut differt ferrum frigidum a calido. Propria est, qua duo differunt in propria passione, sive in physica sicut modo per calorem in summo differt ignis ab aqua, sive metaphysica, qua ratione homo, per risibile differt a bruto. Propriissima est, qua duo differunt in essentiali intrinseco: et sic homo physice sumptus differt ab equo per animam rationalem; sumptus autem metaphysice per rationale; et rationale differentia hominis metaphysica: et quidem essentialis, ad discrimen individualis quae non pertinet ad essentiam; et infima ad discrimen speciei subalternae, qualis est sensibile.

tria munera

tribuuntur differentiae, primum contrahere genus, et illud dividere in species, secundum constituere speciem, 3um praedicari de speciebus. Unde Porphyrius definit differentiam praedicabile de pluribus specie differentibus in quale quid: quae definitio non explicat differentiam infimam, quae merito ab illo et aliis Platonicis reiiciebatur. Communiter definitur praedicabile de pluribus in quale quid, id est tanquam pars formalis adiectivè significata. Tripliciter autem praedicatur sola, ut Petrus est rationalis: coniuncta cum genere ut Petrus est animal rationale: vel ut inclusa in specie, ut Petrus est homo: ex quibus sola prima est praedicatio in quale quid, sola ponitur in propria definitione; nam 2a est definitio, 3a speciei.

Hic nota

aliquos Thomistas differentiam non esse universale, aut praedicabile respectu speciei; sed respectu individuorum speciei, idest quia dicendo de proprio individuo. Ratio est quia universale est superius; sed differentia respectu speciei non est superior, imo aequalis; ergo non universalis respectu speciei. Deinde differentia ut constituta ad speciem solum dicit ordinem ad unum: universale autem dicit ordinem ad plura, quale rationale solum praedicatur ut universale de individuis humanis, de specie ut contracta ad individua; non tamen de ipsa

UVA.BHSC

Ut abstracta, l. ut significata accepta hoc. Nec refert istam rao hoc est ali, for
li sit: ideo enim tali est, quia prata est et rao e formali suscti. n tamen inde fit ere praedicatu
alicuius praedicabilis, q tale fit relate ad speciem: sicut nec est alicuius praedicabilis ista, hoc est aial
rale. licet Essentia formalis sit.

Dubitatur an ultima differentia formaliter includat subalter
na, aut per eundem genus. affirmant Suarez Spinola et nonnulli alii. Neg
ant alij communiter cum DD. Angelico subtili et Eximio, quod sic probatur: species
componitur ratione metaphysica ex genere et differentia: sed omnis compositio talis fit ex partibus, qua
rum una non includat formaliter alteram; ergo differentia non includit formaliter genus. Minor probatur 1°
quia compositio realis et physica, fit ex partibus quarum una realiter non includit alteram; ergo formalis
et metaphysica fit ex partibus, quarum una non includit formaliter aliam. 2° quia si una pars for
maliter includeret aliam, pars esset aequalis toti; ergo totum non esset maius sua parte. 3° quia
hoc ipso pars illa esset totum. v.g. rugibile esset formaliter species Leonis. totum enim quod inclu
dit ambas componentes partes, et species Leonis nihil est aliud, quam aial rugibile: sed si rugibile
includit formaliter aial est formaliter aial rugibile. ergo est formaliter species Leonis; ergo formaliter non est di
fferentia, quia species et differentia sunt praedicabilia formaliter distincta.

Arguunt 1°. rationale est formaliter p
rincipium discurrendi et rugibile rugiendi: sed discursus est formaliter vita, et rugitus sen
satio; ergo rationale formaliter est vivens, et rugibile formaliter aial. Confirmatur 1°. rationale formaliter non
est accidens; ergo formaliter est substantia; nam inter haec non datur medium; ergo formaliter includit genus
supremum, inde et subalternum et infimum. Confirmatur 2°. differentia vix aut ne vix quidem
cognosci potest sine genere; ergo formaliter illud includit. Rd. argumento 1°. discursus non discursivi-
tatis, sed talitatis vitae; sicut nec rugitus est sensatio ut sic, sed talis sensatio: sicut
enim rugibile non est tota species leonis, sic nec rugitus est tota species sensationis (ut modo sumitur)
sed differentia .l. talitas sensationis: unde nec rugibile est principium formaliter ut sic, sed talifi
cao principij.

Ad primam confirmationem, rationale potest accipi dupliciter primo substantive et
per modum per se stantis, quo modo explicatur per haec verba quod est rationale, et sic dicit totam spe
ciem, includit que formaliter genus aial. v.g. 2° substantive. 2° adjective et differentialiter, quo
modo non explicatur per id quod est rationale, sed per id quo hoc est rationale. et in hoc sensu pro
ut differentia, rationale nec est formaliter aial, nec substantia nec accidens formaliter, sed formaliter ab utro
que praescindens licet realiter sit substantia. Ad 2am neg. non posse differentiam intelligi sine
genere, probat ipsum non praescindere a genere, sicut genus a differentia, nempe praecisione con
tinentiae, non autem quod non praescindat praecisione determinationis: valet enim consequentia, est rationale
ergo aial, non autem econtra. Sicut etiam valet est visibile ergo aial, visibile autem praescindit
praecisione determinationis ab aiali: nec quod unum non possit cognosci sine alio formalem inclusi
onem arguit; alioquin omnipotentia includeret possibilia, et creatura creatorem.

Arguunt 2°.
hunc syllogismum in Darapti: omnis homo est formaliter aial: omnis homo est formaliter rationalis; ergo aliquod rationale
est formaliter aial. Instatur sub eodem modo: omnis homo est formaliter rationalis: omnis homo est formaliter aial; ergo ali
quod aial est formaliter rationale; ergo genus formaliter includit differentiam. Rº. sicut ex identitate reali cum aliquo ter
tio unitarum non sequitur identitas realis extremorum inter se: alioquin materia, et forma
physica realiter identificarentur, ita nec sequitur identitas, aut inclusio formalis extremorum ex
eadem

UVA.BHSC

evidentitate fortis adequata cum textu. Igitur hoc non est adequate animal nec adequate rationale fortiter, sicut realiter adequate, nec materia nec forma: cum igitur animal et rationale soli identificentur fortiter adequate cum hoc, non bene inferuntur identificata fortiter, et tertio

QUAESTIO IIII. DE RELIQUIS PRAEDICABILIBUS

Sectio 1.a de proprio, et accidenti

Quatuor modis accipitur proprium a Porphyrio. 1.o modo dicitur proprium, quod convenit soli, non tamen omni: sic esse dialecticum soli convenit homini, non autem omni. 2.o modo, quod omni quidem non tamen soli convenit, ut homini esse bipedem, at hoc non est exactè proprium: nam nemo proprium dixerit quod aliis convenire potest, ait Philosophus 5.o Topicorum c. 4.o 3.o modo, quod omni et soli convenit non tamen semper, ut ridere respectu hominis. 4.o modo, quod omni, soli, et semper convenit, ut esse visibilem esse admirativum hominis. Et hoc constituit quartum praedicabile, quia sicut tria priora praedicabilia pertinent ad principia essentiae, ita proprium debet esse tale, quod essentiam ubique sequatur, semper quod omnino independenter, a quovis accidenti. Unde proprium 1.o intentionaliter definitur: quod est ut extra essentiam, quod est tamen et necessario ad ipsam consequitur: est autem extra, vel physice et sic calor sumo est extra essentiam ignis et ab igne physice distinctus; vel metaphysice, quod licet sit re aliquid idem cum essentia, ut visibile cum rationali; ratione tamen supponit primarium rei conceptum et ad illum consequitur.

Hinc fit quod proprium metaphysicum nullo modo possit ab essentia separari; quia realiter ab illa non distinguitur nec est realiter sed tantum per rationem proprium. Proprium vero physicum licet exigatur ab essentia ut calor ab igne (alioquin non esset proprium si exigentia non fundaretur in essentia; sed causa extrinseca, ut nigredo in Aethiope) potest tamen ex vi retributionis agentis ab ipsa separari unde falsificari potest haec propositio igni est callidum ut opto, ista tamen est aeternae veritatis homo est visibilis. Inter ipsas proprietates metaphysicas consideratur ordo, et nobiliores priores reputantur: et sic prima demonstratur per essentiam secunda per primam.

Proprium 2.o intentionaliter est quod extra essentiam praedicatur de pluribus necessario. Unde si proprium sit genericum (quale est appetitivum appetitu sensitivo respectu animalis) praedicatur extra essentiam necessario de pluribus speciebus differentibus. Si autem specificum sit, ut visibile respectu hominis, praedicatur modo dicto de pluribus differentibus tantum numero. Individua ut talia non dicuntur habere proprietates aliquas: nam individuo, praeter distinguere unum ab alio, non fundat aliquid quod sit alicuius individui proprium, unde proprium dicitur convenire individuis ratione speciei, et accidens speciei ratione individuorum: nam hoc est causa causalis, ideo disputat quod an Petrus disputat non est converso; haec autem est falsa, ideo visibilis est homo, quia Petrus est visibilis, nam potius Petrus est visibilis, quia homo visibilis est.

Dicitur est proprium est praedicabile de speciei, vel respectu speciei; est etiam differentia respectu speciei praedicabile. 2.a quia patet 1.a probatur; quia proprium ut tale est praedicabile respectu illius cuius est proprium; sed est proprium speciei non individui, quod est ut iam utrumque quod probat dicta sectione praecedenti. Quibus addit quidem praedicabile ex Philosopho est proprium in subsistendo contra: ignorans nec proprium, nec differentia tamen hominis prioritate respectu speciei, quia et illa convertuntur, ut dicitur 4. Topicorum et docet D. Thomas opusc. 48. A quibus dico proprium esse tale respectu speciei convertibiliter

UVA.BHSC

& inconvertibilis respectu individuorum ratione speciei ad illa stractus: qua prædicatione propria est illis prædicatum. Quod si individua sumantur ut ratione nostra strahunt solum proprietatis, quomodo secantur, sic Petrus visibili: tunc proprium est illis prædicatum, ut tota essentia, & sic, ut species.

Igitur accidens duplicitur accipitur. 1º prædicamentaliter, & intentionaliter & est quodlibet ens distinctum a substantia. 2º probabiliter, & logice, qua ratione opponitur necessario, & substantiæ etiam complectitur. Hoc 1º intentionaliter accepto definitur a Porphyrio quod adest, & abest absque subjecti corruptione: id est quod sive adsit, sive absit, subjectum manet incorruptum. At, inquis, nec albedo a nive nec existentia a subjecto separari potest absque ipsius corruptione; quin etiam potest adesse mors sine destructione animalis: ergo autem hæc omnia accidentia. Rº illud adesse, vel abesse sumitur intentionaliter non physice; id est sive affirmetur, sive negetur, integra manet essentia prædicatorum nostrorum: nam et albedine nive, & existentia et subjecto negata eu entia metaphysice integra intelligitur. Mors autem non est accidens respectu animalis, sed ipsius privatio. Hinc colliges differentias respectu generis esse accidentia, nam tota generis essentia concipitur hac vel illa differentia negata.

Insurgis; quod risibile est accidens : nam etiam illo negato manet integra omnis essentia. Rº negato accidenti nec formaliter nec illative negari vel destrui essentiam: at negato proprio, licet non formaliter illative saltem destruitur essentia cum proprio nimirum convertibilis. Instituis: proprium physicum, quale est calor ut octo respectu ignis potest realiter ab igne separari absque ipsius corruptione; longe melius separari potuit intentionaliter absque destructione ignis; non satis: quod declaratur discrimen inter 2ª, & proprium. Rº proprium vel physice vel intentionaliter posse separari a subjecto contra huius exigentiam per agentis robustioris inferens violentiam: nam si conciperetur igni sine ulla violentia carens calore ut octo; hoc ipso negaretur essentia ignis: accidens vero 2º negari potest de subjecto, licet ipsi nulla vis inferatur.

Accidens 2º intentionaliter acceptum definitur: probabile de pluribus extra essentiam contingentes, quod de se ex dictis declaratum manet. Adverte tamen propositiones accidentis non esse abstracto; nam sic vel est falsa vel essentialis: falsa respectu subjecti falso enim dicis: paries, aut nix est albedo. Essentialis respectu inferiorum; nam hæc albedo est color est prædicatio generica; hæc autem specifica, hic color est albedo; præterea quod tamen essentialis, accidens quod prædicatum in concreto; sic paries est albus. Dicis: album importat albedinem a pariete distinctam; quod album non identificatur cum pariete, quod nec in concreto potest de ipso prædicari. Rº album substantivum ex concreto dicitur albedinem et parietem, illud aliud subjectum; adiectivum autem dicit parietem in recto et albedinem in obliquo, illud quod prædicatum sumitur adiectivum, & inde est ac diceres paries est habens albedinem, ad quam prædicationem non requiritur identitas cum obliquo albi; sicut nec requiritur Mensuræ est sanguis Sempronii.

Sectio 2ª. De prædicationibus concretorum

Prædicatio vel essentialis est, quando prædicatum est de essentia subiecti vel, accidentalis quando est extra subiecti essentiam. Primo modo prædican

UVA.BHSC

n'o tria priora. secundo vero modo praedicantur duo posteriora praedicabilia deinde praedicatio vel formalis est vel identica: dicitur identica quando subiectum et praedicatum sub idem significant ut Petrus est Petrus; formalis quando diversimode significant ut Petrus est homo; formalis insuper alia directa est, et naturalis; quando nimirum praedicatum est gradus superior, vel habitudinem formae respectu subiecti, ut Petrus est homo, homo est rationalis, vel risibilis; alia indirecta quando est forma materia, vel praedicatum inferius de superiori praedicatur, ut rationale est homo, homo est Petrus.

Affirmativa praedicatio aequa nunc, ut sit vera postulat identitatem praedicati cum subiecto, ergo vel realem, ut propositio sit vera in sensu reali: vel formalem, ut sit in sensu formali vera. Non tamen exigitur talis identitas semper, ut quidquid significat identificetur cum subiecto: sed sufficit quod cum illo identificetur id quod in recto significat praedicatum, patet in ista homo est albus, quae vera est licet homo non identificet albedinem. Et cum hoc subinde distinguatur in praedicationibus concretorum videndum quid singula concreta significant in recto: nec enim eodem modo significantur partes in omnibus concretis.

Concretum igitur, quod est ac compositum constans duabus partibus, triplex est, physicum metaphysicum et logicum. Primum componitur ex partibus physicis, ut homo ex natura et subsistentia. 2um ex metaphysicis, ut homo ex animali et rationali. 3um est quodlibet totum potentiale, et universale, dicens inferiora tanquam partes subiectivas, et praecisiones ut formas. Concretum physicum aliud est substantiale, cum utraque pars est substantialis ut homo, aliud accidentale, cum altera, vel utraque pars accidentalis est ut albus, cognitus. Utrumque significare potest vel substantive, id est cum utraque pars significatur per modum per se stantis quod frequentius accidit in substantialibus, vel adiective, id est cum altera pars significatur per modum alteri adiacentis, et sic frequentius accipiuntur accidentalia concreta. Concreto respondet abstractum quod in accidentali est forma denominans, in substantiali altera pars, ut gratia et quae talis a toto distincta: utrumque tamen abstractum, quoties accipitur seorsim a parte substantiae significatur.

Concretum substantiale physicum substantive significatum utramque partem dicit in recto, et ideo haec vera, homo est persona; quae tamen esset falsa si personalitas significaretur in obliquo per modum concreti persona, verum licet utramque significet in recto non tamen utramque determinate sic enim solum significatur pars illa, quae per nomen exprimitur, altera vero solum vage. Unde nomen Deus determinate significat naturam divinam, personalitatem autem vage: alioquin per multiplicitatem personarum Deitas ipsa multiplicaretur. Similiter hoc nomen persona determinate significat personalitatem, vage naturam: et inde persona divina manet in unitate post incarnationem Verbi; nec est multiplex in Christo Domino per naturam divinam et humanam multiplicitatem.

Concretum accidentale sumptum adiective dicit in recto subiectum, formam autem denominantem in obliquo. ex quo vera est ista, homo est albus, quae falsa esset, si albus diceret albedinem in recto. Ratio est quia subiectum habet modum substantiae et dignioris, quod inde dicitur in recto significari. Et licet in istis magis exprimatur forma, quae subiectum quia hoc non explicatur secundum suam speciem; sed secundum quod afficitur per formam) non tamen semper dicitur determinate forma, sed haec vage subiectum autem determinate; neque hoc albus idem esse, et multiplicari, quamvis modo unum modo aliud albedinem, vel per utramque simul formaretur: et ideo dicebat D. Thomas 3. p.te q. 3. art. 7. ad 2um

Eum qui duas habet qualitates dici singulariter aliqualem, non aliquales. Ex 2a inxorcinde albo erit in tribus subiectis, dantur tria alba. Quarum habet exceptionem quando formae sunt eiusdem speciei, quando vero sunt diversae licet sint in eodem subiecto directe (et ideo hic est diversa, album et dulce) sunt tamen plura concreta speciei diversa, et pro tali diversitate significant determinate formam specifice diversam, unde album dicit determinate formam specifice diversam, a forma dulcis.

Haec de concretis accidentalibus specificative sumptis; de ipsis autem reduplicative acceptis has regulas observa. 1a si sumantur substantive utraque pars importatur in recto, ut cum dicitur album ut album est concretum accidentale. 2a si concretum significetur nomine indicante passionem semper importatur in recto subiectum patiens, v.g. abstractum ut abstractum in portatum in recto nam elevatum ut elevatum importat initium. V.g. qui extrahitur ab in potentia, ut antea dicebatur: productum ut productum, effectum qui exivit a causa. 3a si adiunctum praedicatum quod convenire formae sine subiecto, ac cum illo, probabile videtur tunc formam reperiri in recto: nam in hac album ut album disgregat visum, importatur in recto albedo, in obliquo, et denominative tantum subiectum habens albedinem. Quia si praedicatum non possit convenire formae extra subiectum, hoc importabitur in recto ut patet, cum in hoc tum in aliis activis producens ut producens indiget virtute.

Ex quo infertur 1o praedicatum concreti accidentalis adiectivum sumpti verificari de subiecto praedicato formali; ut in hac homo est crispus, homo est species. 2o infertur unum concretum accidentale ipsum formaliter praedicari de altero, quando subiectum est idem, nam loquendo de pomo recte dicitur, coloratum est dulce: quando unus est acidicas, habens colorem est habens dulcedinem. Quarum est si specificative sumantur concreta nam reduplicative falsa sunt propositiones, coloratum enim ut coloratum falso dicitur dulce: excipe nisi forma unius sit de conceptu formae alterius, tunc enim quarum vera est praedicatio abstractorum inter se, ut albedo est color, erit etiam praedicatio concretorum reduplicativum nempe album, ut album ~~dulce~~ est coloratum. Item vero abstracta ex his concretis non possunt in recto praedicari, nec de subiecto nec inter se, unde falsa sunt ista, pomum est dulcedo, dulcedo est color.

Infertur 3o vere praedicari inter se concreta substantialia substantive accepta, ut homo est persona, persona est homo; horum vero abstracta physica falso praedicantur cum a concreto tum etiam inter se, unde falso dicitur, homo est humanitas, humanitas est subsistentia. Ratio primi est quia homo praeter humanitatem dicit subsistentiam. Ratio vero secundi quia humanitas et subsistentia (ut modo suppono) realiter distinguuntur. Infertur 4o abstracta metaphysica, vere praedicari in sensu reali de suis concretis, V.g. homo est rationalitas quia licet rationalitas involvat cognitionem ipsius abstractionis, non est ista quae praedicatur: ita praedicantur inter se, eo quod sensu reali idem verum sit ista rationalitas est animalitas, animalitas est rationalitas. Verum summa ratio est de conceptu formali alterius, falso praedicantur adiective in sensu formali, et ideo rationalitas formaliter non est animalitas. Propter quam rationem sunt etiam falsae in sensu reali, sed non in sensu reali, sed in formali) scilicet formaliter dicuntur nomina activitatum ipsius ut aeternitas est aeternitas. —

UVA.BHSC

TRACTATUS V.
IN CATEGORIAS
ARIS

Quas latine prædicamenta vocamus & constituunt in coordinata serie prædicatorum à supræmo aliqua genera ut substantia usque ad individuum speciei infimæ Brunelly. V. g. quer o Arlis non nulla præmisit, & alia subtexuit, ad suas cathegorias propterea communiter tractatus hic dividitur in ante prædicamenta prædicamenta & post prædicamenta.

QUÆSTIO I. De ante prædicamentis

Egit hic Arlis de univocis æquivocis analogis & denominativis, quos liber percurrimus. Univoca inquit, quorum nomen est commune, ratio vero substantiæ nomini accommodata omnino eadem. Æquivoca quorum nomen est commune, ratio vero substantiæ nomini accommodata omnino diversa. Ratio substantiæ sumitur pro rei quidditate sit ea substantialis, sive accidentalis, nam ut ex 5º met. habetur, quidquid erat esse rei ipsius substantia dicitur dividitur univocum in univocatum & univocans (quid locum habet in reliquis, quæ titulo præfiguntur) univocatum est ratio significata, univocans vero nomen. Conceptus significans. Conveniunt igitur univoca & æquivoca quod utraque nomen habeant commune: differunt autem quod univoca debent esse uniformia in ratione significata per nomen, licet in alia ratione sint diversa.

Æquivoca debent esse diversa in ipsa ratione significata per nomen, licet in alia ratione conveniant. sic licet homo & leo differant penes suas differentias, quia tamen ratio significata per nomen aut conceptus animal est in ipsis uniformis, ea ratione ipsis univocatur; è converso licet Canis cælestis cum Marino, & terrestri conveniat in ratione corporis; at quia ratio significata per nomen Canis est in ipsis omnino diversa, dicuntur æquivoca.

Sciendum tamen quod licet nomen univocum significet res, ut conceptus & conceptus univocus plura repræsentat, quia tamen ea pluralitas non exprimitur per conceptum, sed tantum ratio: nam conceptus animal non repræsentat plura ut plura, sed plura ut animal, ideo repræsentatio plura non officit univocationi. at quia non sufficit &c.

UVA.BHSC

æquivocationi repræsentare plura ex parte obiecti nisi repræsentetur etiam ex parte modi. Unde infertur hoc nomen binarij non esse univocum relatè ad unitates, quas binarius includit, quia istæ repræsentantur ut plura per nomen: esse vero univocum relatè ad omnia binaria, quæ ut unum significat præscindendo ex parte modi a differentijs binariis; idest præscindendo ab eo quod binarius sit hominum aut lapidum.

2ª definitio æquivocorum arguitur. 1º: nomen æquivocum plura habet significata; ergo non est unum sed plura nomina. Probatur consequentia, quia significatio est forma nominis; ergo multiplicata significatione, multiplicatur et nomen. Rº nomen esse concretum accidentale dicitur subiecto vocis, et significatio est forma: ita concreta accidentalia non multiplicantur per formas, sed per subiecti multiplicitatem: alias unus terminans tres visiones non diceretur tria visa, sed unus visus, nec qui pluribus scientiis est ornatus dicitur sapientes sed sapiens.

Arguitur 2º ex Philosopho æquivoca prius dividi debent, quam definiri; ergo male ipsorum divisioni definitio præmittitur. Rº Philosophum loqui de æquivocis seorsum aut materialiter acceptis, quæ, quia plura dicunt, non possunt una definitione definiri, unde prius dividi debet canis in cælestem, terrestrem et marinum, ut postea singulis aptetur propria definitio. At æquivoca sub ratione communi æquivoci possunt non antea divisa, vel uno conceptu vel una definitione comprehendi: cum unus omnia in præmissa definitione conveniant non sunt hoc modo æquivoca, sed univoca, vel si æquivoca significat exercitè autem univoca: neque ut ait Augustinus de principijs dialecticæ: ea quæ una definitio potest claudere, vocantur univoca, illa autem, quæ sub uno nomine est necesse definire diverse non, æquivocum nomen est.

Arguitur 3º: in mente non datur nomen, quia hoc dicit ad placitum significativum, quod non convenit conceptibus mentis: atqui in mente datur æquivocum, potest enim conceptus plura ut plura repræsentare; ergo æquivoca non sunt quorum nomen est commune: poterat negari maior, quia datur vox et nomen mentalia; sed ea præmissa nego minorem; neque licet conceptus possit plura ut plura repræsentare (de quo in libris de anima) non tamen eum in differentia ut modo quoquo modo supponatur, et alio modo repræsentato, ita ut conceptus repræsentans plura possit de quolibet seorsum ab alio verificari, sicut potest nomen: in hoc enim consistit æquivocatio nominis, quod cum plura significet, tamen quod sint per illa æquivocata definitum tamen non facit illud pro omnibus ad quæ supponere.

Replicabis: conceptus disiunctivus, ut Petrus vel Paulus, seorsum et in sensu diviso, potest de quolibet eorum verificari; ergo est æquivocus. Rº nego instantiam: conceptus ille disiunctivus potest in Deum cadere; ergo et æquivocatio; quæ non autem est falsum licet admittatur ab aliquibus ex eo motis, quod cognitio Dei de pluribus obiectis non est actus ea comprehendens; sed clare penetrans eorum differentias. Ita sanè verum conceptus ille requirat ad æquivocationem (adhuc in tensione) de quolibet verificari seorsum ab alio, sicut potest nomen æquivocum talis conceptus æquivocus non est cum nihil commune dicat. Igitur ad verificationem conceptus disiunctivi sufficeret, quod altera pars ipsi conveniat (?); cum autem ad æquivocationem requiratur, quod totum nomen verificetur de singulis, æquivocum non potest esse disiunctivum.

Dividuntur æquivoca in æquivoca à casu et à consilio. 1ª dicuntur pure æquivoca, et sunt illa, quæ omnino fortuito et sine ullo fundamento idem nomen sortita sunt, ut Gallus respectu avis et hominis franci. 2ª sunt, quæ cum ali

UVA.BHSC

aliquo respectu, aut fundamento idem nomen acceperunt ut hoc respectu veri et Picti, canis respectu sideris picti et animalis terrestris, ob aliquam similitudinem inter illa repertam.

Media inter univoca et pure aequivoca sunt analoga, quae sic definiuntur: quorum nomen est commune, ratio vero significata per nomen partim eadem et partim diversa. Conveniunt cum univocis, et pure aequivocis, quia eodem nomine significantur, differunt ab univocis, quia ratio significata per nomen non est omnino eadem, a pure aequivocis differunt, quia ratio per nomen significata non est omnino diversa. Analoga, alia dicuntur inaequalitatis, alia attributionis, alia proportionalitatis, prima sunt, quorum nomen est commune, ratio vero significata eadem, sed inaequaliter participata: qua ratione animal erit analogum respectu hominis et Bruti, quia perfectius ab homine, quam a bruto participatur. Verum haec non est analogia propria, et considerationis logicae, quia talis inaequalitas non explicatur per nomen aut conceptum animalis, nec est relata ad modum recipiendi: quare solum est analogia physica, et per respectum ad physicam spectata: alioqui nulla daretur ratio generica univoca relata ad species suas inaequales.

Analoga attributionis ea dicuntur, quorum nomen est commune ratio vero significata per nomen eadem secundum terminum, cum diversa tamen habitudine ad ipsum. Sic sanum dicitur de animali pulsu et medicina, nam haec omnia cum dicantur relata ad eundem terminum diversimode tamen illum respiciunt: nempe animal, ut subiectum in quo recipitur sanitas: pulsus ut eius signum, medicina ut causa. Dicuntur analoga attributionis l. 2 Phil. 4. etico 6. ab uno, aut ad unum, quia ab uno termino, in quo scilicet invenitur ratio significata tribuitur aliis idem nomen et ad illum terminum ordinantur: imo terminus ille dicitur analogatum famosius, pro quo stat nomen analogum simpliciter prolatum, et vulgari proloquium, analogum sic sumptum stat pro famosiori significato. quare nomen sanum simpliciter prolatum stat pro animali, nec de pulsu intelligitur donec adiiciatur pulsus sanus.

Licet autem pulsus et medicina sic comparentur cum animali, quod est principalius analogatum dici debeant analoga attributionis, si tamen inter se comparentur, et abstrahendo ab eo minus lata, non inconvenit dicuntur esse non nullius analoga proportionis, quia s. l. inter se comparata dicuntur sana; at non aequivoce, quia ratio sani non est ipsis omnino diversa; nec deinde univoce, quia non est illa ratio omnino eadem; ergo analogice, analogia proportioni, in eo consistente quod sic pulsus est signum, sic et medicina causa sanitatis. Verum cum haec proportio vix possit ab attributione ad animal praecindi, ab ea illa vocantur analoga attributionis: nam ut ait D. Thom. prima parte q. 13. art. 6. ad idem in omnibus nominibus, quae de pluribus analogice dicuntur, necesse est quod omnia dicantur per respectum ad unum.

Denique analoga proportionalitatis dicuntur illa, quorum nomen est commune; ratio vero significata per nomen partim diversa, partim eadem, per proportionem. Proportio stricte sumpta est habitudo unius quantitatis ad aliam, sic palmus ex habet proportionem ad bipalmum, ut geminatus quem triplicatus superat ipsum. Proportionalitas est habitudo unius proportionis ad aliam, nam sic semi-ulna est dimidium ulnae, ita ternarius senarii: ecce in exemplum analogi proportionalitatis, commune

UVA.BHSC

Afferri visus relate ad hos operatus: sicut enim visus in hoc indicat rectus nun stis habitudine, ita respectu licet vites dii pos physice ipsius. Ut analogice ista dicuntur propria alia impropria: exemplum illorum principius, qui dicitur de causa, auxora et fundamento domus; istorum est leo, qui improprie et metaphorice dicitur de Christo Domino, et divino sole.

(habent) Denominativa definiuntur ex Arle, quae ab aliquo nomine appellationem habent solo differentia casu: haec alia sit quo voces, ut a musica dicitur musicus, quae nomina similiter incipiunt, et desinunt dissimiliter; alia quo res denominantes, sic gratus dicitur a gratia, sapiens a sapientia ubi vides denominativa denominata dicuntur propria subiecta quae denominantur, v.g. homo; formae denominantes sive intrinsecae, sive extrinsecae, gratia v.g. l. visionis, et denique status exigitur resultans, nempe gratia visus.

Advertendum tamen formas debere esse extra essentiam subiecti, ideo homo non est denominativum humanitatis, nec rationale rationalitatis. Unde denominativum nihil est aliud, quam status logice accidentale adiectivi... dici logice quod parum refert an forma sit physice accidens l. substantia; dummodo sit accidens logicum unde vestitus est denominativum licet vestis sit physice substantia. Multa denominativa sunt univoca ut album relate ad plura habentia albedinem; hoc tamen non habent quod denominativa sortiuntur: nam sub hoc respectu explicantur accipere nomen ab alio.

QUAESTIO II. UTRUM ENS REALE transcendat sortitur differentias

Praemitto quaestionem istam, ut valde conducendum ad intelligendam entis univocationem l. analogiam, de quo quaestione sequenti; ens reale dupliciter accipitur, 1º nominaliter, quo sensu nihil aliud est, quam aptum existere l. repugnans chimerae, et in hoc sensu quaestio (prout sumitur) procedit. 2º participialiter, et idem valet ac existens. Differentiae entis dicuntur illae quae determinant ens ad certum genus speciem, l. individuum: per se v.g. determinat ens ad certum genus substantiae; qualitas, ad genus accidentis; rationale ad speciem hominis, petreitas ad individuum Petri.

Sectio 1ª ens reale non transcendit sortitur differentias:

Advertendum praedicatum aliquod aliud transcendere, non esse idem, ac non posse ista sine illo intelligi nam nec potentia sine possibili, nec unum relativum sine alio, concipiatur: non tamen potentia, l. possibilia potentiam, l. unum relativum aliud transcendit, dicimus igitur praedicatum ab alio transcendi, quod hoc esse de conceptu formali definitivo illius, ita ut in eius definitione ponatur in recto. Sic animal transcendit hominem, et omnes species, et individua, quia est de conceptu definitivo totius lineae rectae; nam Petrus, homo, animal, vivens, corpus substantia, et substantia definitur per ens in recto sumptum; itaque solum loquitur de differentiis entis quae sunt in linea transversa, et significantur ad rectum, ut petreitas, sensibile, etc. Illa tenentur cum D. subtili Scotistae apud Pontium et Mastrium, PP. Arriaga Lince. Izq. Quir. Pein. et alii ex nostris frequenter, contra Thomistas omnes, qui accesserunt PP. Suarez Vazquez. Hurt. Obi et alii

UVA.BHSC

Probatur 1º. species entis differunt interse ratione differentiarum entis; sed si differentiae essent formaliter ens, non possent species entis interse differre ratione differentiarum entis; ergo differentiae non sunt formaliter ens; ergo ens non transcendit formaliter suas differentias. Utraque consequentia cum maiori patet. Probatur minor: si differentiae sint formaliter ens, substantia v.g. nihil prorsus excludit a suo formali conceptu, quod non sit ens: et ens substantia ens per se. ergo si hoc per se, id est perseitas sit formaliter ens, substantia nihil formaliter excludit quod non sit formaliter ens; ergo nihil excludit formaliter per quod tanquam per differentiam ab accidenti differat. Hoc consequentia probatur: substantia et accidens non possunt formaliter differre per id in quo formaliter conveniunt: sed si perseitas sit formaliter ens et similiter sit formaliter ens inaleitas; substantia et accidens in perseitate et inaleitate formaliter conveniunt; ergo nihil excludit substantia formaliter per quod differat ab accidenti.

Explicatur: substantia et accidens non possunt formaliter differri per rationes, quae sunt de conceptu formali utriusque: ideo enim homo et leo non possunt differre per animal, quia animal est de conceptu formali hominis et leonis: sed si perseitas sit formaliter ens, perseitas est de conceptu formali accidentis: sicut et inaleitas de conceptu formali substantiae, si illa sit formaliter ens; ergo substantia et accidens non possunt per illas differre, si formaliter sint ens. Urgetur: substantia et accidens non possunt differre per ens quia ens est de conceptu formali utriusque; ergo non possunt differre per suas differentias. Probo consequentiam: istae differentiae vel sunt solum ens, vel aliquid aliud quod formaliter non est ens? si 2um habeo intentum; quia differentiae sunt aliquid, quod formaliter non est ens; ergo ens non transcendit differentias formaliter. Si primum ergo substantia et accidens non possunt differre per differentias, patet consequentia, quia non possunt differri per solum ens; sed per te differentiae sunt solum ens; ergo non possunt differri per differentias.

Urgetur 3º: ideo communiter negant omnes, contra nominales, consonantes et auxiliis quidem genus transcendere differentias, quia alioquin species non differrent interse. Unde sic: ideo si rationale et hinnibile essent formaliter animal, non essent ratio differendi hominis et equi, quia ratio animalis est ratio conveniendi hominis et equi, ad quas rationes nihil adderent rationale et hinnibile: atqui ratio entis est etiam ratio conveniendi substantiae et accidentis, ad quas rationes nihil addunt perseitas et inaleitas; ergo si haec sint formaliter ens non possunt esse ratio differendi substantiae et accidentis. Urgetur adhuc: nihil potest ab alio differri per id quod est illius et ideo pater aeternus non potest differri a suo filio per naturam divinam, quia haec est etiam in filio; sed si perseitas sit formaliter ens, et nihil sit quod non sit formaliter ens, perseitas est accidentis, nam accidens est formaliter ens; ergo substantia non potest per perseitatem (si formaliter sit ens) ab accidenti differre.

Respondebis non differre per ens ut cumque sed ut contractum, signatum, aut explicite nomine perseitatis, vel quod idem valet per hunc conceptum adaequatum ens per se. Sed contra 1º: similiter, et tamen mutatis mutandis, dici posset hominem differre ab equo per animal licet differentias transcendit. Contra 2º. conceptus ille adaequatus non facit differre substantiam et accidens in ens; ergo nec per aliquid aliud quod sit solum formaliter ens; ergo ipsum, quod per te facit differre, non est formaliter solum ens; ergo aliquid, quod non est formaliter ens, sed ab ente praescindens: nam quae non differunt per ens formaliter, differre debent per aliquid ab ente formaliter praescindenti. Differunt in quam genus explicitum et signatum. Contra 3º: hoc modo differunt definitio et definitum; at hoc non sufficit: ut fatentur omnes ad constituendam aliquam differentiam, aut distinctionem rationis rationatae, qualis intervenit inter substantiam et ens, quia explicans eius rationes formaliter non est

UVA.BHSC

441

formalis distinctio, q° &c.

D.a 1.°, q praescitas, et inalitas solu distinguntur ut duae explicaciones eiusdem rationis entis: stat autem explicaciones eiusdem rationis non sufficere ad distinguendam aliter species; q° praescitas, et inalitas non sufficiant ad distinguendam realiter speciem sub stantiae et accidentis. Unde manet confutatus qui ente ut contracto dicebat: nam contractio illa non est ratio ad novum aliquid gradum, qui non sit formaliter ens; sed tantum ad explicationem eiusdem rationis entis, in qua conveniunt accidens et substantia. Tandem hoc q que differt absoluto, per conceptum specificum hoc, aliquo conceptu explicito animal rationale, q adiacentia formaliter sit ens et non nisi maior ipsius explicatio, a qua differt substantia a differentia q entis aesse praescitatis.

Probatur 2.° non praescitas formaliter differentia entis non potest definiri per ens in recto, q° ens non transcendit ipsas formaliter quaeliquet, ex dictis probatur ante, 1.° q differentia formaliter ultalis; adiacet, et adiungit, et superaddit enti; si autem definiretur per ens in recto (q perinde est esse formaliter ens, nihil horum posset habere: nam quidquid adiacet, aut adiungit, alteri, non sibi ipsi adiacet, et adiungit. 2.° q propterea q vox rale non est formaliter animal, nec panimal in recto definitur, q superaddit ipsi, et adiicitur, ut, quaelibet alia differentia sicut. 3.° q praescitas non potest definiri per solam rationem entis; q° per aliquid additum enti; et hoc non commodolibet, sed in recto significatum hoc modo, talitas entis.

4.° q alioqui praescitas esset formaliter tota species substantiae, tum q l. aquid [illegible] rale esset tota species hominis; tum etiam q per vos species substantiae nihil esse potest formaliter ni si ens, et maior entis explicatio: ita ratio si praescitas sit formaliter ens, est ens et maior entis explicatio. Tunc denique a priori, q praescitas per vos est formaliter ens, et rursus formaliter est praescitas. q° formaliter est ens per se: at hoc est tota substantia; q° formaliter est tota species substantiae, et quin de suboriri, praescitas non gradum est substantiae praecise quale quid, sed in eo q quid, non ut pars formalis, sed ut tota essentia, q est conceptus differentiae.

Pro adibent solutiones adversarii, quas sic redigo. Respondebis igitur, praescitatem sub conceptu differentiali aliquid addere supra ens; non quid, q similiter non sit ens formaliter, sed q non sit ens praecise, est conceptus quidam medius inter conceptum entis, et conceptum, qui non sit formaliter ens, nempe l. maior entis expressio, l. conceptus formaliter adaequate distinctus ab ente; sed contra 1.°, q licet animal transcenderet differentias, rale non esset animal praecise, sed medium quid inter conceptum animalis, et conceptum, qui non esset formaliter animal; nimirum l. maior animalis explicatio, l. conceptus formaliter adaequate distinctus ab animali: sed hoc merito reputatur convenire, q° &c. Urgetur: conceptus metaphysici speciei, plus exigit quam maiorem expressionem generis per differentiam; tum q maior expressio stat cum omnimoda formali identitate, quali se termino vivens animal. v.g. et vivens sensibile, quae certe non sufficit ad conceptus metaphysici: tum deinde q in conceptus metaphysici differentia se habet ut determinans, contrahens, et limitans genus: maior autem expressio nihil horum exigit, ut ex dictis patet. tum demum q alioqui nulla ratio conveniet, q formalissime id non possit esse metaphysice compositum, quo tenerit uni per aliud conceptum expressius sicut.

UVA.BHSC

D. 2.ª 1. addere receptae illum medium est solum addere enti, et maiorem entis explicationem, vel aliquid aliud praeter ista? Primum iam est confutatum: secundum; quia est addere nouam rationem, quae non sit formaliter ens, sicut enim addere realiter aliquid est addere rem, quae realiter non sit ea, cui additur; sic addere formaliter aliquid, est addere rationem vel entitatem quae non sit formaliter illa, cui additur. D. 3.ª receptum illud medium debet esse discernens unum entis ab alio; ergo non potest esse sola maior expressio recepti entis: sicut enim unum animal, v.g. homo non discernitur a bruto per maiorem expressionem animalis, nempe per viuum sensibile; sic nec unum ens potest ab alio discerni per maiorem entis expressionem; ergo receptum hoc medium non est solo maior expressio entis; ergo est aliqua formalitas praeter ens. At quia inde patet ens non esse receptum formaliter inadaequate distinctum a perseitate, si formaliter ipsum transcendat: nam omne receptum formaliter et adaequate distinctum ab alio, addit formaliter aliquid, per quod ab illo distinguatur; et uero enti non additur aliquid formaliter nisi addatur id, quod formaliter non est ens.

Sectio 2.ª Argumenta contraria.

Arguitur 1.º attributa entis conuertuntur cum ente: sed attributa entis transcendunt formaliter differentias. ergo eadem transcendit ens. Probatur minor. 1.º quia perseitas est formaliter ratio, per quam substantia est melior accidenti; ergo ipsa est bona formaliter. 2.º quia rationalitas facit hominem estimabiliorem bruto. 3.º quia aseitas reddit Deum infinite perfectum; ergo bonum transcendit differentias. ergo et alia entis attributa. ante solutionem notandum, tam ens quam eius attributa transcendere differentias, transcendentia reali identitati; ipso etiam transcendentia formali, si differentiam subrecipiant formaliter differentiarum ante, idest non adjectiue, sed substantiue; quae ratione sic explicari possunt, quae reali, quae perseitate. Tam

Nego minorem. Ad 1.ª

inde primum eius probationem: reale est formaliter ratio per quam homo est melius animal, quam equus; ergo reale est formaliter animal; ergo animal transcendit differentias. Sicut ergo reale non est formaliter perfectum animal (nam neque animal, quidem est formaliter) licet sit ratio ob quam homo est perfectum animal; ita perseitas non est formaliter bonum ut quod et recto, sed maioritas bonitatis, ut quo, et sub liquo; est enim id quod ens determinatur, ut sit ens per se, quod est extra perfectum accidenti, sic etiam albedo est id quod formaliter paries est albus; ipsa tamen non est formaliter alba, ut quod, sed tantum ut quo. Unde concesso ante, nego consequens.

Ad 2.ª rationalitas quatenus est differentia animali determinans ipsum ad esse animalis discursiui est maioritas perfectionis; quia propter est quo homo est estimabilior bruto, non est autem ipsum reale ut quod estimabile. Et instabis, quia rale non est praestantius ut quod hinnibili, ex eo quod sit formaliter ens: nam praestantia est etiam hinnibile est ens formaliter. ergo sicut quod est praestantius, ex eo debet esse, quod est substantia viuens animal, et tale uiuens aut animal, ut quod nam hoc solo praestat supra ne potest hinnibile; sed hoc argumentum uel fallit est: nonenim animal transcendit differentias; ergo stat esse perfectum animal per rale, quin rale sit formaliter ut quod animal; ergo stat etiam hominem esse quid estimabilius et melius per rale, quin rale sit estimabile aut bonum ut quod. Et ratio est quia non est de ratione determinationis esse formaliter ut quod, id ad quod determinat: nam albedo non est alba ut quod. Et determinat parietem ad esse albi

ut quod

Ad 3g. aseitas Dei sumpta differentia est quidem maioris infinita perfec-

&. tionis ut determinat ad esse entis infinite perfectum: non tamen ut quo infinite perfecta sicut ens rationale determi-

nat animal in homine ad esse perfectius animal, quam sit leo, non tamen animal ut quo: sed taliter animalis

ita licet aseitas determinet ens in Deo ad esse perfectissimum ens, et infinitum, non ideo tamen est

infinite perfecta ut quo sed maioritas infinita perfectionis. Ignoro sumpta realiter et substan

tive hoc modo quare, est utique infinite perfecta ut quo, quia est Deus, sed hoc non est ad rem.

Replicabis:

in Deo metaphysice considerato non datur alia perfectio quam, quam importat per conceptum entis, et conceptum

aseitas: sed conceptus entis non importat perfectionem infinitam: aseitas vero per nos nullam; ergo in Deo

metaphysice considerato non datur infinita perfectio. Instatur; hoc non habet maiorem perfectionem, quam

quam importatur per conceptum animal, et conceptum rationale: sed animal non importat animal perfectius equo, ra

le non est animal ut per se a genere praescindens, ergo hoc non est animal perfectius equo. R.^to^ ergo, ut aseitas

determinet Deum ad esse infinite perfectum non requiritur quod sit perfecta; sed ut quo determ

inatiue.

Arguitur 2.º perseitas formaliter est possibilis, ergo formaliter ens. Probatur ante perseitas vel est formaliter po

ssibilis vel formaliter impossibilis: sed non est formaliter impossibilis; ergo formaliter possibilis. Probatur maior, tum quia

inter illa extrema non datur medium: tum etiam quia haec propositiones perseitas est formaliter possibilis, perseitas non est

formaliter possibilis sunt contradictoriae: ergo una earum per nos est falsa: ergo 2^a^ vera; ergo perseitas non est formaliter possi

bilis, ergo est formaliter impossibilis. Confirmatur 1.º quod formaliter positiuum excludit suum contradictorium est formaliter

possibile: sed perseitas formaliter positiuum excludit suum contradictorium; ergo est formaliter possibilis. Con

firmatur 2.º perseitas formaliter ut talis distinguitur a suo contradictorio, sed ut distincta formaliter a suo

contradictorio, est formaliter possibilis ergo. Confirmatur 3.º, perseitas formaliter sumpta non est Chimera

non est nihil; ergo aliquid, ergo ens.

Nego ante et maiorem probationis non licet non detur medium inter esse po

ssibile, et impossibile realiter vel formaliter substantiue; adiectiue tamen et formaliter datur medium,

nempe esse talleitatis possibilis, sicut licet inter ens animal, et esse non animal, realiter vel formaliter ut

et substantiue non detur medium; datur tamen medium sumpto rationali ut quo, vel formaliter adiectiue, id est

esse differentia animalis; per gratia vel aliquid Aducarariis rationali modo dicto sumptum, nec animal est, nec non

animal, sed tantum talleitas animalis. Ignoro vero eius omnes propositiones contradictorias versentur inter ens, et non ens;

per praesentes propositiones non sunt contradictoriae, quia perseitas formaliter adiectiue sumpta nec ens est nec non ens,

sed talleitas entis nec possibilis, nec impossibilis, sed determinatio possibilis: sicut rationale formali-

ter adiectiue sumptum nec sensibile est (alio quin esset formaliter uiuum) nec non sensibile, sed de

terminatio sensibilis.

Inde nego minorem primae et secundae confirmationis, nam perseitas non

est id, quod formaliter excludit non perseitatem nec quod ab ipsa distinguitur formaliter: nam formaliter tantum est

id quod definitur, non definitur autem per talem exclusionem, aut distinctionem, nec per excludens positiuum, aut

positiuum distinctum in recto, sed in obliquo: est enim perseitas formaliter determinatio entis ad substantiam;

ubi uides entem non importari in recto, sed in obliquo, eiusque ens sit quod excludit suum contradic

torium, et quod ab ipso positiue distinguitur; perseitas non est id quod excludit, sed id quo ens excludit;

non est id quod distinguitur, sed id quo distinguitur ens tanquam huius determinatio, vel modificatio

Ad 3g confirmationem distinguo

UVA.BHSC

Utrumque conseq., aliquid enti, ut quo secundo mmmmmm ut quod subdistinguo, substantive sumpta secundo adjective nego utramque conseq: neque inter ens aut aliquid ut quod, et nihil aut chimeram mediat ens ut quo, l. determinatio entis, quae formaliter ab utroque praescindit. Dices: si formaliter ab utroque praescindit, ergo potest cum alterutro coniungi: ergo potest esse l. ens, l. nihil. Nego utramque conseq., nam sicut rationale formaliter, nec animal est nec non animal, sed ab utroque praescindens, quin inde fiat, quod possit cum alterutro coniungi aut esse formaliter animal, l. non animal; sic perseitas ab ente et nihilo praescindit, quin inde deducatur posse cum alterutro coniungi, esseve ens, aut nihil: et ratio utrobique est eadem, quia talis praecisio non est maioris realitatis, sed determinationis aut additionis formalis supra conceptum a quo fit praecisio

Probatur: determinatio entis ad substantiam formaliter positive opponitur non determinationi entis ad substantiam: sed ex dicta perseitas est determinatio entis ad substantiam; ergo positive formaliter opponitur non determinationi entis ad substantiam; ergo est formaliter ens quod ens et oppositum sunt formaliter idem, et confirmatur, quod substantia est opposita formaliter, positive non perseitati. sed non ratione entis quod includit, quia ens includitur in accidente; ergo ratione perseitatis; ergo perseitas est formaliter opposita, non perseitati. Instatur retorquendo: determinatio animalis ad hominem positive formaliter opponitur non determinationi animalis ad hominem: sed rationale est determinatio animalis ad hominem; ergo positive formaliter opponitur non determinationi animalis ad hominem; ergo est formaliter animal; quod animal et oppositum sunt formaliter idem. Insto deinde confirmationem: homo est formaliter positive oppositus non rationali; sed non ratione animalis quod includit quia animal includitur etiam in bruto; ergo ratione rationalitatis; ergo rationale est oppositum formaliter, non rationali. Consequens est falsum, quia oppositum formaliter non rationali est homo, et animal, quorum neutrum est formaliter rationale. opponitur

Propterea distinguo maiorem opponitur ut quod nego, ut quo concedo maiorem; oppositum ut quod est formaliter ens in recto; oppositum autem ut quo, tantum est ens per modum determinationis, aut coalificationis: quare ut bene observat Merinero, differt ens quale, ab ente quid, sicut rationale est animal quale non animal quid; id est, id quo animal coalificatur; non id quod est animal. Ad confirmationem concedo integrum syllogismum, et nego idem consequens male deductum, ut patet ex instantia facta. Urgeris: quia homo albus non opponitur homini non albo per conceptum hominis in utroque inclusum; ergo per albedinem; ergo albedo est quod opponitur non albo; ergo albedo est alba. Agens opponitur non agenti per actionem; ergo actio est id quod opponitur non agenti; ergo actio est agens, sicut ergo rationale, albedo, actio, non sunt ut quod sed ut quo opposita, quia sunt ratio formalis oppositionis, determinando, aut coalificando, sic perseitas &c.

Arguebis 2°. perseitas est sua quidditas, suum esse, sua formalis ratio, sed esse et ens idem sunt formaliter; ergo est formaliter ens. Distinguo maiorem, coalificative, et adjective concedo, quidditative, aut substantive nego maiorem. Esse quidditatis esse suum esse, esse sui rationem formalem quidditative, et per modum per se stantis est esse ens in quid, at coalificative, l. adjective, solum est esse ens in quale, id est addictio determinatio aut coalificatio entis in obliquo importati. Dices: haec propositio in sensu formali est vera, perseitas est perseitas; ergo perseitas est sibi ipsi idem formaliter; ergo sibi ipsi formaliter unum; ergo formaliter ens.

Instatur: haec propositio est vera in sensu formali, carentia est carentia, ergo carentia est formaliter idem sibi ipsi; ergo est sibi ipsi formaliter unum; ergo est formaliter ens. Hic (inquis) distrahitur, et alienatur verbum est a propria ad impropriam suam latam significationem. Itane? at similiter alienatur in praetensa enuntiatione, nam a propria significatione

UVA.BHSC

verbi substantivi, & verbale grãz, q solu verificatur de eo q e substantiue, & ut quod, n decor q adiectiue & ut quo, unde rigore precitas n e unum idem aliquid, sed unius ergo alij & alicuius, & inde est differens n e dicabile q verbum e substantiue, sed pure adiectiue.

Arguit 3° q

entitati ex sua rõe formali conuenit posse existere, n repugnare existentiæ, imo & rõ existendi; q conuenit ipsi rõo formalis entis realis. R° totum id conuenire p seipsa realiter, identice l. formaliter substantiue, n autem formaliter adiectiue, positiue saltem, sed ad summum præcisiue, quatenus n conuenit ipsi formaliter opposita prædicata, nempe n posse existere, repugnare existentiæ, & rõ n

(necessitas) existendi. Insurges: aseitas Dei e formaliter perfectas existendi; q formaliter ens ... & confirmatur, q p aseitatem differt Deus à creatura: sed differt p seipsum, quo sit formaliter aliquid n quo fiat formaliter nihil; q p aseitatem fit formaliter aliquid; q ipsa e formaliter aliquid. R° an-

(entis ad Deus) eitatem esse necessitatem, ut dicit existendi & esse determinaoi entis ad Deus n autem esse ens, quare negatur con-sequens, & utrumque confirmans; nam ad verificationem primi, sufficit q aseitas formaliter sit modificatio, l. coalificatio entis, ut constat ex dictis.

Ut reliqua soluas ar[illegible] (nec enim vacat ire

(Scholia) Nota 1° q sicut Petrus & Paulus si formaliter duo homines p suas differentias quin petrui-tas & paulitas sint formaliter, ita substantia & accidens si formaliter duo entia p suas differentias quin formaliter differentias sint ens; nam ad hoc ut sint formaliter duo entia (l. q perinde e) ad hoc ut intrinsece differant rõe differentiarum, sufficit q differentiæ constituant accidens. l. subst. determinando ens ad alterum eorum. Nota 2°: n esse idem constituere aliquid determinatum p modum determinaoi, & esse verum substantiue; quin ens constitutiuum animalis, esse formaliter viventis, sit formaliter viuum; hoc ideo e, quia e constitutiuum animalis esse formaliter viuentis sit formaliter uiuens; hoc ideo e, q e constitutiuum animalis in recto, & ad ipsum comparatur, ut genus: genus autem conuenit, ut quod rãoe, quæ communicat; at constitutiuum veri p modum talitatis, n conuenit ut q rãoe veri; sed adiectiue tantum, & determinatiue. Unde licet rale constituat hominem in rãoe veri hoïs: at rale n e verum ut quo

3. notabis, q sicut differentiæ entis realis n si ens reale formaliter, ita nec differentiæ entis rãois si formaliter ens rãois, sed præscindunt formaliter ab ente reali & rãois; sicut ab eisdem præscindendo dicitur cognoscibile, imo ab aliquibus ponitur unus conceptus vniuocæ prædicabilis de ente reali, & rãois; dato autem hoc discrimen inter differentias entis rãois, & cognoscibile, q cognoscibile præscindit præcisione ~~determinatiue~~ indifferentiæ; rcus autem differentiæ entis rãois, quæ solum præscindunt præcisione determinaoi. Ultimo notabis Arist. mentem hac re dubiam esse, q. 3. met. textu 10. ubi contrarium tenere uidetur problematice tantum, dicit putat D. Thom. si quando contrarium insinuare uidetur intelligi debet de conclusione materiali entis in differentiis, n de formali de qua hic loquimur. N. 3. 7° met. text. 43. lec 12. ergo ait, differentias inferiores, & infimas includere superiores, q nequit intelligi de formali sed de materialiter in conclusione.

QUÆSTIO III. De præcisione & vniuocatione entis.

Sectio 1.ª vtrum abstrahi possit vna rão entis oĩbus vniuoce communis

UVA.BHSC

Titulo continet duas quaestiones. 1.a an abstrahi possit ratio entis ab omnibus suis differentiis, nempe ab aseitate Dei et ab alietate creaturae, perseitate substantiae et accidentis in alietate. secunda utrum illa sic praecisa dicenda sit analoga vel potius univoca respectu Dei et creaturae, substantiae et accidentis? circa primam omnes formaliter praescindentes affirmant abstrahi posse praecisione rationis quibus ex praescindentibus objective subscribunt pro tot scotistae cum suo subtili magistro in quidam, Contra Soares Lusitanus, Spinola, Magister Soto, Hortis, qui ait suo tempore communem fuisse Thomistis et quamvis modo communiter contrarium asserant, sententia tamen ex Divi Thomae quaestione prima de veritate articulo primo, cui adhaeret Doctor eximius disputatione secunda metaphysicae sectione sexta numero 7.

Sit ergo conclusio 1.a ens praescindi potest formaliter mutuo et proprie a differentiis. Probatur per partes: praescindi formaliter aliquem conceptum objectivum est ipsum cum suis differentiis ex parte objecti attingi, et differentias ita confundi ut nulla exprimatur ex parte modi, sed ita se habet conceptus objectivus entis relate ad hunc conceptum formalem ens, vel aliquid contra oppositum chimaerae; ergo conceptus objectivus entis praescindi potest formaliter a suis differentiis. Probatur minor: nam quod conceptus entis attingat differentias ex parte objecti concedunt adversarii. quod autem nulla exprimatur ex parte modi videtur clarum: tum quia ita dicit D. Thomas ubi supra; nam differentias inquit, secundum hoc aliquid dicere addunt supra ens, in quantum exprimunt ipsius modum, qui nomine ipsius entis non exprimitur; tum quia per conceptum ens aliquo modo apparet ens, quod non apparet perseitas aut alietas, tum denique quia ex vi huius conceptus ens non potest inde redderi ratio substantiae aut accidentis sub his terminis; ergo non attingit ex parte modi differentias; inde quod praescindit ens a differentiis.

Et quidem mutuo vel adaequate: nam sicut ens non est formaliter ulla differentia, ita nec ulla differentia est formaliter ens, nec refert, quod non possit concipi differentia quin concipiatur ens: nam conceptus propriis differentiae, non concipitur ens in recto, sed connotative vel in obliquo, quia perseitas est talitas vel determinatio entis ad substantiam, non est tamen formaliter ens aut aliquis existere. Igitur ea praecisio sit positiva probatur; quia ens et differentiae, licet proponantur per aliquem conceptum simul, at proponuntur ut se mutuo excludentia, quatenus nec ens, nec eius definitio est de conceptu definitivo differentiae, nec utraque differentia aut eius explicatio de conceptu definitivo entis realis: sed hoc constituit praecisio positiva duplicis rationis formalis, ut alibi advertebatur; ergo etc.

Confirmatur 1.o fundamentum abstractionis ratio communis est similitudo vel convenientia plurium secundum eam rationem: nam ideo abstrahitur animal ab homine, et leone, ideo ratio differentiae ab ipsis differentiis, quia homo et leo sunt similes in vita sensitiva, et differentiae conveniunt in hoc, quod est facere differre: sed Deus, et homo, substantia et accidens conveniunt in hoc quod est esse apta existere repugnantia chimaerae, et nihilo, ergo poterit abstrahi communis ratio, repugnantiae aut aptitudinis illius, quae formaliter est ens. Confirmatur 2.o quia differentiae, cum sint extra oppositae non possunt esse de conceptu directo formali entis, ergo conceptus formalis entis non includit differentias; ergo praescindit ab illis. Confirmatur 3.o, quia ens est ratio superior differentiis; non enim valet est ens; ergo perseitas; licet valeat identice, est perseitas, ergo ens: sed nulla ratio superior est de conceptu superioris; ergo idem quod prius.

UVA.BHSC

Dicis: differentia non est de conceptu explicito entis, neque autem de conceptu implicito: unde ens solum potest abstrahi, aut praescindi de differentijs secundum conceptum explicitum entis, non secundum implicitum. Sed contra, neque hoc loco ly. illo de conceptu implicito intelligunt conceptum ens omnia attingeret obiective ex parte autem modi solum explicantes actum exercitum; vel intelligunt differentias, ita esse de conceptu entis, sicut viventi, et substantia est de conceptu eius. Si primum nihil nos aliud intendimus quam hoc est formaliter praecisio ex parte actus. Et ratio, quia sic expresse cognitum ens, est cognoscibile, est praedicabile de Deo et creaturis; differentiae vero nec explicite nec implicite sunt praedicabiles, aut cognoscibiles; ergo ens est formaliter praecisum a differentijs.

Secundum autem falsum est. Primo quia si ens includeret primo modo dicto differentias implicaret, ens praescindi posset de aliquo quin de eodem praescindi possent differentiae: sicut implicat quod hoc possit de aliquo praedicari quin de eodem possit praedicari vivens: sed ens praedicatur de substantia, neque substantia formaliter est ens; ergo de substantia praedicari poterit in alteritate. Secundo quia repugnaret ens praedicari de aliqua specie: includeret enim praedicatum speciem repugnantem, quae esset ita. Ergo repugnantem substantiae. Tertio quia animal includit formaliter differentias, rationalis, et irrationalis, quod minime negas; probatur tamen, quia animal implicite includit ens, et itera ens differentias rationalis et irrationalis, sed quod includit formaliter implicite praedicatum aliquid, includit etiam formaliter implicite, id quod in tali praedicato includitur implicite, sicut quod hoc formaliter implicite includit vivens includit etiam formaliter implicite substantiam, includens formaliter implicite viventem, quod animal formaliter includit praefactas differentias.

Dices: conceptus obiectivus entis realis per eas praecisiones fit univocum Deo et creaturis, substantiae et accidenti. Dico minime est non transcendentibus: transcendentes vero sunt. Scotus et alii transcendentes ita statuentes univocationem entis nihil minus concedunt. Et autem contra Thomas: sed contra ipsos probatur et contra nostra Michaelis. Ergo univoca ut probe ipsius logica, quod est ratio entis. Non quod ipsum dividuntur tales magis differunt minus vel sunt quae substantia et accidens Deus et creatura: neque unum illorum est possibile et actu existens alia vero impossibilia; ergo vero possibile et impossibile convenientiam ens et non ens; quod etiam nostra Michaelis minus convenit substantiae possibilis, quae ens Deo et creaturis, et minus proprie praedicantur earum de talis divisionis, quae ens de Deo et creatura. Dices: proprie praedicantur sub ratione quae essent possibilia. Contra quod etiam ens sub ratione quae Deus et creatura substantia et accidens essent similia, quod ens etiam esset univocum.

Probatur contra: univoca sunt, quorum nomen (mentale vel vocale) unum ratio vero significata per nomen omnino eadem: sed similis praesertim entis, quae concipit ens ut aptum existere, nomen est commune, et omnino eadem ratio significata; hoc ultimum probatur. Primo quia est definibilis, unica definitio convenit aptum existere vel repugnans chimerae. Secundo quod unitas extrinseca mentalis nihil aliud est quam repraesentatio plurium non actualis eorum differentiae ex parte rei, quo fit ut sic apparent unum. Atqui huiusmodi conceptus entis, ita attingunt multa ex parte rei, non attingit autem eorum differentiae praescinditur ab ipsis ex parte rei: ergo illa ratio significata est una et omnino eadem.

Confirmatur primo conceptus univocus, qui attingens plura, solum exprimit ex parte rei rationem unam de omnibus illis praedicabilem, sed conceptus entis et plura attingit, et ex parte rei solum exprimit rationem unam de omnibus illis praedicabilem neque Deus est ens et substantia est ens. Confirmatur secundo: neque conceptus animal non alia ratione est univocus nisi quia adunat omnia animalia in ratione animalis et ideo adunat, quod exprimit animal non exprimens differentias

UVA.BHSC

Sed ipsum facit conceptus entis, ergo est univocans, quia ratio obiectiva ipsi respondens est univoca.

Sectio 2.a Divelluntur argumenta contraria

Opponitur 1.o Aristoteles 4 metaphysicae c. 2. docens ens dici de suis inferioribus, sicut sanum de suis; ergo analogice. Item 3. metaphysicae c. 4 ubi ait neque unum, neque ens esse genus entium; igitur si ens esset univocum esset genus. Confirmatur ex D. Thoma subinde asserente nihil de Deo et creatura univoce praedicari. Ad primum Philosophi testimonium respondet Fonseca, ipsum non loqui de ente reali et stricto sed late sumpto, prout complectitur entia rationis: hoc autem modo fatemur non esse univocum, quia entia rationis non participant unam rationem sicut cetera pronomine entis; sicut ob eandem rationem hoc non dicitur univoce de homine vero et picto; licet autem conceptus entis, quia stricte sicat rem intrinsece aptam existere, non sit univocum enti reali, et rationis nihilominus conceptus hic extrinsece convenibilis, univocus ipsis est: non enim exigit intrinsecum aliquid quod omnino tollat univocationem. Ad 2um respondit Obiedo, Aristotelem nihil certi statuisse ut sibi fixum: ait enim 3 metaphysicae text. 15. sed hoc quidem commodiusque dicere, quis velit nihil differt.

Ut mens angelici D. appareat, duplex univocatio distingui debet, altera physica, logica altera: physica rationis alicuius univocitatem solum cum omnimoda aequalitate inferiorum eam participantium: univocatio logica non curat de inaequalitate rationum participantium, sed de aequalitate rationis participatae: et tunc accidit quando ea ratio prout obiecta praecisive in conceptu (sic enim eam considerat logicus) est eadem. Quae doctrina desumitur ex D. Thoma 7 physicorum lec. 8.a et sic intelligitur, quod docet Aristoteles 7.o physicorum text. 3. nempe sub quolibet genere latere aequivocationes, et genus esse analogum aequalitati physicae et considerando rationes contrahentes inaequales, non logice, et solum considerando rationem abstractam prout obiicitur praecisive, quia sic nullam inaequalitatem, aut dissimilitudinem praefert ratio generica.

Igitur S. D. in locis ab adversariis allegatis loquitur de univocatione physica, nunquam autem de logica, quae habet ens prout obiicitur praecisive; quam univocationem praecisionis innui supponit ipse prima parte q. 5. art. 3. ad 4. ubi haec verba substantia, quantitas, qualitas et ea quae sub ipsis continentur contrahunt ens, ad aliquam quidditatem essentiae: nihil autem contrahit, nisi quod supponebatur abstractum, vel praecisum.

Opponitur 2.o ut aliqua univocentur uno conceptu obiectivo, debent in illo simpliciter conveniri, sed Deus et creatura non conveniunt simpliciter in conceptu obiectivo entis; ergo non univocantur uno entis conceptu. Probatur minor: 1.o quia Deus et creatura differunt in ipsa ratione entis, quae ut pote transcendens fortius differat, quam si ipsa diceretur, aliquam diversitatem fortius includit. 2.o quia ratio entis ut sic respicit inaequaliter Deum creaturas; omnis enim ratio principaliter respicit, id quod indiget, ut sit vel existat quam id quod non indiget ut sit vel existat: igitur vero ratio entis ut sic indiget Deo ut sit vel existat: est enim Deus fons et origo totius esse: non indiget autem creaturis, sive quod existere potest in Deo. 3.o quia ratio entis principaliter et per prius participatur ab ente per essentiam, qualis est Deus, quam ab ente per participationem et dependentiam, qualis est creatura.

UVACBHSC

Multa mobit obiectio pro quorum solutione notandum ens esse analogum ut conceptum pro co
gnitiones explicite attingentes l. differas. l. diversum modum, quo participatur. Unde solum
asserimus ipsum esse univocum prout concipit pro actum conformandum pro solum exprimentem ex parte
modi ens. l. actum existere. Ergo dist. maiorem: debent convenire simpliciter in illo, ut significato
uno conceptu formali concedo, ut significato pro duos conceptus nego maiorem. Et sub eadem distinctione
concedo. l. nego minorem & consequentiam. Ens potest significari pro hunc formalem conceptum ens aptum exi
stere repugnans chimaerae. l. pro illum aptum existere a se. l. ab alio. sub hoc 2º. ens
est analogum quia ratio significata partim est eadem nempe aptum existere; partim diversa, nimirum
aseitas & abalietas. At sub 1º. conveniunt simpliciter Deus & creatura, sub quo pro inde
ens est univocum.

Prima minoris probatio falso supponit ens transcendere differas; sed hoc non
permisso, dummodo ipsa transcendat vel abstrahi nihilominus ponit unam rationem entis, quam mul
ti defendunt adhuc negandum, ratio illa non esse univocam relate ad Deum & creaturas. 1º
quia alioqui, nec esset univoca relate ad Petrum & Paulum, nam differentiae individuales sunt ens
& eum sint differentiae dicunt diversitatem unde ens relate ad Petrum & Paulum erit partim idem
& partim diversum, unde est analogum; 2º quia nec foret univocum, relate ad tres Personas
divinas, diceretur quod analogice de tribus divinis personis, contra communem sensum. Sequela probatur
, nam ipsae personalitates divinae sunt ens, & sunt diversae ut pote relative oppositae. 3º &
est ratio praecedentium, quia licet differentiae sint ens, & diversitatem importent; ea tamen diversi
tas non apparet, ex vi conceptus entis, sed ex vi conceptus differentiarum. Unde quae apparent ex vi con
ceptus entis solum apparent

Urgebis ens ut diximus est ratio conveniendi aliunde vero differentiae sint formaliter ens. Ens est ratio differendi. Quod sic clarius probatur: aseitas est formaliter
ratio differendi; sed aseitas formaliter est ens; ergo ens est formaliter ratio differendi; ergo ipsum est
ratio conveniendi & differendi; ergo analogum. Distinguo; aseitas non transcendit formaliter differentias;
non transcendit formaliter differentias — sed aseitas est formaliter ens; ergo ens non transcendit formaliter differentias. Ratione negato assumpto quo ad 2am partem, transcendit formaliter differentias
contingentiam, concedo, ergo minorem & consequentiam. Est itaque ens partim idem &
partim diversum, ut significatum duobus conceptibus altero confusivo, altero expressivo differentiarum;
non relate ad unum conceptum confusum, & nullam diversitatem exprimentem: quare relate ad illum
est univocum. Sic Canis terrestris sydus & piscis, aequivocantur sub conceptu canis, non
tamen sub conceptu corporis l. substantiae, sub quo univocantur.

Ad 2am & tertiam minoris probationes, Respondeo
quod qualitatem tollere quidem univocationem physicam non autem logicam; quia ens prout praecise respon
det huic conceptui aptum existere nullam praeterea fert inaequalitatem, eius praescindendo differentias
— sufficientiam
nec independentiam exprimit, nec sufficientiam nec etiam diversitatem, quam physice loquendo par
ticipatam a Deo ut ente perfecto a creatura, ut ente per participationem, & dependentiam a Deo
sed ab utrisque istis praescindit. Sic etiam conceptus, cognitio intellectiva, univoca est relate ad
apprehensionem, iudicium & discursum, licet cognitio intellectiva ut sic, non indigeat appre
hensione sine qua dari nequit, quam iudicium & discursum ab illa dependent non indi
geat a iudicio sine illis potest existere simplex apprehensio; Accidit quod si ens in eius ratione
illam et dependentiam non posset de creatura praedicari, sicuti nec de Deo si diceret praeter
n independentiam & independentiam & diversam-

Dependentiæ: ig uero ens (ut ait P. Suarez licet nobis contrariis disp. 28 met. s. 3. num. 17.) medio uno conceptu absolute & simpl. addito, ad Deo, & creatura praed.

Replicabis: non dari medium inter esse dependenti & independenti: sed ens ut sic non est independens a Deo, ergo dependenti. & ratio q. quod est esse est dependenti ab illo qui est origo totius esse: Deus autem est fons & origo totius esse. Insto; ens secundum conceptum explicitum, ad quo origo, an sit dependenti a Deo l. independenti? significat; ergo non potest ad Deo praedicari. Secundum; ergo non potest praedicari ad creatura. Dico, ens secundum conceptum explicitum praescindere ab utroque extremo dependentiæ l. independentiæ. Bene; ergo ig dari medium inter dependere & non dependere, nimirum praecisio ab utroque. hoc autem & nihil amplius intendimus, scilicet non posse dari medium realiter & physice, inter praefacta extrema, secus autem logice & formaliter. Sic licet inter esse animal, & non esse animal, non detur medium realiter; datur tamen formaliter: nam rationale formaliter nec animal est nec non animal, sed ab utroque praescindit.

Opponis 3.º univocationem fundari in similitudine omnimoda creaturarum in aliqua ratione. sed haec omnimoda similitudo reperiri inter Deum & creaturas. 1.º quia Deus & creatura differunt & distant differentia l. distantia infinita: at qui talis differentia l. distantia destruit & veluti absorbet omnem similitudinem: quo enim magis aliqua differunt magis dissimilia sunt, ergo si differunt infinite sunt infinite dissimilia; inde quia nullo modo similia. 2.º quia inter Deum & creaturas nulla datur proportio sed improportio summa, summa ergo inde dissimilitudo. 3.º quia nulla potest dari similitudo l. conuenientia inter illud quod esse est ens, & inter illud quod esse est non ens: sed Deus esse est ens creatura esse est non ens, nam sibi derelicta, & secluso Deo nihil est & deficit; ergo inter Deum & creaturas non maior similitudo l. conuenientia dari potest, quam inter Deum & nihil.

Argutum mirabile. Insto 1.º ergo conceptus entis non analogus respectu Dei & creaturarum; ob eo quam analogiam fundari in aliqua similitudine cum ratio creata sit par [illegible] eadem, sed distantia l. differentia summa, inter Deum & creaturas aufert per te omnem similitudinem, ergo analogiam. Insto 2.º ens (ut aiebat Rabbi Moyses) est aequiuocum respectu Dei & creaturarum sicut respectu Dei & nigredinis, aut chimaerae, 3.º quia nulla datur maior ratio, cur conceptus entis fundat, aut concludat Deum & creaturam, quam cur includat Deum & chimaeram. Certe quia Deus & creatura conuenientes in aliquo & non conuenientes in aliquo chimaera, quod conceptus entis in aliqua proportione fundari; sicut ens quod unus l. duarum l. alio quouis modo praedicatur de Deo & creatura, nequaquam uero ad Deo & chimaera. Et enim uero, quid facimus ad verbis illis totius Trinitatis Genesis 1.º faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram?

Nego inde minorem, & distinguo maiorem primae probationis, differant aut distant differentia l. distantia infinita, positiua, concedo; negatiua l. priuatiua nego maiorem. Distantia l. differentia summa negatiua l. priuatiua (qualis datur inter ens aut non ens aut chimaeram) tollit omnem similitudinem & conuenientiam; secus autem distantia l. differentia summa positiua, fundata in excessu perfectionis infinito unius extremi supra alterum. Ad 2.um nullam inter Deum & creaturam dari proportionem arithmeticam, dari uero Geometricam & sufficientem ut utroque conceptu ad uniri. arithmeticam proportionem [illegible] tit

UVA.BHSC

in eo q. alterius unius sit adaequabilis alterius extremi multiplicatione: sicut duo qua ter ducta adaequant octo. Geometrica consistit in excessu nulla multiplicatione adaequabili; sicut formica nulla multiplicatione adaequabit Angelum: haec datur inter finitum & infinitum, Creaturam & Deum. sed haec scilicet impediat physicam, non tamen logicam univocationem ut patet in exemplo formicae & angeli.

3a propositio nimium est mystica nimium aequivoca si ly esse per inde significet hac esse verum est creaturam ex non esse ens; sed non est verum esse ex non ens: nam creatura sicut a Deo dependens influxum habet esse, sic habet non esse a Deo suspendente influxum. Si autem esse idem sit, quod ex natura sua, creatura dicitur est. l. caret est ens: nec enim habet creatura ex natura sua esse non ens. tum quia creatura non habet ex natura sua quod destruit ipsa naturam; & verum non ens destruit naturam creaturae. tum quia habet ex natura sua non obstruit quod eius existentiae, at non ens aut nihil per existentiam creaturae destruitur. tum denique quia creaturae ex natura sua, haberet esse non ens exiberet creatura sine eo quod habet ex natura sua (ut patet) existit sine non ente. l. nihilo sui quod existentia destruit.

& licet veritas ponitur est formaliter ens, quia ut ait conveniendit differentias; quia non est formaliter non ens: si autem creatura esset ex natura non ens formaliter esset non ens; quia unum quod est formaliter & quod est ex natura sua: sic hoc formaliter est aliter verum quia ex natura sua dicitur veritas. aliud quia est non esse ens ex se. l. esse, aliud ex se esse non ens; est tertio creatura ex se ens, & in hoc abstra ctissimo conceptu convenit cum Deo, qui per inde conceptus, hoc modo, univocus est Deo & creaturae. Licet si ens sumatur (ut sumi videtur subinde) a Platone Aristotele & ceteris a sanctis PP.) pro ente necessario, non sit hoc modo univocum sicut nec univocum est substantiae & accidenti, si sumatur pro ente per se, quomodo accipitur a Philosopho 7. met. text. 25. erit quoque l. aequivocum l. analogum ut ibidem ait Aristoteles.

Opponens quod effectus non adaequans virtutem causae participat ab ipsa deficiente & imperfecta similitudine; quia hanc participant creaturae a Deo; quia non sunt in aliqua ratione omnino Deo similes, nec univocabiles: confirmatur effectus agentis univoci adaequat virtutem causae, sicut eius duae causae in aequali perfectione non univocantur in ratione causae: & ideo sol & lux non univocantur in causando lucem: sed creaturae non adaequant virtutem Dei; quia Deus non agens univocus creaturarum. distin go ultimum consequens argumenti; non sunt omnino similes nec univocabiles respectu exprimuntur de effectus aut in perfectione similitudinis secundo; respectu non exprimuntur ~~exprimuntur talis~~ in perfectione aut defectu, sed solum similitudinis quoque, eo modo respectu ens est huiusmodi.

Distinguo deinde maiorem confirmationis: si univocatio fundatur in similitudine generica nego, si in specifica concedo minorem unde duae causae licet in aequali perfectione possunt univocari sub ratione communi causae; sicut univocantur sol & lux, sed hoc respectu productionis lucis, sic enim physice & saltem logice. & instatur quod ignis: aurum enim non adaequat virtutem solis; & tamen cum ipso univocatur in ratione corporis & substantiae. Non sic inquit, intelligitur ea maior propositio non materialiter, sed formaliter, nimirum effectus non adaequa ns virtutem causae sub ea ratione formali sub qua causatur in ea ratione non univocatur cum causa, immo nec in illo. Sol producit formaliter sub ratione talis corporis ... & in hac non univocantur

UVA.BHSC

Arg & sol, q aut univocent i aliqua rõe, corporis. Rg. q materiali se habet, ng n̄ tendit formalis ad pte rõe corporis, cuig rõe ē q (sumitr ex 1. physicorg text 76) nu n̄ fiunt q se formalis sed dy ia rõe, qug de effectu prsupponitr. ideo q. cy ex nigro fit albg, n̄ fit q se colorat, sed tanty materialitr, quia coloratg prsupponebatr in nigro. fit aut q se albg, quia in nigro n̄ prsupponebatr. Ig uero rõe corporis prsupponitr i sole, qui q inde n̄ tendit sub ea rõe, ne sicut & alty agat q se ipsu produceri potest, sed formalitr tendit sub rõe aliqua n̄ prsuppositi, quam nihil impedit, quominus aury & sol, sub rõe corporis univocentr. Cy q Deg tendat sub rõe formali entis, & creatura n̄ adequet virtutem eius n̄ potest cy ipso i rõe entis univocari.

Verg si agens n̄ tendit formalitr ut inquis, sub rõe i ipso prsupposita quomodo potest Deg tendere formalitr sub rõe entis? num rõe entis n̄ prsupponitr i Deo, dicendy q. l. 1.ª huig discursy, Deg n̄ tendere i creaturas, sub rõe entis abstractissima, que prscindit a creato & increato, alioqui cy ipso sit ejg eni, respicit tendit q sub rõe entis ut limitati: l. i ramire creabilis, & sub hoc respectu fatemur n̄ univocari cy creatura, q q ipsy explicat i ferioritas creature respectu Dei: at sub rõe entis comunissima talis i ferioritas n̄ explicatr, nec q ut sub tali rõe creatura ē formalitr effectg Dei, nec Deo i ferior, sed ab utroq formalitr prscindens sic ut formica i rõe abstracta sub stantie n̄ ē i ferior Angelo, sed formalitr a tali i ferioritate prscindit.

Insurges; q dari i creaturis pratg aliq, q n̄ dependeat a Deo, q in n̄ sit effectg Dei. Distingo conseq, i sensu reali, nego; i sensu formali rõis, conc. q, ng creatura recepta formalitr ut ens n̄ intelligitr adhuc a Deo dependens, sed i esse sic dependentis nihilomins prarogat tali enti, nempe creati aut creabilis. Rõ ē q n̄ omne ens pendet a Deo, aut ab ipso producitr, nec ens pendit, aut producitr a Deo Deg ipse, sic i sensu reali nully ē gradg i cognitione, q ab incertu n̄ pendeat: at uero cognitio formalitr recepta, ut accidens n̄ pendet ab incertu, quia n̄ oē accidens ab incertu pendet.

Tandem oppones si ens sit univocg Deo & creature erit geng; q Deg erit compositg ex genere & differentia q falsy est, liquet. 1.º ex D. Thoa; i oppo negante. 2.º q alioqui Deg n̄ esset summe simplex, ut pote talis metaphysice compositg. 3.º q alioqui n̄ substantia, sed ens esset geng supremy. Dedo ens esse geng, n̄ idē contra D. Thom, qui soly negat Deo compos secundy rē, l. etiā secundy ex parte obiti, ut patet ex opusc. 9. q. 1.ª 2.ª & 3.ª At nostra compos soly sit ex parte mi, nihilominus simplex ex parte ipsig resideat: quam nihil derogat divine simplicitati: q ens ipsi pure extrinseca, nitens q i respectus modo confundentibus modo determinantibus respectus ipsy. Ig substantia & reliqua predicamenta, licet sint sub genere q ē ens, dicuntr genera suprema predicamentalia, q n̄ assignatr speciale predicamenty q entis, eo quod predicamenta sint ordinata series predicatory, i quas dividitr ens.

Denique urges oīs compositio dicit aliquam potentialitate & i perfectionem; q etiā eg dicit compoo ex genere & differentia, ng ad ita dicitr recipi uny gradg, ut materia, & aliud ut forma q potentialitatē sonat; cy itaq sit concedenda Deo summa actualitas, debet ab ipso removeri oīs compositio ex genere & differentia. Egregig uero Dei prerogativg, que concedit a Thomistis, l. minutissima differentiarum in divisum alii. Rº q compos metaphysica nulla i perfectionem dicere ex parte obiti, sed i nostri conceptibg tanty, i adequate nimiry recipientibg, ex hoc, igitur Dei gradg, proportione ad id sufficientem (ut cy D. Thoma ubi supra loquar) ipsa Dei perfectione, eminenter continente perfectiones

UVA.BHSC

in multis creaturis dispersas. Contra Thomistas, qui ponunt praecisiones, adeoque distinctiones rationis ex parte obiecti, quae repraesentant in conceptione, scilicet divinae essentiae, ut quid primum & attributa tanquam ab ipsa sequuta & hoc ex parte ipsius Dei; cum quo requirunt ad rationem conceptus ex genere & differentia utrumque ex parte actus? ad hanc enim nihil amplius requiritur, quam quod recipiat ens, ut praeteritis ratione nostra prius, assistat autem ut ratione posterior; enim illo re plus confuso, assistat sub determinato.

Rogabis: utrum ens sit analogum respectu Dei & creaturarum possibilium? ratio dubitandi est, quia creatura possibilis solum extrinsece denominantur aptus existere: Deus vero intrinsece aptus existere; ergo Deus proprie, possibilis autem improprie sumunt rationem entis; ergo analogice. Respondeo eodem probari ratione hominis, esse analogum respectu hominis existentis & pure possibilis; cum ergo hic conceptus hoc sit univocus, erit & univocus conceptus entis: & ratio est quia ens solum explicat aptus existere, in quo praecise conceptu conveniunt Deus & creaturae possibiles, nec hic conceptus convenit solum extrinsece creaturis, eo quod denominentur ab omnipotentia possibiles, sed intrinsece, & ex non repugnantia terminorum, ut probat S. Thomas, 1a par. q. 25. art. 3o. in corpore.

QUÆSTIO IV.a De praedicamentis

Decem ab Aristotele numerantur nempe substantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, passio, ubi, situs, duratio, habitus, in quorum omnibus ab uno supremo genere recta linea descendi potest per genera, species media usque ad individua: per lineas vero transversas, per differentias sub alternas descenditur usque ad differentias ultimas: quae series praedicatorum praedicamentum appellatur; et quia series illa notior in substantia, propterea in omnium specimen vulgo producitur subiectum schema.

Sectio 1.a Brevis praelibatio novem praedicamentorum:

ECCE TIBI PLANE ARBOR PORPHYRIANA:

UVA.BHSC

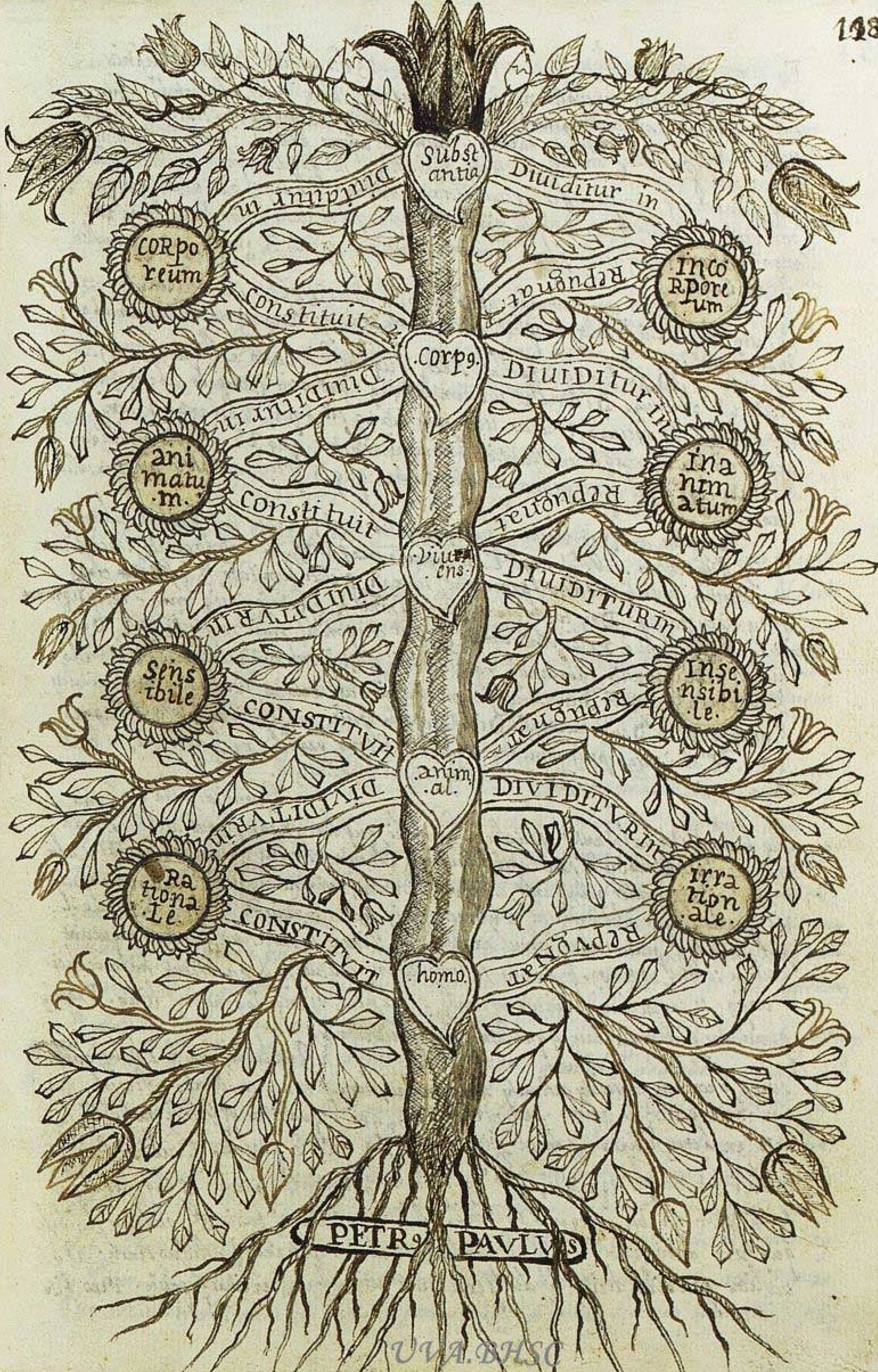
Subst antia
Diuiditur in
Diuiditur in
Corpo reum
Inco rpore um
Constituit
Repugnat
Corpg.
Diuiditur in
Diuiditur in
ani matu m.
ina nim atum
Constituit
Repugnat
Viuens
Diuiditur in
Diuiditur in
Sens ibile
Inse nsibi le.
Constituit
Repugnat
anim al.
Diuiditur in
Diuiditur in
Ra tiona le
irra tion ale.
Constituit
Repugnat
homo.
Petr9 Paulus

UVA.BHSC

Eo nimirum tum naturalis, tum in prima philosophia latius discurrunt, substantia definitur magis. Quo sicam ens substitutum non aliud, quam ens subiectum vel in se habeat vel subsistat: unde infertur, atque nomine substantiae intelligi ens complectens substantiale: nam substantiae completae quales sunt primo physice, vel completae habent, vel inferiores ut anima onus vel informans ut animal vel ali; ideo enim non dicitur, sed reductive tantum pertinent ad hoc praedicamentum: similiter et formae metaphysicae, quam in differentiae, ratione vero ad [illegible] subiecto, quo quo partis tamquam partis ipsius actualis, unde nec ipsae ponuntur in recta, sed ut vidimus in transversa linea praedicamenti substantiae in recta porro loquentes in individua species et genera, quae formaliter sunt substantiae.

Dicitur etiam substantia a substando, quia substat et efficit suis accidentibus; sed hic accepta adeo vulgaris, et talis non complectitur substantiam increatam: Deus enim nullius accidentibus subesse potest.

Substantia appellat Aristoteles, quae nec est in subiecto aliquo, nec de illo dicitur ut individua. Dicitur prima substantia, quae licet non sit in aliquo subiecto, de illo tamen dicitur ut species et genera: licet autem utraque sit aeque substantia, prima tamen dicitur ab Aristotele magis substantia, quia magis substat quam secunda scilicet individua et subiectum logicum quo plura dicuntur praedicata, quae de specie, aut alio universaliori ratione,

Rogabis an Deus ponatur in praedicamento substantiae? Certum est non poni si substantia vel cum Augustino lib. et cap. 1. de cognitione verae vitae, sumatur pro subiecto subceptivo accidentium, vel si (ut solent praedicamenta) sumatur pro ente limitato, et in sua ratione certum modo circumscripto: Deus tamen omnia vincit eminentius et perfectius ipsius modo est circumscriptio significato effective si substantia vulgarissime sumatur, et quod respondet huic neque in caeteris. Deus pro venit in praedicamento substantiae, nam sicut ens, sic etiam substantia univoce dicitur de Deo et creatura, et apud Damascenum in elementario capite octavo substantia intelligibiliter et genus respectu Dei et creaturae. Dicis Deus non est species, nec individuum et longe minus existit genus. Respondeo dici posse species individuum subiicibile, non tamen praedicabile; nam quo [illegible], ut est ex [illegible] intrinseca, nullus dicat imperfectionis obiective, supra monstratum est.

Quantitas, alia est perfectionis quam habent etiam substantiae spiritales, alia molis, quam hic spectatur, causa accidens reddens corpus impenetrabile, et partes ipsius divisas et extensas, de quo alibi. Rursus quantitas, alia est continua, cuius partes coniungunt, aliquo termino communi, qui mediat inter illas, ut punctus coniungit partes lineae: alia discreta, ut numerus, cuius partes non uniuntur termino communi: continua vel permanens est, quae partes habet simul existentes, ut linea: vel successiva, quae partes nequeunt existere simul, ut tempus. Permanens si longitudinem latitudinem et profunditatem habeat, dicitur corpus; si longitudinem et latitudinem tantum superficies, si solam longitudinem linea. Proprium quantitatis fundare relationes aequalitatis vel inaequalitatis.

Qualitas, quae ex Philosopho, qualis sumus, est accidens absolutum distinctum a quantitate, bene vel male substantiam afficiens. Quatuor sunt species: ad primam pertinet habitus, qui est qualitas difficile mobilis a subiecto ex actu [illegible] genita [illegible] etiam dispositio, quae est qualitas a subiecto facile mobilis, ut sanitas, [illegible], ad 2am spectant potentia et impotentia quibus potest quis vel non potest subiectum aliquid operari. Ad 3am spectant passio et qualitas passibilis quae vix distinguuntur, utraque est qualitas causans alterationem in aliquo sensu; atque qualitas passibilis dicitur, quia diu perseverat, ut calor, et caecitas; passio vero [illegible]

UVA.BHSC

tranit, ut palor ex metu, rubor ex verecundia. Ad quartam pertinent forma et figura; forma, quae incidit cum pulchritudine, consurgit ex recta dispositione et distantia partium, et ex mixtione colorum [illegible]. Figura solum dicitur terminatio quantitatis, ut planum, rotundum &c.ª qualitates propriae sunt fundamentum relationis similitudinis et dissimilitudinis.

Actio est ultima determinatio agentis ad producendum aliquid passio ad ultima parti ad aliquid patiendum, ubi l. ubicatio, est modus, quo res affigitur loco et fundat relationem distantiae l. indistantiae. Situs est dispositio partium in ordine ad locum, ut stare, sedere. Quando l. duratio est ultima determinatio rei in ordine ad tempus. habitus est denominatio quaedam homini propria, a corporis ornatu sumpta, ut vestitus, armatus: Bruta enim non nisi improprie dicuntur, l. vestita pilis l. dentibus armata.

Ut aliquid in praedicamento ponatur haec requiri solent.

Vox una et simplex rebus concinna locandis.
entia per se finita, realia, tota.

vox una et simplex rebus concinna locandis

Non sunt igitur sub praedicamentis res complexae, ut partes desiones, nec item aequivoca nec analoga [illegible] conducentia quae evitari nititur haec praedicamentorum directio. Non divido chimaeras, non etiam entia complexa; ut anima hominis. Nec Deus tandem in sensu supra stabilito utpote qui omnimodo infinitus est. Itaque praementum debet esse ens reale, unitum, simplex et finitum, id est l. genus l. species, l. individuum; quod hoc enim gradus in tanta claritate rerum essentiis distinguendis obtinuit.

Sectio 2.ª Definitur, dividiturque relatio

De qua non cursim ut de nonnullis aliis praementis agendum hic erat: Vix enim ulli dici putatio non necessaria, aut certe non utilis est. Relativa in recto (quae sola definivit Aristoteles) sunt apud ipsum: quorum totum esse est ad aliud se habere: unde relatio in abstracto est comparatio, respectus, aut habitudo unius ad aliud. Tria inde recidant ad ipsius quamvis relationem, fundamentum, terminus, et ratio fundandi. fundamentum appellatur extremum illud, quod in comparatione mentali sumitur in recto. terminus, qui obliquo: Ratio fundandi est motivum ex parte rei sufficiens ad mentalem comparationem et hoc dicitur etiam fundamentum proximum ad differentiam alterius, quod remotum appellatur. Aliquando fundamentum proximum et remotum sunt idem realiter et a quo dicitur relatio ipsa quando est adaequata, quando jam adaequate cum altero l. utroque fundamento identificatur. Itaque comparatio mentalis, qua dico albedinem A. esse similem albedini B. habet ex parte rei motivum, quod relatio realis per utramque albedinem repertam: albedo A. est fundamentum, et simul ratio fundandi: albedo B. est terminus, et utraque motivum adaequatum mentalis comparationis. at quando in hac nulla datur distinctio realis inter fundamentum remotum et proximum est quae invenit in aliis namque cum Pater v.g. refertur ad filium, substantia Patris est fundamentum remotum, actio generativa realiter distincta a Patre est fundamentum proximum, seu ratio fundandi, et filius

UVA.BHSC

d'ag.

Dividitr relao, in realem & raois, realis ē, quæ datr inter extrema realiter distincta, ut inter Patrē & filiū, siue in diuinis siue in creatis. relao raois ē, quæ fingitr inter extrema realiter identificata. l. (& id valet) quæ tantū habet esse obiectiuum in intellectu quidq cū relaoe reali dicuntr recuntur relaoes secundū esse; relaoes vero secundum dici, cū relaoe raois: alij volunt, hanc relaois diuisionē eandē cū illa, qua relao diuiditr in transcendentalē & prædicamentalē: priorē enim ex his, secundū dici, secundā appellat secundū esse. Sed melius P. Suarez, Obiedo & alij, relaoes secundum esse vocant illas, quæ uere fundamentū refertr ad term, ut producens ad productum: secundum dici illas, qua sine fictioe rei obsoluta concepti instar relatæ. uti eius rei spiritualis reci pienis in ordine ad materiales, Angelus, v.g. in ordine ad Locuam.

Relao alia ē mutua, cuius scilicet extrema se inuicem respiciunt, ut duplex altero. alia nō mutua, cum unum respicit aliud a quo vicissim nō respicitr: sic respicit scientia suum obiectum quin ab obiecto respiciatr. Mutua alia ē æquiparantiæ, quæ eodē mōo denominat extrema relata, ut similitudo inter duas albedines: alia disquiparantiæ, quæ extrema diuersimodi denominat, ut relao inter Patrē & filiū, quæ nec utrunque Patrem denominat, nec utrunque filiū.

Diuisio relaois in transcendentalē & prædicamentalē ex æquo celebris & dubia contro inter nostros. RR. opinio vocat relaoes transcendentalē illam in qua, adæquata rao fundandi comparaoē intentionalē realiter adæquate identificatr cū fundamento. prædicamentalē autē illā, in qua rao adæquata fundandi saltē realiter inadæquate distingitr a fundamento. Constat in duobus: nā actio ad term, unio ad extrema, modus & accidens ad subiectum, causa ad effectum possibilis transcendentaliter referri dicuntr: at in iis oībus adæquata rao fundandi comparaoē intentionalē identificatr adæquate cū fundamento: cū enim inquirimus an oipotentia refixatr transcendentaliter ad possibilia, quæstio instituitr de aliquo adæquate identificato cū oipotentia: quod idē euenit in alijs exemplis; actio, v.g. secūdū se ex cū rao, ē adæquata rao fundandi comparaoē intentionalē ipsius ad term. Vnde infertr in diuinis, relaoes Patris & Filij esse transcendentales: rao enim fundandi seu identificat adæquate fundamentū.

Econtra, relao Patris & filij in creatis. causæ & effectus producti; item relaoes similitudinis, & equalitatis, diuersitatis distantiæ & aliæ prædicamentales habentr. in iis autē rao adæquate fundandi, realiter distingitr a fundamento, & quidē adæquate ut in relaoe Paternitatis, cuius adæquata rao fundandi ē actio generatiua realiter adæquate distincta a Patre. l. saltē inadæquate, ut in duplici albedine: nā rao fundandi adæquata similitudinis, ē utraque albedo simul, quæ realiter inadæquate distingitr a qualibet earum.

Dices 1°: actio, ut actio ē relao transcendentalis; ergo agens ē fundamentū ipsius put actio ē eius fundamentū ipsius put ē relao. at qui actio realiter distingitr ab agente; ergo & relao transcendentalis a fundamento. Rº actio ipsa formaliter esse relaoes sui ad agens, & ad effectum, & simul esse raoes fundandi tales relaoes

UVA.BHSC

formlit, nq agens extrinsece solu & effectiue e tale fundamentu; rao q inde fundan di realiter n distingitr a fundamento. Dices 2º Pater æternus refertr ad Filiu relaoe pramentali similitudinis & æqualitatis: atqui ea relao n distingitr realitr a Patre æter no; g n oi relao prædicamentalis distingitr realitr, adæquate a fundamento. Concessa maiori (quæ falsa e si Deus n ponatr i pramento) distingo minorem realitr adæquate concedo realitr, inadæquate nego minorem & conseq. Similitudo & æqualitas in Patre æterno & suo filio includit utriusq personalitatem, & inde realitr, adæquate distingitr ab al terutra.

Relaones pramentalis tria genera numerantr ab Arle. 1ª fundatr i quantitate ut relaones æqualitatis & inæqualitatis: l. i qualitate, ut relaoes similitudinis & dissimilitudinis; huc etiam pertinet relao identitatis fundamentalis eorum scilicet quæ n i essentia similia & sunt unius speciei. 2ª genus fundatr i actione l. passione, sive physica, ut in Patre & filio, sive morali, ut in domino & serv o. 3ª fundatr i mensura respectu mensurabilis & hæc relao invenitr in scientia & obiecto scibili.

Sectio 3: Utrum relao pramentalis realitr distinguatr a fundamento, termino & ratione fundandi?

1ª sna est Thomistarum, qui (paucis exceptis) asserunt relaones distingui realitr a fundamento termino & raoe fundandi; ita quidem ut simul existentibus duobus albis, adhuc n detr in illis relao for malis; donec superveniat entitas quædam l. absoluta l. modalis (in hoc enim variant) variant etiam totum ut sit ad aliud se habere: & huic sntæ aliqui etiam ex Nostris accedunt. 2ª sna extreme op posita docet, nullam talem entitatem requiri, sed extrema l. seipsa, l. simul cum raoe fundandi, quod dicitr fundamentum proximum adiunctis referri: relao proinde n distingui a fundamento termino & raoe fundandi: ita fere oes societatis AA. post P. Vazquez & eximium D. 3ª sna mediat, docet, relaones illas a fundamento distingui siquidem potest esse fundamentum, illas identificari sine quo exurgit: ita Mazurius & apud ipsum D. Suarez. Sit nostra conclusio:

relao pramentalis n est modus distinctus a fundamento, termino & raoe fundandi, nec aliquod accidens absolutum, l. re lativum. Probatr 1º ex D. Anselmo, i Monologio cap. 24. Ubi ego (inquit) nec maior, l. minor, nec æqualis l. similis sum hoi post annum nascituro: oes tamen relaones has, illo na to habere potero, sine oi mei mutatione: porro autem si relao esset modus intrinsecus, l. accidens relativum mihi super additum; n possem illas relaones habere sine oi mei mutaone. & hinc Probatr 2º concl. ab absurdis: producatr homo apud Sinas, oes alii hoes statim formalitr illi similes et n et modi denovo i oibus hoibus producti: quæ enim (quæso) connectio, quæve exigentia datr in hoe illo, ut in tanta distantia positus, tot modi i oibus hoibus produci: Unde cum n solum similis, sed di similis etiam sim hoi illi; quæve i eo datr exigentia, ut in me producantr modi contrarii simili tudinis & dissimilitudinis? Præterea cum ad levem cuiusvis motum, aut saltem pulicis, novæ sub orirentr distantiæ l. indistantiæ relaones i oibus entibus creatis: n novæ i oibus entibus produce rentr entitates: quomodo autem tenuissimum animal, par erit sustinendis tot modis, quot mu ntia i ipso i mittuntur.

Ulterius, quia ad novæ gratiæ productionem producuntur i singulis creatu rais novæ entitates scilicet oes creaturæ, vel similes vel dissimiles l. distantes l. indis tantes a gratia producti. Ergo vero illi modi naturales exurgunt, ut possunt dici creaturis oibus, hoc ipso quod gratia producatr, deinde cum sint essentialitr connexi cum gratia erunt super naturalis, sicut & gratia: totum igitur universum elevabitur ad modum sup naturalis essendi, quæ

UVA.BHSC

Risu digna videntur, & partim ab Angelico D. ut plane falsa confutatur opusc. 48 tract. 5. ubi similitudo inquit, si adderet supra albedinem Sortis aliquam rem, nullo modo posset aliquis alicui fieri similis sine sui mutatione; fit autem homo similis alicui sine sui mutatione ut patet; nam si quis in India fieret modo albus, fieret similis mihi, & ego sibi, nulla in me facta mutatione: similitudo ergo in me nullam rem addit supra albedinem, quae realiter sit in me ut patet.

Quid Thomistae videntur nullam l. apparentem solutionem admittere verbis relatis; at ea non sunt inquiunt, divi Thomae, quia totum illud opusculum est dubiae fidei. Admiratus Thomistas non solum interpretandi S. D. sed etiam spiritus discretionis in tertiis eius opera; quod autem est ipse (ut vidistis) modo. Allegant huius opusculi testimonium nimirum illud est 97. cum tandem videtur omnibus; non est autem divi Thomae cum ipsum adversatur: sed probemus discretionem spiritus, & haec verba qui fixamus nihil advenit de novo per hoc principio esse alteri aequali per eius mutationem; l. haec alia: eaque relativa dicuntur, possunt alicui subiecto advenire de novo, absque eius mutatione: sicut homo fit dexter per mutationem illius qui fit sinister. Profecto negabunt illa Thomistae, sed sine discretione spiritus: nam primum sunt D. Thomae 5º physicorum lec. 3ª. Alterum vero eius de 3ª parte q. 16. art. 6º ad 2um. Sed nihil interest, nam si Diis placet nec ista erunt opera D. Thomae.

3º probatur 2º: si producta duplici albedine ut quatuor Deus suspenderet omnes modos relativos, adhuc albedines ipsae similes essent. sed non per modos relativos supra eas additos, ut patet; ergo relatio similitudinis non consistit in illo modo. Probatur maior: esse simile unum alteri, est unum esse sicut alterum: sed in casu proposito, una albedo foret sicut altera; ergo essent similes. Probatur minor: sicut una albedo careret modo supra addito relativo, ita & altera; ergo in non habere modos relativos l. relationes esset una sicut altera; ergo essent similes; ergo relatae.

Dices esse quidem fundamentaliter, non tamen formaliter similes aut relatas. Contra manifeste: fundamentaliter simile est quod potest reddi simile formaliter per adventum modi relativi; sed in non habendo modos relativos non potest illa duplex albedo reddi formaliter similis per adventum modi relativi; nam per hunc fierent similes in habendo modos relativos; ergo in non habendo modos illos non sunt fundamentaliter tantum similes. & tamen tales albedines ita similes essent ut non fierent magis similes per modos relativos advenientes; essent enim unius speciei fundamentaliter essent albedines ut quatuor &ta. at fundamentaliter tantum simile fit magis simile per adventum similitudinis formalis.

Dices tertium: albedines illas negative tantum non vero positive similes esse l. relatas. Contra ideo non essent positive similes, quia non haberent modum relativum est negatio, & in negatione non possunt duo entia esse positive relata l. similia: sed hoc est falsum: 1º quia duo supposita sunt similia positive in subsistentia; duo peccata similia in formali malitia; duo peccatores habitualiter in habituali peccato: sed subsistentiam consistere in negatione, tenent Scotistae & alii; malitiam peccati consistere in privatione, defendunt multi Thomistae. peccatum autem habituale esse carentiam gratiae, communiter ab ipsis asseritur. 2º quis neget duos caecos esse positive similes in caecitate? duas partes aeris in obscuritate? & duo cadavera in privatione vitae? 3º quia alioquin non possent duo entia positive referri relatione dissimilitudinis, aut inaequalitatis: nam si aequalitas & similitudo, quid positivum sunt, inaequalitas & dissimilitudo illis contradictoriae sunt quid negativum. possunt ergo duo entia esse positive similia l. relata in negatione.

UVA.BHSC

Vrgetur pbao: psfact q albdines essent similes in virtute pducendi moy rlabiuy, & suspendente Deo concursy, verū esset dicere, sicut ista sicut & illa albdo moy pduxisset Deo psūente influxy: q essent positiue similes; nq vtraq pductiua n̄ e negao, & quidē essent similes formlr: in hoc enī q e ha bere virtutē ad pducendū moy n̄ vniuntur formlr albdines, moy pducti-l-pducibili: sicut nec ulla causa cū suo effectu. Et vtrūq q pdutiōs moi fierent quidem similes in hoc, quod e pducere, n̄ aut in hoc q e habere virtutem producendi, quia cum sint admodum diuersa &c. esse albidines esse virtutes producendi modū similitudinis, esse pductiuas illiq moi; quia ipsi moy nequeunt fieri similes in sensu isto predicati.

4° pbatr n̄: sicut cui competit defio aialis e formalr aial, sic cui cpetit defio similis, e formlr simile: sed ante os moy rlatiuy albo ut.6. cuenit defio similis, rlate ad aliud alby ut.6. q ante os rlaonis moy alby ut.6. e simile formlr aut fortius rlaty alteri albo ut.6. Maior e manifesta. Probatr minor simila x Phyly si quorū qualitas e una, nempe ut exponunt oes, unitate fundamentali, e suffi cienti ad fundandū generica, aut specificaōs; sed qualitas illiq duplicis albi e una modo dicto ante oē rlaonis moy; q ante istū cuenit utriq defio similis. Minor pbatr, quia unitas qualitatis sufficit, in eo quo qualitates ptinent ad eandē speciē, ptinent unico modo fixo ad eandē speciē illa duq albdines ut.6. pro scipsas, & n̄ p moy superuenientē. Idq pbo.1°. quia moq ille n̄ e albdo, n̄ e qualitas, sed entitas alterius pdicamenti: requirit aut fieri ut p entitatē alterius pdicamenti albdines ptineant ad eandē speciē pdicamenti qualitatis: sicut fieri requit, ut p actiones pductiuas diuersas v.g. duo hoes ptineant ad eandē speciem substantiā. 2° q ptinere ad eandē speciē e pdicatū inuariabile: moq aut ille variabilis e ut patet 3° quia ptinere ad eandē speciē e proprie dilli pdicati q sint albdines; q aut ponit hoc de illi pdicati, habent albdines q albdines si n̄ q moy rlaonis pducunt. nec enī magis sunt al dines, ex eo q moos illos fictos pducant.

4° q alioqui suspendente Deo concursy ad illiq moy albdines n̄ ptinerent ad eandē speciē, q ridiculū apparet. q albdines illa p se ipsas ptinent ad eandē speciē: q si specifice una qualitas p se ipsas; q p ipsas albdines duo alba sunt unius qualitatis. q formlr similia. Tandē pbatr assertio: rlao inter duas albdines similis e rlaoni inter alias duas: nq sicut una sic & alia e albdiny rlao; l. q si similes se ipsis. l. p nouas unitates rlatiuas? Si 2y; q & nouq istq rlaoes erunt similes aut, si mauis, dissimiles p nouas alias rlaoes, & sic p alias in infinitū.

Si 1y. q hq duq albdines seipsis erunt similes. Negant hanc cquq. & varij varia respondent. Prima sentit rlaoq inter duas rlaoes n̄ esse pdicamentalē, sed transcendentalē. Sed cōa 1°. rlao inter duas albdines respicit rlaoq inter alias duas, ut quay similitudinis tm̄, nempe n̄ respicit illiq ut causq. l. ut effectū, n̄ denique, ut id a quo aliquo modo depndit: sed ipsi & x Thomas reliqui, illud transcendentaliter refertr q n̄ respicit tm̄ ut pure tm̄ sed aliquod ex psfactimoi. cōa 2°. quq transcendentaliter referuntur, coginios habent inter se; sed licet rlaoes duplicis albdinis sint inter se cuexq: nullq tamen cnexq habent

OVA.BHSC

cum relatione alterius albedinis. Contra 3.° quia non solum alteri relationi est similis illa relatio, sed etiam aliis rebus existentibus est similis, vel dissimilis, vel ergo per alias relationes, & sic reddit processus, vel per seipsum. Per seipsum (respondent alii) quia ipsa, sicut & quaevis alia relatio, sit diminutissimae entitatis, non potest aliam relationem sustentare, nec ipsa dimanare ab alia. Contra 1.° ergo iam habemus intra praedicamentum relata praedicamentalia, nempe relationi similitudinis. Contra 2.° quia iuxta Thomistas accidentia materialia recipiuntur & sustentantur, a toto composito; ergo si ad hoc ut aliqua sint relata per modum relativum requiritur entitas sustentativa accidentis relativi, sola composita erunt relata per modum relativum. Contra 3. accidentia relativa non sunt debilioris entitatis, quam alii modi, durationis, vel ubicationis, unionis, aut actionis; ergo nulli modi erunt relati relatione distincta, sed seipsis: nam a nullo modo poterit modus relativus emanare. Propterea respondent alii non dari relationem relationis, sicut non datur actio actionis, nec unio unionis. Sed contra 1.° quia vos ideo datis distinctam relationem similitudinis inter duas albedines, quia quaelibet earum est secundum se indifferens ad similitudinem; potest enim una existere alia non existente, adeo quod non sit similis alteri: sed relatio inter duas albedines potest existere non existente relatione inter alias duas, adeo quod potest relatio non esse similis alteri relationi; ergo dari etiam debet inter istas relationes distincta relatio similitudinis. Contra 2.° & apparentis discrimen inter unionem & dictas relationes appono: ideo non datur unio unionis ad extrema, quia unio dicit ultima determinatio sui ad extrema (sicut actio ad terminum) nullatenus proinde ad extrema est differens: sed dicta relatio est indifferens, & nullo modo determinatio sui ad aliam relationem: alioqui non posset sine illa existere; ergo &c. Immo retorqueo exemplum. Ideo extrema uniuntur unione distincta, quia sunt indifferentia ut uniantur: sed dum illae relationes sunt indifferentes ut referantur; ergo referuntur relatione distincta.

Sectio 4.a rejectis connotatoribus clarius exponitur nostra sententia.

Pater Meraz & Nobiles cum eo RR. existimant relationem adaequate identificari cum fundamento, & nullo modo includere terminum, quia licet illum connotet & requirat, ut existat relatio; ita ut pereat termino pereunte, non tamen petit illum ut intrinsecum relationis constitutivum, sed ut extrinsecum connotatum, & in obliquo. Ad quam sententiam trahere nituntur Eximium Doctorem sine rito tamen ut constabit legenti sectionem secundam disp. 7. met. recte allegarunt Thomistas, qui ab aliis difficultatibus enodandis non semel confugiunt ad extrinseca connotata: sed cum connotatum relationi non esse admittendam, constat ex D. Thoma opusc. 48. tract. 5. capt. 3.° ibi: Sicut enim dicimus, quod totum differt a parte non sicut res a re, sed sicut illud, quod importat plus quam pars: sic relatio differt a suo fundamento, quia relatio dicitur res fundamenti, & oppositum termini, quod non dicit fundamentum.

Ergo proinde nostram sic impugno, si relatio identificaretur adaequate cum fundamento solo, existente fundamento existeret: consequens est falsum apud omnes; ergo & antecedens. Sequela probatur: solo existente fundamento existerent omnia constitutiva relationis, atqui nunquam potest non existere relatio, existentibus omnibus eius constitutivis; ergo solo existente fundamento, existeret relatio: maior est adversariorum, alioquin aliquid aliud esset relationis constitutivum praeter fundamentum, unde quod relatio non solo fundamento constitueretur. Minor videtur apperta: nam relatio nihil est aliud praeter omnia eius constitutiva; ergo istis existentibus, existet & illa: sin minus idem simul existit & non existit, existit sane, quia existit omne id, quod dicit relatio; non existit, quia ponitur non existit relatio.

Dices: existit secundum rem, non secundum mutatum & obliquum; contra: vel obliquum hoc est constitutivum intrinsecum relationis, 123
vel non? Si primum; ergo fundamentum non est adaequata relatio. Si 2um; ergo non datur de novo relatio adveniente ter-
mino. Probo consequentiam: repugnat dari de novo constitutivum alicuius, quin detur de novo vel omnia simul, vel aliquid
ex aliis eius constitutivis: sed ergo est mutatum vel terminus, non est aliquid relationis constitutivum; ergo non datur de novo relatio ad- 122
veniente de novo termino. Non datur (inquis) de novo relatio quoad entitatem, quia tota praesupponitur in
fundamento; ponitur vero de novo, quoad denominationem.

Contra: licet in formis illis, quarum totum esse non est
denominare possit distingui esse entitatis ab esse denominationis; non tamen in illis quarum totum esse est denomi-
nare. Sic quia totum esse unionis est denominare unita extrema, non distinguuntur, unione esse entitatis ab
esse denominationis: atqui totum esse relationis est denominare et referre; cum totum esse relationis sit ad aliud se ha-
bere; ergo in relatione non distinguitur esse entitatis ab esse denominationis; ergo eadem sunt constitutiva relationis in utroque; er-
go si non ponitur nova relatio quoad entitatem adveniente termino, nec ponitur quoad denominationem. Et sane si datur
omne constitutivum relationis in esse entitatis proxime ad terminum; datur hoc quod est ad aliud se habere: hoc enim est entitas
relationis; ergo implicat quod non detur relatio in esse denominationis, quid enim amplius requiritur?

Requiritur, inquis,
terminus ad quem referatur fundamentum. Contra: vel requiritur ut conditio necessaria vel ut constitutivum relationis? Si
2um, habeo intentum: ergo terminus inadaequate constituit relationem. Primum dici non potest: nam requisitum ut conditio est requi-
situm, ut existat aliquid aliud ab ipsa conditione distinctum; sic primo est requisitum, ut existat amor, a-
pplicatio, ut existat ignis: sed terminus non est requisitum ut conditio, ad hoc ut existat fundamentum praesupponitur;
ergo non potest esse requisitum, ut existat relatio.

Dices: non est conditio ut existat relatio, quoad entitatem, sed
quoad denominationem. Sed quid est ista denominatio? est ne figmentum aliquod, vel nomen, aut res
pro denominans? An potius aliqua realis entitas? Non primum, nec 2um, ut patet: loquimur enim
de denominatione reali, verificativa hominis, aut regis. Non etiam 3um; nam terminus non est conditio adscitus,
non est conditio ad fundamentum; ergo non est conditio ad aliquam realitatem relationis in aliquo esse constitu-
tivum.

Obijcies: scientia Dei est forma vel quasi forma, qua Deus cognoscit futura, & tamen non est
forma adaequata quoad denominationem; sed solum quoad entitatem: ut enim Deus denominetur cognoscens
eius futura, requiritur, quod ipsa futura existentia sint vel erunt; ergo stat forma adaequata quoad
entitatem, non quoad denominationem. Similem exemplum ponit in volitione divina. Sed vel fingatur
tegitur hic usque falsitas, quae ad minimas res explicandas sublimiorum adeo & vix attingibilium
exemplis utitur. Respondeo: scientia Dei futuro non existente denominat Deum scientem; ergo si valet exemplum,
relatio, termino non existente denominabit fundamentum relatum. Discrimen ergo est, quod scientia Dei titulo su-
mmae actualitatis nihil indigere potest, ut Deus denominetur sciens, nisi quod obiectum sit scibile, at funda-
mentum non est ultima determinatio in linea referendi; quare indiget alia forma determinante
ipsum in esse relati & simul cum ipso relationem constituente.

His praelibatis ut nostra sententia clarius
innotescat dico primo: relationes praedicamentales in genere, ut similitudo & aequalitas, coexistentibus 2us, vis
fundamento proximo relationis intentionalis, qua fundamentum per inclusum comparatur ad 2um,
sive proximum illud fundamentum distinguatur sive non distinguatur a remoto, ibique relatio du-
plicis albedinis adaequate identificatur cum utroque & inadaequate cum qualibet earum, quia utraque est fundam-
entum proximum relationis intentionalis similitudinis, qua una dicitur esse sicut alia: in qua relatione fu-
ndamentum proximum non distinguitur a remoto. Contra vero relatio duplicis albi identificatur cum ratione fun-
dandi praedictus intentionalis comparationis, quae relatio fundandi seu fundamentum proximum est realiter
adaequ

OVA.BHSC

Adequate distinctus ab altero, & utroque fundamento remoto.

Illud vero notandum, quod relatio sumatur in concreto ut relatio similitudinis duplicis albi, ea relatio etiam identificabitur cum fundamento remoto nimirum cum subiecto habente albedinem; nullo vero modo. l. in abstracto. l. in concreto consistit fundamentum comparationi intentionali in aliqua entitate, formaliter relativa l. proxima fundamenti & termini intrinsece: nam album. A. nullam habet habitudinem. l. intrinsecum respectum ad album. B. nec. B. ad. A. conjunctum; propterea absolutum & ab altero existentia independens: quare nomine relationis solum intelligimus fundamentum quod habet inclusum, ut unum alteri comparetur, & hoc non quod aliquid fictionis; solumque accedit ea habere qualitatem eiusdem rationis.

Dices tamen, quod nihil ponimus ad relationem primi generis nisi duo alba. Respondeo quod sit fundamentalis relatio; quod omnes relationes formales cum nominalibus excludimus. Respondeo meritò nominales excludere puros respectus aut modos relationum a rebus: nam illi & inutiles sunt & impossibiles: unde sinonimè relationis formalis illic respectus intelligatur cum nominalibus sentiendum est, imo cum Aristotele & D. Thoma supra relatum: nam si similitudo. Verbi gratia consistit in similitate qualitatis, quae non potest praestare modus illi relativus; relatio itaque formalis, quae passiva & objectiva dici potest consistit in fundamento proximo relationi intentionali, quam Thomistae fundamentalem relationem appellant: ipsa vero comparatio intentionalis activa dicitur & intentionalis relatio.

Dico 2°. relationes praedicamentales secundi generis realiter adequate distinguuntur a fundamento & termino, talis est relatio causae ad effectum, Patris ad filium, materiae ut unitae ad formam & similia: Unde 1°. causa consistit in actione productiva 2° in generatione 3° unione; nam causa respicit effectum in actu 2o per actionem, & ab ipsa & effectu realiter distincta: id vero quo causa respicit effectum in actu 2°. dicitur relatio ad effectum, sicut & relatio Patris ad filium est id, quo Pater in actu 2o respicit filium.

At inquies: quod Pater iure Patris habet eandem constitutionem, quam filius iure filii; quod Pater est filius & filius est Pater. Distinguo consequens; quoad formam denominantem concedo; quoad subiectum denominatum subdistinguo, eodem modo nego supposito diversimode nego consequentiam. Eadem forma potest diversimode denominare duplicem terminum: sic productio agens producens & effectum productum: visio denominat animal videns, & objectum visum: sic quod & relatio, licet sit eadem forma, Patrem & filium diversimode denominat.

Inquies; quod destructa actione generativa, perit relatio Patris ad filium; adeo quod nec Pater manet Pater, nec filius manet filius. Distinguo consequens, physice concedo, moraliter nego consequentiam. Est physice Pater est physice causa filii, quod equidem non facit Pater destructa actione generativa, unde physice non manet Pater. Manet autem moraliter talis; quod talis actionis iure debentur ipsi Paternitatis honores: sicut e contra furi, transacta actione furandi debentur furis dedecora & supplicia. Unde licet non physice, moraliter tamen manet fur.

Sectio V. argumenta soluta.

Obicies 1°: si relatio consistit in fundamento & termino, eius perfectio & intensio mensuranda foret a perfectione & intensione fundamenti & termini: sed hoc est falsum; ergo & illud. Maior videtur certa: nam perfectio & intensio constitutivi mensuranda est a perfectione. l. intensione constitutivorum. Probatur minor 1°: nam si duo calores ut quatuor intendantur, & fiant ut 6; maior est intensio fundamenti & termini; non est autem maior, sed eadem intensio relationis. 2° si uni ex caloribus adjiciantur duo gradus

UVA.BHSC

Intendit fundamentum: at qui non intendit relatio, potius enim remittitur. 3° similitudo duorum hominum, stante equalitate et similitudini dupliciter Angeli, et tamen perfectio duplicium angeli maior est perfectione duorum hominum; ergo perfectio relationis, eius intensio, non crescit cum perfectione et intensione fundamenti et termini.

Sed probi adversarii respondebunt cum dicunt an in perfectione caritas sit eadem, vel crescat aut decrescat relatio fundamentalis. Deinde distinguo maiorem perfectione aut intensione fundamenti et termini, prout in se considerata, aut comparabilia, concedo; entitative et absolute nego maiorem: ad cuius probationem, fundamentum et terminus non est constitutiva relationis ut cumque, sed formaliter prout comparata vel comparabilia inter se: sic enim est fundamentum comparationis intensio alii: unde quamvis realiter non distinguatur relatio, a fundamento et termino, distinguitur tamen ab ipsis formaliter.

Inde similiter distincta minori ad primam eius probationem dico relationes non manere easdem passive et obiective, nam ad id requirebatur permanere easdem entitates ut comparabiles vel comparatas: at facta remissione iam non amplius dici potest hic calor ut quatuor positive similis, ut quatuor positive, exclusis reliquis gradibus. Et ex hinc patet ad 2dam et 3tiam probationem; et instari rursus potest totum argumentum in relatione fundamentali, quantum est in duplici Leone quantum in duplici homine licet maior sit perfectio duplicis hominis, nihilominus relatione fundamentali consistit quidem in perfectione entitativa rerum, a qua abstrahitur species vel genus; non tamen ut cumque, sed prout similes, aut inter se comparabiles illarum rerum.

Sed instabis: cum calori ut quatuor adiiciuntur duo gradus, non deficit perfectio quam antea habebat, nec ipsa (ut suppono) perfectio alterius caloris ut quatuor: atqui deficit relatio quam ante habebant illi calores; ergo haec relatio non est illa perfectio. Distinguo minorem deficit relatio similitudo negativa, concedo; positiva, nego minorem, et subeadem distinctione consequentiam: duo calores ut quatuor erant positive similes relatione ad actum comparantis hoc modo: hic calor est ut quatuor sicut et alter erant, et negative similes quia sicut de uno, sic et de alio poterat affirmari, quod ipsi deficiebat intensio ulterior. Cum alter alterari intenditur non est uterque hic secundus actus, sed tantum primus; quare non deficit similitudo positiva licet negativa deficiat.

Obiicies 2°. Relatio similitudinis duorum hominum in humana natura distinguitur a complexo utriusque; ergo relatio distinguitur a fundamento et termino. Probatur antecedens 1° quia sicut numerus hominum, sic nec complexum ex duobus est una relatio, sed absoluta. 2° quia complexum illud non est (sicut relatio) cuius totum esse est ad aliud se habere, cum praesertim hoc sit duplex substantia. 3° quia posito eo complexo non datur hoc ipso relatio; haec enim communiter dicitur resultare ex positione fundamenti et termini. 4° quia si praesciendatur a relatione in altero extremo recepta, non est maior potius unum, quam aliud sit fundamentum vel terminus.

Nego antecedens, cuius probatio imitatur, mutua unitas est multiplex vel numerus, ergo nec constat ex duplici unitate? Respondetur igitur, unumquemque hominum se in adaequate in communi relatione, constat autem ex utroque adaequate, quia se ipso est adaequate similitudo unius ad alterum, fundans intentionalem comparationem, quam per inde ad invicem comparant. Ad 2um totum esse illius constituti, ut passive et obiective terminantis praedictam comparationem intentionalem, est ad aliud se habere. Et imitatur in modo relationis qui cum accidenti sit ex communi...
cum accidentis dicitur inesse in subiecto, vel receptum in totum per inde illius esse est ad aliud se habere, sive receptum ad.

Ad 3um, eloquium illud natum forte et educatum in adversariorum castris, quo

UVA.BHSC

ruit, ingeccu cadit sed admittatr, quid inde, illud exten n̄ alio sensu veri ē, quam illo, quo dicitr, ex obio & cognione simul sumptis resultare denominaōē cognitionemque n̄ effecti ue sed formalr, & summa identitate. Ad quartm quodcunq extremm ē fundamentm, quodcunq ē tm; nempe relatē ad diuersas comparaōēs, qq mō illud, mō hic accipitr, recto.

Obijcies 3°: palmus dicit relaōē maioritatis ad semipalmum, sed n̄ potest constitui ratione maioris semipalmus palmo nimirum minoris; ergo &c.ᵃ Distinguo minorē adequatē cedo; inadequatē nego minorē & conseq. Maioritas palmi ad semipalmum dicit coniuncti ē palmo & semipalmo (sicut prioritas diei hodierni ad crastinum dicit utrumque diem) nq veri ficatiuus huius propositionis, palmus ē maior semipalmo ē utraque quantitas excedens & excedi, ergo maioritas palmi ē minoritas semipalmi, & huius minoritas ē illius maioritas: nq utraque dicit cantm constitutiua. R°, maioritas palmi, n̄ ē quidem maioritas sui: nec ita minoritas sui, ē autem minoritas semipalmi, sicut et e contra minoritas semipalmi, n̄ ē maioritas sui, sed palmi: nq utriusque quantitas ē ipsorum inequalitas: unde maioritas dicit inadequatē palmum & inadequatē semipalmum, n̄ tamen refertr palmus relaōē maioritatis ad seipsum, sed ad semipalmum, inde quod nec inadequatē ē maioritas sui, sed semipalmi.

Obijcies 4°: relaōēs Domini, creatoris, quo existenti, simili, communiter excludunt a Deo: atqui si n̄ constituerent primo relatio n̄ esset cur a Deo excluderentr; ergo constituunt primo. Secundo de relaōēs illas cum Augo & Anselmo multi Philosophi admittunt in Deo quamuis alij n̄ admittunt ideo quod relaō ē accidens praedicale, quod n̄ dicitr de subiecto n̄ praeli. Ruiro Deus communem loquendi modum supra insinuatum n̄ ponitur praedicamento. Dices; ergo relaō praedicamentalis accidit subiecto: ergo ē accidens fundamento l. tamen superexiunens. Distinguo sequens si nomine subiecti intelligatr fundamentum seorsum acceptum concedo; si coniunctm ex fundamento & termino nego conseq: sicut enim cuiquis unitati accidit componere numerum, n̄ autem coniuncto ex duplici unitate, sic cuiquis enti accidit constituere relaōē seorsim sumpto n̄ ut coniuncto cum alio equali, simili, aut huiusmodi.

Sectio VI. Dubia quaedam circa relaōēs

Dubitabis 1° utrum relaō praedicamentalis exigat terminum existentem? R°. 1°: n̄ distinguitur hoc praedicamentalis a transcendentali quod illa, n̄ tamen ista terminum existentem requirat; patet, nq unio ē relaō transcendentalis sui ad extrema, actio ad agens: utraque tamen terminum existentem postulat. R°. 2° relaōēs praedicamentales existentes secundum oia sui constitutiua postulare terminum existentem. Est appellatum, quod terminus ē tantum ex constitutiuis relaōis, dari nihil omnino relaōis praedicamentalis, quae n̄ postulant existere secundum oia sui constitutiua ut denominatiue existant: tales autem sunt relaōēs prioris & posterioris: Adamus enim prior ē Petro nunc existente & hic illo posterior & primo ille n̄ existat: nec refert quod ea relaō sit realis: nq n̄ oē omnē reale postulat ut denominet oia extrema realē existentia ut in denominaōibus futuri & praeteriti passim obseruandum nostri.

Dubitabis 2°. an relaō terminetr ad absolutum l. ad relatiuum? n̄ ē quaestio utrum terminetr ad relatiuum respectu alterius; nq sic oīs saltem transcendentalis relaō terminatr ad rem pertinentem respectu alterius, nempe Dei, v.g. ad quem oia referuntr. Dico 1°. relaō transcendenta

UVA.BHSC

talis mutua terminatr ad relatiuu, secq autq si mutua. Prq patet: qa mãa e essentialiter ordinata ad formã essentialiter ordinatã ad mag. go etiã relao terminatr ad res precisã. Secundu pbatr: nq cujslibt relaoibq tagm referat ad fundamentu, hoc n post ad relatiuu termi naxi. Dico 2o. relao praedicamentalis, & si distincta ad quã n fundamentu n convertitr, m inatr ad respectiuu: nq actio generatiua terminatr ad filiu constituendo ipsu esse filiu, aut relati; go n terminatr ad illu, ut relatu, l: ut filiu, alioquin ad se ipsa terminaretr.

At inquis, Pater refertr ad filiu ut sibi relatiue oppositu; go relao paternitatis terminatr ad relatiuu, & firmatr; in diuinis relao paternitatis refertr ad filiaos formaliter relatiue; go idem eueniet in creatis. Nego ans argumti: nq media actioe generatiua Pater solu refertr ad hoc, quod producit quia & in ipsa actioe constituit in esse filiu. Ad confirmaoem, relaoes illu n sunt praedicamentales. sed transcendentales mutuu, et qq fatemur terminari ad relatiuu.

Dubitabis 3o. quare prioritatis habeat relao? Varie circumscribunt: duas tantu exhibeo. 1a e, quod relatiua dicuntr ad inuicem id e sub ratione relatiui mutuo unu p ordinem ad aliud exponitr, ut pater p ordinem ad filiu, filiu p ordinem ad patrem. 2a, quod relatiua sunt simul natura, nam quamuis causa ordine natura praecedat effectu, & Adamu ordine temporis hoiem, nunc existentes; id tamen e quod relatiuu ipsi, quoad entitatem, secq autem et ipsis reduplicatiue, ut relatiua sunt. Exemplu sitq causa ipsa & effectu, nq tam illa, quam iste constituunt relata p actioem: cuius autem actio n possit praecedere se ipsa natura, nec potest hoc modo praecedere effectu causa ut relata. Omitto reliqua & venio ad ad

POSTPRAEDICAMENTA

Quae affectioes, aut proprietatis sunt praedicamentorum & quinq numerantur, oppo sitio, prioritas, simultas & motus habitus. Oppositio quadruplex e, nimirum relatiua, quae versan tr inter mutuo relata relaoe dicendi paradigmã. Nec enim fieri potest ut ab eadem actioe a qua denominatur aliquis pater, denominetur & filius: contraria, quae interuenit inter formas positiuas mutuo se excludentes ab eodem subiecto, ut calor & frigus in summo: priuatiua, amo r, & odium eius obiecti & sic alia e mediata; quando nimiru subiectu potest sine utroq ex tremo existere ut in praefixis patet. alia immediata, quando subiectu esse n potest sine al tero extremo, ut sanitas & aegritudo respectu animalis. Priuatiua, quae versatr inter formã & carentiã relatae ad subiectu virium capax ut visus & caecitas respectu hoiem. Contradicto ria, quae versatr inter formã & eius carentiã, ut inter hoiem & n hoiem.

Prioritatis quinq modi numerantr ab Arle. 1a e temporis: sic nos priores Antechristo sumus, Adamo poste riores. 2a naturae: sic causa prior e effectu, licet in eodem instanti existenti. Haec vocatr a Theologis prioritas originis, quae reperitr in principio re, respectu cui n causati, sed tantu producti, quae ideo latuit Arlem, quia solu reperitr in diuinis. 3a loci, quarta ho noris & dignitatis:

tempore, natura, prius ordine, dic & honore.
Causa causato dicitur esse prius.

UVA.BHSC

Prioritas subsistendi seu consequentiae eodem modo alibi manet exposita.

Simultates tres assignantur modi. Nempe 1° si aliqua simul tempore, ut quae duratione penetrantur. 2° naturae, quando nimirum datur mutua consequentia, quoad existentiam in duobus, quorum neutrum est causa alterius; hoc plerumque reperitur inter principia eiusdem actionis, vel effectus existentis, et inter plura relativa mutua, ut inter album A. et album B. 3° si aliqua simul divisione generis, nam per species, quae sese immediate contrahunt genus. Pro motu assignatur specialis praementis, atque physicis. habere cuius varie sunt species, 1a habere quantitatem, 2a qualitatem, 3a aliquid extrinsecum, ut vestes; 4a habere aliquid rectum vas aquae; 5a moraliter habere ut servos amicos.

UVA.BHSC

TRACTATUS. VI. IN LIBROS PERIHIERMENIAS seu De INTERPRAETATIONE

Quinque (?) in titulo quibus de iis, quae tractat hic Arist. Breviter nunc, quae sic occurrunt exacurremus

QUÆSTIO, I. DE SIGNO, VOCIBUS, DEFINITIONE, & DIVISIONE

Sectio prima de signo, & vocibus

Quaeritur 1º in quo consistat formalis ratio signi ad placitum? Thomistis figmenta placent, ideo
constituunt rationem formalem signi in relatione quadam rationis, a voluntate instituentis signum
ficte impressa aut inde resultante. Sed nec his indigemus nec facile possumus
admittere; in aliis enim praesertim in vocibus illis, aut signis sacramentalibus, quae
ciam
gratia sine ulla fictione significant; accidit quod vocem significare ex voluntate institutoris signi
extrinseca denominatio, quae nullam interationis involvit. Alii dicunt consistere in relatione non ficta,
distinctam tamen a voce vera, & institutoris voluntate. Sed relatio ista eis superare
futata pro praesenti videtur, praeterea & sola ficta: a quo enim producitur, non certe ab ipsa
voce ex se ad significandum indifferenti; non deinde afferente eundem influxum impendente
ipsa, ac significativa non erit: non denique ab institutore non existente eius tantummodo vox afferitur

UVA.BHSC

adeo q nec mag illy potentie pducere, fingitr q talis relao.

Ex(?)bi q rao signi 9sistit i voluntate i(?) instituetoris n retractata: quq voluntas, licet mo, phyce n existat, existit tamen moralitr i acceptatione hoiy illa n retractantiy. Sic obligao voti 9sistit i voluntate qua si quis Deo adstrinxit n adhuc relaxata, ti enim uis legis 9sistit i voluntate legislatoris pmulgata & n adhuc revocata; sic itq vallor monetq 9sistit i voluntate principii moralitr licet n phyce existente. At (inquis) ea voluntas vult sicao voci: sed 9stituit eq sicaos, q vult sicaos quq 9stituit. q vult sig. R°: voluntas illa vult sicaos i actu 2°. 9sistentq i hoc, q hoes audita voce hois forment 9cepty ailli valli: n 9stituit autq hanc sicaos, sed alig i actu 1° 9sistentq i vi & efficacitate quq habet vox ad excitandq talq 9cepty l. n manis, speciq.

Dices iterum qui cognocit signy debet cognoscere rao forte 9stitutiva signi: at qui sepe n cognocit pretenia voluntatq q ista n e 9stitutiva signi. Verum adeo ne reflexium ss hoes ut semper cognorcant relaos illa, fictq aut distincto, quq signy apud Adversarios 9stituerunt? R° signy dupliciter cognoci 1°. quiddicative & express. sub raoe signi, qua raoe n cognocitr nisi cognita voluntate primi instituetoris talq sub hii terminis. 2°, per & soly quatenq ex ipso excitatr speciq rei sicatq: & hoc mo, ut cognoscatr signy n debet mo dicto cognoci talis voluntas, sed sufficit, q ex frequenti hoiy acceptione aliqua

(viii) thingitis(?) & 9suaguio habeatr d instituetoris voluntate: nihil enim apud hoes frequentiq, quq voces hoc, l. illud sicare, q voluerunt priores: & ita monetq vallory 9sequunt & alia ponunt Vsistici hoes.

Quqritr 2°. quid voces & significant res an 9cepty? Certy e voces institutas ad sicandos mentis 9cepty, ipsos 1°. sicare ut cognoscitis & c, voces etiq sicantes mog 9cipiendi ut l. directiviy & equalatiy, mog illy directe sicant. Certy e etiq voces naturalitr sicare motq animi & passiones mentis: siquiq ea quq ss i voce, ea sy quq ss i anima passiony notq, ut ait Philg hic. Deniq certy e voces sicare 9cepty, codem mo, quo sicant loquentis voluntate, siunge sicative, aut ex 9sequenti. Soly e quq stio, quid directe significent ad placity. R° res. e frequenstr inter Nominales & Thomistas. Probatr: id sicant ad placity, ad q sicandy ss imposita, sed ss imposita ad sicandas directe res; q eas directe sicant.

Probatr minor, ad id sicandy ss imposita, q loquens intendit sicare: porro autq loquens n intendit sicare directe & per se mentis 9cepty, sed res ipsas: id patet tum q dy tibi dico me vidisse Pauly, n intendo ut formes 9cepty d mea cognitio, sed d mea Pauli visios: ty etiq q loquens id intendit sicare, pbo vocali a quo ipsa verificatr & vero n d 9ceptu mentis, sed d re ipsa verificatr hqc ipsa, hoc e aial. Tum deniq q id intendit sicare, q quo sicando subrogat voci loco 9cepty: unde id ipsy sicat directe vox ac 9cepty pro quo subrogatr. sicut qui loco vocis Grqcq ad captq audienty latinq l. hispanq vbq supponit, id ipsy intendit sicare latina voce, q grqca. Ergo vero certy e q mentis 9cepty res ipsas significent directe; q easdq directe sicant voces.

Arguunty (dicet aliquis) pbat vocis sicare directe res, n tamen q directe & pri mario n significent 9cepty mentis, similiter, ut q: at saltq ut quo: arg. ty ex Platone

UVA.BHSC

& tale voces inventae sint propter humanum commercium, & hoc praecipue exerciatur manifestando conceptus invicem; in ipsa locutione duplex pactum intercedit: alterum, quo audiens obligatur, ut cum has voces audit res has concipiat, & vi huius pacti voces directe significant res, secundario conceptus: alterum quo loquens obligatur, ut cum voces aliquas profert conceptus habeat significans id ipsum, quod voces significant: & merito huius pacti voces directe conceptus, secundario res significant.

Sed. 3a. 1o. nam humanum commercium etiam petit ut ex parte loquentis intercedat pactum, quo se loquens obligat ad non habendum animum decipiendi audientis: ergo voces hunc etiam animum directe significabunt ex vi pacti. Dico 2o. quod revera pactum hoc nihil est aliud, quam loquentis tenere subrogare fidelitur voces loco conceptus interni, ut evitetur mendacium: ergo pactum hoc, non tamen est de habendo conceptu, quam est ponere proferendis vocibus ipsi contrarii. Dico 3o. quia licet ex vi talis pacti voces significarent loquentis habentis conceptus, non tamen significarent ipsos conceptus: nam significare conceptus est significare essentiam conceptus: non est autem essentia conceptus, conceptus haberi: quia conceptus haberi accidit conceptui. Dico tandem quod in falsis vocibus non significari directe conceptus hoc idem esse quod significari quae intendimus: nam conceptus significantur ut quo, id est, sunt id, medio quo voces significant quod voces, vel aliquis negat, significantur ut quo sumatur ut requisitum.

Opponitur 1o. haec vox chimaera non potest significare nisi conceptus, quia cum dicitur in re chimaera extra intellectum, solum potest significare conceptus de illa. Antecedens probatur 1o. voces solum significant conceptus, & nullo modo res. 2o. conceptus non significant res. 3o. conceptus illius chimaera significari conceptus; quae omnia sunt plane falsa. R.o: sicut conceptus ille significat non se, sed chimaeram objective tantum in mente existentem, sic vox chimaera non conceptum, sed eius objectum directe significat: quamvis enim existere non possit est tamen cognoscibilis, & voce manifestari potest.

Opponitur 2o. Vox hoc significat naturam universalem: sed natura constituitur in esse universali per conceptum; ergo significat conceptum. Distinguo maiorem, significat rectum conceptum secundum obliquum nego maiorem, & contra minorem negando consequentiam. Universale dicitur recte, quod ratio alibi dicta est natura & dicit universalitatem in abstractione consistente; igitur vox hoc significat directe naturam universalitatem autem per conceptum consequenter. Contra consequentem; quae hinc in voce utimur ad explicandam naturam humanam cum cum differentia, quae fuit prius concepta. Replicabis: vocis illis universalitatem generant in audiente conceptus, ac ista hoc: ideo res est eadem; quod signum est, quod significant mentis conceptus. R.o: voces significant res ut perceptas, ideo quod ubi conceptus est clarior, clarior conceptus generant voces in audiente: at hoc solum probat conceptus significari consequenter.

Opponitur 3o. scriptura directe significat voces, & solum indirecte res; ergo voces directe conceptus, res autem indirecte significant. Nego antecedens; nam licet scriptura non significent res, nisi generando voces nobis; unde ille, qui linguam latinam ignorat, & relegat librum latine conscriptum, scriptura non significat res; directe tamen res ipsas significant sicut & voces, per quas subrogantur, cuius signum est visa scriptura, & eius significatione penetrata statim res ipsas concipiuntur. & ita quidem, ut multoties, nec quidem indirecte species, aut conceptus vocis excitetur.

Sectio 2a. in qua mentis operatione consistat definitio

=qua divisio=

Utrum scilicet in apprehensione simplici, an vero in iudicio: sed extreme oppositis quae mediam & utraque sibi concillabuntur. 1a docet definitionem consistere in apprehensione. 2a in iudicio. Media dicit quod inter definitionem in actu primo, & eandem in actu 2o. & primum ait in apprehensione, secundum in iudicio consistere. Porro, quae definitione dicitur quod divisione dicitur intelligitur. Haec sententia probatur valentissimo fundamento primum; ideo unum ait consistere definitionem in apprehensione, quae appre

UVA.BHSC

hensio ꝯplexa. ℓ.° q. aialrale ē clara reprasentao hoīs ꝑ geng & differg; at quin̄ quequit clara repraesentao hois ꝑ geng & differg ē defio hoi; ḡ fundamentg illud momentj n̄ ē. Probatr minor: hic actg, hoc n̄ ḡ aialrale; leo ē aialrale n̄ ē defio hoi; at qui actg isti ē clare repraesentao oīs hoīs ꝑ geng & differg; ḡ n̄ sufficit, quequit talis repraesentao ad defiog.

Dicit 1°. n̄ ꝯplexa ꝑ praedicti iudicijs hoē n̄ definiri ꝙ iudicans n̄ ꝯcipiat defiog hoi, sed quia illg n̄ applicat hoi. Vnde soly ꝯfiteri n̄ posse hoē definiri nisi ꝑ iudiciy applicans defiog hoi; n̄ vero q̄s ea applicaoe defio ꝯstitat; sicut pallig vere & ꝓprie ē vestis Petri; quamuis eidem n̄ applicata; sed vero nihil nos aliud intendimg: ng q̄ tu defioi applicaoē appellas, id ḡ dico defiog ꝑ actu 2do cuig loquois ea rao ē ꝙ defio, seu definire ꝑ actu 2do ē quidē mog tendendi vnctg tollens ꝑ sug defioīg ꝑ determinaoe apprehensioīg praecedentiy cū cuj ꝑ ipsi apparuerit quidē defioī ꝑ actu 1°. sed indiffereñs ꝑ differens, & at hunc ad hoc definitg determinata. iudiciy determinat, cuig ea defio sit. at ꝙ ita definit ꝑ actu 2do. & sic nec pallig ē vestis Petri ꝑ actu 2do, l. ut habitg, nisi sit ipsi applicatg.

Dicit 2°. ꝑ praefactis iudicijs ideo n̄ definiri hoē, ꝙ aialrale ꝯcipitr, aliter ac ē, nempe i. l. districtg, l. ut distinctg ab hoē l. ut ꝑ differens ad esse infg ꝑ hoē. Bene. ḡ ut aialrale sit defio hoīs n̄ sufficit ꝙ sit explicaoe ꝓpria ꝑ geng & differg, sed ulterig requiritr, ꝙ ꝯcipiatr n̄ distinctg ab hoē, n̄ indifferens ad essendg ꝑ hoē: atqui hoc modo n̄ ꝯcipitr nisi ꝑ affirmaoem; ḡ ꝯplet defiog ꝑ actu 2do: ꝯtra ꝙ Arles. 2°. post. Capt. 3°. hi, qui defiog habent ignorent sine demonstraoe ꝑfecte sciunt: ig vero scientia adhuc lato modo sumpta ꝑ iudicio sita ē, adeo ꝙ ꝑ applicaoe sua (ad) defid ꝑtinens. vnde ꝯfirmatr nostra sīa. ng sicut Petrg & hoc dici possunt subiectg, & ꝑtinens ꝑ actu 1°; n̄ tamen talia sī ꝑ actu 2do donec ꝑfiat affirmao hoīs de Petro, sic etiā ꝑ nostra causa.

Prima ra: defio obiectiua hoīs vestit ꝑ hīs formalitatibg obiectiuis aialrale: sed defio obiectiua nihil aliud ē, quā obiectg, ꝙ correspondit defioī formali; ḡ defio formalis hoīs ꝯcepts aialrale, adeo ꝙ apprehensio. ꝯfirmatr 1°: defio ꝯuertitur cū definito: sed aialrale ꝙ ē apprehensio, & n̄ iudiciy, ꝯuertitur cū hoē; ḡ &c.ª ꝯfirmatr 2°: definitg n̄ debet ingredi defiog; sed oppositg eueniret, si defio ꝯsisteret ꝑ iudicio. ḡ. ꝯfirmatr 3°: nulla ē maior ꝓpoō, quā illa ꝑ qua defio ꝑdicatr de definito; sed n̄ totg iudiciy ꝑdicatr de definito, ut patet. ḡ n̄ totg iudiciy ē defio.

Distinguo minorem: defioī formali ꝑ actu 1° sumptg, ꝯcedo; sumptg ꝑ actu 2do, nego minorem: sic enim aliquid aliud ē defio formalis praeter repraesentaoem obiectiuā, ut patet ex dictis. 1ª ꝯfirmao laborat ꝑ aequiuoco; n̄ enim de formali, sed ē obiectiua defioe verificatr ꝑloquiū illud. Ad 2dā, definitg n̄ ingreditr defiog ꝑ actu primo; secg autē ꝑ actu 2do, put applicao ꝑ hibet subiectg, cui sit applicao, ꝙ si nec applicao ꝑ hibat subiectg, defio adhuc ꝑ actu 2do n̄ imbibet totg iudiciy, sed copulā & ꝑtinens. Addo ꝙ si iudiciy sit simplex qualitas, formalis defio totg iudiciy ē, ad ꝙ ita definitg includit. Ad 3am, distinguo maiorem, ꝑ qua

UVA.BHSC

Prius defio ; actu primo, concedo ; in actu 2do nego maiorem aut eius suppositum ; hoc enim non pertinet falsitas ; simplici enuntiatione.

Arguitur 2da : logica componit defiones, & divisiones ut modos, quibus involbuntur praeata obiecti scientiarum : at quibus involbuntur primo, quo scitur, non est quantlibet etiam ; perfecta cognitione ; ergo omnis defio, omnis divisio vestit illa perfecta notitia. ergo non ; apprehensione, sed ; iudicio. R^o, defiones & divisiones componi a logica, ut involbantur illa praeata : involbantur autem illa in 1° quod actus conficere composita, mox ad clariorem conceptus explicata tandem obiectis illis applicantur : unde defio & divisio ; actu primo non sunt concepta confusi ; sic enim sunt definitus, & divisus : in ubi ventum est ad clarum conceptus sunt defio, & divisio ; actu primo : ubi tandem ad applicationem, tales sunt ; actu 2do.

QVÆSTIO SECVNDA DE VERITATE, ET FALSITATE PROPOSITIONIS

Non agimus de veritate ; essendo, ac metaphysica, quae omni enti reali, ac proinde actui etiam falso communis est ; sed de veritate ; repraesentando, quae propria cognitionis est ; dicitur formalis, logica, vel intentionalis de qua dixit Aristoteles 6. met. text. 8 : verum & falsum non est ; rebus : esse verum ; mente docet ipse Philosophus 4 met. capt. 5° carpens democritum & veteres alios opinantes in omnibus omnia sunt ; penitus veritatis amorem, & nativa spetiem obsequendo nullum nobis esse possibile.

Est autem veritas formalis conformitas actus ad obiectum : ut veritas ; essendo dicitur conformitas rei ad exemplar divinum, seu ideam : & veritas moralis conformitas loquendi externi ad internum iudicium. Sic definiunt veritatem omnes communiter DD. inter quos Angelicus, & Eximius ; ille prima parte. q. 16. art. 1°. hic disput. 3^a. met. sectione 1^a. sumitur est ex illo celebri Philosophi eloquium, ab eo quod res est, vel non est dicitur vera, vel falsa. unde falsitas definienda est per oppositum difformitatis ad obiectum. Sed esse conformitas illa non est physica : nam cognitio vera ipsa est obiecto physice & entitative dissimillima, ut cognitio creata ab obiecto ; creato, accidentalis substantiali spirituali corporeo : est ergo intentionalis ; & ; repraesentando, quatenus scilicet obiectum ita se habeat sicut repraesentatur ; cognitione, vel quatenus haec est intentionaliter idem quod obiectum est physice, vel entitative.

Scio Durandum constituisse veritatem formalem ; conformitate conceptus obiectivi cum ipsare ; & neotericos, quos ex proprio nomine refert, Lincius lib. 1°. dialecticae tract. 1°. capt.

UVA.BHSC

Trac. 1º cap. 1º. in conformitate cognitionis nostræ ad scientiam divinam. Atsi esse obiectum sit idem, ac esse intentionale existens in imagine & repræsentatione obiecti (sive ipsa sit medium quo sive forma cognoscendi; de quo alibi) parum aut nihil recedit Durandus à sententia communi. Si autem esse obiectum est ipsa res terminans cognitionem; nulla potest esse conformitas receptiva obiectivi ad rem ipsam, nisi fictitia & rationis, in qua formalem veritatem constituisse dicitur P. Vazquez 1ª p. disp. 72. cap. 10. de quo infra. Deinde conformitas illa nostræ ad divinam cognitionem licet arguat vel indicet veritatem formalem impertinenter se habet ad ipsius constitutionem: nam reclusa vel re ipsa vel per intellectum scientia divina, adhuc nostra cognitio obiecto conformis manet.

·actu·

Sectio prima, an Veritas distinguatur ab actu vero, et falsitas à falso.

Prima quorundam sententia quam refert P. Suarez disputatione octava, veritatem constituit in quadam relatione reali prædicamentali cognitionis ad obiectum ab utroque distincta: non aliter hæc similitudo consistit in relatione fundamenti ad terminum utrique superaddita: ita etiam Pater Salas, prima & secunda tractatu 3º disputatione tertia. Alii apud Arriaga disputatione decima quarta logicæ sectione prima numero primo. tacitis nominibus citati, veritatem constituunt in relatione rationis, quorum sequitur Pater Vazquez ubi supra; sed recentiores (ut observant ipse Arriaga Lincus, Oviedo, & alii) a nomine relationis rationis intelligunt denominationem extrinsecam seu relationem fundamentalem; non autem quid fictum.

Displicet utraque sententia, quia denominatio extrinseca cognitionis non constituitur per aliquid fictum, vel modum superadditum, ut pluribus ostendi. q. 3ª Proœmialium, sectione 4ª; ita nec denominatio veræ, aut falsæ cognitionis. Deinde propositio tres verè affirmans obiectum, ut ipsum est antecedenter & independenter ab omni modo distincto, vel fictione, est vera, quocumque modo vel fictione se clusa. Ulterius: nulla relatio similitudinis physicæ consistit in modo distincto à fundamento, ut vidimus supra: non etiam fictione, quia ea reclusa extat similitudo; at hæc ideo relatio; ergo nulla relatio similitudinis intentionalis consistit in modo, vel fictione.

Præterea

UVA.BHSC

Præterea ex periori ad relaōs (dati) l. adinv. fictis, fundamentu radicani ʒ actibus po
potius veritatis, quā falsitatis: adeo ꝗ diversitas actus à falso ut tali; sed hoc fundam
entu requirit esse veritas forlis: nempe ɔformitas actus cu obiecto. ḡo veritas præscindit relaōs &
fictos; ḡ n̄ ɔstituitr ex illis cu nullus ens præcedat sua ɔstitutiua. Demu sapientia divina
ab æterno cognouit possibilia, verissima formaliter? at n̄ ɔstituitr vera eximodo super addicto:
tum, ꝗ solus Deus exstitit ab æterno: tum, ꝗ e essentialiter actus purus, impotens ꝑ extra accipere
modu quo refexatr n̄ ex fictioe aliqua cu nulla sit ab æterno; ḡo scientia divina n̄ ɔstitu
itr uera ꝑ relaōs aut fictiōs; ḡ nec creata.

3ª sententia ait, actus intellectus esse adæquata
realiter seipsis veros. l. falsos, et habente obiectu ut ɔnotatu, & ɔdiōe extrinseca, cuius exde
ficta perit denominaō veri, licet oīa intrinseca denominaōis ɔstitutiua stent. Ita ɔnota
tores, qq subscribit Noster Reinaldus in disciplina morali disputaoe 4ª. q. 1ª. art 2º. Sed
hæc sententia iisde absurdis ē obnoxia quæ aduersus ɔnotantes ubi de relaoe obiiciebamus.
4ª sententia ait veritate ɔsistere adæquate ʒ cognitiōe & obiecto, n̄ aliter ac relao præam
entali ʒ fundamento & termino; ita PP. Suarez, Vazquez, Molina, Oviedo, A
micus, Arriaga, & alij apud Lyncey, libro 1º logicæ, tract. 1º. cap. 5º. qq ego
libenter subscribo: ita tamen ut tota veritas ʒ abstracto, & præcise formæ adæquate ɔsis
tat ʒ ipso actu, sit autē obiectu termino, l. ɔditio intrinseca denominaōis veri intentio
naliter.

Sunt, & alij, qui sentiunt veritate esse adæquate intrinsecā actibus essenti
aliter veris, quales oēs veri ʒ māa necessaria, ut homo ē animal, & oēs actus superna
alis & fidei, ut Petrus loquitur, Ioannes currit, esse partim intrinsecā falsitate, aut ve
ritate, nempe ʒ aggregato ex cognitiōe & obiecto coextant. ita Pater Lynceus. Sed hæc di
uisio arbitraria ē, & innixa levi fundamento. 1º ꝗ saltem ʒ sententia ɔnotantiu
veritas ē adæquate intrinseca actui, licet hic sit verus ɔtingenter, ꝓpter ɔtingentiā ɔno
tati.

2º, & præcipue, ꝗ licet effectus formalis separabilis à forma indicet mani
feste realē distinctiōe, saltem ʒ adæquatā ipsius à forma: at effectus formalis formæ
necessariæ; atqui ab ipsa inseparabilis: nullatenus inducit adæquatā identitate
formæ cu effectu formali; ut claret ʒ denominaoibus uniti, producenti, cognoscenti, &
alijs ʒ numeri; ḡo q actus sit necessario verus, levi fundamentu ē asserendi esse ꝗ ipsu
adæquate veru, licet, q veritas eius ɔtingat sit argumentu efficax distinctiōis saltem partia
lis eius actus à veritate. 3º ꝗ ut ostendemus infra, nullus ē actus indifferens ad ue
ritate. l. falsitate; ḡo l. veritas de māa ɔtingenti ɔsistit adæquate ʒ actu. l. ʒ m
ateria necessaria, ē partim actibus extrinseca.

Nº nostra ingenti & molestissima labore
ɔfusē tractatr, tum ab eiusdem patronis, tu ab adversarijs, quia illi intentu obtinuisse
credunt, si ꝓbauerint quibusdam actibus ɔtingentibus esse veritate. Cu tamen ꝓbare debui
ssent veritate actui necessariā ɔstitui ēius ex obiecto: hi autem toti ʒ ut ostendant actus
d māa ɔtingenti esse necessario veros, l. necessario falsos: cu tamen oportebat ostendere veri

UVA.BHSC

Necessarius non constitui ex obiecto.

Hic propugnabo quod veritas quoad effectus formales constitui partialiter ex obiecto, nullus esse stringentes actum verum, capite sequenti propugnatur contra ut videtur confusio; tum etiam, quia hoc consequenter partialis actus stringenter verus; quod denominatio veri non includit obiectum: aliquis actus stringenter verus; quod omnis denominatio veri includit obiectum distinctum ab actu; patet in actu mihi videtur, ac istud: aliqua cognitio est separabilis a denominatione cogniti, (nempe si sit qualitas divinitus extra intellectum producibilis) quod omnis cognitio distinguitur inadaequate a denominatione cogniti: nulla cognitio est separabilis a denominatione cogniti (nempe, si constat in modo inseparabili ab intellectu); quod nulla cognitio distinguitur inadaequate a denominatione cogniti.

Ratio igitur nostrae sententiae sit: veritas est conformitas, vel similitudo intentionalis actus ad obiectum, sed omnis conformitas, et dissimilitudo includit terminum, ut constat ... intrinsece denominationi; quod veritas quoad denominationem includit terminum intrinsecum nempe obiectum. Maior probatur, 1.º, ab exemplo similitudinis physicae: quia si possibile vel impossibile obiectum se habeat aliter ac repraesentatur per actum hic non est verus, ut est magni sententia; quod deficit aliquod veritatis constitutivum; nec mavis in notantes sententia, vel ipsis inuicti adversariis incidere.

Dices, in hoc eventu deficere constitutivum actus veri; idautem non esse obiectum, sed essentialem exigentiam, quam habet actus verus, ut obiectum ita se habeat ac repraesentatur ab ipso: implicat enim talis actus existere cum illa exigentia, et obiectum aliter se habere. Sed contra: seclusa illa exigentia actus veri, si obiectum se haberet ut repraesentatur per actum, hic esset verus ut patet ex terminis; quod illa exigentia est materialis se habet per constitutivo veritatis; hoc ergo non deficeret in praefato eventu est defectu illius exigentiae, sed obiecti; quod quia hoc constituit partialiter denominationem veri; et quid haec responsio est veri posse effectus formalis cogniti et uniti, nec partialiter constituit ex obiecto et ex terminis, quia licet hic deficientibus non existunt, id provenit ex defectu exigentiae, quam habent cognitio et unio, ut existant obiectum et extrema. Unde colliges quod sit per accidens vel imperfectionis stringentia vel potius necessitas veritatis, ut actus verus quatenus includat obiectum vel secus.

Obijcit 1.º P. Hurtado acerrimus et praecipuus oppositae sententiae Auctor in consequentiis nota, contra ipse constituat similitudinis et diversitatis physicae partem ex terminis; et in nostratores (maxime autem illos, qui connotata extrinseca similiter vicia quandoque elaborent) invehatur ubique, et denominatis, disputatione 7.ª metaphysicae a numero 39. disputatione 5.ª physicae; et in mirabilis, et in sequentibus est, in praesenti etiam connotantes insequitur disputatione 9. de anima a numero 19. a quibus in totum dissentit ipse in omni actu ponit intrinsecum exigentiae connotati, isti vero in quibusdam actibus nempe naturalibus: et in modo stringenti id exigentiae negant. Obijcit inquam, hic actus, Petrus est hoc per suam essentiam repraesentat Petrum sicuti est, in quo formalis veritas consistit;

ergo

Ergo pro suo essentia diversus.

Insto argumentum: Petrus pro suo essentia est similis Paulo in esse hominis; et Deus pro suo essentia est ab utroque diversus; ergo haec diversitas et illa similitudo adaequate consistunt in fundamento: 3a quae opinatur hic Auctor. Deinde Respondeo, hoc, et similibus argumentis nostrae probari sententiam nempe veritatem in abstracto, et prout formam adaequate consistere in ipso actu (sicut repraesentatio, imago, et cognitio in ipso actu consistunt adaequate) secus autem quoad denominationem: alioquin etiam denominatio cogniti, vel imaginati adaequate distinguerentur ab actu.

Obijcies 2o: objectum est mensura veritatis: at mensura distingui debet a mensurato; ergo et objectum a veritate. 3o quia alioquin objectum non minus diceretur verum, quam cognitio sicut in physicis, tamen non minus diceretur simili fundamento quam hoc illi, quia similitudo sita est in utroque; ergo: at veritas, vel falsitas non convenit objecto, sed actui, sicut obscuritas vel evidentia; ergo veritas adaequate consistit in actu. 4o ipsa veritas est praesens existens realis et objectum non existit, sed est purum possibile, praeteritum, futurum, vel etiam chimericum; ergo veritas requirit ex objecto constitui. 5o quia alioquin actus, quo ego cognosco Deum, et quo Deus cognoscit meam cognitionem essent aequaliter veri, cum includerent eandem simpliciter infinitam et summe perfectam veritatem; utraque utique constaret eisdem constitutivis, nempe ex Deo, et mea cognitione; quin actus dicat actus purus creaturae esse simpliciter infinite veram, ac divinis aequalis.

Imprimis haec omnia patiuntur instantias in principijs huius Auctoris, et aliorum. 2um quidem, omnes correlativa ex mensura cognitivi, sic fatentur, omnes et Arte, quin tamen debeat adaequate realiter a cognitione distingui. 3um quia relationes patris, et producentis partim constituuntur ex filio, quin tamen ipse sit pater, vel producens sicut fundamentum. 4um quia ipsa denominatio cognoscentis adeo quod et cognitio est praesens, et realis, et objectum non est praesens, nec reale, et tamen ex objecto constituitur. 5um quia relatio creaturae ad Creatorem includit utrumque. Vel relatio creatoris ad creaturam, quin illa relatio dicatur sicut hic infinita simpliciter. Ergo haec omnia solum probant veritatem penes formam denominantem, vel rem denominatam non includere objectum; secus quoad denominationem adaequate sumptam ut ex allatis instantijs, et responsionibus afferendis palam fiet.

Ad 2um itaque Respondeo: mensuram seu mensurantem, et mensuratum distingui adaequate penes rectum, vel etiam penes formale, secus a penes denominationes adaequate sumptas: alioquin rectum a scientia adaequate penes denominationem distinguerentur. Nec enim maior requiritur distinctio inter mensuram, et mensuratum, quam inter aequale, et aequale, producens, et productum, quibus sufficit distinctio penes rectum seu penes subjectum denominatum. Sufficit igitur si actus, qui solus denominatur formaliter verus, distinguatur ab objecto, si denominatio illud partialiter includat. Ad 3um nego sequelam quia non omnia aliquam denominationem constituentia debent suscipere eandem adhuc inadaequate: sic cognitio constituit, et quidem, ut forma, denominationes abstracti, generis, cogniti, etc. quin ipsa denominetur etiam partialiter abstracti,

UVA.BHSC

abstracta gen, l. cognita; ita gratia constituit amicum Dei, visio Beatum, negatio etiam divinae filium adoptivum, quin sit denominatio, l. forbalitas proveniant gratiae visioni, et negatio: quod objectum constituat actum in esse veri, non ideo vero denominabitur, sed tantum vere cognitum. Ad quintum: esse aliquam denominationem existentem et realem, quae includunt aliquid non existens, et non reale, ut denominatio peccatoris, filii adoptivi, et aequalis, quia si non sit realis in ordine sui constitutiva, sed generis [illegible], et recto adducta non constituuntur in esse reali, et existentium ex constitutivis non realibus, et non existentibus, sed in esse talium denominationum. Vel peccatoris quae expeditius praesenti dicitur, neque objectum non constituit actum in esse entis existentis realiter, sed in esse veri; nec ut verum constituat, indiget aliud esse praeterid, quam sufficit ut cognoscatur: constituit enim veritatis forte, ut objectum a quo [illegible] alius esse cognoscentem in objecto, quod quem est. Unde licet objectum sit existens, sive possibile, reale, l. fictum, si sufficit ut ut objectum sufficiat etiam ut constituat verum; sicut sufficit ut cognitum constituat.

Ad terrain: cognitum non possit dici ens reale, l. praesens, si objectum non sit praesens, l. reale, secus est de vero iudicandum, et ratio est quia cognitum dicit in recto objectum, et in obliquo cognitionem. Unde denominatio et praedicatum in esse cadunt supra rectum utriusque, non potest absolute dici ut cognitum est existens et reale, si objectum absens et chimericum sit: at denominatio veri unice cadit supra entitatem actus tanquam rectum, et unum denominationis subiectum non supra obliquum, seu objectum: vere quod dicitur praeteritum existens, et praesens, sicut et intrinsecum menti, etiam quia in recto, quod [illegible] de quo unice ista praedicantur existit praesens et intrinsecum menti, etiam quod in recto.

Ad 5um nego sequelam, quia ut effectus formalis sit infinitus non sufficit quovis modo includere aliquid infinitum, sed opus est, ut importet formam, l. quasi etiam infinitam, infinite communicatam subiecto infinito; sic effectus formalis cogniti visionis Beatifica includit infinitum objectum, et infinitum non est: effectus formalis offensi, saltem peccato veniali includit infinitum Dei offensi maiestatem, et infinitum non est. Peccatum habituale in sua Societati constituitur [illegible] ex divina infinita voluntate non condonante, et non est infinitum.

Deinde veritas mea circa Deum, et Dei circa me cognitionem ergo, constituit constitutivum quoad denominationem non ideo aequales ut formaliter, quia non eodem modo includunt infinitatem: neque veritas divina dicit in recto divinam cognitionem, cui infinitas simpliciter competit. at veritas mea dicit tantum in recto actum creatum, cui repugnat infinitudo, sed obliquo includat

UVA.BHSC

infinity obiy, et Dei circa ipsiq. genios eidq. coalescat obtinuiri quoad de nominaoq. n ideo equales si sexlur, quia n eidq. modo includunt in finitatq. neq Veritas divina dicit recto divinq. genioq. cui infinitas simpliciter operit; at Veritas mea dicit tantu recto actq exe aty, cui repugnat infinitudo, de obliquo includat infinity obiecty. quodsi effecti sexlu maalit, et adequate Vtrinq. sumat, equalis est latra abundy Vtraq. Veritas, sicut Vterq. effecty sexlii, igniti in hoc sensu equalis e, q. Vterq. stat ex divina, et humana cognitio: Vnd eidq. erit equali ee effectiui, ac Dey, et creaturq n ee, quid effecitq. quq creativa, et Deq.

Obijs. 6. Veritas ex concepti suo effector est quq falsitas, alioquin hoc n repugnaret Deo: atqui si coalesceret ex actu, et obto, ipse acty falsq nimis excederet effectoq Veri, Vt patet j hi actibq formica e aral, Deq n e bonq, etenj ipse hoy ex acty falso de trinitate excedit infinite effectoq alteriq ipse Di ex formica e actu Vero; q. Veritas, et falsitas n obstruuntur ex obto. Argty hoc pbat nimis, nimixy effectionq acty n sumi ex obto effectori, alioquin acty falsq circa obty effectiq excederet acty Very de obto pmnq effecto. Ro Veritatq j abstracto, et formai sq, quod tanty evitrinsecca inenti ee effectionq ex altu suo, quq falsitatq. at quoad denominaoq, et adequate cham penes obliquy sumpty n deng j recto, seu j sra n detrata ad oxerty Veri.

Sectio 2.a an veritas sit essentialis actui Vero, et falsitas falso?

Qd e an acty Vero ita sit intrinsece detratq ad Veritatq Vt n possit j illo euentu ee falsq.us? V. ssa ait, nullq esse acty incq creat. cui Veritas sit essentialis; nam licet sint plures necessario Veri, et infalsificabiles, Vt hic Petrq e homo, l. iste supernaalis Antiochq peccabit id n quenit ex actuq essentia, sed ex eo quodalteriq obty n possit aliter se habere: alter Vero acty quoniat a principio supernaali nempe lumine fidei e essentia sua determinato adiuty; ita n nulli. R.R. praecipue ex motatoribq. 2.da Vt mivius ita docet acty d.maa necessaria, Vt oes supernaalis, oes q. evidentis Vt scientificos

habere

UVA.BHSC

habere mensionem essentialem cum veritate: secus autem naturales et maxime contingenti. 3ª quamquam autem Misingus noster scotista, & alii eiusdem scholae apud Lincum. lib 2o. dialecticae capt. 3. & praecipue P. hurtado disput. 9ª de anima, teneat nullum omnino esse actum ex indifferentem ad veritatem vel falsitatem, & haec ssa mihi verissima est, cuius probatio & intelligentia.

Praemitto 1º nullam esse cognitionem, quae non terminetur ad aliquod obiectum qualecunque illud sit. 2º cognitionem esse per suam essentiam repraesentationem, & imaginem obiecti, ita ut, quae modo repraesentat obiectum, nunquam potuerit repraesentare alterum, licet omnino simile. V.g. conceptus Petri nunquam potuit repraesentare Paulum. 3. veritatem esse conformitatem actus cum suo obiecto: atqui actus respectu alterius obiecti, quod non repraesentat, actus nec verum esse, nec falsum, quia solum dicitur conformis, vel difformis obiecto suo; alioquin nulla esset cognitio, non falsa cum nulla sit omni obiecto conformis. His praemissis sic argumentor: haec propositio Petrus currit, quae Petro currente est ex omni vera, nunquam potuit esse falsa: ergo ex essentia sua est determinata, ut sit vera. Consequentia est per se, et antecedens probatur: ut ea propositio esset falsa debebat esse difformis obiecto; atqui nunquam fieri potuit obiecto difformis; ergo nec esse falsa. Minor probatur: obiectum illius propositionis verum est Petrus actu, & exercite currens: atqui nunquam potuit esse difformis Petro actu, & exercite currenti cum ipsa sit per suam essentiam intentionaliter id ipsum, quod Petrus currens actu, & exercite est physice; ergo nunquam fieri potuit difformis obiecto suo.

Confirmatur 1º. ut illa propositio sit obiecto dissimilis, oportet, ut vel ipsa non sit intentionaliter Petrus currens vel eius obiectum non sit physice Petrus currens: quia non fieri potest, ut fundamentum simile tertio fiat eidem dissimile, si omnia eodem modo se habent, ac dum erat simile; atqui nunquam potuit propositio non esse intentionaliter Petrus currens cum per suam essentiam affirmet Petrum currere, nec suum obiectum potuit esse aliquod, quod non sit physice Petrus currens, alioquin ea propositio modo ad hoc, modo ad illud obiectum terminaretur, quod est impossibile; ergo nunquam potuit illa propositio esse suo obiecto dissimilis.

Confirmatur 2º. sicut propositio est per suam essentiam haec repraesentatio, & non alia, sic est per suam essentiam repraesentatio huius obiecti, & non alterius; ergo sicut repraesentatio, quae non esset intentionaliter Petrus currens, non esset haec sic obiectum, quod non esset physice Petrus currens non esset hoc obiectum; ergo non esset obiectum huius propositionis; ergo haec propositio nec falsa esset respectu illius cum solum sit conformis, vel difformis obiecto suo; ergo ut esset falsa deberet esse difformis Petro physice currenti: hoc est impossibile ut clarum est ex dictis; ergo & illa propositio potuerit unquam esse falsa.

Confirmatur 3º. implicat e duabus propositionibus eodem omnino modo ad illud obiectum terminatis, alteram esse veram, & alteram falsam, ut est per se notum; ergo implicat a fortiori eandem omnino propositionem modo veram potuisse esse falsam, quin terminari potuerit ad aliud obiectum: at implicat ad aliud obiectum terminari; alioquin

UVA.BHSC

Propoo modo terminata ad hoc, potuisse ad equum terminari; ergo implicat potuisse esse falsum. 4º implicat propositionem simul terminatam ad Petrum potuisse terminari ad non Petrum; ergo implicat terminatum ad album potuisse terminari ad non album: at qui haec propositio Petrus est albus semel vera terminata ad album; ergo implicat terminari potuisse ad non album: sed implicat esse falsum quin terminetur ad non album; ergo etc.

Respondent Adversarii hanc propositionem Petrus currit, existente cursu, veram, non existente falsam, quia licet affirmet idem obiectum, ac antea nunquam cursum actualem Petri; at obiectum non existit sicut antea. Addunt quod obiectum esse signate idem, licet exercite sit diversum, optime iungi potest absque propositionis varietate: ut sicut hic actus: Petrus est albus: si Petrus sedeat terminatur exercite, et re ipsa ad Petrum sedentem; quod si Petrus ambulet terminatur exercite ad Petrum ambulantem, et non sedentem, et tamen manet idem actus, quia manet idem obiectum, quod signate attingit. Haec est tota Adversariorum doctrina; sed me iudice futilis et falsa.

1º, quia vel dicitur propositio affirmare utrobique idem ex parte obiecti ut realiter adaequate distincti a cognitione vel idem tantum ex parte actus, et denominative a cognitione? Si primum falsum est, quod obiectum illius propositionis verum, ut ab ipsa adaequate distinctum est positum actuale ex entitate Petri et cursu actuali; obiectum autem propositionis falsum est solus Petrus, vel complexum ex Petro et carentia cursus: at illud oppositum a Petro solo, vel a complexo ex Petro et carentia cursus magis fere distinguitur; ergo obiectum illius propositionis put ab illa distinctum, et ex parte obiecti non est utrobique idem. Sic posterius dicatur futile dictum est, quod obiectum utrobique esse signate idem denominative a cognitione, seu cognitione ipsa, Petrum actu currentem. nihil aliud est, quam ipsa esse Petrum currentem actu, licet non terminetur ad obiectum, quod sic sit actu Petrus currens. Ad hoc nihil dictum est, quia ita hic actus Petrus est albus potest modo terminari ad Petrum album modo tantum ad Paulum nigrum, quia utrobique est obiectum signate et denominative ab ipso (manet) actu Petrus est albus, licet interim obiectum ipsius exercite non sit Petrus, sed Paulus; non albedo sed nigredo.

2º, quia hic actus Petrus est albus modo ad Petrum sedentem modo terminatus ad ambulantem non est ad rem; quia hic actus, nec terminatur, nec potest unquam ad sessionem, vel deambulationem, sed ad obiectum adaequate realiter, ab ipso distinctum. At hic actus verus Petrus currit terminatur intrinsece ad ipsum cursum actualem, non autem ad obiectum adaequate realiter ab ipso actuali distinctum. 3º hic actus Petrus est albus, sive Petrus sedeat, sive non sedeat verus est, quia obiectum ad quod terminatur est omnino idem; ergo si obiectum ad quod terminatur hic actus Petrus currit, est omnino idem sive currat, sive non currat Petrus: ipse hic actus erit verus, si Petrus currat sive non; si ergo est falsum, vel est alius actus, vel aliud obiectum, utrumque falsum est; ergo et doctrina data.

Obijciunt 4º: fundamentum relatum ad tuam relatione similitudinis, potest deinde terminari ad ipsam relatione dissimilitudinis ex solius tui mutatione; ergo cognitio conformis obiecto potest esse dissimilis eidem. Invicto argumento: fundamentum physicum potest extare absque similitudine, et dissimilitudine, seu absque eo quod referatur; ergo et cognitio, quin terminetur ad obiectum. 2º: fundamentum relatum ad hanc albedinem potest deinde terminari ad aliud omnino distinctum, vel ad nigredinem; ergo cognitio modo terminata ad Petrum, potest deinde terminari ad Paulum, vel ad Burri ... relatione diversitatis. 3º argumentum retorqueo: una albedo similis alteri nequit ad eandem referri relatione diversitatis; ergo nec cognitio conformis obiecto potest ad ipsum terminari relatione diversitatis. Unde negatur consequentia. Habes manifestum discrimen: nam albedo. Vz. licet per se ipsa referatur

Referatur ad aliquod existens; at non exigit, potius hanc, quam illam, nec potius unum, quam plures; nec referri ad alterum potius, quam ad negandum; omnia autem his opposita inveniuntur cognitioni.

Obijciunt 2°:

Petro non currente, potest intellectus ellicere hunc actum falsum: Petrus currit: at si curreret dum actus ellicitur esset verus; ergo est indifferens, ut sit verus, vel falsus. Confirmatur propositione vocali, vel scripta, quae eadem produci, vel conservari potest, sive Petrus currat sive non. Respondeo prior actus falsus non potuisse produci currente Petro, sed fore alium; alioquin, vel actus terminatus ad non cursum terminaretur ad cursum, vel ad nullum obiectum terminaretur: utrumque est impossibile: enim vero propositio vocalis non exigit hoc prae illo obiecto ex essentia sua, sed supposita arbitraria significatione; in actu primo potest per accidens ad verum, vel ad non cursum terminari in actu secundo mediante noticia, quam generat: quod mentali propositioni repugnat.

Insistunt per factum actus mentales falsos, nec est causa necessario inducens carentiam cursus, nec ab illa dependet tanquam a principio necessario: ergo sive detur carentia cursus, sive cursus ipse existere posset ille actus. Imprimis hoc argumento uti non possunt Thomistae, asserentes perire omnem relationem modum, quin a Deo produci vel conservari possit, exempli gratia India pereat terminus relationis, cuius nec causa nec effectus potest esse terminus ipse adeo distans. Deinde nullum actum praesupponere essentialiter carentiam cursus; atqui ab ipsa dependere, tanquam ab obiecto ad quod terminatur: sic actus fidei, quod peccato Antichristi essentialiter praesupponit illud futurum, licet causa non sit futuritionis illius; nec ab ipso, ut a principio influenti dependeat; sed tanquam ab obiecto terminativo.

Insistunt 2°: ego modo possum ex motivo sufficienti ellicere hunc actum Petrus peccabit. Post modum autem Petrus est indifferens ut peccet, vel non peccet; ergo et actus ut sit verus posito peccato, vel falsus si Petrus non peccet: alioquin posito hoc actu Petrus esset determinatus ad peccandum, vel non peccandum, quod est ridiculum imo erroneum; quia peccatum essentialiter oritur a voluntate libera, et ab utroque indifferenti; ut nos docet Catholica fides; atque obiectio manifeste patet instantia in actu fidei modo affirmante Antichristum peccaturum.

Deinde quidquid sit de connexione cum peccato, praedictus actus est determinate verus, aut determinate falsus dum producitur; atqui ex suppositione quod sit verus, nequit verus non esse: nam quidquid est (ex celebri paremia) necesse est esse; ergo peccatum nequit non esse futurum, et tamen libertas non leditur, ex hac necessitate, quae est necessitas consequens nempe ex futuritionis suppositione, quam Petrus evitare potest; adeo quod necessitas ab illa dependens; ergo similiter actus cum futuritione peccati essentialiter connexus non ledit libertatem, quae exurgit ex suppositione futuritionis, quam Petrus evitare potest, et sic efficere, ut numquam extiterit talis actus, sed alius falsus ad negationem futuritionis terminatus, quod omnes fatentur, quin revelatione vel fide de peccato futuro.

Replicat Arriaga insequi Angelum posse cognoscere futura libera, quod est proprium Dei (ex illud anunciate, quae ventura sunt, et sciemus, quia dij estis vos) in iudicio, quo Angelus praedixit peccati futurionem, cognoscit enim intuitive, et comprehensive suum iudicium, quod propria scit, an sit verum: unde quod peccatum futurum

UVA.BHSC

Peccatũ futurũ; an falsũ, ab quid eius ñ futurũ peccatũ. Negat sequellã P. Hurtado, q̃a ut Angelo ñ debetr futurorũ cognitio; ita nec cognitio forlitatis cũ futuris oniũ q; quare nescit an iudiciũ suũ uerũ sit, an falsũ: deinde instatr replica appetã j hoc actu esse intrinsecè falso, Deus ñ termĩ, cuius falsitatẽ nequit Angelus ex nãa rei cognoscere, licet actũ intueatr, & comprehendat; ñ q̃ ita comprehendit Angelus intra naalia oẽs eorũ forlitates, cũ respectiuas, l mixas cũ ... quorũ cognitio indebita ē Angelo, formali ñ percipiat.

Replicat 2°: intellectus j actu primo primo constitutus, ut iudicet Petrũ peccaturũ, potest elicere affirmaõẽ intrinsecè uerã, l intrinsecè falsã; q̃ dũ falso affirmat determinatr ã Deo, erit q̃ Deus Auctor erroris, q̃ nephas ē dicere. Contra quã probatr, q̃a nihil ē ex parte intellectus habens motiuũ potius cũ peccato, quã cũ eius carentia; q̃ nec cũ actu uero, potius quã cũ falso; q̃ ñ ē ã quo intellectus determinetr ad actũ falsũ, nisi ã Deo.

Admissa consequenti absurditate, quã negant ñ nulli opinantes, Deũ posse esse Auctorẽ erroris physici, secus autẽ moralis: R° cũ P. Hurtado negaõẽ peccati futuri determinare intellectũ p modũ obeti, ut eliciat. l. ascensũ falsũ, l dissensũ uerũ, q̃a eo ipso, q̃ peccatũ ñ sit futurũ implicat omnino actus, siue affirmatiuus, siue negatiuus ad futuriõẽ peccati terminatus: unde cũ ascensus uerus terminetr ex essentia sua ad futuriõẽ peccati & dissensus falsus ad eandẽ (utpote actus contradictorij respectiui obeti omnino idem) si peccatũ ñ sit futurũ redduntr impossibiles ascensus uerus & dissensus falsus, solũ q̃ potest intellectus elicere alios actus, nempe ascensũ falsũ, & dissensus uerus ad eandẽ futuriõis negaõẽ terminatos. Ut autẽ eliciat intellectus potius ascensũ falsũ, quã dissensũ uerũ determinatr. l. ã præsenti motiuo, l ab imperio Voluntatis; ñ tamen ã Deo.

Horũ raõ ē 1°. nostrã mõis probaõ, 2°, q̃a cognitio (saltẽ quæ practica ñ ē, nec sui obeti causa) supponit ex essentia sua obetũ, ad q terminatr: ñ enĩ obetũ ē, quia cognoscitr, sed potius cognoscitr, q̃a ē: unde hic actus uerus Petrus peccabit existere nequit quĩ præsupponatr futuriõ peccati, ad q terminatr: atqui si Petrus ñ ē peccaturus supponitr negaõ futuriõis; sit q̃ impossibilis actus terminatus ad futuriõẽ, illũ q̃ essentialiter præsupponens.

Dixi cogniõẽ præsupponere obetũ, & abs q ipso existere ñ posse: ñ quidẽ ita ut obetũ debebat existere simul cũ ipsa cogñaõe, l antecedenter ad ipsã: sed ita ut illud esset, q terminat cogniõẽ, siue sit existens, siue pure possibile sit præteritũ, l futurũ, sit prius ipsa cognitio pro illo instanti, p quo terminat eandẽ: V.g. actus fidei quo affirmo Adamũ peccauisse, Antichristũ peccaturũ, supponunt essentialiter existentiã sui obeti ñ quidẽ p nunc, sed p tempore futuro, l præterito; ita ut licet modo actus existant, quis modo existat obetũ; at modo ñ existerent, nisi, ~~nisi~~ Peccatũ Adami extitisse, & anti Christi peccatũ esset futurum.

nisi
Sectio 3.ª

UVA.BHSC

Sectio 3.ª an ppoo semel falsa possit in uera abire, l. e conuerso

Supponit quæstio 1.º ueritatis esse quibusdam saltem actibus contingentis; itaut hæc ppoo uera Petrus currit, falsa fuisset, si Petrus non curreret dum ipsa producitur. 2.º eandem numero ppoem elicitam in instanti A. conseruari diuinitus saltem posse in aliquot instantia, in quorum aliquo ipse Petrus non currat. 3.º non versari quæstionem in ppoe vocali: hæc enim si dicatur cum Petrus ipse non currit procul dubio erit falsa, quia omnis ppoo vocalis de præsenti significat determinate tempus, in quo ipsa existit, et quæ modo significat hoc tempus, postmodum significat aliud, in quo durat.

His suppositis affirmant Thomistæ, et P. Suarez disp. 8.ª met. sect. 5. Salas, Amicus, Quiroz, et alii. At vero negant, Hurtado Arriaga, Alfonsus, Obiedo, Conton, Izquierdo, in sua pharo, Lincius, Spinula, et alii, quorum aliqui fatentur contrarium sibi esse D. Thomam in editione ueriori, et alijs Angelicum Magistrum, et Arist. interpretantis de ppoe vocali, l. potius de interna, qui de mero in falsum mutatur a veritati actibus, quæ de actu ipso loquitur. Et quidem ferè ii AA. unica mouentur ratione, quam adducit Hurtado disp. 9.ª de anima. sect. 4.

Nempe hæc ppoo Petrus currit, l. affirmat Petrum currere omni tempore, l. in aliquo tempore vage, l. in tempore determinato, ut in hoc instanti in tota hac hora, alioquin erit absoluta a tempore, quod imprimis est falsum, quia omnis ppoo saltem de materia contingenti includit verbum significans tempus, deinde quia ppoo erit semper falsa, quia sic affirmat Petrum secundum se, et ex essentia sua currere, si primum affirmat ppoo, l. Petrus currit omni tempore, et sic semper est uera, l. in aliquo saltem non currit et semper est falsa. Si secundum, l. currit in aliquo tempore et semper est uera, l. in nullo, et semper est falsa. Si 3.m, l. currit in illo instanti, seu tota hora determinata, et est semper uera, l. secus et erit perpetuo falsa; quod implicat ppoem semel ueram migrari in falsam, sicut implicat extitisse Petrum non currere in aliquo tempore, ex suppoe, quod currat in omni, l. in nullo currere, si semel currit in aliquo, aut tandem non currere in instanti A. l. in tota hora ex suppoe, quod in præfato instanti l. hora currat.

Plures ingeniosæ magis, quam veræ solutiones huius argumenti excogitatæ sunt. Prima ex nullo, ex præfatis modis significari tempus illud ppoem sed indefinite tempus præsens, siue sit instans A. siue aliud, sicut hic actus homo existens foro, nec significat omnes homines, nec aliquem vage, nec determinate Petrum, aut talem collectionem, sed indefinite illos, qui in foro existunt. 2.ª est: significari ppoem de præsenti illud instans determinate, quod ipsi correspondit, Vnde existens in A. significat instans A, et in B. instans B. ut hic actus homo in foro existens, si Petrus in foro existat significat Petrum; sicut recedat Petrus, et adueniat Paulus, significat Paulum et non Petrum: et quidem absque absurdo, quia potest ppoo mutare obiectum materiale, et extrinsecum: sensus quod ppois hic erit, Petrus currit in instanti præsenti, l. in instanti, in [illegible] existo.

3.ª sensus illius ppois esse conditionatum; nempe Petrus currit

UVA.BHSC

Curzit in instanti A. si A. e mihi praesens; in B. si e mihi praesens B. 4a ea propositio nullum
sicare temp. sicut nullum locum sicat, licet tempus designificet, adeo quod ad diversa instantia
referatur in quo mutato obiecto mutatur etiam ipsius veritas, aut falsitas. non variatur autem obiectum usque materiale.
non vacat ire per singulas solutiones, eas quod refellere aut examinare, ideo quae ratio non aliter re
sumam & simul dabit solutionibus obiectionibus ibo.

Sed prius notandum est propositionem dupliciter posse respicere
tempus physice, vel intentionaliter, sive obiective; hoc est ut terminus sui durationis, vel terminus significationis;
physice potest modo hoc, modo illud tempus in quo existit respicere, ut quaevis alia entitas: obie
ctive ac intentionaliter nequit respicere modo hoc tempus, modo illud, sicut nec modo Petrum
nec Paulum: sic propositio potest verisimilis, aut dissimilis physice huic vel illo tempori, nec autem
intentionaliter. 2o notandum propositionem non respicere necessario intentionaliter tempus quod respicit
physice, ut patet in his: Adamus stetit, Petrus peccavit, vel existit in instanti A. 3. propositionem non
esse veram vel falsam ex eo quod obiectum eodem vel diverso modo se habeat ac ipsa affirmat in tempore
quo existit propositio. quare haec: Petrus existit in instanti B, elicita in instanti A. est vera si Petrus
existit in B. licet non existat in A. in quo ipsa propositio existit, & econtra est falsa, si Petrus non existat
in B. licet existat in A. eadem propositio.

4. ad veritatem affirmationis opus non esse, ut obiectum ita se ha
beat pro tempore quod non respicit intentionaliter affirmatio, seu ad quod non refertur suum obiectum; qua
re scientia Dei in tota aeternitate affirmans existentiam mundi, verissima est in tota aeterni
tate, licet mundus non existat ab aeterno, etiam haec propositio elicita in A. Petrus existit existente
Petro vera est, licet non existat, nec sit futurus, quia non refert existentiam Petri ad tempus
futurum vel praeteritum. 5o propositionem respicientem explicite determinatum tempus, ut Petrus existit
in A. non posse de vera in falsam abire: nam vel existit Petrus in A. & semper est vera, vel non
existit, & est semper falsa, quare quamdiu refert suum obiectum ad instans A. quare in tota
aeternitate vera est scientia Dei affirmans negationem Petri, pro tempore, quo exercita fuit.

His praeno
tatis: sic arguitur: haec propositio Petrus currit elicita in instanti A. & reservata in B. dum
Petrus non currit, aut non est falsa in B., aut non fuit vera in A; ergo nequit abire de vera in falsam.
Probo antecedens: ea propositio vel affirmat Petrum currere in B nempe referendo cursum ad instans
B. aut secus. si non affirmat currere in B. falsa non est in eo instanti, licet in ipso Petrus non curreret
ut constat ex quarto praenotato. Si id affirmat vera non fuit in instanti A, ergo vel non est falsa
in B. vel non fuit vera in A: secunda pars minoris probatur: propositio existens in B. & affirmans
cursum pro eodem B. id ipsum affirmabat existens existens in A. sed propositio affirmans in instanti A.
Petrum currere in B non est vera, si Petrus non currat in B, licet curreret in A. ut ex terminis liquet, & ex ter
tio praenotato, ergo dicta propositio non fuit vera in instanti A.

Probo minorem: si existens in A non affir
mat pro B. non potest id affirmare dum existit in B: ergo. Probo antecedens: duratio in B. solum determi
nat propositionem ad instans B. ut ad tempus in quo existit, non tangit ad obiectum vel tempus pro quo affi
rmet, alioquin hae propositiones Adamus existit, Antichristus existit falsae nunc essent, quia affi
rmabunt existentiam Adami & antichristi pro tempore, in quo eliciuntur; & scientia Dei affi
rmans ab aeterno mundum existere falsa esset; nam affirmabit mundum existere ab aeter
no; ergo si propositio existens in A, non affirmat pro B. nec potest id affirmare dum existit in B.

Affirmat vero propositio

Propo simul existens affirmat quantum potest in essentialiter illi sit affirmatio; ergo si existens in A. non affirmat pro B. durans in B non affirmat periodus B. vel existens in A. non affirmat pro B. sed pro A; ergo durans in B. non affirmat pro B. sed pro A. alioquin non erit eadem affirmatio, vel si existens in A non affirmat potius pro A, quam pro B, etiam durans in B non affirmat potius pro B, quam pro A. Unde si Petrus currit in aliquo instanti, semper erit vera propositio, sicut vera est si currat in aliquo loco, quia propositio non affirmat potius currere in hoc, quam in illo, sed tantum affirmat currere. affirmatur secundum efficaciter.

Haec propositio Petrus currit in instanti A. conservata in B, nequit significare B. et non A. alioquin mutabit obiectum formale, et explicitum, ut fatentur adversarii; ergo nec ista vera in A. Petrus currit: conservata in B. potest significare B. et non A, ergo nequit abire de vera in falsam. Antecedens ab Adversariis admittitur: consequentia probatur: etiam haec Petrus currit mutaret obiectum formale et explicitum; ergo conservata in B. et cetera. Probatur antecedens: sicut haec propositio non terminatur explicite ad A terminatur ad aliquid essentiale A. et repugnans B. atqui B. non terminatur explicite ad aliquid essentiale instanti A et repugnans B; ergo mutaret obiectum explicitum. Consequentia est perspicua: ut enim cognitio modo attingens explicite Petrum, et non Paulum; deinde quae Paulum et non Petrum mutaret obiectum formale; ita et quae modo attingeret aliquid essentiale Petro et non Paulo. mox autem quid essentiale Paulo et non Petro; ergo similiter in praesenti. Minor est adversariorum.

Maior probatur: illa propositio vera in A, significat impliciter determinate A. sub ratione formali instanti praesentis ut Adversarii contendunt: at qui ratio formalis instantis praesentis, quam propositio attingit in eo instanti est essentialis instanti A, et repugnans B: implicat enim instanti A. esse praesens aliud instans praeter A. cum instantia sint ex se essentialiter successiva; ergo significat aliquid essentiale A. et repugnans B. et quidem si illa propositio quod existens in A. significaret impliciter et materialiter, potius A, quam B; ut mille exemplis possit ostendi: et ratio est quia significaret tempus praesens, vel ut praesens ab eo quod fuit, est, vel erit praesens et sensus esset

• Petrus currit in instanti quod fuit, est, vel erit praesens: unde propositio semper erit vera, si in aliquo instanti currat Petrus licet in tempore modo praesenti cesset a cursu; ideo quod ut adversarii amant tantum significat tempus modo praesens: atqui modo praesens tantum est A. et aliud esse non potest; ergo significat formaliter praesentiam essentialem instanti A, et repugnantem B.

Dices propositio de futuro vel praeterito non respicere futurionem vel praeteritionem propriam huius instanti et repugnantem alteri; ergo nec de praesenti respicit hanc praesentiam prae illa. Nego consequentiam, quia respectu instanti A. plura sunt futura, vel praeterita instantia; unde propositio indefinita de futuro attingens tempus sub ratione futuri vel praeteriti non attingit hoc prae illo; at in instanti A. nullum est tempus praesens, nec esse potest praeter A.

Ex his colliges primo: propositionem veram in A quae significat intentionaliter determinate instans A. etiam conservata, vel etiam primo producta in B. solum significaret pro A, et non pro B. quandoquidem habet obiectum formale quod haberet si esset primo producta in A. et hanc propositionem Petrus peccabit simul vera in instanti A. eo quod Petrus peccet in B. est, et etiam vera si conservetur in instanti B.

UVA.BHSC

In instanti B. l. etiã in C in quo ĩa Petrus n̄ peccat, l n̄ est peccaturus, quia semper affirmat idem rem qe Petrus peccaturus in instanti posteriori l futuro respectu instantis A, semper ã refertur in tempore alio ad instans B. aut aliud ut futurum respectu instantis A. licet physice referatur ad B. ut praesentis respectu instantis in quo existit modo ipsa propositio, & propterea hic arcano fidei Antichristus peccabit essentialiter verus & si dicatur ut quod ad tempus peccati, l etiã post ipsum verus erit idem quod dicendum de propositione, de praeterito.

Colliges 3.º illam responsionem ductam ab exemplo huius actus hoc existentis in foro falsum & impertinentem esse falsam, quia cum Petrus existit in foro cognitio terminatur ad Petrum, ut ad obiectum materiale intrinsecum, nempe actatum sub ratione fati explicita hora sui existentiae identificata cum Petro: unde si mox terminaretur ad Paulum & n̄ ad Petrum mutavit obiectum materiale intrinsecum, quod est impossibile: alioqui terminatus ad Petrum tantum diversum illum esse hoc posset deinceps terminari ad Paulum; l modo ad hunc colorem modo ad alium: sicut quod visiones huiusmodi essent in se physice distinctae; licet quoad nos esset eadem visio, quatenus diversum requirens aliud intus & aliud visionem: sic actus ĩnctus quo varietate hoc in foro existentium varientur physice licet quoad nos videtur idem actus propter terminum similitudinem.

Est etiã disparitas quia propositio quae hic actus hoc existens in foro attingit Petrum sub ratione indifferenti ad Petrum l Paulum: at hic actus instans praesens existit in A n̄ attingit praesentiam ex se indifferentem ad A & ad B. alioqui praescindit à praesentia quae est fuit l erit, adeo quod n̄ attinget potius instans A, quam B, quia licet hic actus hoc existens in foro sit indifferens ut terminetur ad Petrum & Paulum: hic autem instans praesens n̄ est indifferens ad A. l. ad B. si praesentiam actualem & veram realem importet.

Sectio 4.ª an propositiones de futuro contingenti, siue absoluto, siue conditionato, sint veræ, & falsæ determinate

Loquimur de futuro contingenti libero, ut Petrus peccabit l. peccabit si hic & nunc vocatur à Deo. Arist. l. perihier. cap. 8. & Tulius de divinatione negant propositiones singulares (nam de utralibet alias, & inconsequenter loquitur Arist.) de futuro libero habere determinatam veritatem, aut falsitatem, ne alioqui everteretur libertas: quam ut hominem facerent liberos (ait August. 5. de Civitate cap. 5.) fecerunt sacrilegos, & ex hoc fonte hausere plures Theologi recentiores hunc turpiter errasse negantes Deo praesentiam futurorum, inde & providentiam, testantibus Magnus Suarez, Vazquez, Arrubal, Enrique & Hurtado, allegant Divum Bonaventuram, Gregorium Maiorem, & alios. Dicimus igitur & vera fere omnes sententia docent propositiones de futuro libero esse determinate veras, aut determinate falsas, ac Deum certe & infallibiliter nosse ab aeterno omnia talia absolute futura, absque nostrae libertatis praeiudicio fide sancta est.

Probatur primo ex duabus contradictoriis de futuro singulari, ut Petrus cras peccabit, Petrus cras n̄ peccabit, una debet esse vera & altera falsa; ergo propositio de futuro contingenti est determinate vera & determinate falsa. Probatur consequentia: contradictoriae de praesenti nequeunt esse simul verae & aut simul falsae, quia impossibile est idem simul esse, & n̄ esse debet utraque una esse vera, quia quodlibet est, l n̄ est & idem currit.

UVA.BHSC

Ide ccanits i 3tradictorijs de praeterito: atqui hoc quod est impossibile, idem fore. l. non fore, ac idem esse, aut non esse, fuisse, & non fuisse; ergo ex 3tradictorijs de futuro, una est determinate vera, altera falsa, sicut ex 3tradictorijs de praeterito & praesente, licet nos non possimus discernere utra sit propositio vera, utra falsa.

Confirmatur 1°: licet Petrus in hoc instanti sit liber ad peccandum, l. non: at deus peccat vere dicitur peccare; ergo antecedenter vere dicitur peccaturus, sicut & postea vere dicitur peccavisse; 2° ut propositio sit determinate vera nullus alius requirit existentiam in obiecto praeter eam, quam de obiecto affirmat: at propositio non affirmat de obiecto habere, l. habuisse existentiam, sed habiturum in instanti A hoc; ergo ut sit determinate vera, oportet non est, ut obiectum modo habeat, l. antecedenter habuerit existentiam; sed ratione si sit eam habiturum in instanti A. 3° Deus modo & ab aeterno vere affirmat Antichristum peccaturum; ergo & nos vere idem affirmamus: implicat enim ex duabus propositionibus idem omnino affirmantibus alteram esse determinate veram, & alteram secus.

Fides rationibus probatur: veritas aut falsitas determinata propositionis de futuro pure 3dicionato, quae nimirum non est nec erit, esset tamen, aut non esset determinate, si purificaretur 3dicio, ut si Deus pulsaret Petrum tali, aut tali auxilio 3uerteretur quidem, aut non 3uerteretur: non enim coniungerit 3versionem, & eius carentiam, nec ab utraque vacaret. Rursus fac Deum 3ferre auxilium, & Petrum 3verti libere; vere ergo antecedenter dicitur, quod Deus certe praenoverat ab aeterno Petrum nimirum esse 3vertendum, si pulsetur a Deo tali auxilio; ergo licet Deus non 3ferrat id auxilium, nec sit collaturus, praefata propositio erit vera, ut potest non affirmans esse l. fore absolute 3versionem, sed fore si 3feratur, l. 3ferretur auxilium.

Obijcitur Aptis fundamentum, quod supra tetigi, scilicet ex determinata harum propositionum veritate destrui libertatem nostram, & confirmatur, nam aiunt 3necessario ante: necessarium est & 3quens: at qui Petro peccaturo, necessaria & inhabitabilis est veritas in tempore. l. ab aeterno affirmans igitur peccatum, non enim potest Petrus antequam existat impedire veritatem illam, cum adhuc non sit liber: nec illis deus existit cum iam praecesserit veritas, & alioquin falsam redderet divinam scientiam; ergo necessarium est peccatum ad illam veritatem 3sequens. R° cum omnibus Societatis A.A. non laedi libertatem ex veritate divina l. humana, quia utraque veritas licet sit antecedens tempore, & materialiter; at est 3quens formaliter posterioritate naturae; nempe (ut Nostri docent: ex frequentissima Patrum loquutione) peccatum non futurum, quia cognoscitur a Deo, l. a nobis. Sed potius cognoscitur, quia illud est futurum.

Unde Petrus 3stitutus in potentia proxima peccandi, potest impedire omnes veritates circa suum peccatum; nempe l. ex ipso peccato 3stituitur. l. cum ipso 3stitutis; ergo Petrus potens libere suum peccatum impedire; libere etiam potest facere; ne veritas illa stiterit: non quia possit falsificari scientiam Dei, aut eandem genere formam, & substantiam (quae ipsa Dei substantia est) impedire; sed quia potest ponere peccati carentiam, quae posita non stitisset; Deo denominatio 3tingens affirmanti peccatum; sed opposita; illud scilicet negantis & ratio quia licet utraque cognitio sit tempore prior peccato Petri: tunc peccatum non supponit eas cognitiones, deus existit: solum enim supponit principia necessaria, ut Petrus operetur libere: at ut operetur libere necessaria non est cognitio cum peccato 3nexa, ut est per se notum: ergo Petrus ut potens peccare praescindit ab utraque cognitione, sicut a peccato; ergo potest impedire utrumque; ergo scientia non est prior, sed posterior natura ipso peccato; ergo laedere non potest libertatem.

Obijcitur 2°: futurum non est actu determinatum, in se, cum modo non existat; non etiam in causa, quia l. causa non est, l. existit modo, l. si existat non est determinata, sed indifferens & libera; ergo obiectum non est determinate futurum l. non futurum; ergo nec propositio potest modo esse determinate vera, l. falsa: nam ab eo, quod obiectum est, l. non est dicitur propositio vera

Propoo vera, aut falsa. Hec obiectio pbat ſ primis 2ª obiicientes igr utranq; ptra dictiõis de futuro esse determinate falsã, q affirmare Petrum esse peccaturum, ẽ affirmare peccatum esse determinate futurum: id aut negare ẽ idẽ ac affirmare ipsum esse ñ futurum determinate: at qui peccatum nec est determinate futurum, nec determinate ñ futurum; gº utraq; ppõ ẽ determinate falsa:

Deinde respondent Dominicani post quã Societas Victricẽ scientiã mediã ſ scholas invexit (nã pauci ab hinc annis schola Thomistica firmissime negabat Deo scientiã condicionalẽ, infallibilẽ, & eã tantũ concedebat, qua Deus iudicaret, quid esset verisimiliũ, & probabiliũ circa operationes nostras liberas sub hac, l. illa conditioe, quã adhuc ñ decernerat Deus, ut inter alios docet Ledesma disp. 2ª de sci. condicionatorum. pag. 580! & ste allegans Thomistas, nostras q), & eã D. Thoẽ sũ falsã appellans, & improbabilẽ: & Cabrera 3ª par. q. 62. test. 5º.) Respondent, inquã, futura esse modo determinate futura; nã licet nullũ esse habeant ſ se, l. ſ causa creata; habent esse determinatũ ſ causa ſ creata, nempe ſ voluntate divina efficacis ab æterno decernente decreto absoluto, l. condicionali: hoc & illo nostræ libertati externũ, cuiq; futurio reddit fortiter ſ hoc decreto, ſ quo tanquã ſ medio essentialiter nexo cũ suo obiecto, l. absolute, l. condicionate, cognoscit certissime Deus, quid fuerit. l. esset ſ tempore sub hac. l. illa condicione. . decernente.

At nostrates ob periculum elliminare manifestæ fatalitatis ista decreta, ut pote sanctitati divinæ, & nostræ inimica liberati; q amor divinus essentialiter inferens peccatum ab æterno existens (quẽ voluntas nostra nullatenus evitare potest, nec oppositum amoris essentialiter ad ñ peccandum requisitum acquirere) nequit potentiã liberã mutare ñ evertere, & Deum instituere Auctorem peccati, siquidẽ consiliũ ñ adeo efficax reddet consiliantẽ peccati Autorem.

Rº scientiã futuri liberi ñ fundari ſ aliquo decreto Dei efficaci; sed terminari ad ipsum futurum ſ mediate; ñ q futurum modo habeat aliquẽ determinatum, q habebit esse. l. haberet posita condicioe, q tantũ affirmat ipsa scientia, tantũ id exigit, ut vera sit determinate, & eius futurũ esse Antecedat, ñ ẽ modo habere aliquẽ esse, sed habiturum p sua temporis differentia, sicut esse præteritum terminate Adami peccatum ñ ẽ modo habere aliquẽ esse, sed habuisse: Unde colliges futurioñ rei coalescere ex existentia ipsius ſ tempore futuro, & eius carentia de præsenti, sicut præterito sita ẽ ſ existentia, quã fuit, ſ carentia rei ſ hoc tempore: at & ideo Deus nequit dici præteritus, aut futurus, q semper existit præsens, sed hiis reservimus ſ Theologia.

Sectio 5. Reliqua de veritate.

Inquires 1º: an una ppõ possit esse verior, aut falsior alia? de veritate, aut falsitate extrinseca, qua unus actus verus l. falsus plura cognoscit obiecta, quã aliquis nullum potest esse dubium. Deinde Rº affirmative, quia ut similitudo, aut similitudo physica suscipit magis aut minus, ita & intentionalis. Rão huius ẽ, q unus actus potest esse obiecto conformior, quã alter ut divinus; qui toti, & totaliter obiecto conformatur, secus autẽ humanus, qui licet toti ñ tamẽ totaliter assimilatur obiecto: nã plures sunt formalitates ſ obiecto, quẽ ñ relucent ſ actu; quare hic actus homo ẽ aial rale similior ẽ homini: at & adeo verior, quã iste homo ẽ aial: sicut Petrus similior ẽ Paulo, quã Bucephalus; hic etiã actus homo ẽ aial vegetabile: homo ẽ lapis falsi quidẽ sunt; secundus autẽ falsior nempe hoi dissimilior; sicut lapis dissimilior ẽ hoi quã Leo.

Obijcies 1º. gº hic actus homo ẽ aial falsus ẽ; q ñ assimilatur hoi ut rale, sed ut aiali tantum

UVA.BHSC

Tantu l. saltu erit verus & falsus, nempe similis, & dissimilis hoi gener diversas sortitatis, ut equus hoi similis, & dissimilis. Nego sequela; quia licet praefatus actus non sit conformis hoi, ut tali sortitur; at non est illi positive difformis: etenim licet non affirmet rationalitatem illius, tamen non negat, sed ab ea praescindit; praescindentes autem non sunt mendacium, seu falsitas; quare sicut equus non esset hoi positive dissimilis si non includeret hinnibilitatem, aut rationalitatem negationem; ita hic actus, qui nec attribuit hoi gratum rationalitati oppositum, nec illam negat non est hoi positive difformis, sed tantum positive conformis satis hoi licet non totaliter; sed inadequate, inadequatione se tenente ex parte actus.

Obijcies 2°; quia saltem hic actus: homo & equus sunt rationales, Petrus & Paulus; sedente Paulo non sedente Petro, simul veri & falsi sunt, parti nimirum obiecto similes, & parti dissimiles positive. Plures, inter quos Conlong & Quiros admittunt eundem actum respectu diversorum obiectorum simul verum, & falsum esse posse; sed verius negatur sequela; quia ut malum dicitur ex quocumque defectu nempe ex quacumque difformitate, aut primo requisito morum; sic falsum ex quacumque difformitate actus ad obiectum. Possunt tamen praefati actus dici veri, secundum quid & absolute falsi. sicut homo dicitur equo dissimilis absolute, & similis secundum quid, si comparatio fiat inter equum & hominem sortitur ut tales. Unde sive cur dicantur communiter veritas & falsitas in indivisibili consistere, quia unus actus nequeat esse verior & falsior altero, sed quia sumuntur ex conformitate actus ad obiectum adequate in divisibiliter, & non membratim acceptum.

Inquires 2°
an Veritas & falsitas reperiantur etiam in apprehensione? Respondeo 1°: affirmative quoad veritatem quia apprehensio l. simplex l. complexa potest esse obiecto conformis, ut patet in hic homo, animal rationale; unde etiam actus materialis, ut visio ocularis suum habet veritatem materialem nempe similitudinem intentionalem, licet non intellectualem cum suo obiecto. Aliqui autem & alij asserentes cum ipso veritatem in solo iudicio consistere de quanto de veritate perfecta, & excludentes ab eodem intellectu falsitatem circa idem obiectum, quam vocant veritatem complexam scilicet in iudicio per cuius actus ipsa fert in saborem alterius partis contrarii & haec veritas non elucet in apprehensione; quia haec est compossibilis in eodem intellectu cum iudicio falso circa idem obiectum.

Quod attinet ad falsitatem communis ipsa negat in apprehensione reperiri. Sed ego cum alijs sub distinctione Respondeo: apprehensionem incomplexam; ut homo, Angelus non posse se sola falsitatem inducere, secus autem complexam, ut homo, irrationalis, Angelus albus: & ratio utriusque est, quia requiritur cognitionem esse obiecto difformis nisi tribuat eidem ea, quae non habet, l. ab illo removeat ea, quae in se habet ut communiter docent. AA: at qui attribuendo, seu removendo licet fieri nequeat apprehensione incomplexa, quae nullo modo componit, aut separat obiectum: bene tamen conficitur apprehensione complexa, cuius est aliqua attributione obiectum, sive nimirum indicative, saltem apprehensive, ut patet in ista Angelus albus, quae aliquam tribuit Angelo unionem cum albedine & denominationem ab eadem: ergo aliqua saltem falsitas sicut aliqua veritas elucet in apprehensione saltem complexa.

TRACTATUS. VII. IN LIBROS ANALITICOS, SEU, A PRIORI, & POSTERIORI RESOLUTIONE

agit hic Philosophus de illis, quæ spectant ad tertiam intellectus operationem: plura & præcipua in Summulis prælibata. Supersunt tamen non nulla examinanda, alijs ad animasticam tanquam ad propriam sedem remissis.

QUÆSTIO I. DE SYLLOGISMO, ET DEMONSTRATIONE.

De syllogismi definitione, forma, figura, modo & efficacia. late iam in institutionibus: ideo his suppositis

Sectio 1.ª an præmissæ necesitent intellectum ad elliciendam conclusionem?

Duplex est necesitas, altera quoad speciem opposita libertati contrarietatis, altera quoad exercitium opposita libertati contradictionis, de qua ad libros de anima; Necesitas quoad speciem est illa, qua potentia cogitur, non quidem ad elliciendum aliquem actum, sed, ut non elliciat oppositum; ut si intellectus non cogatur ad assensum, vel ad amorem voluntas neque tantum in dissensum, vel odium obiecti erumpere. Necesitas quoad exercitium est illa, qua

UVA.BHSC

Qua potentia ñ solum prohibetur ellicere aliquem actum, sed ad oppositum elliciendum urgetur, ut si intellectus ñ solum arcetur à disensu, sed etiam ad asensum determinetur, aut voluntas ad actum amoris exercendum. Inquirimus ergo an præmissis cogatur intellectus aliqua extrinseca necessitate ad actum nostrum ex vi præmissarum, seu inde pendenter ab imperio voluntatis.

Qua in re plures invenio sententias: Prima quorundam Thomistarum, quibus accedit Rubius, 1 post. cap. 5. quæst. 8. ait præmissas evidentes inferre necessitatem intellectui quoad speciem tantum. 2a tam probabiles, quam evidentes utramque necessitatem inferre. 3a evidentes cogere etiam quoad exercitium, probabiles vero, quoad speciem tantum. 4a probabiles neutram inducere necessitatem.

Dico 1o. præmissæ etiam probabiles necessitant intellectum ad nostrum quoad speciem; quia nequit intellectus etiam præmissis probabilibus duplici contradictoriæ asentiri, aut principio disentiri per se noto: alioquin præberet asensum falso: atqui alterutrum sequitur, si positis præmissis ellicerit intellectus nostrum oppositum; ergo cogitur necessitate quoad speciem. Maior probatur: quia præmissas indicat intellectus extrema esse idem cum tertio: atqui posita contradictoria nostro indicaret extrema ñ esse idem inter se: ergo indicaret ñ esse idem inter se, quæ sunt eadem uni tertio; ergo disentiret principio per se noto. Deinde intellectus indicans extrema ñ identificari inter se, indicat etiam saltem virtualiter ea ñ identificari cum medio, cum contradictorium præmissis indicaverat; ergo asensum præberet simul duplici contradictorio virtuali, quamvis repugnat sub eisdem & penitentiam terminis; alioquin enim in oppositos virtualiter asensus [sicut incidunt saltem Rustici] quæ asensum præstitum fortibus contradictoriis.

Dico 2o: præmissæ recte dispositæ etiam probabiles penitentibus necessitant intellectum naturaliter, quoad exercitium; & ratio est, quia intellectus est potentia necessaria, quæ positis omnibus requisitis ad operandum nequit operari: atqui positis præmissis recte dispositis adsunt omnia requisita ad asensum nostrum; ergo positis præmissis recte dispositis nequit intellectus cohibere asensum nostrum. Confirmatur: quia evidenter infertur nostro ex præmissis probabilibus, ac ex evidentibus, cum forma syllogistica ubique concludat evidenter, & sit eadem in quacumque materia; ergo sicut præmissæ evidentes inferunt necessitatem quoad exercitium est plerasque ad necessarios, ita & probabiles.

Objicit 1. P. Rubius: intellectus subjicitur imperio voluntatis; ergo hæc poterit cohibere asensum nostrum: positis præmissis. Respondeo intellectum subesse voluntati in his, quæ ñ apparent evidenter vera, vel absolute, vel ex suppositione: at nostrum apparet verum evidenter saltem ex suppositione præmissarum recte dispositarum. Deinde voluntas potest cohibere nostrum si prius impediat præmissas probabiles; at his imperatis nequit iniungere carentiam nostri medium ad finem requisitum.

Objicit 2o. nulla bonitas creata rapit necessario voluntatem; ergo nulla veritas finita cogit intellectum. Nego consequentiam, quia voluntas est potentia libera, quæ positis omnibus requisitis potest operari & ñ operari; at intellectus est potentia naturalis, & necessaria. Et quidem alioquin solus color infinitus, vel infinitus sonus cogerent visum, vel auditum. Deinde

UVA.BHSC

Deinde retorquetur obiectio: voluntas licet possit amare, l. n. amare finem aut medium: at posita intentione efficaci finis nequit n. eligere medium; ergo licet intellectus possit assentiri, l. dissentiri praemissis aut non: at posito praemissarum assensu nequit n. assentiri noni: Denique ideo bonitas finita, n. cogit voluntatem, quia habet admixtam aliquam malitiam, siue physicam, siue moralem absolutam, l. respectiuam: alioquin si ab omni malitia esset identificata, & sufficienter proponeretur, procul dubio cogeret: at veritas noni apparuit euidens. l. absolute. l. ex suppositione praemissarum (etiam ex suppositione, quod praemissae verae sint euidenti[?] (sunt esse noi esse verae) adeoque ut nulli falsitati admixta; ergo veritas noni licet finita cogit intellectum positis praemissis.

Sectio 2.a an praemissae formales concurrant efficienter, an directiue in formalem noni

Praemissas esse priores noni tanquam eiusdem causae supposita utriusque distinctione reali, patet primum tum ex definitione syllogismi, quidicitur oratio definitione elicita ex suppositione praemissarum; tum quia syllogismus differt a propositione pura complexa, quia syllogismus includit propositiones dicentes ordinem intrinsecum prioris & posterioris; adeo quod dependentiam alterius ab altera. tum etiam, quia illa formaliter, qua non iure tali intuitiuis (alioquin n. non, sed assensus exit circa hoc obiectum, l. non mediate, siue mediate noui) est virtualiter transitiue ab una ad aliam cognitionem: supponit potentia ex conceptu suo praemissas a quibus intellectus progreditur ad noni. Denique quia praemissae se habent ad noni, ut cognitio bonitatis ad amorem obiecti, sed cognitio est prior amoris causa; ergo & praemissae noni intuitu.

His suppositis communis sententia docet praemissas concurrere tantum directiue ad actum noni: ratio autem ab omnibus fere adducta est, quia superfluit concursus effectiuus, nulla quae ratio urget ut illum admittamus & confirmatur 1.o ab exemplo apprehensionis mouentis ad iudicium ex sola subiecti repraesentatione absque influxu effectiuo in actum iudicij. 2.o apparita cognitionis dirigentis ad amorem & logicae ad artificium per solam repraesentationem obiecti. 3.o quia ut fert vulgaris ratio actus cuiuslibet potentiae nullibi producunt alios eiusdem potentiae actus, quae aduersus hanc noni obiici solent, l. soluta in 3 praemissis alibi ubi de logica directione & concursu, l. 3 libri de anima diluendas.

Nihilominus obijcies 1.o species impressa influit effectiue in actum noui; ergo & praemissae maxime cum sint species effectiuae, imo & species productiuae. Nego consequentiam: quia species n. est formalis repraesentatio, unde n. superest aliquis modus, ut moueat intellectum & in cognitionem excitat nisi effectiuus: at praemissae mouent intellectum proponendo formaliter obiectum propter quod praebeat assensum noni effectiue; deinde species concurrit nomine obiecti, cuius vicaria est, at obiecti concursus est effectiuus & illud ab obiecto & potentia pariter noua; quia autem praemissae sint effectiuae speciei; aut eiusdem causa nihil probat. quia actus effectiuus est speciei sui, quam producit, & tamen nequit actus alium sibi similem producere, cum tamen possit species ab actu relicta.

Obijcies 2.o: saltem in primum noui influere praemissas; quia adhuc n. datur noui species. Respondeo intellectum producturum noui n. indigere specie propriae cognitionis, sed obiecti; habere, quod positis praemissis, species obiecti praemissarum, ab obiecto cognitionis distinctas, quae sufficit, ut cognitionem eliciat. Dices: D. Thom. & Arist. saepe dicere praemissas producere noui. Respondeo 1.o ipsos esse loquutos de productione lata & reductiua, n. autem de efficientia propria. 2.o id asseruisse de praemissis obiectiuis, quae saltem mediante specie mouent effectiue ad noui

formalem

UVA.BHSC

Sectio 3.ª utrum obiectum praemissarum attingatur intrinsece, à notione formali.

R.º affirmative, quia obiectum praemissarum est obiectum formale motivum notionis: ideo enim intellectus assentitur extremorum identitati, quia ipsa cum medio identificantur: atqui implicat obiectum formale motivum quod actus non attingat intrinsece; ergo notio non attingit intrinsece obiectum praemissarum. Minor probatur: implicat obiectum formale motivum, aut non conveniat definitio formalis, ut est per se notum: atqui obiecto quod intrinsece non attingit actus non convenit definitio obiecti formalis; quod enim vere non attingitur, non attingitur complexe, quae est definitio obiecti formalis; ergo implicat obiectum formale etc.ª

Confirmatur: quod non cognoscitur per actum non obiicitur intellectui per talem actum; non enim aliter obiicit actus intellectui; quam illa repraesentando: non obiicitur intellectui per actum non est obiectum actus; hic enim nullum habet obiectum, praeter quod obiicitur intellectui; ergo quod non cognoscitur per actum non est actus obiectum; ergo si obiectum praemissarum non cognoscitur per notionem non est obiectum notionis; sed quod non est obiectum notionis, non est obiectum ipsius motivum, sicut quod non est causa notionis, non est causa eius effectiva: ergo obiectum praemissarum non est motivum notionis, nisi ab hac repraesentetur; atqui notio terminatur intrinsece ad id quod repraesentat; ergo terminatur ad obiectum praemissarum.

Obiicies 1.º: posita praemissis excitatur apprehensio perfecta notionis obiectiva: atqui haec apprehensio sufficit intellectui notionis obiectivae; ergo potest intellectus illi assentiri absque dependentia intrinseca à motivo praemissarum. R. illa apprehensione repraesentare identitatem extremorum intrinsece, ac intrinsece respectu ad eorundem identitatem cum medio: alioquin praefata apprehensio non generaret notionem formalem, sed nudum iudicium circa hoc obiectum.

Obiicies 2.º: possibilis est electio medii, quae nimirum non attingat intrinsece finem praeter quem medium eligitur: ergo possibilis notio medii non respiciens intrinsece obiectum praemissarum praeter quod intellectus assentitur notioni. R.º ant. falsum, si finis sit obiectum motivum illarum, sicut praemissarum obiectum est motivum notionis formalis: si autem finis non movet obiective ad electionem (electionem) transeat ant., et nego consequentiam, quia praemissae nequeunt non esse obiectum notionis motivum, ut communiter admittitur, et patet, quia alioquin nec syllogismus differret formaliter à complexo propositionum, nec una propositio esset potius notio, quam praemissa, aut e contra.

Obiicies 3: actus notionis postquam transiit, relinquit habitum, aut species sui; sed non relinquit species cognitionis intrinsece praemissarum obiectum; ergo actus notionis non attingit intrinsece obiectum praemissarum. Minor probatur, quia saepe recordamur notionis et obiecti eius immemores obiecti praemissarum, quod nos movebat. Nego minorem; ad cuius probationem R.º saepe esse species adeo remissas et imperfectas, ut non producant cognitionem aequalis perfectionis, et expressionis cum actu antecedenti, quod omnes fateri tenentur, quia manifestum est posse nos simplici actu cognoscere plura obiecta et postea recordari alicuius, et cognitionis, quam de ipso habuimus, prorsus immemores reliquorum.

Obiicies 4.º: si hoc esset, notio, quod Petrus est animal reflecteret in praemissas habebit hunc tendendi modum, Petrus est animal; quia omnis homo est animal et Petrus est homo: atqui hoc est absurdum: 1.º quia eius medium ingreditur notionis, quod logica prohibet. 2.º quia una tertia

Evertitur illud principium dialecticum, ex falso aliquando sequitur verum, siquidem non affirmat id, quod premissae, quae si falsae sint, non poterit non esse non. quod Petrus est animal, falsa erit, si deducatur ex his praemissis, omnis lapis est animal; sed Petrus est lapis. Respondeo nostra bene illum tendendi modum sylli, quia non denotat nos affirmare obiectum praemissarum, sed tantum connotare illud ut motivum, deindeque minorem ad eius probationem

Respondeo: medium formale excludendum esse a non formali, secundum autem obiectivum ab obiectiva, l. ab obiecto non, dummodo sub diversitatis, & diversitate modo attingatur a non, & a praemissis, utrumque attingitur; nam praemissae attingunt medium, ut quod & in recto, tanquam id, quod affirmant l. de quo affirmant; non autem de obliquo, & non tanquam id, quod affirmat, sed propter quod affirmat; sic electio formalis attingit finem sicut intentio, sed aliter nempe de obliquo, sive non ut obiectum, quod elligit, sed propter quod elligit. Ad secundum probationem neg. sequelam quia non non affirmat obiectum praemissarum; sed suum obiectum, unde licet praemissae sint falsae potest esse vera non; nam veritas affirmationis non sumitur ab obiecto motivo; non affirmativo; tamquam a termino conformitatis intentionalis, licet derivari possit tanquam a radice inducente conformitatem actus cum obiecto; ut patet in actu fidei qui verus est ex conformitate ad obiectum materiale, quod affirmat; trahit autem conformitatem a revelatione movente tanquam a radice, quod debitat in fine summam certitudinem, & conformitatem cum obiecto.

Sectio 4.ª an cognitio de bonitate illationis sit praerequisita ad assensum conclusionis?

Non requiri reflexam notitiam de bonitate logica illationis consistente in conformitate sylli ad regulas logicas iam manet probatum. Superest ergo difficultas de cognitione bonitatis illationis obiectivae quae consistit in connexione praemissarum cum non, an scilicet talis cognitio praecognoscenda sit, ut in recto assentiatur non?

Dico 1.º cum nullis: non requiritur iudicium praevium de bonitate illationis ad nos elliciendum: ratio huius est, quia ut in recto elliciat iudicium satis est si praecedat evidens apprehensio connexionis terminorum; alioquin iudicio aliud etiam praevium debent & sic in infinitum, l. si iudicio affirmanti terminorum connexionem sufficit terminorum apprehensio praecedens nulla excogitari potest ratio, quare huic iudicio homo est animal non sufficiat praecedens & evidens connexionis terminorum apprehensio; ergo ut in recto elliciat nos propter praemissas non est opus ut prius affirmet harum & nois connexionem; sed satis erit si evidenter apprehendat ductus scilicet illo principio, quae sunt eadem uni tertio, connexionem praemissarum cum non.

Dico 2.º: si vera est sententia asserens ad non iudicium praerequiri necessario apprehensionem de eodem obiecto necessaria est apprehensio de bonitate illationis, secundum autem si vera non est. Prior pars probatur: iudicio nonis debet praecedere apprehensio connexionis

UVA.BHSC

unionis terminorum, propter quam intellectus assentitur unioni: at bonitas illationis obiectiua est ipsa terminorum unio; ergo debet praecedere apprehensio de bonitate illationis; probo minorem: bonitas illationis obiectiua est unio praemissarum cum unione: at haec unio est propter quam intellectus assentitur unioni; ergo &c.

iudicium de unione; oritur enim ex cognitione terminorum unione, quae est non est bonitas illationis. Dices; quod de nego consequentiam: ad cuius adiumentum probationes &c unionem terminorum aliam esse mediatam, aliam immediatam, haec consistit in identitate extremorum inter se; illa in unione praemissarum cum unione. Non igitur confundimus bonitatem illationis in unione, seu identitate immediata terminorum cuius cognitio praecedit de iudicium praemissarum seu immediatum; sed in unione mediata, nempe identitati extremorum cum tertio ad eorumdem identitatem, in qua cuius connexionis apprehensio debet praecedere omni iudicio illatiuo, seu unioni formali.

Posterior pars nostrae conclusionis probatur facile; nam intellectus positis praemissis est determinatus ad unionem, ut vidimus supra; ergo si non quatenus est iudicium non requirit apprehensionem praeuiam nec illa exigit, qua formaliter unionem; ergo in ea hypothesi non eget intellectus cognitione praeuia de bonitate illationis aut praemissis in distincta ut unionem inferat. Dices; quod si necessaria talis apprehensio praeuia sit, non necessitatur intellectus ad assensum unionis; donec accidit talis apprehensio. Concedo quod, sed quando positis praemissis in ea omnium desiderantium apprehensionem praeuiam, illa resultat illico dependenter a voluntate, sicut resultat necessario a praesentia speciei euidentis.

Sectio 5.ª quid, & quotuplex sit demonstratio.

Arist. 1. Posteriorum. cap. 2. bifariam explicat demonstrationem: 1.ª est syllogismus faciens scire: faciens scilicet formaliter, quia propria ratione facimus in genere causae formalis, vel effectiue, quatenus generat habitum scientificum. 2.ª est syllogismus constans ex veris certis, & euidentibus, primis, & immediatis prioribus notioribus, causis conclusionis. Unde frequenter in scholis, syllogismus constans praemissis certis, & euidentibus.

Diuiditur demonstratio in demonstrationem propter quid, & demonstrationem quia; illa est, qua effectus demonstratur per causam, aut proprietas per essentiam, ut cum infertur admiratiuum ex rationali, dicitur quod demonstratio a priori. Demonstratio quia est illatio causae ab effectu, vel essentiae ex proprietate, ut si inferas rationale ex admiratiuo; dicitur quod a posteriori plures autem sunt demonstrationes, quae quamuis non sint a posteriori, ut quae procedit a causa remota, seu mediata, & quae dicitur ex medio, quod nec effectus est nec causa, adeo quod nec prius, nec posterius parato unionis, sed cum illo connexum, ideo quod simultaneum. Demonstratio diuidi etiam solet in perfectam & perfectissimam; haec est in qua obtinet ... demonstratio, vel per causam immediatam ut admiratiuum ex rationali vel ... immediatum effectum ut rationale ex admiratiuo. Illa est in qua parata unionis obtenditur, vel per causam mediatam ut risibile ex rationali, vel per mediatum effectum, ut rationale ex risibili: mediat enim intercedit nempe admiratiuum, quod est prima hominis passio immediate radicata in rationali, & in me

diate

UVA.BHSC

mediate radicans visibile. Frequentior autem sola demonstratio perfectissima a priori, qua prima passio ostenditur per essentiam, dicitur esse simpliciter, et absolute perfecta, et potissima demonstratio, quia sola ipsa generat perfectam scientiam, quae notitia rei per causam ipsius.

Utraque aliis differentiis secernit demonstrationes ab omni alia nota intellectuali; prima quidem primi a syllogismo probabili, quitantum facit opinari, seu generat opinionem, quae est cuncta formidolosa ex posito falsitati. Secundo a fallaci, qui generat errorem. 3.a a syllogismo fidei (quae est circa obiecto propositis per alterius testimonium divinum vel humanum, aut fides fuerit humana, vel Theologica) vel Theologico, quitantum faciunt cognoscere certe, sed non evidenter: adeoque non generant scientiam, sed certam notionem. 4.o a definitione, quia Deus vel Angelus certo sciunt res a priori, sed non ex discursu, aut per syllogismum, qualis est demonstratio. Ida etiam definitio plures exprimit proprietates, quae ab his differt demonstratio ut iam explico.

Prior vero demonstrativae proprietas est, ut sit ex veris; nam licet aliquando ex praemissis falsis inferatur vera conclusio: at non scientifica, quia praemissae obiectivae is revera ratio propter quam est obiectiva conclusio: at nulla veritas obiectiva potest esse revera ratio propter quam aliquid falsum sit. Non enim Christus alicuius est homo, sive quia lapis est homo, et Christus est lapis, ex quibus falsis praemissis potuit deduci veritas illa catholica?

2.a proprietas, ut praemissae sint certae et evidentes: quia si aliqua obscura sit vel incerta non generat scientiam; sed fidem vel opinionem. Illo enim ut est probatio sequitur debiliorem partem. certitudo (quam aliqui constituunt in actu reflexo, quo quis cognoscit se non falli) est quoddam cognitionis firmitas, vi cuius intellectus firmiter, et sine fictione adhaeret obiecto. Evidentia est certitudo cum claritate, quae non solum formidinem, sed obscuritatem etiam repellit, quare omnis actus evidens est certus, ut patet in fide divina, quae certissima est, omnique inimica formidini, et tamen non evidens, sed obscura: nempe fides, ut ait Apostolus, est argumentum non apparentium.

Tam evidentia quam certitudo est triplex moralis physica, et metaphysica, moralis est illa cui non nisi difficillime subesse potest falsitas ideoque prudentis formidinem ab intellectu pellit; sic certa est haec propositio, Pontifex non ludit in foro cum pluribus aleatoribus, et cuius veritate nullus nisi temerarie formidare potest, licet absolute posset esse falsa. Physica est cui citra miraculum nequit subesse falsitas, quae evidentia in hoc actu illucet ignis calefacit, qui miraculose falsus esse potest, ut claruit in igne Babilonico. Metaphysica, et demonstrationis propria est, quae etiam de potentia absoluta, nequit actus falsificari, sic evidentia sunt prima principia.

3.a proprietas est, ut praemissae sint primae et immediatae, hoc est prima principia per se nota, itaut non sint propter aliqua priora principia; nam si praemissis assentiamur propter aliud, vel procedendum est in infinitum, vel tandem sistendum in aliqua veritate, quae non inferatur ex alia; sed immediate propter se terminum ascensum et reliquas propter ipsam, sicut enim in causalitate

UVA.BHSC

Causalitate physica n̄ proceßo in infinitum; sed tandem devenitur ad aliquam primam causam à nulla alia dependentem, & à qua cæteræ dependeant, sic etiam causalitate motiua; quo circa etiam in fide, & opinione sistendum est in aliqua propositione per se credibile, aut per se probabile, quæ n̄ supponat aliam.

Sed obseruare oportet n̄ necesse esse, ut præmissæ formaliter sint primæ & immediatæ, sed esse satis si virtualiter sint tales, nempe resolubiles in prima principia per se nota ideo diuisit Aristoteles principia demonstrationis in dignitates, passiones & suppositiones. Dignitates sunt quædam propositiones vtilissimæ omnibus lumine naturæ, & omnibus scientijs communes, quare dicuntur scientiarum summina, ut quodlibet est, vel n̄ est, totum est maius sua parte. Passiones sunt principia quædam n̄ adeo vtilia, aut nota per se, qualia sunt principia alicuius scientiæ, propria, ut dici solent definitio conuertitur cum suo definito, quæ licet sint euidentia & per se nota, n̄ sunt proinde nota omnibus propter ignorantiam materiæ circa quam: ideo que indigent Magistro proponente, aut explicante. Suppositiones sunt principia, quæ licet n̄ sint per se formaliter immediate nota supponuntur tamen, quia sunt rationes alibi ex primis illatæ, vel inferendæ, ut passim disputationibus contingit.

Debent etiam præmissæ esse notiores, priores, & causæ rationis, n̄ solum, quia præmissæ formaliter præcedunt & causant rationes: sed etiam, quia demonstratio potissima reddit primam passionem, aut proprietatem ex essentia quæ est prior & causa, aut saltem ratio obiectiua passionis illatæ: at in demonstratione à posteriori præmissæ obiectiuæ sunt priores, & causæ rationis, n̄ quidem in esse rei, sed in esse cognito, quo ad nos, vel per accidens: nam causa, aut radix, sicut ex natura rei, est prior quam passio, sic per se exigit cognosci prius: propter autem nostram imperfectionem & dependentiam à sensibus incipit ratio ab effectu.

Notiores in quam, (à priori scilicet; nam à posteriori contingere potest, ut ratio sit notior præmissis) quia præmissæ notæ cuntur propter se in mediate, aut immediatæ resolbuntur in prima principia: ratio autem propter præmissas: at propter unum quodque tale (ut habet celebre Aristotelis eloquium, & illud magis. Sic magis amatur finis, quam medium amatum propter finem, ex quo achiomate inferunt, n̄ nulli esse præmissas veriores, certiores, & euidentiores ratione. Sed hoc eloquium gratia rationis alijs accipiendum est.

Quia homo est gratus, sanctus & amicus Dei propter gratiam, quam n̄ est gratior, sanctior, vel amicior, quam homo: in numeras quæ alias patitur exceptiones hoc eccioma, quare ut n̄ fallat plures adhibentur limitationes. 1ª ut denominatio qua fit comparatio, in utraque extremo, vnde quia Deus n̄ est creatura, n̄ potest dici magis creatura: secunda, ut denominatio accipiat magis & minus; quare licet Petrus sit homo propter Patrem, hic n̄ dicitur magis homo, quam Petrus, quia esse homo ita in indiuisibili

. et. consistit, ut n̄ suscipiat magis, ~~dut~~ minus. 3ª ut comparatio fiat inter extrema realiter distincta, quo circa licet homo sit discursiuus rationalitate, n̄ tamen rationalitas est magis discursiua, quam homo.

Sic g.

UVA.BHSC

Sic q' separa fiat inter praemissas, & conclusiones obiectivas (quarum obiectiva certitudo consistit in necessitate, & determinatione ut sint) requirunt praemissae esse certiores conclusione, cui nimirum realiter identificantur. Quod attinet ad praemissas formales, concedo esse posse certiores, & evidentiores conclusione: esto quidem non debeant, quia sicut idem realiter obiectum diribet certitudinem, & evidentiam, in praemissas & conclusionem; at prius quidem & mediatis in illas posterius, & immediate in hanc; deinde idem amor charitatis derivat primum & in Deum amati denominationem; at qui magis denominat Deum, quam primum: ergo idem obiectum potest maiorem denominationem certitudinis & evidentiae derivare in praemissas, quam in conclusionem. Haec vero nequit esse praemissis certior, quia obiectum derivat certitudinem in conclusionem mediis praemissis, ut eiusdem causis: implicat autem effectum esse causa perfectiorem.

Dices certitudinem, & evidentiam consistere in indivisibili. Respondeo ita esse quoad negativum expulsionis timoris & obscuritatis, secus autem quoad positivum firmitatis, & claritudinis, ut supra dicebam de veritate; nempe veritas excludit omnem difformitatem positivam in obiecto, sic evidentia metaphysica excludit omnem formidinem, & obscuritatem circa suum obiectum: at veritas non exigit omnem conformitatem positivam (alioqui falsa esset omnis cognitio inadaequata, & non comprehensiva) sic etiam evidentia simpliciter talis non exigit omnem positivam adhaesionem, & charitatem; possunt ergo certitudines esse omnino aequales quoad effectum formalem negativum, & inaequales quoad positivum. Sic gratia sanctificans quoad negativum expellendi peccatum consistit in indivisibili, secus autem quoad positivum radicandi operationes supernaturales, ut omnes fatentur.

Sectio 6 De propositione per se nota ubi de principio per se, primo, & secundum quid ipsum.

Propositio per se nota est illa, cuius obiecto assentitur intellectus propter seipsum; dicitur & immediata quia caret medio, quo probetur, seu ex cuius identitate cum extremis horum in se fiat identitas. Alia propositio per se nota a priori, cuius obiectum non potest a priori, seu per causam demonstrari, sic essentia Dei est, a priori per se nota. Alia est a posteriori per se nota cuius obiectum non potest per ulteriorem effectum demonstrari. Sic dicitur per se nota propositio ultima passionis de subiecto. Propositio per se nota a priori subdividitur in per se notam quoad nos, & quoad se, & per se notam, quoad nos, & non quoad se; haec quae in re habet aliquam causam, ex qua possit inferri, quam nos ignoramus, ideo quod non possumus rem a priori demonstrare; sic aerem moveri, est per se notum quoad nos, quia principium talis motus nescimus, licet aliquod existat in re. Per se nota, quoad nos, & quoad se est, cuius obiectum non cognoscitur a nobis per causam, nec in se ipsa causam habet physicam, aut metaphysicam, ex qua deducatur tale obiectum huius principii quodlibet est, vel non est, & similia. Ulterius propositio potest esse per se nota evidenter probabiliter, vel credibiliter, quia ut scientia non datur processus in infinitum; itaque in fide vel opinione.

modo

Modus grandi per se designat Arles, primus est de prato per se essendo, quando scilicet natura est de essentia subiecti, ut homo est animal. Secundus modus est per se essendi, ut cum proprietas quarto modo talis de subiecto dicitur; v.g. homo est risibilis. Tertius modus est per se existendi, hoc est in subiecto; qui modus solum convenit primae substantiae, ut Petrus est hic homo. Quartus modus est per se causandi, ut cum de causa dicitur effectus, ad quem ex se requiritur & ordinatur, v.g. visibile videt, intellectivum intelligit.

Praedicatum de omni est illa, cuius praedicatum convenit omni, quod subiecto continetur, ut homo est animal. Praedicatum secundum quod ipsum est, cuius praedicatum convenit subiecto non genere gradus generico, sed specifico, ut risibile convenit homini non quidem quatenus est animal, sed quatenus est rationale, quod si propositio afficiatur signo omnis dicitur praedicatum prioristicum, si autem praedicatum sit necessarium & a tempore absolutum dicitur posterioristicum.

Sectio 7. De praecognitis, & regressu demonstrativo.

Tria assignantur praecognita, sive praecognoscenda ex Arle: nempe subiectum nomine quoque quid demonstrativi praedicatum nomine, quod dicitur passio demonstrata & medium quo utimur in tali demonstratione: & in primis tria ista demonstrationi praecognosci debent, quoad quid nominis: qui enim potuit inde sensum ferre de significatis, si quid nominis istorum ignorarit? Deinde medium & subiectum praecognoscendum est, quoad an sint? & quid sint: an sint? quia quod non est enim saltem possibile, nec habet passiones demonstrabiles, cum non enti nullae sint passiones, aut proprietates; nec potest esse medium, vi cuius enti reali conveniat aliqua passio. Quid sint? quia passio demonstratur per essentiam subiecti, ad quam potentia non potest praeveniri nisi praecognoscatur, quae sit subiecti essentia. Demum passio praecognoscenda est, saltem confuse, quoad quid sit? Nam inde quoad an sit, praecognosci debet quid intendat demonstrare, neque autem quoad an sit? Nam se ipse demonstrare conatur per ... cuius possibilitas est dubia, l. cuius possibilitas ignoratur.

Regressus (sumpta metaphora a motu ad punctum unde incipit per ipsum redeunte) est circulus mentalis, in quo ad aliquam ex praemissis obtinendam per conclusionem ipsam probatam regredimur, ut si probemus risibile ex rationali, & iterum rationale ex risibili: estque duplex formalis, l. uniformis, & materialis, seu difformis. Circulus formalis committitur quando non ex praemissis deducta a priori; & nullo alio ex capite notior sumitur a priori ad inferendam praemissam quae circulus dicitur petitio principii, est que vitiosus, & procul eliminandus, ut pote idem per idem, & aeque ignotum explicans, imo mutuus & absurdus causalitatem, aut prioritatem ducens. Circulus materialis & difformis (qui regressus utilis vocatur, &c.) fit cum ex notione aliunde notiori aliquam ex praemissis demonstramus, l. cum ex notione semel a priori demonstrata iterum a posteriori aliquam praemissarum inferimus non velut ex causa, sed tanquam ex effectu, necessario saltem, & notiori quoad nos, quam ipsa causa

QVÆSTIO VLTIMA D SCIENTIA TOTALI.

UVA.BHSC

Sectio 1.a de scientiæ totalis Specificatione.

Circa scientiarum specificationem celebris est diu Thomistarum opinio multiplicem abstractionem seu gradus a materia adstruentium. Prima abstractio est a materia individua non tamen sensibili, sub qua abstractione collocant physicam et philosophiam naturalem. 2.a abstractio a materia individua et sensibili, non tamen a materia intelligibili, sub qua constituunt scientias mathematicas. 3.a abstractio est a materia individua sensibili et intelligibili sub qua ponunt metaphysicam, cuius obiectum est ens, quod suo conceptu nullam materiam includit. Caeterum multiplex ista abstractio inutilis quidem, et importuna est ad distinguendas scientias; tum quia has abstractiones scientiis tantum speculativis Thomistae accommodant; unde igitur scientiis practicis distinguendis exulant? tum quia sub eadem abstractione sunt physica, moralis et rationalis; illa namque actus voluntatis, haec vero mentis despicit, et omnes simul materiam aeque exigentes. Tum etiam quia scientiae subalternae non distinguerentur a subalternantibus, cum saepe tendant sub eadem abstractione, ut patet in physica, et medicina quarum utraque abstrahit a materia individuali neutra autem a sensibili; abstractio quoque a materia non certa proxima regula est, ad constituendam distinctionem scientiarum.

Dices sub una abstractione a materia individua diversos abstractionum gradus reperiri, ex quorum diversitate sortiantur illae scientiae. Sed contra est 1.° quia inde fit quod triplex illa abstractio a materia non sufficiens sit ad omnes scientias distinguendas, et specificandas. Deinde 2.°, quia cum assignentur aliae abstractiones propter relatas, est aliunde petenda scientiarum specificatio. Quare tenendum scientiam partialem sufficienter distingui et diversificari ab alia per sua met prata intrinseca. Scientiam vero totalem ab alia distingui per ordinem quem dicit ad attributionis obiectum distinctum quidem ab alio, quod altera scientia respicit. Scientia enim totalis solum includit perfectionem aggregationis unitatis quatenus videlicet omnes ipsius actus eum inter se ordinem servant, ut sicut earum mentes perfecte calleat essentiam et proprietates unius obiecti attributionis.

Sectio 2.a an scientia totalis, sit unus, et simplex habitus?

Supponendum 1.° quaestionem non agitari circa scientiam actualem, quae multiplices actus includere certissimum est. Supponendum 2.° dari habitus, et hunc esse distinctum a connotatione specierum alioquin enim non posset stabiliri quaestio. 3.° supponendum habitum esse qualitatem permanentem in potentia, quae ad similes actus inclinat quod genus est. His positis sentiunt Thomistae omnes sequuti Cajetanum 1.a 2.ae q. 54. art. 4. logicam exempli causa (eius dem quae distinguitur scientiis totalibus eadem est difficultas) esse unicum ac simplicem habitum. Accedunt ex nostris P. Vazquez P. Sallas. Rubius et ex parte P. Quiros disp. 14. se. 3. At Scotistae cum Scoto apud Pontium disp. 2.a q. 9, et illustrissimus Merinero q. ocam cum nominalibus, et nostri DD. cum P. Suarez disp. 44. met. s. 11. defendunt logicam, et quamvis alias scientias constare habitus aggregatione.

Quorum

UVA.BHSC

Quorum ista suadetur 1° quia diversitas, ac multiplicitas specifica actuum multiplicandi ac distinguendi sunt speciei habitus; at intra eandem scientiam totalem sunt actus scientifici speciei diversi; ergo intra quamlibet scientiam totalem sunt distinguendi, ac multiplicandi speciei habitus. Maior probatur: primo quia actus sunt causae particulares habituum, quos generant; atqui causae particulares speciei diversae semper producunt diversos speciei effectus; ergo &c. 2° quia si actuum specifica diversitas non arguat similem diversitatem inter habitus, quos generant, non esset cur omnes scientiae non sint unus ac simplex habitus quos cunctis actibus generant; sed omnes scientiae unus ac simplex habitus esse nequeunt; ergo nec etiam una scientia. Sequela maioris probatur, quia scientiarum diversitas ex diversitate actuum petenda est, at nihil prodesse huiusmodi diversitas ad diversificandas scientias si ex actuum diversitate non resultarent diversi habitus; igitur vel omnes scientiae forent unus ac simplex habitus, vel specifica actuum diversitas diversos speciei causat habitus. Iam vero minor illa primi syllogismi probanda est: nam intra logicam ex. ca. demonstrantur proprietates diversae de subiectis diversis, & per diversa media; ergo nequeunt non intra logicam esse actus speciei diversi. Antecedens constat: siquidem proprietates definitionis diversae quidem sunt a proprietatibus divisionis & argumentationis, subiecta etiam sunt diversa: quippe definitio, divisio, & argumentatio sunt tres species modi sciendi. Deinde media, quae ad demonstrandas de singulis passiones assumuntur etiam diversa esse debent; nam medium demonstrandi a priori est cuiusque subiecti passiones est eius essentia, quae essentia sit ratio, cur huic subiecto proprietas ista conveniat, ubi autem subiecta speciei diversa est diversa quoque tribui debet essentia. Iam vero sic; ubi subiectum, medium demonstrationis, & passio demonstrata diversa sunt, actus debent esse diversi, ac diversos expectare habitum.

Affirmatur, & explicatur: non est unde scientia totalis possit desumere unitatem specificam actuum, in habitus; ergo non unus & simplex, sed multiplex habitus est. Antecedens suadetur discurrendo per singula: nam in primis non desumit eiusmodi unitatem a subiecto, de quo passiones demonstrat: quippe in logica plura ut dictum est sunt subiecta speciei diversa, de quibus demonstrantur passiones nempe definitio divisio & argumentatio; nec etiam a proprietatibus, quae demonstrantur: istae namque sunt diversae in definitione, divisione, & argumentatione. Ratio in logica non solum demonstrantur passiones in communi, quatenus conveniunt in ratione communi modi sciendi, sed etiam peculiares ~~[illegible]~~ uniuscuiusque: & in physica non solum demonstrantur proprietates communes caelo, elementis, plantis, & animalibus, quatenus sunt corpus mobile, sed etiam proprietates, & motus peculiares, quibus ad invicem differunt. Nec denique unitatem capit a medio, quod assumitur ad passiones demonstrandas; in media etenim, quae adhibentur sunt valde diversa: non enim ex iisdem principiis demonstrari possunt passiones proprie definitionis, & syllogismi, ut ex se patet. Solum igitur restat, ut scientia totalis sit ordinata habituum aggregatio a multiplicitate subiectorum proprietatum, ac mediorum.

Suadetur 2° dialectica constat ex habitu definitionis & argumentationis. sed isti habitus sunt diversi; ergo &c. Maior in qua est difficultas probatur: habitus definitionis est facilitas definitionem cognoscendi, eiusque explicandi naturam; similiter habitus argumentationis est facilitas ad cognoscendam naturam syllogismi: sed una facilitas ab alia separabilis est; ergo & diversa: separabilitas enim distinctionis realis signum

[illegible]

Signum evidens est. Minor apperta videtur: nam si quis diu formandis definitionibus se exercuit, quin deformatio syllogismi curaverit absque dubio facilitatem acquirit ad definiendum, quin ea facilitate gaudeat ad syllogizandum; ergo quia utraque facilitas diversa est.

Rursus sic: si postmodum syllogismorum formationi incumbat, assequitur facilitatem, quam antea carebat; ergo per actus syllogistici repetitos acquiritur noua entitas non dum acquisita per actus definitionis; ergo et nouus habitus. Probatur consequentia: quia implicat intelligi nouum effectum formalem absque noua forma subiecto apto communicata; at in predicto euentu inesset homini noua facilitas ad syllogizandum, qua antea carebat; ergo datur noua entitas formaliter praestans eiusmodi facilitatem. Et hinc eadem consequentia ostenditur: forma seu entitas facilitans potentiam ad syllogizandum sicuti facilitas ad definiendum est formaliter habitus definiendi; ergo si adest noua facilitas ad syllogizandum, datur etiam nouus habitus syllogizandi.

Respondent aliqui primum habitum definitionis ex causa non posse extendi, aut facilitare ad actus argumentationis nisi beneficio alicuius modi geniti ab actibus argumentationis, et superadditi habitui definitionis, qui modus cum qualitas non sit, appellari nequit nouus habitus, sed perfectio, extensio, et modificatio prioris. Sed contra Primo, quia similiter posset quis dicere per actus physicos, aut quosuis alios non produci habitus diuersos; sed nouum extensionem, nouum quemdam modum: habitum vero esse eundem. Deinde cum extensio illa scilicet modus, sit noua realitas, nam iuncta aliter se habet ac antea, facilitans ad nouos actus erit reipsa nouus habitus, quidquid sit de voce.

Secundo contra: eiusmodi facilitas denuo adueniens post actus argumentationis, nequit esse modus; ergo est qualitas, seu habitus. Probatur antecedens: modus essentialiter pendet a re, cuius est modus, ut certissimum est; at facilitas acquisita per actus argumentationis, non pendet ab habitu definitionis; ergo non est modus illius. Minor probationis indigeat videtur apperta: nam actus illi syllogistici putarem esse primi, elicientur ab iuncta ante existentia definitionis; sed tunc generant facilitatem quae esse non potest modus non dum acquisiti habitus definitionis; ergo facilitas argumentationis non modus habitus definitionis.

Dices forsan hypothesi produci quidem qualitatem et habitum ab actibus argumentationis siquidem priores sint; modum vero et extensionem cum posteriores sint definitione. Sed contra quia quod esse priores et posteriores est pura denominatio extrinseca actibus argumentationis, posse autem producere facilitatem et quidem intrinsecum ac connaturale actibus; sed illa denominatio extrinseca, non immutat nouos actus; ergo reuera producent facilitatem; ergo siue sint priores siue posteriores definitione producent facilitatem: sic igitur producitur facilitas, quae sit qualitas, cum priores sint, ita producitur, cum sint posteriores actibus definitionis.

Tertio suadetur nostra: habitus scientificus et opinatiuus spectant ad eandem scientiam totalem dialecticam. Ergo: sed non spectant ad eundem indiuisibilem habitum; ergo habitus dialecticus non est simplex qualitas. Minor propter quam conceditur a Soto probatur: habitus opinatiuus est natura exsorti; at scientificus talis non est. Ergo maior probatur: quia syllogismi, siue opinatiui, siue scientifici conueniunt contra Thomistas, in eadem ratione formali entis rationis; ergo spectant ad Logicam.

Sectio 3.a Soluuntur Thomistarum argumenta.

Arguunt 1.o

UVA.BHSC

Argum. 1°. logica & sic d' aliis, e una scientia; g° & unus habitus: nam scientia e
habitus demonstratione acquisitus; ideo g° si una e, unus etiam habitus esse debet. R°
logica sicuti e una scientia ita esse unus habitus n quidem unitate simplicitatis,
sed perfecte aggregationis, & ordinis plurium ad unum finem sub uno attributionis obiecto.
quemadmodum unus dicitur exercitus, licet plures militum copie sub uno generali
duce & una religiosorum causa vocabantur: sic etiam logica actualis totalis licet
constet pluribus actibus e una; n quidem unitate simplicis actus, sed unitate coor
dinationis plurium actuum ad eundem finem. g° similiter logica habitualis e una
n unitate simplicis habitus; sed unitate coordinationis plurium ad eundem finem.

Argum. 2°.

& replicant; g° omnes scientie dici possunt una scientia. Patet consequentia: nam ordi
nem etiam servant congruentissimum, quo videlicet speculative practicis praestant & inter speculativas ille digniores habentur, que de dignioribus objecti.
similiter dici possent omnes virtutes esse unam virtutem, cum omnes inter se pulcerrimo or
dine cohaereant, hoc est disponant ad unum finem.

Conseq. inquiro, si tam concors
ordo reperitur inter scientias, cur adversarii omnes unum habitum n faciant e nos vero di
cimus diversa attributionis obiecta scientiarum militer cohaerere. & ideo etiam vir
tutes omnes, unus habitus n sunt; quia licet perfectum ordinem inter se habeant, hoc est ad ul
timum finem disponant singule tamen fines suos intrinsecos & motiva diversa hab
ent de inde nihil absurdi apparet si virtutes omnes connexio, quia s. ad unum finem dis
ponunt. s. virtus virtute sobrie una dicantur unitate aggregationis, sicut unus iustitie
nomine sepe comprehenduntur virtutes omnes.

Argum. 3° a paritate: intellectus licet simplex
qualitas ad innumera obiecta specie diversa se extendit; g° etiam habitus licet
simplex qualitas se extendere poterit ad obiecta specie diversa. Probatur consequentia:
dialectica habitualis e perfectiva intellectus: sed omne perfectivum debet proportionari
suo perfectibili, ut videtur constare ex D. Thoma; g° habitus potentie simplicis
debet esse simplex qualitas.

Verum argumentis istud similiter praestat ... xarci
probat probant etiam unicum actum ad omnes scientias sufficere sicuti ad sedetiam
intellectus sufficit hoc discrimine quod intellectus ex suo principio dari posse, ... vero
facile posse. Probant item unicum habitum se extendere ad omnes virtutes
morales ut proportionarentur voluntati, que cum simplex sit entitas ad omnes virtu
tes morales se extendit; si g° talis proportio n admittitur in habitibus, quantumvis
coaptentur voluntati & intellectui, nec prima e admittenda; duntaxat requirit proportionem
sive eo quo actus requirat se extendere ad actum n contemptum in potentia, & quod
sit in materialis, ut possit in potentia intellectiva recipi & hanc postremam propor
tionem requirit D. Thomas. si autem scire velis cur intellectus licet simplex entitas ad plu
ra obiecta se extendat, secus autem habitus acquisitus? R° intellectus n habere unde e potius
limitari

UVA.BHSC

Limitari cum animus rerum sit tanquam generalis & in potentia cognoscendi quid quid ipse cognoscit; at habitus acquisiti alicuius scientiae ab actibus, a quibus nascuntur limitari debent. Arguunt 4.º simplex fidei supernaturalis habitus sufficit ad credenda omnia mysteria a Deo revelata licet ea sint diversa, ergo etiam simplex habitus scientiae sufficit ad res diversas. Nego consequentiam: ratio, quia habitus supernaturales ut pote a Deo infusi, non habent unde limitentur nec dant facile, id simpliciter posse nec etiam generantur a suis actibus; sed a Deo infunduntur ad supplendam insufficientiam potentiae ab eo, & accipiunt vix virtutem ad plures actus; at habitus naturalis non habet unde tantam distinctionem accipiat quam tantam virtutem, quam habet accipit ab actibus a quibus generatur; isti autem solum communicari valent virtutem ad actus similes.

Objiciunt 5.º & replicant: ita habitus naturales habere possunt extensionem ad actus diversos: ergo 8.ª Probatur ante: habitus ad credendum veracitatem etiam facilitat ad credendum omnibus eius dictis licet specie diversis. Deinde idem habitus abstinentiae facilitat ut quis tam a cibo, quam a potu abstineat. Respondeo, si diversitas actuum proveniat a diverso objecto formali motivo tunc universaliter loquendo non posse esse eiusdem speciei habitum ad diversos speciei actus faciliorem; si autem diversitas actuum solum nascatur ab objecto materiali primo non requiri distinctum habitum nisi appareat peculiaris aliqua difficultas in elliciendis actibus circa objectum materiale diversum & superata non sit in aliis actibus terminatis ad eiusdem objectum formale motivum.

Hinc ad primum argumenti exemplum dicendum est fidei diversis veri dictis ad habitum propter veracitatem ipsius, ea per partes solum diversificari ex objecto materiali, unde si dicta non constituant specialem difficultatem, quia per se nimirum ipsorum objecta sunt per se aeque credibilia unus sufficit habitus quamvis in casu aliquo accidentali possit non sufficere ut si altera. Vg. quae fidei dignus oppositum affirmet. Ad secundum similiter dicendum abstinentiae a potu & a cibo solum diversificari penes objectum materiale primum; secus vero penes objectum formale proprium, quia respectu utriusque abstinentiae est moderatio gulae: unde circa illa duo objecta unus erit habitus abstinentiae absolute loquendo; sic per se talia objecta peculiarem difficultatem in actu non refundant, absolute inquam, & extra casum accidentalem: nam quid difficilius a cibo, quam a potu, licet ea propter circumstantias se abstineant distinctis habitibus egerit. & actum physicae rationis: & utrumque cedat in maiorem Dei gloriam & honorem, & eternae Virginis ab omni peccati labe immunis, & laudes hispaniae gentis Titularis firmissimi & Patroni D. Jacobi et sanctissimi Parentis Ignatii, & Indiarum Apostoli Xavierii, collegiorum eorum: necnon dat... utilias quae proposui... habenda, & habita est.

UVA.BHSC

UVA.BHSC

TRACTATVS PRIMꝰ DE INSTITUTIONIBꝰ DIALECTICÆ.

QVÆSTIO prima, de modo scien di. fol. 1.
Sectio prima de tribꝰ inctꝰ oper ationibꝰ, ad quas logica dirigit fol. 1.
sectio secunda definitur & diui ditr modꝰ sciendi. ibidem.
Sectio tertia, definitio, & eius le ges. fol. 4.
Sectio quarta. deuisionis defi nitio leges, & species, vbi de arg umentatione ñ nulla. fol. 5.
QVæstio secunda de termino lo gico. fol. 7.
sectio prima defiō Thostary impugnata, ibidem.
Sectio secunda vera termini definitio ibidem.
Sectio tertia utrum voces nihil ad placitum sinificantes sint trī logici. fol. 9.
QVæstio tertia de speciebꝰ ter minorum. fol. 11.
Sectio prima termini defini tiones fol. 11.
sectio secunda de supposition e præsipua termini ꝓprietate foli. 12.
sectio tertia aliæ suppositiões diuisiões ubi de ascensu, & de descensu fol. 13.
sectio quarta de enuntiatione reliquæ termini ꝓprietates fol 14
QVæstio quarta de enuntiatione ꝑ artibꝰ & passionibꝰ eiꝰ fol. 14.
sectio prima de signo nomimine verbo. & oratione ibidem.
sectio secunda de fiō ꝓpōis, & ips iꝰ diuisionis variæ. fol. 16.
sectio tertia de materia, forma, qu antitate, & qualitate ꝓpōis. fol. 17.
sectio quarta d ꝓpōum simpli cium oppōe, & eiꝰ legibꝰ. fol. 18.
Sectio quinta de æquipollentia, & conuersione ꝓpōum simpli cium. fol. 19.
Sectio sexta de ꝓpōibꝰ moda libꝰ. fol. 20.
QVæstio quinta de arguōe fol. 21.
sectio prima de mãa forma, modo, & figura sylli ibid.
Sectio secunda de reductiōe sy llorum. fol. 22.
Sectio tertia de vi syllogisti ca, & ꝯquæ bonitate fol. 23.
Sectio quarta de alijs spe ciebus syllogismorum ubi non nulla de fallacijs fol. 25.

TRACTATVS SECVNDVS DE PROŒMIALIBVS DIALECTICÆ.

QVÆSTIO prima de obctis in communi. fol. 27.
Sectio prima definitur obcty & eiꝰ

UVA.BHSC

& eius præcipua diuisio p
onitur. ibidem.
Sectio secunda de diuisione
obiecti materialis & formalis. fol. 29.
Quæstio secunda de obiecto lo
gicæ. fol. 30.
Sectio prima utrum voc
es sint obiectum formale di
alecticæ. ibidem.
Sectio tertia quatenus actus in
tellectus sint obiectum formale
dialecticæ. fol. 39.
Sectio secunda utrum res in
esse obiectiuo sint obiectum
logicæ fol. 34.
Sectio quarta diluuntur ar
gumenta contraria fol. 40.
Sectio quinta utrum appr
ehensio simplex sit obiectum
formale logicæ. fol. 41.
Sectio sexta de ratione formali et
formalissima sub qua logicæ fol. 43.
Sectio septima dubium inc
idens de distinctione actus intellectus
a suo artificio. fol. 44.
Quæstio tertia utrum ens ra
tionis sit obiectum adæquatum
logicæ. fol. 45.
Sectio prima quæstionis se
nsus et authorum placita ibidem
Sectio secunda denominationes
extrinsecæ cognitionis &c. non sunt e
ns rationis fol. 46.
Sectio tertia ens rationis non est ob
iectum formale logicæ ut atti
ngentis intentiones formales
fol. 48.
Sectio quarta ens rationis non est ob
iectum formale logicæ prout
attingentis secundas intentiones
obiectiuas. fol. 49.
Sectio quinta Thomistarum ar
gumenta soluuntur. fol. 50.
Sectio sexta aliorum argumen
ta. fol. 52.
Quæstio quarta de obiecto attrib
utionis logicæ. fol. 53.
Sectio prima præmittuntur aliqu
a de obiecto attributionis, ibidem.
Sectio secunda, quodnam sit obiectu
m attributionis logicæ. fol. 54.
Sectio tertia argumenta contraria
folio. 56.
Quæstio quinta de logica secun
dum se & in ordine ad suum
obiectum. fol. 57.
Sectio prima insinuata logicæ na
tura. fol. 57.
Sectio secunda quem fluxum pr
æbeat logica in actus scientiarum
ubi de distinctione logicæ docentis
et utentis. fol. 59.
Sectio tertia utrum logica sit scie
ntia, l. ars. fol. 61.
Quæstio sexta utrum logica sit
practica scientia, l. speculatiua
folio 62.
Sectio prima, quibusdam præno
tatis, quæstio deciditur. ibidem.
Sectio secunda logica est scientia
simpliciter practica. fol. 63.
Sectio tertia occurritur argumentis

UVA.BHSC

arguentis fol. 61.
Quæstio septima dialectica in ordine ad alias scientias. fol. 65.
sectio prima de utilitate dialecticæ ad alias scientias ibidem.
sectio secunda an quatenus logica artificialis ad alias scientias necessaria sit, fol. 66.
sectio tertia argumenta contra prafixam conclusionem fol. 67.
sectio quarta extenditur propugnata sententia ad scientias in statu perfecto. fol. 68.
sectio quinta utrum logica subalternetur alijs scientijs fol. 69.

TRACTATUS TERTIUS DE UNIVERSALIBUS

Quæstio prima de prærequisitis aliquibus ad cognitionem universalis f. 70.
Sectio prima realis identitas æqualitas & similitudo perstringuntur, ibidem.
Sectio secunda de reali distinctione specierum & signis ipsius. fol. 71.
Quæstio secunda de distinctione formali ex natura rei fol. 72.
Sectio prima quid ea sit ibidem.
Sectio secunda refellitur præfixa distinctio. fol. 73.
sectio tertia Scotistarum argumenta folio 75.
Quæstio tertia de distinctione universali intrinseca fol. 76.
Sectio prima explicatur & reicitur ibidem.
Sectio secunda præcipua contrariorum argumenta convelluntur fol. 78.
Quæstio quarta de distinctione rationis. fol. 79.
sectio prima definitur & dividitur ibidem.
Sectio secunda fit satis arguentis. fol. 80.
Quæstio quinta qua præcissione fiat distinctio rationis fol. 81.
Sectio prima declaratur formalis, & obiectiua præscissio ibidem.
Sectio secunda urgetur præcipuum argumentum contra præscissiones obiectiuas ibidem.
Sectio tertia reicitur iterum obiectiua præscisio, & aliqua pro formali præmonentur folio 82.
sectio quarta distinctio rationis fit per præscisionem formalem fo. 83.
Sectio quinta argumenta contra præscissiones formales. fol. 84.
Quæstio sexta de natura universalis, & an detur a parte rei folio. 86.
sectio prima universale definitur & inferentur aliqua. ibidem.
Sectio secunda refelluntur aliquæ sententiæ de universali. fo. 87
Sectio tertia refellitur Amici, et RR. universale. fo. 88.
Sectio quarta universalis a parte rei repugnantia concurritur, et concluditur obiectionibus fol. 89.
Quæstio septima an universale fiat per intellectum fol. 90.
Sectio prima affirmatiua conclusio ibidem

UVA.BHSC

Sectio secunda de obiecto actus facientis vrle fol. 91.
Sectio tertia obiectiones solutæ. foli. 93.
Quæstio octaua quibus actibus fiat vniuersale. fol. 93.
Sectio prima de operatione intellectus agentis, et apprehensionibus posibilis ibidem.
Sectio secunda vtrum vrle conseruetur in actuali præscisione fol. 96.
Sectio tertia descinduntur aliqua dubia circa vniuersale in communi fol. 97.

TRACTATUS QUARTUS IN Isagogem Porphyrii DE QUinque prædicabilibus.

Quæstio prima de genere primo prædicabili. fol. 99.
Sectio prima definitur genus ex Porphyrio ibidem.
Sectio secunda quid sit definitum in definitione generis. fol. 100.
Sectio tertia alia dubia circa genus perstringuntur fol. 101.
Quæstio secunda de specie secundo prædicabili. fol. 101.
Sectio prima quid sit species subijcibilis, quid prædicabilis folio. 102.
Sectio secunda an possit esse species vrlis nata, cui plura repugnant indiuidua. ibidem.
Sectio tertia obiectiones, et solutiones et solutiones fol. 103.
Quæstio tertia de indiuiduo & differentia fol. 104.
Sectio prima de indiuiduo primo, & secundo intentionaliter accepto ibidem.
Sectio secunda de differentia fol. 106.
Quæstio quarta de reliquis prædicabilibus fol. 107.
Sectio prima de proprio, et accidenti. folio. 107.
Sectio secunda de prædicationibus concretorum ibidem

TRACTATUS. V. IN CATAGORIAS Aristotelis:

Quæstio prima de antipræ dicamentis. fol. 109.
Quæstio secunda vtrum ens reale transcendat sortiri differentias. fol. 110
Sectio prima ens reale non transcendit sortiri differentias. ibidem.
Sectio secunda arguta contraria. 112.
Quæstio tertia de prædicatione, & argumentatione. fol. 113.
Sectio prima vtrum abstrahi possit vna ratio entis omnibus vniuoce communis. fol. 113.
Sectio secunda dissoluuntur argumenta contraria. fol. 115.
Quæstio quarta de prædicamentis. 117
Sectio prima breuis præl. baoono uem prædicamentorum ibidem.
Sectio secunda definitur, diuiditurque relatio fol. 120.
Sectio tertia vtrum relatio prædicamentalis realiter distinguatur a fundamento

UVA.BHSC

tro & rãoe fundandi? fol. 121.
Sectio quarta reiectis Cnotatoribꝰ clarius exponitur nostra sententia. fol. 122.
Sectio quinta arguenta soluta. fol. 123.
Sectio sexta dubia quædã circa relaõe. fol. 124.

POSTPRÆDICAMENTA. fol. 125.

TRACTATꝰ VI. IN LIBROS PERHERMENIAS, SEU DE interpretaõe.

Quæstio prima, de signo vocibꝰ de finiõe, & diuisiõe. fol. 126.
Sectio prima de signo & vocibꝰ, ibidẽ
Sectio secunda in quomentis operaõe cõstat definitio in qua diuisio. fol. 127.
Quæstio secunda de veritate, et falsitate propositionis. fol. 128.
Sectio prima an veritas distinguatur ab actu vero, & falsitas à falso. ibidẽ
Sectio secunda an veritas sit essentialis actui vero, & falsitas falso? f. 131.
Sectio tertia an ppõ semel falsa possit in veram abire vel, è cõuerso? f. 133.
Sectio quarta an propositiões de futuro cõtingenti, siue absoluto, siue cõdicionato sint veræ, et falsæ determinate. fol. 135.
Sectio quinta reliqua de veritate. f. 136.

Finis

TRACTATꝰ VII. IN LIBROS ANALITICOS, SEU DE PRIORI, & posteriori, resoluõe.

Quæstio prima de syllogismo et demonstraõe fol. 137.
Sectio prima an præmissæ necessariæ sint intellectꝰ ad eliciendam cõnẽ? ib.
Sectio secunda an præmissæ formales cõcurrant efficientr, an directiue in formalem cõnẽ? fol. 138.
Sectio tertia vtrũ obiectũ præmissarũ attingatur intrinsece à cõnẽ formali? fol. 138.
Sectio quarta an cognĩo de bonitate illaõis sit prærequisita ad ascensũ cõnis? fol. 139.
Sectio quinta quid, et quotuplex sit demonstraõ. fol. 139.
Sectio sexta de ppoe per se nota vbi de praõe per se dõi, et secundũ quid ipsũ. fol. 141.
Sectio septima de præcogniitis, et regresu demonstratiuo. ibidẽ.
Quæstio vltima de scientia totali. ibidẽ.
Sectio prima de scientiæ totalis specificaõe. fol. 142.
Sectio secunda an scientia totalis sit vnus, et simplex habitꝰ? fol. 142.
Sectio tertia soluuntr Thomistarum, argumenta. fol. 143.

indicis

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

Non eni qui seipsum comendat
ille probatus ē, sed quem Deus

Francisco Vicente de la Torre

Ad Majorem Dei Gloris

q. venerarià

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC